This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
FEB 19 1980

SBORNÍK

STORICKÉHO KROUŽKU.

MAJETNÍK, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO „VLASŤ".

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

Dr. M. KOVAŘ.

SEŠIT 6. ROK 1897.

Cena 90 kr.

V PRAZE.

TISKEM A VLASTNÍM NAKLADEM KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY.

1897.

Ministro Własik,

[illegible] Szczęśliwy, [illegible] i Sandy.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO „VLASŤ“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

Dr. M. KOVÁŘ.

THIS ITEM HAS BEEN MICROFILMED BY
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
REFORMATTING SECTION 1994. CONSULT
SUL CATALOG FOR LOCATION.

V PRAZE.
TISKEM I VRLILO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.
1897.

81 2745T 53 005 X 3255

Z rodinné kroniky pánů z Oppersdorfu.

Napsal prof. **Josef Vávra.**

Vzácná tato rodina panská podnes trvá v Pruském Slezsku ve květu blahobytu vezdejšího, užívajíc od r. 1626 titulu říšských hrabat. Náčelník rodu, maje sídlo na zámku *Horním Hlohově* nad řekou Osoblahou, jest dědičným členem panské sněmovny pruské. K zámku pojí se 16 velkých dvorů poplužních s úrodnými pozemky, pivovar, bažantnice u vsi Držislavic (Dirschelwitz) a velký díl vzdáleného hvozdu Chřelického Vesnice v obvodu těch dvorů mají obyvatelstvo národnosti polské, a také ve farním chrámě Hlohovském vedle němčiny se ozývá rovnoprávně polština. Vedle panství Hornohlohovského mají hrabata z Oppersdorfu zámek ve vsi Násilém (Nassidl) s 4 poplužními dvory a bažantnicí, vše v pruské části knížetství Opavského, kde mluví se jazykem českým.

Za praotce toho rodu pokládá se vladyka *Hanuš Role z Oppersdorfu* (Opprechtsdorf) rozený r. 1388, usadilý na statku Hejdově ve Vratislavsku s manželkou Annou Posadovskou, kterouž pojal r. 1421 jako vdovu po Mladotě ze Stínavy. Zemřel r. 1445 a pochován byl v kostele hejdovském. Syn jeho byl vladyka *Jindřich z Oppersdorfu* na Hejdově a Kuřím (Hünern), který zemřel 61letý r. 1513 a zůstavil pět synů z Anny z Boršnic narozených, Jindřicha, *Fridricha*, Viléma († 1538), Jana na Kuřím († 1561), *Václava*, dcery Rosinu (vdanou za Hanuše z Šelndorfu) a Voršilu (vdanou za vladyku z Písařovic). Ze synů zůstavili potomstvo jen dva, Fridrich a Václav. *Václav z Oppersdorfu*, hejtman knížat lehnických na Břehu a Volavě, držel s chotí Markétou z Budzivoje statky Hejdov, Schönfeld, Alzenau a Neudorf, a zemřel 59letý r. 1546. Jeho potomstvo drželo se víry Lutherovy; mladší syn *Wolf* držel s manželkou Markétou Piklerovou statek Šidlov, ale zemřel bez potomků; starší syn *Jindřich* na Hejdově sloužil knížatům Minstrberským za hejtmana knížetství Olešnického a zemřel 44letý r. 1572, kdy zůstavil syny *Hanuše Arnošta*, *Václava* († před 1598), *Fridricha* (zabit v souboji r. 1591), *Wolfa* a *Jiřího*, který přetrvav bratry, r. 1611 prodal Hejdov. Potomků neměl, a také synové Hanuše Arnošta, který přestoupil na stranu katolickou, Jindřich a Wolf, záhy zemřeli, a na nich ten pořad Oppersdorfů hejdovských přestal.

Mnohem vyššího stupně slávy a bohatství dosáhla starší linie Oppersdorfů, kterou založil *Fridrich* starší vnuk někdy Hanuše Role z Oppersdorfu. Týž Fridrich, rozený r. 1471, drže s bratry na spolek Hejdov a Kuří, hejtmanil nějaký čas knížatům lehnickým na městě a zámku Břehu. R. 1512 pojal za choť pannu Barboru, dceru vladyky Mikuláše Střely z Otmuta, zvaného Šilhan, a Anny Stošové z Kounic, která urodila jemu tři syny, r. 1514 21. dubna Hanuše, r. 1516 18. června Jiřího, r. 1519 11. června Viléma. Fridrich z Oppersdorfu zemřel r. 1544 a pochován byl ve farním kostele v Břehu, kdežto vdova jeho zemřela r. 1567 na zámku Kozlí.

Z vytčených tří synů Fridrichových byl nejstarší *Hanuš* zakladatelem slávy svého rodu. Již jako pachole dán byl do služby a panského cviku ke dvoru Karla I., knížete Minstrberského, vnuka krále Jiřího Poděbradského, a sloužil mu zprvu jako panošek, potom jako mladý dvořenín až do jeho smrti r. 1536. Téhož roku 22letý Hanuš z Oppersdorfu opatřil se zaměstnáním válečným: i přijal službu ve vojště císaře Karla V., který tehdy opanovav Milánsko, podnikl odtud válečné tažení do Francie. Tato svízelná výprava vojenská byla pernou ale dobrou školou pro mladého zemana slezského, až se skončilá mírem r. 1538. Potom r. 1541 vidíme pana Hanuše ve službách krále Ferdinanda I., a to ve valném vojsku jeho, které táhlo na dobytí Budína v Uhrách, ale potkalo se s velikou škodou od sultána Solimana u Pešti. Následujícího roku 1542 sešel se u královského dvora v Praze s rakouským pánem Reinprechtem z Ebersdorfu; shoda erbu toho pána s erbem Oppersdorfským (korunované hlavy orlí) vedla oba šlechtice k dohadu o stejném původu obou, jakoby Oppersdorfové byli odnoží pánů z Ebersdorfu. Pan Hanuš pokládal tu věc sobě za důležitou, a ještě r. 1551 dal sobě od biskupství Vratislavského potvrditi výpis z kostelní knihy hejdovské o správnosti nápisu na erbu na hrobě svého praděda Hanuše Role z Oppersdorfu. Z Prahy kvapil pan Hanuš za vojskem Karla V. do Nizozemí a účastnil se těžké války s Francouzi; ale již r. 1543 [redacted]

Všecky ty platné služby, které konal pan Hanuš pro zájmy rodu Habsburského, nezůstaly bez odměny. Diplomem královským ze dne 21. června 1554 byl s bratry svými Jiříkem a Vilémem povýšen do dědičného *stavu panského* v zemích koruny České. Stalo se to beze svolení sněmu českého, ku kterému došlo teprv r. 1602. Pan Hanuš, jsa dotud svoboden, v červenci r. 1554 pojal za choť pannu Kristinu, dceru bohatého pána Ottona z Cetlic na Parchovicích, který své dceři dal za věno zápisnou držbu královského hradu a města *Horního Hlohova* se vším panstvím. To zboží odtud zůstává nepřetržitě v rukou rodu Oprštorfů. R. 1556 prodal panu Hanušovi císař Ferdinand I. za 17.142 kop gr. míš. veliké *panství Českodubské* v severních Čechách, které byl r. 1547 pro vzpouru odňal Janovi z Vartemberka. Drželo se k tomu panství město Č. Dub s hradem, dvě městeček a 63 vsí s hojnými pozemky,[1]) z čehož jde na rozum, že ten prodej vzhledem k nepatrné tržní ceně se jeví spíše jako dar z milosti zeměpanské. Odtud psal se s rozmnoženým titulem »*z Dubu a Fridšteina*« a účastnil se sněmů pražských, často bývaje mezi relatory od sněmu k zemským deskám vyslanými.[2]) Potom i dále jmění své rozmnožoval; r. 1563 nabyl od královské komory zápisu na hrad i *panství Kozlí* nad Odrou, položené v knížetství Opolském;[3]) v Čechách koupil r. 1574 od Albrechta Bryknara z Brukšteina pěkný statek *Častolovice* nad Orlicí, r. 1575 na spolek s bratry svými Jiříkem a Vilémem panství *Heřmanův Městec* od Andělů z Ronovce, a r. 1577 od královské komory statek *Týniště*, k Častolovicům přilehlý, za 32.000 kop míš. Na Častolovicích a Týništi měl 218 poddaných, kteří platili přes 362 kop míš. úroku, 13 korců žita, 13½ korců pšenice, 6 korců ovsa, 157 slepic, 355 vajec, a konali za rok 1112 dní roboty ruční, mimo robotu lesní. Na Heřmanově Městci bylo 256 poddaných, kteří dávali úroku 529 kop míš., 26 slepic, 86 vajec a konali 310 dní roboty ruční. Židovský úrok tu vynášel 16 kop 12 gr. míš.[4]) Mnohem vyšší byl užitek z Č. Dubu, Horního Hlohova a Kozlí, a třeba tudíž pana Hanuše řaditi mezi nejbohatší pány svého času.

Hanuš z Operštorfu osvědčil se také jako spolehlivý úředník politický. Ve Slezích záhy se rozšířila *víra Lutherova*; mezi prvními tu byli knížata Piastovici na Lehnici, Břehu a Volově, Piastovici na Těšíně, a markrabě Jiří Braniborský na Krnově a Hlubčicích. Od r. 1536 byli na Lutherově straně i knížata rodu z Kunštátu na Minstrberku, Frankšteině a Olešnici, podle nich i Vratislavští a jiná královská města a větší díl šlechty zemské. I mezi Poláky v hořeních Slezích se protestantství valně ujímalo. Král Ferdinand I. těm novotám sice se vzpíral, ale války turecké mu v tom vázaly ruce, i musil knížatům i stavům zemským hověti, jen aby mu neodpírali berní a vojáků na obranu Uher. Ale vždy bylo jeho starostí, aby správa země byla v rukou mužů katolických. Vrchní úřad hejtmanský ve Slezích svěřil knížeti Karlovi I. Minstrberskému, který pronásledoval novokřtěnce a dle možnosti překážel šíření lutherství. Po smrti jeho r. 1536 svěřil král vrchní hejtmanství biskupu vratislav-

[1]) Desky Zem. 12 H 25. — [2]) Gindely-Dvorský Sněmy. [3]) Soffner, Geschichte der Reformation in Schlesien. — [4]) Dle archivu Hlohovského.

skému Jakubu ze Salzy, tak aby on, nejlépe věda, kde víry katolické hájiti třeba, sám učinil rychlá opatření. A to vrchní hejtmanství zůstávalo i dalším biskupům vratislavským až do r. 1608. Také za hejtmany knížetství Dolního Hlohova, Svidnicka i Javorska král zřizoval muže katolické.

Na Opolí a Ratiboři vymřeli údělní Piastovici r. 1532, a odúmrť tuto zapsal král Ferdinand markraběti Jiřímu Braniborskému; koncem r. 1551 král Ferdinand obojí knížetství Opolské a Ratibořské dal pod léno královně *Isabelle Jagajlovně*, vdově Jana Zápolského, a jejímu synu Janu Sigmundovi, a to pod tou podmínkou, aby ve věcech náboženských nic tu neměnila. Než ona usadivši se v Opolí 8. března 1552, přece tu leccos měnila. Byla sice víry katolické, ale shovívavá k lutheránům jako bratr její král polský Sigmund II. Lutherským měšťanům v Opolí, Ratiboři, Horním Hlohově, v Prudníku a jiných městech dala koncessí, aby chovati směli pastory své víry na vlastní útraty své. Však panství její netrvalo dlouho; uchýlila se do Polska a odtud do Sedmihrad, kdež r. 1556 ujala se vlády. Tak zrušila smlouvu s Ferdinandem I., kterýž ujav se Opolska a Ratiborska k vlastním rukám, zřídil tu za *zemského hejtmana pana Hanuše z Oppersdorfu*, usadilého od dvou let na Horním Hlohově.

Pan Hanuš v tom úřadě jevil ráznost s opatrností, když hájil tu zájmů královských, překážel různicím, stíhal škůdce zemské, a sám jsa katolík upřímný, byl dobrou oporou vratislavských biskupů v hájení katolických kněží. Silný svazek jeho dopisů z let 1562—68 obsahuje listy na velkém díle psané *česky*. V tom jazyku psal měšťanům glivickým, pánům Supům z Fulšteina, pánům z Vrbna, Lasotům ze Stéblova, Tvardavským z Tvardavy, Šelichům z Ruchova a jiným zemanům, opatu v Rudě, převoru paulinů na Louce, abatyši v Černovousích u Opolí, též zemským úředníkům, ba i dva listy císaři Ferdinandovi.[1])

Pan Hanuš z Oppersdorfu, hned jak ujal se úřadu hejtmanského, rázně zakročil proti lutheránům. Způsobil u císaře Ferdinanda r. 1557 zrušení koncessí Isabelly Jagajlovny v příčině chování praedikantů. V Opolí nařídil, aby lutherského kazatele vybyli z města, v Ratiboři překazil lutheránům zabrání kollegiatního kostela a sílil katolické měšťany, tak že brzy nabyli vrchu a panství v městě. Mnoho práce mu dalo hájení katolické věci na jeho zápisných statcích, Horním Hlohově a později též Kozlí.

Město *Horní Hlohov*, v jižní části knížetství Opolského položené, od r. 1532 vlivem Jiřího Braniborského přecházelo do tábora Lutherova. Místní kapitula kollegiatní při kostele sv. Bartoloměje, založená Jindřichem Opolským na Falkenberce r. 1379, sešla za vpádu Táborů r. 1428, tak že místo čtyr praelatů a 8 praebendatů zbýval tu pouze děkan s dvěma praebendaty kaplany; a těm pro množství od církve odpadlých zbyla duchovní správa dosti skrovná. Klášter minoritů, vzniklý r. 1264, scházel též; někteří z konventu odešli za Lutherem, ostatní odtud odešli do Bytomě, nemajíce v Hlohově obživy, a magistrát prodal prázdný klášter rytíři Švejnochovi. Tklivá jest zpráva, že jeden stařičký minorita, znamenaje míti dnů svých na mále, r. 1572 ke

[1]) Archiv Hlohovský, Copierbuch Nro 1.

dni sv. Jakuba připutoval do Horního Hlohova, a tu u vrat kláštera, kde jindy býval jeho domov, odpočívaje skonal. Isabella Zápolská prokázala lutheránům hlohovským tu přízeň, že městskou školu vytrhla ze správy děkanovy a odevzdala ji městu (18. dubna 1553), a r. 1555 z polského sídla svého Věšic dala měšťanům písemné dovolení, aby směli v městě Hlohově uvnitř hradeb postaviti si kostel evangelický a kněze aby sobě při něm chovali. Oni pak svým pastorem se opatřili hned, stavbu kostela však odložili na budoucí čas. Ale tu zakročil pan Hanuš z Oppersdorfu, zápisný pán na Horním Hlohově, hned jak r. 1556 stal se zemským hejtmanem opolským. Bylo z jeho návodu, že císař Ferdinand I. dekretem z 1. října 1557 onu koncessí Isabelly Zápolské zrušil, ježto Isabella k takové koncessí neměla práva; rozkázal vypuzení všech praedikantů z Opolska i Ratibořska, a zakázal všecky sekty.[1]) Ale také napomenuti jsou kněží strany katolické, aby vedli život ctnostný, bohabojný a příkladný. Však ten dekret nebyl od protestantské šlechty vážen; porušovali ho Hanuš Pikler z Grodce na Flosu, Jiří z Redern na V. Střelči, Valentin Jašinský na Rožmberce, Šparvein na Lublinci a jiní, kteří netoliko svých pastorů hájili, ale i katolické faráře vyháněli. Za to pan Hanuš z Oppersdorfu počínal si ostře; svým Hlohovským strpěl pastora jen do brzké jeho smrti, a když pak si jednali jiného, on jim to přísně zakázal chtě, aby chodili do kapitulního kostela.[2]) Stavům zemským, kteří lehce vážili císařský dekret, psal důtklivé rozkazy; ale také biskupu vratislavskému podával stížnosti na mnohé katolické duchovní, kteří svými nedostatky prý sami toho jsou příčinou, že věc katolická tu hyne, a sektářští kazatelé že bývají přijímáni. Však i na zápisném panství svém Kozlí znamenal mnohé nedostatky u duchovních; 15. ledna 1564 ho upozornil sám biskup Kašpar z Logau, že jeho beneficiat v Kozlí, Václav Posadovský, se oženil.[3])

Znamení rostoucí důvěry císaře Ferdinanda k panu Hanušovi zračí se v tom, že když 20. ledna 1562 zemřel vratislavský biskup Baltazar z Promnic, císař hned jmenoval pana Hanuše vrchním hejtmanem slezským do nastolení biskupa Kašpara z Logau, který jmenován byl 12. května 1562. Také nástupce Ferdinanda I., císař Maximilian II., měl pana Hanuše v přízni. Když r. 1566 za hrozivého tažení sultána Solimana do Uher císař sbíral v Rakousích a Uhřích veliké vojsko na obranu svého panství, tu pan Hanuš z Oppersdorfu přivedl mu vydatný sbor ze Slez, a hned byl jmenován polním maršálkem.[4]) Ale hrdinská obrana pevnosti Sigetu a smrt starého sultána rozptýlila všecky obavy, a císařské vojsko se rozešlo. Pan Hanuš pak hejtmanil v hořením Slezsku do r. 1570, až pro únavu toho úřadu se vzdal. Odtud užívaje titulu JMC. rady, oddával se správě svých statků a jejich rozmnožení. Hornímu Hlohovu věnoval větší pozor, než měšťanům se líbilo. Hlohovští zajisté těžce nesli, že císař je učinil zápisnými poddanými katolického velmože, který překážel náboženské zvůli jejich, a výroční obnovu městské rady

[1]) Dr. Johannes Soffner, Gesch. der Reform. in Schlesien I. p. 144—146. — J. Heine, Denkwürdigkeiten aus der Gesch. der katol. Kirche Schlesiens p. 854—857. — [2]) Vyplývá to z kopiáře Jiřího III. z Oppersdorfu k r. 1614. — [3]) Soffner I., 146, 147. — [4]) Tak čteme ve kšaftu pana Hanuše (Archiv Hlohovský).

prováděl tak, jak se jim nelíbilo, když konšely vybíral nejraději z katolických měšťanů; a nyní viděli, kterak pan Oppersdorf na své útraty opravuje zámek novými stavbami, zvláště zámecké kaple sv. Jana Křtitele mimo stavby hospodářské. Věděli, že náklady na tu opravu padnou na váhu, kdyby císař to panství jednou ze zástavy chtěl vyplatiti, kdežto Hlohovští na tu výplatu byli nedočkavi. Proto již r. 1570, sotva že pan Oppersdorf se vzdal úřadu zemského hejtmana, podali na něho stížný list ke královské komoře. Ale pan Hanuš podal komoře náležité vysvětlení, když psal: »Znám tužby Hlohovských, abych se toho zboží vzdal dříve než zápis svědčí; ale neznají dobré vůle mé. A já přece s pomocí Boží tu budu stavěti, opravovati a zřizovati na užitek Jeho Milosti Císařské, jakož jsem již nemalé peníze vynaložil přes povolený obnos.« [1]) Pan Hanuš provedl r. 1572 zlepšení důchodu kapitulních kněží, děkana a dvou kanovníků kaplanů, když 10 praebend, jak byly nadány r. 1379, redukoval na 4 praebendy, tak aby na každou větší plat vycházeti mohl.[2]) Císař to stvrdil 7. října 1572, a biskupské stvrzení následovalo. Za to Hlohovští, přeceňujíce náboženskou snášelivost Maximiliana II., r. 1574 podali žádost k císaři do Vídně, aby kollatura nad farním (t. j. kapitulním) chrámem v Hlohově darována byla městské radě, tak aby, poněvadž tu katolíků jest málo a měšťané skoro veskrz se přiznávají k víře evangelické, mohli sobě farní duchovenstvo sami voliti dle potřeb města.[3]) Uvážiti sluší, že ta žádost byla podána v roce, kdy 20. ledna zemřel biskup vratislavský Kašpar z Logau, a nástupce jeho Martin Gerstmann teprv 12. května byl jmenován a mnohem později v úřad uveden. Ale císař k té žádosti nesvolil, nechtě se vzdáti patronátního práva svého, a chrám hlohovský zůstal na dále v držbě kněží katolických.

Za památného sněmu českého r. 1575 pohřešujeme pana Hanuše v řadě české slechty katolické, která majíc v čele pány Viléma z Rožmberka a Vratislava z Pernšteina, rozhodně a nikoli bez pohrůžek ohrazovala se u císaře Maximiliana proti stvrzení konfessí augsburské a potom i proti stvrzení nové konfessí augsbursko-

zůstavil z manželky Hedviky z Kalkreuthu († 1580) syny *Fridricha* (rozen byl 18. července 1547) a *Jiřího II.* (roz. 11. ledna 1550), kteří oba byli dobře po katolicku vychováni. Dcera Marie, rozená r. 1544, r. 1567 vdala se za pana Jindřicha z Logau na Bechově a Falkenberce, bratra biskupa vratislavského, ale zemřela již 1. listopadu 1567. — Ne tak spokojen byl pan Hanuš s nejmladším bratrem svým *Vilémem z Oppersdorfu*; týž r. 1561 byl královským hejtmanem na Brandýse, potom koupiv panství Slavětice (Slawentzitz) blíže Kozlí, r. 1577 stal se nejvyšším mincmistrem království Českého se sídlem v Kutné Hoře.[1]) Zůstávaje sice při víře katolické, nezachoval té víry i v potomstvu svém: manželka jeho, Voršila z Hacke, ze Stolpy Braniborské, byla víry lutherské a v té víře vychovala jediného syna svého Viléma.[2]) což pan Hanuš z Oppersdorfu těžce nesl, jak to vysvítá i z jeho *kšaftu* dvojího, jednoho pro statky české, druhého pro slezské. Psány jsou česky r. 1579, a vyznívají jako dlouhá a vroucí modlitba. Světle se tu prohlašuje za římského katolika sub una specie. Své manželce Markétě z Lobkovic vzdává chválu jako dobré a věrné hospodyni, a dokud by na vdovské stolici zůstávala, odkazuje jí své panství Českodubské k doživotní držbě, a po její smrti mělo připadnouti jeho bratrovcům Fridrichovi a Jiřímu; ale kdyby se provdala, měla užiti toliko 5000 tolarů a pěkného dílu svršků a klenotů. Dále odkázal jmenovaným bratrovcům statek Častolovice a svůj díl Týniště, k tomu své zápisné právo k Hornímu Hlohovu. Bratru svému Vilémovi odkázal toliko svůj díl na Heřmanově Městci a své zápisné právo k zámku a panství Kozlí. Dále zvídáme z toho kšaftu, že pan Hanuš v městě Českém Dubě stavěl kostel nejsvětější Trojice a při něm špitál pro 12 chudých lidí, a na to vykázal v kšaftu 5000 kop míš. Při tom špitále chtěl i pohřben býti, kdyby do jeho smrti ona stavba provedena byla. A při tom kostele na všecky budoucí časy měl býti katolický kněz a konati tu měl služby Boží katolické; on a služebný pacholík jeho měli užiti bytu na zámku Dubě, dobrou měli míti stravu z panské kuchyně a 50 kop míš. na každý rok z důchodu zámeckého.[3]) Tak chtěl pan Hanuš zachovati zbytek katolíků v Českém Dubě, kde fara, škola a většina osadníků byli na straně podobojí.

Po sepsání tohoto kšaftu žil pan Hanuš ještě pět let. R. 1580 založil mešní nadání (100 tolarů jistiny) pro zámeckou kapli v Horním Hlohově, r. 1581 rozmnožil tamější nadání špitálu sv. Mikuláše o 200 tolarů jistiny a r. 1582 dočkal se velikého požáru, kterým celé město Hlohov lehlo popelem.[4]) R. 1583 v únoru měl mrzutou hádku s pánem Krištofem z Vartenberka na Rohozci a Skašově pro rušení držby, a to o les u Vranného nad Jizerou a zádušní les v Jenšovicích, v nichž pan Krištof dával dříví sekati jako ve svém. Současně táhl se pan Hanuš k pozůstalosti nesprávného úředníka zámeckého důchodu v Č. Dubě, který při své smrti zůstal 508 kop dlužen do panského důchodu. Hanuš z Oppersdorfu zemřel na zámku Horním Hlohově 3. července 1584, maje věku 70 let; pochován nebyl v Č. Dubě, jak ve kšaftu žádal, snad že stavba onoho kostela

---

[1]) Arch. Hlohov., Pamětní kniha rodinná. [2]) Soffner I. pod záhlavím 1. — [3]) Oba kšafty v arch. Hlohov. [4]) Heine, Denkwürdigkeiten.

špitálního nebyla ještě hotova; uložen byl ve sklípku jedné kaple hlavního chrámu v městě Opolí, kdež prve byl opatřil mešní nadání. Byl to šlechtic stejně věrný i církvi i králi, jimž sloužil upřímně a platně; z malého statku vzešel a jako bohatý magnat zemřel.

Hojná pozůstalost jeho nebyla vyřízena beze sporů. R. 1585 soudili se bratři Fridrich a Jiří z Oppersdorfu se strýcem svým, panem Vilémem mincmistrem o podíly na Heřmanově Městci a Týništi, a potom se porovnali v ten způsob, že pan Vilém podržel statek Městecký celý, a oněm bratrům zůstalo Týniště celé, spojené s Častolovicemi. Obě slezská panství zápisná přešla v tu držbu, jak zřizoval kšaft: Kozlí panu Vilémovi, Horní Hlohov jeho bratrovcům. Ti pak se shodli mezi sebou v ten způsob, že starší, Fridrich, obdržel Častolovice a Týniště, na nichž zjištěno 15.000 kop míš. mladšímu, Jiřímu, který také podržel Polskou Novou Cerekev a zápis na Hlohov. Horší byl spor s paní Markétou z Lobkovic, vdovou pana Hanuše, o panství Českodubské. Ta paní tu dobře hospodařila, přikoupila ves Budíkov a jiné grunty za 8000 kop, ale r. 1588 hodily se jí vdavky s panem Janem Popelem z Lobkovic na Točníku, Nových Hradech a Opálce, a tu měla Českého Dubu postoupiti pánům Fridrichovi a Jiřímu z Oppersdorfu. Však oba páni mínili to panství prodati, ježto panu Jiřímu bylo příliš odlehlé, a pan Fridrich nestačil k výplatě ani podílu bratrova ani praetensí paní Markéty z Lobkovic. Tato praetensí byla smlouvou z 16. srpna 1588 stanovena na 12.500 kop míš., za to měla paní Markéta prodaj dopustiti bez překážky, a jak by obdržela summu svou, hned měla se vzdáti statku Českodubského, vzíti odkázané sobě svršky, ale ostatních svršků se nedotýkati. Ale pan Jan Popel z Lobkovic hned po svém sňatku s paní Markétou ujal se statku Českodubského a hospodařil tam jako ve svém; z toho vzešla pře, v jejímž průběhu zemřel pan Jan Popel v červnu r. 1590. Zatím do toho sporu se vložil císař Rudolf II., a královská komora pojala Český Dub ve svou držbu, z čehož pánům Oppersdorfům vzešla veliká těžkost, ježto každý soud s králem byl nebezpečný. Proto dali ponížené vyjádření, že s J. M. Císařskou nechtí se souditi ani v rozepři vejíti, nýbrž že žádají, aby J. M. C. na ně pamatovala a tu při zastavila, ježto s J. M. C. chtí se porovnati. Tudíž císař Rudolf přihlížeje k věrným a platným službám pánů z Oppersdorfu a jejich předků, i k mnohým přímluvám přistoupil k porovnání dne 4. srpna 1590. Zůstavil bratry Oppersdorfy při spravedlnosti ke hradu Č. Dubu a jiným statkům v Čechách, kázal odevzdati jim všecky svršky, které jim náležely dle kšaftu strýce jejich Hanuše, a co by v tom scházelo, o to aby s dědici pana Jana Popela mírně se dohodli. Také praetensí paní Markéty vdovy z Lobkovic že císař zapraví sám a že to vymůže u stavů království Českého, aby dle zemského zřízení přijati byli páni Oppersdorfové do stavu panského v Čechách. Za to oni páni měli dáti císaři 45.000 tolarů na tři terminy pololetní.

Tak páni Oppersdorfové vešli v držbu Českého Dubu; ještě r. 1590 dali císaři 5000 tolarů pro paní Markétu z Lobkovic, potom v lednu 1591 vyplatili císařskému komorníkovi Ludvíkovi z Colloredo 1000 tol., cís. číšníkovi Františku Arridio Burgunzi 790 tolarů, pak 9. května položili do královské komory 20.000 tol., a zbytek,

18.210 tol., dali 4. prosince 1591, již po prodeji Č. Dubu.[1]) Páni Oppersdorfové ve finančních nesnázích totiž prodali to velké a výnosné panství za 119.015 kop gr. míš. panu Sigmundovi ze Smiřic, který držel sousední Hrubou Skálu, Trosky a Kumburk. Kterak za tohoto pána obstála Oppersdorfská fundace katolického kněze a ministranta na zámku Č. Dubě, o tom zpraviti neumíme.

Majíce nyní vypravovati o dalších věcech pánů z Oppersdorfu, dotkneme se napřed protestantské jejich větve. *Vilém I. z Oppersdorfu*, od r. 1577 mincmistr v Kutné Hoře, pán na Heřmanově Městci v Čechách, na Kozlí a Slavětících ve Slezsku, zemřel 69letý dne 4. září 1588, právě když léčil se v lázeňském městě Landeku v Kladské zemi; odtud mrtvé jeho tělo vezeno bylo k pohřbu do Heřmanova Městce. Po něm zůstala vdova Voršila († 1596) a jediný syn *Vilém II.* Týž (rozen 1554) z návodu své matky vzdělával se na akademiích protestantských. R. 1576 pojal choť katolickou, pannu Kateřinu, dceru Jáchyma z Kolovrat na Buštěhradě a Košátkách, ale zemřela již asi r. 1583 a pochována byla v Staré Boleslavi. Potom 20. ledna 1586 slavil sňatek se Susannou, dcerou rakouského hraběte Bernarta z Hardeka, víry lutherské. Sám pan Vilém II. byl horlivý lutherán. Na zápisném statku svém Kozlí, kdež právo patronátní náleželo králi českému, musil sice strpěti katolické kněze; ale při zámku Kozlí vystavěl kapli, při níž usadil lutherského pastora Mikuláše Blume, vypuzeného z Vittemberka, kterýž prý byl kazatel zelotický a bouřlivý. Pan Vilém chtěl míti tu kapli za semeniště lutherského učení pro celé okolí, a proto založil při ní latinskou školu, tak zvanou *školu Oppersdorfskou*. Ale tehdejší katolický farář v Kozlí, Kašpar Less, přičinil se k tomu, aby katolická víra tu nebyla utlačena.[2]) Pan Vilém r. 1593 prodal své panství Heřmanův Městec panu Janu Jetřichovi ze Žerotína, a tak vyhostil se z Čech, pobývaje na statcích svých v Opolsku. Však zemřel již r. 1598 dne 4. května v Praze a pohřben byl v Kozlí. Vdova jeho Susanna měla nyní starost o sedm malých dětí, dva syny a pět dcer, z nichž nejstarší tehdy bylo asi 11 let. Se svolením poručníků r. 1604 prodala panství Slavětice, ale za to dokoupila od královské komory panství Kozlí, které dětem jejím zůstati mělo jako zboží allodialní. Než ani to panství se neudrželo dlouho v tom rodě; r. 1617 prodali je mladí páni *Bernart Vilém* (roz. 21. prosince 1595) a *Jan Fridrich* (roz. 1597) slezskému pánu Ondřeji Kochtickému z Kochtic, vyplatili matce věno, jež za to koupila statek Drslav v Opavsku, vyplatili též věno sestrám, a potom pořídili každý své vlastní zakoupení. Bernart Vilém, maje za choť pannu Susannu Berkovou (tuším dceru Bohuchvala Berky na Bělé a Kuřích Vodách) koupil statek Rochovice v Opolsku, kdežto bratr jeho Jan Fridrich usadil se v Čechách; neboť r. 1618 koupil od Hannibala z Valdšteina statek Heřmanice u Králové Dvora, a téhož roku od Volfa ze Saalhausen za 70.000 kop míš. statek Markvartice (Markersdorf u Č. Lípy), než nepoložil na ten trh leč 16.000 kop.

Však toho r. 1618 klade se již těžká chmura na tuto větev Oppersdorfskou; oba bratři Bernart Vilém a Jan Fridrich vstoupili

[1]) Výpisy z zem. desk českých v arch. Hlohovském. — [2]) Soffner, Gesch. der Reform. in Schlesien I. p. 452.

do řad odpořilých stavů, jimž asi konali služby válečné; po bitvě bělohorské uprchli ze země, a byli nálezem královským potrestáni ztrátou všech statků. Bernart Vilém, prodav prve svůj statek Rochovice panu Ondřeji Kochtickému za 45.000 kop, ztratil nedoplatky z této summy trhové, 18.000 kop zjištěných na bratrově statku Markvarticích, jinou summu zjištěnou na Heřmanicích a 10.000 kop jistoty na statcích Švamberských. Markvartice a Heřmanice byly již prve bratru jeho Janu Fridrichovi konfiskovány. Bernart Vilém z Oppersdorfu potom dlel v Sasích; r. 1639 vrátil se se Švédy do Čech, ale r. 1640 byl od císařských jat a ve vězení na Křivoklátě chován do r. 1644, kdy též zmírněn byl jeho trest na ztrátu polovice jmění. Odebral se do Sas, ježto nechtěl přistoupiti k víře katolické, ale směl tytýž přicházeti do Čech, aby svých spravedlností peněžních se domáhal. Umřel v Sasích r. 1665;[1]) syn jeho *Bernart Vilém*, rozený r. 1645, po letech zahynul ve válce v Uhřích; druhý syn *Fridrich Vilém* r. 1668 získal s chotí svou Susannou Kateřinou ze Žerotína statek Velké Janovice v Opolsku, kdež zemřel r. 1678; dcera Susanna Alžběta r. 1660 vdala se v Drážďanech za Jana Jiřího ze Šlejnic, kurfirstského štalmistra. O druhém synu Viléma II., Janu Fridrichovi z Oppersdorfu, známe toliko, že s chotí svou z rodu Berků z Dubé žil v Branibořích, a že potomci jeho zanikli v chudobě, kdes ve východních Prusích.

Z dcer Viléma II. z Oppersdorfu třetí, *Susanna*, vdala se záhy za Petra Sedlnického z Choltic na Maidlburce, ale zemřela již r. 1612. Nejmladší *Kateřina Alžběta* vdána byla za Kristiana Šenka z Landsberka v Branibořích; ale ostatním bylo snášeti trpký život. Nejstarší *Anna Maximiliana* asi r. 1610 vdala se za Petra ze Švamberka, jenž od r. 1617 byl pánem na Orlíku, Zvíkově, Ronšperce a na velikém dědictví Rožmberském; ovdověvši již r. 1620 vdala se brzy za Ladslava Velena ze Žerotína, náčelníka odpořilých stavů moravských, s nímž po bitvě bělohorské uchýlila se do Němec. Statek Ronsperk, jejž měla po prvním choti, byl jí konfiskován; zbavena byla i drahých svršků a klenotů, jež byly uloženy v Praze; zle jí bylo páčeno, že r. 1631 vrátila se do Čech se Sasy a r. 1634 se Švédy, proto jí byl další příchod do Čech a Moravy zakázán. Žila v Polsku ještě r. 1651.[2]) Sestra její *Voršila Sofie* v prvním manželství měla pana Jana Fridricha ze Žerotína († 1617) a potom se vdala za Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika, hlavního strůjce povstání r. 1618, o němž jest známo, že v červnu r. 1621 byl sťat, že zabaveny byly statky jeho, a vdově jeho zůstalo jen 20.000 kop míš. věna, pojištěného na Švijanech. Čtvrtá dcera Viléma II. z Oppersdorfu *Anna Marie*, rozená v dubnu r. 1595, před adventem r. 1615 měla svatbu s panem Václavem Berkou z Dubé na Bezdězi, Housce, Deštné, Vidimi a j. Týž byl rovněž jedním z náčelníků odpořilých stavů a po bitvě bělohorské prchl ze země; všecko jeho jmění v hodnotě asi 315.000 kop míš. bylo zabaveno. Zemřel v cizině, a vdově jeho teprv r. 1646 bylo dáno pojištění na 19.000 kop míš., ač měla na statku svého manžela 20.000 kop míš. věna. Všecky tyto sestry, pokud byly na živě, r. 1625 sdědily po své matce statek Drslav v Opavsku a hned jej prodaly.

[1]) Bílek, Konfiskace p. 400, 401. — [2]) Bílek, Konfiskace 662—664.

Z katolických haluzí jest nám nejbližší ona, která držela Častolovice a Týniště. Zakladatel její jest pan *Fridrich z Oppersdorfu*, Jiřího I. starší syn, rozený 18. července 1547. Z mládí sloužil u dvora císaře a krále Maximiliana II. jako panošek; r. 1566 jako nejstarší z pažat velel ve válce s Turky jednomu praporci pěchoty pod strýcem svým Hanušem z Oppersdorfu. Potom asi r. 1572 pojal za choť Kateřinu vdovu Mikuláše z Varnsdorfu, dceru Kašpara Piklera z Grodce na Falkenberce slezském, lutherána; s ní usadil se při otci svém na Polské Nové Cerekvi; však zemřela již 1. října 1575. Pak teprv 25. února 1579 slavil na Zehušicích v Čechách sňatek s pannou Magdalenou, dcerou purkraběte Bořivoje z Donína; byla od otce vychována ve víře českých bratří, ale brzy ve víře srovnala se s manželem svým. Pan Fridrich z Oppersdorfu byl katolík upřímný jako otec jeho; již r. 1573 jesuité pražští jej poctili darem katechismu Kanisiova trojjazyčného, kteréžto knihy si vážil a měl potom řád jesuitů ve zvláštní přízni.[1]) Z dědictví po otci Jiřím I. a po strýci panu Hanušovi připadly mu Častolovice a Týniště nad Orlicí, na nichž ale bratru svému Jiřímu II. musil zjistiti podíl 15.000 kop míš. Na těch statcích svých měl poddané buď víry podobojí, buď bratrské, a nechával jich při tom, jsa mezi stavy kraje Hradeckého skoro samojediný katolík. Pan Fridrich byl hospodář dobrý; r. 1589 přikoupil od Karla Žampacha z Potenšteina pěkný statek Přestavlky, r. 1600 od Mikuláše Absolona z Ledské statek Ledskou a r. 1612 statek Radostovice. R. 1603 dne 3. června zemřela druhá manželka jeho Magdalena z Donína, po níž mu zůstaly dcery Hedvika neduživá a Alžběta, kterou r. 1601 provdal za Hertvíka Zárubu z Hustiřan na Svojanově, mírného na straně podobojí, a dva syny, Ottu a Fridricha. Ve vdovství trval pan Fridrich do r. 1606, kdy 29. ledna v Praze slavil svatbu s paní Kateřinou, vdovou po Jindřichu Kurzbachovi z Trachenberka, dcerou Ladslava Popela z Lobkovic na Ledči. Zastával úřad krajského hejtmana hradeckého, až zemřel 14. února 1615, čtyři měsíce po úmrtí oné třetí své choti, a pohřben byl v chrámě Častolovském.

Starší syn jeho *Otta z Oppersdorfu* ujal se držby všech statků otcovských, na nichž vázlo 15.000 kop míš. pro dobro bratranců jeho ve Slezích, jakož i dědičný podíl jeho bratra *Fridricha*, rytíře řádu Melitenského. O mladých letech pana Otty nejsme sice zpraveni; ale nechybíme se pravdy, za to majíce, že vychován a vzděláván byl v panském konviktě u jesuitů v Praze neb Olomúci, čemuž svědčí smýšlení otce jeho i celá podstata jeho vlastní. Stál pan Otta v řadě rozhodných katolíků českých. Když 23. května 1618 v Praze vypukla bouře stavovská, on nechtě se podrobiti vládě direktorů zemských, se sestrou svou, pannou Hedvikou, se uchýlil do Slez, do Horního Hlohova k svému strýčenému bratru, Jiřímu III. z Oppersdorfu, očekávaje na vítězství císařských zbraní. Tam ona panna Hedvika 38letá zemřela ještě téhož roku a pochována v pohřební kapli Oppersdorfské. Než i ve Slezích byl katolíkům pobyt [illegible] pro obecné tam hnutí proti císaři. Porážky císařských [illegible]níkova, Pelhřimova a Lomnice, smrt císaře Matiáše, [illegible]vů moravských a vlivy zahraničné, to vše nalnalo

[1]) Hist. Soc. P. I. 340.

mnohým katolickým emigrantům českým pochopitelné obavy o statky jejich a strachy z nevyhnutelné chudoby. Tudíž r. 1619 vidíme pana Ottu zase na Častolovicích, a jestliže pojal toho roku za choť Annu Magdalenu, dceru Arnošta Rabenhaupta ze Suché na Ronově, hejtmana kraje Čáslavského, nelze v tom neviděti snahu po nějaké přízni u panující strany v Čechách, k níž pan Rabenhaupt náležel. A brzy byl dohnán k věci pro budoucnost nebezpečné. Po volbě falckraběte Fridricha za krále českého musil pan Otta dne 1. října 1619 přistoupiti ke konfederaci stavů českých proti císaři Ferdinandovi a na to vykonati přísahu, při čemž toliko si vyhradil, aby k ničemu nebyl nucen, co by se příčilo víře katolické.[1]) A jakkoli jen z těžkého nátlaku a pro zachování svého statku se odhodlal k tomu kroku, popudil tím proti sobě svého bratra Fridricha, který jako rytíř řehole maltanské sloužil císaři za rytmistra ve vojště. Týž vypověděl mu dědičný svůj podíl na Častolovicích váznoucí a naléhal na výplatu, kdežto pan Otta neměl těch peněz, od svého tchána posud ani groše věna neobdržel a půjčky se uptati nemohl. V té tísni pan Otta požádal svého bratrance, Jiřího III. z Oppersdorfu na H. Hlohově, za prostředníka smíru mezi ním a rozhněvaným bratrem. Pan Jiří také 5. srpna 1620 přijel na Častolovice, a jakož byl pán učený a výmluvný a sám v horších svízelích tonul, nežli pan Otta, oba svaděné bratry smířil.[2]) Však za půl léta ten smírce způsobil panu Ottovi velkou nesnáz, ovšem jen z naléhavé potřeby peněžní, když mu vypověděl svých 15.000 kop míš., zjištěných na Častolovicích a Týništi, k tomu přes 6000 kop zadržalých úroků; než pan Otta vymohl další v tom sečkání důtklivým dopisem, odkazuje pana Jiřího na úvahu o všeobecné tísni peněžní, v níž nelze beze škody prodávati statky.

Zatím padla rána na Bílé hoře, a následovalo pokutování všech, kdož za vzpoury se provinili proti dynastii rakouské ať málo, ať mnoho. I panu Ottovi z Oppersdorfu bylo odpovídati z toho, že r. 1619 přísahal ke konfederaci stavovské. Ale v tom za něho mluvily okolnosti, za kterých přísahal; přimlouvali se zaň pan Jiří z Oppersdorfu a téhož mocní přátelé kancléř Lobkovic a Jan Kavka z Říčan, a tak byl při kommissí exsecutionis 15. března 1623 za nevinna propuštěn. Teprv r. 1629 uloženo mu dáti 1166 zl. na alumnat arcibiskupský.[3]) R. 1623 byl jmenován císařským radou, členem soudu komorního a dvorského a hejtmanem kraje Hradeckého. S bratrem svým Fridrichem vyrovnal se tak, že mu postoupil odlehlejší statek Přestavlky, kterýž pak r. 1627 pan Fridrich směnil s Janem Otíkem Bukovským z Hustiřan za statek Žampach blíže Žamberka.

R. 1622 nařídil císař Ferdinand II. z moci své zeměpanské všeobecnou obnovu katolického náboženství v Čechách, tak aby všichni obyvatelé s ním ve víře se srovnali. Reformačním kommissařem pro kraj Hradecký jmenován byl pan Fridrich z Oppersdorfu.[4]) Tu i pan Otta z Oppersdorfu neváhal splniti vůli císařskou a začal s reformací ve vlastní domácnosti; choť jeho Anna Magda-

[1]) Bílek, Konfiskace 401. — [2]) Arch. Hlohov, kopiář 1620—24 pag. 85. — [3]) Bílek, Konfisk. 401. — [4]) Dr. Fr. Krásl, Harrach p. 81.

lena byla víry podobojí, a podle ní i všecko služebnictvo její. Již šest let byl s ní, a nic nedala na prosby svého pána, aby přistoupila k víře katolické; marné při ní byly výklady učených kněží v Praze, aniž dbala na domluvy arcibiskupovy. Tu 10. června 1625 přibyl na Častolovice pater Adam Kravarský, jesuita z kolleje jičínské, a po několika rozmluvách s paní Annou Magdalenou obrátil ji na víru katolickou; po jejím příkladě učinila i všecka ženská čeleď její. Potom pracoval též o obrácení poddaných na Častolovicích a Týništi; na ponejprv nepotkal se s valným výsledkem, ale po roce přišel pater opět a přivedl tu do 500 lidí ke zpovědi a k přijímání svátosti oltářní. Pan Otta z Oppersdorfu měl ze vší práce patera Kravarského veliké potěšení a zůstal jeho řeholi díkem zavázán. Ale za to stala se mu škoda, když tchán jeho Arnošt Rabenhaupt ze Suché svou dceru Annu Magdalenu vydědil, ježto dala se na stranu římskou; když r. 1627 zemřel, statek jeho Ronov připadl královské komoře, a dům jeho v Praze v ulici Spálené ponechán jeho vdově Magdaleně z Lípy za její věno. Pan Otta z Oppersdorfu vedl proto stížnost u královské komory jmenem choti své, uvedl, proč otec ji vydědil, a žádal za náhradu vsi Albrechtice, Štěpanovsko, Žďár a Novou Ves od korunního panství Pardubského, které k sousedním Častolovicům se hodily.[1]) Ale ony vsi zůstaly při Pardubsku, a zdá se, že paní Anna Magdalena neobdržela víc než po matce dům v Praze jmenovaný, který r. 1647 náležel k dědictví Oppersdorfskému. Čteme pak v letopisech církevních, že ta paní Anna Magdalena, zrodivši prve tři synáčky mrtvé, po svém na víru obrácení dařila svého chotě pěknými dětmi, dvěma syny a šesti dcerami.[2])

Mnoho starostí způsobilo pánům z Oppersdorfu zbouření sedláků v kraji Hradeckém, když r. 1627 ze Smiřicka, Náchodska, Opočenska i Rychnovska sehnalo se do 2000 zbouřilých v táboře u Nového Města nad Metují; odtud vybíhajíce do okolí za kořistí, zle navštěvovali panská sídla. Lidem na Častolovsku posílali výhrůžné listy za to, že k nim nechtěli se dáti. Pan Otta uchýlil se do bezpečí v Králové Hradci a volal knížete Fridlantského na pomoc, k jehož velení pak přitáhli ze Slez sbory pana Karla Hannibala z Donína a Martina de la Saga, tábor povstalců rozehnali a tak v Hradecku mír obnovili.[3])

Jakož v létech 1627—29 pater Adam Kravarský jako horlivý missionář účinkoval na Častolovsku a městečka Týniště a Třebechovice s vůkolními vesnicemi získal víře katolické, zamlouvala se jeho práce bratrům z Oppersdorfu tou měrou, že uznávali za dobré, aby i v Hradci Králové založena byla jesuitská kollej. Čteme o panu *Fridrichovi z Oppersdorfu*, že byl k chudým lidem milosrdný a nikdy že neskrblil almužnou, sám maje skrovné potřeby; za to mu dal Bůh vyváznouti z nejednoho nebezpečí. Jednou prý, když po moři se ubíral na ostrov Maltu, hlavní sídlo svého řádu, padl do rukou africkým pirátům a byl by se dostal na otročí trh, kdyby důmysl jeho sluhy mu nepomohl k svobodě. Po druhé, když vykoupav se v teplici v Landeku Kladském, sotva že vyšel z lázeňského domu, hned ona chatrná budova za ním se svalila na trosky. Posléze mu

[1]) Bílek, Konfisk. 461. — [2]) Schmidl III. 671. — [3]) Ib. 931.

byl uložen cvik v křesťanské trpělivosti. Často postonával, a jednoho dne r. 1628, když dlel u svého bratra na zámku Častolovicích, raněn byl mrtvicí, i dal se nésti na zámek svůj Žampach. Tu ležel bez vlády na loži bolestném; ale snášel to trpělivě, pamatuje na věčnost. Tehdáž v kostele sv. Kateřiny ve své vsi Písečné dal postaviti nový hlavní oltář s obrazem oné svaté s nápisem: »Sancta patrona mea Catharina! Ne deseras me servum Tuum Fridericum in ultima hora mortis meae, sed in adiutorium unacum Sponso Tuo Christo mihi festina. 1628.« Tehdáž asi dal se opatřiti svátostmi umírajících od patera Kravarského, který s tovaryšem svým paterem Janem Antalym, Slovákem, přibyl na Žampach, tu konal missii a v pěti vesnicích toho statku obrátil 400 lidí k víře katolické.[1]) Bratr jeho pan Otta ho častěji navštěvoval, hovor s ním míval o potřebě nové kolleje jesuitů v Hradci, a tu bratři konečně zůstali na tom, aby Fridrich té budoucí kolleji odkázal statek svůj Žampach, a pan Otta zase aby se zřekl všeho nápadu po bratrovi. To provedeno bylo kšaftem, který dne 16. října 1629 diktoval pan Fridrich v přítomnosti pana Otty a dožádaných svědků: pana Jana nejst. z Bubna, Mikuláše Talácko z Ještětic na Úřinovicích a Fridricha z Vlkanova na Kvasinách. Spis kšaftovní se začíná takto: Velice často na své mysli uvažujíc, kterak z uložení Božího všickni lidé jistou smrt před sebou mají, nevědouce ale kdy, a já k létům přicházím a od Jeho Svaté Milosti pro veliké hříchy mé jako metličkami mnohými nejednou v roce kárán a navštěvován bývám: nechtěje vyčkati nemoc smrtelnou, toto pořízení . . . činím.« Žádal prostičký pohřeb dle řehole jesuitů, v některém jejich chrámě; statek svůj Žampach odkázal Tovaryšstvu Ježíšovu, tak, aby ho napřed užíval nový jejich dům na Novém Městě Pražském při kostele Božího Těla, dokud by ten dům se nepotkal s jinou fundací, a potom měl ten statek připadnouti budoucí kolleji v Král. Hradci. Sluhům svým odkázal jednoroční mzdu, a chudým na podělení 100 zl. — Ten kšaft odevzdán byl pak do pražské kolleje Klementinské, k žádosti jejího prokuratora, P. Jiříka Vanderboon, vepsán byl do zemských desk 12. října 1630.[2]) Pan

dluh 22000 kop míš., s chotí svou Annou Magdalenou z Suché koupil r. 1637 statek Koldín u Choceně, při tom byl štědrý k jesuitům, jež povolával často k sobě na missie, aby tvrdili jeho poddané v katolické víře. R. 1642 daroval kolleji hradecké stříbrnou lampu, a podobnou daroval r. 1644 kolleji v Kladsku. Často býval hostem u jesuitů hradeckých a jako spolupůvodce jejich kolleje býval od nich ctěn divadelními hrami studentů; kdykoli strádali nedostatkem potrav, pomáhal jim dle možnosti, i nazýván byl kolleje hradecké pomocníkem, živitelem a zachovatelem, jakkoli sám strádal mnohými škodami od běhů válečných. Od července 1639 do 20. února 1640 byl Kr. Hradec v moci Švédů Banérových, jimž stavové toho kraje popláceti musili penězi, potravou i obrokem. Ještě hůře asi bylo roku 1645, kdy Švédové pod Torstensonem v říjnu se vraceli z Moravy do Čech, od Jihlavy táhli k Pardubicům, Hradci, Jaroměři a k Jičínu a dále do Litoměřicka a Žatecka, všude sdělávajíce škody. Tehdáž pan Otta z Oppersdorfu na Častolovicích klidného pobytu nemaje uchýlil se do tvrdého města Kladska i s rodinou, aby tu vzdálen ruchu válečného očekával lepších časův. Tam zemřela choť jeho Anna Magdalena z Suché a pochována byla v chrámě u jesuitů. Tam asi v zimě r. 1646 vdal nejstarší svou dceru Annu Marii za slezského pána Jana Jiřího Gašína z Gašíně na Rosenberku, Ketři a Hulčíně, a mimo poctivou výbavu dal jí 6000 zl. věna. Ještě téhož r. 1646 vdával v Král. Hradci druhou dceru svou Magdalenu Lidmilu za pana Františka Libšteinského z Kolovrat na Rychnově, Borohrádku a Žámrsku; než na výplatu věna již neměl kdy. Maje věku 62 let, upadl v nemoc smrtelnou, v níž 7. prosince 1646 pořídil poslední vůli svou. Pohřben chtěl býti v Kladsku vedle své paní, ale bez daremného nákladu, v hábitě jesuitském, v rakvi z dubových fošen s víkem na spůsob příkrovu sdělaným.[1]) Na zádušní mše v Kladsku kázal dáti 300 zl., na mše v kapli jesuitů hradeckých 150 zl., na almužny chudým 100 zl. — Statky Častolovice a Týniště se všemi svršky, dobytkem a zásobami dal na spolek dvěma svým nezletilým synům (Jan Václav Ignác a František Petr Otta). Dcera jeho vdaná, Magdalena Lidmila Kolovratová z Oppersdorfu, měla hned dostati 6000 zl. věna. Nevdané dcery Benigna Barbora, Kateřina Cecilie, Františka Uršula a Alžběta Juliana, dokud by se nevdaly s povolením poručníkův a přátel, měly užívati statku Koldína a každá ročních 100 kop z důchodu Častolovského. Kdyby se které hodily vdavky, měla každá dostati 6000 zl. věna a 1000 zl. na výpravu svatební; ale Koldín měl posléze připadnouti synům. Měl pan Otta též dva domy v Praze v ulici Spálené, jeden zvaný ve Stodole, druhý u Krebsů, asi na místě pozdějšího kostela Trinitarů;[2]) ty odkázal na spolek všem dětem svým, taktéž i svršky, které uložil v Olomúci, ač jestliby po vypuzení nepřátel odtud se dostati mohly. Za poručníky svým nezletilým synům a dcerám jmenoval oba své zetě, Františka Karla Libšteinského z Kolovrat a Jana Jiřího hraběte Gašína, též hraběte Jiřího z Oppersdorfu na Hlohově, Fridku a Ratiboři, a prosil jich, aby vychovávali ty dítky v lásce, svornosti, šlechetnosti a pobožnosti, syny aby dali na studia a pak na cesty do cizích zemí, vše pro odplatu Boží. Svědkové kšaftu byli pan Henrich Otta Stoš z Kounic

[1]) Schmidl IVa 770, IVb 107. — [2]) Hádáme tak, ježto v adressáři města Prahy, kde prastaré názvy domů se uvádějí, oněch dvou názvů domů nelze nalézti.

na Vamberce, Potšteině a Holovousích, Zigmund Zdeněk Stoš z Kounic na Střezeticích a Adam Mikuláš Vítanovský z Vlčkovic na Orlici a Uhersku.[1])

Český ten kšaft vepsán byl do zemských desk 15. ledna 1647. Pan Otta zemřel ve svátek Tří králů r. 1647, a jesuité již 7. ledna zahájili třídenní smuteční slavnosti za něho v kapli své hradecké. Mrtvé jeho tělo odvezeno bylo 9. ledna do Častolovic, odkud 10. dubna do Kladska a tam pochován vedle manželky své před hlavním oltářem, před obrazem Panny Marie Foyenské.[2]) Z dcer jeho, které při jeho smrti byly ještě v panenství, nejdříve se provdala Benigna Barbora, a to za pána z Kolovrat blíže nejmenovaného, po němž brzo ovdověvši, r. 1655 vdala se za pána Jana Kašpara z Montany. Kateřina Cecilie r. 1651 za muže vzala Adama Rašína z Rizmburka na Vinařích, nejmladší Alžběta Juliana pak r. 1655 přijala své věno, když vdala se za pana Přemysla z Žerotína na Vizmberce a Losyni. Františka Voršila vstoupila pode jménem soror Josefa Elekta do kláštera karmelitek u sv. Josefa v Praze, tam kde nyní jsou andělské panny; r. 1667 vykonala řeholní sliby a vzdala klášteru věno své dle odkazu otcova. Ze synů zemřel mladší, František Petr Otta, rannou smrtí; starší, Jan Václav Ignác, pak vládl na Častolovicích a Týništi s chotí svou Annou Eleonorou Krakovskou z Kolovrat, ty statky rozmnožil přikupováním a poddaným svým častolovským dobře činil. Ale po jeho smrti, která se udála 29. března 1676, jeho tři synové a tři dcery, aby užili svých podílů, r. 1684 prodali Častolovské panství hraběti Tomáši Černínovi, a potom trvali na drobnějších statcích v Čechách, až r. 1781 tato česká linie Oppersdorfů nabyvši dědictvím rodinného majoratu Horního Hlohova v Prusích. z Čech se vyhostila. Majoratním pánem jest nyní říšský hrabě *Hanuš Jiří z Oppersdorfu*, dědičný člen panské sněmovny pruské, pán na Horním Hlohově a Násilém, rozený 8. října 1866, s chotí Dorotou rozenou kněžnou Radzivilovou maje dva synáčky. Na živě jsou také bratr jeho Karel, svobodný, roz. 1868, a bratranec Jan, roz. 1858, jehož choť jest Sofie kněžna z Trautmansdorfu. O vymřelé linii slezských

Z katolických missií na Moravě a ve Slezsku v době katolické reformace.

Z pozůstalosti † Julia Chodunicka, vikáře při kollegiátním chrámě sv. Maurice v Kroměříži.

K tisku upravil Dr. M. Kovář.

(Ostatek.)

3. Missie v Hlubčicích.

Roku 1629 Hlubčice ochotně přijaly statut náboženský a usnesly se, že nikomu nepropůjčí práv měšťanských, kdo by se nepřiznával k náboženství katolickému. V letech potomních za ustavičných bouří válečných, zejména pod vlivem švédského vojska nehledělo se nijak na statut přijatý, jenž brzy potom pokládán za kus zastaralého papíru. R. 1673 vévoda *Karel Eusebius z Lichtenšteina* na novo mínil jej uvésti v platnost a zároveň i v Hlubčicích i v okolí více rozšířiti náboženství katolické, za kterýmž účelem zřídil missijní stanici pro dva jesuity. Při příchodu jejich vydal přísné nařízení, by všechno, co r. 1629 bylo přijato a podepsáno, podrobně uvedlo se ve skutek. Všem usedlým občanům akatolíkům zůstavil na vůli, by poslouchajíce missijní kázaní jesuitův a přesvědčíce se o pravosti víry katolické, buď ji přijali anebo prodajíce majetek svůj, jinam se odstěhovali. Mnozí, jimž toto nařízení vévodovo zdálo se býti odůvodněno statutem, domy své v Hlubčicích prodali a vystěhovali se do *Křížovic* (Kreutzendorf), půl míle od města vzdálených. Jedni z nich si tam zakoupili statky, druzí podrželi peníze hotové, čekajíce, jak bude dále. V Křížovicích ochotně přijímali přistěhovalce, ale statkář, ač protestant, nerad je viděl i dával jim radu, by se vrátili. Posléze, když z Hlubčic k němu přišla deputace, žádajíc výslovně, by takového hromadění nespokojeného lidu netrpěl na pozemcích statku svého, ihned dal všem cizím oznámiti, že jim nemůže uděliti občanského práva aniž je přijmouti na stálé bydlení v obci. Nařízení toto dalo podnět k bouřlivému výstupu. Občané shromáždili se na rychtě a vedli si tak výhrůžně vůči deputaci a statkáři, že vyhláška odvolána a poslové s nepořízenou vrátili se do Hlubčic.

V té době nekatolíci v Hlubčicích obrátili se se žádostí na *Bedřicha Viléma*, kurfirsta braniborského a *Jana Jiřího II.* saského

by se jich zastali. Mimo to dvojí deputací vypravili k císaři *Leopoldovi* do Vídně, by si stěžovali do křivd a utiskování, a možná-li, by vymohli odvolání jesuitův. Aby nejednala pouze jedna strana, na vybídnutí vévody Karla Eusebia z Lichtenšteina vydal se na cestu do Vídně jeden z jesuitů. Z osob, které ve věci té mohly osvědčiti nějaký vliv, mnohé se klonily ke straně deputací, obávajíce se, že by z Branibor a Sas skutečně mohli počíti nějaké rozmíšky povážlivého druhu. Ale přes to vše císař Leopold I. rozhodl, by v Hlubčicích v platnosti zůstal statut náboženský, aby však občané akatoličtí půl roku úplné svobody požívali k soukromým pobožnostem dle svého vyznání, ale potom, když by chtěli setrvati při svém, jinam se vystěhovali.

Dříve však, než byl tento dekret císařský vydán a doručen missionáři, několik deputovaných vrátilo se do Hlubčic, a ti s velikou okázalostí svolali lid a podali mu dílem vymyšlené dílem přehnané zprávy, že vyřídí se všechno dle jeho přání, že missie přestane a jesuité budou odvoláni. Nedlouho potom jesuita přijel s listinami svými, ovšem zcela jinak znějícími. V městě povstal nemalý ruch, když se dalo zvonem znamení, by se občané sešli na radnici a vyslechli nejvyšší rozhodnutí ve věci náboženské. Podle toho, co až dosud zvěděli, domnívali se všichni v městě, že jim oznámeno bude zrušení missie. Rozčilení myslí bylo veliké. Akatolíci umínili si konec missie oslaviti okázale, a jeden se nabízel, že nad ní bude míti pohřební řeč. Na radnici je přijal hejtman a tři radní. Místnosti byly přeplněny, a přece panovalo takové ticho, jakoby každý vyslechnouti měl rozsudek nad životem a smrtí. Hejtman zahájiv shromáždění, napřed předvolal muže, kteří se súčastnili deputace do Vídně, by, mají-li nějaké písemné rozhodnutí od císařského dvora neb od některého úřadu, tuto je předložili. Vážně předstoupili čtyři mužové a hejtmanovi podali obšírný spis s doložením, by všechno, co v něm obsaženo, hlasitě dal přečísti. Kommissaři odpověděli, že napřed sami musí se seznámiti s obsahem listin, než je mohou dáti veřejně přečísti, pročež odešli k tajné poradě. Listiny neobsahovaly ani jediného úředního jednání nebo vyřízení, nýbrž toliko obšírný denník deputace, do něhož důvěrníci zapisovali, co a jak podnikli na své cestě do Vídně, co jednotlivé osoby, s nimiž mluvili, jim řekly a pod. Na konci připojen byl popis audience u císaře Leopolda a jeho vyjádření, že práva města Hlubčic chce míti přísně zachována a že si nepřeje, by stěhováním lidu město vylidnatělo. K tomu přiloženy byly dopisy úřadů zahraničných, totiž ze Saska a Braniborska, kamž se obrátili s prosbami za ochranu. Kommissaři neuznali za vhodné dáti to vše přečísti, a vrátivše se do shromáždění, vyjádřili se také v ten smysl. Tu povstal mezi přítomnými křik a lomoz, jednotlivé hlasy žádaly, by se četlo, všechno četlo. Nebylo možno zjednati pokoj, až nejdrzejšího křiklouna dostali do vedlejší síně, kdež jej drželi odloučeného od ostatních. Těmto pak přečten císařský dekret, biskupské nařízení a co v té věci zemský hejtman ustanovil, načež děkan krnovský *Kornel Ottweiler* asi hodinu ke shromážděným řečnil ve prospěch katolické missie a důtklivě varoval před každou vzpourou a před pletichami s cizími vládami. Ottweilerovo slovo mělo váhu, neboť slynul neobyčejnou výmluvností, horlivostí a mírností ve svém duchovním úřadě, jejž po neoblíbeném předchůdci Barnabáši Predo-

riovi zastával již na 42. rok, a to tak, že v celém *Krnově* již nepočítal víc, než čtyři domy, v nichžto dosud zachovalo se vyznání protestantské. Po řeči jeho hromada byla rozpuštěna.

Potom byli ti, kteří v době nedávné odpadli od církve katolické, předvoláni a po různu vyslýcháni, chtějí-li při stávajících okolnostech odvolati odpadnutí své a vrátiti se do církve? Odpovědi jejich vesměs zněly záporně. Že pak se při tom chovali velmi hrubě, hrozíce násilím, kommissaři dali je do vězení.

Podobalo se, že obrácení lidu na katolickou víru značně se usnadní missionářům, když je moc světská takto podporuje; ale tomu nebylo tak. Násilí vzbudilo větší odpor, v němž akatolíky tajně utvrzovala ještě více vláda švédská. Protestanté mívali tajné schůze, v nichž se vespolek umlouvali, že raději vše opustí a po žebrotě půjdou, nežli by přijali víru katolickou. Ostatně těšili se nadějí, že odpor jejich nebude asi dlouho trvati, jelikož změna nutně musí brzy nastati. Vliv mužů tajně se scházejících brzy byl patrný také u těch, kteří hned s počátku byli mírnější a ke katolickému náboženství náchylnější. Mnozí, jižto dosti horlivě přicházeli na missijní kázání, vůčihledě ochabovali. Proto však nebylo vše ztraceno. Zde onde símě slov neunavných missionářů se ujalo a vzrůstalo utěšeně. Že hned s počátku se dařila missie katolická v Hlubčicích, k tomu přispělo obrácení asi 50 osob, mezi nimiž bylo několik zámožnějších občanů, kteří hned při početí missií vyznali víru katolickou. U některých nahodilé soukromé setkání s missionářem bylo příčinou jejich obratu. »Poznal jsem,« píše missionář »mladíka velmi nadaného, jehož tvář vzbuzovala důvěru a jehož chování vůbec bylo chvály hodno. Tázal jsem se ho, patří-li též mezi ty, kteří zabíhají do Lehnice k protestantům. Zarděv se odvětil, že bude katolíkem, aby se neřeklo, že jedná proti některému zákonu.« A učinil, co slíbil.

Jako všude, tak i zde kněží zvláštní pozornost věnovali dětem, v nichž skutečně nalezli posluchače nejbedlivější a nejochotnější plnitele toho, čemu je vyučovali. Mládež zase velmi zdárně působila na rodiče, což se jevilo obzvláště, když viděli své dítky s vroucí pobožností přistupovati k sv. přijímání.

Příštím rokem (1674) missionářům přibyl značný počet konvertitů. Počítalit v městě a ve 4 sousedních vesnicích na sta lidí, kteří poslouchali poučení jejich, vyznání katolické víry buď již složivše buď k němu se připravujíce. Avšak proto nepřestávalo podrývání jejich činnosti, jíž kladly se nejedny překážky. Zejména brojil proti nim i švédský král. V delší rozmluvě s vyslancem císařským žádal přímo, by missie v Hlubčicích byla zrušena. Zřejmě prý též narážel na to, že císař, odnímaje protestantům právo volného bydliště tam, kde se zakoupili, důsledně ani mocnářům akatolického vyznání nepřeje panování a tudíž jest jejich nepřítelem.

Listem císařským shora připomenutým byla nekatolíkům, nepřijali-li by do té doby víru katolickou, dána lhůta šesti měsíců, by mohli prodati své nemovitosti a jinam se odstěhovati. Minulo již devět měsíců, a ještě ani jeden nedržel se dle daného nařízení. Jesuité proti tomu ničeho nenamítali, neboť nechtěli akatolickým panovníkům poskytnouti příležitosti k zakročení; kromě toho příčilo se jim, aby při návalu nucených prodejů jednotlivci utrpěli nějakých škod neb ztrát; posléze zdálo se jim, že větších úspěchů docílí

vnitřní silou volného poučování náboženského než užitím moci zevní, což strana protivná mohla si vykládati za násilí a utlačování. Nejvyšší hejtman vévodství Krnovského přece dal ohlásiti, že státi musí na provedení císařského listu, ale dvakrát prodloužil lhůtu, by se každý po dobrém uvážení vyjádřil, proč chce zůstati při vyznání evangelickém, kam, opustě Hlubčice, míní se obrátiti a jakou žádá cenu za nemovitý majetek? Pro nekatolíky byla to trpká zkouška; když provolání bylo opětováno, odpovědi jejich zněly bázlivě a jako na omluvu: že posud ke všem zákonům osvědčovali poslušenství, že by domy své prodali, ale že nemají kupců. Těch arci nebylo, protože společně se umluvivše, tak přehnaných žádali cen, že každý, kdo přišel do Hlubčic, hodlaje se tam zakoupiti, jakmile zaslechl kupní cenu, hned pozbyl chuti k dalšímu vyjednávání. V jednotlivých případech, kde by se majitel s kupcem byl mohl dohodnouti pro jiné příčiny, cizím zrazováno stěhovati se do Hlubčic: »Čeho lze dočkati se v městě, v němžto za tak nepříznivých poměrů vše vázne a hyne? Nebude dlouho trvati, kdy katolíci zároveň s protestanty utíkati budou ze zbědovaného města,« říkali. Skutečně na tom bylo něco pravdy, neboť obchody a řemesla tak klesaly, že někteří obchodníci již město opustili. Při takových výjevech kněží s hejtmanem usnesli se na tom, požádati císaře Leopolda za nové rozhodnutí, jak by se mělo nakládati s těmi, kteří by po lhůtě dávno uplynulé neprodali ani majetku svého, aniž by byla naděje, že přestoupí na katolickou víru. Došla odpověď, aby nikdo nucen nebyl k prodeji nebo k vystěhování. Tedy se mělo přestati pouze na vyhrůžkách.

Kázaní missionářů nebylo v té době valně navštěvováno, a když se pokoušeli o soukromé rozmluvy nebo katechese, dostávalo se jim obyčejně odpovědí takových, že každý již dobře ví, co věřiti má a tudíž nepotřebuje zvláštního poučování.

Když byli muži tak nepřístupni, missionáři pokusili se o to získati ženy. Na květnou neděli r. 1674 přičiněním jejich sestavila se zvláštní k tomu účelu kommisse, jež skládala se z nejvyššího soudce vévodství, několika senatorů městských a missionářů. Ženy předvolané napomenuty, by při nastávající době velikonoční dbaly spásy duše své, načež vyzvány, aby, mají-li jakých pochybností, bez ostychu je vyslovily a určitě se vyjádřily, proč přednost dávají evangelickému vyznání před katolickým. Jednomyslně odpověděly, že zemříti chtějí, jak se narodily. Když se mluvilo s každou zvlášť, dokládaly, že by se musily styděti před ostatními, kdyby přestoupily. Bylo jim to vyvracováno jako názor mylný. Na otázku pak, co by učinily, když by všechny ostatní přestoupily, téměř všechny odvětily, že by v případě tom též přijaly víru katolickou. Toliko tři tvrdily s okázalou hrdostí, že děj se co děj nepřestoupí na víru katolickou, protože jim jest nad míru odporna, a doložily k tomu, že by i muže své opustily a ze země odešly, majíce již věci své do tlumokův uložené. Kommisse takovouto mluvou cítila se uraženu i dala je uvězniti. V obyvatelstvu to neučinilo nijakého povyku obzvláštního; mnozí jim toho přáli jako trestu dávno zaslouženého za podlé udavačství, jímž se pošpinily, a za různice, jež nadělaly v mnohých rodinách. Ve vězení však nebyly drženy dlouho; s missionářem, který je navštívil, rozmlouvaly tu způsobem mnohem mírnějším, litujíce svého jednání, načež na přímluvu jeho byly propuštěny.

Některé ženy, jakmile uslyšely, že se mají dostaviti před kommissí, na rychlo složivše věci své, prchaly do rozličných krajin; avšak znenáhla si to rozmyslily a přenáhlení svého litujíce se vracely. Pouze dvě již sestárlé ženy nevrátily se. Jedna utekla do Břehu, ale nikoli pro náboženství, nýbrž že se jí pod záminkou náboženského pronásledování naskytla příležitost vítaná, utéci hýřivému muži, jenž promarniv všechen statek, zle s ní nakládal. Druhá prchla s mužem svým, jenž r. 1660, když v Hlubčicích konaly se missie, přijal víru katolickou, ale potom opět odpadl, a teď raději z daleka chtěl vyčkati, jak to v Hlubčicích dopadne s reformací.

Zdálo se, že předvoláním jednotlivých tříd obyvatelstva snad nejdříve se docílí značnějších obratův, a tak po ženách přišla řada na služebné. Některé z nich daly si říci, velká většina však odpírala, když se jim domlouvalo, by službu v akatolických rodinách opustíce, hledaly ji v katolických domech, aby seznaly náboženství katolické a odtud braly poučení a dobrý příklad. Neméně obtíží missionáři nalézali u vdov, které nezřídka namítaly, že k stáru, když se neobrátily za mladších let, při svém zůstanou až do smrti. Mnohým z nich bylo úplně lhostejno, kde budou bydliti a proto pravily, že jsou odhodlány k vystěhování.

Potom jesuité zření obrátili k té mládeži, která před rokem na poučování a velikonočním sv. přijímání nebrala podílu, protože je rodiče a příbuzní odrazovali. Proto jim jesuité na paměť uvedli slib r. 1660 učiněný, jímž se zavázali při ukončení tehdejší missie, že děti své vychovají v náboženství katolickém, kdežto je dosud svěřovali jen protestantům, buď aby je dali naučiti nějakému řemeslu nebo přiučiti jazyku polskému. Rodiče a opatrovníci věděli, že si věc náležitě nerozvážili, když dali onu přípověď, nyní však necítí se vázanými a děti své chtějí míti tam, kde jsou sami. Missionáři přestali na tom, že zvali mládež samu a ty, kteří se dostavili dobrovolně, poučovali, oddávajíce se naději, že s dětmi časem získají i rodiče.

Šlo to ku předu, ale jen drobným krokem. Mezi tím do Hlubčic přinesena zvěst, že král švédský u věci akatolíků hlubčických zvláštního vyslance poslal k císařskému dvoru do Vídně, jenž za ně rázným slovem zakročí. Naproti tomu zase katoličtí občané z Hlubčic zadali k císaři písemnou prosbu, by pro uvarování zmatkův a občanských rozmíšek Hlubčicům na nové potvrdil staré právo, dle něhož ve svém zřízení měly býti městem úplně katolickým.

Než odpověď došla ode dvora císařského, jeden z jesuitů zajel ke knížeti Karlu Eusebiovi z Lichtenšteina do Valčic (Feldsberg) a odtud do Vídně, kdež dostal opis žaloby akatolických občanů hlubčických do rukou. Nalezl v ní mnoho úmyslných nepravdivostí, téměř samé překrucování pravdy a křivé nařknutí missionářů. Mimo to s ním sděleno, že mnohé vznešené osoby za pravdu berou to, co v žalobě obsaženo, a že již o to jde, by missie v Hlubčicích byla zastavena. Aby to předešel, jesuita spěchal do Hlubčic, a sděliv vše s hejtmanem, naléhal na to, by missie a její průběh na místě byla ospravedlněna před akatolíky i katolíky. Hejtman s ním souhlasil, načež dne 12. dubna 1675 přibyv do Hlubčic a soukromě poradiv se s úřady duchovními a světskými, svolal valnou hromadu občanů na radnici. I světské duchovenstvo z okolí bylo tenkráte

přítomno. jakož bývalo vždy, když svolána byla schůze, na níž jednalo se o otázkách náboženských. Shromážděným měšťanům obého vyznání napřed byl přečten patent o vypsané kontribuce, načež katolíci propuštěni po stručném povzbuzení citů vlasteneckých. Zbylým akatolíkům hejtman živě jal se mluviti o katolické missii, o příčinách jejího zavedení a o účelu jejím, by lidé, proudem časovým více než vlastním přesvědčením od církve odloučení, vrátili se k jednotě samospasitelné víry Kristovy, i doložil, že nikdo z nich, jak očekává, po dobrém uvážení nebude missii překážeti a vzdorovati, nýbrž ochotně se jí podrobí. Po hejtmanovi promluvil jesuita důtklivou řeč, v níž tklivými slovy vylíčil, co sám učinil pro jejich děti i pro ně, co vroucích modliteb za ně vyslal k Otci nebeskému, jak nemocným pomáhal, co dobrodiní prokázal nuzným, co trpěl pronásledování, jak nesl kříž svůj, by učiněn byl všem vším. Za svědka volal čas, který jim dokáže pravdivost jeho slov, i smrt příbuzných, jimž se po těžkém žití v bludu dostalo lehkého odpočinutí ve víře. Poukazoval k tomu, že jediné pravá víra v Ježíše Krista může v člověku ukojiti dychtění srdce; vyzýval vlastní jejich svědomí, zdaliž je nepudí k uznání, že jsou v chybě, a zdaliž na všechno nechá je hleděti pokojným zrakem, co podnikali proti posvátné missii a proti missionářům. Úmyslně se řečník vyhýbal dotknouti se trestu, chtěje toliko slovy pohnouti myslemi posluchačův. O listině, žalobu jejich obsahující, ani se nezmínil. Vzal ji pak hejtman opět do ruky a přehlížeje zástup shromážděných, tázal se, zdali nějakou písemnou žádost za zrušení missií neposlali do Vídně? Jeden z měšťanů na to vyznal jménem ostatních, že nejen do Vídně ale i k jiným vládám evangelického vyznání zaslali stížnost a prosbu za zrušení missií. I otázal se hejtman, zdaliž o tom vědomost měli všichni? Odpovědělo se, že všichni, kteří byli na listině podepsáni. Kdo se podepsal, toho nikdo nechtěl vyzraditi. Jesuita na listině zřetelně vypočítal 80 podpisův a doložil, že tolik a mezi nimi tak vážných jmen občanů velmi jej překvapuje, přihlíží-li při tom zároveň k obsahu listiny. Hejtman několika přítomných ptal se přímo, zdali vlastnoručně podepsali? »Podepsali jsme.« zněla odpověď.

První článek stížností obsahoval, že se na občanech vynucuje surovým násilím, by katolickou víru přijali, při čemž se naprosto vylučuje svobodná vůle. Kdo prý chce zůstati protestantem, bývá vězněn a pokutován. Věc však skutečně stála tak, že nikoli všichni protestanté byli trestáni, nýbrž toliko ti, kteří se dopustili výtržností a jiných přestupkův. Ostatně hejtman řídil se tehdejší světoběžnou zásadou: »Cuius regio, huius religio«, — čí kraj, toho náboženství, — a z toho dovozoval, že se protestanté nemají mermomocí vtírati tam, kam jim starší právo a obecný zákon nepovoluje přístupu.

Ve stížnosti stálo dále, že jakýsi mladík pro náboženství zavřen do tmavého sklepení, kdež byl tak dlouho mučen, až slíbil, že přijme víru katolickou, načež prý od jesuitův obdařen byl novou obuví. K tomu doložili přítomní, že takových případů vyskytuje se mnoho, kde chudoby, hladu a bídy využije se od missionářů, by protestanty přilákali k přestoupení. Toto ovšem těžké obviňování jesuitův odraženo bylo mladíkem samým, jenž předstoupiv přede všemi vyznal, že předně nikdy do sklepa zavřen nebyl a pak že naprosto žádného nátlaku k přijetí katolické víry naň činěno nebylo od jesuitů.

adž již mnohým jiným prokázali dobrodiní, odvážil prý se
prosit za nějaké staré boty. Dali mu pár nových bot, čímž
mi potěšil. Že pilně chodil na jejich kázání, tomu prý není se
iti, ale diví se tomu, že jiní pohrdají tak krásným a pře-
ivým poučováním.

Rovně tak i jiné, na mnoze velice malicherné stížnosti byly
ceny. Na tvářích shromážděných mužů jevila se rozpačitost
d, když se ve všem usvědčenými cítili. Hromada měla zatím
ozpuštěna, ale tu nenadále zvolal kdosi: »Bůh zaplatiž jesuitům,
kové pohromy přivedli na město!« To bylo znamením ke
ření obecnému. Jesuita, poněkud utišiv lidi, žádal, by každý
zvlášť a osobně přednesl stížnosti, má-li jaké, a doložil, že
šel z vlastní vůle, nýbrž na rozkaz císaře a biskupa. »Kdyby
ebylo, císař nebyl by rozkazů svých vydal,« odpověděli a počali
ti čím dál tím jízlivěji, ale kommisse jim uložila, by mlčeli a by
po druhém předstoupili a se vyjádřili, zdali je missionář kdy
osobně. Na svědomí ani jeden nemohl určitého udati případu,
mu jesuita byl kdy ublížil. Výpovědi všech byly zapsány,
kommisse uradivši se oznámila jim tento nález: »Poněvadž
ko senát, ale i císařského a biskupského missionáře křivě
ovali a J. M. Císařskou podvedli, zároveň nyní již usvědčeni
že proti všemu nemohou nic důvodného přednésti, tedy právem
idržují, by podepsali listinu od zemského písaře v ten smysl
nou, že J. M. Císaře o katolické missii nepravdivým způsobem
lli, a pokudž by toho neučinili, aby ve vězení na rozsudek
v čekali.« Neslušným křikem na to odpověděvše podpisův
eli. Jeden vztáhl ruku k nebi, přísahaje, že raději hlavu na
položí, než podepíše. Pak někteří podrženi na radnici, ostatní
propuštěni.

Druhého dne bylo prý omluv, vytáček a ospravedlňování, až
no poslouchati. Čtyři chtěli katolické vyznání složiti pod pod-
ou, aby jim podpis byl odpuštěn. Když k tomu svoleno, ostatní
e za to, že podpisu snad potřebí není, tím urputněji se zdráhali
sati a raději se vrátili do vězení. Tam je missionář navštěvoval,
áhal jejich vášnivost a znenáhla mírností svou dojal mysli od-
svých. Tak se mu alespoň zdálo. Jedni omlouvali se, že pod-
na žalobu tehdáž sbírány byly na kvap, tak že si listiny nemohli
řečísti; druzí zase tvrdili, že se jim předkládaly listiny zcela
že o této žalobě nevěděli ničeho. Rozmlouvajíce s jesuitou
ali, že se odřeknou Lutherova učení a přijmou víru katolickou.
děli to bylo s kazatelny ohlášeno. Ale domnělým konvertitům
lo pouze na tom, by dostali se z vězení. Jakmile se ocitli na
dě, hned počali jinak se tvářiti. Hrozili vystěhováním. Nebyly
tom činěny překážky; neboť mělo se za to, že porůznu dají
emluviti a zůstanou. U mnohých stalo se tak, ale asi 20 osob
stěhovalo, zůstavivše domy prázdny. Byli vyzváni, by nemovitosti
rodali, což když učiniti se zpěčovali, hrozila jim rada městská,
my jejich prodají se veřejnou dražbou; ale tomu se rázně
Věc předložena císaři, jenž patentem ze dne 15. srpna roz-
by po uplynutí tří měsíců byly domy veřejnou dražbou pro-
a peníze majitelům uloženy na radnici. I hrozili vystěhovalci
ením krále švédského a docházejíce do města, roztrušovali

různé zprávy pobuřující. Aby to zamezil, hejtman pod pokutou 100 zl. zakázal znepokojovatele tyto přijímati pod střechu.

Takovým způsobem hlavní odpůrci vzdáleni z města, a jesuité zdvojnásobili horlivost svou, by pozůstalé občany obrátili, aby vyslanec švédský, jehož příchod byl ohlášen, v té věci neměl žádné příčiny zastati se protestantů hlubčických, když by jich tam již nebylo. Leccos se missionářům dařilo, jak si přáli. Úsilím neunavným a obezřelostí získávali půdy vždy víc a více. Jeden z nich ve zprávě si chválí, že z urputného odpůrce, jakmile naskytla se příležitost některého protestanta poněkud jen poučiti obšírnějšími rozmluvami o náboženství, stal se horlivý vyznavač, ba i zastance víry katolické. »Aby však i pro budoucnost odpůrcům odňata byla naděje, pokojná sídla naše zaujmouti,« píše missionář dále, »uznali jsme za nejvhodnější, Bohu věrně oddaného hejtmana, nejvyšší soud slezský i samého císaře o to požádati, by ve prospěch velmi pracně uspořádané obce katolické na novo v platnost uveden byl řád městský, r. 1629 přísahou měšťanstva stvrzený, jestliže by s tím souhlasilo občanstvo v hromadu svolané; pak aby všechny škody, jichž město utrpělo rozbrojem náboženským, pro památku byly sepsány a sestavila se kronika událostí missijních. Konečně vzdávajíce díky milosti Boží za poslední zdařený pokus svůj, totiž za prospěch této pod ochranou J. M. Císaře a V. Mi. (biskupovy) zařízené missie posvátné, žádáme snažně, by, jak to již předkové r. 1629 uznali prospěšným, pro všechny časy nařízení zůstalo v platnosti, aby žádnému cizinci nebylo možná dosíci práva občanského, jestliže by se přiznával k jinému náboženství než katolickému; podobnou výsadou aby opatřeny byly cechy řemeslnické, a majitelé domů ať žádného akatolíka nepřijímají za podruha, leč by toho vyžadovala útrpnost a milosrdenství. To všechno pod ochranou zemských zákonů ke cti sv. Bohorodičky a Syna jejího mělo by se zachovávati netoliko v městě samém, nýbrž i ve všech k němu patřících dědinách.«

Takový spis skutečně byl dne 7. září 1675 sepsán a prohlášen za výsadu města Hlubčic. O náboženském vyznání magistrát pořídil výkazy a dokázal, že v poslední době málo osob vzdalovalo se služeb Božích. Úřady připověděly, že budou všemožně dbáti toho, by nikdo beztrestně ani slovem ani skutkem nemohl ničeho podniknouti proti náboženství. Sepsané toto snesení opatřeno městskou a cechovními pečetmi a uloženo v archivě, pořízeny tři opisy a podány císaři, knížeti Karlu Eusebiovi z Lichtenšteina a biskupovi olomouckému. Císař ochotou města mile jsa překvapen, slíbil mu nejen ochranu proti vnitřním a vnějším nepřátelům, nýbrž odpustil jim i 2000 zl. z povinné daně.

Posuzujeme-li výsledek missií dle počtu konvertitů, shledáváme v uplynulém roce (1674) 482 hospodáře a hospodyně, nepočítajíce dětí a čeledi, kteří složili vyznání víry katolické. Zaznamenávání jich sahá až do 16. října 1674.

Toho dne první z missionářů, jenž nejvíce byl činný a nyní duchovní správy ponechal soudruhu svému úplně, měl před lidem četně shromážděným kázání na rozloučenou. Tklivá slova jeho hluboce se vryla do srdcí přítomných posluchačů. Kněz všecky práce své obětoval na stupních oltáře Bohu, od něhož byv povolán obdržel

t jeho k tomu, i odebral se za hlaholu všech zvonů z města
kém, četném průvodu.
Brzy po odchodu prvního missionáře ukázalo se, že jeden všemu
ěí, a tudíž byl do Hlubčic poslán ještě druhý missionář, obzvláště
, že jim bylo docházeti do *Křížovic* a jiných vesnic. R. 1675
ů 199 nových konvertitů. Toho léta obzvláště slavně konala se
ost Božího těla, jíž se účastnili netoliko všichni občané, nýbrž
ký počet venkovanů. Prostranné náměstí nestačilo pojmouti
ství pobožného lidu Školní mládež zpívala při obřadech. —
kládání velikonoční zpovědi někteří dříve ještě činili obtíže,
magistrát sám převzal dozor, tak že se tomu pak všichni po-
li. Poněvadž mezi lidem bylo mnoho protináboženských a po-
vých knih, kníže biskup olomoucký pečoval o to, by je všechny
nil za lepší, psané ve smyslu katolickém a za účelem vzdě-
ini. Bylo potřebí, by nábožný cit katolíků nebyl urážen, aby
řbitově na pomnících a náhrobcích učinily se leckteré změny;
mnohé nápisy, sochy a krypty kypěly potupou katolického
ženství a nebyly zemřelým k čestné památce. Co urážlivého,
aného a nahrazeno slušnými kříži.
Ke *Křížovicům* obzvláště missionáři obraceli činnost svou, kde
lici faráře tak potloukli, že následkem ran zemřel. Tehdáž
po 24leté při dostaly se Křížovice německému řádu, což missii
iskou velice usnadnilo.
O Hlubčicích přestávají zprávy r. 1676. Zdá se, že tehdáž také
e tam přestala.

4. Missie v Lidměřicích.

Lidměřice, ves úhledná, lidnatá a bohatá, náležely k Hrobnické
nendě rytířského řádu Johannitův. Od r. 1674 kommendu tuto
oval *hrabě František Augustin z Valdšteina*. Jakmile nastoupil,
dal to násilský (nasidelský) farář Martin Schloup za povinnost
patrona svého, jenž měl pod správou svou devět vesnic kato-
ch, nakloniti k náležitým prostředkům, by věci katolické získal
átou ves, Lidměřice, kde se protestanté usadili a mnoho ka-
následkem toho odpadlo přes všeliké poučování jejich. Za
iměřenější prostředek pokládal jesuitskou missii. Zmínil se o tom
při uvítání nového pána svého, jenž byl s návrhem tím srozu-
. Nedávno před tím od biskupa připomenuto bylo správcům
ovním, by při křtu dítěte nepřipouštěli kmotrů protestantských;
ěž nebylo dovoleno oddávati snoubence, kteří nesložili vyznání
ické; kromě toho nikomu, kdo umřel, nejsa údem katolické
e, nemělo se dostati hrobu na posvěceném hřbitově katolickém.
ě podporoval faráře při zachovávání církevních nařízení svou
itou, ale tím s mnohých stran způsobil si nelibost, ba i ne-
t. Sám správce jeho přijal stížnost protestantův a připisem
al farářovi, že lidem svévolně křivdí. Farář list tento poslal
istoři olomoucké, přiloživ zevrubnou zprávu o tom, jak se věc
náboženstvím ve farnosti jeho, která se své strany hraběte se
m tím seznámivši, zároveň žádala za šetrné a přesné zacho-
ní zákonů církevních. Hrabě Valdštein potom nařídil kapitánovi,
lu zřejmě připomenul, že dlužno zachovávati zemský řád ná-

boženský, dle něhož mělo panovati jediné náboženství katolické, i dal mu návod tohoto obsahu:

1. Aby v krátké době počet vyznávajících jinou než katolickou víru vyšetřil a sepsal, jelikož dle toho lze posouditi, zdali dosavadní ustanovení stačí, či jiných bude třeba.

2. Aby katolíkům zabraňoval k vyznání protestantskému přestupovati anebo protestantské sbory náboženské navštěvovati.

3. Aby každého, kdo by podněcoval různice náboženské anebo jevil se vzdorovitě neposlušným, jakož i protestanty, kteří by v domech svých zařizovali nedovolené schůze, před soud pohnal a dle práva svého pokutoval.

4. Aby každého, kdo by z nařízení vládního nebo od konsistoře olomoucké byl poslán, přijal s náležitou uctivostí, jemu volný zjednal průchod a o všem, čeho by si přál zvěděti, věrnou dal zprávu.

5. Nikdo z obyvatelův akatolických nenalezne dostatečné příčiny, by mohl býti omluven a tudíž nikdo z nich nemá býti na vystěhování propuštěn.

6. K žádosti faráře násilského pošle biskup olomoucký missionáře, jimž se všechna práva při takových příležitostech obyčejná mají povoliti.

Biskup *Karel z Lichtenšteina* nařídil, by jeden z missionářů z Hlubčic přesídlil do Lidměřic. Jesuita P. *Karel Junker* převzav tuto novou stanici, byl od kapitána přijat s okázalou vlídností, do vsi slavně uveden a u katolického fojta nalezl byt vším pohodlím opatřený. Ale pak se kapitán vyhýbal všemu styku s jesuitou tak, že tento po dlouhou dobu neměl ani příležitosti, by ho poznal blíže. Dle jeho příkladu také obyvatelé chovali se k jesuitovi vlídně sice, ale ostýchavě a pozdaleku. Znenáhla chladné chování počátečné dostoupilo zjevného odporu. Žádal-li missionář něčeho od kapitána, počínal si tento tak váhavě a zdlouhavě, že to škodilo více, než kdyby odepřel všechno hned v počátku. Missionář nucen byl si stěžovati, i udal biskupovi dvacet případů, v nichž mu v působení bylo překáženo. Kapitán kypěl zlostí, a následky toho brzy byly jesuitovi citelny. Jak na počátku hojně býval vším opatřen, tak se mu teď nedostávalo věcí potřebných, i počal tříti nouzi. O poučování nemohlo býti ani řeči, neboť kdykoli vyšel z domu, potkával muže ozbrojené obušky, tak že se mu zdálo, že by se snadno vydával v nebezpečí života, kdyby s nimi zapředl hovor. Chtěl-li vstoupiti do některého příbytku protestantského, nemohl se tam dostati pro psy; pokusil-li se při polní práci promluviti k lidem, křičeli, láli nebo smáli se tak, že s nimi nemohl slova promluviti. Smutně, ale nepokořen kráčel při takových příležitostech svou cestou dále. Doslechl i o vyhrůžkách, že jej i celou rodinu fojtovu sprovodí se světa.

Kázání missijní míval v neděli ve farním chrámě. Katolíků z jiných vesnic bylo velmi mnoho, z Lidměřic nepřišel však nikdo. Ohlásil s kazatelny, že v jednotlivých obcích, zejména v Lidměřicích, konati bude katechetská cvičení. Když ponejprv hocha, jenž jej obsluhoval, vyslal, by se zvonkem obešel dědinu a lidi sezval ke katechismu, jedni jej zastrašovali zlořečením, druzí naň štvali psy, až jeden nezvaného a nemilého budíčka chopiv, zavřel do sklepa. Odtud po chvíli jej zavlekl do jámy cihelné a když se hoch odtamtud vyšplhal nahoru a utíkal, volali za ním, by vícekrát nechodil sezvánět.

na katechesi, nechce-li dostati notného výprasku. Tak začal a skončil se první pokus katechese. Missionář psal o tom hraběti a vymohl druhou, přísnější instrukci, kterou kapitán sám musil lidu přečísti. Hrabě hrozil, že bude nucen kapitánovi odníti správu, nedovede-li zameziti výtržnosti. Nařizoval mu zevrubně, jak má jednati a sám dobrým předcházeti příkladem. Tu pak ovšem bylo mu upustiti od toho, by vážnost missionářovu podrýval nadále; o vystěhování, jímž by pánu pohrozili, a jež doporučoval akatolíkům, nemohlo již býti zmínky, protože hrabě naprosto nechtěl nikoho propustiti. Nikdo nebyl a nesměl býti nucen k vyznání katolické víry, nesměl si do žádné škody ani do jakéhos nátisku stěžovati, a kdyby se mu v něčem křivdilo, hrabě sliboval náhradu; ale missionáři musilo býti volno kázati, katechisovati a církevní obřady konati, aniž by se mu bylo obávati nějakých výtržností. Kdo přišel na kázání, přišel, kdo nechtěl, mohl zůstati doma, ale štvaní proti němu nebylo trpěno. Kapitánu nařízeno, aby ještě jednou představiv missionáře, ohlásil, že se ho ve všem zastane.

Po této události missionář častěji sešel se s kapitánem, tak že po nějaké době poznali se lépe a spřátelili se. Kapitán se svou rodinou každodenně byl na mši sv. a nevynechal ani jediného kázání. Četl pilně i knihy, jež mu jesuita půjčoval a víc a více si obliboval mluviti ve prospěch missionáře a náboženství katolického. Míval z toho radost, mohl-li někoho z protestantů přivésti ke katechesím nebo ke kázáním missionářovým. Kde vyskytla se nějaká neshoda, vždy mu na tom záleželo, by mírným způsobem sprostředkoval dorozumění.

Od té doby missie počala nabývati jiné tvářnosti. V brzku (od 22. června do 20. září 1674, tedy ve třech měsících) 89 protestantů složilo vyznání víry katolické. Missionář sám praví, že v tom přední zásluhu má kapitán. Jesuita sám přihlížel k tomu, by vyznání náboženské nepřestávalo na pouhém přičítání se ke katolíkům a na nejvýše snad ještě na jakéms takéms účastenství ve veřejných pobožnostech. Takové obraty neměly by trvání; konvertita musil nabyti úplného přesvědčení o spasitelných pravdách náboženství katolického, a proto k tomu obracel vši snahu svou.

Zkoumaje své konvertity, u mnohých nalezl velmi mělké přesvědčení; nejeden byl jen dle jména katolíkem, ačkoliv o přetvářce nemohlo býti řeči; scházelo pouze důkladnější poučení. Missionář hleděl to napraviti neunavnou horlivostí: poučoval a působil zároveň na rozum a srdce svěřenců svých. Mnozí jiní arciť ještě nenáviděli jak učení katolického tak i missionáře, a tudíž se mu buď vyhýbali, buď různé překážky kladli mu v cestu a hleděli působení jeho mařiti.

Velikou ostudu mu r. 1675 učinilo, že z počtu přátel svých ztratil fojta, u něhož bydlil, a to poněkud vlastní vinou. Jeden z protestantských osadníků měl veliký vliv na mladou chasu, tak že se většinou řídila dle jeho pokynů. Při tom byl ode dávna úhlavním nepřítelem fojtovy rodiny, ale ještě více nenáviděl missionáře, jemuž pro všechno na světě rád by byl pokazil veškeren zdar v úsilovné práci jeho. Naproti tomu také fojt měl závažné v obci slovo a široké působiště. Připraviti missionáře o přízeň fojtovu bylo přáním zarytého odpůrce katolické missie; ale jak to navléci, když si s fojtem navzájem ve všem všudy odporovali. Aby docílil, čeho si přál, volil

prostředek, jenž na povahu jeho vrhal velmi špatné světlo. Úlisně vzkázal jesuitovi a pak mu i sám řekl, že by mohl jedním šmahem získati i jeho i vši chasu, kdyby jen nebydlil u toho fojta. Dokud prý tam bude, nenalezne plné důvěry. Rozhovořil se o tom tak, že konečně přemluvil missionáře, jenž pak z bytu fojtova se vystěhoval. Fojt, nevěda, proč jesuita tak učinil, mrzel se. A toho hleděl onen protestant docíliti. Sousedé hned jako na povel shromáždili se v hostinci. Tu někteří fojta si dobírali, že jest od missionáře náramně uražen a připraven o vážnost v obci. Původce všeho toho vida, že fojt skutečně zanevřel na jesuitu, předstoupil a přede všemi mu podal ruku na smířenou. Jásot provázel tuto scénu. Protestanté fojta dostali na svou stranu a jesuita s dobrou nadějí svou zle pochodil. Na utvrzení fojtovy nenávisti k missionáři napovídáno a nalháno proti jesuitům, až hanba poslouchati. Naproti tomu připovídáno fojtovi, že teď teprv bude opravdu prvním mužem v obci, jehož si všichni budou vážiti. Od té chvíle fojt počal se k missionáři chovati chladně, a což ještě horší bylo, zanevřel i na náboženství katolické, k němuž se měl zcela netečně a lhostejně. Často missii kladl rozličné překážky a vždycky se zastával protestantů. »Kdo by si byl pomyslil,« zvolal kdysi missionář bolným hlasem na kazatelně, »že ten, jemuž jsem, vstoupiv do domu, první udělil požehnání, týž, s jehož prahu jsem, kříž maje v ruce, posvátnou počal missii, stane se z nejpřednějších nepřátel díla mého!«

Před svátky velikonočními r. 1675 missionář obdržel list, v němžto se mu oznamovalo, že chce veliký počet občanů zpověď vykonati v době této, ale nikoli u jesuity, nýbrž u vlastního faráře. Dopisovatel mu udával za příčinu, že se lidé bojí jeho přísnosti a ostatně že to zcela v pořádku, když farníci ku svému vlastnímu správci duchovnímu lnou s největší důvěrou. Žádalo se pak na něm, by v té době neseděl ve zpovědnici. Missionář o tom podal zprávu biskupovi a s jeho přivolením obmezil se na sloužení mše sv. a na jediné kázání v neděli. Chtěl zkusiti, jak asi prospěje povolnost. Doba velikonoční nastala, ale kromě jediného muže, který se tajně přihlásil k missionáři, nikdo nepřišel k sv. zpovědi. Dopisovatel nebo dopisovatelé jesuitu připravili o vhodnou příležitost dojemného působení missionářského.

Čas velikonoční pro missii minul bez prospěchu. Občané druh druha zdržovali netoliko od přijímání sv. svátostí, ale i od navštěvování kostela vůbec. I ti, kteří složili vyznání víry, tak si opět počínali, jako by toho nikdy nebyli učinili. Farář byl toho mínění, že by se měli přinutiti, ale s toho sešlo. Patron, hrabě Valdštein, ustanovil den 23. července, kdy by všichni, kdož víru katolickou vyznávají anebo do té doby vyznají, přistoupili k sv. přijímání a zapsáni byli jako katolíci, ostatní však by na své vůli ponechání byli jakožto protestanté. Tak se učinila hráze mezi katolickými a nekatolickými obyvateli v Lidměřicích.

Za kratičký čas však většina připadla na stranu katolickou. Slavnost obecného sv. přijímání se slavila v ustanovený den, a kdo byl přítomen, tomu obdivovati se bylo vytrvalosti missionáře, jenž přese všecky nenepatrné překážky získal tolik duší. Napočítal přes 1200 zpovědí, jež vyslyšel. Ovšem při tom bylo mnoho lidí z okolních vsí, ale hlavní radost mu způsobili kajícníci z Lidměřic. Stalť se

am naprosto neočekávaný obrat, aniž bylo nějakého donucování
ěito, tak že na konci roku (1675) missionář mohl téměř celou ves
azvati katolickou a odevzdati ji řádnému správci duchovnímu,
arářů v Násilém (Nassidl).

5. Missie v Rozumicích.

Když se Lidměřičtí vrátili do lůna církve katolické, veliké
mezi nimi a Rozumickými nastalo napjetí. Rozumice (něm. Rösnitz),
ves asi osm kilometrů od Opavy vzdálená, patřící nyní do pruského
Slezska, tou dobou byly úplně oddány vyznání evangelickému. Nežli
byla missie započala v Lidměřicích, obě vesnice byly spolu za dobře.
Z jedné obce do druhé se ženili a vdávaly, tak že je kromě nábo-
ženství vázalo k sobě i příbuzenstvo. Po vykonané missii v Lidmě-
řicích bylo Rozumickým velice nemilé, že spřáteleni sousedé opustili
jejich vyznání, i dávali svou nevoli různým urážlivým způsobem
na jevo. Nazývali je nestydatými, podlizavými psy. Jesuita své kon-
vertity nabádal, by takové pošetilé tupení snášeli s křesťanskou
láskou a přátelsky chovali se k tupitelům, jako by se nebylo nic
stalo. Avšak stížnosti se ustavičně množily. Jednou přišel muž, jenž
pro svou dobrosrdečnost a šlechetnou povahu neméně než pro vzorný
pořádek v domácnosti byl oblíben a vážen, a vypravoval, že tchána
svého v Rozumicích uctivě pozval k domácí slavnosti, kterýžto však
upřímně pozvání nejen hněvivě odmítl, ale v nezdvořilosti i tak
daleko se zapomněl, že přede tváří zeťovou všechno přinesené
pečivo hodil psovi, jakoby to pes psovi byl poslal a ne zeť tchánovi.
Takovou potupou katolík a veškeren jeho dům byl tou měrou za-
mouceen, že všichni plakali. S uslzenou tváří šel k missionáři,
prose ho, by se za tupitele a všechny Rozumické modlil, aby se
jim od Boha dostalo milosti k poznání víry svaté. »Mohlo by se
státi,« doložil, »že by snad opět obec Lidměřická ustavičnými uráž-
kami dohnána byla k odstoupení od náboženství přijatého, čímž by
vzala škodu víra katolická pracným úsilím sotva zavedená.«

Podobných výstupův událo se více. Lidměřičtí vždy určitěji
žádali, by se katolická missie zřídila i v Rozumicích. Nelze prý to
vydržeti, má-li se neustále slýchati, že Lidměřice jsou peklem, je-
suita ďáblem a Lidměřičtí i s dětmi svými jeho přívrženci. Snad
tomu odpomůže missie. Jesuita nezdráhal se vzíti na sebe nový,
jak se zdálo, ještě mnohem těžší úkol, než měl v Lidměřicích,
de bylo potřebí k tomu oprávnění a poslání od biskupa. Konečně
e ustanovil na tom, že o potřebě katolické missie v Rozumicích
opíše do Olomouce. Mezi důvody vřadil též tu okolnost, že kato-
kům lidměřickým se strany rozumických příbuzných hrozí usta-
ičně nebezpečí odpadlictví, jemuž by je na dlouho neubránil ani
ejopatrnější správce duchovní. V Rozumicích působili evangeličtí
azatelé, kteří neméně starali se o šíření svého vyznání než jesuité
víru katolickou, a kdož by dříve nebo později mohl zabrániti, by
ekterý katolík neposlouchal tamějšího kázání a ve víře, byť i ne-
dpadl, poddal se těžkým pochybnostem? Kníže biskup *Karel*
Lichtenšteina přijal návrh missionářův a vykázal mu od r. 1676
ovou stanici v Rozumicích, doloživ, by se vynasnažil býti lásky-
ným andělem pravého světla evangelického a lidem zapudil strachy,

jako by byl ďáblem. Za byt mu vykázal starou budovu farní, v níž tehdy bydlili podruzi.

Jesuita bez dlouhého prodlévání spěchal na nové působiště. Žádal a obdržel od hejtmana hlubčického povolení, by byl uveden do Rozumic, prose zároveň faráře třeboňského, do jehož zádušní Rozumice — ovšem jen dle jména — byly přifařeny, by jej též provodil. Když se farář třeboňský omlouval nemocí, úkol ten přijal farář násilský. Rozumičtí jsouce o tom zpraveni, že přijede missionář s kommissaři, připravili překvapující uvítání. Školní mládež, muži i ženy vyšli jim vstříc a uctivě je do vsi vítali. V bytě missionář našel všechno nad očekávání slušně a pohodlně připraveno. Dojem byl takový, že si missionář sliboval vše dobré. Představivše missionáře obci, kommissaři odjeli s přáním, by tak dobře jak první krok do vsi, vydařily se všechny ostatní.

Sotva však odjeli, nastala změna, která předčasné krásné naděje missionářovy mžikem zmařila. Zástup žen, mezi nimiž několik mužů, přichvátal před jeho obydlí a jako zběsilí mu nadávali, že toho svět neslyšel, necudně naň pokřikujíce, lajíce a zlořečíce[1]. Mezi ně vyjíti nezdálo se missionáři radno, tiše naslouchal v bytě svém a modlil se. Večer bylo ještě hůře. Jak se setmělo a okenice zavřel, počalo s křikem tak prudké házení kamením do oken, že okenice, ač neobyčejně pevné, značně byly porouchány. To trvalo až do rána, tak že mu bylo celou noc probditi. Teprv ráno, když se obávali, že by byli poznáni, výtržníci se rozešli.

Missionář byt do ochrany odevzdav katolickému učiteli a dvěma katolickým hochům, odebral se do Opavy. Na to ženy opět se shluky, vypáčily a rozbily dvéře, jež strážci pro větší bezpečnost byli zatarasili silným dřevem, učitele vyhnaly a chlapce vyhodily. Vedravše se do světnice, veškeren nábytek porouchaly a lože na hnůj vyházely. Když to vykonavše nevěděly již, na čem se vymstíti, počal je obcházeti strach, jaké as následky bude to míti v zápětí, a několik se jich úzkostlivě plížilo domů. Jiné vylezly na věž kostelní, zírajíce do dálky, zdali přichází missionář. Zdálo se jim, že se vrací do vesnice po silnici. Z toho nový pokřik. Ženy opět vybíhaly z domů a hrnuly se proti jesuitovi v úmyslu, že ho nepustí do vsi. Několik set kroků za vesnicí potkaly se s ním a zastoupily mu cestu. Muže mezi nimi nebylo ani jednoho. Jesuita novým výjevem tímto byl nemálo zaražen, ale nezastaviv se ani na okamžik, šel mlčky jako by jich ani neviděl ani neslyšel, pevným krokem ku předu. Prvá ženy ustoupily s cesty a druhé za nimi, překvapeny jsouce neohrožeností jeho; znenáhla umlkly a pustily jej do vsi. Před obydlím svým nalezl nový zástup žen, pokřikujících, by se, je-li mu živo milý, se svým rancem do večera odstěhoval. Vchod do bytu byl zatarasen.

Missionář chvíli přemýšlel, co činiti, vzal pak křížek na krku zavěšený do ruky, pomodlil se krátkou modlitbu a vztáh pravici s křížkem k nebi, zvýšeným hlasem jal se k ženám mluviti čili vlastně pod ochranu Krista Pána se poroučeti. Potom vyňal z

[1]) »Domum parochialem circumsedere, inconditis clamoribus circumvocantes, quidquid denique honestati monstrosum impudens muliebris dicacitas parturiverat, foeto stomacho in missionarium exonerando.« Relatio de miss. Rosnii.

záňadří listy od biskupa a vlády, jimiž ustanoven missionářem, a vyložil jim, jakými právy a povinnostmi byl opatřen. Ženy odpověděly, že jim do toho všeho nic není, že nechtějí žádného missionáře a že ho nebudou poslouchati. Aby hašteření přestalo, žádal konečně, by jej někam zavedli, kde by mohl přenocovati, aniž by se obávati musil nového kamenování. I vodily jej sem tam dvě hodiny, až ho posléz nechaly v hospodě. Ve farní budově naprosto nebylo možno nocovati.

Časně ráno přišli faráři z Třeboně a Násilého, uslyševše o smutných výstupech, v průvodu několika mužův ozbrojených. Nalezše missionáře v hostinci vyb zeli jej, by se vrátil do svého obydlí, jež mu, jak se dalo za krátký ten čas, upraviti dali přece přiměřeněji, než byl lecjakýs kout v krčmě. Aby nikdo nepřekážel, o to se postarala ozbrojená stráž přede dveřmi. Mezi tím, co se byt upravoval, missionář chtěl jíti do kostela, kdež se však potkal s novým odporem.

Dvéře kostelní byly zamčeny a ženami obsazeny jako zdí. Třeboňský farář mínil překážku tuto odstraniti krátkým prostředkem: poslal dráby, by ženy odstrčili a kostel otevřeli. Bylť to jeho kostel filiální a měl tedy úplné k němu právo. Drábové učinili, jak jim farář nařídil; i jali se ženy odstrkovati, když nechtěly ustoupiti dobrovolně. Jakmile to mužové spatřili s oken, vyrazili z domů, ozbrojili se tyčemi vytrhanými z plotu a běželi ženám na pomoc. Missionáři, farářům a drábům nezbylo než rychle utéci.

Jesuita o tom všem zevrubnou zprávu podal zemskému soudu, který vyšetřiv vše, ženám výtržnicím uložil pokutu, obci nařídil, by opravila, co poškozeno, zároveň pak panskou správu v Rozumicích učinil zodpovědnu, kdyby se výtržnosti opakovaly, a missionáře znova do obce uvésti kázal.

Druhý příchod missionářův odbyl se v tichosti. Jesuita, než něco počal, studoval lid, zkoumaje jeho povahu a způsoby, i hleděl znenáhla soukromě získati některé muže. Dával si dosti práce, ale nedařilo se mu nic. Na kázání v neděli sice přišlo několik mužů, ale nikoli, by je poslouchali, nýbrž aby pouze byli přítomni, poněvadž jim tak bylo nařízeno. Netečnost svou na jevo dávali způsobem pro kazatele trapným. A kdyby alespoň titíž byli přicházeli, mohlo snad přece časem některé slovo utkvěti v nich a přinésti dobré ovoce, ale oni se střídali jako na jakous obecní hlídku. Ze žen ani jedna se neobjevila v kostele.

Minulo léto r. 1676, a ještě missionář neměl ani jednoho konvertity. Obec počala se opět jitřiti, tak že dostavila se nová soudní kommisse, jejížto následkem bylo, že několik mužů odvedeno do vězení do Krnova. Dvojí kommisse a dvojí pokuta do té doby stály přes 4000 tolarů, jež obec zaplatila, ale nebyla tím obměkčena. Občané byli tím, možná-li, ještě více popuzeni a missionáři odcizeni. I kdyby byla přišla exekuce vojenská, byli by ji snesli.

Jesuita vida, že ničeho nepořídí, soudil, že pokroku missie vadí jeho osoba a že pro vše, co se dosud událo, Rozumičtí nenabudou k němu úplné důvěry, a proto žádal, by byl missie zproštěn a jiný dosazen na jeho místo.

R. 1677 přišel jiný. Jméno jeho není známo. V zápiscích vždy jen stojí slovo »missionář«. Povahu jeho a působení lze dobře po-

znati ze zápisků současně učiněných. Při příchodu svém byl chladně a pokojně přijat a vykázán mu byt v témž domě, jako jeho předchůdci, ale v prvním patře. Přízemí od obce ponecháno zase podruhům. Z tohoto povýšení do hořejšího patra však missionář neměl obzvláštního potěšení. Dům byl r. 1601 na obecní útraty vystavěn pro evangelického kazatele. Když však za císaře Ferdinanda II. vyobcováni byli evangeličtí kazatelé, zůstal po mnohá léta neobydleným. V době 30leté války ob čas tam bylo vojsko ubytováno. Na potřebné opravy nikdo ani nepomýšlel; jak co bylo, zůstalo. V posledních letech v přízemí se ubytovalo několik rodin. V hořejším patře nikdo nechtěl bydliti; strašilo prý tam. V noci slýchali úpění a stenání, což pocházelo, jak si vykládali, od osoby, kterou tam před mnohými lety zavraždili švédští vojáci. Missionář nalezl tu hejna myší a náramné množství ošklivého hmyzu. Zdi byly opelichalé, místy vlhké a od myší prohlodány; okno zastřeno starým cárem, a dvéře měly tu komickou vlastnost, že místo obyčejného otvírání a zavírání tři desky, z nichž se skládaly, musily se odstavovati nebo přistavovati. V kamnech mu zatopili jako ve výhni, tak že všechen hmyz vyplašili. Missionář vše to přijal s lehkým žertem, ale strašidlo, o němž se mu zmínili, přece alespoň v první noci mu nahnalo strachu. O půlnoci podivný se strhl šramot, skučelo, stenalo a třískalo to, až se dům otřásal, pak se to blížilo jeho světnici, a dvéře samy se otevřely. Missionář v zápiscích se přiznává, že ho to v tu chvíli notně poděsilo, ale pro budoucnost si návštěvu strašidla důrazně zapověděl. Přivedl si psa a přede dveřmi jej uvázal. Od té doby se dvéře již samy neotvíraly a strašidlo nemělo chuti přiblížiti se k světnici missionářově.

Víc než všechno jiné, co mu bylo v obydlí tom snášeti, obtěžovala jej ženština, která v témž domě bydlila, lživá, utrhačná, svárlivá klevetnice, živící se z dohazovačství a pletichářství. Kdo ze vsi chtěl něčeho zvěděti, u ní se mohl dotázati na všecko. Z mnohých domů vyhnali ji již pro zlo, které jazykem svým natropila, nyní však byla jim milou vyzvědačkou o každém hnutí missionářově. Každý den věděla něco nového o něm povídati. Jejímu bedlivému číhání neušel nikdo, kdo k missionáři přišel a kdo s ním mluvil. Všeho si všímala a ke všemu věděla se své štrany dáti výklad. Jesuita jí častěji domlouval, ale nadarmo; aby skrotil její jízlivost, co mohl, ji podporoval; ona přijímajíc dary, chválila a velebila jej, ale za zády mu hned osnovala nové pletichy. Deset měsíců měl ten kříž v domě, pak přece na představeném obce vymohl, že ji přeložil do jiného bytu.

Ve veškeré obci missionář nenalezl ani jediného člověka, jenž by k němu byl ne-li přívětivým, alespoň útrpným. Jak s počátku řekli, že s ním budou hůře nakládati nežli s předešlým, tak to zachovávali. Bylo mu nouzi tříti, jakéž ani nejhorší bídák nesnášívá. Koupiti nemohl ničeho, byť sebe lépe platil, a co mu dodávali z povinnosti, bylo často zkažené a vždy tak chatrné, že ho k požívání toho doháněl jen největší hlad. A přece tiše snášel takovéto trpkosti pro Boha, jenž ho na místo to povolal. Častokráte celý den snášel traplivou žízeň a když obcházeje jednoho i druhého prosil, by si směl pitné vody nabrati ze studně, bylo mu to všude odepřeno.

posléze nucen byl navážiti si zkažené smrduté vody z polo-
ané studně v domě farním, z níž nikdo nechtěl píti.
Co se náboženského vzdělání týkalo, nalezl občany rozumické
vycvičeny v učení lutherském. Katechismus svůj znali dů-
, i děti. Od katolíků žili v takové odloučenosti, že jim nechtěli
ti ani pozemků svých, žádného nepřijali do obce a dcery své
nu katolíku nezasnubovali, byť i sňatek byl pro ně výhodný.
va v obci byli katolíci, obecní pastýř a ovčák.
V přípisech od vlády missionář na své zprávy vždycky dostával
, by si vedl co nejmírněji, hledě jen laskavou přívětivostí a
poučování získati konvertitů, neužívaje nikde nátlaku hmotného.
ionář neměl nic jiného v úmyslu, než působiti jako katecheta
tel, dobře věda, že exekucemi nelze vnutiti pravé náboženství.
lakkoli hmotné jeho postavení bylo bídné, přece v celém chování
osvědčoval neumořitelný klid, přívětivost a trpělivost. I sami
é, kteří jej hleděli všelijak utiskovati, uznávali a uznati musili,
více duchovně než tělesně. Bez takového nadšení, jaké jevil
ratou věc, nebylo by bývalo možno žíti v takových poměrech.
a uctivě před každou nedělí zval ke službám Božím. Přijíti
nebyl nikdo, ale přicházelo jich přece, někdy méně, někdy
Pokorná pobožnost jeho při službách Božích uchvacovala, a
val připraven na kázání! Jak mistrně uměl mluviti! Kdo byl
en, chtěj nechtěj musil pozorně poslouchati a nemohl, co
zapomenouti. A jak bylo krásné, když na konci kázání veškeru
lid i zboží jeho poroučel do ochrany Boží a jeho požehnání
adu vzýval! Aby výtečného kazatele uslyšeli, neobtěžovali si
ledne přicházeti na výklad katechismu.
Jak se vyjasňovala tvář missionářova, když mohl mluviti před
áždením poněkud četnějším aneb zahovořiti si s některým
n, když vyšel z kostela. Hovor týkal se vždy jen věcí nábožen-
; přívětivě, nedávaje ani nejmenší podrážděnosti na sobě znáti,
nář nechával mluviti člověka, až pověděl vše, co měl na srdci.
o-li jej něco, podržel to pro sebe. Když muž domluvil, řekl
, co v přednesených názorech bylo dobré, s učením sv. apoštolů
é, naproti jiným mírně postavil své a církevní mínění, vybízel
myšlení a zval k pozornému poslouchání, až o tom šíře bude
, anebo pravil vlídně, bylo-li by snad libo soukromě rozmlou-
tom v době příhodné? S těmito obšírnějšími rozmluvami
omými nechtělo to arci dlouho jíti, neboť obec byla umluvena,
do soukromého styku nepustí s missionářem. Zůstalo prozatím
i schůzích v kostele, ale potěšitelno bylo, že od neděle k neděli
hla se množil počet mužů v kostele. Pojednou se objevily také
před kazatelnou. Jak by to byly jen vydržely, by pouze muži
chali tak znamenitého řečníka? Ponejprv jich bylo asi dvacet,
hé as padesát, pak sto a více. Kazatel vykládal a odůvodňoval
tlivé články víry přiměřeně stupni vzdělanosti posluchačů
drně a zřetelně, že ho každý dobře pochopil; probíraje pak
Lutherovo nebo Kalvinovo nebo Zwingliovo, článku tomu
ující, přirovnával je k učení církve katolické, vyvracel je, ale
al se při tom všem nepotřebným, hanlivým a urážlivým slovům,
klidně a nevyjížděje si na osobnosti. Kromě protestantů při-
i též katolíci z okolí, již se nemálo divili, že protestanté rozu-

mičtí poslouchajíce kázání tato a chválíce je, přece setrvávají při svém vyznání.

Ukázalo se, že je zdržovalo předně umluvení v obci, proti němuž nikdo nechtěl učiniti počátku, pak vliv protestantů z jiných obcí dílem též osob znamenitých, jako vlastní jejich hraběnky. Roztrousilo se mezi lidem, že stůj co stůj nesmí se missie zdařiti, a kdyby někdo se poddal, že po ukončení jejím zabaví se majetek jeho na uhrazení útrat. Kdo se obrátí na víru katolickou, ten ať platí výlohy na missionáře. Takové řeči odstrašovaly mnohého, i když se klonil k víře katolické.

Přes 70 let nikdo z Rozumických nebyl pohřben v průvodu kněze. Teď se přiházelo, že missionáře připouštěli k pohřbu nemluvňátek, kteráž jsouce pokřtěna přináležela k církvi. Pohřby ty uspořádal tak krásně, že vždy více jich dožadovalo se ho za průvod pohřební. Obyčejně u hrobu míval též krátkou a dojemnou promluvu, čímž obměkčil mnohou tvrdší mysl.

Protestanté na potupu missionáře mezi sebou rozhlašovali, že každý, kdo od něho dá dítko pokřtíti, zaprodává je zlému duchu. Říkali prý to také kazatelé evangeličtí, a proto občané dlouho se ostýchali novorozeňátko přinésti do kostela ke křtu sv. Čím více však stýkali se s missionářem, tím více poznávali, že povaha jeho od povahy zlého ducha je daleko rozdílná, a tak mizel jeden předsudek za druhým. Jak pobožně vykonával obřady sv. křtu, jak krásnými slovy žehnal dítě, jež křtil! Činil to srozumitelně mateřským jazykem, a tak nezbytně ustupovala všeliká pochybnost. Patrně zaklínal zlého ducha, vybavoval dítko z okovů hříchu a zasvěcoval je Kristu a dědictví království nebeského.

Lidé dříve tak příkří, vzdorovití a urážliví znenáhla docela se změnili působením dobrých kázání, přívětivého obcování a především opravdivou pokornou pobožností při službách Božích. Nikdo se neosmělil klásti mu v cestu hrubé překážky, ba někteří přesným jeho náboženským jednáním tak byli spokojeni, že si přáli, by dlouhá léta v Rozumicích vedl duchovní správu. Ovšem při tom mínili takovou správu duchovní, jakou až dosud konal, jsa a zůstávaje pastýřem bez ovec. Kostel býval sice hojně navštěvován, kázání posloucháno s pozorností, ale evangeličtí proto přece setrvali při svém vyznání. Jesuita dosud neměl ani jediného konvertity, ač rok 1677 chýlil se ke konci. Nouzi ho teď sic trpěti nenechali, naopak nad povinné dávky dávali mu různé dary, by mu projevili náklonnost svou. Z hospodářství mu přinášeli mléko, máslo, drůbež, ovoce i obilí. Co nespotřeboval, missionář zase rozdal chudým. K jeho návrhu pořízeny dva kříže, jeden postaven před kostelem na návsi, druhý na pahrbku v poli. I do kostela dali shotoviti nákladně tabernakulum na hlavní oltář, před něž koupili pěknou visací lampu. To vše učinili dost ochotně.

R. 1678 missionář vystřídán třemi jinými, z nichž však jeden za krátko odešel na ostrovy Filipiny v Oceanii, oba dva druzi pak horlivě pokračovali v kázáních a katechesích. Přicházeliť však do vesnice též kazatelé evangeličtí a kázali v tajných shromážděních. Místa, kde se to dělo, nebylo možno vypátrati. Tak se kolísal lid mezi dvojím poučováním, veřejným v kostele a tajným ve schůzích soukromých.

Missionáři vynasnažovali se alespoň u lidí na smrtelném loži odělati se nějakého obratu. U jistého znamenitějšího souseda jeden nich vynaložil k tomu všelikou péči, ošetřoval jej dnem i nocí, rokazoval mu mnohé služby, nezapomínaje při tom na duši. Přiominal mu poslední věci, mluvil o potřebě přípravy ke šťastnému konání, a to vše tak dojemně, že nemocný již jevil náchylnost církvi se smířiti a z rukou missionářových přijmouti sv. svátosti; le žena a příbuzní vymluvili mu to vše, tak že od té chvíle od nissionáře žádného slova nepřijav, skonal beze smíření s Bohem.

R. 1679 z veškerého obyvatelstva rozumického jen dvě osoby ičinily vyznání víry, načež osvědčily obzvláštní horlivost náboženskou. Bylo prý jich značný počet, kteří by rádi byli přijali víru katolickou, le ostýchali se veřejného vyznání; nikdo nechtěl první, nikdo dřív ež druhý přestoupiti, boje se veřejné potupy. O té náchylnosti nohlo se souditi z rozličných známek, že skutečně jest a se vzmáhá. Tak na př. obec odevzdala klíče od kostelní věže jesuitovi, jenž od é doby třikrát denně dával zvoniti klekání, s potěšením pozoruje, e mnozí se modlili. Dříve obyčejně zvonilo se jen ráno přede nem velkým zvonem, a malým zvonem dávalo se znamení, když e měla sejíti obecní hromada. Teď se sezvánělo i ke službám Božím.

Jistá žena, při porodu přišedší u veliké nebezpečí života, na adu missionářovu vzývala sv. Ignáce z Loyoly za pomoc, a ku odivu rychle se uzdravila; i dítě zůstalo na živě a obdrželo, čehož i obzvláště přála, sv. křest. Na poděkovanou darovala kostelu tkvostný ornát.

Jesuita zařídil pobožnost k uctění velebné svátosti. Ačkoli se obožnost konala zvláště pro katolíky z okolí, nicméně též evangelíci Rozumic se jí účastnili.

Přístup do domů nebyl jesuitovi zabráněn, ba na mnohých místech vítaným byl hostem. Zde onde nalezl postillu, lidé jí před ním neukrývali, ba dovolovali mu nahlédnouti do ní a bráti si ji domů ku přečtení, žádajíce toliko, by jí nezničil anebo listů z ní nevytrhal, nýbrž toliko si poznamenal nebo vypsal, o čem by chtěl později s nimi šíře promluviti. V kázání nebyli rádi nazýváni luthe-rány, pročež se tomu missionáři docela vyhýbali, mluvíce vždy jen ku křesťanům.

Jesuita obci se zavděčil obzvláště r. 1683, když po čtyři neděle bíraly se válečné sbory proti Turkům, načež oddíly vojska táhly Rozumicemi. Majíce průchody vojska z dob války se Švédy v nevelmi chvalné paměti, báli se náramně příchozích a v pošetilosti ukrývali tkvostnější majetek. Missionář domlouval, těšil, sprostředkoval, přijímal, co si chtěli ukrýti, do farní budovy a do kostela, obzvláště však shromáždil kolem sebe a opatroval děti, čímž si získal uznalost obce u veliké míře.

Rádi by byli viděli ve svém kostele missionáře oddávati snou-ence; ale on sňatků manželských nemohl požehnati, dokud by ne-ložili vyznání víry katolické. I přinesli missionáři listinu, obsahující ujednání o sňatcích manželských, v němž řečeno, že to může býti. Aby tomu dodali větší vážnosti, pravili, že si to vymohli u konsi-toře olomoucké, což jim však jesuita úplně vyvrátil autentickým vyjádřením konsistoře o manželských sňatcích a dokázal jim, že je někdo oklamal, doručiv jim listinu padělanou. Nicméně neopominul

[illegible] v ko-
[illegible] nějakého
[illegible] stavu manžel-
[illegible] vyslechše
[illegible] tlujíce, že
[illegible]

[illegible] neděli
[illegible] zavzetého srdce,
[illegible] domohl, že
[illegible] v katolické církvi
[illegible] pokrmů.
[illegible] ve veliké
[illegible] se [illegible]. Když se při
[illegible] svátosti.
[illegible] Na [illegible] na jev nedával ani
[illegible]

[illegible] se [illegible] farále třebo-
[illegible] naproti
[illegible] stními kázáními
[illegible] kteří se zcela
[illegible] a mezi evangelíky žili
[illegible] náboženství katolického.

Výsledek [illegible] v Rozumicích nezáležel
[illegible] zkvýdena pro další práci.
Zevná část [illegible] přestala. [illegible] bylo lze očekávati, že
[illegible] v duchu missionářů pracovati
[illegible] jesuité nedocílili.
Za takových poměrů [illegible] v Rozumicích
katolická mise.

6. Missie v Bránticích.

Bránice (Branschen), ves, asi šest kilometrů od Krnova vzdá-

[redacted]

mohli vypůjčovati a čísti. Tak znenáhla počalo mudrování o náboženských věcech, jež k častým vedlo hádkám a třenicím, v nichžto však akatolíci vždy na své straně měli panstvo, jež se s nimi srovnávalo u víře. Brzy v obřadech církevních nebylo věci, která by nebyla sterým způsobem vykládána ve zlou stránku, nebylo svatého tajemství ve víře, jemuž by se nebylo dostalo steré potupy.

Přes to vše zůstával však počet katolíků vždy ještě dosti silným, dokud žil správce duchovní. Když umřel, odkládáno obsazení jeho místa rok od roku. Lidé čekali, že konečně přece do obce přijde kněz katolický, ale nadarmo. Mezi tím pobožnosti konali v kostele sami a ob čas přijímali kazatele protestantského, jenž jim od statkáře posílán za řiditele pobožností. Od té doby mohla se veškera obec pokládati za evangelickou, a to netoliko, že pozbyla rázu katolického, nýbrž, že každým rokem víc utvrzována v odloučení od církve. Přes sto let trvaly tyto poměry. Statek mezi tím přešel na *Jindřicha Reinwalda*, r. 1607 na pana *z Rieslerů*, r. 1621 na *Leonarda z Jendorfu*, a hned příštího roku na *Jarolíma z Dreslerů*, kterýž jej r. 1625 prodal rodu pánů Dresků z Metzdorfu.

Z posledních těchto držitelů panství *Ferdinand Dreske* přijal katolickou missii, již tam zřídil kníže biskup *Karel z Lichtenšteina*. Poslaný tam jesuita nalezl při svém příchodu značný odpor; neboť lidé chtěli zůstati v těch poměrech, do nichž se vžili.

Strpěvše missionáře nějakou dobu, chtěli pak zase služby Boží jednou konati v kostele dle řádu evangelického. Missionář té chvíle byl asi vzdálen, sice by toho byl nedovolil. Umluvili se tedy, že v neděli ráno před tou hodinou, kdy jesuita chtěl kázati, na rychlo jej povolají k těžce nemocnému, a půjde-li tam, že jej pokud možná zdrží, a mezi tím pobožnost vykonají dle svého způsobu. Domnívali se též, že jesuita z toho pozná marnost missie, a podaje o tom zprávu, mrzut opustí vesnici. Vše bylo osnováno tak podtají, že o tom missionář ničeho nezvěděl. Nastala neděle, a plán se podařil. Kněz odložil na hodinu kázání a pospíšil k nemocnému. Po odchodě jeho zapěli v kostele píseň z evangelického zpěvníku a místo mše sv. slavili večeři Páně dle svého obřadu.

Missionář nedal se tím odstrašiti od dalšího působení, ale hleděl opakování takového případu zameziti. Až dosud byli kostelníci, varhaník a zpěváci protestanté; missionář po svém příchodu jich ponechal, doufaje, že je zároveň s ostatními občany získá svým kázáním, po oné příhodě však žádal za jejich odstranění. Zakročením biskupovým byli nahrazeni muži katolickými odjinud povolanými. Tito byli ráznými katolíky a missionáře vydatně podporovali. Kromě toho jesuita dostal spolupracovníka, a tak dva byli s to, by vesnici udrželi pod lepším dozorem.

Oba missionáři byli mužové šlechetné povahy, což jim nemohl nikdo upříti, a úkolu svému oddáni byli s celou duší. Podařilo se jim mezi čelnějšími občany získati několik přátel, kteří nejen sami přijali víru katolickou, nýbrž i spolupůsobili, by také u jiných průchod zjednali katolickému náboženství. Že to byli muži, jichž slovo platilo v obci, missionáři oddávali se blahé naději, že časem obrátí veškeru obec. Aby to urychlili, obcházeli jednotlivé rodiny, [illegible]tějíce smýšlení jejich seznati a působiti na ně soukromým po[illegible]ováním. Při těchto pokusích nedařilo se jim všude stejně: jedni

před nimi zavírali dvéře, dávajíce jim na srozuměnou, že s nimi nechtějí jednati; jiní přijali je sice, ale takovou jevili podrážděnost, že missionáři uznali za dobré záhy odejíti, by nedošlo k výstupům pohoršlivým; opět jiní dali mnoho slov, ale k ničemu nesvolili. Dlouhé a široké rozmluvy zcela zůstaly bez účinku; alespoň se tak zdálo. Jen málo bylo těch, kteří missionáře přívětivě přijavše, ochotně naslouchali poučení. Jakmile několik katolíků měli pohromadě, přestali choditi po jednotlivých domech a věnovali těmto veškeru péči svou. Počet jich byl dosti skrovný, neboť od r. 1681 až do konce 1682 pouze 24 osoby složily vyznání víry. Missionáři pak byli toho mínění, že bude možno z malého jádra, když jen vyklíčilo, pečlivým ošetřováním vypěstovati silný, mohutný strom.

Od té doby věnovali péči svou zvláště mládeži. Zřídili školu, jejíž potřebu veškera obec nahlížela. Jesuité sami s neunavenou horlivostí učili děti čísti, psáti a počítati. Vyučovali tak důkladně, že rodiče, jak katolíci tak protestanté, s radostí k nim posílali děti do školy. Náboženství do útlých srdcí vštěpovali krátkými modlitbami, v nichž vyjadřovala se víra v nejpřednější svatá tajemství, a v průpovědech, které dítky rády opakovaly a dobře chovaly v paměti. Pěstovali s nimi také zpěv, učíce je mnohým krásným a vzdělávacím písním nábožným. Při tom jemnocitné dítky přivykaly ušlechtilým mravům, aby rodičům potěšení působily svým poslušným a ctnostným chováním.

Že to nemohlo zůstati bez vlivu na rodiče, jest na bíledni. Šlo to sice pomalu s nimi, ale konečně missie přece v úspěchu pokračovala ku předu. Příčinou váhavého pokroku byla hlavně náboženská lhostejnost, která kromě několika s počátku získaných osob opanovala ostatní obyvatelstvo. Jesuité z toho, že tak přílišných nenalézali odporů, dobré si dělali naděje, brzy však poznali, že v ochablosti mají většího protivníka, než v rázném odporu proti jejich učení. Jak se komu zdálo pro okamžik býti výhodnější, takový byl: jednou více katolíkem, podruhé víc evangelíkem, ale ničím rozhodně. Jistý mladík měl se dostati do služby do blízkého statku. Byl z těch, kteří složili katolické vyznání; tu se však vyslovil, že se přidrží zas evangelíků, poněvadž se domníval, že se tím lépe zavděčí evangelickému držiteli statku. Missionář zvěděv o tom, vyhledal jej a napomínal, by pro spasení duše své nespouštěl se víry katolické. Domlouval mu a poučoval ho, načež se jinoch vymlouval, že katolickou církev opouští jen z nucení. »Jaké to nucení?« »Abych služby dostal.« »A kdybyste ji nedostal?« tázal se missionář. »Pak budu zase katolíkem,« odvětil mladík. Missionáře velice rmoutila takováto lhostejnost, která náboženství jako kabát svlékala a oblékala. A takových lidí bylo mnoho. Kdyby byl jen nepatrný nátlak na ně učiněn se strany vlády světské, byli by snadno všichni přestoupili k vyznání katolickému, ale byli by z nich bývali jen katolíci dle jména, rozmnožující pouze počet jich, a nic jiného. Dobře tedy, že světská vláda se tam nemíchala do missie, nýbrž že missionářům popřávala plné volnosti, aby, seč budou, kázáními, katechisováním, veřejným a soukromým poučováním působili na lid a tím získali konvertity.

Jesuité hledíce lhostejnost vypudili, probouzeli náboženský cit, poukazovali na potřebu náboženství vůbec, vylíčovali a dokazovali

o cenu, převyšující všechny zájmy světské, jak veškeren život ›nikati musí živá víra, a vedli je pak k poznání, že církev kato- ká jest jediná pravá, od Ježíše Krista založená církev a bezpečná ›ta k spasení. Snažili se nabývati lidí, kteří by pak z přesvědčení i katolíky. Pokračovalo to zvolna. Jak mnohonásobného tu po- ›vání, jak vytrvalého působení bylo potřebí, než se ledová ta kůra ›ablosti prolámala a z roznícené nitra vyšlehla jiskra nábo- ›ské nadšenosti!

R. 1683 minul, aniž kdo složil vyznání víry, ačkoli do kostela ›dili dosti četně. Teprv roku příštího počalo se ukazovati ovoce ›naveného úsilí jesuitův, ovoce to tím potěšitelnější, že ten, kdo přihlásil k vyznání víry, samochtě beze všeho nátlaku učinil to zralé rozvaze. Missionáři byli úplně spokojeni, když 45 dospělých ›b toho roku vrátilo se do lůna církve katolické. Bylit mezi nimi ži, ženy a jinoši z přednějších rodin, vůbec nadějný dobrý základ › budoucnost. Významné bylo při tom, že všichni, kteří do té ›y přestoupili na víru katolickou, pobožnosti své neváhali veřejně ›onávati před zraky protestantů. Zvláštního měřítka nábožné ›livosti poskytují svatá přijímání. Kdo jen jednou v roce, v době ›ikonoční, přistupuje ke stolu Páně, o tom nikdo nemůže souditi. stojí v přední řadě horlivých katolíků. V Bránticích každý z kon- ›titů několikrát do roka šel k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Zhusta ›alo o svátcích 40 kommunikantů, někdy až 70. Jako katolíci : protestanté divili se tomu, řkouce, že se takového výsledku ›sie nenadáli.

Mládež jesuité měli téměř všechnu na své straně; děti pilně cházely do školy a zvlášť dobré pokroky činily v náboženství. rostlejší s velikou pečlivostí připravováni k sv. přijímání, a tu se ly případy, že rodiče zároveň se svými milými dítkami též po prvé stoupili k večeři Páně, vrátivše se mezitím k církvi.

V takových poměrech byla další působnost missionářů plna losti a naděje, a během dvou nebo tří dalších let missie skončila ›ným získáním veškeré obce Bránticke.

7. Missie v Horních Vilémovicích u Třebíče.

R. 1666 panství Třebíčské připadlo velepřevorovi řádu rytířů ›ltézských, cís. maršálkovi *Františku Augustinu z Valdšteina*, jenž biskupem *Karlem z Lichtenšteina* hned po svém nastoupení pod- ›roval obnovení katolické církve na svých statcích, jak jsme shledali v Lidměřicích. V *Třebíči* samé a dílem též v okolí již od roku 57 působili jesuité z Jihlavy a znenáhla značný počet konvertitů kali náboženství katolickému. Akatolíci tamější náleželi rozličným ›tám i rozličným národnostem. R. 1620 císař Ferdinand II. zaručil ›notě bratrské na statcích *Karla z Žerotína* volné vykonávání boženství zvláštním listem, a pod záštitou této listiny v pozdějších ›ech přistěhovali se lidé různého vyznání z Čech, Uher, Slezska ›dinsk. Počet sekt až do početí missií vzrostl prý až na 21. katolického náboženství a k volnému pohybování kněží ›vlo však s počátku potřebí zakročení zemské vlády. itů podařilo se pak dosti záhy (během 20 let) zavésti ›ť katolické.

R. 1679 dva jesuité byli poslání do Hor. Vilémovic. V 32 domech, z nichž se tenkrát ves ta skládala, bydlila prý pravá směsice cizího lidu; málokdo byl tam zrozen. Ve dvou domech byli katolíci, ale pouze dle jména, t. j. lidé, kteří se katolického náboženství sice neodřekli zřejmě, ale také ho nevykonávali. Jen tři muži v obci uměli čísti, a ti každou neděli ve shromáždění něco předčítali buď z postilly neb z jiných knih náboženských. Jeden z nich pro značnější obeznalost v bibli zvolen za předního učitele a nazván zákonníkem. Ostatní byli v náboženství velice neuvědomělí, nikdo víc od víry nežádal než kalicha, nevěda, že by mohl více požadovati. Jednou do roka přicházel protestantský kazatel z Uher a pobyl ve vesnici několik dní, přimlouvaje občanům, by pevně drželi se své víry, nedadouce se zviklati, načež podav jim žádaného přijímání pod obojí, opustil je a zůstavil sobě samým. Jesuité z Třebíče dříve nepřicházeli do Vilémovic, pročež tam protestanté zachovali si úplné volnosti, což mělo však ještě další vliv. V každé vsi ta ona rodina se jich přidržela, ba někteří tajně odpadli od víry katolické a ve Vilémovicích slavili večeři Páně. Četné takové případy byly z hlavních příčin, proč tam zřízena byla zvláštní stanice missionářská.

Hejtman kraje Jihlavského dostal od zemské vlády nařízení, by uvedl jesuity do Hor. Vilémovic. V poledne 23. března 1679 přijel s několika úředníky, missionáři a třebíčským děkanem Frant. Olitoriem v průvodu vojenské stráže do vesnice. Též byl pozván kamenický farář Václ. Janotík, k jehož záduší tehdáž počítaly se Vilémovice, ale neznámo proč se nedostavil, poslav jen svého zástupce. Jakoby tlupa divokých nepřátel vtrhla do vesnice, takový nastal poplach. Jedni ukryli se v podkroví, ve sklepích a stodolách, druzí utíkali do lesů, jiní na kvap něco zboží svázali do uzlů, a druhým koncem vesnice ubíhali po pěšinách. Vojáci je stíhali a vraceli, jiné hledali po domech a přiváděli na náves. Trvalo do čtyř hodin, než sehnali značnější počet lidu.

Shromážděným četl pak hejtman nařízení, obsahující těchto pět odstavců:

1. Aby ti, kdož by nechtěli do jisté delší lhůty přítomni býti katolickému vyučování, anebo komu by se dokázalo, že tajně dochází k cizím kazatelům, písemné od představeného obce potvrzené podali vyjádření, od které doby buď sami anebo předkové jejich přináleželi lutherskému anebo kterémukoliv jinému vyznání akatolickému.

2. Aby děti své missionářům svěřili k poučování, sami pak nevyhýbali se náboženským rozmluvám s missionářem, přicházejíce jim vstříc s důvěrou.

3. Aby se žádného nedopouštěli činu výtržného nebo násilného, nýbrž v případě, když by se domnívali, že se jim děje křivda, stížnosti své přednesli u císařských úřadův.

4. Aby si uvedli na mysl, že zemská vláda si přeje, by se vrátili k víře katolické a že by to ochotně učiniti měli pro spásu duše své.

5. Kostel budiž missionářům vždy otevřen, a rychtář bude za udržení veřejného pokoje a pořádku odpověden.

Po přečtení těchto článků hejtman tázal se obyvatelů, zdali missii přijímají? Přikyvovali, ač s nechutí, jak bylo viděti. Pak ještě ustanovil konšela, na nějž by se ve všech věcech missionářských obraceli a k němu ochotně se dostavovali, kdykoli by je předvolal.

K úřadu tomu vyvolil jednoho z nejpřednějších čtyř občanů, kteří tam měli svobodné dvorce.

Ještě téhož dne zakusili jesuité, jak rádi je mají Vilémovičtí. Po rozpuštění nuceného shromáždění šlo o to, kde missionáře ubytovati. Avšak nikdo nechtěl jich přijmouti do domu, a hejtman nikoho nemohl nutiti. Obecní budovy nebylo, kromě pazderny, ale i tam již byli tři podruzi, sušíř, chudý tkadlec a švec. Stálo mnoho řeči, než se tam jesuité dostali; musili slíbiti, že se tiše budou chovati a držeti se v koutečku!

V pazderně jesuité nenašli leč několik zpuchřelých kusů starého nábytku. Jizba měla nahoře otvor, by dým mohl ucházeti z ohniště. Byla zdéli tří a zšíři dvou sáhů, a v tomto prostoře rozházeno nářadí, do koutů zameteno smetí a špína, a smrduté saze bydlení v něm činily nesnesitelným. Jesuité musili si na zemi nastlati slámy a na ni ulehnouti; byli nuceni sami ve všem si posloužiti, neboť se jich každý člověk stranil jako opovržených malomocných. Dokud nikoho nezískali katolické víře, neměli, kdo by jim uvařil trochu polévky.

Nazítří odpoledne tkadlec a švec seděli při své práci, naproti nim na špalku sušíř štípal dračky (louč). Jeden z missionářův opodál nich četl v knize. Vykládali si přidušeným sice hlasem, ale tak, že missionář to mohl slyšeti, o jakémsi tuláku ze vsi, který již mnoho darebných vyvedl kousků. Jednou prý přepadl v lese cestujícího mnicha a tak jej zbil, že zůstal polomrtev ležeti. Dají-li mu v hospodě chlastu a podráždí-li ho, pak ať se mají missionáři na pozoru, by je oba nesklál. Jesuita té řeči nepřikládal váhy, ale když po chvíli zmíněný vlk jako náhodou objevil se v síni, počalo mu přece býti jakši úzko.

Na svátek zvěstování P. Marie ponejprv jesuité chtěli kázati a tím s pomocí Boží počíti práci svou. Ze všech obyvatelů vilémovských však přišel jen jediný do kostela. Nepropustili ho na prázdno, ale chtěli jich záhy míti více pod kazatelnou. Umínili si také hned ukázati větší ráznost, by lidé nemyslili, že jsouce vezdejšími potřebami spokojeni tak, jak je umístili v koutečku v pazderně, budou i v práci duchovní též takoví bázliví tichošlápkové. Zavolali rychtáře a tázali se, by jim udal příčiny, proč nikdo nepřišel do kostela, několi slíbili hejtmanovi, že přijmou missii. Vytkli mírným hlasem, že tak nejednají slušně, slibujíce a neplníce, co připověděli, ba naopak měli by slovu svému dostáti a poslouchati kázání; obrácení na katolickou víru přeje si ovšem duchovní i světská vrchnost, ale nucen nebude nikdo. Zároveň mu oznámili, že odpoledne počnou s výkladem katechismu, i doufají, že občané nebudou se ostýchati, by přišli v počtu co nejhojnějším. Odpoledne se jich dostavilo dosti, i byli přítomní zaznamenáni, by se vědělo, kdo schází. Vilémovičtí slovům jesuitovým neměli co vytýkati, mluvilť šetrně, klidně a krásně. Nemohli si upříti, že nábožné poučení učinilo na ně hluboký dojem.

Od toho dne jesuité nepotkali se se značnějšími překážkami. I mohli se již odvážiti každý den míti křesťanská poučování, a lid přicházel jich poslouchat. Směli též přicházeti do jednotlivých domů a o víře tam rozmlouvati. Do velikonoc měli 12 katolíků, jež na zelený čtvrtek přivedli ke stolu Páně. Jesuita v kázání je nazval základem k rozšíření církve ve Vilémovicích, podobajícím se základu

veškery církve, jenž při poslední večeři Páně skládal se z 12 apoštolů. Jeden z missionářů s nimi zároveň přijímal, z čehož poznali, že ani samému knězi mimo při mši sv. není dovoleno jinak přijímati než pod jednou způsobou.

Reformace šťastně pokračovala dále. Nejvýhodnější však bylo missionářům, že čtyři přední občané, majitelé svobodných dvorů, přestoupili. Tito pak každé vášnivé hnutí v obci tlumili, ba i o to se postarali, že se uprchlíci vrátili domů.

Mezi tím časem také Třebíč navštěvována od týchž missionářů, kamž je zval děkan František Olitorius na všechny výroční slavnosti, by při nich kázali. Příležitostné takové kázání neminulo se s účinkem. Když se jednou jesuita po důkladné řeči o potřebě brzkého pokání a o nebezpečí jeho odkládání ubíral domů, na cestě dohonilo ho několik osob žádajících, by se vrátil do kostela a vyslyšel zpověď jejich, při níž pak mnozí až k slzám byli pohnuti.

Missionáři činnost svou rozšířili i na okolní vesnice, kdež mezi katolíky bydlilo mnoho nekatolíkův. Obyčejně se však přiházelo, když přišli do některé osady, že toliko katolíci v ní zůstali, kdežto lidé jiných vyznání rychle vycházeli na pole. Missionáři obrátili se na světské úřady, žádajíce, by akatoliky pohnuli k slyšení alespoň jednoho kázání, což se také stávalo. Obyčejně potom mnozí, byvše jednou na křesťanském cvičení jesuitů, ochotně přicházeli na ostatní.

Ve Vilémovicích, jak shora podotčeno, missionáři setrvali při tom, že přítomné zapisovali. Jistý muž scházel tři neděle. Zdržoval se v lese a teprv každé třetí noci přicházel domů. Když mu však bylo řečeno, jak vlídně a šetrně missionáři zacházejí s lidem, a že málokdo odolati může přesvědčivým slovům jejich, vyžádal si skrze přítele od nich odpuštění, urazil-li je svým chováním. Hned pospíšil jeden z nich k němu, a následek krátké s ním rozmluvy byl, že z uprchlíka stal se netoliko pilný a pozorný posluchač slova Božího v kostele, nýbrž i zvláštní přítel jesuitů, tak že je často navštěvoval v bytě jejich, jenž byl té doby již přeložen do úhledného domu selského. Neméně náhlý obrat stal se s jakousi ženou, která pět dní zdržovavši se v lese bez pokrmu a noclehu, s pláčem přišla a missionáře odprosila.

Vsi *Benetice*, *Věstonovice*, *Svatoslavu*, *Hroznětín*, *Batouchovice* a *Bochovice* jesuité navštěvovali po osm neděl a naklonili lid k nemalé úctě k náboženství a církvi katolické. Když se nedělního času lidé ubírali do kostela, chodili přes pole v pořádku jako při procesích, modlice se společně a zpívajíce žalmy. Missionáři zavedli pobožnost sv. růžence a navykli lid zvláštním pobožnostem u křížů v poli, by od Boha vyprosili požehnání zemské úrody. Po mnohá léta neděly se průvody v křížových dnech; jesuité je zase započali a s potěšením patřili na valný zástup lidu, přišlého ze všech okolních vesnic, jenž se nábožně modlil.

Možná, že by víra katolická v Hor. Vilémovicích hlubší byla zapustila kořeny, kdyby byla missie jihlavských jesuitů trvala déle. Meškalit tam jen jedno léto, i ukončena práce jejich postavením missijního kříže na nedalekém pahorku. Náklad na kříž ten nesl hejtman třebíčský, jenž se s úředníky a mnohými vznešenými osobami i s třebíčským děkanem dostavil k závěrečné slavnosti. Bohužel slavnost tato byla způsobem pohoršlivým porušena. Když po slavné

mši sv. missionář jal se přítomným katolíkům v době missií obráceným předříkávati slib, že navždy setrvají ve víře, nenadále vyskočil jistý tkadlec, jménem Eliáš, nejhorlivější přívrženec uherského kazatele, vyběhl ven, nechav klobouku v kostele a jedním skokem přeskočil zeď hřbitovní. Za ním hrnul se celý zástup. Nadarmo tomu missionáři hleděli zabrániti, kážíce zavříti dvéře kostelní. Zdálo se, že se sosnovalo nějaké násilí, kostel zůstal téměř prázdným. Již se podobalo, že všichni dávno odešli, když se náhle tkadlec objevil zase na hřbitově, ale tak změněný a tak skroušený, jako člověk, jenž po těžkém zločinu se vzpamatuje a výčitkami svědomí jsa pronásledován lituje skutku svého. Bědoval, zaklínaje se, že všechen slib katolický plniti bude věrně. Hejtman však uznal za dobré tohoto výtržníka a svévolného rušitele pokoje v kostele vzíti do Třebíče a uvězniti. Ostatní skrze rychtáře se omluvili. Odpoledne shromáždili se na novo a složili slib, že věrně vytrvají v církvi katolické. Jesuité požehnavše dílu svému opustili Hor. Vilémovice.

8. Missie v Novém Městě.

R. 1680 odevzdána byla duchovní správa v Novém Městě P. *Václavu Koženému* a ještě jednomu knězi z řádu tovaryšstva Ježíšova za tím účelem, by zároveň na celém panství Novoměstském konali katolickou missii. V Novém Městě tehdáž se počítalo asi 600 katolíků, jež katoličtí správcové duchovní kolem sebe shromáždili od r. 1622. Dříve po 60 let sídlili tam děkanové a faráři tehdy tak zvaného nového učení evangelického. Pokusy usaditi katolického správce duchovního nezdařily se.

Noví správcové duchovní hned s počátku neobmezili se na svou hlavní stánici, na město, nýbrž chodili, naplněni jsouce duchem pravých missionářů, po celém okolí, kázali a sloužili mši sv., kde nalezli dobrovolných posluchačů. Nedrželi se ani přísně hranic panství Novoměstského, nýbrž ob čas zacházeli daleko za ně, tak že druhdy přišli až k *Měřínu* a *Náměšti* a několikrát navštívili i *Vilémov*, snažíce se netoliko nové získati údy církvi katolické, nýbrž usilujíce i o to, by mladší a slabší členy utvrzovali u víře a doplňovali mezery jejich ve vědomostech náboženských. Stálým úsilím probuzovali dřímající a probuzené podněcovali k horlivým snahám u vykonávání povinností náboženských. »Jsouce toho přesvědčení,« pravili tito dělníci na vinici Páně, »že sladké ovoce zraje časem, pracujeme s chutí dále a vidíme skutečné výsledky na ovečkách Kristových, jež jsme v době minulé vrátili do lůna církve. Každou zbývající nám chvíli věnujeme jim. Jsouť mezi nimi mnozí, kteří si váží našeho poučování, neboť dosti hojný počet jich naslouchá nám s povděkem. Snažíme se, by všichni k nám se naklonili a poznali v nás posly sv. evangelia. Volají nás také do *Křižanova*, ač jsou tamní obyvatelé akatolici, jež, jak důvěřujeme v Boha, brzy poučením získáme, ačkoli se netajíme tím, že nebude se všemi stejně snadná práce. Ne všichni ochotně odřeknou se bludů svých. Je všude mnoho takových, jižto nás nenávidí a pronásledují. Bráníme se trpělivostí, kterou se jim opíráme, i máme pevnou naději, že milost Boží překoná úmysly odpůrcův. Cokoliv od nich trpíme anebo pro spásu duší jejich pod-

stupujeme, nechť se naučí, až stanou se kato líky, trpělivosti a vytrvalosti.«

Posud neměli žádné příliš veliké překážky, ale brzy měla jim nastati tužší zkouška. Jednou z večera náhle strhl se náramný křik, lidé vybíhali z domů a valili se všichni v jednu stranu. Několik výkřikův a rudá zář poučila kněze, že hoří. Za několik hodin popelem lehlo mnoho stavení, mezi nimi též dva panské dvory. Velikou škodou touto obyvatelé novoměstští byli velmi sklíčeni a na původce zle rozhořčeni. Bez rozvahy vinu svalovali na missionáře, neboť prý svým bezprávným horlením dráždí a pobuřují lid, matou svědomí a rozněcují vášně a místo nějakého pokroku v náboženství městu vychovávají žháře, vrahy a zpurníky. Povstala domněnka, že oheň založil jistý ničema ze msty za nátlak na jeho náboženství. Misse prý ho donutila k tomuto zoufalému činu. Jedna domněnka dala podnět k druhé, a tak vzniklo mnoho naprosto nesmyslných řečí a předpovídání, co všecko se ještě stane v městě. Lid všechno bral za pravdu a v lichém strachu před budoucností měl jen jednu myšlenku, jak se missionářů zbaviti. Snesli se na tom, že proti nim zadají stížnost. Sestavil se výbor čelnějších měšťanů, kteří všechny pověsti na úkor missionářů roztrušované sepsali a všechny domnělé křivdy dali potvrditi od svědkův. K tomu připojili žádost ke knížeti biskupovi, by missionáře odvolal. Se spisy těmi odebrala se deputace k biskupovi do Olomouce, k níž se připojilo několik závažnějších svědků, by žádost ústně podporovali; i pravili tam, že ušlechtilá mysl knížete biskupa slíbila před početím missie, že pošle učitele sv. evangelia, by v duchu křesťanské mírnosti hlásali pravdy svatého náboženství a víru šířili více dobrotou a příkladem, nežli nepřístojnou přísností, kdežto nyní jsou tam muži, kteří v lidu budí jen vášně. Biskup, jsa zprávou tou překvapen a velmi nemile dojat, pravil, že nemá v úmyslu, leč aby se všechno dělo po právu a spravedlnosti a tudíž aby ve věci té rozhodl soud. Při tom neopominul dodati, že se náramně diví, proč se úřední zprávy dosud o tom nezmínily ani slovem.

Žalobou občanů novoměstských bez mála bylo by se dílo missionářské překazilo, ale před soudem, při němž zasedali duchovní i světští soudcové, dokázala se nevinnost jesuitův. Žalobci jedním proudem namluvili množství vymyšlených událostí, jež se však při výslechu předvedených svědkův ukázaly býti nepravdivými. Jesuité na vše, co se jim vášnivě přičítalo za vinu, odpovídali klidně a tak obratně, že místo pokárání došli pochvaly. Co se týkalo založení požáru, dokázali, že jejich jednání a kázání naskrze žádného člověka nemohlo pohnouti ke skutku ze msty, čemuž i svědkové žalobců musili přisvědčiti; neboť nikdo z nich nezakusil sám ani křivdy ani urážky, jen prý slyšel, že jiní ji trpěli. A tito jiní, jsouce předvoláni a tázáni, soudce opět na jiné odkazovali, až se celé podříkání osvědčilo bezpodstatným. Dále jesuité dovodili, že požár ze msty ani proti nim nemohl býti namířen, neboť, jak každému dobře povědomo, ani domu ani nábytku svého nemají v městě, že tudíž obydlí jejich ani nemohlo vyhořeti; žhář, jestliže kdo vůbec zapálil, ani na majiteli statku a ochránci missionářů knížeti *Ferdinandovi z Lichtenšteina* nechtěl se vymstiti, protože dvory panské chytily teprv od jiných budov menších. Konec soudu byl, že žaloba naskrz odmítnuta a

žalujícím uložena pokuta. K obyvatelům města vydalo se pro-
l, jež rozjitřené mysli upokojilo a missionáře vřele doporučovalo
e jejich; zároveň vyzvání rozvážnější občané, by missionáře
úkladům zlomyslných lidí brali v ochranu a jich se zastávali.
Od té doby kněží pílí svou nejen obnovili, nýbrž i, pokud
á, práci svou konali ještě důkladněji. Nespokojili se pouze
ně mluviti k posluchačům dobrovolně přišlým, nýbrž i po domech
hledávali a všude horlili proti bludům a pověrám. Od vesnice
ali k vesnici, odvažovali se do hor, do nejvzdálenějších pasek,
tivě přidružovali se v lesích k drvoštěpům, vykládajíce jim
hismus mezi prací, vnikali do lomů s křížem v ruce a neod-
li dříve, až dělníky shromáždili na krátké kázání. V brzké
napočetli na sta kázání a katechetických výkladů, jež měli na
ných místech, tu v kostele, tam na hřbitově, zde ve shromáždění
širým nebem anebo v domě soukromém.
Neopominuli zvláštní péči věnovati dítkám, naději budoucnosti.
e vědouce, komu děti, tomu že budoucí patří pokolení, hleděli
ude, kde se dalo, kolem sebe shromažďovati, i vedli mysl jejich
korné pobožnosti, ústa jejich k vroucím modlitbám, chování
k poslušnosti a libé počestnosti mravů. Jak rády poslouchaly
a jak dobře si pamatovaly, co jim vykládal otec duchovní!
k i staří učili se od dětí a s dětmi. V jedné vesnici řeklo malé
átko missionáři, že musilo doma dědečkovi opakovati všecko,
lyšelo; naučilo prý jej i kříž dělati. Byl to kmet 92letý a děvče
pravnučka. Po skončeném vyučování dětí missionář požádal
átko, by jej dovedlo k stařečkovi. Přišli až na konec vesnice
nalé chaloupky. Když děvče otevřelo dvéře, spatřil kmeta za
m, jak s usměvavou tváří děvčátku podává ruku k políbení.
se, co dnes velebný otec vykládal krásného o Bohu? Děvče
tilo se ke dveřím a tu teprve stařec spatřil na prahu missionáře.
čekávaná návštěva nemálo jej překvapila, ale co od své pra-
ky slyšel o missionáři a uctivé vkročení jeho do příbytku
dilo vši nedůvěru. Kněz přisedl ke kmetovi a za malou chvíli
důvěrní přátelé. Děd dal se do vypravování různých osudů ze
o života, z čehož seznal jesuita, že chudáček zažil dosti trpkých
Teď nejraději prý se v osamocenosti obírá myšlenkami o věčnosti,
že sám toho ví příliš málo a tedy velice se z toho těšil, co
děvčátko vykládalo. Missionář mu toho pověděl víc a tak do-
ně, tak důkladně, že se kmet plně cítil šťastna, a když kněz
ázel, prosil, by přišel brzy zase. S radostí přijal missionář toto
ání a stal se častým navštěvovatelem rodiny, již celou získal
lické církvi. Na podzim r. 1682 skonal stařeček, a rodina jeho
o nad hrobem se modlící byla krásným příkladem, jak mrtvé
uměti zachovati a za ně se modliti máme.
R. 1683 na rozličných místech zuřil mor, i zdálo se, že nákaza
lí po větře. Tu lidé bez volání, smutnými jsouce poděšeni
vami, spěchali do chrámů pod ochranu toho, jenž jest pánem
životem a smrtí. Missionáři tři dni před popeleční středou za-
l takovou pobožnost, že denně ráno sloužili slavnou mši sv.,
ž měli potěšující kázání a pak po celý den až do večera modlili
lidem před vystavenou nejsv. svátostí oltářní. Večer byly litanie
v. požehnáním. Než se rozešli, kněz v krátké řeči povzbuzoval

mysli k důvěře v Boha a doporučoval je ochraně jeho. Podobnou pobožnost pak v postě konali každý pátek až do velikonoc. Lidu bývalo v kostele tolik jako v nejlepších krajinách katolických. Missionáři měli příležitost katolíky důkladně připraviti k hodnému vykonání zpovědi velikonoční a protestantům na srdce klásti péči o blaho duše, což nezůstalo bez dojmu.

Ve svatém týdni zařídili představení umučení Páně živými osobami. Taková nábožná představení děla se tehdáž na mnoha místech, zejména v klášteřích, by vidělo oko a slyšelo ucho i hlouběji srdce pocítilo svatá tajemství vykoupení lidského. Výsledek představení velmi důstojně a veskrz nábožným duchem provedeného byl velice stkvělý. Lidé shromáždili se v počtu velmi velikém. Křížová cesta a poslední chvíle Spasitele na kříži umírajícího učinily na tisíce přítomných tak hluboký dojem, že málokteré oko zůstalo bez slzí, mnohý pak v těch svatých dnech oddal se vážnému rozjímání o vykoupení svém a o nejsv. tajemstvích víry.

Obzvláště památným jesuité učinili zelený čtvrtek r. 1688 mnohými skutky křesťanské lásky, k nimž lidi pohnuli slovem i příkladem svým, aby den památky nejsvětější lásky Vykupitelovy k člověčenstvu uctěn a oslaven byl činnou láskou křesťanskou. Ve starých dobách církve slavívaly se agapy, t. j. stoly pohostinné lásky křesťanské, tak že ti, kteří při službách Božích u stolu Páně nasyceni byli předrahou krmí duše, štědrotu Boží jaksi chtěli štědrostí k chudým spolubratřím splatiti připravením hostiny. Napodobujíce to, by zároveň tím oslavili poslední večeři Páně, missionáři vybrali třináct chudých starců, jimž v kostele napřed udělili sv. přijímání, a pak jim za příkladem Ježíše Krista umyli nohy, načež v průvodu zavedli je do svého domu, kdež je pohostili. Také kníže *Ferdinand z Lichtenšteina* na žádost missionářů toho dne dluh odpustil chudším domkářům, kteří minulého roku vyhořevše, byli ještě dlužni za stavivo. Mžikem pronikla celé město chuť k dobročinnosti. Katolíci i protestanté obdařili chudé rozmanitým způsobem, někteří bohatší jim prominuli i lecjakýs dluh. Dojem z toho všeho byl tak mocný, že některé přední rodiny si umínily, že každého roku zelený čtvrtek oslaví štědrými skutky lásky k bližnímu.

Nepříznivého chování k missionářům ubývalo každým dnem a posléze zmizelo docela. Čím dál tím více požívali úcty a téměř každým dnem vzrůstal počet obratů. Jesuité neopominuli s každým zabývati se zvláště, ačkoli jim to náramně mnoho ubíralo času, ale tím docílili jistějšího výsledku, jelikož každému zvláště, dle povahy jeho, do srdce vštěpovali pravdy náboženské. O jesuitech počaly zcela jiné názory převládati, neboť jakož je dříve pokládali za zakoupené vyslance k podmanění lidu, tak měli je pak pro horlivost a obětivost jejich za pravé muže apoštolské; jakož jim prve rekové sluli ti, kteří zvlášť jízlivě brojili proti jesuitům, tak nyní ctili ty, kteří missionáře měli v uctivosti; a jakož se mnohým dříve zdálo katolické náboženství tyranisováním ducha, tak potom v něm poznávali pravé náboženství a jediný základ spásy. Ti, kteří je před tím pronásledovali, pak jim sloužili; kdož jim dříve láli, velebili je nyní. Líbali jim ruce, děkujíce jim za horlivé snahy jejich.

Takového převratu v tak krátké době nenadáli se. Nábožný ruch mezi občany vzmáhal se tak, že kromě velikého množství

ěch, kteří složili vyznání víry v době velikonoční, totiž v době od
éleného čtvrtku do svátků svatodušních, vyzpovídáno 3800 osob.

O svatém Duše za účastenství několika tisíc lidí z města
z okolí kněží ukončili svou missii; nicméně však hlavně na žádost
idu samého vytrvali pak ještě delší čas.

Milá byla podívaná, když v době letní po práci lidé shromáždili
se kolem kříže missijního, před nímž postaven oltářík ozdobený
světly a kvítím, a tu v líbezných zpěvích, jimž je naučili missionáři,
nábožné city vysílali k nebesům. V okolních vesnicích missie měla
kromě důkladného poučení a utvrzení katolíků ve víře ještě výsledek
ten, že víru katolickou přijalo v *Křižanově* 24, v ostatních osadách
97 osob dospělých. Poslední chvíle pobytu svého v Novém Městě
věnovali jesuité v značné míře k vyhledávání škodlivých knih, jež
vyměňovali za jiné v duchu katolickém psané. Mnoho set takových
spisův odstranili, nikoli však takových, které by pro vědu anebo
z jiného ohledu byly důležity.

9. Missie v Jimramově.

V Jimramově asi v polovici XVI. století hlásáno bylo nové
učení akatolické, jež se ujalo a bujelo pod ochranou *pánů z Pernšteina* a působením kazatelů, kteří zabrali sídlo dřívějších farářů
katolických. Též pánové *Dubští z Třebomyslic*, jimž náleželo panství
od počátku XVII. století, přáli akatolickému vyznání. Toliko r. 1623
katolická manželka pana Viléma Dubského přivedla s sebou do
Jimramova jednoho jesuitu z Brna, který však tak málo pořídil, že
ani jeden nepřistoupil ke katolické víře, nýbrž ještě ze zbývajících
katolíkův odpadlo 15 vrchnostenských služebníků. R. 1624 statek
byl panu Vilémovi Dubskému zabaven a prodán *Štěpánu Schmidtovi.*[1])
Odtud přešel do rukou katolických a patřil od r. 1669 *hraběti Janu
Václavovi Novohradskému z Kolovrat.*

Za tohoto majitele pokusil se biskup *Karel z Lichtenšteina*
o pokatoličení Jimramova. R. 1677 poslal tam dva jesuity z kolleje
brněnské, PP. *Karla Goliáše* a *Jana Duchoslava* prozatím jen na
výzvědy, zdali by katolická missie v něčem prospěla. Určil jim
k tomu pouze týden od vzkříšení do neděle provodní. Ačkoli to
doba praskrovná a přípravy málo a podpory nebylo žádné, přece
vyřídili tolik, že od zařízení missie delší nadáli se zdaru nejlepšího.
V ten smysl zprávu podali biskupovi, prosíce, by je tam poslal na
delší dobu. Žádosti jejich bylo vyhověno a po předběžných přípravách
jesuité vydali se dne 22. září 1677 na cestu do Jimramova. Zemský
hejtman *František Karel hrabě Libšteinský z Kolovrat* dal jim list
správci statku Jimramovského nadepsaný, v němžto žádal, by občané
byli napomenuti k slušnému, pokojnému chování, aby katolické
kněze přijali bez reptání a vzdoru a jim při vykonávání úřadu a
obřadů nic nekladli v cestu. Mimo to jim přimlouval, by si kázání
missionářů náležitě všímali, v katolické víře poznávali pravé náboženství a neváhali přistoupiti k jediné samospasitelné církvi Kristově.
Upozornil je, že již tolik dobrých příkladů před sebou mají z missií
jiných, že jich následovati nebude jim za těžko.

List hejtmanův učinil dobrý dojem, a horlivé působení jesuitů
nezůstalo marným. Pravili, že jim po kázání připadalo, jakoby lidé

[1]) Confiscations-Protokoll z r. 1624. D'Elvert Beiträge pag. 259.

z dlouholeté mdloby procitali k novému čilému žití náboženskému. Získali netoliko hojně vyznavačů, nýbrž i svěžích horlitelů, kteří jim byli při práci nejen nápomocni, ale na mysli spoluobčanů s velkým účinkovali prospěchem. Na celém díle zdálo se, že spočívá zvláštní požehnání Boží. Během r. 1678 již velká část obyvatelstva byla katolická, a podobalo se, že do konce r. 1679 již nebude ani jediného akatolíka. Přihodilo se dne 20. dubna t. r., že v kostele v *Krásné*, kamž jesuité také docházeli, 29 akatolíků předstoupilo před missionáře prosíce, by je přijal do církve, ani hotovi jsou složiti vyznání všech článků víry. Jsa z neobyčejného tohoto výjevu nad míru potěšen, missionář slíbil, že vyhoví žádosti jejich. Než přistoupili k oltáři, všichni poklekli, jednomyslně žádajíce, by, možná-li, sv. přijímání podával jim pod obojí způsobou. Mžikem zdálo se, že krásná naděje jeho se zmaří »Nelze,« odpověděl, »bych se opovážil jednati proti všeobecnému nařízení a způsobu v církvi zachovávanému a podávati pod obojí, dokud toho církev zvláště nepovolí. Ji uposlechnouti patří mezi nevyhnutelné povinnosti, neboť dle evangelia sv. Mat. 18 kap. neposlouchati církve znamená tolik jako býti pohanem.« Potom jal se o velebné svátosti obšírněji a důkladněji mluviti a zřel s potěšením, že slova jeho působila. Lidé ještě téhož dne složili vyznání víry a pak vykonali sv. zpověď. Missionář sloužil slavnou mši sv. a před sv. přijímáním ještě jednou k nim promluvil dojemnými slovy, načež zkroušeně a nábožně přijímali pod jednou způsobou.

Že lidem v krajinách těch nedostávalo se dostatečného poučování v náboženství, lze posouditi z toho, že téměř žádných nemodlili se modliteb, namnoze jich ani neznajíce. Leckde při prvním příchodu missionáři musili poučování počíti tím, že učili je dělati kříž a odříkávati Otčenáš. O svátostech a svěceních, o vzývání svatých teprve slyšeli z úst jejich potřebné vědomosti. Svěcené vody počali si teprve vážiti, když porozuměli modlitbám a případným veršům z písma sv., které napsavše na tabulku missionáři umístili nad kropenkou u dveří chrámových. Jesuité takové krátké modlitby a nábožné průpovědi uznávali za velice příhodný prostředek, by vstupující a odcházející mysl svou pozdvihli k Bohu. Sousední správcové duchovní povšimli si toho, opsali si modlitby a na tabulkách též je pověsili u dveří kostelních. Nábožný tento obyčej došel takové obliby, že si je katolíci pořizovali i pro své byty soukromé.

Po nějakou dobu nemocní missionářům nadělali velikých obtíží a starostí. Mnozí zápasili již se smrtí a přece nedali se zaopatřiti sv. svátostmi, bez posledního smíření s Bohem ubírajíce se na věčnost. Jen s velikým naléháním pohnuli k tomu několik osob, že se v nemoci alespoň vyzpovídali a přijali svátost oltářní. Než mohli udíleti poslední pomazání, trvalo dosti dlouho. Ustavičné poučování a povzbuzování konečně překonalo i tuto překážku, zejména když se udály případy, že po posledním pomazání nenásledovalo vždy skonání, nýbrž někdy dosti rychlé uzdravení. Za rok již nastala v té věci změna. Příbuzní dvou řemeslníků náhlou smrtí zemřelých pokládali za trest Boží, že skonali bez posledního pomazání. Na podzim ve dvacátou neděli po sv. Duše missionář všem, kteří tak málo dbali o spásu duše umírajících rodičů, přátel a příbuzných, za příklad uvedl královského úředníka kafarnaumského, jak pro

nemocného syna svého dalekou vážil cestu, by vyhledal Ježíše. A slova jeho tolik prospěla, že hned po kázání jistý občan ho požádal, by navštívil jeho nemocného přítele, jenž se nedávno před tím obrátil na katolickou víru. Kněz milerád pospíšil do příbytku nemocného, provázen jsa zástupem lidí dílem zvědavých, dílem zbožně dojatých. Když vstoupil, nalezl 70letého kmeta na loži stenajícího, jehož útrapou byl tak dojat, že delší chvíli stanul opodál lože. Sotva že nemocný mdlým zrakem spatřil přišlého kněze, toužebně po něm vztáhl ruce, ne jakoby ho toliko přivítal, nýbrž aby jej jako nejmilejšího přítele přivinul k srdci. Slzy radosti a útěchy polily vybledlou tvář jeho. Žehnaje jemu, přistoupil kněz. Nemocný, na loži se vzpřímiv, pravil: »Kdo Vám, duchovní otče, pověděl, že potřebuji Vašeho posilnění? Vždyť mi to domácí odepřeli, když jsem je žádal, by Vás přivolali. Budiž Pán Bůh za to věčně pochválen, že mne tak dlouho nechal na živě, až jsem Vás spatřil.« Missionář zaopatřil ho sv. svátostmi umírajících a odcházeje slíbil, že jej každodenně dvakrát navštíví. Osmého dne stařec skonal v náručí jeho. Podobných případů přihodilo se více. Kdo ozdravěl, uzdravení své po Bohu připisoval zvlášť obětovné lásce jesuitů, kteří mnoho času strávili u nemocných. S náklonností k nim rostla láska k církvi. Nejednou, kde toho byla třeba pro chudobu nemocného, kromě duševní, poskytovali i tělesné pomoci. Mnohé staré osoby opuštěné ošetřovali až do poslední chvíle tak, že ani vlastní synové, jak lidé říkali, by to lépe nekonali.

Missionáři sice každou neděli v kostele vykládali katechismus, ale buď že při něm mnozí všemu neporozuměli, buď pro nemoc neb z jiných příčin nemohli pravidelně přicházeti do kostela, bylo soukromého vyučování velmi zapotřebí. Tak je bylo celý týden vídati, ani putují buď ku vzdálenějším domkům osamělým anebo v městečku v jednotlivých příbytcích dětem i kmetům a stařenám vykládají pravdy nebeské. Při těchto missijních vycházkách neohlíželi se na nepohodlí a nepohodu. V zimě brodili se sněhem po horách, by obyvatelé vzdálenější nezůstávali bez poučení.

Zpovědí za dobu pobytu svého v Jimramově udali počtem 6200, jež slyšeli buď ve vlastním, buď v některém kostele sousedním. Ze sousedství zvláště vyznamenala se *Bystřice*. Odtud o svátcích do Jimramova přicházeli v průvodech a přijímali sv. svátosti, dávajíce takto krásný příklad nábožnosti. Čím více se účastnilo cizích, tím četněji dostavovali se také Jimramovští, pročež jesuité každý průvod odjinud přišlý vítali s radostí a propouštěli s požehnáním.

S počátku evangelíci scházejíce se v odlehlých chýších v horách, konali tam své pobožnosti, přijímajíce pod obojí. Když pak větší množství obyvatelstva jimramovského přijalo víru katolickou, také protestantům nedělní vycházky znesnadňovány zvláštní dohlídkou, která se zavedla hledíc k návštěvě kostela a to hlavně katolíků, by se vědělo, jak plní náboženské povinnosti své a věrně-li dostojí slibu svému. Hrabě *Jan Novohradský* nařídil všem svým úředníkům, by dobrým předcházejíce příkladem, každou neděli a svátek v kostele přítomni byli službám Božím. Kdo scházel, nemoha se ospravedlniti nutnou příčinou, platil půl zlatého pokuty. Kdo z občanů několikrát zanedbal služeb Božích, nemoha se náležitě omluviti, dostal důtku od purkmistra nebo menší pokutu. Těmito pokutami by se bylo

arci pramálo docílilo srdečné nábožnosti, a missionáři byli by dosti bídně pochodili, kdyby byli neužívali jiných ušlechtilejších prostředků; ale správa městská, jsouc již katolická, domnívala se, že takto udrží pořádek v náboženství.

O velikonocích r. 1680 počítalo se 1638 kommunikantů. Ty z nich, kteří tehdáž po prvé přistoupili k sv. přijímání, missionáři obzvláště slavným způsobem uvedli k stolu Páně. Nemocných toho roku zaopatřeno 37.

Mezi lidem velmi rozšířeny byly rozličné pověrečné závěsky na krk proti nemocem, kouzelnému nařknutí a kdo ví k jakým jiným neštěstím a nehodám. Jesuité vlídně poučovali nositele takových věcí, by v zázračnou nebo ochrannou moc jejich nevěřili; vůbec brojili proti pověrám, kde a jak mohli; lidem odebírali závěsky a místo nich je učili na krku nositi svěcené křížky a agnusky jakožto odznaky křesťana, jenž se poroučí do ochrany Boží.

Několik nesvědomitých žen velmi mnoho zlého zvláště mezi dívkami natropilo hádáním a rozmanitými divotvornými prostředky, z čehož pošlo i mnoho svárů, různic, klevet a nepřátelství mezi rodinami, tak že missionáři viděli se nuceny překaziti jejich tajné, nekalé řemeslo. Varovali a poučovali, ale to nedostačovalo. Konečně nezbylo jim nic jiného, než hleděti je z městečka odstraniti pomocí světské vrchnosti. I bylo několik takových žen, jimž se dokázalo, že provozují hadačství, vypověděno.

Podobně missionářům záleželo na tom, by škodlivé knihy, zvláště mezi mužským pohlavím rozšířené, vyhledali a zničili. Šlo to velmi těžko, neboť je majitelé opatrně ukrývali, i stálo mnoho přemlouvání, by je vydali. Leckterý konečně se obával, by naň nebylo vyzrazeno, že má takové knihy, a proto zničil je sám.

Aby řemeslníci při práci proniknuti byli duchem nábožným, zavedli jesuité mezi nimi zvláštní pobožnost k uctění sv. Josefa. Mezi tím časem Jimramovští postarali se o nový, úhledně upravený hřbitov, jejž missionáři před svým odchodem posvětili. Také kostel opatřen novou dlažbou a farní budova pro budoucího správce duchovního náležitě opravena. Nedlouho před ukončením missií jeden z jesuitů nakazil se od nemocného a jsa náramným namáháním seslaben, zemřel. Navždy zůstal mezi těmi, pro něž tak mnoho učinil. Od 27. ledna 1681 duchovní správu v Jimramově převzal nově ustanovený farář Mikuláš Jarkovský, a příchodem jeho missie ukončena.

Přehled míst,

kde jesuité vůbec konali missie reformační.

Bartošovice. R. 1624 *Jan Podstacký z Prusinovic*, přijav katolickou víru, z panství svého vyobcoval nekatolické kazatele a vyžádal si dva jesuity z Olomouce, jimž se v krátké lhůtě jediného měsíce podařilo nazpět získati církvi 730 osob. K missionářskému dílu svému vynaložili takové píle, že kázali po čtveru hodinách denně.

Batouchovice viz Sborník VI. str. 44.

Benetice viz Sborník VI. str. 44.

Beroun. Zde r. 1663 dva jesuité podnikli boj proti pověrám ludům náboženským ohromně rozšířeným. Z 1260 obyvatelů při-li jich okolo 500 k lepšímu přesvědčení, ale jen na čas. Mnozí ich opět odpadli po odchodu missionářů. Značnějších a trvalejších ěchů docíleno teprv v XVIII. století.

Bochovice viz Sborník VI. str. 44.

Boskovice. Okolo polovice XVI. stol. přestali zde katoličtí áři spravovati osadu a městem počala vlásti jednota bratrská. 1613 *Václav ze Zástřizli* povolal jesuitu P. *Jana Drachovského* Olomouce, jemuž se podařilo obrátiti několik osob. Blahoslavený *u Sarkander* ustanoven za faráře a podporován mimo Drachov-ho ještě dvěma jinými jesuity, P. *Havlem Zeidelhubrem* a P. *jtěchem Chanovským*, jichžto společnými snahami získáno 50 mě-nů. R. 1619 převládal však opět akatolicism a to v takové míře, katolickému náboženství bylo snášeti mnohých ústrkův a potup. novenými missiemi roku 1628 P. *Jan Vydra* z Brna obrátil 5 osob. S velikým odporem r. 1633 potkával se jesuita *Jan rov*, jehož lidé nechtěli ani viděti ani slyšeti. Nicméně přece obrátil 22. Ještě ku konci XVII. stol. bylo třeba, by zde jesuité od-náhali náboženské vlažnosti a lhostejnosti.

Bránice viz Sborník VI. str. 38 a násl.

Brno. Jesuité uvedení do Brna velmi zdárně na rozkvět víry olické působili i tu i v blízkém i vzdálenějším okolí. Ve *Křtinách* hdy zpovídali celé noci. R. 1635 kázali a katechisovali v 28 ves-ích. Od r. 1626 až do 1642 napočítali kolem 6000 konvertitů, katolické zvelebovali zakládáním velice vhodných jednot a spolků. ož mimo jiné založením spolku tovaryšů k uctění neposkvrněného ěti P. Marie, jejž zřídili v Brně r. 1635. (Viz též Sborník V. 108 a násl.)

Brtnice. *Maria Polyxena*, choť hraběte *Rambolda (XIII.) Valto*, r. 1625 povolala z Jihlavy jesuity P. *Jana Alberta* a *Petra fanida*, kteří ještě téhož roku v lůno církve uvedli 1485 osob. inali si velmi rázně, odnímajíce zhoubné knihy, jež nahrazovali ými katolickými. V příštích dvou letech vymýtili poslední zbytky dného učení. Pro utvrzení víry katolické ještě po několik roků uité chodili sem na výpomoc o svátcích.

Brumov. Původcem návratu zdejšího obyvatelstva do církve olické byl *Jan Kavka z Říčan*. Byl sám konvertitou, ale přijav u katolickou, nepřestával na své osobě, nýbrž horlivě působil a jiné. R. 1602 koupiv statek Brumovský, hned odtud vyobcoval ří akatolické kazatele a upravil kostely ke katolickým službám ím. Zároveň si vyžádal za missionáře dva jesuity, kteří r. 1603 Brumově a v 7 vesnicích průchod zjednali katolicismu. V dalších ch při obnovách missií ustavičně přibývalo katolíků: tak r. 1613 1212 a r. 1614 asi 1600 vykonáno zpovědí. Obnovy konaly se r. 1620 a 1628. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Bruntál. R. 1621 byli zde činni P. *Krištof* a P. *Cyriak waiger*.

Břeclava. R. 1626 katolický majitel panství Břeclavského *hn z Belasy* povolal několik jesuitů z Brna, by tu konali missie. ledek byl velice uspokojivý, neboť v krátké době obrátili 200 oby-élův i s pastorem. R. 1627 a 1628 pracovali zde jesuité *Jiří*

Aquitanus a *Jan Vydra* a obrátili ještě 812 akatolíkův. (Viz k tomu Sborník V. str. 112.)

Březová. Okolo r. 1617 kardinál *František z Dietrichšteina* podnikl obrácení zdejšího obyvatelstva nekatolického, poslav tam dva missionáře jesuity, kteří si však nemálo stěžovali; neboť při vší námaze nebylo jim lze více než 34 osoby přivésti do lůna církve. Lidé se mezi sebou zdržovali hanebnou lží, že prý jesuité za každou obrácenou duši dostávají 2 tolary odměny.

Bučovice. Mezi novokřtěnci, pikardy a evangelickými obyvateli zdejšími získali r. 1626 jesuité z Brna 300 konvertitův.

Budeč. R. 1627 dva jesuité obrátili tu 120 akatolíkův.

Budějovice Moravské. *Hannibal ze Schaumburgu*, dostav r. 1626 konfiskovaný statek Zdeňka z Valdšteina, k obnovení katolicismu ihned povolal ze Znojma jesuity, kteří dílo své počali o novém roce. Odpor byl veliký, zvláště se strany pohlaví ženského, nemenší však bylo úsilí a vytrvalost missionářů. Do obrácení sv. Pavla již 600 osob přivedli v městě a pěti vesnicích do lůna církve. O velikonocích sám majitel statku veřejně přistoupil ke stolu Páně a tím velmi zdárně působil na lid, tak že za ním následovala městská rada a mnozí jiní občané. Po odchodu prvních missionářů rozmáhala se v městě opět značná ochablost, pročež r. 1631 povoláni byli noví missionáři, P. *Bartoloměj Začal* a *Řehoř Slabin*, kteří na katolickou víru obrátili celé město. Pro utvrzení obrácených byli zde ještě činni jesuitští missionáři v letech 1632, 1634 a 1640.

Budišov. Proti vzmáhajícímu se akatolicismu kardinál *František z Dietrichšteina* poslal sem již r. 1612 dva jesuity z Olomouce, kteří zde a v *Libavě* požehnanou provedli missii. V horách nalezli lid ne tak určitě akatolický jako nábožensky zanedbalý. Mnozí ani kříž dělati neuměli.

Bystřice viz Sborník VI. str. 51.

Čejkovice. R. 1624 koupili jesuité olomoučtí statek Čejkovický, načež v několika málo letech vytratilo se veškeré bludné učení z obyvatelstva, ačkoli v prvním roce missií jen asi 100 osob přestoupilo k církvi.

Dlouhá Ves viz Sborník V. str. 147.

Domaželice. Zde r. 1661 faráře Jana Filipa podporovali dva jesuité či vlastně doplňovali dřívější práce světských duchovních a docílili ještě 25 konversí.

Doubravice. R. 1624 zde jesuité z Brna, P. *Jan Pozděrudský* a *Jiří Plachý*, pracovali velmi horlivě a obrátili většinu obyvatelstva, načež faráři katoličtí mohli bez odporu vésti duchovní správu.

Doubravník. Od roku 1618 nejspíše přičiněním kardinála Františka z Dietrichšteina konány missie v celém tomto děkanství. Horlivé snaze povolaných jesuitů podařilo se i farní i pět filiálních kostelů se 46 dědinami přivtěliti církvi katolické a zavésti vůbec katolické služby Boží. Probuzené smýšlení katolické osvědčilo se také tím, že se odtud konaly poutnické průvody do Vranova a Tišnova. V letech 1619 a 1620 horlivost náboženská poklesla poněkud opět, ale byla brzy zase vzpružena od jesuitů z Brna, kteří ob čas sem docházeli. Zejména P. *Jan Drachovský* r. 1640 zdárně zde působil. I v letech 1650 a 1651 byli tu jesuité činni.

Dvorec. Kdežto na mnohých místech vládlo již opět náboženství katolické, ve farnosti Dvorecké mezi 1300 akatoliky bydlilo jen porůznu několik katolíkův. Od r. 1667—1669 pokoušeli se jesuité nějakých úspěchů zde se dodělati, ale postupovalo to pomalu a s nemalými obtížemi. Nicméně missie nezůstala bez utěšených výsledkův.

Engelsberk. Zde a ve *Vrbně* missii počal P. *Ondřej Schwaiger* r. 1623, po němž následoval *Jiří Kirschner*. Od r. 1632 již katolický kněz klidně mohl vésti správu duchovní.

Fulnek. R. 1624 po odchodu *Jana A. Komenského* a mnohých osob jednoty bratrské počali jesuité z Olomouce reformaci katolickou, která se dařila poměrně snadně.

Gepersdorf-Linhartice. R. 1616 jesuita P. *Trescher* zde kázal a 12 akatolíkův obrátil.

Hanušovice. R. 1624 po vypuzení evangelického pastora jesuité zavedli katolické služby Boží.

Helvikov viz Sborník V. str. 136.

Hiršberk viz Sborník V. str. 147.

Hlubčice viz Sborník V. str. 143 a VI. str. 19 a násl.

Holčovice viz Sborník V. str. 137.

Holešov. P. *Vojtěch Chanovský* a P. *Jan Drachovský* r. 1615 počali zde katolickou missii. Do konce téhož roku ve farnosti *Holešovské* a *Mysloškovské* obrátili 230 usedlých hospodářů. R. 1617 horlivě slovem a příkladem působil místní farář, později blahoslavený *Jan Sarkander*. R. 1619 sice klesl počet katolíkův, avšak nové missie v letech 1623, 1626 a 1640 dovedly toho, že katolicism převládl úplně.

Hoštálkov viz Sborník V. str. 135 a násl.

Hradiště Uherské. Usedli v městě jesuité od r. 1643 rozvíjeli činnost svou v širších kruzích. Missionářské jejich putování spojeno bylo s mnohými strastmi, ale též s hojnými útěchami. Tak mezi Valachy od r. 1643 do r. 1645 získali církvi katolické 1791 duší. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Hranice. Na zdejším poli duchovním r. 1622 počal jesuita *Jan Skutelanus* pilně pracovati, avšak po krátké době dne 13. srpna podlehl moru. Po něm následovali dva jiní, jimž bylo kráčeti po půdě trnité. Odpor proti nim byl tak veliký, že se obyvatelé dopouštěli hrubých výtržností, i bylo třeba na nějaký čas vojenské posádky, by je potlačila. Potom vše se změnilo a celé město přijalo víru katolickou. R. 1625 počala zase řada katolických farářů.

Hroznětín viz Sborník VI. str. 44.

Hrušovany. Lutherské učení, r. 1588 zavedené a zvláště pastorem Jakubem Valkrem utvrzené, pomocí jesuitů ze Znojma povolaných, když zdejší statek přešel do katolických rukou *Siegfrieda Breunera*, se bořilo od r. 1622 a vzalo za své r. 1646, tak že od r. 1650 byl tu opět ustanoven farář katolický.

Hustopeč. Záhy po prvních počátcích reformace uhostili se v Hustopeči novokřtěnci, lutheráni a j. Aby vzmáhající se odpadlictví alespoň poněkud bylo zdrženo, jesuité z Brna r. 1593 podnikli zde katolickou missii, ale vyřídili tak málo, že ještě kolem r. 1600 celá městská rada a veliká většina obyvatelstva byla akatolická. R. 1607 na novo pokusili se dva jesuité z Brna v době velikonoční o na-

vrácení odpadlých do lůna církve. Tito již byli o něco šťastnější. Rovněž r. 1624 jiní jesuité po dva měsíce zde pracující značných dodělali se úspěchů, neboť v posledních letech za faráře Krištofa Weikra jevila se zřejmější náchylnost k návratu do církve. Městská rada předcházela dobrým příkladem a za ní následovalo mnoho měšťanstva. Jesuité získali jen v obcích okolních 240 hospodářův a r. 1628 missionář *Ludvík Schwarz* obrátil tři poslední akatolíky.

Huta viz Sborník V. str. 147.

Chropiň. Roku 1615 poslaní sem od kardinála Františka z Dietrichšteina jesuité P. *Vojtěch Chanovský* a *Theofil Christek* nalezli pouze 18 katolíků v celém záduší. Do roka počet jejich vzrostl na 62. Jakož dříve akatolíci zvláště školami pro sebe, tak po vypuzení nekatolických učitelů jesuité hlavně vyučováním mládeže pracovali pro zvelebení církve a s mládeží získali rodiče. R. 1616 konal zde missii bratr blahoslaveného Jana Sarkandra P. *Martin Sarkander*.

Ivančice. R. 1622 za faráře ustanoven Mikuláš Kochenius, jehož veškera strana katolická skládala se s počátku jen ze 4 osob: z učitele, jednoho jinocha a dvou služebných na faře. Ostatní byli akatolíci, již se rozpadali na více sobě odporujících sekt, mezi nimiž byli i naprostí atheisté, bezbožci. Čtyři léta šlo to s obrácením na víru katolickou velmi těžko. Teprve r. 1626 počalo katolíků přibývati, když *kníže Gundakar z Lichtenšteina* zde usadil dva jesuity z Krumlova. P. *Leandrovi* podařilo se 9 přednějších měšťanů přiměti k vyznání víry katolické, načež následovali jiní. Ještě značnějších úspěchů domohly se missie v letech 1640 a 1646 od jesuitů z Brna konané.

Ivanovice. *Jindřich hrabě Šlik* r. 1624 vypověděl evangelické pastory a duchovní správu odevzdal dvěma missionářům z jesuitské kolleje olomoucké. Počátek missií byl velmi obtížný. R. 1625 přišli jiní dva, P. *Jan Pozděradský* a slovutný *Jiří Plachý*, kteří obrátili 105 rodin. R. 1627 opět missie obnovena, a ob čas ještě docházeli sem jesuité na výpomoc, jak se zejména stalo r. 1651.

Jaroměřice. První po dlouhé přestávce ustanovený katolický farář Antonín Stařec na počátku úřadování svého r. 1632 vyžádal si na pomoc jednoho jesuitu, a spojenému obou úsilí vedlo se dosti dobře. Mnozí ochotně poučeni a víru přijali, ačkoliv tu po dlouhou dobu od r. 1560 duchovní správu vedli pikardi a od r. 1613 lutheráni.

Jaroslavice. R. 1606 konána zde missie bez výsledku, načež r. 1630 P. *Gretsch* počal novou missii, jež poněkud se dařila, neboť r. 1633 již asi 100 osob přistoupilo k sv. svátostem.

Jevišovice. První katolická missie konána jesuitou *Janem Institorem* r. 1620. Potom zde působili dominikáni a po nich opět jesuité. Dílo znamenitě pokročilo teprve r. 1650, když missionáři *Arnold a Campo* a *Jan Institoris* akatolické knihy sebrali a zničili. Na to již r. 1652 čítalo se 1300 kommunikantův.

Jihlava. Ku konci XVI. stol. katolické náboženství z města úplně bylo vytlačeno. Již r. 1586 biskup *Stanislav Pavlovský* papežskému nunciovi byl nucen vyznati, že v Jihlavě sotva jiskra katolicismu doutná. Jesuitům od r. 1625 zde usazeným podařilo se však poměrně dosti rychle navrátiti obyvatelstvo k církvi katolické. Konverse tak se množily, že již r. 1633 mohl farář Hülsemann konsistoři

dáti zprávu, že 2680 osadníkův o velikonocích přijalo sv. svátosti a jen asi 300 osob nepřišlo ke sv. zpovědi. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Jimramov viz Sborník VI. str. 49 a násl.

Kamenice. R. 1650 byli zde činni jesuité z Jihlavy, kteříž i později vypomáhali duchovním správcům.

Klobouky. Missie počaly zde r. 1602. R. 1613 katolickou víru přijal statkář *Jan Kavka z Říčan*, po němž téhož roku 200 a příštího roku 70 osob složilo vyznání víry katolické. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Kojetín missií jesuitův olomouckých r. 1617 očištěn byl od mnohých hluboce zakořenělých bludův.

Kokory. Z několika pozůstalých rodin katolických missionáři z Olomouce r. 1633 vyznání katolické víry rozšířili téměř na veškero obyvatelstvo a v opuštěném chrámě opět zavedli bohoslužbu katolickou.

Koldštein. R. 1624 akatoličtí pastoři vypuzeni a na místo jejich povoláni jesuité. Námaze jejich dlužno přičísti, že od r. 1632 opět mohl farář katolický vésti správu duchovní.

Komárov. Jesuita P. *Bernard Koch* ujal se opuštěného kostela farního a kázáním vzdělával lid ze čtyř vesnic shromážděný každý týden.

Kounice Dolní. R. 1622 jesuité od kardinála *Františka z Dietrichšteina* poslaní vytlačili akatolické kazatele, dne 15. července převzali farní kostel a evangelický sbor, zasvětili je katolickým službám Božím a v krátké době do lůna církve přivedli 70 evangelíkův a 20 novokřtěncův.

Kralice. R. 1618 zde misii konali dva jesuité z Olomouce, r. 1625 dva jiní obrátili 112 osob.

Krásná viz Sborník VI. str. 50.

Krhov. R. 1629 asi 300 duší vrátilo se zde do církve katolické. O dvě léta později jesuita z Mor. Budějovic při kázání připomenutím, jak Krhovští před lety byli horlivými katolíky, získal téměř všechny najednou. Mělit nad hlavním oltářem ještě obraz, jenž znázorňoval, jak z Krhova putováno k ostatkům sv. Jakuba do Španěl. Příklad zbožných předků hluboce dotkl se zbloudilých vnuků a přivedl je zpět.

Krnov viz Sborník V. 130 a násl., VI. str. 21.

Kroměříž. Proti nešvarům dvou praedikantů, kteří r. 1583 po hospodách mívali pobuřující kázání, zařídil zde biskup *Stanislav Pavlovský* r. 1586 missii. Jesuita P. *Baltazar* každou neděli kázal v kostele P. Marie proti různým bludům a ve všední dny vykládal katechismus. R. 1598 a 1617 byla missie obnovena.

Krumlov Moravský. Kníže *Gundakar z Lichtenšteina*, od r. 1625 pán na Krumlově, povolal sem jesuity, kteří se potkali s velikým odporem, neboť zde ode dávna panovalo různé učení církvi katolické protivné. Od r. 1423 po vypuzení duchovenstva katolického náležel Krumlov husitům, pak pikardům, bratřím, evangelíkům a j., a ještě r. 1626 byl tu akatolický pastor Jiří Hlouska. Toho bylo třeba napřed odstraniti a zameziti tajné schůze, než bylo lze učiniti nějaké pokroky v konversi. R. 1626 měli missionáři 50 communikantův, kteří však byli toliko ze dvoru knížecího a jen 4 konvertité z novokřtěncův. Téhož roku jesuita P. *Mikuláš Musík*

zahynul morem. Na podzim r. 1607 kázali dva missionáři z Brna po pět neděl a do adventu získali 800 duší. R. 1632 jesuité ze Znojma obrátili pouze 3 osoby. R. 1643 missie obnovena, jež trvala 8 měsíců; jiné obnovy missií staly se v létech 1651 a 1653, kdy P. *Reinhart Faust* půl roku pracoval s dobrým zdarem.

Krysťanovice viz Sborník V. str. 129.

Křižanov viz Sborník VI. str. 45 a 49.

Křižová viz Sborník V. str. 147.

Křižovice viz Sborník VI. str. 19 a 27.

Křtiny viz Brno.

Kunčice. Záhy od r. 1622 počaly zde missionářské pokusy a s malými přestávkami trvaly až do r. 1670. Nejvíce vynikal jesuita *Filip Hartung*, jenž r. 1668 a 1669 obrátil veliký počet akatolikův. (Viz k tomu Sborník V. str. 129.)

Kuželov. Kníže *Antonín Florian z Lichtenšteina* zde od r. 1650 vydržoval missii jesuitskou.

Kvasice. R. 1641 jeden jesuita zde ke katolické víře přivedl asi 40 lidí.

Letovice. Katolickou reformaci počal zde hrabě *Karel Thurn* pomocí brněnského jesuity P. *Tomáše Agnella*. Týž přišed do Letovic dne 19. prosince 1652, nalezl toliko dva městské radní a několik žen katolickými. Ještě téhož dne veškeru radu městskou žádal za rozmluvu, ale dostal odpověď, že ho nechce nikdo slyšeti, a že jsou spíše odhodláni k smrti než ku změně náboženství. Mezi tím, co missionář šel do kostela, shromáždili se na radnici a ustanovili se na tom, že děj se co děj, nepřijmou náboženství katolického. Nicméně přece se jich odpoledne několik dostavilo na první kázání. Missionář jimi pohnul tak, že se vyjádřili, že by přijali víru katolickou, kdyby jim povoleno bylo toliko pod obojí přijímati. To jim jesuita nemohl přislíbiti, a tudíž zůstali na rozpacích. O vánocích hrabě se všemi domácími přiklekl ke stolu Páně a přijímal pod jednou způsobou. Jeho příkladu následovalo několik měšťanův. Již do večera před sv. Janem Křtitelem přihlásilo se jich mnoho ke zpovědi a na druhý den 82 po katolicku přijali tělo Páně. R. 1653 týž missionář obrátil ještě 140 lidí.

Libava viz Budišov.

Lidměřice viz Sborník VI. str. 27 a násl.

Lipník. Kardinál *František z Dietrichšteina* obdržev r. 1622 Lipník od císaře *Ferdinanda II* darem, vypověděl odtud všechny kazatele akatolické, kostely odevzdal katolíkům a povolal jesuity *Jana Drachovského*, *Mikuláše Musíka* a *Jana Vydru* k provedení reformace katolické. Za krátkou dobu přestoupilo 3500 akatolíkův. Tři radní byli pro veliký odpor vypověděni, čtyři jiní zemřeli náhle, což se za trest Boží vykládalo, načež purkmistr s ostatními přijal vyznání katolické. Do velikonoc příštího roku bylo dílo reformační ukončeno, ačkoli při počátku missií bylo prý jen 5 katolíků v městě. R. 1624 odevzdána fara katolickému knězi Ondřeji Stefanidovi.

Lišeň. *Jan Leskovský z Leskovce* r. 1559 nátlakem zavedl přijímání pod obojí, při němž lid setrval až do r. 1629, kdy jeden jesuita z Brna počav tam missii, mnoho získal konvertitů. R. 1631 druhý missionář P. *Ondřej Meč* do katolické církve navrátil ostatní obyvatele i s pastorem.

Litobratřice. Missie od jesuitů s přestávkami zde konané r. 1622 do 1646 nepatrný měla výsledek. Do r. 1647 počítalo se ory 150 katolíkův.

Litovel. R. 1624 konal zde jeden jesuita missii.

Lukov viz Sborník V. str. 112.

Luleč či Lileč. *Vilém Zoubek ze Zdětína*, obzvláštní přítel esuitů, již r. 1607 povolal P. *Jana Drachovského* a *Michala Besko* Olomouce na své statky, kdež do podzima r. 1608 pilně pracujíce yslechli nad 1500 zpovědí. V dalších letech pokračovalo se v reforaci s neméně dobrým prospěchem.

Lysice. R. 1625 katolický majitel toho statku, *hrabě Jiří Náchoda*, povolal dva jesuity z Brna. Tito nalezli toliko 48 katoků při početí missií, za několik neděl však získali 200 konvertitů, omocí patrona obnovili kostel a zavedli katolické služby Boží.

Meziříčí Valašské. R. 1602 konána tu missie katolická, le jak se zdá, bez výsledku. Obrácení obyvatelstva připsati dlužno ráři *Petru Volkovi* a piaristovi P. *Jakubovi*, jenž prý r. 1640 získal 112 duší.

Meziříčí Veliké. Zde bratr blah. Jana Sarkandra *Martin arkander* již od r. 1596 velmi horlivě pracoval o vymýtění kaíství. R. 1599 jesuité *Martin Ignác* a *Krištof Schattauer* podnikli městě missii. Okolo r. 1606 již se ujalo bratrstvo k uctění P. Marie. 1614 byli akatolíci od *Ladislava Berky z Dubé* rozehnáni.

Měroslav. R. 1624 počali missii jesuité *Jan Pozděradský Jiří Plachý*. Roku 1629 jiný missionář obrátil 200 akatolíkův. r. 1640 působili zde dva jesuité, ač výsledek byl skrovný.

Měřín. V polovici 16. stol. zavládlo bludné učení a Měřín l své pastory, z nichžto zvláště Václav Ledecký spálil všechny razy, sochy a knihy, které se udržely z katolické doby, a prodal echno stkvostné nádobí kostelní. Missiemi od r. 1621 od kněží *na Drachovského* a *Jana Antali* učiněn počátek návratů, které se zdějším působením nových missionářů v letech 1651—1653 ještě množily. (Viz též Sborník VI. str. 45.)

Mikulov od r. 1526 rozerván bludným učením novokřtěnců, ří se zde usadivše zřídili si tiskárnu a širé okolí zaplavovali zhoubmi spisy. Proti nim r. 1578 jal se kázati jesuita P. *Tolmainer*; 1581 missii provedli *Vavřinec Maggio (Magius)* a *Michal Karneus* s takovým prospěchem, že mohl biskup Stanislav Pavlovský ětě 1582 již 3989 osobám udělitl sv. biřmování. Později ob čas ssie obnovovány. R. 1622 jesuita P. *Dingenauer* ještě zde působil obrátil 50 novokřtěnců.

Mohelnice. Za faráře Jakuba Bonovia r. 1612 kázali zde šest měsíců dva jesuité z Olomouce, a to s takovým úspěchem, netoliko značnou většinu obyvatelstva přiměli k vyznání víry kacké, nýbrž zřízeno i bratrstvo k uctění nejsv. svátosti. R. 1614 o již 1600 kommunikantův.

Myslibořice. Jeden jesuita ze Znojma r. 1629 konal zde ehnanou missii, tak že v krátké době čítal 200 konvertitů. Kolník, kmet 95letý, se slzami radosti missionářovi přinesl mešní icha z doby katolické uschovaná, děkuje Bohu, že se dočkal naení katolického náboženství do obce.

Myslošov viz Holešov.

Náměšť. R. 1624 kardinál František z Dietrichšteina doléhal na *Karla z Zerotína*, by ze statků svých odstranil akatolické pastory vůbec, i poslal do Náměště jesuity P. *Jakuba Maggio (Magia)* a *Jana Plateisa*, kteří však zle byli přijati. Teprve r. 1628, když statek koupil *Albrecht z Valdšteinu*, bylo lze reformaci provésti, tak že od r. 1630 počali opět úřadovati faráři katoličtí. (Viz též Sborník VI. str. 45.)

Napajedla. R. 1622 dokončena tu missie nikoli bez úspěchu.

Nový Jičín stav se r. 1624 majetkem jesuitů, každým rokem ztrácel víc a víc akatolického rázu. Do 10 let většina lidu v městě a 1163 osoby v okolních vesnicích čítaly se k církvi katolické. (Viz též Sborník V. str. 109.)

Nové Město viz Sborník VI. str. 45 a násl.

Nová Ves viz Sborník V. str. 136 a násl.

Odry. R. 1640 dva jesuité obrátili 590 duší a slyšeli 280 zpovědí.

Olbramkostel. Reformace zde bez překážek provedena v době šesti měsíců r. 1628 od jednoho jesuity ze Znojma.

Olbramovice, obec v náboženském ohledě zcela opuštěná (dvouleté děti nebyly ještě pokřtěny), snadně přijala poučení jesuitů z kolleje znojemské a stala se bez odporu katolickou.

Olomouc viz Sborník V. str. 109.

Opava viz Sborník V. str. 109 a 112.

Oslavany. R. 1627 dne 20. února *hrabě Michal Althan* uvedl 4 jesuity z Brna, mezi nimi byl P. *Václav Hálek* a P. *Rumer*, do Oslavan, kde již sto let panovalo sektářství. Dne 2. května na novo zasvětili sice kostel, ale obrácení lidu bylo spojeno s velikými obtížemi, dílem že se jim odjinud nadržovalo, dílem že se rozutíkali po lesích. Přese všecky překážky jesuité vytrvali až do roku 1636 a k potěšení svému konečně zvítězili.

Ostroh od r. 1650—1653 z velké části obrácen.

Pernštein viz Sborník V. str. 112.

Popelín. Hluboce zakořeněné bludné učení r. 1651 vyvrátil tu jeden missionář; vyzpovídal 800 lidí.

Pravlov. Od r. 1650 byli v Pravlově akatoličtí správcové duchovní. R. 1622 počal jesuita P. *Jakub Haag* missii, která napřed s nevolí přijata, ale pak vděčně uznána a hojnými splacena obraty.

Prostějov. R. 1624 jeden missionář z jesuitské kolleje olomoucké kázal tu každou neděli, buď třikrát neb dvakrát. R. 1628 opět jeden jesuita konal missii a po vypuzení lutherského a kalvinského pastora přivedl do katolické církve v městě 500 osob a v okolí 166 rodin.

Přerov. R. 1638 jesuité tu podporovali horlivého faráře Jana Tančíka kázáním.

Rancířov. V obci znenáhla od jesuitů jihlavských provedena reformace katolická. Missie protahovala se, neboť roku 1657 obyvatelstvo bylo ještě smíšené. R. 1662 počítalo se 200 katolických osadníkův, a teprv r. 1669 měli školu s katolickým učitelem.

Roudno viz Sborník V. str. 129.

Rozumice viz Sborník VI. str. 31 a násl.

Rýmařov. R. 1625 missie se tu nezdařila. Teprve r. 1667 dva suité z Olomouce dodělali se značnějších výsledků, získavše 485 nvertitů, příštího roku napočítalo se již 1693 těch, kteří přiklekli sv. přijímání.

Slatina Horní. Reformace r. 1627 od jihlavských jesuitů e podniknutá jen stěží kráčela ke předu, neboť lidé mermomocí těli zůstati při tom, čemu navykli, nedbajíce výhod katolického boženství.

Slavkov. Rozličnými sektami rozervané město napravovali suité od r. 1623 do 1630 po vypuzení nekatolických kazatelů. obrácením lidu šlo to však pomalu; tak na př. byli r. 1630 misnáři spokojeni, že pokřtili 5 novokřtěnců a 25 lutheránů přivedli vyznání víry katolické. Nicméně dobré símě rozhozené vyklíčilo pozdějších hojnějších obratech. (Viz též Sborník V. str. 108.)

Slavonice. Reformace tu od r. 1620 do 1623 dokonána.

Staré Město u Koldšteina. R. 1592 jesuita *Jan Schmidlin* hřel zbylé katolíky a upevnil je ve víře, pomocí paní *Elišky trvaldské* vystavěl kostel a získal několik konvertitův.

Studená. R. 1650 na žádost *Viléma Slavaty z Hradce* dva suité vedli zde duchovní správu.

Svatoslava viz Sborník VI. str. 44.

Svitava. R. 1612 dva jesuité s dobrým prospěchem půl ku vypomáhali ve správě duchovní.

Šternberk viz Sborník V. str. 113 a násl.

Šubířov. R. 1623 pracoval zde jeden jesuita z Olomouce, iž velkou část obyvatelstva navrátil do lůna církve. Příštího roku novil jiný missii a ve třech měsících obrátil ještě 25 akatolíkův.

Šumberk. Jesuité z Olomouce počali tu dílo reformační 1624, načež je po novém roce převzali a dále vedli dominikáni.

Telč viz Sborník V. str. 112.

Tovačov. R. 1630 veliká většina obyvatelstva přijala víru tolickou působením missie jesuitské. Ostatní téměř všichni obrátili v obnovených missiích r. 1672—1677.

Třebíč. Čtyři jesuité z Jihlavy, P. *Martin Link*, *Václav tráček*, *Melchior Jaska* a *Jan Boscius* působili zdárně ve městě. iz též Sborník VI. str. 41 a 44.)

Tulešice. R. 1626 katolický pán na Tulešicích, *Jiří z Náchoda*, tádal si jednoho jesuitu ze Znojma, jenž tam a ve třech jiných nicích obrátil 300 akatolíků. Nedávno před tím lidé sami vyhnali atolického pastora.

Tuřany viz Sborník V. str. 112.

Věstonovice viz Sborník VI. str. 44.

Vilémov viz Sborník VI. str. 45.

Vilémovice Horní viz Sborník VI. str. 41 a násl.

Vítkov. Dva jesuité r. 1640 nenalezše tu téměř žádného od-ra, obrátili 500 akatolíkův a vyslechli 2800 zpovědí.

rdinálem *Františkem z Dietrichšteina* ustanovený ižazar Pompejan po vypuzení akatolických pastorů wedl pomocí jesuitů z Chropině.

viz Sborník V. str. 147.

gelsberk.

Myslošov viz Holešov.

Náměšť. R. 1624 kardinál František z Dietrichšteina doléhal na *Karla z Žerotína*, by ze statků svých odstranil akatolické pastory vůbec, i poslal do Náměště jesuity P. *Jakuba Maggio (Magia)* a *Jana Plateisa*, kteří však zle byli přijati. Teprve r. 1628, když statek koupil *Albrecht z Valdšteina*, bylo lze reformaci provésti, tak že od r. 1630 počali opět úřadovati faráři katoličtí. (Viz též Sborník VI. str. 45.)

Napajedla. R. 1622 dokončena tu missie nikoli bez úspěchu.

Nový Jičín stav se r. 1624 majetkem jesuitů, každým rokem ztrácel víc a víc akatolického rázu. Do 10 let většina lidu v městě a 1163 osoby v okolních vesnicích čítaly se k církvi katolické. (Viz též Sborník V. str. 109.)

Nové Město viz Sborník VI. str. 45 a násl.

Nová Ves viz Sborník V. str. 136 a násl.

Odry. R. 1640 dva jesuité obrátili 590 duší a slyšeli 2800 zpovědí.

Olbramkostel. Reformace zde bez překážek provedena v době šesti měsíců r. 1628 od jednoho jesuity ze Znojma.

Olbramovice, obec v náboženském ohledě zcela opuštěná (dvouleté děti nebyly ještě pokřtěny), snadně přijala poučení jesuitů z kolleje znojemské a stala se bez odporu katolickou.

Olomouc viz Sborník V. str. 109.

Opava viz Sborník V. str. 109 a 112.

Oslavany. R. 1627 dne 20. února *hrabě Michal Altham* uvedl 4 jesuity z Brna, mezi nimi byl P. *Václav Hálek* a P. *Rumer*, do Oslavan, kde již sto let panovalo sektářství. Dne 2. května na novo zasvětili sice kostel, ale obrácení lidu bylo spojeno s velikými obtížemi, dílem že se jim odjinud nadržovalo, dílem že se rozutíkali po lesích. Přese všecky překážky jesuité vytrvali až do roku 1636 a k potěšení svému konečně zvítězili.

Ostroh od r. 1650—1653 z velké části obrácen.

Pernštein viz Sborník V. str. 112.

Popelín. Hluboce zakořeněné bludné učení r. 1651 vyvrátil tu jeden missionář; vyzpovídal 800 lidí.

Pravlov. Od r. 1650 byli v Pravlově akatoličtí správcové duchovní. R. 1622 počal jesuita P. *Jakub Haag* missii, která napřed s nevolí přijata, ale pak vděčně uznána a hojnými splacena obraty.

Prostějov. R. 1624 jeden missionář z jesuitské kolleje olomoucké kázal tu každou neděli, buď třikrát neb dvakrát. R. 1628 opět jeden jesuita konal missii a po vypuzení lutherského a kalvinského pastora přivedl do katolické církve v městě 500 osob a v okolí 166 rodin.

Přerov. R. 1638 jesuité tu podporovali horlivého faráře Jana Tančíka kázáním.

Rancířov. V obci znenáhla od jesuitů jihlavských provedena reformace katolická. Missie protahovala se, neboť roku 1657 obyvatelstvo bylo ještě smíšené. R. 1662 počítalo se 200 katolických osadníkův, a teprv r. 1669 měli školu s katolickým učitelem.

Roudno viz Sborník V. str. 129.

Rozumice viz Sborník VI. str. 31 a násl.

Rýmařov. R. 1625 missie se tu nezdařila. Teprve r. 1667 dva jesuité z Olomouce dodělali se značnějších výsledků, získavše 485 konvertitů, příštího roku napočítalo se již 1693 těch, kteří přiklekli k sv. přijímání.

Slatina Horní. Reformace r. 1627 od jihlavských jesuitů zde podniknutá jen stěží kráčela ke předu, neboť lidé mermomocí chtěli zůstati při tom, čemu navykli, nedbajíce výhod katolického náboženství.

Slavkov. Rozličnými sektami rozervané město napravovali jesuité od r. 1623 do 1630 po vypuzení nekatolických kazatelů. S obrácením lidu šlo to však pomalu; tak na př. byli r. 1630 missionáři spokojeni, že pokřtili 5 novokřtěnců a 25 lutheránů přivedli k vyznání víry katolické. Nicméně dobré símě rozhozené vyklíčilo v pozdějších hojnějších obratech. (Viz též Sborník V. str. 108.)

Slavonice. Reformace tu od r. 1620 do 1623 dokonána.

Staré Město u Koldšteina. R. 1592 jesuita *Jan Schmidlin* udržel zbylé katolíky a upevnil je ve víře, pomocí paní *Elišky Petrsvaldské* vystavěl kostel a získal několik konvertitův.

Studená. R. 1650 na žádost *Viléma Slavaty z Hradce* dva jesuité vedli zde duchovní správu.

Svatoslava viz Sborník VI. str. 44.

Svitava. R. 1612 dva jesuité s dobrým prospěchem půl roku vypomáhali ve správě duchovní.

Šternberk viz Sborník V. str. 113 a násl.

Šubířov. R. 1623 pracoval zde jeden jesuita z Olomouce, jenž velkou část obyvatelstva navrátil do lůna církve. Příštího roku obnovil jiný missii a ve třech měsících obrátil ještě 25 akatolíkův.

Šumberk. Jesuité z Olomouce počali tu dílo reformační r. 1624, načež je po novém roce převzali a dále vedli dominikáni.

Telč viz Sborník V. str. 112.

Tovačov. R. 1630 veliká většina obyvatelstva přijala víru katolickou působením missie jesuitské. Ostatní téměř všichni obrátili se v obnovených missiích r. 1672—1677.

Třebíč. Čtyři jesuité z Jihlavy, P. *Martin Link*, *Václav Petráček*, *Melchior Jaska* a *Jan Boscius* působili zdárně ve městě. (Viz též Sborník VI. str. 41 a 44.)

Tulešice. R. 1626 katolický pán na Tulešicích, *Jiří z Náchoda*, vyžádal si jednoho jesuitu ze Znojma, jenž tam a ve třech jiných vesnicích obrátil 300 akatolíků. Nedávno před tím lidé sami vyhnali akatolického pastora.

Tuřany viz Sborník V. str. 112.

Věstonovice viz Sborník VI. str. 44.

Vilémov viz Sborník VI. str. 45.

Vilémovice Horní viz Sborník VI. str. 41 a násl.

Vítkov. Dva jesuité r. 1640 nenalezše tu téměř žádného odporu, obrátili 500 akatolíkův a vyslechli 2800 zpovědí.

Vlkoš. Kardinálem *Františkem z Dietrichšteina* ustanovený katolický farář Baltazar Pompejan po vypuzení akatolických pastorů brzy reformaci provedl pomocí jesuitů z Chropině.

Vraclavka viz Sborník V. str. 147.

Vrbno viz Engelsberk.

Vsetín. *Václav Albrecht z Valdšteina* r. 1612 uvedl sem první jesuity z Olomouce, kteří s velikou snahou chopili se díla. S některými přestávkami činnost missionářů trvala až do r. 1653. Vystřídali se jesuité z Olomouce, Kroměříže a Uh. Hradiště. R. 1646 mohl se ponejprv vésti průvod Božího těla veřejně. Téhož roku počítalo se 147 obrácení na katolickou víru. R. 1651 již 2600 lidí vykonalo sv. zpověď. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Vyzovice. Reformační pokusy od jesuitů mezi r. 1602 až 1673 činěny zde devětkrát, z nichž r. 1631 předsevzatý byl počtem obrácení nejhojnější; získaloť se 496 osob. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Zábřeh. R. 1624, ač s nemalými překážkami, obrácení na katolickou víru v Zábřeze částečně provedeno.

Zdounky. Jesuita *Jan Drachovský* r. 1611 do církve navrátil 12 osob ze Zdounek. Jiné missie konány r. 1614 a 1618. Od r. 1650 do 1654 jesuité vedli veškeru duchovní správu. Mezi tou dobou (r. 1653) P. *Alexander Pručkovský* obrátil 34 akatolíky.

Zlín. Mezi r. 1622—1630 reformace katolická se šťastným výsledkem ve městě provedena.

Znojmo. Jesuité r. 1624 usadivše se zde, hned pečlivě zasazovali se o rozšíření náboženství katolického. Ve Znojmě tehdáž prý bylo pouze 18 katolíkův. Hned v prvním roce získali 70 osob. Později P. *Jan Drachovský* sám nabyl okolo 300 konvertitův, a od r. 1633 počítalo se v městě a okolí 3400 osob, které přijaly katolické vyznání víry. (Viz též Sborník V. str. 112.)

Žďár. Kardinál *František z Dietrichšteina* od 4. března 1616 vydržoval zde tři jesuity z Brna, by kázali, katechisovali a svaté svátosti udíleli v době postní až do provodní neděle.

Žeranovice. Od r. 1623 docházeli sem jesuité z Holešova a zdárně missii provedli.

Židlochovice. R. 1628 pracovali zde o velikonocích dva jesuité, avšak s velikými překážkami, poněvadž akatolíci nenechali tajných schůzí, dílem daleko odbíhali k pastorům svým a každému,

[redacted]

Jak byla kompaktáta v Čechách provedena.

Napsal Frà **Jos. Hamršmíd.**

(Dokončení.)

S oběma svědky souhlasí Rokycana. »Někdy sou se byli Čechové postavili, aby, což by zjevně se proti Bohu dálo, aby toho bylo hájeno . . . a tuto již zase plnú svobodu mají hříchové všichni.« Káral z toho pány, měšťany i lid.

Při výkladu o psech, »kteří kochání měli lízajíce rány Lazarovy,« dal se do pánů: »Jedni psi sau lid rytířský, páni, ješto ubohú chudinu jako liží, sedláčky, nebožátka, na ně těžká břemena zkládajíce, roboty, pomocí rozličné, vozby dání; a vše svežte, chlapi! pánť jest přikázal; dajte po úroku, — z rohu, z krávy groš! Kdo kolby, tanec, freje, kdo kvasy jich a hodování, kdo na to nakládá? Sedláci, nebožátka, vše musí nésti. On pojí chleba suchého a napí se vody a pánu daj, ať hoduje.«

Jindy domlouvá měšťanům: »Pohlediž na ty měšťáky a na všecka česká města. Svolili se o to a pečetí přikládali o ten artikul, aby hříchové smrtelní byli stavováni. Již-li to tak? Ano v těch městech vše zlé má svobodu zjevně všudy. Ano v neděli vedau tance, věnce, nevěstky bídné, vše má svobodu jako v Sodomě.« »Nu vy páni měšťané, že vy žádnému křivdy neučiníte, když k vám hosté přijedou, nevodřete, neoblaupíte? Nu vy kramáři, kupci, šantročníci, řemeslníci, šenkéři, již-li neoklamete, již-li nelžete? Nu vy páni, ježto soudíte, konšelé, rychtáři, již vás nikdy darové neodchýlí od spravedlnosti?«

Rokycana nepřestává lidu světského kárati, že je hovadný, lišný, neslyší hlasu kněží a horlivým činí nesnáz. Ani se svým kněžstvem nebyl vždy spokojen.[1])

Rokycanovy názory zvány bývají puritánskými a váha jeho posudků lehčena jest tou okolností, že mluvil jako kazatel. Výroky jeho osvětlují však přece tehdejší názor kališných Čechů o stavení smrtelných hříchů.

O smysl a obsah prvého článku teprve bylo sporů mezi oběma smluvivšími se stranami bez konce, ale nikdo nedokáže, že kališníci splnili, k čemu se zavázali.

[1]) Goll. Rokycanova Postilla. Č. č. M. 1879.

V Čechách nebyli ani pro tuto jedinou zvláštnost, které si vydobyli dlouhým bojem, vedeném zbraní a slovem, příliš nadšeni. Náboženská horlivost, zvýšila-li se prvotným bojem vůbec, dosti záhy utuchala. V Praze dobývali si raději zboží, ať si Rokycana mluvil, co chtěl. Lidé chudí, kmetíkové, babky ihned před svítáním lezli a tloukli se ke kostelu, zůstali přese všecky mše a doma druhdy nic nevařili. »Ale bohatí leží a protahují se. Jenom na chvíli vrazí do kostela.« »Mnoho-li vídáte těch bohatých,« tázal se kazatel, »ani k tělu božímu jdou? Nalezli byste tu pány, panoše, kteří od dvaceti let nepřijímali. Měšťáci a jiní buď z obyčeje o svátcích, nebo z bázně, když morová hlíza naskočí, a není při nich žádného polepšení.« — »Pohříchu,« stýskal si jindy, »že toho lidu ani tvrdým mluvením, ani lahodným ku pokání nepřivedeš. Křesťané, den jako den vždycky majíce dosti slova božího od kněží věrných lepší se pohříchu jako řemen v ohni. Kdyby často na kázání bývali, zákonem božím by se spravovali, ale tak málo víry na světě, pravda nohu zlámala, víře dno vypadlo, ustydla láska v každém koutě zvláště v Čechách.« Když za takových poměrů »mnozí páni, panoše, rytíři, znamenití mistři doktorové a jiní znamenití v Čechách i v Moravě odstupovali od pravdy Kristovy, v ní se zrodivše, tělo boží a krev boží pod obojí způsobou přijímavše zpět lezli,« připisoval to volený arcibiskup pražský hanění, jakým stíhání byli utrakvisté a obročím, úřadům, krásným jménům, jako doktor, kanovník, sám setrvávaje při svém odporu, jak si jej před svým prvým vystoupením v Basileji oblíbil. Jeho odpůrce na koncilu basilejském r. 1433 Jan Dubrovnický nazývá jej mužem velmi výmluvným, jenž jest v Praze, zvláště na Starém městě, ode všech, jež kázáním vyvedl z mnohých bludů, velmi milován, ale drží se toho, — dokládá o něm, — *že jest nutno přijímati pod obojí způsobou.* [1])

Jaký smysl měl artikul, který r. 1433 podán byl koncilu od království Českého a markrabství Moravského, »aby přijímání užitečné a spasitelné pod obojí způsobou, chleba totiž a vína, všem věřícím svobodně bylo podáváno,« vysvítalo z odvolání těch kněží, kteří klesli — to jest vrátili se k obřadu katolickému, ale pak zase na víru husitskou se dali. Zaznamenal je Tomáš Ebendorfer, jenž téhož roku prodléval v Praze. Znělo takto: »Já N. vyznávám před vámi všemi, že jsem zle činil, když jsem pro zboží, a bych nezneliíbil se praelatům, ukrýval pravdu a nepodával lidu pod obojí způsobou a slibuji, že tak chci vždy činiti, ježto takový jest rozkaz Kristův a má se to ode všech věřících jako *nutné* k spasení zachovávati; i pro Boha prosím, modlete se za mě, aby mně Bůh odpustil ten hřích.« [2])

Ten smysl zastával též Rokycana šťastně i nešťastně dlouhými řečmi, a vyvracel jej vítězně Jan Dubrovnický. Rokycany a poselstvu českého však nepřesvědčil. Staroměstský kazatel nevzdal se svého ani po smíru kompaktáty dokonaném a jevil ještě méně ochoty, když politickým převratem jeho strana nabyla v Čechách převahy, a on zvolen byl za arcibiskupa. V odporu udržovala jej snad i patrná smířlivost sněmovníků basilejských, kteří resolucí o nevy-

[1]) Mon. conc. gen. I., 141. — [2]) Ib. II., 723.

hnutelnosti obojí způsoby, z vůle Kristovy — při posvěcování — oblíbili si terminy u Čechů obvyklé, zamítajíce zároveň nevyhnutelnou potřebu přijímati pod obojí způsobou, o kteréž učení Rokycanova kněžská strana stála. Tak zatvrdil se ve svém názoru, že po r. 1456 v kázání o posvícení bránil se proti nařčení, jež znamenitá osoba si naň smyslila, že prý řekl, že může též spasen býti člověk, přijímaje pod jednou způsobou jako pod oběma.[1]) »Neníť toho, bychť já to kdy mluvil, křivduť mi v tom činí.« Ano tak byl zaujat proti přijímání pod jednou, že kdyby dnes měl umříti, a nechtěli mu dáti krve Boží z kalicha, raději by tak nechal, než aby přijímal pod jednou způsobou. Za přední důvod proto klade, že tak díti se má z ustanovení Kristova.[2])

Mínění u kališníků obvyklé nevadilo však, že Čechové r. 1436 přistoupili na prvý článek kompaktát, který ukládal, že kněží mají pod obojí způsobou přijímajícím *vždycky praviti, že pod každou způsobou jest celý a plný Kristus.* Tím však vyvráceno bylo mínění o nutnosti přijímání pod obojí způsobou.

Za takových poměrů utrakvističtí kněží přišli do Basileje žádat, aby do prvého článku kompaktát přidáno bylo to, co oni hlásali, o čem r. 1433 již na koncilii s obou stran tolik bylo promlouváno, že přijímání pod obojí jest *všemu* lidu křesťanskému užitečno a spasitelno, ba dokonce, aby sněm přiměl k tomu obřadu v království Českém všechny, i ty, kteří nechtěli tak přijímati.[3]) Rekli jim ovšem: »Přijali jste svorně čtyry články a stvrdili rukou dáním, nikoliv na prosbu jednatelů sněmu, ale dle nabídky Čechů.« Namítal posel český, Martin, že kněží ovšem podali rukou, ale řekli, že jsou tu ještě obtíže. Polomar odvětil, že jednali jako zástupci sněmu zemského a slíbili zachovati čtyry články kompaktát.[4])

R. 1437 jednáno dva měsíce. Jan Příbram dokazoval nutnost přijímání pod obojí způsobou, jako evangelickou pravdu, za niž Čechové v tisíceron smrt půjdou, ale na rozchodné přece prohlásil, že nemluvil za celé království, ale pouze za sebe.[5])

Po dlouhých poradách prohlásil sněm 23. prosince 1437, že »věřící, kněží i laikové, když přijímají a neobětují, *nejsou z rozkazu Páně povinni přijímati pod obojí způsobou.*« Církev má právo zavésti přijímání pod jednou neb obojí způsobou, a obojí řád je hodně přijímajícím ku spasení. Přijímání pod jednou způsobou je zákonem, a nikomu není dovoleno jej zavrhovati, ani bez dovolení církve nějak měniti.[6])

Již koncem listopadu spěchali poslové čeští navrátit se do vlasti. Změnily prý se poměry v jich domovině. Císař Sigmund opustil Čechy a brzy po té zemřel 9. prosince. Spory o český trůn, smrt biskupa Filiberta a mistra Křišťana, administrátora duchovenstva pod obojí r. 1439 stroskotaly všechnu naději, že by země cestou, kterou tito mužové se dali, dosáhla smíru s katolickou církví. Jan z Rokycan stal se r. 1441 nejvyšším správcem duchovenstva utrakvistů. V Čechách přela se v následujících letech strana jeho s Tábory o věrouku, dělajíc si při tom stále naději, že dosáhne toho, co koncil basilejský »má jim učiniti«, jako by neznali

[1]) Ib. I., 141. — [2]) Goll, Č. č. m. 1879, 65. — [3]) Mon. conc. gen. II., 593. — [4]) Ib. II. 597. — [5]) Ib. 1078. — [6]) Ib. 1112.

sněmovního rozhodnutí svrchu uvedeného, kterým nauka o potřebě přijímání pod obojí způsobou byla zamítnuta, a jako by nebylo článků sněmu kostnického, zvláště v sezení XIII. pronesených, o přijímání dětí a j., dle kterých žádané zvláštnosti české již předem pro vždy byly odmrštěny. Tak si utrakvisté zvykli dávati ujednaným kompaktátům širší obsah a nečinili rozdílu mezi tím, co smlouva v pravdě obsahovala, a tím, co utrakvisté do ní vkládali, a usilovali po celá desítiletí o potvrzení kompaktát domnělého obsahu, nic se neohlížejíce, že jejich dodatky nesrovnávají se s učením a dogmaty katolické církve. Z toho spravedlivě soudíme, že neprávem stále žalovali, kterak kněží, kteří se kapitolou nazývají, kompaktát nedrží, ale je ruší.

Sledujme zde jenom dále nauku o potřebě podávati sv. přijímání pod obojí způsobou. V kompaktátech stojí, ať kněží káží, že i pod jednou způsobou jest celý Kristus. A přece v sobotu po sv. Leonardě r. 1439 všecka obec Pražská s pány konšely ostala na tom, aby žádný kanovník neboli mnich nerozdával, pod vypověděním z měst Pražských, pod jednou způsobou.[1])

Nesmiřitelnost s přijímáním po obecné církvi obvyklým jeví se v letech následujících v žádosti, aby nucené přijímání pod obojí způsobou zavedeno bylo všude po Čechách; ve zjevné nepřátelství však propukla, když po marných poselstvích o potvrzení Rokycany za arcibiskupa přijel do Čech apoštolský legát Jan Carvajal. Žádal za vrácení arcibiskupských statků, prohlásil, že Rokycana sotva bude uznán, že nemá moci, aby stvrdil kompaktáta, ba přijímal u sv. Jakuba pod jednou způsobou. Když proto obec se proti němu vzbouřila, ujel z Prahy 23. května 1448.

Hned 11. června slíbili si Pražané na radnici:

1. Aby kompaktáta byla zachovávána, jak na sněmě si stavové slíbili.

2. Všichni *musí dle kompaktát* — prý — věřiti a vyznávati, že přijímání lidu pod obojí způsobou jest a díti se má z moci Pána našeho Ježíše Krista a jeho pravé snoubenky církve sv., že jest uži-

V následujících letech propukala nevážnost k přijímání pod jednou dosti často. Za tři léta zuřil po Čechách mor. Umírající katolíci byli od kněží strany Rokycanovy nuceni přijímati pod obojí způsobou. Nechtěl-li kdo se poddati a zemřel, nesměl býti církevně pochován, ani u farního kostela, ani do klášterů, ale vynesli jej na Kalvarii a pochovali jako zvíře [1]) — jako by byl kacíř. Též při jiných příležitostech pykali katolíci za svou věrnost k staré církvi.

Rokycana vydal dekrety, aby v krajích utrakvistů nikdo, kdo se nezaváže přísahou, že chce při kalichu žíti a umříti, neměl práva dědického, nenabýval majetku, neměl nároku na církevní oddavky a pohřeb v posvěcené půdě; v Praze nemohl se státi měšťanem.[3]) Katolíci byli vylučováni ze smluv, nepřipouštěni do městských rad a z nich vypuzováni.[2]) V Čechách kázali, že přijímání pod obojí způsobou je pro spásu duše nutno (de necessitate salutis) a Jiří trpěl, že zmíněné dekrety směly býti rozhlašovány.[3])

Nesnášelivost kališníků dospěla až tam, že mistři kolleje Karlovy r. 1459 bez jakéhokoliv odporu souhlasili, že nesmí za kollegu přijat býti leč ten, kdo pod trestem vyloučení přisáhati bude ku kalichu, k němuž prý povinen jest všechen lid, i laikové všeho rodu i věku. Stanislav z Velvar, děkan filosofické fakulty r. 1455, prohlásil kolem léta šedesátého mistrům, že prostudoval kompaktáta, ale že neobsahují toho, co se do nich od utrakvistů vkládá.

Bylo ovšem všechno dokazování marno. Vyskytliť se kališníci, kteří zřejmě přiznali, že v kompaktátech slíbili poslušnost jenom slovem a písmem, v srdci že prý je třeba spíše poslouchati Boha než lidí.[4])

Když věci tak se měly, že kališníci nesplnivše z podmínek ani jediné, smlouvu s koncilem učiněnou ještě obsahem rozšiřovali, nesrovnávajíce se ani v obřadě, jak umluveno bylo, s církví obecnou, zrušil r. 1462 Pius II. kompaktáta, o jichž potvrzení — rozumějíce jim po svém smyslu — utrakvisté v Římě žádali.

V Římě ptal se českých poslů jeden biskup: »Pane Zdeňku, držíte u vás to přijímání (pod obojí) *z potřebnosti k spasení*, čili toliko, že Čechům dopuštěno bylo od koncilu?«

Pan Zdeněk Kostka odpověděl: »Někteří jsou v Čechách, kteří praví, *že z potřebnosti*, když by to čas byl a místo, *a že se milosti více béře pod dvojí způsobou než pod jednou* — a jiní jsou, kteří to přijímání drží z půjčení koncilia, *ale těch je málo.*«

Papež na to vece: »*Proti prvnímu jsou kompaktáta zjevně.*«[5])

V Čechách rozuměli jim utrakvisté i dále po svém smysle. Také o králi Jiřím psalo se, že na sněmě r. 1462 v témž rozumu mluvil; o tři léta později naslouchal král po pět dní učenému hádání se o kompaktátech a přijímání. Rokycana prohlásil, že prý nebyla povolena pro jeho stranu, ale pro protivníky, aby jeho přívrženců nevinili z kacířství, a tito aby mohli ukázati a žádati za dodržení smlouvy. Administrátor arcibiskupství děkan Hilarius odmítl to řka, že katolíci žádných smluv nepotřebují a stojí v poslušenství církve; mluvil-li přece o článcích věrouky, že přednesl jenom učení

[1]) Pešina, Phosphorus 231. — [2]) Bachmann, Beiträge, 290; Scriptores rer. sil. VII., 25; VIII., 81; Palacký, Urk. Beitr., 315, 383; Arch. č. III., 33. — [3]) Script. rer. sil. VIII., 81. — [4]) Höfler, Geschichtsschr. III., 179 n.; Script. rer. sil. VIII., — [5]) Arch. č. VIII., 326.

dějinám sporu Stanislava Pavlovského z Pavlovic, biskupa olomouckého, se stavy moravskými.

Podává Frant. J. Rypáček.

Po smrti olomouckého biskupa Jana Mezouna z Telče r. 1578 ıšina (6 hlasů) volila za biskupa proslulého Moravana, arcibiskupa ıžského Antonína Brusa z Mohelnice, ale většina (11 hlasů) rnarta Bruntálského z Vrbna, laika správy církevní neznalého. lba ovšem nebyla schválena, a za biskupa zvolen kanovník a ıbošt král. kapitoly brněnské *Stanislav Pavlovský z Pavlovic*, jenž doby katolíkům nepříznivé pevně řídil církev moravskou od roku 79 do r. 1598 a po smrti arcibiskupa pražského Martina Medka, ıtupce Brusova, jednou stranou dvorskou byl kandidován za arcikupa na stolici Pražskou do Čech. Ale biskup Stanislav listem, ıaným panu Jiřímu st. Popelovi z Lobkovic, nejvyššímu hofstrovi království Českého, 21. dne měsíce srpna r. 1592 nabízenou ınost zamítl. Znamenitý tento biskup olomoucký byl jako Vilém ısinovský, dřívější biskup, horlivým vlastencem. Když za druhého ıu biskupování jeho (1580) mělo býti obsazeno místo kanovnické Olomouci, žádal listovně pana Vratislava z Pernštejna, by se ı přičinil a přímluvou u císaře vymohl, aby kanovníkem byl Václav Petřík, kancléř arcibiskupství pražského, kterýž, jak kup píše, »mnohem více nežli cizozemci J. M Cské se hoditi, ı tak i kostelu našemu i vlasti této (Moravské) užitečnějším bejti že.« Další důvod Stanislavův v listě jest ještě jadrnější a významší. Píšeť biskup: »Nám se o to všelijak sluší starati a to při tele našem opatrovati, abychom takových beneficií a kanovnictví *ızemcuom a jazyka českého, též pořádkuom této země neumělým nepovědomým* podávati zbraňovali; kteříž žádného požitku při tele nepřinášejí, nýbrž různic a nesvorností vyhledávati žádostivi , s kterýmiž až dosavade takové jich nesvornosti hanějíc, dosti iti máme.« [1])

Roku 1585 vznikla rozepře mezi *Sygmundem Škutelánem Herburtovic*, arcijahnem a kanovníkem olomouckým, a *Oldřichem lkounem z Adlaru*. V rozepři biskup Stanislav ujímal se ovšem

[1]) Český Časopis Historický, roč. II., seš. I.

církve. Přítomní že nemohou býti soudci této pře, ale že jest ochoten sepsati vše, řeči své i mínění Rokycanovo, a předložiti buď papeži buď císaři neb universitám všeho světa, ba i Řekům, kterého z obou nauku by schválili.[1])

Kališníci nevzdali se svého rozumu, hájili svého učení i dále,[2]) neprávem dovolávajíce se sněmu basilejského.[3]) Ob čas propukal jejich hněv v příkřejší nepřátelství proti katolíkům, jindy zase schylovalo se k míru, zvlášť když rozmohli se bratří, i zdálo se, že kompaktáta budou potvrzena r. 1525. Strana Paškova mezi kališníky a strana Lva z Rožmitálu z katolíků z politických příčin usilovala o to, ale vyhýbala se podrobnému projednání celé smlouvy. Zástupcové Říma nedůvěřovali a přesvědčili se, že jedná se vlastně o spor pana Lva s Rožmberky.[4])

Král Ludvík 21. května je vyslyšel. Zdeněk Lev pozdravil krále jménem stavů českých a svědčil, že katoličtí stavové počítají za zbožné syny církve ty, kteří svátostným pokrmem pod obojí způsobou přijímají, ježto činí to, co Kristus Pán poručil. Jan Pašek uznal za vlastní syny církve ty, kteří pod jednou způsobou slaví tajemství Kristovo, když činí to, nadšeni věrou v Krista Pána. Společnou radost však porušili poslové z Čech, od 16 pánů a skoro tří set rytířů, a opět jiní od Rožmberků, rytířů a měst asi půl třetího sta, a ještě jiní z kraje Hradeckého všickni — kališníci, katolíci i bratří — protestujíce, že pan Lev a Pražané sami sněmovali a sami o víře svolovali.[5])

Jednalo se dále k nespokojenosti obou vyjednávajících stran; i vzala svornost Lvovy strany s utrakvisty záhy za své.[6])

Bylať kompaktáta českým bratřím a později lutheránům na závadu, proto přičinili se o jejich zmaření. Na Maximilianovi vymohli si stavové čeští, aby se nemusili dále kompaktáty spravovati, a tak vypustili je dle artikulu sněmu držaného 3. března 1567 z potvrzení svobod zemských.[7])

* * *

Obsah prvého artikulu kompaktát není tímto ovšem do drobnosti vyčerpán, podána jest jenom ukázka, že hlavní věta tohoto článku od těch, kteří jej měli v Čechách provésti, byla proměněna ve smyslu právě opačném. Následek toho byl, že katoličtí biskupové nesměli a nemohli mužů takové víry utrakvistům světiti na kněze.

---

[1]) Pešina, Phosph. 255, n. — [2]) Truhlář, Manualník 27. — [3]) Ib. 209. — [4]) Relationes oratorum Pontificiorum. Monum. vatic. histor. Hung. ill. 204, 214 a předch. — [5]) Bartoš, 179. — [6]) Rel., XLIX. [7]) Kalousek, České st. právo, 266.

dějinám sporu Stanislava Pavlovského z Pavlovic, biskupa olomouckého, se stavy moravskými.

Podává Frant. J. Rypáček.

Po smrti olomouckého biskupa Jana Mezouna z Telče r. 1578 nšina (6 hlasů) volila za biskupa proslulého Moravana, arcibiskupa ážského Antonína Brusa z Mohelnice, ale většina (11 hlasů) rnarta Bruntálského z Vrbna, laika správy církevní neznalého. lba ovšem nebyla schválena, a za biskupa zvolen kanovník a bošt král. kapitoly brněnské *Stanislav Pavlovský z Pavlovic*, jenž doby katolíkům nepříznivé pevně řídil církev moravskou od roku 79 do r. 1598 a po smrti arcibiskupa pražského Martina Medka, tupce Brusova, jednou stranou dvorskou byl kandidován za arcikupa na stolici Pražskou do Čech. Ale biskup Stanislav listem, laným panu Jiřímu st. Popelovi z Lobkovic, nejvyššímu hofstrovi království Českého, 21. dne měsíce srpna r. 1592 nabízenou lnost zamítl. Znamenitý tento biskup olomoucký byl jako Vilém isinovský, dřívější biskup, horlivým vlastencem. Když za druhého u biskupování jeho (1580) mělo býti obsazeno místo kanovnické lomouci, žádal listovně pana Vratislava z Pernštejna, by se i přičinil a přímluvou u císaře vymohl, aby kanovníkem byl Václav Petřík, kancléř arcibiskupství pražského, kterýž, jak kup píše, »mnohem více nežli cizozemci J. M Cské se hoditi, n tak i kostelu našemu i vlasti této (Moravské) užitečnějším bejti že.« Další důvod Stanislavův v listě jest ještě jadrnější a významší. Píšeť biskup: »Nám se o to všelijak sluší starati a to při tele našem opatrovati, abychom takových beneficií a kanovnictví *zemcuom a jazyku českého, též pořádkuom této země neumělým nepovědomým* podávati zbraňovali; kteříž žádného požitku při tele nepřinášejí, nýbrž různic a nesvornosti vyhledávati žádostiví , s kterýmiž až dosavade takové jich nesvornosti hanějíc, dosti ti máme.« [1])

Roku 1585 vznikla rozepře mezi *Sygmundem Škutelánem Herburtovic*, arcijahnem a kanovníkem olomouckým, a *Oldřichem Ikounem z Adlaru*. V rozepři biskup Stanislav ujímal se ovšem

[1]) Český Časopis Historický, roč. II., seš. 1.

kanovníka svého proti Valkounovi a činil to důrazně, z čehož mu vznikl spor s hejtmanem markr. Moravského Hynkem Brtnickým z Valdštejna, soudci zemskými i stavy moravskými, většinou nekatolickými. O sporu tomto pan Smil Osovský z Doubravice a na Třebíči ve své *knížce paměti* (nyní všeobecně zvané *Codex Daubravicianus*, ve Františkově museu v Brně, č. 301.,) z let 1575—1613 na listě 13., 14. a 15. (zdvojeném) zachoval dvě paměti v rozepři Škutelánově s Valkounem a pak přípis listu biskupovi Stanislavovi zaslaný hejtmanem, nejv. úředníky a soudci zemskými za příčinou této rozepře. Obě paměti i list biskupovi poslaný ze soudu zemského podávají dobrý příspěvek k dějinám sporů stavovských a náboženských na Moravě. Proto — *ana se blíží r. 1898 třistaletá památka smrti Stanislava Pavlovského*, knížete biskupa olomouckého, (knížecí titul obdržel r. 1588), proslulého věrou, věhlasem i vlastenectvím — dovolujeme si paměti tyto i list uveřejniti věrně dle Smilových zápisů z Kodexu Doubravického, jenž má velikou cenu historickou; neboť jest v něm zapsáno mnohem více než *dvě ty paměti* a zápisův o soudech zemských v Olomouci a v Brně, o sjezdech stavovských, o sporu císaře a krále Rudolfa II. s bratrem arciknížetem Matyášem a také o jiných věcech moravských.

Za příčinou jazykovou a charakteristickou v pamětech o arcijahnovi Škutelánovi ponecháváme znění původní, jak bylo do knížky Smilovy zapsáno. Zápisy v knížce této konal písař, a pan Smil mu diktoval. Heslo páně Smilovo bylo: »Bůh a čest to můj poklad jest,« jak napsal r. 1583, vydávaje zřízení městské městu svému Třebíči na Moravě. Znamenitý pán tento byl vyznání bratrského.

A) První paměť o knězi Zygmundovi Škutelánovi r. 1585.

»V pátek před památkou Svatého Mathouše, když na rok, kteréhož *Voldřich Valkoun z Adlaru s knězem Zygmundem Škutelánem z Herburthovic*, archidiakonem a kanovníkem kostela Olomouckého, kteréhož sobě před J. M. panem hejtmanem a Jich Mtmi pány soudci zemskými vyžádal, přišlo, oznámeno z potazu Jich Mstí skrz pana Čeňka z Lippého, nejvyššího maršálka království Českého, kterýž na ten čas místo páně hejtmanovo držel, Voldřichovi Valkounovi: Poněvadž J. M. C. té pře mezi týmž Voldřichem Valkounem a knězem Zygmundem Škutelánem podlé odvolání téhož kněze Zygmunda na J. M. C. zase k soudu z mocnosti své podati ráčil, jestliže se tenž kněz, Zygmund Škutelán, do vzdání[1]) soudu nepostaví, že se bude věděti Voldřich Valkoun jak dále podlé pořádku chovati.«

B) Druhá paměť o témž knězi téhož léta.

»V pátek před Svatým Václavem, když jest psaní od kněze Zygmunda Škutelána skrze vyslaného jeho *Jakuba Vlčapolského*, Jich Mstem[2]) do soudu dodáno a z poručení Jich Mstí zjevně přečteno, po přečtení Jich Mstem takového psaní jest skrze pana hejtmana zjevně také oznámeno, Jich Mstí ráčili sou psaní kněze

[1]) Konec soudu. — [2]) Nejv. úředníkům a soudcům zemským.

Skutelána, Jich Milostem do soudu učiněné, bedlivě slyšeti, uvážiti, z kterémžto psaní jeho se nenachází, aby měl podlé pořádku nemocného roku [1]) žádati, než toliko o nemoci své oznamujíc, za odložení postavení svého žádá, aniž, aby potomně k roku svému státi a odpovídati chtěl, se neuvoluje, nýbrž (jakž i toho napřed v psaní tomto svém doložil) rozuměti Jich Msti ráčí, by se byl pak i nyní postavil, že jest se ne podlé pořádku, než podlé znění svobod a privilejí kostela Olomuckého stavěti chtěl. A ješto Jich Msti ani slavní předkové Jich Mstí žádnými privilejími a svobodami kostela Olomuckého ani jinejmi se v těchto místech a při soudu Jich Mstí říditi a spravovati nikdá neráčili ani neráčí, než své jisté práva zřízení, dobré a chvalitebné pořádky po předcích svých jmíti a jich užívati ráčí, kterejchžto von, kněz Skutelán, jest užiti žádal i užil, a to v tom, když jest předešle na tento rok jeho i s Voldřichem Valkounem přišlo, na J. M. C. jakožto krále Českého a margkrabě Moravského se jest odvolal a takové jeho odvolání Jich Msti jsou nálezem svým schváliti ráčili, a J. M. Cá z mocnosti své zase jest toho roku ku právu zemskému podati ráčil. Nyní on pak, kněz Skutelán, k tomu směřuje, aby nějakého jiného předku (nežli všeci jiní obyvatelé ze všech stavů užívají) užil. A protož Jich Msti z těch i jiných slušných příčin jemu roku nemocného (kteréhož také nežádá) dávati ani tohoto jeho roku na takové jeho psaní proti pořádku odkládati neráčí. A tak nestane-li kněz Skutelán do zdání [2]) soudu, bude věděti se Valkoun jak podlé pořádku zachovati. A ty, příteli, [3]) budeš moci knězi Skutelánovi to v známost uvísti!«

C) Přípis listu knězi Stanislavovi, biskupu Olomouckému téhož léta.

»Důstojný v Bohu Otci pane, pane biskupe Olomoucký! Pozdravení naše Vsti vzkazujeme a všecko dobré vinšujeme.

Psaní, kteréž jste, jedno v první pátek po zasednutí soudu tohoto brněnského, druhé v druhý pátek, totiž včerejšího dne, kněze Zygmunda Skutelána, kanovníka olomouckého se dotejkající, učiniti ráčili, jsme přijali a jím také vyrozuměli. A v pravdě jsme se toho nenadáli, abyšte, Vsti, jsouce netoliko landfrýdníkem, ale i jedním z prostředku soudu zemského i povinni vedlé nás nad řádem a právem, dobrými chvalitebnými pořádky tohoto marg. ruku držeti, naproti tomu a proti zjevnejm pořádkům nějakejmi jinejmi duchovními právy a pořádky práva a pořádky naše rušiti, překážku jim činiti i také, jestliže by to tak podlé vůle a smyslu Vsti nešlo, i pohrůžku a odpověď plnému soudu zemskému učiniti, pokusiti jste se smíti ráčili, aniž nás to tajno jest, jakými správami nás a všecken soud zemský při J. M. C., pánu našem nejmilostivějším, v ošklivost byšte uvísti chtěli, o čež jest se nikdá žádný z prostředku Vsti pánů biskupů Olomouckých nepokusil, nýbrž vedlé nás a pořádkův našich nad právy a zřízením zemským, chvalitebnými dobrými pořádky ruku držeti i o to pracovati vždycky nápomocni byli. Poněvadž pak Vst, nenásledujíce v tom předkův svých naproti tomu

[1]) Rok, lhůta nemocnému daná. — [2]) Nepřijde-li na konec soudu. — [3]) Jakube Vlčapolský!

se stavěti a práva, svobody, zřízení, dobré chvalitebné pořádky naše, od slavnejch Jich Mstí císařův a králův Českých a margkrabí Moravských, pánův našich, předkům našim i nám za jich i naše věrné služby dané a potvrzené, svejmi nějakejmi svobodami a právy duchovními (jimiž my se nespravujeme a spravovati nemíníme, a povinni nejsme) rušiti i nás při J. M. C., pánu našem, v ošklivost uvozovati chtíti i všemu plnému soudu zemskému odpovídati a na odpor se stavěti ráčíte, Vsti se také opovídáme, že Vsti té uctivosti, kterouž jsme předkům Vsti z své dobré a svobodné vůle (a z žádné povinnosti), kteříž jako věrní landfrýdníci obecného dobrého vyhledávati a nad řádem a právem ruku držeti, nám i předkům našim věrně nápomocni byli, činili, více činiti nemíníme, nýbrž, poněvadž jste nám zjevně psaním svým odpověděti [1]) ráčili, vezmouce sobě předkem Pána Boha na pomoc a naši milou spravedlivou vrchnost, nad svobodami našimi, řádem a právem, dobrejmi a chvalitebnejmi pořádky tak ruku (nelitujíce v tom hrdla, krve i všeho jmění našeho) držeti budeme, že bohda to, což jsou nám milí předkové naši pozůstavili, v celosti neporušené i potomkům našim zanecháme, a v tom sobě Vsti ani žádnému překážky činiti nikoli nedopustíme. A když (bude-li vůle Pána Boha) toto předsevzetí Vsti při nejprvnějším sněmu všem čtyřem [2]) stavům (kterýchž se to tak jako i nás dotejče) v známost uvedeme, jsme té jisté naděje, že všickni čtyři stavové tohoto margkrabství řád, práva a zřízení zemské nám skutečně proti Vsti obhajovati a zastávati nápomocni budou, tak že bohda špatnou pochvalu z takového předsevzetí svého jmíti budete. A ačbychme jistě slušné a podstatné důvody proti takovému předsevzetí a správě Vsti, kterouž jste jináč, než se bohda najde, vrchnosti naší na zvoškliveni všeho soudu zemského učiniti ráčili, přivésti nyní mohli, však vidouce neústupnost Vsti toho do jiného příležitějšího a platnějšího času zanecháváme. S tím a t. d. Dat. v čtvrtek po Svatým Mathouši léta 85.

Hejtman, nejvyšší ouředníci a soudci zemští margkrabství Moravského.«

Z přípisu tohoto jest patrno, že horlivý biskup Stanislav důraznými listy svými pány úředníky i soudce zemské velmi podráždil, tak že odpověď jejich jest rozhodná a určitá, ba i hrozivá.

Spor mezi biskupy olomouckými a stavy trval dlouho a nebyl urovnán za života Stanislavova. Teprve počátkem bouřlivého století sedmnáctého stala se částečná shoda za biskupování kardinála Frant. hr. Dietrichštejna na *sněmě zemském u přítomnosti kardinálovy roku 1612*. Spor týkal se různých věcí. 1. Jednalo se o *název knížecí*, kterého užíval biskup Stanislav od r. 1588. Bylo usneseno, že biskup může užívati titulu knížecího, ale aby tím snad nebyl v zemi zaveden pátý stav (vedle praelatského, panského, rytířského a městského). 2. Byla pře o *stání duchovních osob před zemským soudem* (případ s arcijahnem Škutelánem). Bylo usneseno, aby věc byla odložena k výpovědi J. M. C. 3. Bylo usneseno, aby *poddaní prebendářských statků kapitolních nesměli poháněti prebendáře na soud nýbrž jen*

[1]) Vypověděti nepřátelství. — [2]) Praelatský, panský, rytířský, městský; v Čechách tehdy na sněmě zasedali jen páni, rytíři a města královská, tedy jen tři stavové.

lékaru a kapitolu samu. Kard. Dietrichštejn k tomu svolil. 4. *Biskup neměl míti právo: a) souditi lenníky své o hrdlo a poctivost, b) byl povinen jménem svých lenníků pečetiti landfrýd* (obec. zápis, kterým se stavové písemně zavazovali, že budou šetřiti zákonů zemských, ve spory své dají rozsuzovati právem zemským, nikoli násilím a že zemské škůdce budou pronásledovati), *c) neměl podávati lén biskupských cizozemcům* (Stanislav Pavlovský by toho byl jistě neučinil), *d) sirotci, kteří měli manské a zpupné statky, měli býti pod poručenstvím zemského hejtmana,* a *e) lenníci biskupovi měli za doby válečné býti podřízeni veliteli zemskému.* O věcech ve čtvrtém tomto odstavci jmenovaných prohlásil kardinál na sněmě, že nemůže odpověděti za své újmě, ale, že věc týkající se manů jeho, dá lenníkům na přetřes na *sjezdě* v *Kroměříži téhož roku 1612.*

Za tou příčinou psal pan *Karel st. z Žerotína* panu *Hanuši Petřvaldskému,* lenníkovi biskupovu, z Brna 2. prosince r. 1612, a listovně pana Hanuše žádal, aby na sjezdě kroměřížském »jakožto jeden z předních pánův soudcův« a »jakožto obyvatel a landfridník markr. tohoto (Moravského) s jinými o sjezdě přítomnými »na to zamět měli, co by sloužilo k dobrému země« a by pan Hanuš s jinými nebyli příčinou, »*aby nějaká nesvornost měla povstati mezi pány stavy s JMtí* (panem kardinálem biskupem).« Zvláště připomíná rozšafný pan Karel panu Hanušovi sirotkův a jednání o nich. »Strany poddávání lén cizozemcům jest vědomá věc,« píše Žerotín, »že páni biskupové ráčí býti landfridníci a manové jejich jsou tolikéž landfridníci, *žádný pak nemůže býti landfridníkem, kdo cizozemcem zůstává, a zůstává každý, kdo do země přijat není, a tak cizozemcům, kteří do země přijati nejsou, nemůže léno podáváno býti.*«[1])

Rozšafný pan Karel st. z Žerotína a bystrý kardinál Frant. Dr. z Dietrichštejna, český bratr a katolický kníže biskup, šli spolu za doby nejosudnější, bráníce nerozvážnému povstání stavovskému v r. 1618; vždyť nenadarmo žádal pan Žerotín Hanuše Petřvaldského v r. 1612 za to, aby nevznikla nesvornost mezi stavy a kardinálem, a tak dbal Žerotín opravdu dobrého země Moravské.

[1]) Viz Brandlovy Spisy Žerotínovy.

Václav Šturm a čeští bratří.

Povšechný nástin podává **Václav Roudnický**.

V zápase, jímž utkali se katolíci čeští s jednotou bratrskou, katolíkům v počátcích boje vadila neznalost nauky bratrské. Potřeba apologie učení katolického proti bratřím zvyšována vzrůstem jednoty ve věku XV., jež přes veškera snesení sněmu benešovského a kutnohorského, přes majestát Vladislavův r. 1508 a přes četné dekrety Ludvíkovy rostla, přibírajíc prosélytů z řad nejen kališnických ale i katolických. Řádná odezva se strany katolické zavzněla bratřím během století XVI.

Obnovou stolice arcibiskupské a sněmem tridentským církev katolická v Čechách v pevný celek zorganisována, řádem jesuitským nabyla živlu učeného a obranného.[1]) A z tohoto mladého řádu, jenž 21. dubna 1556 uveden v pražskou kollej klementinskou, vyvolen roku 1575 samým arcibiskupem Brusem učený jesuita Dr. Václav Šturm pro boj s bratřími na poli věroučném.[2])

Šturm narodil se v Horšově Týně r. 1533, kde otec jeho František býval soukenníkem. Rodiči určen vyššímu vzdělání, jak tomu svědčí vlastní jeho slova: »Já co jsem z mladosti své ve školách českých, ve filosofii z Aristotela a v rhetorice z Cicerona od mistrů české (t. j. kališnické) i luterianské strany se kdy naučil, toho se mi v Římě nebylo odučovati«.[3])

Ferdinand I. poslal jej roku 1555 s 11 soudruhy, většinou z Horšova Týna na theologická studia do německé kolleje římské. V Římě tou dobou bylo velmi draho a německá kollej ztratila smrtí Julia III. hlavního podporovatele a živitele. Ujal se tedy českých jinochů sám sv. Ignác z Loyoly a hostil je z almužen po 3 měsíce. Rád vzpomínal Šturm na chvíle, jež strávil pod jednou střechou se sv. Ignácem. V srpnu 1555 přijat byl Šturm na žádost svou se 4 soudruhy do tovaryšstva Ježíšova od samého zakladatele řádu sv. Ignáce.

Po noviciatě poslán byl do Prahy, aby přijal kazatelství u sv. Klimenta.

---

[1]) Dr. Rezek: Dějiny protestantismu v Čechách str. 13. — [2]) Dr. Borový: Ant. Brus z Mohelnice str. 226. — [3]) Ozvání proti bratřím r. 1584 str. 71.

Neměli tehdy Otcové způsobilého kněze Čecha. Jesuité v pražské kolleji byli většinou Němci, Nizozemci, Vlaši a Španělé.[1])

První pokusy kazatelské se mladému Šturmovi nezdařily. Píše skladatel paměti kolleje klementinské, že Šturm, »takový potom a tak slavný řečník a theolog, tehdy nezběhlý ještě v tom úřadě a v tom živobytí řeholním skoro teprv nováček, jakož i ve filosofii a theologii dosud nic nebyl studoval, nad to více i český jazyk ve Vlaších zapomněl, že při každém třetím slově buď vázl, buď proti pravidlům syntaktickým chyboval. Z vědomí toho naň přicházela slabost ducha, že, když kázati měl, přemoci se, aby veřejně vystoupil, nemohl a ani k mnohému prošení nevycházel«.[2]) Nedivno, že kázání Šturmova v době té vzbuzovala útrpný smích u bratří.

»Smáli se,« praví Svoboda, »nevědouce, že tento mladý muž na ně vyspěje a bude jim odpůrcem, jakého dosud nebylo.«[3])

Pílí a pomocí členů kapitoly svatovítské překonal Šturm obtíže, jež se mu v cestu stavěly při úřadě jeho kazatelském, ba posílán kázat Augustovi a bratru Bílkovi.

Na kazatelně u sv. Klimenta vystřídán byl P. Volfgangem a P. Běšinem, soudruhy z cesty do Říma a v noviciátě, kteří již studia dokončili a k apoštolskému dílu do Čech se vrátili.

Po dokončených studiích v Římě r. 1565, kde byl doktorátem bohosloví vyznamenán a na kněze vysvěcen, Šturm vrátil se do Prahy a ustanoven ředitelem konviktu.

Vrátiv se z Říma, vyzbrojen hlubokým vzděláním bohoslovným, přišel, by pozdvihl vítězného hlasu proti bratřím, aby hájil dědictví katolických předků proti těm, kteří viděli v církvi »církev zlostníků«, v hlavě církve a v kněžích »ďábla antikrista s falešnými proroky«, jimž učení církve znamenalo »svody« antikristovy.

R. 1566 odejel do Třeboně k přípravě založení gymnasia, jež chtěl pan Vilém z Rožmberka zříditi na některém ze svých panství dle vzoru gymnasia pražského. Pro skromnou, důstojnou povahu získal si Šturm přízeň většiny šlechty české, jež sjížděla se u pana Viléma, jenž tak si zamiloval Šturma, že nechtěl ho ani propustiti do Prahy na osmidenní exercicie — jak stanovami řádovými předepsány — až slíbeno mu, že Šturm se vrátí.[4])

V Třeboni nalezl Šturm klíč k pozdějším studiím, neboť i sami bratří, kteří navštěvovali kázání Šturmova a z nichž někteří r. 1566 do církve katolické se vrátili, přinášeli mu knihy, pokud mezi lidem rozšiřovati je dovolovala opatrnost starších jednoty. Od nich též z části poznal nauku bratrskou, jak lid si ji v životě představoval.

Z Třeboně povolán za professora theologie do Prahy, kdež přítomnost jeho brzy velmi prospěšna byla činnosti katolíků proti konfessí české z r. 1575.

K radě kalvinisty Dr. Cratona, rádce císařova, shodli se bratří i protestanté na konfessí české, aby tak vahou svornosti a zdánlivé jednoty císaře pohnuli k povolení svobody náboženské.[5]) Ale Šturm s Hostomským vypracovali pamětní spis,[6]) jejž katoličtí stavové cí-

[1]) Tomek, Geschichte d. Prager Universität S. 162. — [2]) Jireček, Rukověť II. str. 274. — [3]) J. Svoboda v »Pastýři duchovním« r. 1884 str. 37. — [4]) Tamtéž str. 42. — [5]) Gindely, Die Brüder und Deutschland S. 373. — [6]) Text jeho zachován u Pešiny: Phosphorus septicornis pag. 333.

saři podali a na něm vymohli nový mandát proti pikhartům a všem novotám náboženským. Vidouce zdařily úspěch své rozhodnosti, stavové katoličtí žádali P. Šturma, by zpracoval dílo proti bludům bratrským. Žádosti stavů vyhověl Šturm tím spíše, když k práci došla ho i výzva arcibiskupova.

Na podzim r. 1575 jmenován professorem filosofie v kolleji olomucké, aby snáze mohl seznati věrouku a spisy bratrské, neboť na Moravě jednota kvetla, v Čechách však po r. 1547 spěla k úpadku.

Prameny k jistému, přesnému soudu dogmatiky bratrské shledal Šturm v 37 spisech bratrských. Našel Šturm příznivce, kteří mu bratrské knihy dodávali; a přátel těch měl Šturm potřebí, neboť, jak praví v »Ozvání proti bratřím«[1]) »oni sami mezi sebou knihy své kradmo tisknou, mezi sebou je rozdávají a žádný nemůže jich na žádném jarmarku, u žádných knihařů nalézti, leč skrze dobré přátely.«

S prací hotov byl 15. července 1578, ale dílo své vydal teprve r. 1582 v předním ohnisku bratrském, v Litomyšli, kam se r. 1580 přestěhoval.

Název prvního Šturmova díla, jehož dedikaci přijal Vilém z Rožmberka, zněl: »Srovnání víry a učení bratří starších, kteří sebe sami zákona Kristova a jiní je Valdenskými a Boleslavskými, jiní pak Pikharty jmenují. V němž se o jejich nestálosti, odděleních, vrtkavosti a některých bludných artikulích vypisuje. K lepšímu porozumění v způsob rozmlouvání pro sprostný lid sepsané a vůbec vydané skrze Dr. Václava Šturma z Tejna Horšovského.«

Záměr a úmysl autorův charakterisován jest rozdílem čtenářů, jimž knihu podává; »katolíkům«, praví, »k výstraze, sprostným bratřím k poučení, starším bratřím k uvážení.«

»Srovnání« oděl rouchem rozmluvy bratra s knězem a rozdělil na 5 částí

V první části[2]) autor rozvinuje obraz vzájemné nelásky a nevraživosti sborů bratrských, kteří až k nadávkám ve sporech se uchylují.

Příkladem buď spor mezi Boleslavskými a Lileckými, jichž původcem byl pan Dubčanský. Lilečtí ve spisech, od sboru svého vydaných, spílají Boleslavským modlářův, antikristů, svůdců, kacířů, nazývají je šelmou a nevěstkou. Boleslavští nezůstávají odpověď dlužni a dle zvyku svého pochválivše svoji pokoru, vyčítají Lileckým, že »sami od sebe běží«, což prý jest známkou falešných proroků a volají proti Lileckým. Však ten antikristem i také šelmou jest, kdo slovo Boží jinam nežli úmysl Kristův jest, táhne, jakož i vy, Lilečtí, činíte při této svátosti Kristovy věci antikristu a šelmě beze všech vejmínek připisujíce. O vy ubozí, starší z Lilče!«

Neméně zajímavě líčí Šturm, kterak »menší stránka« Kalencova »větší stránce« Lukášově spásy upírá a tato opět oně.

Také příklady »bratrské lásky« těch, kdo každé chvíle chlubili se životem apoštolským a »zákonem Božím«, působily na čtenáře daleko více, než nahromaděné texty Písem sv., jež by byly zanechávaly vždy dosti široké pole pro hašteření se s »nedotknutelnými« staršími bratrskými.

---

[1]) »Krátké ozvání« r. 1584 str. 119. — [2]) Sahá od str. 1.—147.

Obsah druhé části[1]) shrnuje spisovatel ve slova, že »bratří mnohých artikulích sami se poteykají a sami sobě odporni jsou«.

Doklady pro předlohu tuto, jichž autor hojnost uvádí, jsou ědkem nejen měnivosti a nestálosti dogmat bratrských, ale znanají úplnou porážku, pravý pád věrouky bratrské.

Tak v konfessí z r. 1504, ve spisku o »opětování křtu« r. 1521, v knížce »proti Lileckým« z r. 1533 učí bratří, že jest svátostí, naproti tomu v konfessí z r. 1532 a 1574 připouštějí 3 konečně v katechismu pro děti jen 2.

Podobně dokazuje a vytýká P. Šturm bratřím: »Jednou prae: »Všech svátostí Kristus Pán *ustanovil*« a podruhé: »všech ítostí Kristus Pán *neustanovil*«, ale 5 jich ustanovila církev«. dnou: »Svátosti *podávají* nový rod a odpuštění« a podruhé »svátti *nepodávají* nový rod a odpuštění«. Jednou: »Svátosti *jsou* lá znamení a svědectví přítomné a nevidělé milosti Boží« a opět vátosti *nejsou* holá znamení a svědectví přítomné milosti Boží«.

»Křest z potřeby spasení po jiných *má* opakován býti« a e: »Křest z potřeby spasení po jiných *nemá* opakován býti«.[2])

Těmito význačnými rysy logických důsledků probírá spisovatel lší články a dovozuje bratřím, že »kdo Duchem sv. se spravuje, sobě neodporuje«.

Část třetí[3]) věnována shodě bratří s jinými sektami, které ny mezi sebou ve článcích se nesrovnávají, z čehož nutným záem plyne, že »bratří buď někomu pochlebovati chtějí aneb sami vědí, co věřiti mají aneb tomu, co mluví, nerozumějí; neboť není k víře podobná, aby člověk rozumný, moudrý a opatrný a chem sv. naplněný měl také věci sobě odporné mluviti a psáti k rozličným mezi sebou rozdílným sektám se přiznávati«.

Obsah čtvrté části[4]) vytvořen výčtem 9 bludů bratrských, ichž zvláště devátý blud, blud o eucharistii podroben důkladnému zboru.

Prof. Dr. Jaroslav Goll v článku »Jednota českých bratří XV. století«[5]) napsal, že bratří šli ve víře v eucharistii stopou tra Chelčického, a jako Petr Chelčický na jedné straně zavrhoval nolastickou formuli o transsubstanciaci a na druhé též učení táské a pikartské, tak prý »také bratří, spokojujíce se bez určité mule jakékoli prostou věrou, přece učení jak táborského tak pikrtského se odřekli«. K výroku tomu třeba poznamenati, že víra transsubstanciaci jest tak stará, jako víra v pravdivou, skutečnou podstatnou přítomnost Kristovu v eucharistii. Od posvátného amžiku ve večeřadle jerusalemském, kdy se rtů Páně zazněla va: »Toto jest tělo mé«, drahým stkvostem chována v církvi a, že Kristus Pán pravdivě, skutečně a podstatně jest přítomen eucharistii přepodstatněním, t. j. že podstata chleba a vína přeivá a nastupuje podstata těla a krve Kristovy. Víru tu stvrzují roky otců církevních od prvních století Justinem mučeníkem poaje až do dob Berengarových, tedy do století XI.; a právě bludem ím jest Berengar svědkem víry tehdejší v transsubstanciaci.

A třeba že slovo »transsubstanciace« t. j. přepodstatnění poě vyskytalo se v hlavě »Firmiter« IV. sněmu lateranského

[1]) Str. 148.—226. — [2]) Str. 217.—218. — [3]) Str. 226.—292. [4]) Str. 292.—407. [5]) Časopis českého musea z r. 1884 str. 165.

z r. 1215, víra v přepodstatnění, jejíž svědky jsou otcové církevní jak z dob prvotních tak pozdějších, jest tak stará jako církev sama.[1])

Bratří s Chelčickým zavrhše víru v přepodstatnění, zavrhli tedy ne snad jen scholastickou formuli o transsubstanciaci, ale prvotní víru křesťanskou. Avšak ve článku víry ve skutečnou přítomnost Páně v eucharistii neshodovali se bratří úplně s Chelčickým. Tento věřil s Viklefem, že Kristus Pán jest ve svátosti oltářní skutečně a podstatně přítomen,[2]) ne tak bratří, jimž právem vytýká Šturm, že »ze smyslův o těle Božím v táborských traktátech vyvolili pikhartskému nejbližší«.[3])

V úmyslu vyhnouti se sporům, jež vznikaly v počátcích jednoty o smyslu »při svátosti těla a krve Páně«, stanovili bratří přestati na »zákoně Božím« a »sprostně chléb tělem Kristovým a víno krví jeho věřiti«.[4])

Šturm trhá onu roušku »prosté víry«, již bratří zahalovali jen nejistotu svou ve článku tolik důležitém, a ukazuje, kterak ne zákon Boží dochází ohlasu ve spisech bratrských, ale odpověď kněží táborských, kterou dali mistrům pražským r. 1432, řkouce: »Chléb, na který se v tomto mluvení posvátném (in hac propositione sacramentali) ukazuje, jest a zůstává v přirození svém pravým chlebem a spolu s tím právě *posvátně* jest tělo Kristovo z Panny narozené a za nás zrazené, kterýžto chléb v slušné poctivosti a vážnosti míti se má, ne pokudž jest podstata chleba, ale pokudž, jak jest povědíno, jest pravé tělo právě, *posvátně, duchovně*.[5]) A bratří ve spise »O klekání před svátostí těla a krve Boží« r. 1520, v Bělé vydaném, píší: »Za antikrista pokládáme, kdo zapírá Krista jediného býti toliko na nebi a kdo praví, že jest také ve svátosti. Nedovolujemeť se tomu chlebu posvátnému klaněti«. Pokračují: »Nemá tu Božství ani tělu poklona se díti, poněvadž ho tu není v podstatě přirození, ale *posvátně*«.

Proti Lileckým pak se brání: »Páté pokládáte nám, že proti Písmu sv. vyznáváme Krista býti právě ve svátosti, avšak nedokládáte, jako my v spisích svých, že *duchovně*«.[6])

Tak zřejmá mluva spisů bratrských po 60 letech od sjednocení bratří na »prosté víře« kolem r. 1460 nezdá se podporovati názor, že by bratří, kráčíce stopou Chelčického, odřekli se učení táborského a pikhartského, ale úplně srovnává se s názorem Dr. Lenze, že bratří záhy přijali učení o duchovní, svátostné a mocné přítomnosti Páně v eucharistii.[7])

V této čtvrté části vystupuje Šturm zvláště jako statečný obránce katolické víry v nejsvětější svátost a z onoho patrného zanícení, s jakým mluví o tomto nejdražším pokladu církve, znáti jeho hlubokou víru. Tu ukazuje bratřím, kam až zašli a jak se liší od učení Husova.

Na to v závěrečné části[8]) díla opakuje výroky sekt, jež jednotu odsoudily a končí modlitbou za jednotu víry.

---

[1]) Množství dokladů uvádí kardinál Franzelin v díle »De Eucharistiae sacramento et sacrificio.« (Str. 195.—251.) — [2]) Dr. Lenz, Zdali změnila jednota bratří českých svoje učení o velebné svátosti, str. 6. — [3]) »Srovnání víry« str. 397. — [4]) Ibidem str. 394. — [5]) Ibidem str. 397.—398. — [6]) Celý oddíl IV. části od str. 322.—409. jest věnován tomuto učení bratrskému. — [7]) Dr. Lenz, Op. cit. str. 26. — [8]) »Srovnání víry« str. 408.—428.

»Mezi bratřími dávno žádný krok strany protivné,« dí Jireček,[1]) ıučinil takového rozruchu, jako Šturmova kniha.« Vtipně žertovali ıteří, řkouce, že Šturm dobře »šturmoval,« jim že zle.

Bratří, jindy tak citliví, mlčeli, až teprve po dvou letech ohli se na desítilistovou odpověď r. 1584 »Kratičké ohlášení na klivá psaní proti nim napsaná«.

Devět listů obsahuje polemiku proti jihlavskému protestantmu predikantu Hedericovi, který s Pavlem Kirmezerem, lutheským děkanem v Uherském Brodě, vyčetl bratřím neřestný život nů jednoty a dle jmen jednotlivé členy uvádí a líčení těchto protantských kazatelů přejal Šturm do díla svého.[2])

Šturmovi věnován v knížečce oné list, kde spílají mu »papeců a jesuitů« po dávném zvyku svém a to jest bratřím důvodem, ' se naň při obraně své neohlédali. Šturm však každou téměř u bratří klidně rozebral v »Krátkém ozvání proti kratičkému ášení jednoty Valdenské neb Boleslavské« r. 1584.

Pozoruhodna jest odpověď, jakou dal Šturm bratřím na výtku, ě prý »proti nim psal v jazyku českém, bezpochyby proto. aby jany od nich odcizil a odvrátil.«

Šturm odpovídá: »Německy psáti jsem nemohl, protože jazyku ıu nikdy jsem se neučil a jemu nerozumím a také i proto, že nebyla věc rozumná Čechům německy a řecky psáti« a »ne od :«, pokračuje, »chtěl jsem odvrátiti, ale od bludu a rozkolu tím yslem, kterým druhdy sv. Augustin proti donatistům byl psal, iž, aby bludové zkaženi byli a bratrská láska svazkem pokoje e utvrzena byla, aby v tom bezbožném a svatokrádežném odupení nezahynuli«.[3])

Slova ta dávají nahlédnouti v duši jak po pokoji ve vlasti ıhnoucí, tak meze křesťanské lásky k bližnímu nikdy nepřestuící.

Šturm jako sv. Augustin »osoby miloval, ale bludů nenáviděl«. klad toho podává též dopis Šturmův k Dačickému 28. března 1587, ıž tento tázal se Šturma, zda může tisknouti odpověď Sylvia erina na Šturmových »Šest důvodův«, výtah ze »Srovnání«.

Svoliv k otištění práce Uberinovy, plné jízlivých útoků, e: »Vidím, že se na mne velmi hněvá a zuřivých slov užívá, já se na něho ani na žádného z nich hněvati nebudu, nýbrž jeho odpovědi rád přečtu a bedlivě uvážím. Nebo již oni tím m ohlášením a tou hanebnou písní, kterou sou teď tyto dni ıti mně složili, všecku cestu k rozumnému a důvodnému jednání řeli«.[4])

Šturm Uberinovi odpověděl »Apologií proti nedůvodné a neıdmé odpovědi Sylvia Uberina, kterou na místě bratří Boleslavch dává« r. 1587.

Vítězství Šturmovo nad Uberinem bylo tím větší, čím patrší a přímo naivní neznalost učení katolického zjevil Uberinus.

Tak na př. autor »Obrany« táže se Uberina:

»Dis Uberine, že Římané se nesrovnávají, osmi, sedmi, pěti a lem učí, ale proč nepovíš, kde to Římané učí. Pravíš. že jest

ıukověť II. 275. — [2]) »Srovnání« str. 167. — [3]) »Ozvání« str. 42. ověť II. 276.

dostatečně v tvé odpovědi proti Šturmovu spisu prokázáno, ale kde jest ta tvá odpověď?«

Žertem provází též některé vývody Uberinovy, o nichž vážná diskusse v pravdě nebyla možna.

Malomoc bratří proti spisům Šturmovým vysvítá z poslání do boje proti »jesuitovi, papeženci« tak zdatného bojovníka, jakým byl Uberin. »Myslili prý bratří, vyslavše »lejka« do boje,« praví Šturm, »pochodí-li dobře, bude vítězství naše, pakli zle, co nám po něm.«

Dogmatickými spisy položil Šturm hráz rozpínavosti bratrské, zastavil jich proselytism, způsobil, že mnozí bratří zanechavše jednoty, vraceli se opět k církvi katolické. Katoličtí kněží, kteří dříve sporadickými pokusy hájili církve, nabyli Šturmovým »srovnáním« soustavného, pevného základu, na němž by bojovali proti bludům bratrským, dosáhli hojné látky ze spisů jeho pro kázání proti nestálému učení sektářskému.

»Šesti důvody pěknými« rozšířen mezi lidem stručný obsah »Srovnání«, čímž uvědomění katolické mezi prostým lidem probuzeno a posíleno k těm zápasům, jež čekaly katolíky v Čechách, k zápasům na život a na smrt.

Zvláštní vliv přičítá zvěčnělý P. Svoboda spisům Šturmovým na p. Viléma z Rožmberka.[1]) »Tento pán dříve,« praví, »nejen tři manželky po sobě měl všecky protestantky, nýbrž i protestantského pastora sám jim držel a poddaným svým držeti nepřekážel, na svých panstvích — jimž v Čechách nebylo rovno — zaváděl úředníky protestantské, ba ve vysokých úřadech zemských tolik se množili protestanté, že ani čtvrtá část nebyla katolická, na velikou újmu lidu, čím se také stálo, že pán z Rožmberka, který z počátku tovaryšstvu Ježíšovu přál, časem se odvrátil a žádného nechtěl, než jediného P. Šturma. Ale sotva tento vydal první svoji knihu proti bratřím »Srovnání víry«, ihned změnil se pan Vilém. Hned se postaral, by po celém panství Krumlovském, po městech i po vesnicích konaly se posvátné missie, při nichž na jevo vyšlo, jak se tu již protestantismus pokradmo byl rozšířil; nebo kdežto v jednom městě nebylo než 200 katolíkův u sv. zpovědi, hlásilo se neméně než 700 protestantů k návratu do pravé církve, kteříž byli snad jako nevědomky do sborův a na služby Boží docházívali a teď hlasité vyznání víry opakovali a k sv. svátostem připuštěni byli. P. Šturm a s ním proslulý P. Perger ihned v Krumlově zůstali.« Ba pan Vilém, »jsa nejvyšším purkrabím a náměstkem královským v Čechách, zařídil od té doby, aby katolíci k úřadům zemským v hojnějším počtu měli přístup a dal na místě králově ten znamenitý rozkaz, že katolický řemeslník pražský, jinak způsobilý, může se státi mistrem řemesla svého, aniž dříve k podobojím přistoupiti musil, jak posud na nesmírnou záhubu katolického náboženství se stávalo.«

Šturm jak povahou svou, tak hlavně vlivem spisů svých způsobil, že Vilém z Rožmberka stal se takřka vůdcem katolické strany v Čechách.

---

[1]) P. J. Svoboda v »Pastýři duchovním« 1884 str. 113. v článku »P. V. Šturm a jeho boje s českými bratry«.

Zasáhl-li Šturm »Srovnáním« a »Šesti důvody pěknými« více theoretický život bratří, dotkl se »Rozsouzením bratrského kancionálu« vnitřního života.

U bratří, jimž zpěv byl hlavním dílem bohoslužby, nastalo děšení, když r. 1588 Šturm vydal »Rozsauzení a bedlivé uvážení elikého kancionálu od bratří Valdenských jinak Boleslavských sesaného a l. P. 1576 vytisknutého«.

Příčinu, že »Rozsauzení« napsal, udává spisovatel slovy: »Bez elké žalosti srdce svého dívati se nemohu, kterak ti Bratří (ač estliže bratří slouti mají) skrze ten kancionál tak mnohé a veliké ludy v slavném království Českém rozsívají, lid obecný svozují a akovým bludným učením jako nějakým jedem duše věřících přerahou krví Páně vykoupené zabíjejí a k věčnému zatracení přivozují«.

Láska ke krajanům, spása duší jich byla hlavní a první ponutkou, jež vyvolala rozsouzení kancionálu bratrského.

Přiznává P. Šturm bratřím pěkný tisk, líbezné melodie v kanionále, »nad čímž lid prostý se domnívá, že to věc velmi dobrá a lohu líbezná jest. Protož jej sobě oblibují, po něm dychtí, z něho ádi zpívají, ale jací by v něm bludové byli, jaké proti Pánu Bohu proti víře křesťanské rouhání, na to nic nehledí. Kterak, prosím, roti těm Bratřím psáti nemáme, kteří i proti božství Páně i proti ho svatému člověčenství, proti milosrdenství Božímu, proti církvi v., proti svátostem, proti blahoslavené Marii Panně a ať krátce im, proti všem artikulům víry křesťanské zpívají«.[1])

Slova tato (jež obsahují spolu rozvrh díla Šturmova) dokládá utor mnohými ukázkami z kancionálu bratrského. Spolu vytýká m, kterak katolické a Husovy písně zfalšovali a kde se píseň přeměniti nedala, podložili text jiný. Tak v písni o velebné svátosti éje Hus:

Non es panis, sed es Deus,
homo liberator meus,
qui in cruce pependisti
et in carne defecisti.

Bratří zpívají:

Neníť Kristem ani Bohem,
ale chléb jest jeho tělem,
obzvlášť víno drahou krví,
neb tak o tom sám Pán mluví.

Hus:

Non augetur consecratus
inconsumens, incontactus
nec divisus in fractura
plenus Deus in statura.

Bratří:

Neměnil se posvěcením
v Tělo a Krev přirozením,
než jest Svátost obojího
jsouc posvátně pravdou toho.

Podobně činili i s katolickými písněmi.

P. Svoboda v pojednání svém o »Šturmovi« praví: »Aby atolíci, přijdouce do sboru bratrského nebo čtouce v jich kancinále, nepohřešili svou oblíbenou píseň »Lauda Sion« přeložili ji ratří a též zpívali, ale jak?[2]) Začátek nechali:

Chvalmež věrní Spasitele,
svého vůdce i pastýře
vesele v tom zpívání.

[1]) »Předmluva k »Rozsouzení« r. 1588. — [2]) Svoboda »Pastýř duchovní« 1884 str. 111.

Dále však překládali:

Text katolický:	Zpěv bratrský:
Dogma datur christianis,	Svědectví se pravé dává
quod in Carnem transit panis	že jest svátost ustavená
et vinum in sanguinem.	drahé krve i těla.
Caro cibus, Sanguis potus	Ku požívání účastnosti
manet tamen Christus totus	Těla a Krve zasloužilosti
sub utraque specie.	k milosti také k radosti.[1])

Proti Šturmovu »Rozsouzení« vydali bratří »Obranu mírnou a slušnou kancionálu bratrského, kterýž Šturm neprávem zhanil«.

Bratří vymlouvají se, že těch bludů, jež shledává Šturm, v kancionálech není, neboť prý zanechali bludů, jimž učila a jež držela jednota bratrská, na př. »že by vrchnost světská byla zpohanštila, věřili sice Chelčický, Řehoř a j., ale my tak nevěříme«, hájili se bratří, »nýbrž my vrchnosti vychvalujeme; také že křest dítkám k spasení neslouží, neb že proselytům našim se má křest opětovati . . .«

Šturm však v »Odpovědi slušné a důvodné na velmi hanlivou a rouhavou obranu kancionálu bratrského« z r. 1590 dokazuje jich bludy z vlastních bratrských pramenův a po důkladné refutaci zavírá apostrofou, jež jest zrcadlem Šturmovy horlivosti o spásu duší. Volá na konci k bratřím: »Kdo ducha Kristova nemá, není jeho. Máte. Bratří milí, slušnou a podstatnou odpověď na všecku hanlivou, jalovou a posměšnou Vaši obranu velikého kancionálu a z té porozuměti se může, že ten kancionál za nic nestojí, neboť bludy mnohými jako ledem litým nakažen jest a že to žádný rozumný a pobožný člověk křesťanský s dobrým svědomím, k Boží slávě, k svému i bližních u víře a pravé křesťanské pobožnosti vzdělání užívati nemůže bezpečně, s milostí a s pravou srdce vděčností dotud, dokud těchto dvou věcí neučiníte: Nejprve těch bludů nenapravíte a těch písní bludných jako nějakého jedu ven nevyvržete. Druhé, dokud od toho svého oddělení a od té svatokrádežné roztržitosti neodstoupíte a nepřistoupíte k všeobecné církvi svaté apoštolské, římské, která jsouc od dvou předních apoštolů sv. Petra a Pavla založena, to učení od nich přijaté, celé neposkvrněné až do dnešního dne zachovává a do skonání světa zachová. Krom té není spasení ani pravé pocty Boží . . .«[2])

Horlivost v pravdě apoštolskou osvědčoval Šturm nejen slovy, ale i skutky, jež získávaly mu i srdce bratří. Tak za doby moru v Krumlově Šturm každému ochotně sloužil, čímž přízeň všeho lidu i bratří získal. V životní snaze své všecky získati Kristu nikdy neustal, až smrt stihla ho na zelený čtvrtek r. 1601, kdy v kostele jesuitském v Olomouci, ač věkem a prací sešlý, zpovídal dlouho dopoledne. Zemřel v památný den ustanovení nejsvětější svátosti, jejíž byl neohroženým zastancem a z níž čerpal sílu pro plodnou a vydatnou práci ve prospěch katolíků v Čechách.

[1]) Pěkné ukázky z kancionálu bratrských podal též prof. K. Konrád ve Vlasti, ročník VII., str. 305.—317., jež jsou dokladem slov šturmových.

[2]) »Odpověď slušná« v Litomyšli 1590.

Úřední jednání konsistoře pražské ve příčině jinověrců v Čechách v letech 1730—1747.

Na základě pramenů archivních [1]) podává Dr. **A. Podlaha.**

V době, o níž v řádcích těchto jednáme, byl již známý konflikt mezi mocí duchovní a světskou v příčině pravomoci soudní nad jinověrci uspokojivě vyrovnán. Vedlť, jak známo, arcibiskup Ferdinand hr. Khüenburg dlouholetý ten spor (trval od r. 1721 až do r. 1726) o nezadatelná práva církve s myslí neohroženou a klidnou.[2]) Šlo o způsob, kterak při vyšetřování osob z bludu podezřelých, konkurrovati mají obě k tomu povolané instance: církevní totiž a politická. Instance politická chtěla totiž současně spolu s instancí duchovní konati výslech obviněných z bludu, a to tím způsobem, že by deputovaní nebo kommissaři světští výslechu přítomni byli spolu s deputovanými nebo kommissaři církevními, proti čemuž protestoval řečený arcibiskup, tvrdě právem, že by to bylo praejudiciem soudu církevnímu, jemuž samojedinému přináleží vyšetřování bludu jakožto záležitosti duševní. Sporná věc byla urovnána způsobem tím, aby soud světský učinil sumární výslech, jejž sděliti měl se soudem církevním, totiž s nejd. arcipastýřem nebo jeho konsistoří, na jehož základě pak soud církevní měl další šetření konati a rozsudek o vině či nevině vynésti, jejž pak se světským soudem, totiž král. soudem appellačním sdělila, kterýž konečně rozhodnouti měl, jakým trestem tělesným vinník měl býti potrestán; obyčejně odsuzoval vinníky k veřejné nucené práci na nějaký čas.

Soudy světské měly s obviněnými z kacířství, jak již řečeno, zaváděti pouze tak zvané »summarium examen«, to jest měly

[1]) Ku práci této užito bylo zejména *rukopisu*, jenž se pod čís. 144. chová v *kníž. arcibiskupské knihovně Pražské* a jehož titul jest »Annotationes de expeditionibus *in causa inquisitionis haereticae* pravitatis et absolvendorum a censura propter haeresim et delicta ad ipsam spectantia incursa, de correspondentia *cum Inclyto Regio Gubernio* et *regiarum appellationum* tribunali in puncto religionis, de decretis *et patentibus consistorialibus*, decretis caesareis ac regiis, et de mandatis regi gubernii hac in causa, de *PP. missionariis* ac de annuo extractu ex actis inquisitionis et aliis actis consistorialibus sub loco extradendo in eadem puncto religionis«; dále listin uložených v kníž. arcib. archivě Pražském.

[2]) Spor ten vylíčil *Antonín Gindely* ve spise »Die Processierung der Häretiker in Böhmen unter Kaiser Karl VI. (Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. VII. Folge. 2. Band. 1887.)

vyslýchati jej toliko z toho, co vychází na jevo z činů zevnějších, nikoli však z toho, co se týká vnitřních záležitostí duševních. Kdykoliv se tedy stalo, že magistrát některý čili soud světský vyslýchal, dotýkaje se i vnitřních záležitostí duševních, tu vždy konsistoř protestovala. Stalo se to na př. ve Vysokém Mýtě, kde magistrát podezřelého z kacířství řečeným způsobem vyslýchal. Konsistoř nařídila vikáři a děkanu vysokomýtskému, aby na pochybený tento způsob výslechu magistrát upozornil. Zdá se, že magistrát vysokomýtský řídil se předepsanou formulí výslechu církevního; [1] proto vložila konsistoř duchovním správcům znova na srdce, že naprosto jest zakázáno výnosy konsistorní s laiky sdělovati.

Udávání a uvěznění podezřelých z haerese dálo se rozličným způsobem. Jeden každý mohl udání učiniti buď přímo u konsistoře, nebo u vikáře, nebo u faráře, nebo konečně u missionářů.

Uvěznění osob z kacířství obviněných různým způsobem se dálo: buď sami věřící laikové podezřelé z kacířství dali do vězení, buď vikáři, faráři neb missionáři u král. krajských hejtmanských úřadů nebo u městských magistrátních úřadů toho vymoci hleděli o své újmě anebo k rozkazu konsistoře, konečně pak konsistoř sama král. místodržitelství za uvěznění takové osoby žádala.

Král. místodržitelství davši podezřelého uvězniti, svěřilo král. appellačnímu soudu jeho vyšetřování a nařídilo mu, aby výsledek vyšetřování s konsistoří sdělil.

Assistence se strany moci světské, jako: majitelů panství a jejich úřadů hospodářských, magistrátů městských, krajských hejtmanů a král. místodržitelství při vyšetřování kacířství bylo tou měrou zapotřebí, že, kdyby se moci té nebáli obyvatelé, zejména prostý lid poddaný, malých výsledků by pohrůžkou církevních trestů bylo docíleno. Mnozí k otázce, proč nebojí se trestu exkommunikace, odvětili: »I to nás nebolí!« bojíce se totiž více trestů tělesných nežli duchovních.

Zakročení moci světské řídilo se podle okolností.

Jestliže obec nějaká nebo vesnice, jakož se to stalo na panství *Opočenském*, se pozdvihly, žádajíce za náboženskou svobodu, tu král. úřady krajské oznamovaly případ ten král. místodržitelství, jež vyslalo na taková místa vojsko v dostatečném počtu a kommissaře. Zatčení vinníci byli vsazeni do vězení a šatlav okolních měst a vyslýcháni kommissaři. Protokolů vyšetřovacích komissaři s úřady církevními v tomto případě nesdělovali. Takž při zmíněné bouři opočenské kommissaři k uklizení jejímu zřízení nezaslali akt vyšetřovacích ani biskupu královéhradeckému, ani arcibiskupu pražskému.

Teprve později bylo konsistoři možno postarati se o duševní nápravu provinilců. Byli totiž vinníci po dvě léta po rozličných městech kraje Královéhradeckého ve vězení držáni, posléze pak do Prahy přivezeni, aby pracovali při opravě hradeb městských. Tu teprve král. místodržitelství konsistoř o tom uvědomilo, že lidé takoví v Praze jsou, a že dosud nebylo postaráno o jejich nápravu duchovní. Konsistoř postarala se o to bezodkladně. Zřídila zvláštní kommissaře své, kteří pobloudilce ty vyslýchali a o pravosti víry

[1] Zmíníme se o ní níže.

katolické a spolu i o bludnosti víry jejich poučovali. Vězňové byli k výslechům a poučování tomu přiváděni stráží vojenskou. Výslechy konány byly na *Hradčanech* v domě metropolitního sakristána a na *Novém městě* na faře Svatopetrské na Poříčí. Když pak zbloudilci dostatečně u víře byli vyučeni a když byli slíbili, že do bludů svých opět upadnouti nechtějí, zavázavše se k tomu přísežnými reversy písemnými, složili veřejně vyznání víry a byli z censury exkommunikace rozhřešeni. Ti, kteří zaměstnáni byli na hradbách Menšího města Pražského, rozhřešeni byli v metrop. chrámu Svatovítském od faráře (sakristána) metropolitního, ti pak, jichž na Novém městě při opevňovacích pracích bylo upotřebováno, rozhřešeni došli v kostele sv. Petra farářem tamějším. Po té oznámila konsistoř král. guberniu, že zmíněným způsobem byli rozhřešeni a s církví smířeni. Po několika nedělích pak král. gubernium lidi ty po příslušném napomenutí odeslalo do jejich domovů. Připomenouti sluší, že provinilci ti nebyli zbaveni svých statků, nýbrž že správa jmění jejich svěřena byla po čas vazby a nucené práce jejich osobám k tomu způsobilým.

Byl-li chycen svůdce bludařský úřady panskými nebo městskými nebo rychtáři vesnickými, žádávali sami úřadové ti nebo prostřednictvím místního faráře nejbližší magistrát městský, aby zatčeného svůdce do vězení vsadil a podrobil výslechu. Zdráhal-li se magistrát tak učiniti, žádán býval král. krajský úřad, aby magistrátu rozkázal, by svůdce toho do vazby vzal a vyslýchal, protokol pak král. appellaci zaslal. Bylo také možno přímo v té věci obrátiti se ke krajskému úřadu.

Jestliže ti, kdož svůdce bludařského chytili a dosud magistrátu některému nevydali, oznámení o tom konsistoři učinili tázajíce se, co s ním činiti mají, psávala konsistoř vikáři nebo faráři onoho místa, v němž svůdce byl chycen, aby obrátil se k nejbližšímu magistrátu městskému nebo ke krajskému úřadu se žádostí, aby svůdce ten do bezpečného vězení byl vzat a vyslechnut, výsledek výslechu pak aby zaslán byl král. appellaci. Lepšího výsledku bylo se naditi, když vikáři a faráři přímo ke krajskému úřadu se obraceli, poněvadž magistrát městský neukazoval se vždy ochotným zakročiti, k rozkazu kraj. hejtmanů však tak učiniti ovšem musil.

V některých případech obracela se sama konsistoř přímo k místodržitelství se žádostí, aby postaralo se o uvěznění a výslech lapeného svůdce.

Proti usedlým zatvrzelým jinověrcům stačilo z pravidla dovolati se řečeným způsobem zakročení magistrátu a krajského úřadu, tak že nebylo třeba obraceti se k místodržitelství.

Byl-li kdo v podezření, že prchnouti chce do zemí nekatolických, bylo to oznamováno příslušným úřadům panským se žádostí, aby nad osobou takovou bděly a vhodnými opatřeními v útěku jemu zabránily. Obyčejně hleděl vrchnostenský úřad zabrániti, aby osoba taková majetku svého nerozprodala, tím, že zakázal, aby nikdo od ní ničeho nekupoval. Někdy musila osoba taková postaviti za sebe rukojmí, že do zemí nekatolických neuprchne.

Konsistoři bylo známo, že mnohdy poddaní proto hleděli do cizozemska prchnouti, že byli přetíženi robotami a pracemi, nebo že bylo proti nim přísněji vystupováno, nebo že dluhy anebo nouzí

byli skličeni. Proto nařizovala konsistoř farářům, aby po příčinách těchto pátrali, a lidem takovým z lásky křesťanské stav jejich snesitelným učinili tím, že by vyžádali jim částečného odpuštění dluhů, mírného s nimi nakládání, umenšení prací a robot a p., aby klidně ve vlasti své žíti mohli. Humanní toto smýšlení vyjádřeno jest v krásných slovech, jimiž doporučuje se »sublatio causarum, quae aliquem taediosum reddunt hic locorum, uti sunt: paupertas, onus debitorum, praegravatio laboribus et robottis, inimicitiae et persecutiones, et similia ... per charitativa subsidia mitigationem executionis aut aliqualem condonationem debitorum, relaxationem laborum ac robottarum, remissionem offensarum ac reconciliationem ... ut pacifico animo hic vivere possit.«

Jestliže pak příčina, pro niž hleděl někdo do ciziny odejíti, spadala v obor duševní, jako na př. nerozhodnost u víře, nechuť k náboženství katolickému, tu nařizovala konsistoř farářům, aby veškeru péči svoji vynaložili na zachování těchto oveček svých náležitým poučováním, povzbuzováním a napomínáním.

Teprve pak, když by veškery mírné tyto prostředky nic nezpomáhaly, podezřelý z náklonnosti k útěku měl býti pomocí úřadů vrchnostenských, měst. magistrátů nebo král. úřadu krajského uvězněn.

Když nebezpečí bylo, že více rodin nebo dokonce celé obyvatelstvo některé vsi nebo panství pomýšlí na útěk, tu nařizovala konsistoř, aby vrchnost nebo faráři obraceli se k samému místodržitelství, aby třeba ozbrojenou mocí jim útěk zabránilo. Původcové ruchu toho měli býti uvězněni, vyslýcháni, poučeni a když ukazovali známky lepšího smýšlení, na svobodu propuštěni. Někdy odporučováno bylo přesídlení vinníkův do jiných vesnic mezi obyvatelstvo zbožné a pokojné.

Viděla-li konsistoř, že rameno světské některého bludaře stíhati nechce, nebo že král. appellace jej vyšetřovati a výsledek vyšetřování s konsistoří sděliti se zdráhá, tu býval sice vinník, když slíbil, že se polepší, z haerese rozhřešen, nicméně dle výše viny býval vedle trestů duchovních i vězením trestán. Nařizovala totiž konsistoř v takovém případě vikáři nebo faráři, aby u vrchnosti vinníkovy vymohl uvěznění jeho v některém městě (dle výše viny na měsíc, 14 dní nebo týden), aniž by jaký výslech od magistrátu s ním byl zaváděn. Po přestání trestu, jehož cílem býti mělo polepšení vinníkovo, měl býti vinník bezodkladně domů propuštěn.

Co se týče král. appellačního soudu, zabýval se soud tento vyměřováním trestu onomu vinníku, jehož summární vyšetřovací protokol byl s konsistoří sdělil, obdržev od konsistoře intimát o rozsudku a rozhodnutí ve příčině viny a duševních nápravných prostředků. Jinými věcmi v oboru tom appellace se nezabývala, aniž spoluvinníky, o nichž se z výslechu magistrátů městských nebo z výslechů před úřady duchovními dověděla, k zodpovídání volala, leč by kdo z nich opět jako hlavní vinník od magistrátu byl jí oznámen, nebo byl-li spoluvinník některý v relaci magistrátu obzvláštním způsobem obviněn. Činila tak appellace nepochybně z obavy, aby uvězněním spoluvinníků nebyly žaláře přeplněny, nebo že předpokládala, že spoluvinníci od hlavního vinníka udaní od magistrátu byli již vyslechnuti a nevinnými shledáni, nebo že před-

pokládala, že dotyčný magistrát spoluvinníky ty ještě vyslechne a pak jako vinníky zvláštní obžalobou appellaci opět oznámí. Avšak toho, co appellační soud předpokládal, ve skutečnosti magistrátní soudy z pravidla nekonaly: nevyslýchaly udané spoluvinníky, aniž je pak appellačnímu soudu oznamovaly.

Nezbylo tudíž konsistoři nic jiného, než aby sama ke spoluvinníkům takovým, pokud jí to možno bylo, pilné zření měla. Nařizovala tudíž farářům, aby osoby takové výslechu podrobili, a shledají-li je býti vinnými, světské moci jakožto provinilé bludaře oznamovali.

Výslech podezřelých z kacířství se strany moci duchovní konal se tímto způsobem:

Vikáři, faráři nebo missionáři, když byli shledali při někom známky bludařství, ať již na základě udání, či z výslechu jiných vyšetřovanců, nebo na základě bludných knih u někoho nalezených, nebo na rozkaz konsistoře, povolali podezřelé k výslechu. Výslech dál se dle vzoru r. 1733 v patentu konsistorním uveřejněného.

Tato »Formula Examinis« zní v latinském originále takto:

»1° De nomine, cognomine, patria, conditione, num caelebs, an coniugatus, si coniugatus, quot proles habeat, ubi sint, et cuius religionis etc., cuius sit aetatis.

2° An parentes eius adhuc vivant, ubi morentur, cuius conditionis et fidei sint, vel fuerint, et in qua fide ipse inquisitus enutritus et educatus sit?

3° An iam aliquando, et ex qua causa de haeresi suspectus aut ex eodem capite incarceratus fuerit.

4° Utrum aliquos libros haereticos suspectos retinuerit, legerit, legi audiverit, aut aliis legendos communicaverit, numve et unde notitiam habuerit esse haereticos, et eiusmodi librorum detentionem aut lectionem sub poena excommunicationis esse prohibitam? quales libri fuerint, de qua materia et an in specie etiam de coena laicorum sub utraque specie aut contra cultum et invocationem Sanctorum vel purgatorium etc. quidpiam tractaverint? et unde aut quo modo illos acquisiverint?

5° An aliquando coenae haeterodoxae sub utraque specie interfuerint vel eandem sumpserint, quando, ubi, quoties, cum quibus etc. et cuius manibus.

6° Utrum crediderit et credat hucusque in tali haeretica coena contineri verum corpus et sanguinem Christi, eiusque sumptionem ad salutem consequendam esse necessariam, ac praeceptam?

7° Quid senserit et sentiat defacto de confessione generali seu communi haereticis usitata; et quid ex adverso de confessione auriculari et sacramentali catholicorum, an eandem frequentaverit, ubi, quoties intra annum? utrum hoc punctum haereseos [: quod vel ipse confiteretur aut de quo per testes convinceretur:] vel retentionis librorum clavibus Ecclesiae subiecerit, et ubi anno praeterito, aut respective praesente ac alias confessionem et communionem Paschalem, peregerit? super quo attestatum authenticum, seu schedam Paschalis confessionis exhibere tenebitur.

8° Quid iudicaverit, et iudicet nunc de SS. Reliquiis, invocatione sanctorum eorumque imaginum cultu, praesertim de sanctitate et puritate Bmae DEI Genitricis.

9no Utrum unquam vel quales blasphemos contra Eandem Beatissimam Virginem Mariam, ac alios sanctos, vel quospiam haereticos, ac scandalosos contra Romanum Pontificem Christi in terris Vicarium, aut clerum saecularem et Regularem, contra sacerdotium et caelibatum clericalem, nec non contra traditiones Ecclesiae, numerum sacramentorum, Indulgentias, Missae sacrificium etc. sermones effudiverit? recenseat illos.

10° An crediderit et nunc credat dari purgatorium, in quo demortuorum animae detinentur, et utrum iisdem animabus per SS. Missae Sacrificium oratione, ac aliis piis operibus succurri possit.

11° An aliquando in eius domo, vel habitatione, coena haereticorum, vel alia conventicula eorundem habita fuerint, quando et in quorum praesentia?

12° Utrum iam aliquando ex capite haereseos, aut ob librorum haereticorum retentionem, professionem fidei catholicae emiserit, atque iuratus reversales de non relabendo extradiderit? quoties, ubi, quando, ad cuius manus, et ad cuius ordinationes?

13to An post emissam professionem fidei catholicae iterum in errores et quales prolapsus fuerit, aut libros haereticos retinuerit et legerit, nominet et extradat illos.

14° Utrum sacramentum confirmationis iam susceperit et quid de ipso sentiat?

15° An errores suos agnoscat et de iis contrito corde doleat, emendationem seriam appromittat, omnes huiusmodi errores detestetur, poenas ob hoc delictum suum a foro spirituali sibi dictandas subire sit paratus, et ad gremium S. Matris Ecclesiae recipi humiliter petat.«

Nejprve tedy byl podezřelý vyslýchán v příčině toho, z čeho byl obviněn, pak konfrontován se svědky, byli-li jací, tázán na spoluvinníky a p. Výslech ten byl sepsán mateřskou řečí obviněných a svědků, od vyslýchajících podepsán, zpečetěn a s relací konsistoři po bezpečné příležitosti zaslán. Konsistoř, prozkoumavši a uváživši bedlivě věci v protokolu vyšetřovacím obsažené, vynesla rozhodnutí své, jež dekretem vikáři nebo faráři oznámila. Buď uznala, že obviněný upadl v haeresi a censuru, a že tudíž má býti z ní rozhřešen, když byl podmínky k tomu potřebné vykonal, nebo nalezla, že proti obviněnému sice svědčí závažné důvody, nicméně však, an nebyl jimi z viny usvědčen, aniž se k ní sám přiznal, že má tudíž slíbiti, že chce po katolicku živ býti, věcí, z nichž byl obviněn, se vystříhati a církve sv. býti poslušen.

Slib ten musil dáti obviněný písemně ve formě reversu. V patentě jarním z r. 1733 uvádí se následující formulář takovéhoto reversu: »Ego N. N., filius N. aetatis annorum meorum N. N. coram N. N., a reverendissimo archiepiscopali officio Pragensi constituto commissario, et in praesentia testium N. N. genuflexus habens coram oculis meis sacrosancta Dei evangelia, quae propriis manibus tango, agnoscens neminem posse salvari extra illam fidem, quam tenet, credit, praedicat et docet sancta catholica et apostolica Romana Ecclesia, contra quam confiteor et doleo me graviter errasse, siquidem per multum temporis apud me tenui et legi libros haereticos [: lutheranicos, calvinisticos, husiticos etc. :] et adhaesi illorum haeresibus, et in particulari credidi [: exprimantur hic, quae contra fidem commisit :] et in dictis erro-

ribus et haeresibus perseveravi pluribus annis, usque dum deprehensus, inquisitus aut incarceratus fuissem, prout in actis inquisitionis et examinis contra me instituti continetur. Quapropter nunc gravem meum errorem agnoscens, deque veritate sanctae fidei catholicae securus, corde sincero et fide non ficta, detestor, abiuro, damno et anathematizo praefatas haereses, quas tenui, ac credidi, et generaliter omnem et qualemcunque alium errorem, haeresim, et sectam, quae contradicat praedictae sanctae catholicae et apostolicae Romanae Ecclesiae, et iuro, quod nunc toto corde credam, et cum auxilio divino semper in futurum, usque ad mortem firmiter crediturus sim, omne id, quod tenet, credit, praedicat et docet dicta S. Ecclesia Catholica; iuro etiam, quod imposterum non credam, nec dicam [:nec scribam:] neque legam unquam supradictas vel alias haereses etc. neque cum haereticis, vel de haeresi suspectis familiaritatem, et conversationem habebo, imo si talem aliquem cognovero, eum ordinario loci in quo pro tempore morabor, denunciabo. Iuro praeterea, et promitto implere et integre observare omnes poenas et poenitentias, quae mihi a Reverendissimo Archi-Episcopali officio, aut eius nomine fuerint impositae, aut imponentur; si autem [: quod Deus avertat :] quodpiam ex his meis promissis, et iuramentis violavero, subicio me omnibus poenis et castigationibus, quae a SS. Canonibus aliisque constitutionibus, generalibus et particularibus contra eiusmodi delinquentes sunt statutae et promulgatae. Sic me Deus adiuvet et haec SS. DEI Evangelia, quae propriis manibus tango. Ego supra dicta abiuravi, iuravi et promisi, meque obligavi, ut supra, et hoc instrumentum abiurationis mea propria manu subscripsi ac de verbo ad verbum in loco N. hac die . . . ore meo pronunciavi.

Ego N. N.

Rozumí se ovšem samo sebou, že tento latinský vzorec musil býti v konkretním případě přeložen do mateřského jazyka delinkventova.

V závažných případech, zejména když by obviněný za to, co mu za vinu bylo kladeno, k veřejné satisfakci na př. k veřejnému vyznání víry odsouzen býti měl, nespokojila se konsistoř s výslechem, jejž vedl jediný vyšetřovatel, nýbrž posílávala akt ten zpět nařizujíc, aby aspoň dva kněží znova výslech vykonali a protokol podepsali i zpečetili.

Protokoly farářů a vikářů o výslechu obviněných z kacířství u konsistoře bedlivě byly prozkoumávány. Důležitý úkol ten, jakož i jiné kancelářské záležitosti »in causis haereticae pravitatis« svěřen byl zvláštnímu úředníku konsistornímu, jehož úřední titul byl: »Reverendissimi ac amplissimi archiepiscopalis consistorii Pragensis in causis pravitatis haereticae expeditor.« Byl to kněz, jenž dle instrukcí měl býti všestranně vzdělán zejména v oboru polemické a kontroversistické theologie, aby posouditi dovedl správnost výslechův a po případě i navrhnouti kommissařům, jaké otázky by vyšetřovanci předložiti měli. Měl také míti zevrubnou známost indexu zapověděných knih.[1]) Ve případech pochybných měl o radu

[1]) »*Ipse expediens in studio polemico seu controversistico sit instructus: ut in expeditionibus congrua seu interrogatoria seu argumenta denunciato proponenda commissariis suppeditare possit;* proinde in hunc finem, quam pro notitia; quia diversi casus in hac materia inquisitionis in pravitatem haereticam

žádati generálního vikáře nebo kancléře, anebo konečně i některého z přísedících konsistorních, jemuž obor ten byl snad přidělen.[1]) Expeditor měl zejména k tomu míti zření, aby chyby, jež ve vyšetřovacích protokolech z venkova zasílaných tu a tam se vyskytly, byly napraveny. Stávalot se na př., že vyšetřující kněz tázal se vyšetřovance, věří-li v neporušené početí Panny Marie; jelikož však učení to tenkráte ještě za dogma prohlášeno nebylo, nařídila konsistoř, aby vyšetřující nekladli této otázky vyšetřovancům, a pokud se tak již stalo, aby vyšetřovancům vysvětlili, že zbožně se věří, avšak článkem víry není, že Bohorodička bez prvotního hříchu byla počata. Jindy zase bývalo ze zaslaného konsistoři protokolu patrno, že vyšetřovanci mylně se domnívali, že přijímání pod obojí v každém případě jest bludné, a že vyšetřující kněz opomenul poučiti je o té věci. V tom případě měl expeditor vyšetřujícímu knězi jménem konsistoře poslati rozkaz, tohoto znění: ». . . . praeterea mandamus, ut praedictos paroecianos vestros . . . . erudiatis, Eucharistiam sub utraque specie a Christo Domino institutam esse, et communionem seu participationem ipsius omnino praeceptam esse; praecepto vero huic satisfieri, si vel sub una vel sub utraque specie sumatur, et fidelibus porrigatur; eapropter ecclesiae liberum manere: ut vel sub una vel sub utraque specie Eucharistiam fidelibus porrigi faciat, prouti uberius ea explicandi vobis argumentum suggeret vestra ad curam animarum requisita in polemicis notitia«, anebo v jiném znění: »Praeterea ordinamus, ut de communione ss. Eucharistiae ipsos erudiatis: eam a Christo Dno praeceptam esse; ut autem vel sub una, vel sub utraque specie sumatur et fidelibus porrigatur, hoc in dispositione S. Matris Ecclesiae, quae Spiritu So semper regitur, ab eodem authore omnium Sacramentorum Christo sponso suo relictum fuisse. Hinc eadem S. Mater Ecclesia ex causis valde ponderosis (quae eis explanandae sunt) statuit, quod nunc sub utraque, videlicet sub specie vini, non porrigatur; prout uberius ea omnia explicandi vobis argumentum suggeret vestra ad curam animarum requisita etiam in polemicis notitia. Demum ipsos instruatis: in ecclesia Lutherana (idem est de aliis ecclesiis acatholicis) veros sacerdotes non esse, consequenter corpus et sanguinem Domini nunquam posse ab iis consecrari aut populo distribui.«

Z jiného vyšetřovacího protokolu bylo patrno, že vyšetřující

---

occurrere, eorumque remedia desiderari solent: lectionem controversiarum circa fidem ortarum sibi faciet familiarem, librisque de iisdem controversiis tractantibus atque Concilio Tridentino et Indice librorum prohibitorum, ex deputatione huius sacri concilii confecto, Catechismo, Sacra Scriptura et Concordantiis ad Sacram Scripturam sit provisus, eosque libros in occurrentibus casibus consulat. Juvabit praeterea multum domesticum habere Indicem seu Cathalogum librorum haereticorum et prohibitorum, qui in hoc Regno Bohemiae et vicinis Provinciis vagantur, seu distrahuntur, et retinentur, quorum aliqui in libello *Clavis haeresim claudens et aperiens* intitulato a *P. Antonio Konias S. J.* edito descripti sunt.«

[1]) Z expeditorů »in causis haereticae pravitatis« byli literárně činni: *Jan Ignác Svoboda*, mistr svobodných umění a filosofie a bakalář theol., jenž r. 1754 vydal latinské kázání o sv. Janu Nep., a *Václav Prokop Duchovský*, (nar. 1717, zemř. 1773), jenž vydal r. 1765 spis »Lucifer lucens et non urens, in quo Zigi, Zingi, Sinehu, Zenehu, Zichi etc. reiciuntur, Czechus vero restituitur« a r. 1771 pojednání: »Apocrisis ad quaestiones propositas de Czechu.« Duchovského vlastenecké smýšlení charakterisuje anekdota, kterou vypravuje Pelzel v »Abbildungen böhm. u. mähr. Gelehrten« ve sv. IV. na str. XV.

kněz, nedobře rozuměje slovu »vzývati«, užíval ho při výslechu o úctě sv. ostatků ve smyslu »ctíti«. Tu konsistoř (respektive expeditor) ve vyřízení úředním na věc tu jej upozornila těmito slovy: »Praeterea Vos attentum volumus: ut interrogatoria, quae personis de haeresi suspectis in examinibus ipsorum proponenda sunt, debite formetis; minus namque congrue ad interrogatorium, quod de cultu et veneratione ss. reliquiarum fecistis (prout copia huius interrogatorii hisce acclusa exhibet) vocem illam boëmici idiomatis: wzýwat applicuistis, volens per eam cultum et venerationem, prout ex responso examinati apparet, significare. Sciatis proinde, vocem hanc pro invocare, non vero pro colere seu venerari sumi et adhiberi, Vosque illam deinceps taliter accipiatis et adhibeatis ac interpretamini. Praefatum vero examinatum N. N. de cultu et veneratione ss. reliquiarum per congruas voces instruatis, ipsumque NN. errorem, in quo relictus fuit, tam quoad praedictam vocem, quam quoad rem intellectam, si is propriam significationem huius vocis apprehendit, ante absolutionem dedoceatis.« Z toho všeho patrna jest svědomitá péče konsistoře o správné provedení výslechu.

Slavnějším způsobem konáno bývalo vyšetřování v případech obzvláště těžkých, kdy obyčejně obviněný ve vazbě se nalézal. Z pravidla dálo se to tehdy, když appellační soud sdělil s konsistoří výsledek vyšetřování svého o uvězněném bludaři.

V Praze konán byl slavnější tento výslech tímto způsobem: Konsistoř jmenovala zvláštní kommissaře obyčejně ze středu svého. Ti určili sobě den k výslechu, a oznámili to po kursorovi konsistorním rychtáři onoho města Pražského, kde vinník byl uvězněn. V ustanovený den dostavili se kommissaři s aktuárem svým na radnici. Nespokojili se ovšem kommissaři s místností nevhodnou, jestliže jim byla vykázána; i stalo se, že jednou konsistorní kommisse z radnice odešla, nejsouc spokojena místností sobě vykázanou, bytem totiž »rathouzního hospodáře« či domovníka. Viděliť v tom právem urážku autority a vážnosti arcibiskupské kommisse. Kommissaři vzali s sebou listiny, jež jim appellační soud byl zaslal, a žádali, aby obviněný před ně byl postaven. Toho dle určitě předepsané normy vyslýchali a protokol výslechu podepsali a konsistoři k rozhodnutí předložili. Uznala-li konsistoř, že má nad vinníkem vynesen býti slavnostní rozsudek, jakož to bývalo v takových případech pravidlem — pronesla rozsudek svůj a ustanovila spolu den, kdy rozsudek ten má býti prohlášen; nad to byl delinkvent citován k vyslechnutí rozsudku. Předvolání to dálo se opětně kursorem konsistorním, který s rychtářem městským sdělil žádost konsistoře, aby obviněný v ustanovený den do konsistoře byl dostaven k vyslechnutí rozsudku. Rozsudek byl písemně koncipován, v plné schůzi konsistorní hlasitě předčítán a pak v ustanovený den u přítomnosti delinkventově prohlášen. Jestliže delinkvent bludu se zřekl a odpuštění od církve svaté žádal, zaslala konsistoř písemný dekret faráři oné farnosti, v níž delinkvent byl uvězněn, jímž mu uloženo bylo, aby delinkventa o pravosti víry katolické náležitou měrou poučil, od něho obvyklý přísežný revers přijal a vyznání víry v kapli radnické vyslechl, spasitelné pokání jemu uložil a z haerese a censury exkommunikace podle rituálu římsko-pražského rozhřešil a opět přijal v lůno církve.

K výslechům církevním nebyli nikdy připouštěni laikové, ani jako kommissaři ani za jakoukoliv jinou záminkou, vyjímajíc ovšem svědky, kteříž však po učiněné výpovědi hned z místnosti, kde výslech se dál, odejíti musili.

Byl-li z kacířství obviněný mimo Prahu uvězněn, konal se slavnější výslech jeho způsobem tímto: Konsistoř dala rozkaz vikáři,[1]) v jehož traktu obviněný se nalézal, aby se odebral do místa, kde obviněný byl uvězněn a přibral sobě za spolukommissaře některého z kněžstva světského (někdy býval spolukommissař od konsistoře v dekretě samém již jmenován), a představiv se magistrátu a jiným osobám úředním, obviněného před sebe zavolati dal a jej výslechu podrobil. Výsledek výslechu poslal vikář konsistoři, kteráž pak vynesla rozsudek, jejž zaslala vikáři.

Rozsudek vynášen býval dle tohoto formuláře:

»Nos Antonius Wenceslaus Vokaun SS. Theolog. in Universitate Carolo-Ferdinandea Pragensi Doctor, S. M. E. Divi Viti in Castro Pragensi, et antiquissimae Collegiatae Ecclesiae SS Cosmae et Damiani Vetero-Boleslaviae Canonicus, Reverendissimi ac Celsissimi SRI. Principis DD. Joannis Mauritii Gustavi DEI Gratia Archi-Eppi Pragensis Vicarius in Spiritualibus Generalis et Officialis, totumque Archi-Epple Pragense Consistorium pro tribunali sedentes, solum Deum eiusque Sanctam Iustitiam prae oculis habentes, visis causae huius actis, iisque debite relatis, mature ponderatis, ac discussis, dicimus et sententionamus:

Cum ex hac inquisitione et propria praefati Titii iudiciali confessione prodeat: quod is ex parentibus catholicis natus et in fide catholica educatus sacramenta etiam more catholicorum percipere solitus: postea vero ab aliis inductus, instructionis et doctrinae christianae fastidium conceperit et habuerit, in doctrina autem haeretica Lutherana sibi conplacuerit; credideritque necessarium

[1]) Obyčejně dálo se to listinou sestavenou podle tohoto formuláře: »Communicatum Rmo Archi-Eppli Officio ab Inclyto Regiarum Appellationum Tribunali summarium Examen Titii Budinii incarcerati, a Magistratu ibidem loci formatum, hisce acclusum vobis eo fine, et cum hoc mandato nostro transmittimus: ut assumpto in con-commissarium quopiam de clero saeculari vobis bene viso et praesalutato loci Magistratu praefatum Titium iuxta normam alias praescriptam, super iis, quae contra ipsum adferuntur, quaeque pro re nata examinanda occurrent, accurate examinetis; et in casu inficiationis cum testibus, si qui sunt, aut haberi possunt, confrontetis; respons eiusdem inquisiti, non minus ac dicta testium in lingua eorum vernacul annotetis, nobisque Examen hoc a Vobis, et con-commissario subscriptum, appresso utriusque sigillo munitum, bene clausum et obsigillatum, cum Relatione et communicati restitutione tuta occasione indilate transmittatis.« Jestliže appellační soud výslech s obviněným z haeresse nezavedl, znělo nařízení konsistorní obyčejně takto: »Nobis Dilecte! Prodivit ex Examine Titii paroeciani N. ex loco N., quod Maevius sermonem contra cultum Sanctorum, purgatorium etc. protuterit; vel communionem ex manibus haeretici Ministelli sumpserit etc., prout Extractus huius examinis, hisce acclusus continet. Quia vero praefatus Maevius desuper audiendus est, idcirco tenore praesentium Vobis mandamus: ut assumpto in Con-Commissarium aliquo vobis bene viso de clero saeculari, vel Honorabili Dilecto N. Archi-Epli Missionario (někdy, měl-li býti vyslýchán poddaný, bývalo přidáno: »requisita, in quantum opus fuerit, assistentia territorialis Domini«; měl-li býti vyslýchán obyvatel některého města, bývalo přidáno: »requisita, in quantum opus fuerit, assistentia loci Magistratus«:) praefatum Maevium iuxta normam alias praes riptam atd. jako v prvém případě.

esse ad salutem, ut SS. Eucharistia sub utraque specie sumeretur; de Sacramento confirmationis vero, et cultu imaginum Sctorum nihil tenuerit, de purgatorio dubitaverit, sermonesque haereticos coram mulieribus Ludmilla N. et Helena N. contra idem purgatorium, suffragia, seu intercessionem Sanctorum, eorumque cultum, et contra fidem catholicam, dicens eandem intra duos annos perituram, protulerit. Porro, contra prodigiose conservatam linguam S. Joannis Nepomucensis Martyris blaspheme [: uti in actis inquisitionis expriminter :] coram iisdem mulieribus locutus fuerit. Denique haereticos libros ab aliis sibi communicatos retinuerit, legerit, aliisque communicaverit, sciens esse haereticos, et lectionem librorum haereticorum prohiberi. Idcirco eundem Titium, propter praedictos haereticos errores, communicationem librorum haereticorum, et blasphemiam in Sanctum, in poenas ecclesiasticas, a SS. Canonibus, aliisque ecclesiasticis constitutionibus tam generalibus, quam particularibus contra eiusmodi delinquentes statutas, incidisse, per hanc, quam in scriptis ferimus, sententiam declaramus; idque de iure.

Quem ad modum autem S. Mater Ecclesia, unicuique quomodolibet lapso, et a communione fidelium rescisso, dummodo is serio rescipiscat, sinum suum benique pandere est parata, ita praefatus Titius, ubi errore suo agnito, et corde contrito se debite humiliaverit, et ad gremium S. Matris Ecclesiae recipi petierit, nec non omnes, quos tenuit et credidit, sicut et generaliter omnem et qualemcunque alium errorem, haeresim et sectam, quae Sae Catholicae et Apostolicae Romanae Ecclesiae contradicat, abiuraverit, et detestatus fuerit, et quod nullam deinceps cum haereticis, vel de haeresi suspectis familiaritatem, et ratione fidei conversationem habere velit; quodque si (quod DEUS avertat) in haeresim, et delicta supra recensita relaberetur, omnibus poenis, et castigationibus, quae a SS. Canonibus contra eiusmodi delinquentes sunt dictatae, et promulgatae, se subiciat, iurato, et per reversales in scriptis dandas se obligaverit ad gremium S. Matris Ecclesiae recipiendus est. Lata, lecta in Curia Archi-Eppli Pragae die N. mense N. anno N.

Sententia haec Rmi Archi-Epplis Consistorii Pragensis in praesentia complurium, illiusque delinquentis in domo decanali N. valvis apertis publicata est die N. Mense N. A° N. Caius N. Decanus N. Archi-Epplis Vicarius Foraneus.«

Vikář opětně odebral se do města, kde uvězněný se nalézal, a dohodnuv se s úřady, delinkventa do domu děkanského nebo farního předvolal, a rozsudek ten při otevřených dveřích prohlásil. Poněvadž obyčejně rozsudek sepsán byl jazykem latinským, ztlumočil jej obviněnému jeho jazykem mateřským. Po té vikář rozsudek podepsal, připojiv den a místo prohlášení, a spolu s příslušnou relací konsistoři zpět zaslal.

Podal-li vikář konsistoři zprávu, že delinkvent bludu svého se odřekl a polepšiti se chce, nařídila konsistoř vikáři nebo někdy i místnímu faráři, aby delinkventa za obvyklých podmínek rozhřešil, uloživ jemu spasitelné pokání.

Zplnomocnění k rozhřešení z haerese a censury dáváno bylo obyčejně listinou tohoto znění:

»Impertimur Vobis tenore praesentium facultatem, ac ordinamus: ut Titium a Vobis et Honorabili dilecto N. N. archiepiscopali

missionario examinatum paroecianum vestrum ex pago N., qui errorem suum gravem: quod a seductore haeretico quidem inductus haeresi et sectae Lutheranae per biennium adhaeserit: serio detestatur, veniam petit, et ad gremium S. Matris Ecclesiae reciji humiliter desiderat, imprimis de veritate unice salvificae fidei nostrae, ex adverso vero de falsitate sectae et errorum, quibus adhaesit, sufficienter instruatis, notas verae ecclesiae et perpetuam visibilitatem ac infallibilitatem ipsius eidem sedulo explanetis et ostendatis, haec Stae Romanae Ecclesiae convenire, tum reversales consuetas juratus in scripto dandas ac ore pronunciatas atque professionem fidei in manus vestras in ecclesia emittendam ab ipso excipiatis, eundemque ab haeresi et censura excommunicationis juxta Rituale Romano-Pragense, *omissâ tamen caerimoniâ denudationis humerorum et percussione virgâ*, publice absolvatis et fidelium communioni restituatis, injunctâ ei salutari poenitentiâ, ut per spatium trium mensium singulis diebus Dominicis et festivis sese in fide, spe et charitate per congruos earum virtutum actus, subjuncta contritione exerceat (quos actus rite elicere ipsum docebitis) et per idem tempus praedictis diebus rosarium B. V. Mariae devote recitet ac in eo singulis decadibus mysteria reparationis nostrae pia meditatione pro solito more recolat, eumque nervose adhortemini: ut imposterum a relapsu et occasione eius caveat. Vosque super ipsum vigilantem semper oculum geratis, eumque postquam etiam absolutus et in gremium S. Matris Ecclesiae receptus fuerit in fide supra dictô modô crebrius instruatis.

Porro eundem admoneatis: ut seductores haereticos, et signanter praedictum seductorem N. postquam de ipsorum adventu intellexerit, fideliter manifestet, et ad detentionem illorum cooperetur; nunc vero edicat: ad quae loca ii et praefatus N. divertere soleant, et quomodo deprehendi possint? Quos seduxerint, et quibus in locis et inter quas personas haereticos libros distraxerint? Ipsorumque personas ac praefati seductoris secundum aetatem, staturam, physiognomiam, et lineamenta, loquelam, conditionem, amictum aliaque signa nunc describat, quam descriptionem etiam in libris parochiae annotandam Rdissimo Officio quam primum consignabitis.

Praeterea complices suos, aliosque de haeresi suspectos, a vobis postea examinandos, aut si alieni paroeciani fuerint, propris eorum parochis in finem eiusmodi examinis intimandos, si quos novit, sincere patefaciat; prout et illos, qui ad haereticas partes profugerunt, si eos redire contigerit. Peracto denique negotio absolutionis Nobis desuper relationem cum acclusione supra memoratarum reversalium faciatis. De reliquo solito paterno affectu Nostro Vobis propensi manemus.

Pragae in cancellaria archiepiscopali die ... mense ... anno ...«

Humanní smýšlení konsistoře i tu se projevuje: stanovilať zásadou, aby faráři uvězněným za spasitelné pokání ukládali z pravidla modlitby, nikdy však půst, ježto prý, jak praví se v listinách úředních, vězňové beztoho nedostatkem strádají (»iam aliunde fame premuntur.«)

Výslech církevní konán býti směl sice, jak již řečeno, v domě úřadu laického, avšak rozsudek pronesen býti musil vždy v domě

církevním, to jest v Praze v arcibiskupské kurii (konsistoři), na venkově v domě farním.

Z výslechu církevního sdělovala konsistoř s appellačním soudem toliko věci, jež týkaly se přečinů vnějších a veřejných (»ea solum, quae externum et publicum concernunt«).[1]) Výtah z výslechu byl na př. zdělán podle tohoto formuláře:

„Wegtach z Examenu N. N. ze Wſy N., Sedlaka uſedlého (neb Chalupníka ꝛc) ženatého, magicziho tolik a tolik dieti, wieku N. w Mieſtě N. ꝛeſtem ſtiženého, za przyczinau podezrzeleho z Kaczyrzſtwa; a za tauž przyjczynau ſkrze Commiſſarže od Wyſocze důſtogné Arczy Biſkupſké Pražské Conſiſtorž· zřizené dwogj czti hodné knieze N. N. dieſana (neb fararže) N., a bilem Kraje N. Arczij-Byſkupſkeho Vicaria Foranea, a N. N. (Nomen & Cognomen Con-Commissarii) fararže (neb dieſana) NN. dne N. Mieſicze N. L. ta N ſlyſſaného.

Znáte-li ſe k této knize? R. N.

Gak dlauho gſte gi zadržowali? R. N.

Byl-li ge u wás N. N. ſwůdce kaczýrzſký? R. N.

A podawal-li wám pod obogj? A przygimal-li gſte wy také? R. N.

Kdo byl przi tom przigimání? a kdo s wámi přigimal? R. N.

Litugete-li toho waſeho bludu? a chcete-li zaſe k církvi ſwaté ſe obrátiti a do lůna jejího přijatý býti? R. N."

Vlastní pak zpráva konsistoře appellačnímu soudu o rozsudku církevním atd. podaná, znívala obyčejně takto:

»Sub praes. N. mens. N. an. N. communicavit Rmo Officio Regium Appellationum Tribunal Summarium Examen Maevii in civitate, vel oppido N. ex capite suspectae haereticae pravitatis incarcerati, a magistratu loci formatum. Desuper die N. mense N. eiusdem anni Rmum Officium commisit inquisitionem, et examen praefati Maevii Vicario Foraneo N., qui examen hoc cum hoc aut illo con-commissario N. peregit, et sub praes. die N. mense N. anni eiusdem Rmo Officio consignavit. Ponderato et relato hoc examine, lata est a Rmo Officio die N. mens. N. a. N. in praefatum Inquisitum Sententia, et publicata hic Pragae [: vel foris :] [: quae hicce Do Secretario exhibetur :], et quia hic Inquisitus resipiscit; idcirco ordinatum fuit sub dato N. mense N. ad praedictum Vicarium [vel loci Curatum :], ut a praefato inquisito reversales de cavendo relapsu, et professionem fidei exciperet, eumque a censura communicationis absolveret. Communicatur Regiae Appellationi extractus sententiae, et extractus examinis praedicti a foro ecclesiastico formati, restituunturque eidem communicata.«

Stávalo se nezřídka, že magistrát některého města na žádost missionářů nebo farářů nebo z vlastního podnětu podezřelého z haerese uvěznil, aniž by s ním výslech zavedl, anebo aniž by výsledek výslechu se soudem appellačním sdělil, nýbrž dopustil, aby věc ta projednávána byla toliko na soudě církevním, přestávaje na tom, aby výslech soudci církevními se dál a aby o duševní nápravu uvězněného bylo postaráno, což když se stalo, na svobodu jej propustil.

[1]) Na př. přechovávání, čtení, tisknutí, rozšiřování haeretických knih, přijímání haeretické, kacířské řeči, svádění jiných, zamýšlený útěk do ciziny nebo přemisťování k němu, hájení a přijímání kacířů atd., nikoli však pochybování o víře, vnitřní blud v příčině víry a p.

[illegible] kněz vyšetřující konsistoři podal [illegible] nápravu uvězněného má býti [illegible] vyšetřování-e těžké viny se do- [illegible] ukládala obyčejně [illegible] kraj. úřadu vymohl jeho [illegible]

[illegible] vyšetřování svého sám přímo kon- [illegible] nýbrž zpět zaslala s po: [illegible] appellaci, jelikož kon- [illegible] by jí královskou [illegible] zaslány.

[illegible] se, že za přispění [illegible] z haerese, z nichž [illegible] Menší Města Pražského, druhá [illegible] vyslýcháni byli kommis- [illegible] přítomnosti obou oznámen [illegible] vězení byli odvedeni. [illegible] přísežné reversy, [illegible] a složili vyznání víry, [illegible] a v lůno vě- [illegible] odvedeni. [illegible] jenž ve světském [illegible] propuštěn, a z Prahy [illegible] z vězení utekl, po [illegible] vězení vsazen, [illegible] vše dálo se, aniž jaký [illegible] s konsistoří od [illegible] konsistoře něco appel- [illegible] vyšetřovacích akt [illegible] konsistorní spisy, že toho vy- [illegible] quos praefati in- [illegible]

[illegible] přispění proti hae-

Čermenské, Sadské a Cerhovické. Místodržitelství upozorněno jsouc konsistoří, zbystřilo dozor na podezřelá hnutí podobná.

Když r. 1736 konsistoř místodržitelství zaslala seznam četných svůdcův a lidí z Čech uprchlých, kteří ob čas tajně do vlasti se vracejí, lidi svádějí a do ciziny lákají, žádalo místodržitelství, aby seznam ten přeložen byl do češtiny a němčiny a jemu ve dvanácti exemplářích zaslán. Konsistoř přání tomu vyhověla, načež místodržitelství seznam ten po krajích českých vyhlásilo.

Později, r. 1738, na žádost konsistoře vydalo místodržitelství rozkaz všem hejtmanům krajským, aby zření měli na jednoho z nejnebezpečnějších svůdců haeretických těch dob *Martina Rohlíčka*. Rozkaz ten byl několikrát opětován, ba i odměna slíbena tomu, kdo by svůdníka dopadl. R. 1739 upozorněny byly zejména krajské úřady Chrudimský, Boleslavský, Kouřimský a Královéhradecký na svůdce toho, jenž lidu pod obojí tajně podával.

Rovněž i v jiných věcech ukazovalo se místodržitelství vždy ochotným přispěti vlivem svým k upevnění náboženství katolického, kdykoliv je konsistoř za to požádala. Tak nařídilo r. 1738, aby úředníci, konšelové a rychtáři obnovili přísežnou klausuli, že náboženství katolického pevně sami se držeti a i podřízené své k zachování jeho povzbuzovati chtějí i budou.

Nařízení to příštího roku (1739 21. dubna) místodržitelství obnovilo a zároveň nařídilo, aby mládež i dospělí pasením dobytka od služeb Božích a katechesí nebyli zdržováni.

Téhož roku a dne nařídilo král. místodržitelství krajskému úřadu *Čáslavskému*, aby rychtáři vesničtí, kteří do haerese upadli, s úřadů svých byli sesazeni a místo nich ustanoveni dobří katolíci.

R. 1740 dne 25. dubna vydalo místodržitelství nařízení, aby krajští úřadové dle nařízení císařského z r. 1737 bedlivé zření měli na podezřelé lidi, kteří bez dovolovacích listin ze Sas a Uher přicházeli do Čech a lidi lákali do ciziny; zejména uváděn jako nebezpečný svůdce Jiří Petrák.

Roku 1745 v měsíci únoru žádala konsistoř král. místodržitelství, aby jí nápomocno bylo k tomu, by kommissaři od konsistoře k tomu zřízení beze vší překážky mohli prohlídce podrobiti knihy na trhu vetešnickém a v Židovském městě se nalézající, aby zapověděné knihy mezi lid se nedostaly. Místodržitelství žádosti té vyhovělo, nařídivši král. rychtáři staroměstskému, aby kommissařům konsistoří k prohlídce knih ustanoveným od nikoho překážka kladena nebyla. O tomto nařízení svém místodržitelství konsistoř písemně zpravilo. Tu konsistoř za kommissaře ustanovila faráře týnského, faráře svato-Jindřišského, a převora řádu karmelitského u sv. Havla, a nařídila jim, aby přijavše ku pomoci P. Antonína Koniáše z professního domu v Menším městě Pražském, prohlídku knih na vetešnickém trhu a v Židovském městě vykonali. Knihy závadné měli zabaviti, knihy dobré navrátiti vlastníkům. O výsledku pak prohlídky měli konsistoři podati zprávu a připojiti seznam nalezených knih dobrých i špatných.

Konsistoř pak sama četnými vhodnými nařízeními duchovenstvu danými hleděla čeliti zbytkům jinověrství v Čechách i pokusům z ciziny podnikaným za účelem obnovení jeho. Nařízení ta

ohlašována byla tištěnými patenty každého roku z jara kurátnímu duchovenstvu rozesílanými (tak zv. »patentes vernales«).

Tak bylo patentem r. 1730 nařízeno, aby knihy v rukou lidu se nalézající byly prohlédnuty, dobré jim ponechány, podezřelé však vyžádány (»reposcantur«) a s relací zaslány konsistoři. Nařízení to obnoveno bylo v letech 1734, 1735 a 1739.

Roku 1732 nařízeno bylo, aby knihy haeretické nebo podezřelé, jež missionáři a duchovní správcové zabavili, nebyly páleny, nýbrž u úřadů vikariátních uloženy a odtud pak aby se seznamem jich konsistoři byly zaslány.

O rozšiřování dobrých knih katolických pečovala konsistoř velice, dobře znajíc touhu českého lidu i venkovského po četbě, či jakož se dí v aktech úředních, »magnam aviditatem lectionis librorum, quam habet natio Bohema etiam rustica«. Za nejlepší protilék proti knihám bludným pokládala knihy dobré. »Remedium igitur quam opportunissimum« — dí se v aktech úředních — »et maxime necessarium est ad exstirpandam haeresim, ut hominibus de libris catholicis provideatur.« I nařizovala farářům a missionářům, aby lidu při koupi knih byli radou a skutkem nápomocni, jim koupi tu obstarávali, a pokud možno knihy rozdávali darem. Na zakupování dobrých knih věnoval arcibiskup každého roku 1000 zl., a touž částkou přispívali k témuž účelu i stavové čeští. Mimo to působilo již blahodárně dědictví Svato-Václavské.

R. 1733 byl nákladem arcibiskupa Daniela Josefa z Mayernů znova vytištěn Nový Zákon v arcibiskupské knihtiskárně a rozdáván v náhradu za bible nekatolické. Spolu rozšiřována byla také v těchto letech ještě bible Svato-Václavská r. 1677 a 1712 vydaná, a trpěny byly i bible nekatolické, pokud snadno daly se opraviti, jako na př. bible Melantrichova. Tím čeleno bylo proti námitce tehdáž často z úst jinověrců slýchané, že prý v Čechách »zapovídá se slovo Boží.«

K rozkazu arcibiskupa Khüenburga přetištěna byla r. 1725 kniha Petra Litoměřického „Gyſtá a patrná Cyſtřiu Swaté Znamenj", původně r. 1593 vydaná; užitečná tato kniha byla i v době, o níž jednáme, hojně šířena.

Lví podíl na pracích reformačních připadal *missionářům*, kteří kurátnímu kleru v obtížných prácech o udržení přesnosti víry mezi lidem měli býti nápomocni.

V Čechách působili od r. 1736 *missionáři dvojí*, jež dílem arcibiskup z tak zv. kassy farářské (cassa parochorum), dílem stavové zemští vydržovali, každého roku jim na výživu a na zakupování knih pro lid se hodících poskytujíce určitou částku peněžitou.

Byli to především tak zvaní *poenitenciáři* (poenitentiarii), kteřížto byli z *tovaryšstva Ježíšova*. Bylo jich z pravidla čtyři až pět. Úkolem jejich bylo, aby na rozličných místech království kázali. O výsledcích své práce podávali zprávu na konci celého roku. Sami zvolili sobě místa, kde chtěli působiti, a konsistoři oznámili je se žádostí, aby vikářům dotyčných míst bylo nařízeno, by příchod poenitenciářův oznámili a zařídili vše potřebné.

Druhý druh missionářů byli tak zv. *missionáři arcibiskupští*, již brání byli dílem z kleru světského, dílem z kleru řeholního. Tyto missionáře vybírala sobě konsistoř, vykazujíc jim určité kraje za působiště. Dle potřeby býval svěřován jeden kraj dvěma missionářům,

nebo jednomu missionáři kraje dva. Tyto missionáře, prve nežli je do vykázaného kraje poslala, podrobila konsistoř zkoušce způsobilosti, zejména zda obeznámeni jsou dostatečnou měrou ve studiích polemických, pak vyžadovala od nich přísahu, že budou úřad missionářský svědomitě zastávati, a konečně opatřovala je příslušnými fakultami buď písemními nebo tištěnými.[1]) Missionáři arcibiskupští musili podávati zprávy na konci každého měsíce, a v nich při každém dni uvésti vykonané práce missionářské, a ke konci udati počet katechesí, návštěv vsí, počet haeretiků obrácených a počet knih zabavených. Zprávy ty bedlivě měl pročítati expeditor in causa inquisitionis haereticae pravitatis a posuzovati činnost jednotlivých missionářův. Liknaví missionáři, kteří zprávy pozdě zasílali, byli napomínáni. Rovněž káráni bývali missionáři, kteří rychle z místa na místo přecházeli, nebo kteří místo prací missionářských konali v neděli a ve svátek kázání místo farářů, nebo udělovali místo duchovních správců bez potřeby svátost sv. křtu a posledního pomazání a p. Neuposlechl-li missionář opětovného napomenutí expeditorova, měl oznámiti jej konsistoři, jež pak rozhodla, má-li býti liknavý missionář odvolán a jiným nahrazen. Obšírná instrukce,[2]) kterouž missionáři říditi se měli, byla sdělena také se všemi faráři, aby i oni pokud možno vykonávali práce v nich missionářům vytčené. Roku 1741 nařídila konsistoř vikářům, aby bděli nad tím, by missionáři plnili povinnosti v instrukci té obsažené[3]), aby dotazovali se farářův a věřících o činnosti missionářův, a konečně aby v aktech kanonické visitace věnován byl zvláštní odstavec činnosti missionářův. Stručný obsah došlých měsíčních zpráv missionářů měl expeditor a tergo poznamenati, na konci roku pak měl ze všech těchto zpráv i jiných listin úředních, pokud jinověrců se týkaly, zhotoviti zevrubný přehled.

S missionáři měl kurátní klerus v příkladné horlivosti závoditi. Patentem z r. 1742 nařízeno bylo farářům, aby v době postní každého dne zvonem svolávali mládež farnosti své, učili ji katechismu, ve ctnostech křesťanských ji cvičili a připravovali k přijetí sv. svátostí.

»Horlivé vykládání učení katolického,« praví konsistorní patent z r. 1743, »jest nejúčinnějším prostředkem proti šíření se haerese.« A rovněž i patent z r. 1744 klade duchovenstvu na srdce, aby hladovícím duším horlivě lámali chléb učení křesťanského.

Z pojednání našeho jde, jak za to máme, s dostatek na jevo, že arcipastýřové pražští i rádcové jejich v konsistoři konali vzorným způsobem bedlivou na Sioně stráž, projevujíce při tom přísnost otcovskou, laskavostí a šlechetnou humanností zmírněnou, a hájíce při tom vážnost vznešeného úřadu svého.

Příloha I.

Vzor dekretu missionářského.

Reverendissimi ac Celsissimi Principis, Domini Domini Joannis Mauritii Gustavi, Dei Gratia Archi-Episcopi Pragensis, sedis Apostolicae Legati Nati, S.-R. I. Principis, Comitis de Manderscheid-

[1]) Viz přílohu I. — [2]) Podáváme ji v příloze III. — [3]) Viz přílohu II.

Blankenheim et Geroldstein, Lib. Bar. in Iunkerath, Domini in Pettingen, Daun, et Erp; Sac. Caes. Reg. Cath. Majestatis Consiliarii Intimi Actualis, Inclyti Regni Bohemiae Primatis, Ecclesiarum Metropolitanae Coloniensis, et Cathedralis Argentinensis respective Praepositi, senioris ac Thesaurarii, Illustris Ecclesiae Collegiatae ad S. Gereonem intra Coloniam pariter Praepositi, nec non Carolo-Ferdinandeae Universitatis Pragensis Cancellarii Perpetui (Tit.) Vicarius in Spiritualibus Generalis et Officialis, Totumque Archi-Episcopale Pragense Consistorium.

Honorabili *N. N. Salutem et Paternam Benedictionem.*

Quemadmodum inter praecipuas Pastoralis Curae partes esse dignoscitur, ut Grex Dominicus in unitate salvificae Fidei Catholicae et Doctrinae puritate conservetur, debiles adhuc et pusilli in eadem Sancta Fide magis ac magis corroborentur, oves vero per insultus luporum dispersae et a via veritatis aberrantes, ad ovile Christi, cuius pretioso Sanguine redemptae sunt, reducantur; Ita reverendissimus ac Celsissimus Princeps, Dominus Dominus Joannes Mauritius Gustavus, cuius humeris Supremi in hoc Inclyto Bohemiae Regno Pastoris incumbit obligatio, de opportunis mediis, quibus cooperante Domino Haereticae pravitatis malum (quod hinc inde in hac Archidioecesi Pragensi et Regno praecipue vero in quibusdam districtibus profundas fixit radices, et in dies magis ac magis detegitur) evellatur, penitusque exstirpetur, paterne sollicitus resolvit, statuitque firmiter, cum concurrentia Inclytorum D. D. Regni Statuum praeter ordinarios animarum Pastores, adhuc alios Operarios seu Missionarios porro constituere, de congrua sustentatione iis providere et quo usque necessitas aut utilitas animarum id exegerit, vel visum sibi fuerit, eosdem in hoc munere conservare. Quoniam autem altefata sua Reverendissima Celsitudo hoc sanctum et Apostolicum Missionarii munus Tibi N. N. (habili et idoneo reperto) committendum in Domino iudicavit, Teque ex parte Nostra consuetis Literis patentibus, instructioneque debita muniendum resolvit.

Nos igitur huic gratiosae ordinationi pro debito obsequentes, Te praevie N. N. examinatum, approbatum, et pro munere hoc obeundo idoneum repertum praesentibus comitamur, Districtum N., in quo animarum salutem eo commodius, et cum maiori fructu operari possis, Tibi designantes, observabis autem sequentia:

1. Animas Haeresi infectas in precibus et Sacrificiis tuis peculiariter DEO, ut ad illam detestandam et abiurandam divinitus moveantur, et sic ad lumen Fidei, quod non nisi Donum DEI est, acquirendum disponantur, commendabis.

2. Ita te geres erga quoscunque aberrantes, ut ex paterno, fraternoque agendi modo, humilitati et mansuetudini iuncto, singulis clare constet, omnia pure desiderio Salutis agi, quidquid circa illos agitur, quod tunc maxime fiet, si in conversatione prudentiam et discretionem serves, et ne zelo in actionibus, aut verbis tuis indiscreto vel maxime in Concionibus per correptionem vel correctionem feraris, caveas; nequaquam tamen volumus, ut a vicinis, aut intra Territorum Officio Missionis tuae concreditum existentibus Parochis per Conciones, cum neglectu obligationis tuae abstraharis.

3. Invigiles diligenter parvulorum et rudium, etiam adultorum hominum, in rebus fidei instructioni, pauperumque personarum Curam lubenti suscipias animo; et post Instructionem Catecheticam in examine Iuventutis, ac praesertim hominum adultorum, impatientiam aut displicentiam aliquam ne monstres, et admittas: minus eos confundere quaeras, qui minus satisfaciunt; sed quos rudes, aut non satis instructos, vel minus capaces animadverteris, eosdem privatim in domibus cum omni suavitate et longanimitate instruas; in Concionibus porro cavebis a cavillationibus, perstrictionibus et omni mordaci verbo, ac aliis inconvenientiis omnimodo abstineas; verum Evangelicam veritatem clare ad captum exponere studeas, et denique Apostoli Exemplo praedices Christum, et hunc Crucifixum.

4. In officiis divinis publicis, peculiariter in celebratione Missarum et administratione Sacramentorum (ubi occasionem habueris) decentem Cultum, reverentem et accuratam Sacrarum Caeremoniarum observationem adhibeas, ac diligenter invigiles, ut munditia digna Mysteriis, quae in Ecclesiis et Altaribus celebrantur, reperiatur etiam in templo animae tuae (si sacri verbi: »Nescitis, quia Templum DEI estis,« recordatus fueris) et pietati ac puritati Conscientiae ita studeas, ut quotidie aptus esse possis ad sacro-sanctum Missae Sacrificium, et ut tu, itidemque illi, qui tecum morabuntur, ab omni sitis suspicione pravitatis immunes.

5. Pacate et discrete te geres, in temporalia et alia functionem tuam excedentia, vel ad illam non pertinentia, te non immiscebis, in colloquiis familiaribus et litteris, maxime cum Parochis, quorum Parochiani Curae tuae in Officio Missionis committuntur, frequenter agas de his, quae ad Conversionem animarum procurandam iuvant, et si quempiam de haeresi cum fundamento suspectum haberes, contra eundem non via facti procedendum erit; verum occurrente casu, si hoc vel illo loco ex capite haereseos quispiam carceri mancipandus esset, apud officiales oeconomicos, locorum Magistratus, Dominia, vel etiam, si opus fuerit, apud ipsum Regium Officium Districtuale assistentiam petas, nisi fors manifestum periculum fugae appareat, quo casu tamen mox post incarcerationem praefato competente loco id insinuabitur, subinde cum Parocho, cuius ovicula est, debite correspondebis et contra eiusmodi suspectum (nisi iam incarceratus, notorius, aut apud Iudicium saeculare denunciatus esset, eo enim casu, ab examine supersedendum et de hoc prius Nobis relatio danda foret,) simul cum Parocho examen accurate, mansuete et discrete instituetis, subinde Examen huiusmodi ab utroque vestrum subscriptum, et sigillo roboratum ad Vicariatus Foranei Officium, cui ipse Parochus, in cuius territorio operaberis, subiectus est, inde ad Officium nostrum indilate dirigendum, transmissuri, et ulteriorem resolutionem nostram praestolaturi.

6. Si quando urbanitatis gratia mensis Saecularium interesse oportebit, ita te geres, ut modestiae et temperantiae limites non excedas, pravique exempli omnem fugias occasionem et speciem.

7. In loco, ad quem destinaris, quousque revocatus non fueris, permaneas, nec cum animarum detrimento hinc inde te conferas, aut alias cum Authoritatis iactura vageris, congrua tibi assignata

sustentatione contentus neminem Saecularem aggraves, nemini Parochorum, aut Vicariorum Foraneorum sis molestus.

8. In Ecclesiis aut Locis alicui Parocho subiectis nihil attentes, nisi cum consensu eius, aut ab ipso requisitus fueris, et id sine impedimento et neglectu, ut praemittitur, tuae obligationis praestare possis.

9. In Ecclesiis in supradicto districtu sitis de praevio Consensu et facultate Loci Parochi ac iure Stolae ipsi salvo manente, poteris Sacramenta administrare, etiam in necessitate baptizare, cum obligatione, nomen baptizati, levantis et testium, eidem Loci Parocho manifestandi, Matriculae Ecclesiae inserendum, copulandos vero, si a proprio Copulandorum Parocho te requiri contingat, antequam ad denunciationes, et copulationem eorum procederetur, diligenter examinabis de impedimentis et aliis circumstantiis, aut pro Examine ad suum Parochum remittes, et si qui fuerint, quorum unus Catholicus et alter Haereticus sit, praehabita cum loci Parocho correspondentia, Personae eiusmodi ad Tribunal Nostrum remittantur.

10. Libros Haereticorum (praeterquam opera Caroli Molinaei, Nicolai Machiavelli, et Libros Astrologiae Iudiciariae principaliter, aut incidenter, vel alias quovis modo de ea tractantes), legere poteris, ut doctius errores refutare valeas; ubicunque autem apud saeculares illos repereris, ipsos modo bono, et suavi cum omni discretione, fundata et clara remonstratione, absque violentia et strepitu accipere ailaborabis et levabis; atque ubi opus fuerit, brachii Saecularis auxilium implorabis, et ad nos remittere obligaberis.

11. Quorumcunque fidelium poenitentium (exceptis Monialibus) Sacramentales Confessiones audire, illosque ab omnibus etiam reservatis casibus (excepta censura Excommunicationis lata propter violentam manuum iniectionem in Clericum, hanc enim in omnibus Generalibus Licentiis excipi debere declaramus, uti et excepto casu publice denunciati), dummodo consensus illius, qui Ecclesiae praeest, in qua Confessiones auditurus es, accedat, durante tuo Missionis Officio, vigore huius Decreti absolvere poteris.

12. Etiam volumus, ut Haereticos, quos converteris, postea frequentius accedas, eosque in Fide Catholica corrobores et consolides, atque nos, si quid observaveris, quod nostra correctione indigeret, informes, ac tandem fructus Missionis tuae, et defectus repertos ordine descripto, Vicario Foraneo tractus illius, in quo pro tempore moraberis, abinde ad Nostrum officium immediate transmittendos, omni Mense debite consignes.

Noveris itaque fili dilectissime in praescripto tibi hic recto tramite ambulare et obligationi Muneris tibi commissi in omnibus eatenus satisfacere, ut suo tempore cum exultatione manipulos Messis tuae reportare valeas.

Volumus porro, priusquam opus Missionis tuae inchoes, praesens Decretum Nostrum Vicario Foraneo Archi-Episcopali tractus illius, in quo operaberis, et cuius Vicarii Inspectioni pro tunc subiectus eris, debite exhibeas, et operationem tuam non aggrediaris, nisi praesalutato Territorii Dominio. — Pragae in Cancellaria Archi-Eppiscopali, die N. Mensis N. Anno N.

Příloha II.

Konsistorní vynesení dané vikářům v příčině missionářů.

Venerabilis Nobis Dilecte.

Fusior emanat a Reverendissima hacce Curia ordinatio ad rchi-Episcopales Missionarios in Districtibus huius Archi-Dioeceeos constitutos: in qua ipsos non tantum ad ferventer sacrae Misonis munus obeundum in Domino cohortamur; verum etiam iisdem ro uberiori huius Missionis profectu, et animarum emolumento raeter alias datam instructionem) aliqua praescribimus, quibus ncte occupentur. Quam ordinationem Nostram hisce acclusam bis transmittimus, eo fine, ut Honorabilibus Dilectis Districtus estri Missionariis eandem (cuilibet in uno exemplari) si necdum sam per alterius Tractus Officium Vicariatus obtinuerunt, non odo indilate extraditis, seu extradi faciatis; sed et vigilantem getis oculum: ut iidem suum munus cum diligentia, fervore et zelo eragant, conformando se salutaribus adhortationibus et monitis ostris, quae in praedicta ordinatione praescribimus. De quo ipsos tis ocassionibus crebrius admonebitis et excitabitis; unaque de coatu et zelo ipsorum a Beneficiatis, et fideli populo notitiam, quanque accipiendo, nobis, prout repereritis, de hoc referre non interittetis, specialem Paragraphum in relatione visitationis Canonicae ub finem facturus de Missionariis.

Et quantumvis quidem ea, quae in praedicta ordinatione Nostra ntinentur, quantum ad curam, et zelum animarum, instructionem, vigintiam, et adhortationem, ipsumque modum congruum, qui eatenus issionariis praescribitur operandi, ipsos Beneficiatos et curam Aniarum gerentes, quippe ad pascendum gregem Domini praecipue votos et missos, sibi dudum familiaria fecisse, et in usum deduxisse inime dubitare velimus; tamen, quo eiusmodi instructionem Missioriis datam non ignorent, ordinandum duximus et tenore praesenum ordinamus: ut eiusdem singulis, Beneficiatis, et curam Aniarum gerentibus cuilibet unum exemplar, relictis vobis tum pro rchivio Vicariatus, tum pro Successoribus in Beneficio aliis duobus uorum congruum numerum hisce fecimus accludi) quanto citius transittatis. Fiet ita, ut iidem Beneficiati Nostri Dilecti (qui longe aiorem quam PP. Missionarii pro lucro animarum ipsis concretarum impendere tenentur conatum ac fervorem) ea, quae pro uctu earum in hac ordinatione Nostra eatenus praescribuntur, tentiori oculo nonnunquam relegentes, tanto alacrius positis m in excolenda vinea Domini egregiis laboribus, laudabilibusque stigiis et ipsi insistant; et Capellani eorundem habeant, secundum iae (praeter alias saluberrimas instructiones Nostras) in exercendae nimarum curae methodo maxime sub initium Ecclesiasticarum iarum functionum se gerant, forment et procedant. Qui quod reuum est, solito Nostro paterno affectu vobis propensi manemus.

Pragae in Cancellaria Archi-Episcopali, die 2. Januarii, 1741.

Reverendissimi, ac Celsissimi Sac. Rom. Imp. Principis, Do-

mini, Domini Joannis Mauritii Gustavi, Dei Gratia Archi-Episcopi Pragensis, Sedis Apostolicae Legati Nati (Tit.) Vicarius in Spiritualibus Generalis et Officialis, Totumque Archi-Episcopale Pragense Consistorium.

Joannes Mauritius Wenceslaus Martini,
Vicarius Generalis et Officialis.

Antonius Wokaun,
Cancellarius.

Příloha III.

Instrukce missionářům daná r. 1741.

Reverendissimi ac Celsissimi Sac. Rom. Imp. Principis, Domini, Domini Joannis Mauritii Gustavi, Dei Gratia Archi-Episcopi Pragensis, Sedis Apostolicae Legati Nati (Tit.), Vicarius in Spiritualibus Generalis et Officialis, Totumque Archi-Episcopale Pragense Consistorium.

Honorabilibus Dilectis in hac Archi-Dioecesi Pragensi constitutis Missionariis,

Salutem in Domino.

Cupientes Apostolicae Missionis opus ab omnibus et singulis PP. Missionariis in hac Archi-Dioecesi operantibus salutari cum profectu peragi, censuimus in hunc finem esse iisdem, praeter ea, quae in instructione speciali singulis commissa sunt, sequentia adhuc intimanda: prout tenore praesentium intimamus et ordinamus: Pro

1. Iidem PP. Missionarii memores suae obligationis commissum sibi munus Missionis eatenus obeant, ut non alias, quam quae ipsorum sunt muneris operationes, tantum exerceant; ab iis vero, quae a Missione sunt alienae, omnino abstineant. Unde munera Parochialia ab ipsis Parochis peragenda, ne quidem requisiti (nisi urgens adsit necessitas) cum neglectu Missionis assumant, minus in eadem sese suapte sponte ingerant; sed eadem ipsis Parochis, quibus id ex vi sui muneris incumbit, persolvenda relinquant; nec apud Beneficiatos et curam animarum gerentes ulla ratione vices Capellanorum suppleant, aut apud eosdem, dum a Beneficio (etiam de Nostra facultate) absunt, more Cooperatorum, vel alio quovis modo sese detineant: Scientes id fini Missionis, et intentioni Suae Reverendissimae Celsitudinis et Inclytorum Dominorum Statuum Regni ex utraque parte onus expensarum ferentium, omnino adversari; verum loca assignati sibi Districtus, pro quo unice destinatos se esse noverint, et meminerint, magna cum sedulitate adeant, et visitent: atque ob maiorem Missionis suae fructum capessendum non tantum cum Parochis, ad quorum territoria eosdem venire continget, sed et cum Vicariis Foraneis, in quorum Tractu existent, super operationibus suis sedulo et fideliter correspondeant.

2. Ordinamus: Ut iidem PP. Missionarii relationes menstruas Missionis, elapso quovis mense, quanto citius fieri poterit, ad Reverendissimum Officium transmittant nec ulla ratione differant, ita concipiendas et stylizandas: ut in iis operationes Missionis singulis

ensis diebus correspondentes specifice exprimant iuxta ordinem erum ipsius mensis. Demum sub finem relationis operationes ipsas hac nunc dicta relatione contentas in calculum stringant,

Exempli causa: Catecheses . . . . . tot
Visitationes . . . . . tot
Examina de haeresi suspectorum tot

Et sic de aliis:

Iisdemque relationibus in continuo, Catalogum, seu specificanem librorum per hunc eundem mensem sequestratorum cum mine Authoris, et Tituli subnectant, cum addito (si recentioris it editionis) quo Anno editi fuerint, et in qua materia Fidei posimum sint erronei: exprimendo pariter folii, seu paginae nuerum, ubi doctrina illa erronea contineatur? cui tandem Summa smodi librorum subnectatur. Et ista semper ita specificanda nient, non obstante, quod etiam in ipso contextu relationis forse horum librorum ita sequestratorum mentio facta fuisset.

Relationes ergo eatenus singulis mensibus faciendae (praemisso verendissimi Officii Titulo) sequenti modo apponentur:

Deposita a me relatione Missionis pro mense N ulteriorem smodi relationem menstruam facio pro mense N Anni currentis N sequentibus:

1ma die mensis N operatus sum hoc, etc.
2da die hoc, etc.
3tia hoc et sic de reliquis diebus mensis.

Summa:

Catecheses . . . . . tot
Visitationes . . . . . tot
Examina de haeresi suspectorum tot etc.

Catalogus Librorum per hunc mensem sequestratorum:
Specificentur:

Ita pro debito obligationis meae humiliter refero et fideliter testor.

Reverendissimi Archi-Episcopalis
Consistorii
obsequentissimus
Nomen et Cognomen.
Archi-Episcopalis Missionarius
in Districtu N.

Titulus seu inscriptio a tergo:

Ad
everendissimum Archi-Episcopale Consistorium
Relatio menstrua Missionis
pro mense N. Anni N.
a me N. N.
Archi-Episcopali Missionario
in Districtu N.

Copias vero relationum et pariter copias Catalogorum respectu librorum asservent, si quae ratio id subinde exposcat endorum.

o sequestratos bene custoditos et obsigillatos una scriptis danda, et annexo Catalogo illorum dein ad Officium tuta transmittant occasione.

fiantur et restent emendanda; locaque et personas de haeresi, retentione librorum haereticorum suspectas consignent, et speci- quam specificationem una cum iis Decretis, quae forsan per se suae operationis ex Reverendissimo Officio ad eos facta sunt, ni Successoris directione et notitia in Reverendissimo Officio otenus deponant, priusquam ad alium locum se conferant. im vero Successor, antequam Missionem inchoet, Antecessorem pro capienda uberiore notitia eorum, quae ad promovendam osequendam cum desiderato fructu in Districtu illo Missionem it, accedere (si in vicinia existeret), personaliter, (si remotior scripto requirere non intermittat; quam notitiam Antecessor pte et sincero pro S. Missionis profectu animo praestabit.

Ne vero aliqui ex P. P. Missionariis steriliorem campum opera- se in hoc, aut altero Districtu, pro quo destinati sunt, nactos , aut non omni parte Anni Missionem exerceri posse autument: vero tunc tantum opera Missionis operarentur, dum cum inibus Haereticorum aut de haeresi suspectorum occupantur; opter subiungimus quaedam, quae quidem ex instructione iis, Missionariorum numero adscribuntur, data deducuntur, et pro- , quae si pro debito zelo exequi studeant, steriliorem opera- n ad Missionem pertinentium campum sibi obtigisse, minime nt censere; Nimirum·

1. In civitatibus, Oppidis, ac Pagis, Domus, Scholas, Hospitalia, res; item Molendina, Ovilia et Vineas, ac solitarias inter campos que sitas habitationes visitent: Populumque spiritualibus al- s, et pro exigentia paternis monitis ad servanda DEI, et Ec- e praecepta, et pietatem Christianam excitent, animent, et ex- ntur.

2. Tam publice in Ecclesiis et Scholis, quam privatim in Do- catechizent et in credendis quidem necessitate medii (uti r), primo, tandem et in credendis necessitate Praecepti, iuvenes ltos, hominesque vagos ac obvios rudes, Mendicos et Pastores npis, ubi in pascuis plures utriusque Sexus quandoque congre- eperiuntur, instruant: ipsisque essentialia Sacramentorum ex- ndo, in iis praesertim, quae ad ritam et salutari cum fructu mentorum perceptionem requiruntur, et quae pro adimplendo iustitiae Christianae scitu sunt necessaria, in omni suavitate, fronte, cum animi tranquillitate, absque signo omnis impatien- dhibito semper discreti zeli moderamine erudiant, ne scilicet ctiones eiusmodi fiant tempore importuno, neve nimium pro- ntur, attendentes.

Advertant etiam, qualibus principiis Fidei imbuatur iuventus s frequentans? quibus libellis in condiscendis literis utatur? ue Ludimagistros de credendis (non tamen praesentibus aliis entute scholastica praesertim) examinent et ad praelucendum exemplo iuventuti, aliisque, admoneant.

3. Habentes iidem P. P. Missionarii plene perspectum et me- mandatum (quod quidem eos habere confidimus) Catechismi materiarum ordinem: de his illos, qui paulo meliorem n doctrina Christiana fecerunt, instruant, utque alios hristiana initiantes erudire velint, rogent, suadeant et

Vicariis autem et suam relationem menstruam pro ultimo mense unius cuiusque Anni, ut est pro Decembri, quod illico, ut praemissum est, tum ipso mense faciendum erit, Nobis consignabunt, ut in eiusdem mensis relatione non tantum particularem Summam mensis unius correspondentem, sed etiam Summam Summarum totius Anni operationum summetenus contrahendo videlicet in eandem Summam generalem particulares Summas suarum eiusmodi operationum singulis Anni mensibus correspondentium: quod idem quoad illas per semestrem totius Anni separatas erit observandum.

4. Quodsi aliquibus casibus contingant, qui necessariam exposcant Reverendissimi Officii resolutionem, tales per speciales propriam mensis, inter eiusmodi casum fortassis iam in relatione menstrua etiam emissam.

5. Assistentias fori saecularis, et in specie Regii Districtualis Officii in casibus in quibus eiusmodi assistentiis necesse fuerit, debito et reverenti modo petant: eam in causam studeant Regios DD. Districtuales Capitaneos omni modo praevenire, eos cum reverentia quandoque accedendi et rem exponendo, velint salutare hoc Missionis ipsis suis Officiis secundare et benignam, si eam expeti contingat, praebere assistentiam. Quam exigente necessitate decenter petita, eiusque causam simulter scient repraesentare: qui modus agendi etiam respectu aliorum Dominorum et Magistratuum, nec non aliorum, qui suis Officiis secundare possent Missionem, erit observandus. Quodsi contingat assistentiam recte petitam denegari (a quo tamen abesse fortis speramus eos, a quibus eam peti erit necesse) tunc illico, vel ad Vicariatus Officium, vel ad Reverendissimum Consistorium recurrere non intermittent: ceterum in relationibus semper etiam erit annectendum, ubi negata, vel data fuerit eiusmodi petita assistentia, ut Reverendissima Celsitudo Tua eiusque Reverendissimum Officium sciat distinctionem facere eos inter, qui sacrae Missionis sese exhibeant Fautores et Amicos, et qui secus.

5. Mansuetudinis autem memores, dum aliquos infirmos in Fide deprehendi contigerit, eosdem fustigationibus et verberibus affligi ac

eriantur et restent emendanda; locaque et personas de haeresi, retentione librorum haereticorum suspectas consignent, et speci-nt: quam specificationem una cum iis Decretis, quae forsan per pus suae operationis ex Reverendissimo Officio ad eos facta sunt, sui Successoris directione et notitia in Reverendissimo Officio ptotenus deponant, priusquam ad alium locum se conferant. num vero Successor, antequam Missionem inchoet, Antecessorem m pro capienda uberiore notitia eorum, quae ad promovendam prosequendam cum desiderato fructu in Districtu illo Missionem ant, accedere (si in vicinia existeret), personaliter, (si remotior t) scripto requirere non intermittat; quam notitiam Antecessor mpte et sincero pro S. Missionis profectu animo praestabit.

Ne vero aliqui ex P. P. Missionariis steriliorem campum opera-is se in hoc, aut altero Districtu, pro quo destinati sunt, nactos se, aut non omni parte Anni Missionem exerceri posse autument: si vero tunc tantum opera Missionis operarentur, dum cum minibus Haereticorum aut de haeresi suspectorum occupantur; propter subiungimus quaedam, quae quidem ex instructione iis, Missionariorum numero adscribuntur, data deducuntur, et pro-nt, quae si pro debito zelo exequi studeant, steriliorem opera-um ad Missionem pertinentium campum sibi obtigisse, minime runt censere; Nimirum

1. In civitatibus, Oppidis, ac Pagis, Domus, Scholas, Hospitalia, ceres; item Molendina, Ovilia et Vineas, ac solitarias inter campos asque sitas habitationes visitent: Populumque spiritualibus al-iis, et pro exigentia paternis monitis ad servanda DEI, et Ec-iae praecepta, et pietatem Christianam excitent, animent, et ex-tentur.

2. Tam publice in Ecclesiis et Scholis, quam privatim in Do-us catechizent et in credendis quidem necessitate medii (uti tur), primo, tandem et in credendis necessitate Praecepti, iuvenes dultos, hominesque vagos ac obvios rudes, Mendicos et Pastores ampis, ubi in pascuis plures utriusque Sexus quandoque congre- reperiuntur, instruant; ipsisque essentialia Sacramentorum ex-ando, in iis praesertim, quae ad ritam et salutari cum fructu ramentorum perceptionem requiruntur, et quae pro adimplendo io iustitiae Christianae scitu sunt necessaria, in omni suavitate, à fronte, cum animi tranquillitate, absque signo omnis impatien- adhibito semper discreti zeli moderamine erudiant, ne scilicet ructiones eiusmodi fiant tempore importuno, neve nimium pro-antur, attendentes.

Advertant etiam, qualibus principiis Fidei imbuatur iuventus olas frequentans? quibus libellis in condiscendis literis utatur? sque Ludimagistros de credendis (non tamen praesentibus aliis iventute scholastica praesertim) examinent et ad praelucendum exemplo iuventuti, aliisque, admoneant.

3. Habentes iidem P. P. Missionarii plene perspectum et me-iae mandatum (quod quidem eos habere confidimus) Catechismi tatum et materiarum ordinem: de his illos, qui paulo meliorem ressum in doctrina Christiana fecerunt, instruant, utque alios octrina Christiana initiantes erudire velint, rogent, suadeant et oneant.

4. Faciant sibi SS. Tridentini Concilii lectionem familiarem: et praesertim (ut hoc in loco opportune dicamus), Sess. 6. de Iustificatione, et Sess. 14. de Sacram. Poenitentiae: ubi utiles, et salutares ad propositum ubertim reperient instruendorum et catechizandorum Fidelium materias.

5. Pariter in hoc studium praecipuum impendent, ut habentes exquisitas in promptu actuum Fidei, Spei et Charitatis, sicuti et Doloris seu contritionis perfectae formulas, easdem inter expressionem affectus et sancta suspiria cum iuventute non minus, quam cum adultioribus frequenter eliciant, et elicere doceant: diligenter eisdem explanantes motiva supernaturalia harum virtutum Theologicarum, et contritionis; eosdemque fideles (parvulos praesertim, quos ad diluculum rationis iam pervenisse animadverterint) instruant de necessitate et obligatione se frequenter in iisdem Virtutibus exercendi et contritionem perfectam in quovis probabili periculo mortis eliciendi: explanando simul eximiae huius Virtutis effectum. Subnectantque fieri posse, ut constituti in peccato mortali copiam Confessarii habere non possint, tuncque unicum remedium salutis superesse: si ad actum contritionis perfectae refugiant, eumque cum serio proposito deinceps non peccandi eliciant. Hinc qualiter Contritio perfecta a contritione imperfecta distinguatur, explanatio non erit omittenda.

Ne vero rudes dubitare possint omnia credenda esse, quae per Ecclesiam Catholicam credenda proponuntur: doceant eam esse Magistram infallibilem, utpote columnam, et firmamentum veritatis. Illamque in Petra illa solidatam, contra quam ex promissione Christi portae inferni non praevalebunt. Unde

Ulterius explanent Fidelibus adultioribus, et in doctrina Christiana iam aliquatenus progressis notas verae Ecclesiae et perpetuam visibilitatem ac infallibilitatem Sanctae Ecclesiae Romanae: cuius invisibile Caput est Christus, visibile vero Summus Pontifex: eundem esse iudicem controversiarum Fidei, Eique esse obediendum.

6. Doceant senes, iuvenesque orare ad trinum pulsum diei, mane, meridie et vesperi salutationem Angelicam: dumque occasio sese offeret, preces istas clara voce cum praesentibus orent, simulque in hac opportunitate insinuent Indulgentias plenarias huiusmodi preces orare solitis et sacramentaliter confessis, sacraque communione refectis (quas singulis mensibus semel lucrari possint) esse concessas; unde ad constanter recitandas has salutationes Angelicas, et obtinendum hunc fructum spiritualem Populum moneant et exhortentur: ac una insinuent, quod ubi hic trinus pulsus diei in pagis defectu campanarum fieri non potest, tamen mane, meridie, et vesperi hanc salutationem Angelicam recitantes, earundem Indulgentiarum plenariarum se participes facere possint.

Moneant, suadeant, et doceant Fideles examen conscientiae singulis diebus vesperi, ac mane instituere, ac desuper perfectae contritionis actum elicere. Nec minus mane pro operibus diei bonam intentionem formare, eamque subinde per diem renovare; et haec quantae sint utilitatis, quantumque meritorum sibi Fideles per hoc comparare possint, explanent.

7. Invigilent et admoneant, ut omnes et singuli Fideles, iuvenes, senesque orare saltem sciant Orationem Dominicam, Salutationem

icam, Symbolum Apostolorum, Decalogum, Salve Regina et
e DEI, qui Custos es mei; quas pariter, saltem mane ante
em et vesperi ante somnum devote persolvant. Similiter prae-
us ab Ecclesia preces ante et post mensam non modo Patribus
usque familias recommendent, easdem et ipsi, dum sese
occasio, clara voce praeorent, sed et ut ipsis etiam absen-
voce clara praeorentur, utque idem servetur cum cantilenis
ratiarum actione post mensam destinatis, piis et approbatis
nicis saltem et Festivis diebus) decantandis exhortentur, sua-
iustumque et in hoc conatum suum impendant.

8. Precibus ac devotis cantionibus inter diurnos labores fun-
, ac decantandis assuefieri, Missae diebus feritatis, ubi eius
habetur, interesse et si ob labores assiduos eidem Sacrificio
non possunt, adminus ad pulsum, seu signum campanae,
ad Sanctus aut Consecrationem dari solet, sive domi, sive
xistentes, genua flectere, piumque suspirium ad DEUM Eucha-
m elicere, suadeant; et quo facilius persuadeant, fructum et
tem inde in animas eorum redundantem exponant: diem de-
in pace et domestica concordia, sobrie, pie, inter castos dis-
, et sermones (quodque summa est pietatis) in DEI, proxi-
charitate, studeant transigere, admoneant et exhortentur.

9. Adhortentur quoque Populum ad frequentanda sedulo, et
n per decursum Anni saepius Sacramenta Poenitentiae et
ristiae; nec pigeat instruere, qua vultus, oculorum, manuum-
ompositione, et modestia deceat hoc Sacro-Sanctum Epulum
ere. Ad suscipiendum vero Sacramentum Confirmationis eos,
ecdum illius Charactere insigniti sunt, animent, eius virtutem
o, sicut et praeparationem ad illud explanent; ordinarium
s, (quod est feria secunda et tertia Pentecostes) quo hoc
menrum hic Pragae conferri solet, Fidelibus intiment; appro-
ante Pentecostes tempore, illud eidem Populo in memoriam
nt, ac rursus fructum et utilitatem huius Sacramenti ipsis
explicent; nec verbis claris addere omittant: Sacramentum
tra gravem culpam et poenam iterari non posse.

Praeterea etiam ad habendam in domo crucifixi Effigiem,
nes pias, nec non aquam benedictam, qua mane saltem, et
ri sese aspergant, et sub aspersione Versiculum illum poeni-
Prophetae: Asperges me Hyssopo, et mundabor, lavabis me
er nivem dealbabor, recitare consuescant, animent et ad-
nt.

Sicut ex adverso, si forte aliquibus in dominibus turpes, ob-
ae, atque adeo et scandalosae picturae reperientur, hae tan-
intolerandae, utpote grave periculum, ruinamque animarum
ntes, curent, ut eiiciantur et in hoc prudentem, piamque
operam impendant; discretum zelum semper in memoria
tes.

10. Invigilent, admoneantque, ut Fideles Dominicis et Festivis
Missae, Concioni et Catechesi intersint, non tantum Patres
sque familias, eorum proles et inservientes, sed et, qui pas-
pecoribus et gregibus destinati sunt; demum praedicti Patres,
sque ea, quae de doctrina Christiana in Concione, vel Cate-
o dicta fuerunt, tam a prolibus, quam a domestica sua familia

faciant recenseri, ut audita in templis domique repetita, magis memoriae imprimantur: et si forte audita ignorarent, a Patribus, Matribusque familias corrigantur, emendentur et doceantur.

Commendent in Templis reverentiam, modestiam et devotionem: collaudent separationem sedilium in templo quoad sexus divisionem: admoneant, ut in domibus ac diversoriis a musica et compotatione temperetur et abstineatur tempore divinorum, prouti id aliunde est vetitum.

Lustrent et visitent decenter eo tempore, quo divina in Ecclesia peraguntur, habitationes hominum, in quos suspicio aliqua posset cadere; et advertant diligenter, quibus negotiis homines domi tunc manentes vacent? an non libros legant haereticos? suspecta conventicula celebrent? aut non forte ex negligentia, aut contemptu absint a divinis? unde qualiter et quibus operibus sanctificandi sint dies Dominici et Festi, Populus erit instruendus.

11. Praesentiam et timorem DEI Populo constanter inculcent: inter cetera vero abominabilia praepedire et abolere satagant blasphemias, maledictiones, magias ac superstitiones. Dissidentes coniuges conciliare, iurgia et inimicitias inter vicinos componere studeant; adulteria et concubinatus, cantus obscaenos et turpiloquia, scandala et ebrietates tolerari prohibeant: Famulantes ad fidelitatem, omnes ad convententem suo statui castitatem admoneant.

Si quae in peccatum carnis lapsae, ac prostitutae personae in aliqua communitate reperiuntur, requirant et moneant pro debita dexteritate et observantia, Officiales, Iudices et Patres familias, ut invigilent, ne tales personae vitio huiusmodi fortassis deditae, aut plane quandoque pellices (velut scabiosae oves) alios inficiant et innocentium animas seducant.

12. In non copulatos sibi more coniugum conviventes inquirant, et tales deprehensos ab invicem separari faciant, implorata, in quantum opus, assistentia fori saecularis; sique huiusmodi personae matrimonio iungi volunt, iis concilio succurrant, et auxilio.

Coniuges dissidentes, ut supra dictum est, ad invicem reconcilient, eosque suapte Authoritate separatos, ad matrimonialiter cohabitandum adhortentur; renuentes vero sibi cohabitare propriis eorundem Parochis insinuent, et non praestita ipsis obedientia, Officio Vicariatus Foranei, demum non secuta hic emendatione, ad Reverendissimum Consistorium (nisi vel Parochus, vel Vicarius Foraneus id facturi essent) ipsi deferant.

Sponsos in eadem domo habitare quod non liceat, insinuent et instruant.

Quoad vagos marem et mulierem simul deprehensos, habita personarum ratione, in quas suspicio eiusmodi cadere possit, prudenter ac circumspecte explorent: utrum ad invicem matrimonialiter copulati existant? Et quomodo se copulatos esse doceant? demum uti compertum fuerit, pro bono et salute animarum ipsorum sint solliciti; sique prodiverit eos non esse copulatos et desiderare iungi matrimonio, suis locis pro iis interveniant, eosque a peccatis revocare conentur, ut supra commemoratum est.

13. In personas de haeresi suspectas et conventicula huiusmodi, ac receptationes Seductorum, aut eiusmodi personarum suspectarum inquirant, deprehensasque examinent, adminiculo etiam

nulae in Patentibus Nostris Vernalibus Anni 1733. § 3. praeiptae; et cum testibus in casu exigentiae et inficiationis conntent; penes eadem examina autem de libris haereticis et spectis, de complicibus, aliisque suspectis personis, nec non de luctoribus et conventiculis, in quibus locis ii se detinere, haec o celebrari soleant? quomodo illi deprehendi, aut detineri possint? m adhortatione, ut eosdem, postquam de ipsorum adventu intelerint, velint manifestare) interrogent; sique eiusmodi examinati perti fuerint erroribus adhaesisse: eorundem examina Reverensimo Consistorio consignentur, ab ipsis et propriis Curatis locorum oscripta et sigillata. Demum qualibus principiis Fidei imbutae t proles, uxores, cognati, ac domestica familia talium suspectorum, do suavi et opportuno explorent, atque pro comperto singulos his domesticis crebrius catechizent; eiusmodi vero suspectos, aut eresi infectos de veritate unice salvificae Fidei nostrae, ex adrso vero de falsitate Sectae et errorum, quibus adhaeserunt, aut haerere putantur, sedulo et cum conatu instruant, ac saepius, si s carcere detineri contingat, visitent: quod de visitandis carceus generaliter hisce commendatur, ut supra iam dictum est.

Conversos autem, et sanctae Matri Ecclesiae reconciliatos, stquam etiam a censura absoluti fuerint, per huiusmodi instruonem, frequentius iisdem dandam corroborare studeant, atque ne stea relabantur, invigilent

Quodsi quandoque P. P. Missionarii examinibus personarum haeresi suspectarum ipsimet adesse non possent, eas propriis rochis, etiamsi alterius sint Dioeceseos, revelent, ut ab iisdem leant instrui aut examinari. Ad quod aliunde vi Pastoralis sui ineris tenentur.

Libros denique quoscunque, sibi ad revidendum exhiberi faciant, sque revideant. In libros haereticos inquirant: quibus repertis, t extraditis, ex Retentoribus ipsorum, licet sponte eosdem extralissent, quaerant, (idque tanto penitius facere est necesse, quanto igis ac patentius ipsis dictis retentoribus constare poterat, librum raditum haereticum esse, aut doctrinam haereticam continere) bona, vel mala fide (an nimirum scientes illos esse haereticos, sub Censura prohibitos) eiusmodi libros retinuerint? legerint? an quales errores in ipsis contineri animadverterint? utrum his oribus fidem adhibuerint? unde et qua occasione libros hos quisiverint? an ipsos aliis communicaverint? an non plures ros habuerit ille, qui hunc ipsis donavit, vendidit, accomodavit? praeterea retentores huiusmodi librorum haereticorum, et ut iemissum eosdem sponte etiam exhibentes, de credendis exanent, et responsa eorum seu examina, si reperti fuerint, mala e eosdem retinuise, aut apud se servasse, aut si dubium de hoc rit, Reverendissimo Officio transmittant.

Disponant porro Populum, praecipue vero suspectos, ut pro ibus facultatum suarum sibi libros Catholicos utiles et spirituales nparare studeant; in quo si Parochi eorum proprii non possint e auxilio, ipsi PP. Missionarii (praevie data, dum commode fieri erit, eorundem Parochis de hoc notitia) in his procurandis opiari non negligant.

14. Invigilent in nundinis, ne involucra librorum bonorum hae-

resim contineant; neve libri perniciosi foliatim inter merces impositi lateant; item in encaeniis et solemnioribus aliis diebus, ubi quandoque et nonnulli ex indigenis, ut apparet minime suspecti, tamen turpis lucri gratia sub praetextu venditionis aliarum mercium, (etiam piarum, veluti Rosariorum, Imaginum, Numismatum et Cantilenarum) libros haereticos distrahunt, in Secretioribus cistulis, aut minus apparentibus scriniis habentes eosdem reconditos: in qua fraude praesertim ii, qui Zitavia in has partes excurrunt, et merces pariter suas in nundinis et alio hominum, concursu venum exponunt, nonnunquam fuere deprehensi. Proinde ut tales ita reconditi libri inveniantur industriose studeant, illosque, ad quos vi Officii mercimonia eiusmodi visitare spectaverit, de huiusmodi fraudibus et dolis reddant certiores et quatenus diligenter lustrare velint, humaniter requirant. Repertos demum ubicunque libros haereticos, aut superstitiosos, vel scandalosos, famososque libellos, sequestrent; cantilenas superstitiosas, male moratos iocos continentes, aut ad lasciviam provocantes vendi et cantari prohibeant, pariterque sequestrent; requisita ad haec, prout opus fuerit, etiam assistentia fori saecularis. Quod idem intelligendum est de hominibus vagis et agirtis, qui ad expositas quasdam picturas saepius ficta et inconventia miracula decantare solent. Deprehensis itaque talibus eos cantare prohibeant, cantilenis, libellis, ut supra una cum picturis, si indignae oculo Christiano fuerint repertae, sequestratis; tum demum de Pictore, de Impressore et Authore, inquirant, eosque ad Reverendissimum Officium deferant.

15. Eandem vigilantiam continuo adhibeant adversus illos, qui iam aliquando ad partes acatholicas facti fuerint profugi, ut ut reduces. Uti et contra utriusque Sexus vagabundos homines, qui uti compertum est, sub praetextu diversorum mercimoniorum (praecipue cum tela ordinaria et etiam illa pro molis usitata, nec non cum libellis, cantilenis et piis, ut supra recensitae fuerunt, mercibus et cum altilibus) suam exercere videntur negotiationem. Imo compertum est: per eos, qui negotia cum frumento tractant, illudque extra Patriae fines evehunt, etiam sub hoc praetextu quandoque homines ex Boëmia ad partes acatholicas evectos fuisse. Etiam subinde quidam Seductores quasi exauctorati milites, mendici et laniones, Inclytum hocce Regnum pervadunt, negotiari, mendicare, et visitare se consanguineos fingunt, dum interea libros haereticos huc inferre, haeresim disseminare, homines abducere, et Coenam sub utraque porrigere solent, experientia id comprobante.

Admoneant incolas de caute recipiendis in suas privatas habitationes passim et promiscue ignotis advenis ex partibus acatholicis, aliisque locis suspectis: cum pro peregrinis et iter agentibus diversoria non desint; animando simul ad hospitalitatis Christianae virtutem in eos exercendam, a quibus nullum habeant metuendum ruinae spiritualis periculum, iis in locis praesertim, ubi multa reperiuntur pro iter agentibus hospitia. Pariter admonitione opus est, ut Fideles non habeant familiarem conversationem nec ullam correspondentiam, etiam cum consanguineis, ad partes haereticas factis profugis; quos tamen, si subinde visitationis, aut alia de causa huc venire contigerit, ad resipiscendum et redeundum ad gremium

ae Ecclesiae Romanae adhortentur, atque de illorum reductione, sipiscentia sint omnimode solliciti.

Non negligant occasiones hominibus, licet ii in partibus aca- is natos et in Secta aliqua educatos, eiusque asseclas se esse erentur, nihilominus veritatem unice salvificae Fidei nostrae, que verae Ecclesiae et perpetuam visibilitatem, ac infallibili- sanctae Ecclesiae Romanae, pro ratione capacitatis eorum, quibus agent et pro occasione, quae ipsis offeretur, suaviter nandi, in quo tamen discretione et prudentia opus est, ne ad ntiosas et clamorosas disputationes descendant.

Ubi et hoc observandum: Ne passim, et indiscriminatim etiam cis, ubi nulli sunt de haeresi suspecti incolae, fiant controver- ae Conciones et invectivae in Lutheranos, Calvinistas, Hussitas uandoquidem compertum est pios, et zelosos Christianos super his ri, censentes sibi haec talia exprobrari; imo ubicunque etiam suspectos controversisticam Concionem utilem animabus iudi- rint, Concionem eiusmodi cum magna prudentia, modestia et rio bono studio ac labore peragere satagant. — Ceterum in ionibus suis Auditores opportune admoneant, quatenus Parochos proprios, utpote, qui pro eorum Salute rationem aliquando sunt reddituri, diligant, honorent et ad ipsos suam in neces- bus suis confidentiam habeant et refugium.

Porro iidem Missionarii Catalogum habeant Seductorum et gorum factorum, cum descriptione ipsorum, de nomine, cog- ne, quoad staturam, physiognomiam, signa, loquelam, aetatem, tum: quoad delicta et exercitas seductiones et loca, in quibus tere et subsistere solent, notitiamque eiusmodi seductorum et gorum ex examinibus acquirere studeant, et huiusmodi de- tionum exemplar etiam Reverendissimo Officio separatum ab aliis ionibus transmittant.

16. Attendant praeterea, ne Judaei cum Christianis sub eodem habitent, neve convescantur, combibant, ludant, aut choreas nt adinvicem; ut iniquas usuras cum Christianis non exerceant, d loca non multiplicentur; Praediaque et ruralem oeconomiam possideant; nec obeant Officia Christianorum. Quo in puncto ndando semper cum Parochis locorum, aut etiam ipsis Vicariis neis correspondeant. Denique inquisituri etiam, num proles stianorum habitationes ipsorum frequenter adeant? et prolibus um colludant, imbibentes ab iisdem mores eorum, Christianae et virtuti adversos. Proinde, ubi haec deprehendentur, cum tis locorum, ut dictum, quomodo his malis obviandum foret, rant; ceteroquin et eorum Saluti intenti, ipsis suavi modo et , ne Nomen Salvatoris blasphement, congruis occasionibus ationibus exponant signa credibilitatis Fidei, uti miraculorum, us illustrata fulget sancta Mater Ecclesia; ac praesertim quoad Adventus Messiae, quod nullos Prophetas, nulla signa, seu cula, nullum Sacrificium habeant, et de ablato Sceptro Judae; itque subinde addere, quomodo saepius incredulitas Judaeorum O gravissime fuerit punita.

17. Tempore opportuno, praecipue vero, quo alias Missionis ationes impedientur obire, in sacrae Scripturae et Concilii ntini lectionem, toto animo, ut dictum, incumbant, in Contro-

versiis Fidei sese exerceant, casus conscientiae examinent, nec non instructionem pro obeunda Missione alias ipsis datam, et praesentem, per crebram lectionem faciant sibi familiares.

18. Quo denique spiritum suum pro obeundis laboribus Apostolicis habiliorem reddant, annua recollectio iis paterne suadetur, et commendatur; quem in finem iisdem conceditur sex dierum spatium, quod sibi intra decursum anni tali tempore, quo minori cum dispendio sacrae Missionis operationes intermitti poterunt, eligere ausint, ut in iis quotannis spirituali meditationi, seu exercitiis vacare valeant, de quibus peractis, in sua menstrua relatione mentionem facere non omittant.

Inter hos denique Missionis conatus et labores, continuam charitatem DEI, ac dilectionem proximi in animo habentes, eamque populo instanter commendantes, districtus sibi commissi provinciam eatenus, ut praescribitur, obeant; a Fide taliter aberrantium, praesertim dum in pertinaciores incidere eos continget, in Sacrificiis Missae (quod nulla die omittant) et Orationibus, ac aliis Pietatis et Perfectionis Christianae officiis, quibus eos studere opportet, iugiter sunto memores: iniurias sibi quandoque illatas et quasvis oblocutiones forti animo perferant, in spiritualibus deliciis recensentes, si cum Apostolis pro nomine Jesu et sancto hoc Missionis munere digni fuerint aliquam adversitatem, contumeliam, et afflictionem quamcumque pati: ut ita opere complentes, quod ore praedicaverint, portatoque eatenus sancte ac pie hoc sacrae Missionis onere, aliquando recipiant Apostolici laboris mercedem.

PRAGAE in Cancellaria Archi-Episcopali, die 2. Januarii, Anno 1741.

Joannes Mauritius Wenceslaus Martini,
Vicarius Generalis et Officialis.

Antonius Wokaun,
Cancellarius.

Drobné zprávy a posudky.

Examina podezřelých z kacířství v letech 1732—1734 v Dobrušce. V archivě děkanství Dobrušského zachovaly se zevrubné výslechy osob z kacířství podezřelých, jež opsal a zaslal nám k volnému použití vdp. děkan a vikariatní sekretář *A. Flesar.*[1]) Nehodláme uvésti je všechny a v plném znění (jsouť takové a podobné výslechy všecky na jedno kopyto), ale u výtahu nebudou tuším nezajímavy.

Vyslýchaných osob v Dobrušce bylo celkem 18, a to: Matěj Kubka (Kupka) z Jilovic, Jan a Matěj Hlaváček z Jeníkovic, Jan Vaníček a Josef Brouček z Mezříče, Jan Franc z Roztok, Mikuláš

[1]) Originály těchto výslechův uloženy jsou ve vrchnostenském archivě na Opočně.

Švorc z Rohenic, Jiří Lemfeld (87 roků starý), soused dobrušský, Mikuláš Doubrava, radní z Dobrušky a jeho žena Johanna, Jiří Mandelík, sládek z Třebechovic, Lukáš Truněček, řemesla šiflářského z Dobrušky a jeho žena Alžběta, Jiří Švorc z Bačetína a sestra jeho Zuzana, Mikuláš Fireš, hajný z Valu a syn jeho Jan, Jiří Matějsek, 16letý syn Jiříka Matějska ze Slatiny.

Pobloudilců napočteno 133, kteříž usvědčeni byvše, uvězněni jsou v Hradci Králové (36), v Jaroměři, Trutnově, v Nov. Bydžově, v Králové Dvoře, v Jičíně a 2 i v Praze. Nálezem soudním r. 1734 odsouzeno bylo 35 obžalovaných »propter turbatam tranquillitatem« (pro rušení veřejného pokoje) ku pracím pevnostním a při invalidovně v Praze a v Chebě v železích od půl roku až do 5 let. Městu Dobrušce, kde oněch 18 zatčených blouznivcův a jiných obviněných uvězněno a vyslýcháno, (z nichž někteří i dvakrát), vzrostly útraty za jejich stravování na 275 zl. 41 kr., kteréž reskriptem ze dne 28. října 1733 nahrazeny byly srážkou na kontribuci.

V dobách, kdy v zemích českých se jen hemžilo praedikantů, kteří lid přemlouvali ku přestoupení na víru protestantskou, kteří mu dávali různé knihy lutheranské, kteří jej (zvláště mladý lid) líčením nastávajících hrůz válečných i vábnými sliby lákali, není divu, že mnohého lapili do tenat, že odpadl od církve, neb ušel i ze země. Když se strany vládních orgánů hleděla se učiniti přítrž i přestupování na víru evangelickou i vybíhání za hranice, nazýváno to pronásledováním. Někteří uprchlíci, kteří se obrátili jednak do Sas, jednak do Braniborska, kde se jim však nedostalo, jak očekávali, vlídného přijetí a hojné podpory, zase vraceli se a byli obžalováni z kacířství; někteří jiní v cizině zůstali, nalezše tam výživy.

Po výslechu tří prvních obžalovaných podána zpráva krajskému úřadu a od Jana Innyka, konsist. assessora, bisk. vikáře a děkana v Dobrušce německý dopis (ač byl jazyka českého mocen) p. regentu Clannerovi: jak mu přísně nařízeno od J. Jasnosti p. vévody (biskupa Mořice Adolfa, vévody saského) a od konsistoře, by podal autentickou zprávu o čtyřech uvězněných emissařích, načež p. regent odpověděl, že uvězněni jsou jen tři, jejichž přiznání stručně připojuje.

Pan hrabě Rudolf Colloredo dotazoval se v Praze, kdo zapraví výlohy z uvěznění obžalovaných vzešlé, a kam se mají dáti jejich děti na katolické vychování, načež rada Marquard dal tuto odpověď: »1. Aby p. hrabě k těm 8 kr. požadoval ještě 3 kr. ex publico, kolik se dává žoldu vojákům. 2. Za ty 2 cizopanské vězně ať platí jejich vrchnost, jinak ať se p. hrabě drží jejich effektů. 3. Co se týká zboží těch emigrantův, ať se skonfiskuje, jedna však polovice ať přece zůstane dětem. 4. Co jsou haereseos suspecti (podezřelí z kacířství), musí zůstati u vězení. Co se nechtějí obrátiti, nejlépe je vypustiti. Dítky jejich ještě nerozumné musí se zde ponechati, by vyučovány byly u víře pravé, jmění skonfiskovati a pozemky a příbytky jejich opatřiti pořádnými hospodáři.«

Na dotaz, co se má pozorovati při propuštění oněch pobloudilcův, odpověděno: »1. Každý ať se dozná, má-li jaké a které knihy kacířské. 2. Ať za sebe postaví rukojmí, že zůstane při víře katolické, že u sebe žádného emigranta nebude přechovávati, alebrž to hned udá, i tu, když by cos podezřelého zpozoroval u souseda; a by

versiis Fidei sese exerceant, casus conscientiae examinent, nec non instructionem pro obeunda Missione alias ipsis datam, et praesentem, per crebram lectionem faciant sibi familiares.

18. Quo denique spiritum suum pro obeundis laboribus Apostolicis habiliorem reddant, annua recollectio iis paterne suadetur, et commendatur; quem in finem iisdem conceditur sex dierum spatium, quod sibi intra decursum anni tali tempore, quo minori cum dispendio sacrae Missionis operationes intermitti poterunt, eligere ausint, ut in iis quotannis spirituali meditationi, seu exercitiis vacare valeant, de quibus peractis, in sua menstrua relatione mentionem facere non omittant.

Inter hos denique Missionis conatus et labores, continuam charitatem DEI, ac dilectionem proximi in animo habentes, eamque populo instanter commendantes, districtus sibi commissi provinciam eatenus, ut praescribitur, obeant; a Fide taliter aberrantium, praesertim dum in pertinaciores incidere eos continget, in Sacrificiis Missae (quod nulla die omittant) et Orationibus, ac aliis Pietatis et Perfectionis Christianae officiis, quibus eos studere opportet, iugiter sunto memores: iniurias sibi quandoque illatas et quasvis oblocutiones forti animo perferant, in spiritualibus deliciis recensentes, si cum Apostolis pro nomine Jesu et sancto hoc Missionis munere digni fuerint aliquam adversitatem, contumeliam, et afflictionem quamcumque pati: ut ita opere complentes, quod ore praedicaverint, portatoque eatenus sancte ac pie hoc sacrae Missionis onere, aliquando recipiant Apostolici laboris mercedem.

PRAGAE in Cancellaria Archi-Episcopali, die 2. Januarii, Anno 1741.

Joannes Mauritius Wenceslaus Martini,
Vicarius Generalis et Officialis.

Antonius Wokaun,
Cancellarius.

Drobné zprávy a posudky.

Examina podezřelých z kacířství v letech 1732—1734 v Dobrušce. V archivě děkanství Dobrušského zachovaly se zevrubné výslechy osob z kacířství podezřelých, jež opsal a zaslal nám k volnému použití vdp. děkan a vikariatní sekretář *A. Flesar.*[1]) Nehodláme uvésti je všechny a v plném znění (jsouť takové a podobné výslechy všecky na jedno kopyto), ale u výtahu nebudou tuším nezajímavy.

Vyslýchaných osob v Dobrušce bylo celkem 18, a to: Matěj Kubka (Kupka) z Jilovic, Jan a Matěj Hlaváček z Jeníkovic, Jan Vaníček a Josef Brouček z Mezříče, Jan Franc z Roztok, Mikuláš

[1]) Originály těchto výslechův uloženy jsou ve vrchnostenském archivě na Opočně.

›re z Rohenic, Jiří Lemfeld (87 roků starý), soused dobrušský, ›uláš Doubrava, radní z Dobrušky a jeho žena Johanna, Jiří ›ndelík, sládek z Třebechovic, Lukáš Truněček, řemesla šiflářského ›obrušky a jeho žena Alžběta, Jiří Švorc z Bačetína a sestra ›o Zuzana, Mikuláš Fireš, hajný z Valu a syn jeho Jan, Jiří ›ějsek, 16letý syn Jiříka Matějska ze Slatiny.

Pobloudilců napočteno 133, kteříž usvědčeni byvše, uvězněni ›u v Hradci Králové (36), v Jaroměři, Trutnově, v Nov. Bydžově, ›Králové Dvoře, v Jičíně a 2 i v Praze. Nálezem soudním r. 1734 ›ouzeno bylo 35 obžalovaných »propter turbatam tranquillitatem« ›o rušení veřejného pokoje) ku pracím pevnostním a při invali- ›ně v Praze a v Chebě v železích od půl roku až do 5 let. Městu ›brušce, kde oněch 18 zatčených blouznivcův a jiných obviněných ›ězněno a vyslýcháno, (z nichž někteří i dvakrát), vzrostly útraty ›jejich stravování na 275 zl. 41 kr., kteréž reskriptem ze dne ›října 1733 nahrazeny byly srážkou na kontribuci.

V dobách, kdy v zemích českých se jen hemžilo praedikantů, ›ří lid přemlouvali ku přestoupení na víru protestantskou, kteří ›dávali různé knihy lutheranské, kteří jej (zvláště mladý lid) ›ním nastávajících hrůz válečných i vábnými sliby lákali, není ›u, že mnohého lapili do tenat, že odpadl od církve, neb ušel i ze ›ně. Když se strany vládních orgánů hleděla se učiniti přítrž i pře- ›pování na víru evangelickou i vybíhání za hranice, nazýváno to ›onásledováním. Někteří uprchlíci, kteří se obrátili jednak do Sas, ›inak do Braniborska, kde se jim však nedostalo, jak očekávali, ›dného přijetí a hojné podpory, zase vraceli se a byli obžalováni ›acířství; někteří jiní v cizině zůstali, nalezše tam výživy.

Po výslechu tří prvních obžalovaných podána zpráva krajskému ›du a od Jana Innyka, konsist. assessora, bisk. vikáře a děkana ›Dobrušce německý dopis (ač byl jazyka českého mocen) p. regentu ›nnerovi: jak mu přísně nařízeno od J. Jasnosti p. vévody (bi- ›pa Mořice Adolfa, vévody saského) a od konsistoře, by podal ›entickou zprávu o čtyřech uvězněných emissařích, načež p. regent ›pověděl, že uvězněni jsou jen tři, jejichž přiznání stručně při- ›uje.

Pan hrabě Rudolf Colloredo dotazoval se v Praze, kdo zapraví ›ohy z uvěznění obžalovaných vzešlé, a kam se mají dáti jejich ›i na katolické vychování, načež rada Marquard dal tuto odpověď: ›Aby p. hrabě k těm 8 kr. požadoval ještě 3 kr. ex publico, kolik ›dává žoldu vojákům. 2. Za ty 2 cizopanské vězně ať platí jejich ›hnost, jinak ať se p. hrabě drží jejich effektů. 3. Co se týká ›ží těch emigrantův, ať se skonfiskuje, jedna však polovice ať ›ce zůstane dětem. 4. Co jsou haereseos suspecti (podezřelí z ka- ›tví), musí zůstati u vězení. Co se nechtějí obrátiti, nejlépe je ›ustiti. Dítky jejich ještě nerozumné musí se zde ponechati, by ›čovány byly u víře pravé, jmění skonfiskovati a pozemky a při- ›ky jejich opatřiti pořádnými hospodáři.«

Na dotaz, co se má pozorovati při propuštění oněch poblou- ›ův, odpověděno: »1. Každý ať se dozná, má-li jaké a které knihy ›ířské. 2. Ať za sebe postaví rukojmí, že zůstane při víře kato- ›é, že u sebe žádného emigranta nebude přechovávati, alebrž to ›d udá, i tu, když by cos podezřelého zpozoroval u souseda; a by

dobře hospodařil, soudně se popsalo a zinvestirovalo jeho hospodářství. 3. Každý ať udá své spoluinteressenty (bludaře), o nichž ví, by se vydání a útraty spíše uhradily. 4. Co v Memoriale opomenuto, na to ať kommisse pamatuje, co Klanc vyznal »o stavění kostela, o svém praedikantu, o přijímání pod obojí, pak o těch vyhrůžkách, že je zabijí, živnosti vypálí.« 5. Co s těmi chalupami, ve které se hospodářové vrátili? 6. Plemeno Krištofovo, Mezleckého, Toucovo a j. aby se vyhubilo, synové dali na vojnu, na statky jejich jiní hospodářové atd., dokud by se docela nevyhubilo a nevyplenilo, poněvadž se zdá, jakoby od nepamětných dob to »lutrianství« jim v krvi vězelo. 7. Co budou na milost přijati, ať se dají do jiných vesnic, však ale aby se ten blud jejich ještě více nerozšířil. 8. Od těch cizích ať hledí vypátrati, nevědí-li ještě o jiných bludařích. 9. Mají-li se posvícení držeti?«

Krajský úřad nařídil dne 10. pros. 1732, by Matěj Kupka a Matěj Hlaváček dopraveni byli do Prahy k staroměstskému soudu, a p. regent oznámil dne 20. pros. krajskému úřadu, že se dva emigranti, Mik. Švorc a Jan Franc, navrátili domů; onen onemocněl, tento zas utekl, předevčírem však od šestovického rychtáře, na něj číhajícího, polapen a do vězení dobrušského dán. A tu krajský úřad žádá, ať ti dva emigranti se vyznají: 1. Jak často ze Sas sem docházeli a kdo s nimi? 2. Jaké knihy přinesli? 3. Kde a s kým z nich zpívali?

Z výslechu jest první *examen Matěje Hlaváčka* (dne 2. list. 1732) 30letého, ženatého, otce 4 dítek, katolíka, nejobšírnější, i uvádíme z něho věci závažnější:

»Z panství jsem utekl, že jsem se bál, když vojáci přitáhli; povídali, že je bijou, až z nich kusy masa lítají. Dříve jsem byl v lese u otce. U mne byli Lukáš Piksa z Rychnovska, Mojžíš odněkud z Čáslavska, Urban z Náchodska, mluvili, že bude hrozná vojna a krveprolití, tak že kdo nebude zapsán (k té nové víře), že přijde o krk, až Brandeburk přitáhne. Pravili, že bloudíme, že nejsme na pravé cestě. Zapsáni byli jsme já, Hovorka, Šípův syn, Tomáš šenkýř, Piksa a Mojžíš. Dříve zapsaných bylo asi 20. Po zapsání se s námi Piksa modlil »Otče náš«, »Věřím v Boha« a jinou modlitbu, »Zdrávas Maria« ale neříkal. Piksa nechal Hovorkovi zákon a písničky spolu svázané za 18 gr.

Když jsem z panství sběhl, šel jsem k Hradci s bratrem Janem a Jiříkem Němcem a přišli jsme do Lochenic v noci k jednomu sedlákovi; tlouklí jsme, a on nám nechtěl dáti nocleh, ukazoval nám k druhýmu. U toho jsme byli pod střechou tu noc a přes den. Tam odtud jsme šli k Hořiněvsi, bylo tam posvícení, ale ani tam ani nikde jinde jsme nestavovali. Leželi jsme jednou v horách pod třešní. Pak jsme přišli do nějakého Undršdorfu před Žitavou. Tam jsme se stavili u nějakého Čecha, kterýž ušel ze Smiřického panství. Tam odtud jsme šli do nakýho Šimburnu, kde jsme zůstali u Jana Šípa, který před několika lety utekl z Jeníkovic. Odtud jsme šli do Herrnhutu, tam jsme byli tejden. Já tam dělal plátno. Byl tam v tom domě Lukáš Piksa, Čejka, ten je od Hradce, Fanta z Náchodského panství a šest děvek sběhlých.

Z Herrnhutu jsem šel do Hennersdorfu do kostela, abych viděl, jak se tam děje; ale oni to všechno jináč mají. Není žádná mše sv.,

přijímali také pod obojím, ale já ne. Mají taky takové hostie jako zde, ale nic jich nesvětil, než jak mu je přinesl, postavil je v jednom kalichu na oltář a v druhým kalichu víno. A ten jejich kněz to hned vzal a lidem podával. Zpověď jejich byla taková: Ten jejich kněz se jich ptal, chtějí-li přestat od svých předešlých hříchů? A když odpověděli všichni, že *ano*, tu jim kladl ruce na hlavu a že jim ve jménu Boha Otce, Boha Syna a Boha Ducha sv. hříchy odpouští, a pak jim podával hostie a víno.

Z Herrnhutu šli do Kotvice všichni ti, kteří byli tam i v Hennersdorfě a v okolních místech, poněvadž je ta paní Hennersdorfová a ňakej Cincendorf, co mu Herrnhut náleží, i s tím jejich predikantem Liberdou pryč vyhnala, neb tam ti Němci toho Liberdu za antikrista drželi; ani mu ta paní více kázat nedala, musel se hned pryč stěhovat. Pravili, že jede s ňakým zemanem do Polska, odkudž byl již prve také vyhnán s»rze město Görlici (Zhořelec) do země Brandenburské do města Kotvice. A my šli za nima. Jich pak bylo 500 osob, kteří všichni z Čech z panství Opočenského, Litomyšlského, Choceňského, Novoměstského, Náchodského, Smiřického a od Prahy utekli. A když jsme tam přišli, ňakej mlynář z Hradeckého panství šel napřed k půlmistrovi; on ale nás nechtěl pustit do města dlouho, bylo tam mnoho vojáků; až potom nás přece pustil a položili nás do domů rozdílně po 3, 4, 7 a 8 osobách. Tam purkmistr ale hned o tom králi psal, načež za 24 hodin král jistého generála do toho města Kotvice poslal. Pravili lidé, že jest byl s králem v Čechách. Tu sobě ten generál všecky ty lidi na rynk povolati dal, kdežto nás vojsko hned obstoupilo. Ten pak generál se těch našich vůdcův, kteří uměli německy, tázal, co jsme za lidi? proč tam přicházíme? a zdali nás císař pán z Čech vyhnal? A když naši vůdcové odpověděli, že nejsme vyhnáni, toliko že pro víru v noci jsme odešli, on odpověděl: že jsme snad někteří pro zlodějství, někteří pro k... vství z naší země odešli, a že když jsme šelmy naší vrchnosti, že král také o nás nestojí. Na to generál odešel zase ke králi a za 24 hodin přišlo po poště od krále poručení, by nás vyhnali z města až za hranice, aby šel každý, kam chce; že kdybychom byli vyhnáni, že by král psal k císaři, však ale poněvadž jsme sami šli, že on to nemůže udělat, že s císařem nechce mít žádnou vojnu. A tu nás vojáci vyprovázeli až za hranice. Tu je rozdělili ti naši vůdcové na dva houfy. Jeden houf šel do jednoho městečka a druhý dál. A tam prosili toho, co je nad městem, aby je do domů vzali. Sotva bylo ráno, byli by je rádi s krku zbyli; oni ale prosili, aby jich tam nechali, že zase půjdou k Brandeburkovi, jakož nepochybně šli, neb nevědí, kam se mají dít. Saský král je nechce, Brandeburk taky, a do České země se obávají jít. Pravili, že kdyby možno bylo, že by *na kolenou do Čech se vrátili; jsou holí žebráci; plakalo to přeukrutně.*

Já pak s mým bratrem a s Kupkou z Jilovic, též s ňakým Svorcem jsme z toho městečka šli zpátky do Gärliwima (sic!) a přišli jsme do Gäbersdorfu. Tam jsme byli u toho Urbana přes noc a on nás vyprovázel až do Slízska do ňakýho města Hiršberka; mají tam také lutriáni kostel a katolíci také jeden. Byli jsme tam přes noc. Taky jsme byli v tom lutriánským kostele. My šli pak odtud, Urban ale tam zůstal na trhu. On by nás více byl odtud nepustil, ale já

mu pravil, že půjdu ženu navštívit a že přijdu zas; a on prál, abych dokonce zas přišel. Tam odtud když jsme šli, noclehovali jsme za Trutnovem v jedné vsi a pak jsme šli skrze Jaroměř minulý pátek domů.

Švorc z Rohenic zůstal v Gäbersdorfě u Zicha i Matuška z Městce, Rejman z Jeníkovic a Franc, krejčí z Roztok. Piksa zůstal při houfu v tom městečku i Ptáček, Čejka a Mojžíš. Tomek je při Žitavě v jedné hospodě a od nás Mačků syn taky. Moce jsem ani neviděl, než oni povídali, že je v ňakým Loubně při impresí, že tam překládá knihy z německého jazyka na český. Do Čech sem docházejí: Čejka z Hradecka, Fanta z Náchodska, Doubrava z panství Smiřického; chytili ho za rukáv, on kabát svlékl a utek; Piksa z Rychnovska, Mojžíš z Čáslavského kraje, Urban z Náchodského panství. V Petrovicích na Častalovsku jsem nebyl. Doma jsem zůstal asi týden. U Svatáků v Jenkovicích byl jsem vosumkrát na zpívání a jednou písmo vykládal. Přečetl jsem žalm, nevím koliký je; mně se zdá, že začíná: »Smiluj se, Pane, nade mnou!« a vzbuzoval jsem pokání. U Svatošů bylo mnoho lidí, plná světnice. Hovorka tam tenkrát nebyl; on sice vykládával písmo, a když tu nebyl, já jsem vykládal v Jenkovicích asi 4 nebo 5krát a v Bolechošti jednou. Z Lutrian jsem přinesl zákonek a písničky, knížku »Harfa nová« v hromadě svázané a můj bratr také jeden zákonek a písničky zvlášť. Kupka nevím, zdali co přinesl. A jednu knížku mám doma schovanou, velel jsem ženě, aby ji donesla panu faráři.«

Na konec slibuje, že chce činiti pravé pokání a všeho bludu kacířského se odříci a věrným poddaným své milostivé vrchnosti býti.

Při druhém výslechu na otázku, kolikrát byl v lese Jeníkovském na modlení a kdo tam byl, odpověděl: »Nemůžu spravedlivě říci, 4 neb 5krát. Byl tam Stehlík, Šípa, Pancíř, Hovorka, Michálků, Čápů, Mik, Bahník, Němec; můj bratr tam byl jednou nebo dvakrát. Kupka z Jilovic byl jednou, šenkýř taky jednou. Čtli jsme písmo, Hovorka je vykládal, ale já ne, a také jiní se modlili. Avšak Zárybnický tam nebyl, jen co jednou u Pancíře (myslivce) jsem s ním rozprávěl.

K otázce, zdali se téže doby někteří z jiných panství vrátili domů, odpověděl, že »jistý Krunka ze Slavětína (panství Nové Město n. M.) již dříve se navrátil. Z Náchodského panství domů se strojil zmíněného Urbana otec. Ze zdejších, kteří v tom rozbroji utekli, také se domů chystali: z Rohenic Švorc, z Mezříče jeden syn, jehož jméno neznám; z Roztok Franc krejčí; chtěli však vyčkati, jak bude s těmi, kteří se vrátili. Z Hradeckého panství šel s námi též jeden chlapík, as 20letý, velké postavy, neznámo odkud. Z Litomyšlského a z Novoměstského panství kteří ušli, jsou v ňaké vsi Görlicejnu a mají tam svého učitele, jmenuje se Šolc. Ti se nehodlají vrátiti. Jakýsi Slivenský, ovčářský od Prahy, jenž má 2 syny a peněz kolik set, naříkal si také, že ho podvedli, a chtěl hned jíti s námi. Ale zmíněný Mojžíš, jeho zeť, nedal mu jíti, ale on pravil, že tam nezůstane, že tam hroznou tesknosti ani býti nemůže, a plakal. Ze Smiřického panství jakýsi Hojný, rodilý z Libřic, který ze Smiřic z arrestu utekl a v Libřicích má ženu, chtěl se též vydati s námi na cestu, kdybychom tam byli několik dní ještě chtěli zůstati.«

Matěj Kupka, 30letý, ženatý, otec 2 dítek, k výslechu postaven 3. listop. 1732, vyznal, že jest víry římsko-katolické a té že se chce

držeti, pokud krůpěj krve v něm bude, a sváděl vši vinu svého přestoupení na Jana Hovorku a Mat. Hlaváčka. »Svůdci tito říkali, kdyby císař k té víře nepovolil, že se jich ujme Brandeburk a že jim přijde na pomoc.«

»Šel jsem do Lutrian do Saska,« děl při výslechu dále, »abych viděl tam jejich blud, a spatřil jsem hroznou nepravost a bezbožnost mezi nima. Také sobě toho mnoho vážím, že jsem to viděl, abych mohl o tom jiným pověděti. Šel jsem k Hořicům a k Turnovu do Hennersdorfu k bratrovi.«

V dalším vypravuje jako Hlaváček, kudy šli, kde se zdržovali, že jich odtud odešlo do Branibor 500 i s dětmi. Měliť zápověď od své vrchnosti pod ztrátou všeho jmění, aby nechodili do Čech a lid tam nevábili. Ale Piksa a Mojžíš přece šli pokradmu. Když se to vrchnost dověděla, hned vyhnala predikanta Liberdu. Vše ostatní vypravování shoduje se s Hlaváčkovým. Domů šli přes Trnínov a Jaroměř. Odpadlíků prý do Čech mnoho chodilo.

Slibuje, že do smrti zůstane při pravé katolické víře, litoval svých hříchů a žádal za milost.

Jan Hlaváček, 28letý, svobodný, vyslýchán téhož dne jako Kupka, udal, že sběhl strachem z vojny, zapsán že nebyl, s Liberdou nemluvil. Ostatně vše vypravuje jako předešlí obvinění, slíbil pokání a prosil milostivou vrchnost za odpuštění.

Na listině podepsáni:

Ant. M. Mraczek, duch. Jirzik Fr. Herrman, obroční.

Karel Max Clanner, regent opočenský, 4. list. 1732 dává appellační kommissi a p. krajskému zprávu o těchto 3 vyslýchaných, načež z Vel. Barchova 6. list. došla odpověď pochvalná a spolu se ukládá, by se po Čejkovi z Hradce a po Doubravovi ze Smiřic pátralo, a zdali nevrátili se jiní uprchlíci.

Výslech *Jana Vaníčka* nepodává nic nového. V. Klanc a Jan Franc přišli a »podmanili« ho i dal se zapsati. Pak seděl na Opočně v arrestě, avšak byl zas propuštěn. Doznává, že u něho dály se schůze

Jan Franc, 30letý, 9 let ženatý, otec 3 dětí, katolík, krejčí, ušel do Žitavy a do Herrnhutu, »jak ten shon tu byl, jak je tu brali,« s Václ. Javůrkem ze Šestovic a Janem Fantou, který z Herrnhutu přišel sem. Byli tam třikrát. Potloukali se po prvé po stráních od pátku do pondělka a dobíhali domů. Po prvé prý neutekli, ale šli pro psaní, které kněz Liberda od Brandeburka přinesl, z něhož Mojžíš učiniv výpisky, dal jim je. Po druhé a po třetí prý ušel, když byl ten shon, jak vojáci chytali sedláky. Nikde nepřijímal pod obojí, v pátek a v sobotu nikdy s nimi nejedl masa; nemajíť prý ho ani v neděli, nekoupí ho celý čas.

Mik. Švorc, 31letý, 7 let ženatý, otec 3 dětí, chalupník v Rohenicích, svaluje vinu, že utekl, na France. Počet uprchlíků českých ze Sas do Braniborska udává na půl šesta sta. Vše ostatní vypravuje ve shodě s ostatními vyslýchanými, dodává, že šel do Braniborska, poněvadž se jim slibovalo, že dostanou na cestu peníze, jakož skutečně dostali na 750 zl. Jeden kníže jim poslal na cestu 300 tolarů a u jednoho hraběte že mají 500 tolarů.

Jos. Brouček, z Mezříče, 50 r., domkář, vyslýchán 5. ledna 1733 o zpívání a knížkách, nevypovídá nic zvláštního.

Po krátké době (14. března) došel přípis z hradu Pražského ke krajskému úřadu, že výslechy s Mat. Hlaváčkem a Mat. Kubkou jsou skončeny, aby se ze šatlavy staroměstské vyzdvihli a někde na blízku Opočna uvěznili u některého hrdelního práva. Podepsán:

Adalbert Wenzl von Wendaus.

Mezi tím dáni do šatlavy v Dobrušce: Mikuláš Doubrava, Lukáš Truněček, Mik. Fireš, Jiří Švorc a Kánský ze Šestovic. Propuštěni pak po výslechu byli: Piksa z Rohenic, Jiří Mandelík, Jiří Lemfeld, žena Doubravova a Truněčkova a sestra Švorcova.

Jiří Lemfeld, kmet 87letý, vyslýchán 6. dub. 1733, upírá vše na svou duši.

Mik. Doubrava, ač zapíral a odříkal se všeho jmění, nemluví-li pravdu, přece se, maje podepsati, přiznal, že několik knih má na komoře pod podlahou, o nichž nikdo neví, jakož i leccos jiného zapíral a před podepsáním protokollu se doznal k tomu.

[illegible] *Doubravová*, žena předešlého, tajila knihy pro hanbu [illegible] zlepšení.

[illegible] se spondit inquisita.

[illegible] Heinrich The. Philippi.

[illegible] vlc. výslechu podroben 8 dubna. [illegible] vyřezal a spálil: desky jejich [illegible]

[illegible] 9 dubna, vypo- [illegible] odevzdal [illegible] knihy žena jeho [illegible] byly na- [illegible] Jana [illegible] Boží.

[illegible]

On ale nechtěl, pravíc, že se mu zdá, že on nebloudí. O svěcené vodě nevěřil nic.«

»Který čas to bylo, když vám Filadelfii přinesl?«

»Byla tam u mne asi před 3 lety a posledně, když teď vojáci měli přijíti do Dobrušky, prosil mne, abych je zase k sobě přijal a pro Boha prosil, abych jej nevyzrazoval; já je ale nechtěl přijmouti.«

»Když teď visitace gruntu Doubravova byla, také-li jste jakou jeho knihu ještě za sebou měl?«

»Neměl ani litery.«

»Jste-li dobrý katolík, proč jste Doubravu jako kacíře dávno nepřednesl?«

»Protože mne prosil pro Boha a vychvaloval, že jejich víra dobrá jest.«

»Tak tedy vy tu víru za dobrou uznáváte?«

»Uchovej Pán Bůh! Nechci než v katolické církvi umřít.«

»Kdybyste s Doubravou v jedné víře nebyli, nikdy by se vám s takovýma knihama nesvěřil.«

»Když prosil, že důvěřuje, že ho neprozradím. Já vždy byl, jsem a zůstanu katolíkem až do smrti.«

Podepsalť pak pod ztrátou jmění, že u Doubravy neposlouchal a kacířských knih nemá.

Alžběta Truněčková, manželka předešlého, 38letá, souzena téhož dne, zná se, že těch 8 listů z knihy vytrhala pro modlitbu, v níž měla zalíbení. Chtěla si ji dáti přepsati do modliteb. Muž o tom nevěděl. Knížka se jmenovala »Praxis, cvičení pobožnosti«. O knížkách a poslouchání čtení vypovídala jako její manžel.

Jiří Švorc a sestra jeho *Zuzana* vše svalují na Doubravu. Švorc myslil, že *takový pán* tomu musí rozuměti.

Mik. Fireš, hajný z Valu, 50 r. starý, k výslechu postaven dne 10. dubna 1733, udává, že býval u Doubravy, který »šenkoval«. Měl Filadelfii a jednu knížku dostal v dluhu za čtvrtci soli.

Syn jeho *Jan* doznal, že má v lese jednu Filadelfii a jednu bez desek nevázanou a dvoje modlitby, z nichž jedny byly v pytlíčku svázány, ale neví o nich, kde jsou.

Po výslechu těchto obviněných navrhuje A. Koniáš, že by se mohl z vazby propustiti ještě Bašek z Král. Lhoty a Kynský ze Šestovic. Též sládek třebechovický Mandelík mohl by se domů propustiti k závazku pozdější citace.

Zakročením úřadů v tomto hnutí náboženském nejen v Dobrušce, ale i na okolních panstvích utlumen zápal pro víru lutheranskou, ale pod popelem doutnal dále. To jasně vysvítá ze zprávy zaslané cís. dvorské radě vojenské[1]) i z výslechu *Jiříka Matějska*

[1]) Einem loebl. kais. Hofkriegsrathe hiemit in Freundschaft zu insinuiren: Nachdem der meiste Theil der im Koenigreiche Boeheimb bequartirten Miliz nacher Schlesien zu marschiren beordert ist, und hingegen verlauten will, dasz das in dem Koeniggrätzer Kreis auf der Graf Colloredischen Herrschaft Oppotschno im verwichenen Jahr ausgebrochene ketzerische Religionsfeuer noch nicht gänzlich gedämpft, sondern unter der Aschen glimme, also dass nächsthin erst wiederumb ein oder anderer Zunder entdecket worden, mithin zu besorgen seie, dass es vom neuen Flammen fasse, folgbahr bei solcher Sachen Beschaffenheit zu des Publici Sicherheit höchst nöthig sein wolle, in erwähntem Königgrätzer Kreis entweder die von dem Koenigsächsischen Regiment daselbst befindlichen und vorhin schon in Sachsen wohlgebrauchten Compagnie noch zu lassen,

ze Slatiny panství Novoměstského »in puncto suspectae haeresis« při právě města Nového Hradiště nad Metují dne 9. čce 1734 předsevzatého.

Mladík tento asi 16letý, syn Jiřího Matějska ze Slatiny, vypovídal toto: »Slouším u Matějska ve Slavětíně na 4. rok. Do šatlavy dostal jsem se proto: Já jsem šel jednou na luka hledat ptáků a tam jsem našel jednu knihu v plátěném pytlíku na vrbě. Já jsem jí nerozuměl, jaká je; byl to kancionál čtvrtarchový. Pacholík Havlíčků dal mi za ni *modlitbičky Žitavské*, které jsem p. faráři mezříckému odvedl.«

»Mluv pravdu!« — »Já jinak mluviti nemohu, než že jsem ji na vrbě našel. Pán Bůh by mne musel trestat, kdybych jináč mluvil.«

»Kdes byl o svatodušních svátcích v kostele na mši sv.?«

»Já jsem nebyl po všechny tři dni v kostele, musel jsem pást kobyly.«

»Cos dělal, když jsi ty kobyly pásl?«

»Zpíval jsem ze Žitavský knížky, kterou jsem u Havlíčků v řezačce vzal pacholkovi a druhý den jsem ji zase po jejich pohůnkovi poslal.«

»Kdo pak ještě zpíval s tebou, a kolikráte jste se scházeli?«

»Zpívali v Novotnýho chalupě hospodář Václ. Novotný, jeho žena, Krus, podruh Havlíčků, pacholek a pohůnek, Kateřina, děvka Zaklova, opočenští poddaní. Já jsem přišel o polednách, zpíval jsem po nich, jak oni zpívali. Já tam nebyl nežli dvakrát, na svatodušní neděli a pondělí, dycky o polednách. Zpívali z toho kancionálu, co jsem já našel.«

Na otázku, od koho? tvrdí zase, že ho našel na vrbě. »A když jsem s Havlíčkovým pacholkem na tu knížku handloval a on pak s ním k Novotným šel, tam u Novotných povídali, že je to Zmrzlíkova kniha ze Slavětína, opočenského poddaného a že jest on, Novotný, za nebožtíka Zmrzlíka tam u něho z ní zpíval.«

»Kdo pak tě naváděl, abys zpíval?«

»Krus mně prál, i kdyby k čemu přišlo, nejmenuj, čí to knížka je. — Již nevím nic více.«

Actum v N. Městě Hradišti n. Met.

Anno et die ut supra.

Všechny od Matějska obviněné osoby, 7 na počet, byly uvězněny.

Pro tehdejší poměry není nezajímavý též *List Jana Javůrka ze Šestovic* (na panství Opočenském).

»Všechněm bratřím v Kr. J. P. N. Pán Ježíš potěšujž srdcí vašich a rozmnožuj vás u víře všemohoucího, milostivého a pravdomluvného Pána Boha a neproměnitelné sliby jeho, též v lásce a milování jeho nade všecko, všech bližních, však obzvláště sebe vespolek pro tu milost, kteráž jest nám udělena, a pro ten poklad nebeský svatého a neproměnitelného evangelia,

---

oder aber anstatt derselben, wann diese auch ausmarschiren sollte, mit dem ehesten eine andere Compagnie dahin zu verlegen. Also hat man Einen Löbl. Kai. Hofkriegsrath umb die dieszfällige ohn beschwerde schleinige Veranstaltung hiemit in Freundschaft ersuchen wollen. Und es verbleibt . . .

Wien den 30 Martii Ao. 1733.

Insinuatum an den Kai. Hofkriegsrath. (Bez podpisu.)

v kterémž obcování máme jako sebe samých a v srdečné (sic) i v naději všeho vám zjeveného dobrého budoucího v Kristu vložených pokladův a své věčné cti a chvále. Amen. Kdo víru má, rci Amen. Kdo lásku má, rci Amen. Kdo naději má, rci Amen. Na Amen Alleluja. V Kristu Pánu nejmilejší bratři a sestry! Povinni jsme Pánu Bohu děkovati za tu milost, kterouž nám prokázati ráčil na cestě naší a předsevzetí našem, neb nás sám Otec milostivý a dobrotivý říditi a cestu nám ukazovati i v bezcestí nám ji předělávati ráčil. Budiž jmeno jeho svaté pochváleno odevšad až na věky. Amen.

Jak jsem šel z Halle do Berlína a přijel jsem do Potsdamu, povídali mi, že král jest v Potsdamu, a já jsem také na bráně pověděti musel, že jdu ke králi. Tehdy hned jeden oficír vojanský na poštu přišel a řekl mi, abych nyní šel ke králi. Já jsem šel a ukázal jsem se mu; však ale jsem s ním tehdáž nemluvil, poněvadž měl jinší práci s vojáky před sebou. Já jsem ale hned potom odešel, když již jmeno nevěděl a připravil jsem sobě memorial a historii o protivenství nynějším českého národa. Druhého dne jel král do Berlína a já také za ním. Tam jsem se dozvěděl od jednoho z pánů proboštů, kteryž examiniroval princesku královskou a připravoval ji k večeři Páně, ku kterémuž královna přišla a povídala mu, že král dostal memorial strany pronásledování českého lidu (Čechův) a že mu ta věc velice na srdci leží. Potom bratři s ním mluvili a on jim poručil, aby do Potsdamu šli, že tam chce více s nimi mluviti, neb tam málo času měl. V Potsdamu jsme se všichni před něj postaviti musili a dosti dlouho jsme s ním mluvili. On pak nám zapověděl, abychom nikomu nepovídali, co s námi mluvil, což též i činíme.

Protož, nejmilejší bratři, mějte naději, že P. Bůh nám a našemu milému národu českému milostivě pomoci ráčí. Modlete se Pánu Bohu za nás, aby nám dál pomáhati ráčil, abychom jmenu Jeho nejsvětějšímu zase děkovati mohli. Zde ještě máme zůstati až do 8. dne tohoto 8. 7bru (= septembru). Pročež nás toho tyhodne nečakejte. Teď nám poslali proroka Isaiáše 49 od 7. verše dokonce. (Rok neudán; asi 1730). *Red.*

Archiv třeboňský Třeboňský archiv na jihu českém jest tak důležitý a při tom tak přístupný, že záhodno je poohlédnouti se zde po minulosti dávných našich předkův.

Nepřehledný počet listin nejrozmanitějšího obsahu umístěn je zde ve *dvaadvaceti* klenutých světnicích a několika přístěncích, kteréž všechny v jedné čáře za sebou jdou a dveřmi, vlastně jen otvory dveřními, spojeny jsou, tak že lze z prvního až do posledního viděti.

Prostor archivní je právě pod „*dlouhou chodbou*“, s kterouž má stejnou délku — plných 113 metrův, ale šířku více než dvakráte takovou, přes pět metrů, kdežto chodba sama nemá více než něco ke dvěma metrům. Z dlouhé chodby do archivu sejde se po úzkých schodech a jsou to právě ta místa, kde se »*bílá paní*« ráda zjevo-

vala. Vzpomínka tato a zvláštnost stavby naplní snad každého navštěvovatele divným pocitem.[1])

Dobrou polovici místností všech zabírají spisy, týkající se Švarcenberského panství a rodinných záležitostí; historické oddělení je poměrně malé, co však je zde, má důležitost velikou. Jako kdyby majitelé těchto statků byli věděli, že archiv zemský na Hradčanech vyhoří, tak pilně shromažďovali a ukládali důležité listiny.

Nejstarší původní listina pochází z roku 1205 a má za obsah darování některých statků králem českým *Přemyslem Otakarem I.* benediktinskému klášteru Ostrovskému u Davle. Historickou důležitost má listina ze dne 3. dubna 1254, jejíž obsahem je přiřknutí Rakous *Přemyslovi Otakarovi II.* a rozdělení Štýrska mezi králem uherským *Belou IV.* a králem českým Přemyslem Otakarem II. Obě jmenované listiny jsou latinské, jako všechny listiny z dob těchto pocházející. Z roku 1382 je zde již listina německá o uzavření míru mezi vévodou rakouským *Albrechtem III.* a bratřími *Petrem, Oldřichem* a *Janem z Rožmberka a Jindřichova Hradce.*

Zvláštní pozornost každého navštěvovatele archivu poutá *stkvostná bible*, vážící asi 350 gr a obsahující 259 pergamenových listků, 47 cm dlouhých a 34 cm širokých.

Svazek ten počíná knihou Judith, na pravé straně jest i obraz Judithy, jak Holofernovi hlavu sráží. Umělé obrázky barvami provedené, krásná začáteční písmena (iniciálky) a stejné veskrze krasopisecké provedení naplňuje obdivem. Dílo je české a roku 1414 od Matěje z Prahy (»Mathias de Praga«), tedy 26 let před vynalezením knihotisku skončeno. Cena tohoto rukopisu páčí se na několik tisíc zlatých.

Z dějin církevních pozoru hodno je původní *vyjádření pražské university* z roku 1417, dle kterého schvaluje přijímání pod obojí způsobou a vedle ní listina z téhož roku ze dne 15. června, kterou koncil kostnický podávání večeře Páně pod obojí způsobou zakazuje pod trestem dání do klatby.

Když Jan Žižka roku 1420 zmocnil se města Písku, psali obyvatelé města Vodňan panu *Oldřichovi z Rožmberka* český list o pomoc, který je zde uložen a zní takto:

»Jakož nám Tvá Milost píše o Žižkovi, že by přijel do Píska; jistáť jest věc, že jest na Písku Žižka! I zpraveni jsme od dobrých našich přátel a od našich věrných sousedů, že chce k nám přitrhnouti mocí o půlnoci a také zpraveni jsme, žeť leží polem u Písku a máť malý lid, ale žeť shání sedláky z okolí k sobě. A také, pane milý, žalujemť na své žoldnéře, že když jsou zvěděli Žižku na Písku, tehdáť jsou od nás pryč odjeli ihned. A také, milý pane, rač vzpomenouti naši sirobu a rač nás opatřiti: neb nebude-li Boha a Tvé Milosti, tedy my zahynem a králův zámek ztratíme. Purkmistr, rychtář, konšelé a obec Vodňanská.«

Pergamenové listiny o příměří, kteréhož docílil *Oldřich z Rožmberka* roku 1428 s hejtmanem *Matyášem z Chlumčan* a s městy

[1]) Mnozí spisovatelé píšíce o »bílé paní« myslí tím Berty (Perchtu) z Rožmberka, což však je mylnou domněnkou. Pravá »bílá paní« nebyla ve Třeboni, nýbrž jen v Jindřichově Hradci, a to Mathilda z Jindřichova Hradce, rozená z Lichtenberka.

škem, *Sušicí* a *Prachaticemi*, a roku 1433 s *Mikulášem z Padařova*, dejším starším Táboritův a jejich hejtmanem *Pardusem* jsou co krasopisného provedení i co do české mluvy pravými vzory. Na tině z roku 1433 je pečeť obce *Hory Hradiště* (nynější město hor).

Na druhé jsou dvě pečeti červené, osm černých. Při tom sluší pomenouti, že jen vyšší šlechta (stav panský) a důležitější města hlavně královská — červených pečetí užívati směla, nižší šlechta av rytířský) užívali pečetí černých.

Po vítězství Staroměstských roku 1434 utekl *Prokop Holý* Prahy a psal latinsky Prokopu Malému do ležení plzeňského, kde iňuje se o dobytí Nového města Pražského. Rukopis tento je zde ložen. Dále původní usnesení odbývaného sněmu v *Pelhřimově* ku 1446 v českém znění, k němuž deset červených a devět černých četí přivěšeno jest. Pozoru hoden je i list *Jiřího Poděbradského*, ktu českého, ze dne 27. května roku 1450, jímž *Oldřichovi z Rožmberka* vypovídá přátelství, vině ho z nevěry.

Tak zvané — ovšem neprávem — »bílé paní«, *Perchty*, dcery dřicha z Rožmberka, která provdala se roku 1449 za Jana Lichtenjna na Mikulově, je zde více listů, které tajně psala svým dolícím. Jeden z nich, otci určený, psán je česky a zní:

»Modlitbu svú vzkazuji urozený pane milý! A milý pane velmi bych ráda slyšela, by se Tvá milosť dobře měl, ale byliť jsú mi o Tvé milosti zlé noviny pověděli, zajisté že by Tvá milosť umřel. Já jsem se tím byla velmi zarmútila, neb veliků péči o to mám, kterak se Tvá milosť má, a prosím Tvé milosti, rač mi Tvá milosť vždy vzkazovati, když by Tvá milosť koho viděl, ježto by mě měl viděti, kterak se Tvá milosť má. A tak, jakož jsem prve žádala mého shledání s Tvou milostí, již to snad po hříchu nebude moci býti, proto že jsem slyšela, že by mělo pole býti; ale prosím Tvé milosti, milý pane, račiž již na mne probůh zpomenúti a račiž někoho ke mně poslati, ježto bych mu mohla toho svěřiti, což mi se děje, a druhéť, by očima viděl, neboť veliků núzi trpím s tú hřešnú máteří, neboť mi se již v tom velmi stýští. A prosím Tvé milosti, račiž mú věc tak zjednati, ať by mi se jinak dálo, nežť mi se děje; a prosím Tvé milosti, rač mi odpustiti, že Tvé milosti o to tak často píši, neboť já nevím, k komu bych se mohla lépe utéci, nežli k Tvé milosti; a prosím rač mě nezapomenúti, však jsem vždy Tvé milosti, bychť ještě dále byla. A prosím Tvé milosti, rač kázati poslu zaplatiti od té cesty, a s tím Tvú milosť Bohu porúčím. Dán na Niklšpurce v sobotu po božím vstúpení. *Perchta z Rožmberka.*«

V archivě nalézáme více vlastnoručních listů blahosl. Jana pistrana, z nichž upozorňuji na dopis ze dne 11. ledna r. 1452 hebu zaslaný králi francouzskému Karlu VII., ve kterém Oldřicha ožmberka vyličuje jako zvláštního příznivce a zastance církve olické.

Panu Oldřichovi dopisoval i *Aencáš Sylvius*, potomní papež s *II.*, jeden z nejznamenitějších a nejučenějších papežův (1458 až 4). Jeden jeho latinský list je zde vyložen. Dále uchována je tu a papežská z 8. prosince roku 1465, kterou král český *Jiří z Po-*

děbrad papežem *Pavlem II.* z církve katolické je vyobcován (nazývá se v ní: synem nevěry, vychovancem věrolomnosti husitské a sektářem).

Když roku 1490 bratří *Vok* a *Petr z Rožmberka* o papežské povolení zakročili, aby zvoliti si mohli zpovědníka a zříditi oltář domovní, napsal — jak zde viděti lze — papež *Innocenc VIII.* na žádost samu: »Fiat« (t. j. staň se) a takto vyřízenou žádost zpět odeslal. Smlouvou česky sepsanou ze dne 20. února roku 1505 zavazuje se dvacet pánův a dva rytíři čeští státi životem a jměním za katolickou církev vůbec a proti sektě *pikhartů* zvláště, králi českému *Vladislavu II.* býti věrnými a chrániti zákonů, výsad i svobod Čech a jejich obyvatelstva.

Zajímavý je český list *Petrovi z Rožmberka* psaný a z Budína r. 1519 tehdy třináctiletým králem *Ludvíkem* zaslaný, když po smrti císaře Maxmiliana I. připravovala se volba římského císaře. Jaká politika tenkráte se provozovala, lze z listu toho zvěděti, kde Ludvík píše, že v případě, kdyby sám nemohl k volbě jíti, Oldřich zaň jiného voliti nemá než krále Karla (potomního Karla V.). Dobře ví, že Ludvík má svobodnou sestru a přeje si, aby ji Karel pojal za manželku. Za to slibuje král Petrovi svoji milost.

Jsou to dále *tři původní písně* z roku 1525 jednající o zavedení víry luteranské do Čech, útěk pikhartských kněží z Prahy, provolání Pražanů proti pikhartům a těchto uvěznění.

Jak z těchto ukázek patrno, chová v sobě archiv třeboňský mnoho látky ještě k novým pracím v našich dějinách obecných a církevních a proto k němu znova poukazujeme.

Také chová se zde *nejstarší* prý *český papír* z roku 1390, v němž nalézá se vodotisk vyobrazující vola, na jeho hlavě dva rovné rohy a mezi nimi dosti vysoká tyč, na jejímž konci září hvězda.

Svatá bázeň a úcta naplňuje ti srdce procházejícímu se v místnostech těchto, znáš-li se jen poněkud v dějinách své vlasti. Tu líbal bys radostí unesen písmo ruky, která druhdy k blahu a slávě vedla český národ, odpírajíc mužně všem pokusům zrádných nepřátel, kteří od nejstarších dob na českého lva se sápou. Známo je, že žádná písemná památka v archivě nesmí se opsati, leč by majetník dal k tomu své svolení. Než jeden navštěvovatel výborné paměti zapamatoval si celé jedno psaníčko rázu velice veselého, které zní takto:

Urozený a statečný rytíři, pane hrabě milý.

Pán Bůh dej Vám dobrý den a dobrou noc, a hned se na mne nebezpečte, já Vaše žena býti nechci, aneb můj pantáta mne Vám nechce dáti ani panímáma a já také nechci, neb se mi nelíbíte: jste starý, škaredý, tlustý, ruce tlusté a škaredé máte a šedý Vy jste a tak na krátce jinou sobě ptejte; neb jsem já mladá a Vy jste starý kmet a protož taky se starou Vám rovnou babou se zaopatřte. Onehda napsal jste panímámě, abych toho starého sýra, který jste poslali, nejedla, že by mi zdráv nebyl; já Vás za Váš sýr se neprosím, ja mám maldříčků (snad syrečků) na ledci dosti. Panímáma ráčila Vám vzkázati, že by Vám ráčila přáti od pána Boha zdraví a všeho dobrého, a s tím dej Vám Pán Bůh štěstí k té bábě, kterou Vám přeje

Alžběta Mezeřická z Lomnice.«

Vidíme, že vedle suchopárných úředních listin a dopisů ceny čistě historické můžeme se i v archivě pobaviti listy veselými a vzorem staročeského koše.

Nemalou a neméně zajímavou je *sbírka autografů* čili vlastnoručních podpisů osob v dějinách vynikajících. Tak vlastnoruční podpisy na listinách zde nalezneš všech římsko-německých císařův od *Maxmiliana I.* až po dobu nynější a i mnoha jiných panovníkův evropských. Znamenitějších osobností podpisy vlastní jsou tu: *Alexandra, prince z Parmy* (ze dne 13. září roku 1583), vojevůdce španělského v Nizozemí. Z vojevůdců známých z války třicetileté nalézáme zde podpisy: *Karla Bonavent. z Longuevalu* (21. listopadu roku 1618), polního maršálka; *Jana z Aldringen* (11. srpna roku 1626); *Albrechta Valdštejna, vévody Friedlandského* (17. ledna r. 1628.); *Jana hraběte Tilly*, jednoho z nejznamenitějších generalů té doby (29. dubna roku 1629); *Jana Bannera*, švédského vojevůdce neblahé paměti (21. května roku 1635); *Oktavia knížete Piccolomini* (9. září roku 1652). Dále pak generála *hraběte Jana Šporka* (27. dubna r. 1657); generála a prvého vítěze nad Turky *Raimunda hraběte Montecuculi* (7. července roku 1659); *Ludvíka II. z Bourbonu, prince Condé* (7. května r. 1666); hrdinného obrance Vídně proti Turkům *Arnošta Rüdigera hraběte ze Starhemberka* (13. ledna r. 1674); znamenitého vítěze nad Turky *Ludvíka markraběte Badenského* (21. června roku 1690); světoznámého vojevůdce prince *Eugena Savojského* (18. března roku 1730.); vítěze u Kolína *Leopolda hraběte Dauna* (10. ledna roku 1758); vrchního vojevůdce rakouského proti Francouzům *arciknížete Karla* (19. září roku 1797); generála francouzského *Jana Viktora Moreaua* (24. května roku 1800); podobně i *Alex. Berthiera* (roku 1805); rakouského polního maršálka a vítěze u Lipska *Karla knížete Švarcenberka* (7. prosince roku 1808); francouzského diplomata *Karla Morice knížete Talleyranda* (28. května r. 1825); slavného přírodozpytce *Alexandra Humboldta* (roku 1843); slavného polního maršálka *hraběte Josefa Radeckého* (20. září roku 1857); proslulého anglického dějepisce *Tomáše Macaulaye* (22. července roku 1862); našeho českého dějepisce *Františka Palackého* (18. února roku 1863); podpis *japonského prvního ministra*, jenž byl na vídeňské světové výstavě r. 1873; císaře německého Viléma I. a j. v.

V archivě založil archivář *Theodor Wagner sbírku časopisův*. Od každého časopisu sbírá se jedno neb více čísel a dle jazyků, zemí a směrů se ukládají. Nejstarším listem je z pěti malých popsaných stránek se skládající »*Newe Zeytung*« z r. 1536 v jazyku německém. Z anglických novin je znamenitý »*Illuminated Quadruple Sheet. The Constellation*«. *New-York* 1859. Skládá se jen z jediného archu, který má čtyři čtvereční metry plochy. *Bolesław Dolejšek.*

Slaměný chléb Nejen války dlouholeté, ale i neúroda a nedostatek sužovaly zemi Českou za věků předešlých velmi často, ba mnohdy se zdálo, že hlad a bída po několik let po sobě trvající všechny obyvatele vyhladí a zmoří. Tak léta 1591 stál strych pšenice jednu kopu a 15 grošů bílých (deset let před tím toliko 17 grošů!),

vařiva a ovoce vůbec se nedostávalo, koroptve v Praze za 20 grošů. »A to vše,« píše souvěký spisovatel, »sotva stačilo pro bohaté a pro pány řečníky a pro kuratory, čímž šantročníci a šantročnice, jenž dobré svědomí opovrhovali, bohatnouce, sobě naháněli, nic na duši nedbajíce, podle své vůle svobodně provozovali.«

Léta 1600 také velká nouze a hlad povstaly, ale ne tak z neúrody, nýbrž spíše neřádem a lakomstvím. Hrachu, pšenice, žita jeden strych pražské míry po půl čtvrté kopě grošů českých, oves pak po jedné kopě byl prodáván; chudina byla u velikém soužení a mnoho lidí hlady zemřelo. Toho léta dály se v zemi velké nepořádky. Lid poddaný vrchnosti neposlouchal, jedni napadali a zabíjeli a olupovali druhé. Zvláště dlouho trvala pak neúroda na počátku věku příštího v letech 1710—1720. Rok od roku bylo hůře a místo, aby zlo se umenšovalo, ztrácela se naděje na lepší časy úplně. Každoročně konaly se v kostelích pobožnosti, modlitby a procesí na vyprošení úrody, jichž účastniti se musil jak pán, tak sedlák, páni úředníci i řemeslníci a nádenníci, ale vše marně; bídě a nouzi zalíbilo se v Čechách velmi.

Potravy byl již tak citelný nedostatek, že lidé živiti se počínali jako zvěř na polích a v lesích. Konečně i u vrchnosti začalo se chleba nedostávati a lidé pomýšleli, jak a čím by se obilí dalo nahrazovati. Jakýsi dobrý přítel chudiny, přemýšleje, jak odpomoci, přišel na zvláštní prostředek, kterýž také ihned byl v Rosenmüllerových c. k. »Poštovských Novinách« z roku 1720 v čís. 26. ze dne 30. března uveřejněn.

Kdosi totiž přišel na myšlénku, kterak by se mohla ze slámy mlíti mouka a z této péci chléb. Recept ten zní takto: »Vezmi pěknou pšeničnou neb žitnou slámu, vyper ji dobře v čerstvé vodě, aby drobet nakřehla, potom ji zase na slunci usuš a co nejdrobnější řezanky z ní nadělej; čím drobnější, tím lepší a více mouky vydá. Řezanku tu dobře suchou dej ve mlejně semlíti a skrze outlý pytlík běžeti. Kameny ale musejí pěkně zostřené neb zkřesané a jeden na druhý ouzce složen býti. Mele se mouka tato jako jiná, mimo to, že je něco žlutší. Když se dva strychy mouky takové s jedním strychem mouky obyčejné dobře smíchá, je dosti dobrý chléb, kdyby se ale jeden strych takové mouky do dvou strychů dobré mouky přidal, může každý takový chléb jísti, aniž by poznal skoro, z jaké mouky jest. Tři strychy řezanky vydají strych mouky, ostatní jsou otruby, které mezi jiné otruby zmíchané, aneb jenom samé pro dobytek se hodí a dobře sytí; ta mouka také žádnému člověku škodna není, a ten, který způsob vymyslil, toho chleba mnoho lidem jísti dal, kteří sobě vinšovali, aby takového chleba do smrti jenom dosti měli.«

»Slaměný« chléb chutnal prý i pánům znamenitě a dlouhá léta ještě, i když úroda a blahobyt se dostavil, vzpomínali oněch časů, kdy s chutí pojídali chleba »slaměného«, dosti se ho ani nasytiti nemohouce. — *B. Dolejší.*

Tadra Ferdinand, **Soudní akta konsistoře pražské.** t III. Nákladem České Akademie 1896. XVII. a 437 stran, cena) zl.

Tato část otištěna jest z manualu IX. léta 1392—3 a XII. ku 1396—8. Co kněz Tingl před třiceti lety počal, teprve nyní provedeno. Tinglovi ovšem nedovolila slova »nákladem vlastním«, pokračoval. Avšak dík Akademii i vydavateli, že zachránili, co ně ničí hlodavý zub času. Vždyť dnes nelze již některých zápisů zkušenému oku čísti, jež před třemi desítkami let opsala pilná Tinglova. Zápisy roku 1493 posledního z generálního vikariátu Jana Nep., budí ovšem vzpomínky na trudné události ze života sedy konsistorního soudu. Rozhodoval pře až do 6. března, kdy zvolený kladrubský opat Olen ustanovil si prokuratora, kdyby různé překážky« nemohl osobně pro potvrzení se dostaviti. val však přece dva dni v Praze a potvrzení dosáhl. Po osmém nu nalézáme jenom jediný zápis a pak pomlčku až do 24. března, za nového předsedy přičiněna byla k zápisu poznámka »Jo. P. XX. diem suum clausit extremum, cuius anima requiescat in . Ještě jednou čteme jeho jméno v manualníku XII., když Miš Puchník nadací za duši blahé paměti Jana Pomuka oslavil památku.

V manualníku XII. jsou též dva zápisy české z r. 1396 a 1398. ebříkách byl farářem kněz, jenž neuměl česky. Generální vikář il a ukládal mu pod vyloučením z církve, ať se od svátku sva- Petra a Pavla do sv. Jakoba naučí česky modliti Otče náš, vas, Věřím, ohlašovati svátky a modliti se za zemřelé. Jsme lí považovati pronájem beneficií za skvrnu tehdejšího kleru. to vždy správné. Vojslav a Ojíř na př. pronajali své fary, ale se korrektory duchovenstva. Jindy ovšem farář vzdálil se z fary, l za to po šesti měsících fary zbaven. Stalo se tak hořickému ří Jiřímu. — Soudnictví bylo druhdy důkladné a proces ne- ně dlouhý. Dosti nepatrný spor o jakýsi liber viaticus vlekl se devět stání. Převor a konvent kláštera karmelitů přeli se evorem a klášterem P. Marie konec mosta o liber viaticus. Zdá te žalovali již r. 1391. Dne 12. měsíce ledna bylo stanoveno, ratří z Karmelu za osm dní dokáží své majetkové právo na k. Beatus possidens byl bratr Jan, profes domu P. Marie konec ta. Ten koupil knihu od kněze Řehoře z Oseka. Soudce před- l Řehoře, který vymlouval se na jiného. I nařídil mu, ať tu u hned odpoledne v hodinu nešpor předvede. Nestalo se však. te konci ledna sehnali se všichni před soudem; tu vyšlo na jevo, an koupil knihu od kněze Řehoře, tomu dal ji kněz Mirko, aby odal, a Mirko obdržel ji od ševce Jana od sv. Mikuláše Většího ěstě Pražském. Švec se asi vymlouval, že knihu dostal od ně- ho klerika. Generální vikář-soudce naléhal, ať švec za týden vede zmíněného klerika, a karmelité ať konečně dokáží, že k, který nyní jako corpus delicti spravedlnost přechovávala, jest vdu jejich majetek. Prvému byla lhůta prodloužena. Když však nelité dvěma přísežnými svědky dokázali své právo, dostal švec rozkaz, ať s Řehořem i Mirkou opět se dostaví. Nepřišli hned; ve 7. března přiznal se Řehoř, že za knihu, kterou bratru Ja- , Legenda zvanému, jménem jakéhosi kněze Matěje prodal, ob-

držel kopu grošů bez čtyř. Již dříve vyšlo na jevo, že Řehoř Mirkovi dal jenom čtyry a dvacet grošů. Řehoř se vymlouval, že ostatní dal Matějovi. Soudce dospěl k přesvědčení, že švec Jan a kněz Řehoř jsou vinni a usoudil, ať prvý splatí 24 groše, druhý ať v patnácti dnech doplatí anebo předvede dotčeného Matěje. Zdá se, že Řehoř neučinil ani to ani ono. Prvý vinník poctivě zaplatil. Jeho dvaceti čtyřmi groši odškodněn byl br. Jan Legenda a viatik alespoň přiřknut bratřím karmelitům.

Tadra Ferd., **Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských**. V Praze, nákl. král. č. společn. nauk 1897. XVI. a 436 str., cena 2·50 zl.

Spis po zásluze poctěný jubilejní cenou. Fabula o Praze jako německém městě, o Čechách jako zemi semknuté národem německým je představou i u vzdělaných Němců zcela obvyklou, tak že sotva chápeme toto skutečnosti zcela odporující smýšlení. Zásluhu o tento německé vědy zcela nedůstojný blud z veliké části ovšem osobiti si mohou němečtí učení i neučení z Čech, kteří nechtějí znáti ani kamene, ani nástroje, ani knihy, ani právní představy, která by z Němec — a jenom z Němec — přes hraničné hory a lesy se k nám nebyla dostala.

Spisovatel není tak domýšlivý, že vyvrátí předsudky dávno zakořeněné a pravdivým vylíčením styků našich praotců s okolními národy změní náhledy národních odpůrců, spokojuje se tím, že dokázal, jak Čechové z vlastního popudu usilovali o své vzdělání, že nedali se vždycky jenom vésti, ale že byli platným činitelem mezi středověkými národy kulturními. Máme za to, že kniha, psaná z pramenů a spisů dílem již tiskem vydaných, dílem přímo z opisů neb originálů dosud netištěných, jest prostředkem, který lásku k vlasti, řeči a národu v době, kdy kosmopolitismus své sítě vrhá, hluboko zakotví a vlasteneckému nadšení dodá potřebné pevnoty a stálosti.

Kromě toho nezadá věda Němců v Čechách svého věhlasu, aby nedbala díla, psaného klidně, bez břitké polemiky. Nesprávnosti, jež snad slídivá vědeckost — česká či německá — vypátrá, nejsou a nebudou příliš na škodu a pohromu záslužného díla.

Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. Od pravěku do počátku XIX. stol. Vydává archeologická kommisse při České Akademii řízením předsedy Josefa Hlávky. I. Mádl K., **Politický okres Kolínský**, II. Dr. Matějka Bohum., **Politický okres Lounský**. V Praze 1897, 8°, 116 a 94 str., cena à 1·20 zl.

Archeologická kommisse Akademie chce stanoviti, které památky výtvarného umění se u nás zachovaly, zač stojí po stránce umělecké a historické a na tom pevném základě sestrojiti dějiny výtvarných umění. Do soupisu jsou krátce pojaty památky prachistorické, památky umění stavitelského, sochařského a malířského, předměty uměleckého průmyslu a stavby historicky důležité. Skupiny okresů seřazeny budou podle starodávných krajů. Ten jest program práce snad pro celá pokolení pracovníků.

Prvé dva sešity jsou jako vzorem práce a proto snad jí poeni byli mužové nad jiné povolaní. Zvláště chválíme bohatost tručnost údajů. Za některé přednosti druhého sešitu jest děkovati otné i vědecké podpoře spolupracovníků. Dílu prospěla by zřetelší reprodukce obrazů nekreslených, jako některých kalichů a jiných dmětů menších, aby výtvarní umělci při imitaci i novém tvoření rospěchem jich mohli užiti. Není to výtkou, ježto vydavatelé dílem nákladným zajisté až na dno vyčerpali prostředky jim vyměřené.

Povšechný dojem obou sešitů — zde mluví z referenta kněz — vyjádřiti slůvky: »Bohemia pia«.

Dr. Podlaha a Šittler Ed., **Album Svatovojtěšské.** Praze 1897, nákl. vl 52 str. a 50 listů. Cena u nakl. v semináři zl.

Umělecký vkus podává zde slovem i obrazem výbor ze všeho, vlast i cizina krásného vytvořila na čest a slávu našeho světce.

Sv. Vojtěch, druhý biskup pražský a patron země České. Praze 1897. Nákl. kníž. arcib. knihtiskárny, 38 str., cena 15 kr.

Ježek J., **Ze života sv. Vojtěcha.** Pověsti z luhů domácích izích. V Praze 1897. Nákl. kat. spolku tiskového. 16°, 53 str., a 24 kr.

Dr. Doubrava Frant. **Doba císaře Diokletiana.** V Praze -III., nákladem vlastním. 8°, 26 str., cena 30 kr.

Spisovatel ukazuje, pokud a jak dá se z vývoje dějin odpověti na otázky, proč Diokletian pronásledoval křesťany a proč se al trůnu. Mimovolně osvětluje spis jednotlivými terminy a citáty vislost zřízení církevních a kanonického práva s poměry římskými.

Frà J. Hamršmíd.

Dr. Ed. Albert, professor vysokého učení vídeňského, a Karel Chotovský, děkan žamberský **„Paměti nberské“.** Ve Vídni. Nákladem vlastním. Str. 420. Cena 1 zl.

Pan dvorní rada prof. Albert podal vzácný dar městu Žamku tím, že s nebožtíkem děkanem Chotovským pilně zkoumal hiv farní i městský, pátral po spisech a pozůstalých památkách, azoval se pamětníků, až vzniklo z této práce pěkné dílo, jehožto l shora jest naznačen.

Pamětí žamberských vyšlo dosud 5 sešitů.

V prvním sešitě jest historický úvod, podání o původu města nberka, výpisky ze dvou pamětních knih děkanství žamberského, áva o panství městském nad sedláky ve Slavětíně a popsání, úřad městský vykonával právo útrpné.

m sešitě čteme, jak vedeny byly knihy purkrechtní 5. dějiny trestních záležitostí menší váhy, listiny ve omých, privileje městské a jak se k sobě chovaly

Třetí sešit pojednává o řemesle a cechu.

Čtvrtý popisuje hospodářství polní a dějiny jednotlivých usedlostí.

V pátém sešitě jest dokončení poslední stati a dovídáme se dále, jak si počínaly úřady městské, jaké byly daně a jak uspořádáno bylo hospodářství obecní, v kommunikaci, vodním opatření, lázních, zdravotnictví a nemocnicích. Celé dílo psáno jest slohem velmi poutavým, všady zachována jest historická dialektologie, a příběhy vyličeny jsou tak věrně, že čtenář procitlý práci tuto, vidí v minulosti předkův a získá odtud mnohý příklad pro život svůj. Zejména dopisy všelaniích pánů zajímají srdce věrného Čecha, neboť poznáváme, jak pěkným slovy uměli psáti domácí šlechtícové a jak všady na pevno dávali lásku k Bohu a vlasti.

Podrobný obraz o tomto záslužném díle podán bude co nejdříve přednáškou v Historickém kroužku v Praze. *Dr. Franz. Doubrava.*

J. Delaville le Roulx. **Cartulaire général de l'ordre des Hospitaliers de S. Jean de Jérusalem (1100—1310).** Paris, Ernest Leroux. 1897. 4°. 919 stran. cena 100 fr.

Druhý svazek (Sb. 1895 str. 144) vyčerpává zachovalé listiny neb opisy z let 1201—1260 čísly 1130—2970 a v dodatku obsahuje dvacet šest listin opatství na hoře Tábor, jež r. 1255 inkorporováno bylo řádu sv. Jana. *J. H.*

Dějiny Čech a Moravy nové doby. Knihu I. a II. napsal Dr. Antonín Rezek, pokračuje *Josef Svátek.* Kniha čtvrtá. Panování císaře Josefa I. a Karla VI. 438 str. v 8°. Kniha pátá. Panování císařovny Marie Teresie. Část I. 454 str. v 8°. Kniha šestá. Panování císařovny Marie Teresie. Část II. 416 str. 8°. Nakl. I. L. Kober v Praze.

Historické dílo Josefa Svátka není sice nikterak ideálem če-

podřízené proud vypravování rozlévá se velmi do široka. To však u spisu, jenž má býti do jisté míry populárním (jsouť »Dějiny Čech a Moravy nové doby« otiskem z »Českomoravské Kroniky«) příliš nevadí.

Nás interessují přirozeně ony stránky spisu Svátkova, jež týkají se poměrů náboženských. A tu dlužno především vyznati, že v té věci p. autor sobě celkem vede dosti nestranně. Projevuje-li se místy jakási animosita vůči řádu jesuitskému, tož zase na jiném místě bere p. autor po příkladu Hanušově přespříliš přísně, ba nespravedlivě posuzovaného P. Koniáše v ochranu (kn. IV. str. 284). Velmi pěkně a zdařile vylíčil autor svatořečení bl. Jana Nepomuckého; stať tato příznivě odlišuje se od způsobu, jímž o věci té tu a tam u nás bývá psáno. Vypravování obsažené ve stati, týkající se katolické reformace a působení missionářů, bude zajisté důkladnějším bádáním archivním v nejedné příčině na pravou míru uvedeno. Tak na př. tvrzení stále a stále opakované (u Svátka IV. na str. 285), že »řád jesuitský roku 1732 z misionářství v Čechách úplně odstraněn«, neshoduje se s pravdou; působiliť členové řádu toho jako missionáři i v letech pozdějších.

Zajisté hodně přemrštěný jest nepříznivý posudek vědeckých poměrů na universitě pražské pod správou jesuitů, jejž Svátek v díle IV. na str. 64 podává. Praví-li autor, že »studium věd klassických bylo zde úplně vyloučeno«, pohlíží na filologické studium se stanoviska nynějšího a zapomíná, že ze škol jesuitských vycházeli mužové, jichž znalost klassikův římských i řeckých byla překvapující, a to taková, jakou se sotva který oktaván moderní může honositi. Sebe povrchnější nahlédnutí do tehdejších spisů citáty z klassických spisovatelů přeplněných jest výmluvným toho důkazem. Že by kdy »vědy přírodní vynálezek za ďáblův byly pokládány«, těžko by asi pan autor dokázal. Nebyly, pravda, vědy přírodní pěstovány tehdáž tou měrou, jako nyní, ale to nebylo vinou jesuitů, nýbrž celé tehdejší doby. Nicméně v té míře, v níž vědy přírodní všude jinde v Evropě tehdáž byly pěstovány, pěstovali je jesuité v Praze také.

Dostačí uvésti jen jména jesuitů-professorů pražských: Klein, Kresa, Conradus, Moretus, Boehm, Stansel a mnoho j., mezi jejichž spisy nalézáme pojednání nejen o problémech mathematických, nýbrž i fysikálních a astronomických, jak již z názvů spisů jejich jest patrno, na př. »de natura iridis, de natura soni, de ponderum gravitatione, theses hydrostaticae, de luna a mn. j. Netřeba ostatně poukazovati ke spisům, nyní v zapomenutí upadlým: dostačí pohlédnouti na astronomickou věž v kolleji Klementinské r. 1722 postavenou a připomenouti si tak zv. »mathematické museum« v téže kolleji r. 1724 zřízené. Nezapomeňme, že jesuita to byl, jenž první poukázal k bohatým pokladům palaeontologickým okolí Pražského. »Les premiers travaux,« praví Barrande, »de nature scientifique qui ayent été tentés sur les environs de Prague, sont dus au P. Jésuite Fr. Zeno, professeur de mathematique à l'université de la capitale de la Bohême.«

Na fakultě bohoslovecké nic jiného se nedělalo, leč že »hádá tom, v kolik hodin počne poslední soud a jak dlouho, zdaž andělé v nebi slaví také svátek Božího Těla, kolik

duší by se vešlo do hořčičného zrna atd.,« jest tvrzení jednostranné. Neupíráme, že byly probírány subtilnosti theologické, jež laikovi zdají se býti neužitečnými, jakož i nezasvěcenci podrobná badání odborná v oboru jiných věd zdají se býti zbytečnými a směšnými, to však rozhodně tvrdíme, že naivních thesí uvedených vůbec probíráno nebylo: jsou to prostě persifláže oněch subtilností, nic více. V letech 1664—1763 napočítali jsme neméně než 73 spisovatelů theologických v Čechách činných, mezi nimi počtem i váhou spisů svých vynikají jesuité-professoři na universitě pražské, jako na př. Větrovský a přemnozí jiní. Ocenění theologické literatury tehdejší bude vyžadovati podrobného studia, i otvírá se tu vděčné pole badatelské, i bylo by si přáti, aby se ho brzo někdo ujal. Že na fakultě theologické nebyla hebrejština a ostatní jazyky semitské zanedbávány, o tom svědčí spisy jesuity Františka Zeleného (nar. 1721, zemř. 1765): »Institutiones linguae sanctae auditorum suorum commodo utilitatique traditae« (Pragae 1756), »Ordo radicum hebraicarum cum derivatis« (Pragae 1759), »Dissertatio de signis vocalium hebraicis, quae masorethis tribuuntur« (Pragae 1759), Františka Demutha (nar. 1730): »De antiquitate linguae chaldaicae seu Syriacae dissertatio (Pragae 1763), »Adagia arabica« (Pragae 1764), Františka Haselbauera obrovský foliový slovník »Lexicon hebraico-chaldaicum« (Pragae 1743), rukopisné materialie k syrskému slovníku Jakuba Rohma (nar. 1737), jež chovají se v universitní knihovně pražské a j. — Co se týče odporu, jejž dle Svátka kladli jesuité zamýšleným opravám universitních studií, bylo by dobře bývalo, kdyby byl p. autor dle zásady »audiatur et altera pars« býval nahlédl do článku P. J. Svobody »Paměti kolleje Klementinské« Časop. kat. duch. 1876, 262 až 263, i byl by zajisté uznal, že měli jesuité k tomu dobrou příčinu, aby v oboru věd theologických vzpírali se onomu zbyrokratisování, jež pan autor na jiném místě (V. 364) dobře pochopuje. Bylť jesuitům r. 1746 přikázáno, aby učili filosofii a theologii podle tištěné knihy, a filosofii aby ze tří zkrátili na dva roky. Jesuité se opřeli a za to jim zapověděno přednášeti »jus naturae«, tím ovšem odpadl jeden ročník filosofie. »Tato okolnost,« dokládá k tomu P. Svoboda, »zasluhuje povšimnutí. Jesuité vykládali právo přirozené podle Tomáše Akvinského, Suarezia, Bellarmina a jiných theologů středověkých. Učili na př., že národové nestojí k svým mocnářům v témž poměru jako otroci k pánovi, nýbrž že jako mocnář má svá práva, kterých ho bez hříchu nikdo zbaviti nemůže, poněvadž řízením Božím jednak ze samé bytnosti a přirozenosti lidské společnosti, jednak z dějepisných událostí plynou: taktéž mají i poddaní svoje práva, kterých se žádný mocnář dotknouti nesmí.« Když zaváděno nové právo kanonické »od přísadků římských očištěné«, setrvali jesuité při starém, až jim r. 1770 dvě these zejména zapověděny byly, jež týkaly se poměru církve ke státu. Než jesuité učili i nadále, jak vždy v katolické církvi se učívalo, začež jim r. 1772 zakázáno vůbec právu kanonickému vyučovati. Znova na jesuity naléháno, aby se v tištěných knihách filosofických a theologických srovnali s rozkazy c. k. vlády, aby zavedli knihy, které vláda předepsala; když pak na to jesuité ve zvláštním memorandu vysvětlovali, proč tak učiniti nemohou, bylo jim dáno v odpověď: neposlechnou-li oni, poslechnou jiní! Vedle theologie

rou přednášeli jesuité, zavedena jiná theologie »augustino-tho-ıtica«, že pak bohoslovci ji navštěvovati nechtěli, poručeno c. kr. nmissařem, že polovička bohoslovců tam docházeti musí. Za ıní knihu zaveden Caspar Jueninus, francouzský jansenista. Jesu-m dáni jsou cizí direktoři studií: na fakultě filosofické Heben-eit z Streitenfeldu, na theologické Hertsch z Herzensteinu; obadva ıžové »osvícení«.[1])

Podvratné politické rejdy svobodných zednářů českých Svátek zásluze odsuzuje. Ale vypsání života a činnosti hraběte Šporka ní prosto neúplností a jednostranností. Nechtíce pouštěti se ve ci té do podrobností, odkazujeme k obšírnému pojednání svému Šporkovi v Blahověstu roč. 1891 uveřejněném, kdež zejména sklonku života jeho neznámé dotud zprávy jsou podány.

Mohli bychom sice vytknouti ještě některé jiné vady dílu páně ıátkovu, chceme však přestati na tom, co jsme byli řekli, opětu-ıe poznovu, že přes to vše práce jeho je velice záslužna, a že zů-ane vždy užitečným a instruktivním vodítkem pro ty, kdo novějmi dějinami domácími se obírají. *Dr. A. Podlaha.*

---

†

Th. Dr. Klement Borový,

ıaelat-scholastik metropolitní kapitoly u sv. Víta na hradě Praž-kém, veleplodný a zasloužilý spisovatel a dějepisec církevní, řádný len České Akademie císaře Františka Josefa, mimoř. člen král. esk. společnosti nauk, vrchní redaktor oboru theologického Ottova lovníku Naučného, redaktor »Časopisu katol. duchovenstva« atd. ıanul v Pánu po dlouhé a trapné nemoci dne 31. srpna. - Mimo ěkolik set delších a kratších statí v Čas. katol. duch a několik ánků v něm. časopisech vědeckých o sobě vydal cenou poctěný ıis *Antonín Brus z Mohelnice; Čtyry doby v historii české; Dě-ıy arcidiecése Pražské; Národní dům český v Římě; Martin Medek, ıibiskup; Sv. Jan Nepomucký; Úřední sloh církevní; Patero knih ıkních*; životopisy kard. kníž. *Bedř. ze Schwarzenberga* a kníž. cib. Frant. hrab. ze *Schönborn-Puchheima; Akta konsistoře kato-ké a utrakvistické.*

Pro své zásluhy vědecké jmenován byl od biskupa Jiřího Stross-ıyera konsistorním radou. R. 1889 zvolen byl v kurii velkostat-ské poslancem zemským. Pro polemickou brožurku: »Mnoho-li ıvdy skutečné nalézáme v těch výhodách, jichž dle brožurky z Vídně ıeslané prý nám poskytuje nový zákon manželský« (jež vyšla odůvodnění zákona manželského z r. 1868«), byl obžalován ze činu rušení veřejného pokoje, ale porotou uznán nevinným.

---

[1]) P. Svoboda v Časopise katol. duchovenstva 1876, 262 - 268.

Kromě činnosti vědecké na poli literárním účastnil se hor i veřejného i spolkového života. Byl členem sboru obecních stars král. hlav. města Prahy, předsedou Jednoty katolické, starostou A demie křesťanské a dědictví sv. Prokopa, místopředsedou Sv.-V clavské záložny, členem výboru spolku historického, ředitelstva dnoty Sv.-Vítské a j. a proslulý řečník v katol.-politické jednotě p král. České.

Nar. 12. ledna 1838 v Riegersburgu v Dol. Rakousích, trá mládí v Komorním Hrádku, kde otec jeho byl zahradníkem, gy nasium studoval v Benešově a v Praze a r. 1855 vstoupil do kn arcib. semináře. Nemaje zákonitého věku byl teprv jakožto adjun fakulty theologické r. 1860 vysvěcen na kněze, načež půl roku l ceremonářem u kard. Schwarzenberga a pak praefektem kníž. arc konviktu. R. 1862 povýšen za doktora theologie. Pobyv na unive sitách v Německu, habilitoval se r. 1863 za docenta na univers pražské, kdež r. 1867 stal se mimořádným a r. 1871 řádným p fessorem církevního práva a fundamentální theologie. R. 1874 s se radou círk. soudu, r. 1883 zvolen za kanovníka. Jako děkan kulty bohoslovecké (1880) získal si nevšedních zásluh o příští u versitu českou, háje ji proti výstředním choutkám odpůrcův jako jediný zástupce národnosti české.

Čest budiž památce jeho!

OBSAH.

Z rodinné kroniky pánů z Oppersdorfu. Napsal prof. Jos. Vávra . . . . .
Z katol. missií na Moravě a ve Slezsku v době katol. reformace. Z pozůsta- lostí Jul. Chodníčka upravil Dr. M. Kovář . . . . . .
Jak byl kompaktáta v Čechách provedena. Napsal Frd Jos. Hamršmíd. .
K dějinám sporu Stanislava Pavlovského z Pavlovic, biskupa olomouckého, se stavy moravskými. Podává prof. Frant. J. Rypáček . . . . . .

Pro studium sociální otázky zřídilo družstvo „Vlasť“ zvláštní „sociální
“, jehož účelem jest řešiti sociální otázku na základě katolickém, ve
ích a v přednáškách o ní rokovati a brániti církev a náboženství proti
m časopisův a spolků sociálních, nám nepřátelským, a hájiti oprávněné
y dělnictva.

Řečníci družstva kocají na venku každý rok hojný počet přednášek;
stvo jim platí cestovné ze sociálního fondu, proček jej doporučujeme
podpoře.

Úkolem fondu pro katolické spisovatele jest podporovati nuzné nebo
né nebo stářím ku práci neschopné katolické spisovatele, vypisovati
na práce pro časopis „Vlasť“, udíleti stipendia na cesty, sloužící k od-
mu vzdělání, podporovati a odměňovati nadějné síly z našeho tábora ze
slavů vědy, vůbec snažiti se, by katolická strana zastoupena byla ve
oborech vědy muži vynikajícími, odborně vzdělanými a kde jim hmot-
prostředků schází, od nás také zaslouženě podporovanými. Kdo chce
ásnem tohoto dobrodiní, jest povinen býti členem (zakládající člen splácí
ních 100 zl., přispívající platí ročně 2 zl.) a splniti povinnosti s člen-
tím spojené, avšak katolickým spisovatelům nemocným aneb nevinně do
upadlým může se poskytovati podpora i tehdy, kdyby vůbec mužím
ohu tomuto nebyli přispěli. — Fond pro katolické spisovatele má 170
dajících — 100 zl — členů. Katolíci, buďtež v závětěch katolických
vatelů pamětlivi!

Fond knihovní zakládá katolické knihovny v Čechách, na Moravě a ve
ku a v Americe a přijímá peněžité dary i knihy. Družstvo tím způsobem
ž množství dobrých knih rozšířilo, neboť již přes 100 knihoven založilo.

Účelem historického kroužku jest, na základě věrohodných pramenů
ého katolickém pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště
vyvraceti historické bludy a tendenční lži o církvi katolické, jakož i při-
i k oněm katolickým mužům, kněžím a laikům, kteří stáli v boji proti
smu, lutheranismu a zednářství a bývají v dějopise umlčováni, neb i křivě
ováni.

Knihy a brošury družstvem „Vlasť“ vydané:

**emný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých
ří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa**

od Dr. Ant. Lenze. Cena 1 zl. 60 kr., pro členy družstva 1 zl.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře.

dává Filip Jan Konečný. Cena 1 zl. 50 kr., pro členy družstva 1 zl.

Z duševního bojiště.

Literární statistické črty. Napsal Fr. Vaněček. Cena 60 kr.

Z dějin nepatrné české vesnice.

Píše Václav Honejsek. Díl I. (60 kr.), díl II. (40 kr.).

Almanah na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII.

Almanah jest opatřen podobiznou sv. Otce, jest tištěn na pěkném papíře,
en vkusnou obálkou a stojí 1 zl. 50 kr., pro členy 1 zl.

**oženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných
a valný sjezd učitelstva a přátel školství**

konaný v Praze dne 9. srpna 1891. (Resoluce a řeči.)

Kritický prohlíží Frant. Pohunek, red. „Vychovatele.“ (Otisk z Vycho-
.) Cena 30 kr., hotově v administraci „Vlasti“ objednaná stojí pouze 10 kr.

Sociální otázka a církev katolická.

[illegible]

[illegible] Leo XIII. a podává se po [illegible] kr.

Modlitby při mši sv.

[illegible] od I. M. [illegible] biskupa Fr. Jana [illegible]

Sestavil Jan [illegible]. Cena 2 kr.

Nový plášť koruny české.

[illegible]

Napsal Tom. [illegible]. Cena [illegible] kr.

Červený doktor mazlíčkář.

[illegible] kr.

Knihy sociálních demokratů při řešení otázky dělnické a Ruska.

Napsal T. J. [illegible]. Cena 5 kr.

Španělská inkvisice a její hrůzy.

Napsal Tom. [illegible]. Cena 2 kr.

Krátké znázornění mše sv., svátosti pokání a pak zpytování svědomí pro dítky, kteréž jdou ponejprv k sv. zpovědi.

Sestavil Fr. Halbich, katechista. Cena 1 kr.

Jak lze znázorniti vývoj idey Mesiánské.

Ukazuje Fr. Halbich, katechista. Cena 1 kr.

Katolický církevní rok a znázornění vlastností Božích, Trojice a církve svaté.

Nakreslil katechista Fr. Halbich. Cena 1 kr.

Želatinové lístky z pilnosti

pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, opatřené [illegible] a Písmo sv. Lístky se prodávají za hotové, a to nejméně 100 kusů po [illegible] Pp. knihkupcům poskytne se odtlak 10% provize.

Píseň práce. (Hymna katol. dělnictva československého.)

Na slova Vl. Šťastného složil J. U. Sychra. Cena [illegible] kr.

Sborník historického kroužku družstva Vlasť.

Sešit I. = 80 kr., II. = 70 kr., III = 70 kr., IV. = [illegible] kr., V. = [illegible] VI. = [illegible] kr.

Rozbor knihy: Reformace katolická v království Českém po bělohorské sepsáním Tom. V. Bílka.

Rozebírá P. Jos. Svoboda. Nákladem ústřední kroužku. Cena [illegible] kr.

Všechny objednávky těchto časopisů, knih a brošur vyřizuje se administrace „Vlasti“ v Praze, Jilská ulice, č. [illegible]. Knihy a brošury [illegible]

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
FEB 19 1980

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJETNÍK, VYDAVATEL
A NAKLADATEL:
DRUŽSTVO „VLASŤ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
DR. M. KOVÁŘ.

SEŠIT 7. ROK 1898.

CENA 1 ZL. 20 KR.

V PRAZE.
TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.
1898.

Družstvo „Vlasť“,

jeho časopisy, odbory a fondy.

Účelem družstva jest vydávati časopisy, periodické spisy, knihy a brožury psané v duchu katolickém, zakládati katolické knihovny, pořádati přednášky a literární výpravy v kterémkoli místě království Českého, podporovati dobrou literaturu, jakoby i spisovatele, píšící v duchu katolickém. Při tom všem se politika vylučuje. Prostředky k tomu jsou: vklady členů, odkazy, dary, čistý výnos z časopisů, knih a brožur, fond pro zakládání katolických knihoven, fond pro katolické spisovatele, knihovní komise, sběr historicky, filosoficko-pedagogický, sociální a literární, knihtiskárna, knihkupectví a antikvariát s obchodem papírnickým. Při tom se podotýká, že provozování těchto podniků není vypočteno na docílení zisku pro členy spolku, ježto veškerý eventuelní výtěžek věnován býti má účelům spolku.

Družstvo vydává časopisy: „Vlasť,“ „Vychovatele“ s katechetskou a učitelskou přílohou a „Dělnické Noviny“ s měsíční přílohou „Spolkové Listy“.

Družstvo „Vlasť“ má již 2162 zakládajících — 50 zlatových — členů. Kdo se za člena zakládajícího přihlásí, obdrží zdarma: VI. ročník „Vychovatele“ a knihy: „Jak pěn prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře“ od Fil. Jana Kozáčného, „Z duševního bojiště“ od Frant. Vaněčka, „Z dějin nepatrné české vesnice“ od V. Hencjaka I. i II. díl, všecky Historické Sborníky. Mimo to dostávají členové Almanah na oslavu blsk. jubilea sv. Otce Lva XIII. za 1 zl. (místo 1 zl. 50 kr.) a spis: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů k nauce Valdenských, Jana Husi a Jana Viklifa, od Dr. Ant. Lenze, za 1 zl. (m. 1 zl. 60 kr.).

Na „**VLASŤ**“, roč. XV., předplácí se poštou: Ročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr. Členové d r u ž s t v a předplácejí: a) členové zakládající (kteří splácejí v půlletních lhůtách po 5 zl. během 5 let celkem 50 zl.) ročně 4 zl., půlletně 2 zl.; b) členové přispívající (jejichž roční vklad obnáší 5 zl.) ročně 4 zl. 20 kr., půlletně 2 zl. 10 kr.; c) členové činní (kteří se již do spolku nepřijímají) ročně 4 zl. 40 kr., půlletně 2 zl. 20 kr. Kněží deficienti, alumnové, klerikové, studující, podučitelové a podučitelky mají „Vlasť“ ročně za 4 zl. Do krajin německých stojí „Vlasť“ o 50 kr., do ostatních mimorakouských zemí o 1 zl. více. Sběratelům abonentů poskytuje se na každých 10 jedenáctý ex. z d a r m a. Pp. knihkupcům slevu se 25%, a „Vlasť“ se jim dodává toliko za hotové. — Ročníky V.—XI. prodávají se à 4 zl. Ročníky IV., III. a II. prodávají se à 2 zl. 50 kr.; pro studující, alumny a kleriky à 2 zl. Ročník XII. po 4 zl. 50 kr., XIII. a XIV. po 5 zl. Ročník I. prodává se za 3 zl. 50 kr. a platí-li se hned, za 3 zl. Družstvo „Vlasť“ prodává jednotlivá čísla IV., III. a II. roč. à 20 kr. Jednotlivá čísla V.—XI. ročníku prodávají se po 40 kr., ročníky XII.—XV. po 50 kr.

„**VYCHOVATEL**“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct., a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, kleriků a studujícím slevuje se 10 %, a sběrateli dostane se 10 exemplářů jedenáctý zdarma. Jednotlivé číslo prodává se za 10 kr. VI. ročn. „Vychovatele“ stojí 2 zl., VII.—XIII. roč. jest po 3 zl.

„**DĚLNICKÉ NOVINY**“ s měsíční přílohou: „Spolkové Listy“ vycházejí vždy dne 1. a 16. každého měsíce. Předplácí se s poštovní zásilkou. Pro Rakousko-Uhersko celoročně 1 zl. 60 kr., půlletně 80 kr. a čtvrtletně 40 kr. r. č. Pro německé země, Bosnu a Hercegovinu ročně 2 zl., do Ameriky a ostatních zemí ročně 2 zl. 60 kr. r. č. Jednotlivé číslo prodává se za 8 kr. Na pět exemplářů dává se šestý zdarma. Všecky starší ročníky „Děl. Nov.“ jsou na skladě a prodávají se po 1 zl. 60 kr.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJETNÍK, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO „VLASŤ“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

Dr. M. KOVÁŘ.

SEŠIT 7. ROK 1898.

V PRAZE.
Z CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.
1898.

Doplňky k životopisu Hanuše z Oppersdorfu.

Napsal prof. Jos. Vávra.

Prameny: Listiny a kopiáře na zámku Horním Hlohově.

Lonský výtěžek archivní poskytl nám mnohých příspěvků bližšímu poznání statného katolíka slezského, pana Hanuše Oppersdorfu, jehož dosti stručný životopis podali jsme v lonském ítě Sborníka. Chrabrý tento válečník z let 1536—66, který na ohých bojištích s neohroženou myslí hleděl časné smrti do očí, choval pevnou a živou víru, kterou zdědil po předcích svých, až smrti své, a jakož žil v době, kdy vůkol něho téměř vše ve víře olické se viklalo a na větším díle náboženských novot Lutherových chytalo: pan Hanuš ze vší síly své se přičiňoval, aby utvrdil, co vrtkalo a církvi aby navrátil, co odpadlo. Nejprve měl na zřeteli nejbližší příbuzenstvo, které on, jsa bohat, hmotně podporoval. atr jeho Jiří († 1577), dobrý katolík, měl syny Fridricha a Jiřího; ně sice neměl strýc Hanuš velikých obav, ježto byli vychováni katolické matky, Hedviky z Kalkreutu; než přece o to pečoval, y oba mládenci pohybovali se jen v katolickém ovzduší. Fridrioví zjednal r. 1562 službu panoška u dvora císařského a od 1567 službu císařského truksassa. Jiřího zaopatřil r. 1559 místem noška u arciknížete Ferdinanda, gubernátora v Čechách; r. 1570 žádal kardinála Delfina, apoštolského nuncia u dvora císařského, y toho mládence přijal za dvořana svého. Když pak v květnu 1572 kardinál chystal se k návratu do Říma, vyžádal na něm n Hanuš, že podržel Jiřího na dále u sebe, aby týž přivykl v Římě nému mravu dvorskému a přiučil se vlaštině. V dopise ze dne . května 1572 pan Hanuš přeje kardinálovi šťastnou cestu, šťastný vrat. »A na tu cestu posílám Vaší Knížecí Milosti ze služebné ysli koně z mého hřebčína; jest mladý a způsobný; nechť V. Mti zalíbí a vydaří, a prosím, abyste to zvíře dobrotivě přijali a mému ýci, panu Jiřímu, milostivým pánem byli a zůstali. Jsem jist, že stane upřímným a ctným.« Druhý list poslal kardinálovi do Říma 4. března 1573, blahopřeje mu k zotavení z těžké nemoci; »a prosím milostivé sdělení, zdali můj strýc k V. kn. Mti se chová služebně

a uctivé. Neračiž V. Mt ho od sebe propouštěti, dokud on vlašt dokonale se nenaučí.« Otec obou mládenců, pan Jiří z Oppersdo neměl vydatného jmění; proto staral se o ně strýc, pan Hanuš posílal na jejich vychování určitý deputát na penězích, aby ve službě mohli se čistě šatiti a jiné vydání zastati; ale toho vš přísně dbal, aby s deputátem dobře hospodařili a dluhů nedělali.

Tužší práce byla se synem nejmladšího bratra Hanušova, pa Viléma z Oppersdorfu. Týž pan Vilém, rozený r. 1519, z mládí pohyboval v katolických kruzích, nejprv u dvora knížete Karla Minstrberského, potom ve službě pana Václava Haugvice z Biskup na Buzově v Olomúcku, kde naučil se češtině. Ale r. 1540 byl dv řanem knížete Jana Anhaltského v Desavě, a tu se mu zamluvi bohoslužba lutherská; později byl dvořanem knížete Jiřího Lehn kého na Břehu, kde rovněž panovalo lutherství, a zde pojal r. 15 za ženu Voršilu z Hacke, dvořanku kněžny Lehnické, rodilou z Br nibor; z ní se mu narodil r. 1554 syn Vilém, jejž matka vychov vala v lutherské víře. Pan Vilém z Oppersdorfu měl od r. 15 stálé sídlo v Čechách, jsa po 12 let hejtmanem panství Brandýsk potom radou královské komory v Praze, až r. 1577 stal se nejvyšš mincmistrem královským se sídlem v Kutné Hoře; ale jedináč svého Viléma nedal cvičiti na školách českých; záhy jej poslal n učení do města Míšně, kde knížecí škola připravovala mladíky p studia na vysokých školách. Odtud r. 1570 přešel 16letý mladík n akademii v Lipsku. Pan Hanuš z Oppersdorfu nerad viděl u své bratra tu náboženskou proměnu; ale snášel to, poněvadž potřebov dobrých jeho služeb. Nejraději pobýval na svých zápisných panství Kozlím a Horním Hlohově, a nemohl tudíž přihlížeti k svému panst Českému Dubu s Fridšteinem, který r. 1552 král mu dal v zástav v dlužných jemu 23.000 zl. rýnských a r. 1556 za hotových 8.571 ko gr. českých jemu doprodal. Pan Vilém tedy ujal se r. 1558 hosp dářského dozoru nad panstvím Dubským a konal tu službu po 2 let. Za to pan Hanuš se vděčil svému bratru a na studia syna jeh na Lipské akademii vedl polovici nákladu. Ale mladý pán nestač k tomu, aby vyšel s vysazeným jemu deputátem. Mimo studiu filosofie bavil se četbou klassických autorův a sám se pokoušel v latinském veršování, ale mnoho času spotřeboval na veselé schůz a pitky s jinými šlechtickými soudruhy; tak zabředl v dluhy, z nich vybřísti doufal mimořádnou pomocí od bohatého strýce pana Ha nuše, předstíraje, že musí míti na »corpus iuris« 100 zl. (vskutk ta kniha tehdy se kupovala za 30 zl.), dále prosil za peníze n aksamitové šaty a na zlatý řetěz na hrdlo, jak to prý sluší jeh stavu panskému, a tu písemnou prosbu omastil mnohými vtipy la tinskými. Ale za to slovil dvojí písemnou důtku, jednu od otc druhou od strýce Hanuše, který mu v dopise z 29. prosince 157 řádně pověděl své mínění: »Od velikonoc příštích zanecháš stud v Lipsku, neboť na německých universitách nenaučíš se cizím ja zykům. Ale půjdeš do Levna v Brabantě, tam budeš se učiti řím skému právu a franskému jazyku; corpus iuris lze tam si vydluž za skrovný peníz u křesťanův i židů. Z Levna půjdeš do Franc na delší pobyt, a pak do Vlach, kde naučíš se vlaštině a snad i šp nělštině. Tam v cizině pozoruj, jaké jsou dvorské mravy a obyčej německý kroj tam odlož, abys nebyl předmětem smíchu, ale šat

podle toho, jak jest kde obyčej, čistě, ale bez přepychu. Zlatého řetězu není tobě potřebí; jsi na to příliš mlád, a snad by tě ještě pro to zlato zabili. Na rok budeš míti deputát 400 tolarů, které já i otec tvůj společně za tebou posílati budeme směnkami; s tím dobře vystačíš, ač v Nizozemí a Francii jsou potřeby dražší než ve Vlaších. Za společníky budeš míti dva mladé krajany, Bobšice a Švejnice; všichni tři budete míti na spolek preceptora, který bude míti k živnosti od nás všech 400 tolarů. Z cest se vrátíte, až dojdou Vám léta. Buď pobožný a ctný! Za ty latinské fabule, které jsi mně věnoval, posílám ti latinský katechismus (Kanisiův), ten měj vždy při sobě a čítej v něm. A chraň se, abys na cestách měl s sebou knihy lutherské, aneb abys to nejmenší disputoval o náboženství; ale buď v bázni Boží zticha. Pamatuj, že prvotní křesťanská katolická víra ukazuje na dobrou cestu. Miluj Boha, zachovávej jeho přikázání, modli se k Bohu, služ mu věrně, a dobře ti bude vždy! Ona víra ovšem jest dobrá, která jest zdobena dobrými skutky; proto čítej v oné knížce. Omne probate, quid bonum est, tenete. K novému roku tobě posílám 30 zl., ale nikoli na daremné útraty, a má milá choť posílá tobě košili a posla obdarovala plátnem; dostal od nás tolar, aby mohl zpět jíti. A s tím milost Boží budiž vždycky s námi.«

Z dopisu toho, jakož i z vykázaného směru cesty jde na jevo, že pan Hanuš měl na mysli, aby bratrovce svého vrátil do církve katolické. Ale mladý Vilém nesměl se vydati do Nizozemí; neboť na jaře 1572 tam vypukla osudná vzpoura proti vládě španělské. Za neznalosti franštiny nemohl mladík cestovati do Francie. Tedy poslán byl do Vlach; pobyl tu v Římě, v Neapoli, ale tam v noční šarvátce zabil vlaského zemana; po tom účinku spěchal do Říma a pak před »vendettou« vlaskou a před španělskými soudy ještě na podzim 1572 uprchl do Benátek; tu pobyl mnoho neděl v úkrytě, až pustil se odtud k Vídni. Zde pro sluhu svého se zapletl do hádky s uherskými žoldnéři a dostal od nich do hlavy palašem, z čehož mnoho neděl poležel. Potom ho otec usadil na zápisném statku svém Slavěticích (držel jej od r. 1558), aby zvykal hospodářské správě. Ale to znamenáme, že na Vilémovi ml. z Oppersdorfu spočívala nevůle strýce jeho, pana Hanuše. Týž byl bohat a bezdětek, při tom pamětliv budoucnosti svého rodu. Proto když koupil r. 1577 statky Heřmanův Městec, Týniště a Častolovice, vše od královské komory za 85.000 kop míš., dal ty statky psáti do desk na jméno své a obou svých bratrů; ale Český Dub chtěl míti statkem nápadním (fideikomissem), tak aby nejdříve po jeho smrti ho užíval nejstarší bratrovec jeho Fridrich s potomstvem, pak Jiří s potomky a pak teprve následovati mělo potomstvo Vilémovo. Hanušova držba obou zápisů na královská zboží ve Slezích, Horní Hlohov a Kozlí, visela tehdy ve vzduchu; pan Hanuš byl by ta zboží rád dokoupil, a královská komora slezská za Rudolfa II. byla velmi opatrná a skoupá, a nabídky Hanušovy byly jí nedostatečné. Do dědičné držby Oppersdorfské přišlo obojí zboží, rozsáhlé a bohaté, teprve 1595 za války s Turky, kdy císař potřeboval peněz.

Pan Vilém st. z Oppersdorfu, jsa již mincmistrem v Kutné Hoře, znamenal, kterak škodí jeho synu Vilémovi nevůle pana Hanuše. Přemýšlel, jak to napraviti a na lepší obrátiti, a konečně

[illegible] vajec.

12 vajec a 3 ryby.

[illegible] nekřesťanskou

pečně sem do Kozlí a tu ať mně slouží za myslivce bez mzdy po dvě léta, pod zárukou 50 kop míš.« — Měl pan Hanuš u Č. Dubu hamr na sváření mědi, a ten závod byl dobrý, když do roka vydával 800 i více kop míš. užitku; proto pan Hanuš toho si vážil, a když zvěděl, že hejtman zachází s hamrníkem příliš drsně a z nepatrných příčin dává dělníky z chleba, pán za to mu dal důtku. Měl pan Hanuš na Dubě také nejeden spor se sousedními statkáři pro rušení držby, zejména r. 1571—78 s panem Jindřichem Kurzbachem z Trachenberka o les na Holém vrchu za Ještědem, nejčastěji ale se svévolným Krištofem z Vartenberka na Rohozci a Skašově, který asi těžce nesl, že Dub, statek někdy Vartenberský, přišel v držbu katolickou. V září 1573 umřel na Dubě hejtman Jetřich Slatinský ze Slatiny; proto se zdvihl Hanuš z Oppersdorfu v říjnu z Horního Hlohova a jel na Dub, aby k opuštěnému hospodářství svému přihlédl; proto psal 23. října císaři Maximilianovi, aby všecky rozkazy mu posílal na Dub. Za nového hejtmana tu usadil Slezana Martina Wintera z Winteru.

Pan Hanuš jakožto kollator farního kostela v Č. Dubě dobře se snášel s kněžími strany podobojí, kteří se spravovali dolejší konsistoří pražskou; neboť sloužili mši sv. jako katolíci, a přijímání svátosti oltářní pod obojí způsobou bylo od r. 1563 i českým katolíkům svobodno. Ale r. 1578 stala se v Dubě veliká změna v kostelních řádech, o čemž svědčí identické listy, které pan Hanuš psal z Dubu 15. prosince 1578 arcibiskupu pražskému Antonínu Brusovi, nejv. purkrabí Vilémovi z Rožmberka, nejv. hofmistru Ladslavu Popelovi z Lobkovic na Chlumci a nejv. kancléři panu Vratislavovi z Pernšteina: »Nemohu tajno činiti, že když jsem nyní domů přijel s manželkou mou nejmilejší na Dub, nacházím zde kostel osazený lutherskými praedikanty, jakož před několika dny městská rada dubská povolala z Boleslavě nového faráře, jménem Johannes Campanus Zluticenus, a to učinila beze všeho práva a proti slušnosti; neboť já jsem tu kollatorem. Povolal jsem k sobě na zámek konšely i faráře, a toho jmenovaného se ptám, kdo že jest, kdo jej na kněžství zřídil a v jakém poslušenství stojí. K čemuž odpověděl, že páni Boleslavští ho poslali na učení do Wittemberka, zde že byl zřízen k úřadu kněžskému, v tom poslušenství stojí a ke zvláštním prosbám městské rady že sem do Dubu přišel. I pravím jemu: Pane Johannes, víte, že městská rada zde nemá práva podacího? A jest mně s podivením, že mimo mou vůli a svolení po faráři posílají. Ujal jsem se toho panství tak, aby faráři zde se řídili pražskou konsistoří, a v tom je chci fedrovati. Ale poněvadž tu zavádějí nové a nebývalé řády kostelní, v nichž sami nejsou svorni, z toho bych nemohl Pánu Bohu odpovídati. Vždyť oni sami to vidí a znají, že každý farář své zvláštní koná obřady, a města jsou mezi sebou v církevních řádech velice různá, kdežto římská církev má všude stejné ceremonie ve světě, i mezi Turky a pohany; neboť jest to dílo Boží. Proto nechť vy, faráři, jako člověk mladý a vy jako moji poddaní dobře uvažte a žádného různění nepodnikejte. To vše oznámím nejvyšším úředníkům zemským, a co oni nařídí, dle toho učiním. Na to mně farář a konšelé málo odpověděli a odešli. A hle v nejbližší neděli on farář v kostele kázal a ceremonie po luthersku konal. To se počalo, když jsem meškal ve Slezích (tedy asi od času

sv. Havla 1578), a nyní to jako osoba katolická a starý člo
těžce nesu. Proto prosím V. Mt, abyste mně poradili, co spra
livě jest mně činiti, zdali toho mladého lutherského faráře n
vybýti a na jeho místo zdali mohu povolati faráře katolick
aneb od pražské konsistoře žádati kněze starého řádu.

Odpovědi k těm jednostejným dopisům nedošly kvapně, a
Hanuš také nic neukvapil; proto teprve ve čtvrtek po sv. Do
(12. února) 1579 poslal Dubským dotaz písemný: »Chci věděti
jakým původem jste Váš starý kostelní řád husitský opustili, tu
stelem vládnouti a jiné ceremonie tu ustanoviti se dopustili,
něvadž mně ta kollatura náležitá jest. Pokud tomu tak jest, že
monstrancí na rathouz vzíti a někteří lidé z té sklenice, kd
svátost Páně chovala, píti, tudíž praporce sejmouc, z kostela
vundati směli, a za čí poručením jiného správce a faráře bez n
povolení jste přijali a mně vrchnost svou svrhnouc, kostel p
vůle vaší novými sekty (sic!) ustanovili, tak že já i s manže
mou do toho kostela choditi nemůžeme, což lítostivě snáším, a
menouti nemohu, takové Vaše předsevzetí na nejvyšší vrch
vznésti a poníženě (císaře Rudolfa II.) žádati, jak bych v tom p
slušnosti postupovati měl. Z té příčiny Vám poručuji, abyste
na to světlou a gruntovní odpověď dali před odjezdem mým, a
do Prahy za mnou poslali, vůli mou naplnili, jinak nečiníce.«

Dubští byli v obavách a poslušnou dali odpověď, po níž
sledoval přípis pana Hanuše, daný v Praze 1. března 1579: »Spro
omluvě Vaší jsem porozuměl. Ač pravíte, že ta novota u Vás s
volením *pana bratra mého Viléma* se stala: ale žádnému jsem
moc nedal, aby sektářských a nepořádných farářů povolati s
Protož přísně Vám poroučím, abyste toho nepořádného faráře
datum ve dvou nedělích pořad zběhlých odtud zbyli a jeho se upr
nili, a hned, přijmouce tento list, jemu poručili, aby se kostela
ského zdržoval pod pokutou 100 kop gr. českých bez odpustky a
milosti. Pročež hned o jiného faráře podle starobylého husits
zřízení při konsistoři pražské jednejte a mně takovou osob
žnámost uvedúc, tehdy o to dále vás vedle slušnosti fedrovati
Jestliže byste žádného kněze odtud míti nemohli, chci k tom
přičiniti, abych faráře objednal, který by podle pravé kato
církve Páně svátostmi podobojím způsobem a jinými křesťans
ceremoniemi bezpečněji nežli ti sektářští, kteří žádné vrch
a svornosti nemají, vám posluhovali; neb spasení mých podda
jakož i svého šetřiti mám, jsa Pánu Bohu odpověden. To mn
kožto pánu vašemu dědičnému skutečně věřiti můžete, a ti
spravte.« Z listu dne 11. března se dovídáme, že Dubští hledal
vého faráře u konsistoře podobojí, a pan Hanuš je v tom fedr
Zároveň ale prosili pána, aby lutherskému faráři, který se ch
k odchodu, ráčil dáti vysvědčení dobrého zachování; ale pan H
odpověděl úsečně: »Toho sektářského faráře jste o své hlavě p
tedy ho také bez mé rady vysvědčením opatřte a ve vyměře
čase vybuďte, ač chcete-li se dalším škodám a těžkostem vyhn
Z toho všeho jest nám jasno, proč pan Hanuš z Oppersdorfu
měrou se rozhněval na svého bratra Viléma, že ve svém k
kterýž sepsal ještě r. 1579. jemu nic neodkázal, pamatuje li
na svou choť Markétu z Lobkovic, na své strýce Fridricha a Ji

v poslední řadě na mincmistrova syna Viléma ml. na Heřmanově ště; tomu odkázal toliko zápisnou držbu Kozlí, ale to panství ně zlenčil, když nejlepší vesnice jeho, Lánov (Lohnau), Gněwow, owi Dwór a mlýn v Javorovicích, oddělil a k údělu katolických rjců připojil.

Pan Hanuš za těch pět let, která ještě byl v časném životě, val se Dubským pilně na prsty. Když přijal od nich městské účty léta 1578 a 1579, připomenul jim, že ta registra jsou nedostatečná, a že pozůstává za některými osobami nemálo obecních peněz; protož poručil jsem úředníku svému, aby taková registra v přítomnosti Vaší znova přehlédl, a Vy abyste o tom podle své povinnosti ctivě se zachovali.« Již výše poznali jsme, že do r. 1570 postavili obští novou radnici svou za peníze, které jim půjčeny byly z panského důchodu; ten dluh měli spláceti po lhůtách, ale neměli se tomu, poukazujíce k nedostatku v obecním důchodě. Pan Hanuš Oppersdorfu dlouho byl trpěliv a čekal; ale po onom porušení ho práva patronátního přešla ho trpělivost, a 9. května 1580 psal n ze Slez takto: »Jest mně s podivením, že jste tak nedbalí, při mostech svých outratní a z obecního důchodu pijete. Pak nedáte příčinu Pánu Bohu a vrchnosti, než vašemu outratnému *luthermu životu* a nedbanlivosti. Ač vrchnost do času strpení nese, dnou den k placení přijde. Na to se žádný z Vás spustiti nemá, y komu takové dluhy odpuštěny býti mohly. Proto mějte pozor outratu Vaši, nedělejte dluhy, pamatujte na záplatu! Buďte atrni, když Pánbůh drahotu, neúrodu a jiné trestání podle své lostivé vůle seslati ráčí: abyste v bázni Boží živi jsouce, outratu rovně vedli. Tehda Pánbůh se slitovati a svých opouštěti neráčí! dluhy dělati a neplatiti: to vzbuzuje zlé skončení. Lhůta k platí jest do sv. Víta, abyste tu zeď, která při kostele sv. Víta se řila, až ke bráně ji obílíc, zhotoviti dali. Co by pak dle slušného tení na to nakladeno bylo, má se Vám na těch dluzích poraziti; Vaše nedbanlivost dále trpěti se nemůže Pokud se to od Vás ně, další suma Vám do času sv. Jiří sečkána býti má; dýle žádno folku nehledejte, než zaplaťte do obecního důchodu, co zbyně jste propili a dlužni zůstali. Kdo v tom sobě rady dáti nežе, ten aby prodal svůj dům a zaplatil dluhy své. Tím se spraviti před dalšími těžkostmi se varovati moci budete.«

Avšak dluhy nebyly ještě r. 1582 splaceny, a mohli se tehdy nluviti nákladem na nějakou obecní stavbu, snad fary nebo školy. l jim pan Hanuš 8. srpna 1582 takto: »Jakož žádáte na mně Vaší stavbě dříví, vápno a fůry, k tomu jsem svolil a dal jsem rozkaz mému úředníku. Zachovejte se ale ve všem spravedlivě poslušně, jak poddaným přináleží, a své staré povinné resty zaťte.« Poslední psaní Hanušovo konšelům dubským jest ze dne prosince 1583, a týká se sporu mezi měšťanem Mikulášem Bultem v Dubě a purkmistrem Mikulášem, řezníkem v Hodkovicích, pan Hanuš v tom vydal nález, aby Bucholt z gruntů jeho se vyda a jich prázden byl pod pokutou 20 kop míš.

Jak i také v hořejších Slezích pan Hanuš z Oppersdorfu, jsa 68 zemským hejtmanem knížetství Opolského a Ratiborského, katolických zájmů s důrazem, a byl v tom snad horlivějším o bylo biskupům Baltazarovi z Promnitz (1539—62) a Kaš-

parovi z Logau (1562—74), kteří oba svůj úřad s horlivostí na
ale z únavy v boji proti odpadlým statkářům, kteří na své
uváděli lutherské pastory na místě kněží katolických, byli
shovívaví a neteční. Což pan Hanuš ostře stíhal Jiřího z
na Velké Střelici, Hanuše Piklera z Grodic na Flosu, Václ
klera a bratra jeho Kašpara na Šidlově (Schedlau), Valen
šinského na Růžmberce, pana Šporveina na Lublinci a jiné,
háněli katolické faráře a lutherské uváděli! Ale jinde byl boj
kde lutherství dávno již bylo utvrzeno, jako v Novém Městě
níku, Nemodlíně (Falkenberg), Pštině, Tarnovicích, Chrapo
Žárově.*) Tím lépe se dařilo panu Hanušovi na panstvích Ko
a Hlohovském, které držel zápisně od královské komory. Na
v Kozelsku r. 1564 sám vedl stížnost u biskupa, že pro s
pilnost samo jest vinno, když sektářští praedikanti tu býv
máni. Roku 1564 písemně mu domlouval, proč nechce pu
movského faráře na faru v Grobníku, k čemuž odpověděl pan
»Prosím, račte popatřiti na praesentační jeho list od † Otty
a uvidíte, proč ho připustiti nechci; neopovážím se uvésti
lickou faru lutherského faráře!« V městě Kozlím věc k
celkem dobře stála; kollaturu zde držel řád Maltanský, a
zde dobře vedli. Pan Hanuš sám doznal, že polským kázá
jest lid dobře opatřen, ale Němci že nemají tu kázání slova
a nápravy toho marně se dožadoval u biskupa, ježto byl ve
dostatek kněží katolických, kteří by německy uměli kázati
Němci v Kozlím drželi se Luthera a vycházeli na kázání p
ale ani r. 1617 nebylo jich více než 30 rodin.

O náboženských poměrech v městě Horním Hlohově
nás dobrozdání pana Hanuše z Oppersdorfu, které podal císa
milianovi II. 6. června 1573 v tomto smyslu: »Dokud v k
Opolském panoval kníže Johannes († 1532), byla ta zem
katolická a málo co zvěděla o augsburské konfessi; kníže s
po katolicku až do smrti. Po něm tu zemi držel po m
(1532—43) markrabě Jiří z Anspachu, lutherán, ale podl
nic nesměl měniti v náboženství; a také nic tu neprovedl,
za něho se tu počalo v Horním Hlohově podávání svátosti
jak byl obyčej v Čechách a na Moravě. Za něho pak v to
se usazovali lutherští Němci od Prúdníka a jiných měst něm
kdežto jiná města, jako Ratiboř, Glivice, Kozlí, Velká Stře
stala od nich nedotčena a podnes katolická jsou. Proto Ně
hovští zle zpravují VM. císařskou, že augsburská konfessi v
jest dávno v užívání. Jestliže co takového sem se vloudilo,
bez svolení císaře Ferdinanda blažené paměti. Když pak
královna Isabella (Zápolská) toto knížetství držela (1552—
jalo město polského praedikanta, jenž jmenoval se Marti
Měl jsem ho, tak jak žil, za dobrého člověka, a teprv
půlletem zemřel. Královna pak, ač neměla práva vkládá
věcí náboženských, toho praedikanta chránila a městu p
svobodu augsburského vyznání. R. 1556 císař Ferdinand ujal
země Opolské ke své ruce; tu byl onen Sayta ode mne
ského hejtmana a zřízené k tomu kommissi vyslýchán,

*) Dr. Johannes Soffner, Geschichte der Reformation in Schles

potom písemné vyznání víry své, dle něhož mohl v Hlohově zůstati až do smrti své († 1572). Od r. 1558 až do smrti držel Hlohov zápisně pan Otta z Cedlic, a ten, ač jsem se tomu protivil, dovolil měšťanům chovati sobě mimo Saytu ještě německého praedikanta, ale to brzy přetrhl biskup Kašpar jakožto vrchní hejtman ve Slezích, a zakázal to, aby nějaký kněz aneb kazatel bez jeho svolení vpuštěn byl do kapitulního kostela v Horním Hlohově, a slíbil, že sem pošle pobožné katolické kněží, kteří by nás slovem Božím a svátostmi opatřili; ale na to podnes čekáme. Katolickým měšťanům toto obmeškání jest k těžkosti, a augsburští, nemajíce zvůle v chrámě kapitulním, nabíhají na mne a nyní i na V. M. Císařskou, aby pro jejich služby puštěn jim byl zpustlý kostel a prázdný klášter minoritů, kde by rádi kázání užili. Když tak o těch všech věcech v bázni Boží a křesťansky přemýšlím, že stará naše katolická víra má jistotu a jednotu svých svátostí a obřadů v celém širém světě, i mezi Turky, nemám jako starý a neučený laik příčiny, abych od katolické církve se trhal, poněvadž ona ke Kristu Pánu nás vede, Jeho evangelium káže, Jeho svaté jméno slaví a hájí. A zase uvažuji, co za mého života Lutherovo učení způsobilo rozkolu a sekt, v ceremoniích není svorné, ale rozdílné, z čehož vznikly bouře, kostelův a klášterů loupení a boření, odkudž lid od poslušenství vrchnosti ustoupil, trest nejvyššího Boha hromadně přizývá, jak toho mnozí páni i jejich poddaní zakusili a podnes zakoušejí, patrně hynou a na zkázu přicházejí, a přec nevědí, odkud jim to přichází. Máme toho příklady i ve Slezsku. Proto nemohu Hlohovské v jejich žádosti fedrovati proti Bohu a svědomí, ježto jim spasení přeji tak jako sobě. Ale v celém městě není než jediný kněz, a tudíž pokorně prosím, VMC. račiž všecky praelatury a kanonikáty kapitulního kostela v H. Hlohově sraziti na čtyři osoby, aby měly lepší postavení a lid aby užil řádné duchovní správy. Všemohoucí a milostivý Bůh rač nás věrnými a zbožnými správci opatřiti na dosažení křesťanské jednoty, na větší čest a chválu Svého svatého jména. Amen! Tím V. M. Císařské k poslušným a pokorným službám se poroučím.«

Císař učinil podle rady pana Hanuše, lutherským měšťanům II. Hlohově nevydal kláštera, nepropustil jim svobody vyznání, dlukci kanonikátů schválil. A přece se lutherství v městě mnoho. Stěhovali se sem četní Němci nekatoličtí, stavěli si nové domy na pustých místech v městě i na předměstích a nabývali vždy větší váhy, až posléze, dlouho po smrti pana Hanuše († 3. července 1584) dali se na bouře a násilí. A duchovní správa katolická zůstávala nedostatečná a mdlá, i když spravoval diecési horlivý biskup Martin Forstmann (1574—85) a jeho nástupci stejně bedliví. Neměli dostatek kněží a nemohli tu usaditi čtyři kanovníky; při kapitulním chrámě byl jen děkan polské národnosti, němčiny neznalý, a Albert Petřík — 1594, po něm Jiří Kvačala — 1623; ne vždy mohli mít kaplana, a působení jejich bylo tak mdlé, že i měšťané Poláci připadli k lutheránům, až r. 1605 se tu objevili jesuité v missiích.

Velkou svízel zakusil Hanuš z Oppersdorfu velikým požárem v Hlohově, který vypukl o velikonočním pondělí r. 1582 v jedné sladovně z neopatrnosti Šebestiana Živaly, sladovníka. Shořel kostel s školou, slily se zvony na věži a zkaženo bylo 154 domů do zá-

[illegible] Že tu by Vaše [illegible] v birdovně, [illegible] měl dát [illegible] tolarů [illegible] Beerovi, [illegible] žena [illegible] měl dát [illegible] tolarů městu odpu[illegible] tolarů a 2[illegible] tolarů [illegible] domu, sladovny, [illegible] a [illegible] měl [illegible] a vyobcován byl z města na [illegible] až by se [illegible] Ještě po roce, v červnu [illegible] pan Hanuš [illegible] Martinovi [illegible] Nisy, že oheň v ko[illegible] zkaz... Něco je sice zase [illegible] opraveno, záduší na to vydalo [illegible] tolarů, ale ta oprava že není patrna pro velikost kostela; [illegible] nemá zdi, krávy i [illegible] po něm se potulují, ano až do kostela zacházejí, čehož [illegible] stopy sám jsem spatřil. Co dobří lidé na opravu dali, nikam nestačí. Nikdo nebyl štědřejší než Vaše Milost. Já, ač mně shořelo za 12[illegible] tolarů, darovat jsem 50 tolarů, dobře na novou hranici zvonovou a polovici všech soudních pokut, ač jsem tu jen zápisným pánem. Co opatové a praelatové dali, to málo vydá. Proto račiž V. M. kázati děkanu, aby podal žádost za pomoc k císaři jakožto kollatorovi a patronu, a kdyby JMC. ráčila velieti, rád dám 500—1000 tolarů, a to aby připsáno bylo k zápisné summě. Jest na zámku stará velká puška, tu by JMC. mohla darovati na zlití zvonů. Rád věřím, že tu děkan není valně spokojen, když kostel jest zle opatřen, hřbitov že tu horší než na vsi, a dobytek až do kostela zabíhá. Ale také stěžují si tu měšťané, že nemají německých kázání, a přece v městě valně vzrůstá počet německých měšťanů a chasníků od řemesel. Kterak nemají býti sektářkými, když nikdo jich nepoučuje. V neděli a svátek děkan slouží v kostele, kaplan ve vsi, a přece zde podle císařského svolení mají býti čtyři kněží. Aby takový nedostatek měl fedrovati církev, tomu nerozumím. Račiž tedy VMt. jako loci ordinarius milostivě sjednati, aby aspoň každou druhou neděli zde německé kázání bylo, tak aby Němci nebyli opuštěni. To bude církvi k dobrému, a věčný Bůh to VMti hojně odplatí.

—

nu Ignáci Dienzenhoferovi [1]) v annálech klášterních získal si za-
té chválu nevšední, ale jména svého nikterak neproslavil nepřed-
eným sporem, v němž utkal se s arcibiskupem pražským o exempci
ho kláštera. Spor ten, ve zdroji svém nicotný a v důsledcích ne-
stojný, v základě původních listin, jež v té věci se nám zacho-
ly, charakterisovati objektivně, bude obsahem přítomných studií
chivních.

Arcibiskupové pražští, k tomu majíce zření, že benediktinský
d jest samostatnou církevní korporací a svou vlastní má správu,
obodné volbě jich opatů nic nepřekáželi, ale na uhájení vrchní
avomoci své, jež sněmem tridentským byla uznána, žádali, aby
nonická volba opatů konala se za přítomnosti ordinariátních ko-
sařů. Řeholi benediktinskou ze svazu diecésního opatové břevnovští
o visitátorové řádoví chtějíce vymaniti, pokoušeli se, prováděti
lbu opatů bez komisařův ordinariátních, což bývalo zdrojem
hých sporů mezi oběma stranama.

Opat břevnovský Otmar Zink (1700—1738) v boji o exempci
du benediktinského vedl si s houževnatostí nemístnou, a převhodným
strojem ve příčině té byl mu opat u sv. Mikuláše Anselm Vlach.
n něco málo oseděv na opatském prestole sv. Vojtěcha v Břev-
vě, při volbě opata v klášteře sv. Prokopa po úmrtí P. Benedikta
asera utkal se v tuhý spor s arcibiskupem Breunerem, komisařů
o k volbě nepovolav přes to, že sám papežský nuntius ve Vídni
u dopsal, dokládaje, že jest jejich povinností, žádati arcibiskupa
odeslání komisařův.[2])

Roku 1714 po úmrtí opata Maura Roučky konány v klášteře
. Mikuláše v Praze přípravy k volbě opata nového. Aby předešly
pohoršlivé výstupy, jež na škodu duchovní autority vůbec řečenou
lbou opata u sv. Prokopa za arcibiskupa Breunera zbytečně byly
volány, arcibiskup Ferdinand hrabě z Khüenburka dovolával se
tority císařské, ale nepochodil hned, jak toho v zájmu autority
chovní byl sobě přál. Dvojím podáním ze dne 6. května 1714
tione jurisdictionis nad řádem benediktinským a ze dne 6. září
14 in specie ratione juris intercessendi vel mittendi commissarios
volbě opata u sv. Mikuláše žádal za nejvyšší rozhodnutí ve sporné
věci. Císařský dekrét ze dne 25. září 1714 vyzněl do jisté míry
ce na prospěch visitátora opata Zinka: císař zakládaje se tím, že
slední volby prelátské vykonaly se bez komisařův arcibiskupských,
zhodl v tom smyslu, že tedy zůstati má na staré observanci a
n arcibiskup nemá býti přítomen, ani svých komisařů k volbě
sílati nemá; ale s dokladem: »Wann Er aber einiges Jus in spi-
tualibus Ihm zu gebühren vermeinete, Ihre Majestät gleichfalls
haerendo prioribus, solches demselben, jedoch nicht, wie seine
orfahren intentiret ihnen aber untersaget worden, coram Collegio
rdinalium, sonder vor hiesiger päpstlicher Nunciatur oder einem
rordneten Judicio delegato im Königreich Böhmen auszuführen
lergnädigst vorbehalten thäten.« [3])

---

[1]) Fr. Ekert: Posvátná místa král. hlav. města Prahy II. Str. 360.

[2]) V arcib. archivě fasc. LXII. Religiosorum Ordinis S. Benedicti Monasterii Nicolai. Listina 12.

[3]) L. c. č. 13. lit. a) (legalisovaný překlad latinský), — lit. b) (copia dekrétu
neckého).

Císařské rozhodnutí opatu Zinkovi přišlo velmi vhod. Na den 30. října 1714 vypsán volbu opata u sv. Mikuláše, o komisaře arcibiskupské nic se nestaral a opatem zvolen P. Anselm Vlach. K žádosti visitátora Otmara ze dne 5. listopadu 1714 císařským dekretem ze dne 31. prosince 1714 volba opata Vlacha byla také potvrzena »quoad temporalia« s tím, že novému opatu hołdovací akt vykonati jest u českého místodržitelství.[1])

O vykonané a císařským dekrétem již také stvrzené volbě visitátor Otmar Zink arcibiskupovi podávaje zprávu úřední, přiloží konfirmační dekret[2]) císařský, ale za obvyklou benedikci vrchnopastýřskou ani sám, ani jménem opatovým nepožádal, tím se omlouvaje, že by opat Vlach tak učiniti nebyl opomenul, kdyby z milosti papežovy v té příčině nebyl z povinnosti vyňat — »si ex benignissima Sedis Apostolicae concessione pro nunc ab hac benedictionis impetratione exemptus non esset.« Zakládaje se dekrétem papeže Klementa XI. ze dne 6. října 1714, jímž prý benediktinské kongregaci české udělují se práva a výsady klášteru kasinskému odedávna náležející, visitátor připomíná, že tady na váhu padá privilej kongregace kasinské, vedle níž prý zvolený opat jejich již řádnou volbou za benedikovaného se prohlašuje, některým biskupem ani vůbec benedikován nebyv, a tím již jemu přísluší právo pontifikalní. »Důvěřuji se tedy (confido), že Vaše Jasnost nejdůstojnější také opatům naší kongregace a v přítomné příčině nejdůstojnějšímu panu opatovi Anselmu Vlachovi v základě breve papežského shora uvedeného privileje naší svobodně užívati nám ponechá.« Těmi slovy opat Otmar podání vlastní rukou podepsané zakončil. S visitátorem zároveň aneb snad něco později opět Vlach vlastní rukou psaným dopisem (bez data) arcibiskupovi omlouvá se, proč za obvyklou benedikci žádati za povinnost nemá,[3]) doloživ, že důvěrně očekává, že Jeho Jasnost nic proti tomu míti nebude, bude-li, benedikován nebyv, v základě bully aggregační práva opatská vykonávati.

Arcibiskupovi volbu Vlachovu kanonicky platnou uznati se nevidělo; byl zajisté sobě vědom, že nepřipuštěním komisařův ordinariátních k volbě opatově jeho vrchní pravomoc jako biskupa diecésního směle i povážlivě byla porušena, a na uhájení své autority především k apoštolské Stolici se odvolal, což samým dekrétem císařským z r. 1714, jímž volba Vlachova in temporalibus stvrzení došla, jemu se vyhradilo. V té příčině historicky důležita jest listina s rubrem »Fasciculus Abbatem ad S. Nicolaum Vetero Pragae concernens Vienna allatus per C. Claner 1714« a s vnitřním nadpisem »Species facti«.[4]) Stručný obsah její jest tento:

»Dávný spor mezi arcibiskupy pražskými a opaty benediktinskými o exempci vedený po úmrtí opata u sv. Mikuláše značně tím se přiostřil, že arcibiskupským komisařům, ač jindy k volbám podobným přibíráni bývali, císařským reskriptem sub A. přiloženým zabráněno bylo, k nové volbě opata u sv. Mikuláše se dostaviti, ač v reskriptě samém arcibiskupovi vyhrazeno, chce-li in puncto subjectionis před soudem delegovaným buď v království Českém aneb

[1]) L. c. č. 13. lit. c). — [2]) L. c. č. 13. lit. d). — [3]) L. c. sub. N. 14. lit. a). — [4]) Dle referátu Otmarova arcibiskupovi o nové volbě, jak předem bylo uvedeno, breve papežské má datum 6. října.

ıi proti zmíněným opatům jednání zavésti. Ve smyslu vyda-
:skriptu arcibiskup požádal také Stolici apoštolskou za zří-
ılegovaného soudu a jak z přílohy sub lit. B. patrno, dne
since toho roku jeho žádosti vyhověno bylo. Zatím však, a
října 1714[1]) visitator a opat břevnovský vymohl si vtělení
láštera a ostatních téhož řádu do kongregace kasinské se
ırávy a privilejemi téže kongregaci příslušejícími, ale dosáhl
ad falsa narrata, quasi monasteria Ord. S. Benedicti in
Bohemiae jam pro priori in formali Congregatione constituta
et subticita veritate de subjectione eorundem monasteriorum
) Brzevnoviensi) Archi-Episcopo Pragensi qua ordinario de-
Ined po volbě opata Vlacha visitátor dekrét aggregační arci-
vi předložil (příl. lit. C.) a jím se zakládaje za arcibiskupskou
ci již nepožádal, ač visitátor sám i jeho předchůdcové, jakož
ıi opatové jeho řádu vždycky a v každém čase povinnost
benedikci od arcibiskupa si vyžádati a z jeho rukou aneb
ı suffraganových ji přijímati. K povinnosti té zřejmě přizná-
senior i konventuálové kláštera břevnovského ve své žádosti
iskupovi ze dne 5. prosince r. 1700 podané a tuto sub lit.
žené.[2])

láštery sv. Benedikta v Čechách nikdy ve formální kongre-
byly sdruženy, aniž v moc apoštolské Stolice přijaty v té
ıko byly jiné kongregace, jež Laurentius Brancati de Laurea
me Canonum uvádí; nemohou tedy kláštery benediktinské
vství Českém o sobě říkati, že jsou kongregací, ježto také
achovávají observance a způsobu života, jak toho druhu kon-
n předepsal Innocenc III. na sněmě Lateranském IV. a sněm
, v sedění 25. hl. 8. de Regularibus; také není známo, že
ıo klášter kasinský jiný klášter řádu sv. Benedikta na for-
kongregací zřízený s kongregací S. Justíny byl býval spojen
eže Eugenia IV. mocí jeho bully »Etsi ex sollicitudinis debito
lis« z r. 1423; s kláštery v Čechách tehdy tím méně tak
mohlo, že v těch dobách v království Českém místo měly
nepokoje, husitské jitření, rušení klášterův a vyhánění opatův;
ké známo jest, že by napotom benediktinské kláštery v krá-
Českém ve formální a pravomocné kongregaci byly bývaly
, a opat břevnovský nikterakž nevykázal se, za kterého pa-
ongregování k místu bylo přivedeno. Naopak z listin v zájmu
ıo arcibiskupa pražského zaslaných zřejmo jest, že kláštery
. Benedikta v království Českém jak za starších, tak i no-
časů vždycky pravomoci arcibiskupské bývaly podřízeny, a
dřízenost bez odporu od nich bývala přiznávána. »Hinc ma-
elucescit, quod ad falsa Visitatoris et Abbatis Brzevnoviensis
Bulla aggregationis supra sub lit. C. sub et ob reptitiem ob-
lt.« Z toho jde, že aggregační bulla, třeba od nuntiatury ví-
byla exhibována, nemá platnosti, ježto i dle Königových
lib. 1. § 6. de Rescr. každému reskriptu papežskému pod-
e klausule »si preces veritate nitantur«, tady však dokázáno
e prosba visitátora za opata ve věci, o niž jde, na pravdě

Připomínáme, že dokladů, o nichž »species facti« se tu zmiňují, v fe-
ıscikulu již není. — [2]) L. c. č. 14. lit. b).

[illegible] Sanctissi
[illegible] nerato di
[illegible] nihil trans
[illegible] principalis.« k

[illegible] na to b
[illegible] pat: břevnov
[illegible] důsledky
[illegible] břevnovské
[illegible] dne 13. kvě
[illegible] na do
[illegible] Pontificalibus t
[illegible] eandem in
[illegible] diecesin Pragens
[illegible] Nos opp

[illegible] na své stra
[illegible] mara Zinka, a pr
[illegible] s infuli
[illegible] arcibiskup. pro
[illegible] zatím osti
[illegible] arcibiskupský výr
[illegible] Pontificalibus a Suo P
[illegible] confirmatus sit.« Na
[illegible] konsistorní
[illegible] Jana Grunera jako
[illegible] se odebral a tam pi
[illegible] neoprávněné užívá
[illegible] klášterníkovi přítom
[illegible] jednáno, by hned
[illegible] sepsal protokol a konsist

Dr. Jan Biorský vykonal, co mu bylo uloženo: Přibrav si

úkor arcibiskupské autority ve svém aneb v jiném kostele předzíti se odváží. Vysloviv protest, J. Fr. Blovský P. Vlachovi, jak praví za opata zvolenému, dvakráte podával výnos arcibiskupský, tento nikterak přijmouti ho nechtěl, slušně dokládaje, že toho jhu protest ne jemu jako podřízenému, ale jeho vrchnosti předsti se má.«

Vyzývavé jednání arcibiskup mlčky strpěti nemoha, na neponého klášterníka nejvyššímu kancléři českému žaloval [1]) podáním dne 15. června 1715, že protestu nic nedbaje, o svátcích svatoních zase pontifikální služby konal a také při jiných příležitostech o infulovaný opat si počíná.

Zatím měli opat břevnovský jako visitátor řádový a opat Vlach danou již žalobu u císaře na arcibiskupa, že na jednom dekrétě Vlachovi zaslaném nebyl titulován, jak jemu přísluší, a že, ač dvakráte již za to byl prosil, místo jemu v zemském sněmě náležící se odpírá.

Jak se arcibiskup o podané žalobě dověděl, vidělo se mu dosem k nejvyššímu kancléři ze dne 29. června 1715 žalobu na avou míru uvésti. [2]) Přiznává ovšem, že předchůdce Anselmův, opat aurus Roučka, v řečené kommissi řádné místo měl, ale když mřel, arcibiskup na jeho místo jiného jmenoval, zakládaje se ávem, jež jemu jako representantu stavu duchovenského dle statut álovských i po ustáleném zvyku zrovna tak dobře náleží, jako též právo má Jeho Excellence nejvyšší purkrabí ve stavu panském nejvyšší písař zemský ve stavu rytířském. Kde jde o svobodné enování osoby nejzpůsobilejší, P. Anselm Vlach nemá prý práva ěžovati si, jakoby se mu dělo příkoří. Ani ve příčině titulatury Anselmu Vlachovi křivda prý se neděje, ježto jest po právu a ykem, že pokud zvolený hodnostář úředně nebyl legitimován, neůže žádati, aby se mu dával titul s hodností jinak spojený; Anselm Vlach opatem byv zvolen, měl prý arcibiskupovi se předaviti a za obvyklou benedikci slušně požádati, čehož P. Anselm ach neučinil a proto, že by se mu křivda děla, stěžovati si neůže. Bylo-li tedy naň u J. Veličenstva žalováno, měl prý visitátor dový úmysl arcibiskupa u císaře do špatného světla postaviti, koby se opíral nejvyššímu rozhodnutí, jímž Anselm in temporaons za opata stvrzen byl, a tou cestou násilně vymoci, aby P. Vlach, cibiskupského požehnání nepřijav, do sněmu přece připuštěn byl. tom, že naň u císaře bylo žalováno, pan arcibiskup nejen cestou ukromou se dověděl, ale snad později i dvěma úředními dekréty české dvorní kanceláře ze dne 16. a 19. listopadu (rok neudán) mu o tom vědomí dáno bylo. Na obhájenou sdělán spis »Inmpleta Species facti differentiarum inter Celsissimum Archiiscopum et Abbatem Braunoviensem novumque Praelatum ad Nicolaum Vet. Pragae.« [3])

Znamenaje visitátor a opat břevnovský, že věci jeho nedobře vede, pospíšil si, odjinud spolehlivou oporu sobě zjednati. Na ten ěl Apoštolské Stolici a svaté kongregaci obřadů předložil prosbu, daje za to, aby on sám a nástupcové jeho v opatství břevnovském ětely nově zřízené a přestavěné mohli platně světiti, opaty pod-

[1]) L. c. sub č. 14. lit. f. — [2]) L. c. sub č. 19. — [3]) L. c. sub č. 14. lit. h.

řízených sobě klášterů stvrzovati, installovati i benedikovati, sa
pak aby jako opatové břevnovští benedikci přijímati mohli z ruk
kteréhokoliv biskupa neb arcibiskupa, pokud jsou jen ve svaz
s církví římskou. Ale visitátor v Římě nepochodil. Výnosem
dne 31. srpna 1715 kongregace ritů k podané žádosti odpověd
negativně. Dekrétem tím se zakládaje, arcibiskup [1]) po kons. ka
cléři Grünerovi a kons. kancelistovi Zástěrovi poslal výnos ze d
5. října 1715, jímž opatu na nové zapovídá, aby pontifikálií n
užíval, a vybízí jej, aby sám a všecken konvent jeho na arcibisk
povi benedikci si vyprosil, a co učiniti sluší, učinil. V témže výno
připomenuto, že opat břevnovský cestou podloudnou (sub et
reptitiem) spojení benediktinů českých s kongregací kasinskou b
vymohl, a že výnosem svaté kongregace Episcoporum et Regularis
ze dne 17. září 1715 in formalibus ustanoveno, že jen quoad i
dulgentias s benediktiny kasinskými společnost duchovní míti ma

Arcibiskup výnosem svým opatu Vlachovi málo potěšení učin
Nejvíce asi opata pohněvala výtka, že za toho stavu věcí, kd
cestou nepravou dekrét aggregační si byli vymohli, opat nezastyd
se užívati pontifikálií. Že na arcibiskupa se horšil, vyciťujeme z lis
jeho [2]) ze dne 15. října 1715, jímž k řečenému výnosu podrážděný
způsobem odpovídá slovy: »Měl jsem sice dostatečnou příčinu,« p
hned v úvodě, »abych Vaší nejdůst. Jasnosti dekrét in terminis ma
dativis mně zaslaný nerozpečetěný vrátil již proto, že vykroč
z míry obvyklé korrespondence a příslušným názvem opatřen nen
jak mně jako zemskému prelátu bylo by příslušelo dáti. Nicméně
ohrazuji se proti neobvyklému doručení ve způsobu dekrétu a n
příslušnému názvu odpovídám v ten rozum:

1. Zač ve příčině žehnání opatů v Římě mým nejdůst. visit
torem bylo žádáno a co tam prý rozhodnuto, mně intimovati tře
nebylo, ježto jsem já za to neprosil, abych od visitátora byl ben
dikován;

2. co pak týče se sdružení našeho s kongregací kasinsk
a účastenství na privilejích s tím spojeného, nevím, mám-li tom
zplna uvěřiti, pokud dekrét sv. kongregace Episcoporum et Regul
rium, o nějž tu jde, per extensum a ve formě původní mně pře
ložen nebude. Jest-li však opravdu tomu tak, že by nejnovější
rozhodnutím v Římě sdružnost našeho řádu s kasinskou kongreg
jen na odpustky byla ztenčena, mně by to nikterak již nevadilo, ješ
jsem již in possessione participationis privilegiorum Cassinensiu
a jsem tedy v plném právu privilejí již nabytých užívati;

3. již po právu obecném já, jsa opatem potvrzeným, nos
mohu mitru, prsten a ostatní odznaky pontifikální, třeba jsem nel
býval benedikován, ježto papež Klement VI. rozhodnutím, jež to
přikládám, všem opatům našeho kláštera udělil právo pontifik
bez předchozího benedikování, a není pozdější konstituce papeže
která by jim to právo odnímala;

4. žádá-li Vaše nejdůst. Výsost, abychom i já i můj všeck
konvent za udělení benedikce prosili, nalézám, že to odporuje pr
kanonickému, ježto opatu ponecháno za požehnání prositi. Ve hlavě
tit.: Ego quidem vysloveno, že povinností jest benedikci vyprošeu

[1]) L. c. sub č. 15. lit. a). — [2]) L. c. sub č. 15. lit. b).

dáti, ale že by biskup opatovi mohl nařizovati, aby za požehnání prosil, nikde psáno nenalézám, tím méně lze o tom mluviti, že by konventu něco takového ukládati se mohlo, ježto ne konvent, ale opat požehnání přijímá.

Nicméně chtěje osvědčiti osobní uctivost k Vaší nejdůst. Výsosti a dalším sporům se vyhnouti, v úmyslu mám (avšak nechť to nikterak na škodu naší exemptní kongregace nevychází) dobrovolně a poníženě benedikci si vyprositi, ráčí-li Vaše Výsost mne benedikovati dle pontifikálu římského bez přísahy.«

Opat Vlach k napravení stavu věcí dopisem svým učinil již krok jeden, ale malý: nepodal ještě prosby, ale projevil alespoň dobrou vůli a úmysl, že chce prositi za benedikci, ovšem bez přísahy. V církevní praxi bylo by to něco nového. Pan arcibiskup chtěje o věci se informovati, v archivě arcibiskupském i konsistorním dal hledati spis o tom, kterak předchůdce Vlachův, opat Roučka, při benedikování přísahu byl skládal: hledáno však marně, jak o tom F. A. Claner podáním ze dne 6. prosince 1715 zprávu podává [1]) s tím dokladem, že po úmrtí arcibiskupa hraběte z Waldšteina mnoho listin bylo odvezeno pryč a že by v archivě Waldšteinském mohlo se něco nalézti, po případě odtamtud ověřené kopie vydati. Sám prý ještě — píše tyž Claner — vyptá se opata kláštera svatoprokopského, kterak nově zvolení opatové slib skládati mají ve zvyku: není-li právě po ruce akt o vykonané přísaze posledního opata u svatého Mikuláše, z toho — dokládá ještě Claner — nevychází, že by byl vůbec nepřísahal, ježto jsou tu na živě svědkové, a nelze uvésti ani jediného případu, quod aliquis abbas ab episcopo benedictus fuisset absque juramento.

Opat Vlach opravdu, jak to již dříve arcibiskupovi napověděl, vznesl za nedlouho naň prosbu za udělení benedikce; kterakým způsobem to učinil, pověděti neumíme — listiny o tom ve fasciklu jsme nenalezli — ale slušné to asi nebylo, když vidělo se arcibiskupovi žadateli dopis vrátiti,[2]) což se stalo dne 31. prosince 1715, po Blovském. Zároveň vidělo se arcibiskupovi s přiložením pamětního spisu opata Vlacha J. Veličenstvu vyložiti,[3]) že nesrovnávalo by se s duchovními konstitucemi a obvyklou observancí, aby opatu Vlachovi za podmínek, jež byl položil, benedikci udělil, a prohlásil, že má v úmyslu neudělovati jí »solang er nicht in Terminis Ecclesiasticis umb solche bey mir einkommen möchte«.

Arcibiskup v té příčině byl zajisté ve velikých nesnázích. Hned prvním dekrétem císařským od nás shora uvedeným, jímž nově zvolený opat Anselm Vlach in temporalibus stvrzen byl, Leopoldu hraběti Schlikovi jako českému kancléři uloženo bylo opatření učiniti, »damit besagter frater Anselmus Wlach dabey wie nicht weniger bey allen rechten und gerechtigkeiten, deren sein Antecessor befugt gewesen, auf allen begebenden fall geschützet undt erhalten werde.« [4]) Užívání opatských práv Anselmu Vlachovi samým císařem bylo tedy zabezpečeno a nemohlo ani jinak již býti, leč že císařští úřadové důsledně stále zůstávali na straně opata Vlacha. V témže smyslu vydán tedy i druhý dekrét císařský [5]) ze dne 7. listopadu 1715,

[1]) L. c. sub č. 20. lit. a). — [2]) L. c. sub č. 13. lit. b). — [3]) L. c. sub č. 15. lit. d). — [4]) L. c. sub č. 14. lit. b). — [5]) L. c. sub č. 16. lit. a)

jímž vydáno bylo nejvyšší rozhodnutí předně k žádosti arcibis
ze dne 16. května 1715 o tom, aby opat Vlach ad Consessu
tales nebyl připuštěn, pokud spor ve příčině kasinské kon
na Stolici papežskou vznesený právoplatně nebude vyřízen,
druhé zároveň i ke společnému rekursu visitátora řádového a
Vlacha, jímž stěžují si, že arcibiskup novému opatovi nál
názvu nedává a z řady poslanců sněmovních ho vyloučil. Nej
rozhodnutím opatu Vlachovi dáno bylo za právo a rozhodn
arcibiskup jej jako řádně zvoleného a in temporalibus nejmil
potvrzeného preláta v základě obnoveného královského zem
zřízení A. 24. a novelly A. a. 10. k sedění sněmovnímu in
nenti jakož i do kommisse rektifikační má bez odporu připustit
v užívání ostatních práv dočasných, jež jemu ode dne nejm
vějšího stvrzení příslušejí, nemá jemu překážeti »ingleichen auc
Abbten auf sein geziemendes Ansuchen, die Infulation und
diction, ohne Zumuthung Eines, Zum nachtheil der, dem Benedi
orden Zuerkannten Exemptions-Possession gereichenden Jura
oder Revers, Salvô petitoriô zu Ertheilen, nicht Verweigern
massen auch Ihm Herrn Ertz-Bischoffen im übrigen die Di
wegen der Cassinensischen Privilegien zu Rom weither auszum
bevorstünde.«

Za takového stavu věcí, když sama vláda císařská opatu
chovi nadržovala, nevidělo se bojovným opatům po dobrém a
volně svému vrchnímu pastýři diecésnímu ustoupiti a jeho s
vanou pravomoc nade všemi diecésány uznati. V neblahém
sporu spiritus movens byl visitátor, opat Otmar Zink, a kdyby
Vlach nebyl svou vrchnost stále viděl ve hrozivém pozadí,
za to, že již dávno byl by se poklonil biskupské autoritě
arcipastýře. Soudíme tak z dopisu [1]) konsist. kancléře Frant. L
ze dne 9. srpna 1716 k nějakému pánovi, jejž tituluje: »Wo
gestrenger, insbesonder geehrter Herr« (určitější adressy není)
jiným píše: »Ze ctěného listu ze dne 5. t. m. vyrozuměl jsé
Jeho knížecí Milost chce míti autentický opis písemního vyj
opata u sv. Mikuláše o tom, že Jeho kníž. Milost ochotna jest
Vlachovi na prosbu jím podanou benedikci uděliti v kostele
Svatých na hradě pražském skrze světícího pana biskupa. V t
čině podávám zprávu, že řečený opat písemní deklarace ne
ale dne 20. listopadu 1715 časně z rána poslal ke mně svéh
šterníka hodně již starého, aby mně vyřídil, že nic více sob
přeje, leč aby rozkazu Jeho knížecí Milosti mohl vyhověti; by
mu však zrazováno, aby benedikovati se nedal, ježto in spiritu
závisí na visitátorovi a in temporalibus na Jeho Veličenstvu,
prý se tedy, kdyby proti dekrétu císařskému jednaje, ante s
ductionem in diaetum dal se benedikovati, že by s opatství
býti složen in spiritualibus od svého visitátora a in tempor
od Jeho Veličenstva a stal prý by se terčem, na nějž s obou
šípy by se sypaly. Tolik opat mně byl vzkázal.«

Z dopisu vycitujeme, že opat Vlach zdráhaje se prosiť
biskupa za udělení obvyklé benedikce, nečinil tak jen ze v

[1]) L. c. sub č. 16. lit. b).

upnosti jako více ze strachu před svou vrchností, před opatem sitátorem.

V první polovici roku 1716 na venek nic se žádné strany se edělalo, — alespoň žádných listin o tom jsme nenalezli, — až dne . května 1716 opat Anselm Vlach přišel do kanceláře konsistorní, ntéje mluviti s panem kancléřem. Jednáno o benedikování. Opat Vlach zdráhal se přísahati způsobem, jakým jiní opati benediktinští přísahávali, a žádal za vložení klausule »ne per hoc juribus Ordinis quoque modo praejudicatum esse censeatur«, a nad to vyjádřil se ještě, že chce pana arcibiskupa prositi, aby jemu benedikci udělil ne v některém kostele veřejném, ale ve své domácí kapli residenční.

Generální vikář, světící biskup Daniel Josef Mayer z Mayern o tom, co mezi kancléřem Fr. Langerem a opatem Vlachem bylo jednáno, arcibiskupovi zprávu podávaje, [1]) sděluje zároveň, že téhož dne, když opat Vlach z konsistoře byl odešel, způsobem nahodilým vynašli se in originali dvě formule přísežní, dle nichž opat kladrubský Tobiáš Hohmann a opat u sv. Mikuláše Maurus Roučka benedikci přijímajíce byli přísahali.

Oba formuláře — obsahem souhlasné — ke zprávě jsou přiloženy [2]) a znějí do slova takto: »Ego Tobias Hohmann, Monasterii Cladrubiensis ordinandus abbas (ve druhém případě: Ego Fr. Maurus Rauczka, s. Nicolai ordinandus abbas) promitto coram Deo et Sanctis ejus in hac solemni fratrum Congregatione fidelitatem dignamque subjectionem, obedientiam et reverentiam matri meae Ecclesiae Pragensi Metropolitanae S. Viti, Tibique Joanni Friderico Domino meo, Ejusdemque Ecclesiae Archi-Episcopo, et Succesoribus Tuis secundum Canonum Sacrorum instituta, et prout praecipit inviolabilis Authoritas Pontificum Romanorum. Sic me Deus adjuvet et haec Sancta Dei Evangelia.«

K tomu již přihlížeje, že nyní formule přísežní i samého předchůdce opata Vlacha po ruce jest, generál. vikář má za to, že řečený opat nikterak nemůže již vytahovati se z povinnosti přísahati zrovna tak jako jeho předchůdce, aniž té milosti si zasloužil, aby byl benedikován v domácí kapli arcibiskupské, již proto ne, že infuli o své újmě byl nosil, dekrétův arcibiskupských pranic nedbaje, častěji s mitrou na hlavě v kostele se ukazoval a způsobem nadmíru urážlivým dekréty dokonce na zemi pohodil. »Proinde, absque minima nostra praescriptione existimamus, gratiam benedictionis in Archi-Episcopalis Residentiae Capella impertiendae ei simpliciter denegandam esse, pro hac benedictione autem S. Ecclesiam Metropolitanam assignari posse.«

Všechna sporná záležitost pojednou nyní vzala obrat rychlý: priora byla tu po ruce, jež svědčila proti Vlachovi, a nad to dostalo se mu pokynu, že J. Veličenstvo zrovna nařizuje, aby si vyprosil u arcibiskupovi benedikci opatskou »more Antecessorum«. Nebylo vyhnutí: P. Anselm Vlach předložil pokornou prosbu písemní, aby jeho nejdůst. Výsost ráčila jemu benedikci uděliti způsobem, jak při jeho předchůdcích na opatství bývalo, a p. arcibiskup v neděli ejsv. Trojice dne 23. května 1717 v kostele metropolitním bene-

[1]) V arc. archivě fasc. LXII. — [2]) l. c.

mentum, sine quo me benedicere non voluit, cum mei Antecessores, qui jurarunt, Sine perjurio vix potuerint, nec videantur aliter jurasse, quam eatenus, quatenus subjecti fuerunt, ego quidem me juraturum consensi, verum ut Celsissimo Domino Arch.-Episcopo dixi, sequendo mentem meorum Antecessorum, quam etiam coram Notario et testibus praevie declaravi, protestando contra omne praejudicium.« Potom téhož dne, nějakou chvíli před benedikováním zavolán jsem byl k p. arcibiskupovi do síně, kde již byli konsistorní kancléř a sekretář s p. doktorem Buchmannem, lékařem mého kláštera, a tam mně sekretář přečetl a vydal dekrét. Byl jsem tím velmi zaražen, znaje dobře, že moji předchůdcové jen od samého visitátora stvrzováni bývali, a platnost volby že nezávisí na přítomnosti arcibiskupských komisařů. Vím také, že při volbě předchůdce mého Maura Roučky arcibiskup hrabě Waldštein sice přítomen byl, ale hned po skrutiniu odešel, a visitátor v kostele před komisaři arcibiskupskými sám akt konfirmační vykonal a in spiritualibus investoval. I to mne zle zamrzelo, že v řečeném dekrétě dává se mně titul: admodum reverendus Pater, ač v posledním reskriptě císařském arcibiskupovi nařízeno bylo, že mně má dávati titul příslušný; ale co dělati: kdybych dekrétu nebyl přijal, jistojistě nebyl by mne benedikoval a v užívání práv opatských nadále byl by mně překážel a tak, vida nezbytí, dekrét jsem přijal, ale rád-li jsem tak učinil, lze si pomysliti. Vida tedy, že všechno to stalo se mně na pohanu, Vaší Milosti na úkor, ano na urážku J. Veličenstva, referuji vše z povinnosti a na svou omluvu, aby se mně dostalo rady, co dále činiti.«

K referátu připojen:

1. Opis žádosti, již arcibiskupovi za udělení benedikce podal toho znění: »Ježto mně intimováno bylo, že jest rozkazem Jeho Veličenstva, abych si na Vaší nejdůst. Výsosti vyprosil benedikci more antecessorum meorum, po čtyřikráte za to požádav, nyní po páté přicházím s prosbou poníženou, aby Vaše nejdůst. Výsost mně nejmilostivěji benedikci dáti ráčila.«

2. Přiložen notářský spis, jejž Václav Max Lochovský, císařský notář veřejný a syndik universitní, sepsal o tom, co v klášteře sv. Mikuláše jednalo se, než opat Vlach odešel do metropolitního kostela k přijetí benedikce. Notář Lochovský píše: »V neděli sv. Trojice dne 23. května 1717 ráno před 7. hodinou dle počtu německého od opata Anselma Vlacha byv k tomu vyzván, přišel jsem do jeho residence, přibrav jako svědky pana Petra z Varina, místodržitelského registrátora, a prokurátora Jana Arzta, abych před nimi, co tady jednáno a mluveno bude, notářsky znamenal. Jednáno a mluveno, jak následuje: Nejdůst. pan opat Anselm před námi ústně vypověděl a písemně doložil, že nejjasnějšímu panu arcibiskupovi při benedikování poddanost přísahati nechtěl, k tomu přihlížeje, že on přísahu poslušnosti byl složil již nejdůst. panu opatu břevnovskému jako svému visitátorovi před tím, než od něho po způsobě předchůdců svých stvrzení opatské byl přijal, a naprosto jemu neznámo jest, že by předchůdcové jeho nad to i nejdůstojnějšímu arcibiskupovi při přijímání benedikce nějakou přísahu poddanosti byli činili, ano spíše toho přesvědčení jest, že nějaké přísahy v tom smysle nikdy nebylo činiti: ale přihlížeje k tomu, že zatím arcibiskup před-

ložil formuláře, dle nichž prý i jeho předchůdcové byli přís
že ode dvora císařského vymohl si dekrét, aby opat more A
sorum dal se benedikovati a vyjádřil se, že benedikovati
nebude-li opat přísahati; i k tomu také hledě, že předch
jeho jako opati benediktinských klášterův ode dávna z
moci arcibiskupské jsouce vyňati a opatu břevnovskému jak
nimu jsouce podřízeni, nemohli arcibiskupovi jinak přísah
pokud týče se kostelův a kaplí neexemptních, jež svými z
administrovali: k tomu ke všemu přihlížeje, že tedy také sám
tom ustanovil, při benedikování přísahati, ale jen »sequendo
Suorum Antecessorum, videliter non aliter, ac alio respectu
contemplatione Capellarum et Ecclesiarum, respectu quarum
subjiceretur, salvâ de reliquo Exemptione Congregationis pra
et jurisdictione tit. Domini abbatis Březnov: donec finiatu
torium.« O tom, co tady mluveno a jednáno, notářský spis
bylo mně uloženo na ten účel, aby opat mohl úředně se v
že nic neučinil, čím by pravomoci opata břevnovského bylo
dikováno. Tím skončeno a podepsáno. K referátu na

3. místě přiložen stvrzovací dekrét arcibiskupský, jak
uveden byl plným obsahem.

Opata Vlacha referát v nejedné příčině jest zajisté ch
ristický, což vedlo nás k tomu, že jsme obšírněji jej tu uve
původně měli jsme v úmysle.

Vykonanou benedikcí kámen úrazu nadobro byl odvale
již nepřekáželo, aby opat Vlach uveden byl v plné užívá
jemu příslušejících. V první řadě šlo tu o jeho právo sn
Opat Vlach podal si tedy žádost [1]) ze dne 2. června 1717
Veličenstvu, aby nyní, když přijetím opatské benedikce z ruk
biskupových dne 23. května 1717 causa exclusionis byla odst
nejmilostivěji ráčil nařiditi, aby do kommisse rektifikační a v
připuštěn byl.

Žádost opata Vlacha vyřízena byla nad pomyšlení ry
sařským dekrétem [2]) ze dne 4. června 1717 v tom smysle,
ten čas sice žádné místo kommissaře uprázdněno není, jež

Z dějin zápasu katolického náboženství s jinověrstvím v Čechách v letech 1700–1756.

Dle pramenů archivních [1]) podává Dr. A. Podlaha.

Na počátku století XVIII. nalézáme duchovenstvo katolické plné práci reformační, která tou dobou byla tím nesnadnější, jelikož boj veden býti musil proti nepříteli nikoli zjevnému, nýbrž odtají se skrývajícímu a zdar díla reformačního opět a opět zařícímu.

Přední zřetel duchovenstva obrácen byl proti nejvydatnějšímu propagačnímu prostředku protikatolickému, — proti haeretickým knihám. Missionáři i kněží ve správě duchovní vyhledávali a odnímali lidu, chtíce, jak dí letopisec jesuitský, zabrániti tomu, »ne malum libris disseminatis velut relictis malorum radicibus repullularet.« Roku 1700 zabaveno bylo *ve vinicích kolem Prahy* i v samé *Praze* mnoho knih bludných, a nadto i některé knihy kouzelnické a nedovolené. Mimo to odňaty lidu pověrčivé lístky a jiné pomůcky čarodějné.[2]) V náhradu za to vše rozdávány byly pilně knihy dobré, avšak i devocionalie dovolené.[3]) Tehdáž již i mezi dobrodinci Tovaryšstva Ježíšova vyskytlo se porozumění pro rozšiřování dobrých knih katolických. Katolická paní *Alžběta Sighartová*, rozená Biderman-nova odkázala r. 1700 kolleji Klementinské tři sta zlatých rýnských k tomu účelu, aby z úroků jistiny této zakupovány byly dobré knihy a rozdávány mezi lid, především pak mezi vinaře kolem Prahy. Mezi knihami roku 1701 ve vinicích poblíž Prahy zabavenými připomíná se spis, obsahující nadmíru urážlivé věci o papeži a řádech řeholních. Tamtéž zabavena byla r. 1702 Lutherova bible, jejímuž předčítání vinaři v podvečer se shromažďovali.

Ve vyhledávání bludných knih i v jiných oborech obtížné činnosti missionářské vynikali hlavně členové Tovaryšstva Ježíšova, kteří proto také od arcibiskupa bývali voláni, kdykoliv šlo o úkol zvláště nesnadný.[4]) Z rozkazu a nákladem arcibiskupovým konány byly od členů Tovaryšstva Ježíšova také předůležité missie *ve vinicích kolem Prahy*, kdež v odlehlých domcích vinařských jinověrství

---

[1]) Užito rukopisných pamětí jesuitských (»Litterae annuae«), v kníž. Lobkovické knihovně uložených listin a z archivu arcibiskupského. Vysocedůstojným pp. *A. Vřeštálovi* a *A. Wünschovi*, kteří mi k pramenům těm ochotně přístupu dávali, vyslovuji vroucí svůj dík!

[2]) »Libri haeretici erepti sunt complures in vineis, quatuor supra denos orti in urbe, quibus magicis infectum deliramentis adjicimus unum, Venerem ultes ternos, schediasmata ipsaque instrumenta incantationibus et veneficiis arcendis destinata non modico sublata numero.«

[3]) »Quibus et amuleta substituta sanctiora, et libelli in rei Christianae emolumentum suffecti sunt aptiores.« A na jiném místě letopisů zapsáno jest k r. 1700: Libros perniciosos eripuimus complures, substitutis eorum in locum melioribus.

[4]) Tak na př. zaznamenal letopisec řádový k r. 1701 tuto pro Tovaryšstvo pochvalnou zprávu: »E nutu Celsissimi Principis archiepiscopi Pragensis ad alii evocatus est e collegio nostro sacerdos, cujus operâ alicubi locorum in ro quodam negotio conficiendo idem celsissimus etiamnum utitur, eique velut sionario stipendium tribuit. Dumque illius industriâ magnaque patientia relatos ques fructus et negotii felices successus princeps optimus admiratur, societatem que nostram magnae benevolentiae contestatione prosequitur.«

R. 1703 dopaden byl ve vinicích krejčík, jenž po sedmnácte
každoročně do Žitavy putovával. Bylo po něm dlouho pátráno,
když konečně byl polapen, jal se zprvu popírati, že by byl totožným
hledanou osobou; konečně však missionářům dobrovolně pravdu
znal a blud svůj odvolal. Manželství jeho pak, jež byl před 16 lety
ed predikantem Žitavským přijal, znova církevně bylo požeháno.

Horlivostí svou získali si missionáři za krátko lásku a důru prostého toho lidu, tak že již r. 1702 uzavříti mohl letopisec
rávu o činnosti jejich slovy: »ceterum confidentiam tantam erga
ios hosce missionarios popellus iste jam concepit, ut ab ore ipsoum in plerisque pendere videantur, et vel ex hoc ipso spes sit
axima, eum a nostris in hac missione fructum sensim referendum,
o Celsissimis votis et exspectationi archipraesulis nostri fiat peteatim satis.«

Obyvatelstvo Pražského okolí dovedlo oceniti stálou přítomnost
ozhlých těch kněží ve středu svém a bylo za to arcibiskupovi,
jenž štědrostí to umožněno bylo, velice vděčno. Mimo jiné vážili
lidé velice toho, že nemocní i v noci mohli v čas potřeby kněze
sobě povolati, kdežto dříve často se stávalo, že venkované, chtíce
ného času k nemocnému kněze z Prahy povolati, marně na brány
ěstské klepávali.

Úřad kazatelský vykonávali oba missionáři v okolí Pražském
ůnavně. Na hod Boží vánoční měl každý z nich tři kázání na
zličných místech. V době postní každého pátku po skončené
lci na vinicích zapěli s lidem nejdříve žalm Miserere a pak měli
omluvu o utrpení Páně. Celkem pak měli missionáři za r. 1703
l promluvu.

Pečovali také dle možnosti o výzdobu svatyň v okrese jejich
sobnosti ležících. V kostele sv. Michaela v *Podole*, kde hlavní
ář byl již chatrný, postaviti dali oltář nový nákladem 69 zlatých.
chozský kostel sv. Filipa a Jakuba byl od lidí zlých vyloupen,
trádal tudíž i věcí nejpotřebnějších. Missionář dojemnou prooovou při pohřbu kterémsi učiněnou pohnul přítomné k tomu, že
brovolnými příspěvky postarali se o výzdobu chrámu. Pro kostel
Pankráce zjednali missionáři menší oltáře. K naléhání lidu a
povolením konsistoře vedeno bylo v pondělí svatodušní r. 1703 od
ssionáře processí do Staré Boleslavě, jehož súčastnilo se do 300 osob.
jicníků vyslechnuto bylo za rok ten 1908; z haerese rozhřešeno
o 8 osob. Knih bludných zabaveno bylo 39; mezi nimi byl i veliký
ítský missál, antifonář, žaltář a kancionál. K naléhání missionářův
jitelé vinic propouštěli vinaře z kacířství podezřelé ze služby;
se docílilo, že o tajných schůzkách nekatolíků nadále nic neo slýcháno. Nejednou snášeti bylo missionářům i surové urážky
ýrání, ba nezřídka i v nebezpečenství života se ocítávali; nicméně
k v trpělivosti pracovali tiše dále, rádi snášejíce všeliké útisky,
když dílo jejich jinak utěšené neslo ovoce. [1])

[1]) »... saepius non absque vitae periculo aut palmaribus saltem calumniis
esti ex vineis vicinisque agris redierunt iidem missionarii nostri; quae tamen
mmoda et difficultates omnes generose semper exorbuerunt, ut fructum fer-
in patientia.« Že časem i sebe laskavější a oprávněnější napomenutí missio-

Na panství *Žďárského* kláštera upadl mlynář *vatínský* [1]) *Št* r. 1702 v podezření, že ve mlýně svého otce nejenom jisté hae oddané lidi přechovává, nýbrž že i v neděle a svátky lidi z okol vesnic k sobě shromažďuje a jim místo slova Božího něco z k předčítá. Podezření to bylo tím důvodnější, jelikož u něho přisti byl zjevný haeretik a agitátor *Jakub Dymáček* z Přibyslavě. Z mavý jest výslech s tímto člověkem konaný. Na otázku, proč n směl doma v Přibyslavi zůstati, odpověděl: »protože jsem na v luteránskou přestoupil.« K tomu pak ihned dodal: »Však c upřímně tomu [sic] odvolati: já svůj blud poznávám a chci pok činit, a potom při víře katolické až do smrti zůstat: prosím p Boha, ať je mně to tentokráte odpuštěno, a prosím, ať je mně dovoleno, abych se mohl z toho vyzpovídat.« Byv pak otázán, kter se stal luteránem, když přece měl rodiče katolické, odvětil: »Kd jsem šel na vandr do Uher, lidé tam mně tu víru tak schvalov že jsem ji přijal.« Další pak otázky i odpovědi zněly takto:

— »Jak pak jsi ji přijal?«

— »Jen že jsem s nima do kostela šel, s nima se zpovíd a tělo a krev z kalichu přijímal.«

— »Jak jste se zpovídali?«

— »Já sám nevím: jak predikant nám předpovídal, tak jse já i jiní za ním říkali.«

— »Co vám po té zpovědi podal?«

— »Hostii, a na to pít z kalichu.«

— »Na čem pak ta víra pozůstává?«

— »To já nevím, nebo mne v tom žádný necvičil, jen jse s nimi k přijímání a k té zpovědi chodil.««

— »Kolikrát za ta dvě léta tu zpověď luteriánskou a přijímá jsi vykonal a kde?«

— »Toto potřetí, prvníkrát na *Vrbovici*, kde jest jeden tako luteránský praedikant. Podruhé v *Žitavě*, kdež toho vrbovské praedikanta syn jest. A nyníčko potřetí v *Častkově*; tu jsme p stromem přijímali.««

[redacted]

— »Co zapíráš? Však se ví, že jsi od těch praedikantův dobré učení dostal, a žes takový sám a proto od nich vyslaný, abys na tu luteriánskou víru převáděl.«

— »»Nikoliv; já jsem jenom šel po tom handle, abych to víno prodával, a skrze to se obživil.««

— »Co pak mluvíš? Není-li pravda, žes chtěl vatínského mlynáře i s ženou jeho na tu víru namlouvati?«

— »»Co zachováváme, to jsem já jemu na jeho otázku povídal, a k tomu jsem ho nikdá nenamlouval.«

— »Však jsi jemu tu víru schvaloval a jistě's pravil, kdyby vám jenom jednou přijíti mínil a to viděl, že by se mu zajisté líbilo.«

— »»Již se nepamatuji; může být, že jsem já jemu to snad někdy povídal, ale přece jsem ho k tomu nikdá nenutil.««

— »Co pak zapíráš? však's chtěl, aby on, a kdyby možná bylo, i s ženou s tebou tam šel... Kdo sice s tebou více u toho mlynáře vatínského býval?«

— »»Žádný; já jsem vždyckny jen samotný tam byl.««

— »Což tam nikdy s tebou nebyl *Jíra* neb *Václav Sadílek?*«

— »»Nebyl nikdá, když jsem tam byl.««

— »Co klameš? Však jste se před rokem před velikonocí všichni tři tam byli sešli; mluv pravdu!«

— »»Já jsem se tam s nima nikdá nesešel; to mohu s dobrým vědomím říci.««

— »Ale aspoň je znáš?«

— »»Znám je.««

— »Jak je znáš?«

— »»Když jsem byl před rokem z Uher šel, ležel jsem přes noc u Václava, a Jíra tam také přišel; — tak jsme se seznámili.««

— »Jaké pak jste tehdáž řeči měli, když jste se všichni tři sešli?«

— »»Ptali se mne, odkud jdu, jak je tam, a jaké jsem víry; jsem jim odpověděl, že jsem evangelické víry, že z Uher jdu; jak oni již tam byli povědomější nežli já.««

— »Jak ty to víš, že oni tam byli povědomější nežli ty?«

— »»Oni mně to sami povídali, že tam taky bývají při té pobožnosti.««

— »Od té doby jsi s nima nemluvil?«

— »»Mluvil jsem s Václavem na jarmarce v Chotěboři na trhu; bylo to na podzim. A tentokrát, když jsem z Uher šel, potkal jsem také toho Václava u Hustopeče. Pozdravil mne a ptal se mne, odkud jdu? Já jsem jemu odpověděl: z Uher. On na to pravil, že i tam jde, a že jest vypověděný z Nového Města; jeho žena byla s ním a plakala.««

— »Dávno-li znáš mlynáře vatínského?«

— »»Nedávno, ale od půldruhého léta anebo něco takového.««

— »Jak pak jste se seznámili?«

— »»Když jsem já jednou tady byl šel a tuze pršelo i večír, šel jsem k němu do mlejna a prosil jsem ho za nocleh. Ten svolil, a já jsem tam zůstal přes noc. Tu jsme se poznali.««

Kolikrát jsi od té doby u něho byl?«

— »»Pět nebo šestkrát; dobře nepamatuji.««

— »Cos pak u něho tak často dělal?«

— »»Když jsem viděl, že u něho budu míti nějaký kus chle pro který člověk někdy si i zajde, zastavil jsem se vždycky u ně když jsem tady šel.««

— »Dlouho-li jsi se u něho zdržoval, když jsi tak k něm přišel?«

— »»Jen vždycky přes noc; mimo tenkráte, jak jsem jim p máhal žít; bylo to tuším v loni; tehdáž jsem se tam některý d zdržel.««

— »Což pak jste se nikdá o víře nedisputírovali?

— »»Nikdá; já jsem špatným čtenářem a také hrubé pam nemám.««

— »Jak pak to mluvíš? vždyť jsi z panství Novoměstské nějakého Daňka v tom zavedl a do Uher s sebou vzal, který až p savad i s ženou tam jest. Nebo's jemu tu tvou víru vykládal a tu schvaloval, že on ji přijal a s tebou do Uher šel.«

— »»Já v tom vinen nejsem; on to sám od sebe udělal.«

— »Ty jen všecko zapíráš; však se ještě jinší věci o tom vědí! Nebudeš-li dobrým způsobem chtít se přiznati, tehdy jiná s tebou zacházeti budeme; také se potom milosti nenaděj!«

— »»Aby se se mnou dělalo co chtělo, jináče není!««

— »I mlč! Není-li pravda, že jste se i u mlynáře vatínské třebas všickni zpovídali a přijímali; pověz, kdo byl knězem, kde kolikrát se to stalo?«

»»Abych umřít měl, nikdá se to tam nestalo, ani v lesích není tomu tak, kdokoliv to povídal.««

— »Darmo zapíráš! Přece je pravda! Pověz, kdo tam více p cházel do toho vašeho shromáždění — nepřišel tam také nik z Jam? Znáš-li ho, kdo a který?«

— »»Přišli tam dobře všelijací sedláci na mletí, ale já ji neznám, odkud byli; také nikdá se tam takového nic nestalo.««

— »Co pak jste jim taky nečítávali a tu vaši víru nevyk

— »Nikdá jsi žádnou knihu nikomu neprodal?«

— »»Nikdá žádnému, kromě té jedné, co ji také zde máte, ou jsem mlynáři vatínskému byl prodal; již tomu více než rok le.««

— »Jaká pak jest byla ta kniha, cos jemu prodal?«

— »»Já již sám nevím, jak se jmenuje; však se můžete na ní livat!««

— »Odkud jsi ji přinesl?«

— »»Měl jsem ji po otci již dávno; však ani desky neměla. yž jsem ji mlynářovi prodal.««

— »Jseš-li pak také v Sopotech znám?«

— »»Jsem, mám tam švakra, který se jmenuje Vít a jest adlec; sestra se jmenuje Máře; také jsem tam dělával.««

Celkem nechtěl se Dymáček k ničemu přiznati. Byl dodán do *bné* k své vrchnosti a od ní pak k vojsku odveden.

Spoluvinník jeho — či spíše od něho svedený — mlynář těpán vypovídal při výslechu (10. a 11. dubna 1702) o svých styích s Dymáčkem takto: »Jakub přišel přede dvěma lety ke mně a štědrý večer; já jsem ještě byl drva dělal, ale vzal si jenom své ravítko [1]) a hnedky zase běžel, neb ho prý tehdáž hledali a chtěli o na vojnu vzíti. Povídal, že jde od Skalice. Nosil plátna...« ' otázce: »Jaké pak víry jest ten člověk?« odvětil mlynář: »Již n není než luterián.« Na další dotaz: »Odkud to poznáváš?« odověděl: »Skrze ty svaté, že nechtěl slyšet litanii a nechtěl se modlit drávas Maria; povídal také, že oni tam ve Skalici se jináče zpoidají, než my tu, že tam mají svýho kněze ve Vrbovci a pravil, lybych já to jednou uhlídal, že by se mně to líbilo; ale já jsem u odpověděl, že jsem chromý, že já se nebudu toulat, že znám desatera Božích, abych jinších bohův sobě nehledal. Taky tu svou ru schvaloval a nějakého *Daňka* mlynáře z *Nového Města* v tom vedl a jej do Uher s sebou vzal, kterej prej nyníčko jest mizerný chudý člověk.« Dále byv tázán: »Co pak ti nepovídal, jak oni se m zpovídají a jestli jim jejich praedikant také z kalichu podává? pověděl:

— »»Povídal, že se u nich hned houfem zpovídají; více mně povídal, ani strany podávání z kalichu; taky já jsem se ho více ptal.««

Také manželka mlynářova Mariána líčila Jakuba jakožto svůdce ho muže. Pravila mezi jiným, že častokráte pobízel jejího muže, ' s ním šel do Skalice, »tam že oni se lépe mají, že jim tam ch predikant také z kalichu podává, a povídal, že by bylo dobře. ybychom oba tam mohli přijít; že bychom uhlídali, a že by se m to zajisté líbilo.«

Ale dalším vyšetřováním ukázalo se, že Vatínský nikoliv není : viny; z čeho byl vinen, vysvítá jasně z dalšího jeho výslechu:

— »Kdo pak sice k vám ještě víc chodíval?«

— »»*Jíra* a *Václav Sadílkové*; Jíra po dvě noci a Václav nu.««

— »Nikdá se u vás nesešli všichni tři, totiž Jakub, Jíra a clav?«

---

[1]) t. j. míru, kterou s sebou prodavači plátna nosili.

— »»Nikdá.««

— »Aspoň pověz, co pak ten Jíra u tebe dělal, když po dv noci tam zůstal?«

— »»V té malé knížce četl, ale ji neschvaloval.««

— »Nic jinšího sice nečetl?«

— »»Také evangelium a epištolu.««

— »Jsou-li pak oni takové víry luteriánské?«

— »»Rovně jako Jakub; oni se spolu scházejí.««

— »Co pak povídali o té víře?«

— »»Oni mně o tom nic nepovídali.««

— »Věděl-li jsi také, že ten jistý Jíra a Václav Sadílek z N vého Města byli vypovědíni a vyhnáni?... Aspoň to nemůžeš z přít, žes dobře věděl, že jak Jakub, tak Jíra a Václav zlí lidé js a luteriáni.«

— »»To jsem já věděl, že jsou takoví.««

— »Když jsi o tom všem dobře věděl, proč pak jsi je t vlídně u sebe přechovával?«

— »»Oni mne tak s tím dílem mámili: tento s plátnem, on mne přinesl tesačku a třetí mně pantoky zoceloval; však jsou ja lišky a tak pěkná slova dávají, že by kamenné srdce obměkč Sice má žena sama jest tím vinna; neb ona od toho Jakuba bez plátno kupovala a že jí to plátno o něco laciněji nechal, vábila je

— »I mlč, co klameš? pověz, nač to víno bylo, který se u te našlo ve džbánku; není-li pravda, že ono bylo k svěcení a není pravda, že se to u vás kolikráte bylo stalo, že jste se zpovídali, sklenice to víno svěcené s chlebem sobě podávali, třebas i v lest a z kalichu?«

To popřel mlynář rozhodně a tvrdil, že víno to měl pou k obyčejné potřebě.

— »Také toto je pravda, že jinší k tobě, i také z Jam při do toho vašeho shromáždění, a poslouchali vás, když jste jim z kn čítávali, jmenuj je nám, kteří byli?«

— »»Nepřišel žádný, leč k mletí; to je pravda, že jsem něk lidem, kteří byli na mletí a mne za to žádali, čítával v pobožný knihách; ale domnívám se, že jsem v tom zle neudělal, a že je lé v pobožných knihách čísti nežli v karty hráti.««

— »Kdo pak ti dovolil v bibliji čísti?«

»»Pan P. Martin, když ještě byl na faře, povídal mně jede kráte, že v takový bibliji mohu čísti, jen když není luteránská.««

Sedmiletá dceruška Štěpánova, Salka, svědčila, že *Jíra Sadil* u nich povídal, že oni se na Skalici aneb okolo Čáslavě v ic zpovídají, že tam mají svého kněze, který jim podá tělo a ze sk nice víno.

Patrné tyto styky s kacíři — ba činné podporování tajný jejich schůzek — staly se mlynáři vatínskému osudnými. Byl ja usvědčený z kacířství potrestán nejprve žalářem, pak vyveden pranýř a to tak, že před kostelem státi musil, kacířské své kn v rukou drže, a konečně byl z panství Žďárského vyhnán; mi jeho, v němž se schůzky tajných jinověrců dály, byl spálen. N méně přísný tento trest nešťastníka nenapravil: on tajně obchá v okolí a stal se tajnou agitací svou svůdcem mnohých. Tak č

dvacet plných let, až konečně na sklonku života svého opět kati musil za neústupnost svou, jak níže uvidíme.

Nedlouho potom, r. 1703, veden byl v Praze proces s jiným ynářem, jenž se provinil ve věcech náboženských. Byl to *Matěj ocházka,* dle mlýna Podleský zvaný, na gruntech knížete z Lichtenjna, na panství Uhřiňovském usedlý, člověk svobodný, svazkem ldanským nevázaný. Na osamělém mlýně svém, u vesnice řečené nbek ležícím, udržoval styky s jinověrci, zejména s *Janem Svoou.*

Svoboda, jenž jinak také Novotný byl zván, člověk tehdáž přes let starý, narodil se v Mělníce z rodičů katolických. Později abádání jiných od víry katolické odstoupil. Historii svého odlnutí vypravoval při výslechu sám těmito slovy: »Byl nějaký sed starý v Třebešicích, Jan Krátký, již umrlý; měl nějakou hu Postillu, kterou jsem já čítal... Bylo mi tehdáž asi 20 let.. : jsem byl nakažen od toho souseda, který pravil, že od mladosti té víry. Prv jsem jakživ o tom nevěděl . . . Dokonale jsem stoupil před desíti lety. Když jsem dělal na vinici nad Libní, dětam se mnou dva Čechové ze Žitavy, Jiřík Vodička a Jakub drý, kteří mně pravili, abych s nimi šel do Žitavy, že tam pobožit vykonávati budu moci a že tam bych mohl najíti nějakou zadu. I šel jsem s nimi do Žitavy... Učinil jsem to tehdáž blázen ti rozumu... Tam přistoupil jsem k víře lutheránské.« Než v Žiě Svoboda nezůstal. Sám byv sveden, sváděl zase jiné. Putoval Čechách prodávaje koření, jež v Praze od židovky Roziny kupoval a stal se potulným agitátorem náboženským.

S tímto tedy Svobodou měl Procházka styky, ba jedenkráte po celou zimu u sebe přechovával. Teprve od něho však bludům nepřiučil, bylť s nimi již dříve dobře obeznámen. Vyznalť v té i sám Svoboda: »Já ho ve víře kacířské nevyučil; on jest byl hlejší v tom nežli já. Rozmlouvávali jsme spolu strany víry l obojí.«

Styky s nekatolíky ze Žitavy přicházejícími připadl Procházka myšlénku, že by i on sám se tam vystěhovati mohl. Bylo proti nu podezření, že některé věci své již napřed do Žitavy ustranil, že se tam již zakoupil.

Nedosti na tom; neopatrnými řečmi potupil Procházka někoáte učení Církve katolické i některá zřízení její. Takž roku)1, jsa na návštěvě u svého bratra na Starém Městě Pražském, stil se do rozhovoru se studujícím theologie Florianem Mikuským, jenž byl tehdáž strávníkem jeho bratra. Vida, že Mikuský, chystaje se na lůžko, kleče před obrazem se modlí, prohodil: emu a nač k obrazu tomu se modlí? Když pak theolog odpověl, že se nemodlí k obrazu, nýbrž k tomu, kterého představuje, se mlynář vykládati dále svoje rozumy, řka, »že jest to jenom) lidské a že svatí lidem nic nemohou pomáhati; ta věc že jest om politická: zde na zemi prý některý velký pán při druhém o vyprositi může, to prý ale v nebi neplatí.« A pouštěje se dále disputace theologické, mlynář dal theologovi otázku: jaké tělo istus Pán na sebe přijal a vzal; on že drží se mínění Ariova, rýž učí, že z povětří. Mladistvý theolog do disputace s mlynářem nepustil, nýbrž řekl: »Co se se mnou hádáte? Chcete-li se hádati,

půjdu pro jesuity, s těmi se hádejte!« A tu zhorka nakvašený mlynář odvětil pohrdavě: »Toť jsou vaši cherubinové; oni vás učí rozličným věcem!«

Členům Tovaryšstva Ježíšova Procházka vůbec nebyl příznivý a z rozličných nepěkných věcí bezdůvodně je podezříval. Když kdysi s novoměstskými měšťany, Matějem Svobodou a Janem Roušalem, seděl v krčmě při pivě, přišla mezi jiným řeč také na to, že král polský k víře katolické se obrátil. Tu Procházka tvrdil, že jesuité krále podvedli. Když pak stočila se řeč na jiné věci, nemeškal mlynář odchylný názor svůj k platnosti přivésti. Když Matěj Svoboda se zmínil o zázracích stavších se na svatých obrazech, jež prý krví se potily, a za příklad uvedl obraz Panny Marie Klatovské, prohlásil Procházka, »že jest to šizuňk, že to musí býti nějaký nástroj« — a přičetl »šizuňk« ten ihned jesuitům řka: »Kněží jsou namočili houbu v krvi a cedili ji skrze obraz . . ., Jesuité to činili a tak lidi mámili.« V dalším rozhovoru ozval se mlynář proti očistci, vzývání svatých a ctění ostatků a obrazů. Katoliky nazýval Procházka potupně »katovi kolíci«.

Farář svatojindřišský, Ondřej Košina, dověděv se, jakými názory Procházka osadníky jeho kazí, oznámil to dne 20. března 1706 konsistoři. K zakročení konsistoře u místodržících byl Procházka 26. března zatčen a do hradčanského vězení vsazen.

Dne 13. června píší královští místodržící konsistoři, že jim od appellačního soudu bylo oznámeno, že komisaři konsistorní vyslýchali Matěje Podleského ve vězení hradčanském, i žádají konsistoř o zaslání výslechu vyšetřovance toho a výpovědí jeho »in forma probante et authentica«, aby i oni mohli dáti s ním provésti vyšetřování »quoad turbatam tranquillitatem publicam«.

K žádosti konsistoře, aby uvězněný k výslechu k soudu duchovnímu, kdykoliv by toho bylo třeba, dostavován byl, odpovídá appellační soud (19. června 1703, podepsán E. J. Kupec z Bilenberka) v tomto smyslu: Jelikož prý z requisitorialií od arcibiskupské konsistoře ke král. místodržitelství zaslaných a s appellačním soudem sdělených mlynář ten netoliko jakožto podezřelý z haeresi, nýbrž i jakožto rouhač a proti korunované hlavě velice potupně mluvivší byl udán, žádá appellační soud, by s ním výroky svědků byly sděleny, aby další kroky mohly se učiniti. Zatím že může vězeň od duchovních komisařů vyslýchán býti na radnici hradčanské.

Během r. 1703 konáno několik výslechů s Procházkou i se svědky. Procházka znal se k oněm potupným a bludným řečem, popíral však rozhodně, že by býval chtěl do ciziny se vystěhovati. Tvrdil, že někteří nešlechetní příbuzní jeho chtí zmocniti se jeho jmění a proto prý křivě jej obžalovali.

Když již třetí měsíc v žaláři seděl, poslal Procházka úpěnlivý list prosebný konsistoři, v němž mezi jiným dí:

»Nemohouce já nejzavrženější a nejbídnější, osočený, ve zlou pověst uvedený člověk kde jinde po Pánu Bohu . . . než k Vašim Milostem se utéci, aby tomu mému násilnému soužení a té bídě v žaláři, že bych raději již kolikráte tu nejukrutnější smrt trpěl . . . neboť již 12 neděl to trvá a k žádnému cíli a konci to nepřichází, a tak já bídný člověk s manželkou a dítkami do žebroty přivedu

budu. Protož V. M. slzavě žádám, aby již podle vůle Boží a Vašich Milostí ta věc ke konci přišla . . .«

Ale prosba ta vyslyšena býti nemohla, Procházka ponechán v žaláři dále. Nic jemu nepomohla několikerá podobná advokátem vypracovaná podání, aniž přímluvný list některých měšťanův staroměstských, kteří za něho se zaručovali, bude-li na svobodu propuštěn.

Zajímavý list ten zní takto:

»My níže podepsaní známo činíme vůbec přede všemi, obzvláště tak, kde by toho potřeba ukazovala, tak jakož jsouce My od Matěje Procházky, mlynáře Podleského, nyní v král. vrchním městě Pražském na Hradčanech strany víry arrestem stiženého dožádáni, bychom za něho, že on jsa z téhož arrestu propuštěn, kdykoliv povolán nebo obeslán bude, každého času jak před duchovní, tak také světské právo dostaviti a jakákoliv pokuta jemu uložena bude, takovou podniknouti a vystáti chce, náležitě ručili a za rukojmě se postavili.

Pročež jeho úpěnlivé žádosti my oslyšeti nemohouce, moci tu a upsání tohoto našeho za naddotčeného Matěje Procházku, mlynáře Podleskýho, netoliko osobně, nýbrž se vším naším, jakéhokoliv nyní máme aneb budoucně bychom míti mohli jměním a statkem, na čemkoli takový záleží neb záležeti bude, skutečně a platně ručíme, tak a na takový způsob, že, pokudž by on se, mimo naději naši, ku právu dostaviti zanedbal, my jeho každého času postaviti povinni jsme a budeme, a to pod propadením všeho toho, co za něj ručíme aneb jsme ručili.

Pro lepší všeho toho, co svrchu psáno, zdržení a jistotu, jsme netoliko tuto vlastními rukami podepsali a pečetě naše přitiskli, i moc dáváme, aby toto naše rukojemství tu kde náleží vloženo slovo od slova vepsáno bylo. Stalo se v král. Starém Městě pražském dne 5. měsíce září léta Božího Sedmnáctistého třetího.«

Teprve v září r. 1704 dospěla věc ke konci. Appellační soud ochoten byl propustiti Procházku na svobodu, učiní-li požadavkům instance duchovní zadost. A k tomu mlynář ovšem ochotně se svolil, jakož patrno z tohoto jeho listu:

»Před vysoce slavnou arcibiskupskou Consistoř Pražskou. Jich Důst. Mti Páni Páni Milostivé ponížená prosba ode mne Matěje Hlezskýho, jinak Procházky, vězně na Hradčanech.

Vysoce důstojní, urození a vysoce učení V. Mti. Páni Páni Milostiví!

K V. Mtem s tímto mým poníženým spisem poslušně se uchá- a při tom věděti dávám, že mne vysoce slavný královský tribunal appellationum na panství, abych tam pracoval, propouští, a odvihnouti povoluje.

Pročež V. Mtech za to pro odplatu Pána Boha všemohoucího poníženě, pokorně prosím a žádám, že se ke mně k chudému člověku tak milostivě nakloniti a tu professi fidei zde v Městech Pražských vykonati dáti povolili, tu kdež náleží, nařiditi sobě milostivě

oblíbiti ráčíte. S tím milostivou očekávaje resoluci zůstávám za V. V. Důst. Mti

na modlitbách trvající
Matěj Podlezský, jinak Procházka.

Dne 14. září 1704 složil Procházka v ruce sakristána (t. j. faráře) metropolitního chrámu slib tohoto znění:

»Já Matěj Procházka, jinak Podlezský, přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené a neposkvrněné Panně Marii i všem Božím svatým, že žádných kacířských řečí více před žádným mluviti, kacířstvo vychvalovati, méněji se něčeho podobného, co by proti víře samospasitelné, římské, katolické čelilo, více dopustiti, aniž do zemí kacířských pro víru pryč ujíti nemíním a nechci, nýbrž kdybych o nějakém člověku buďto mužského neb ženského pohlaví, že by strany kacířstva podezřelým byl, věděl, aneb se dověděl, takového ihned při vrchnosti duchovní pronésti a o tom známost dáti se zavazuji a připovídám. Čehož mně dopomáhejž Pán Bůh, blahoslavená a neposkvrněná Rodička Boží Panna Maria a všickni svatí. Amen.«

Po té propuštěn byl na svobodu.

Ve vinicích pražských působili oba arcibiskupští missionáři z Tovaryšstva Ježíšova také r. 1704 s valným úspěchem. Rozdělili si celý okrsek působení svého ve dvě polovice: východní a západní a každý pak v území sobě přikázaném pracoval. Postiženy byly toliko tři osoby v bludu. Bylo však nutno dbáti toho, aby cizí agitátoři nemařili díla missionářského. A toho jesuité činiti ovšem neopomenuli, bedlivým okem bdíce nad stádcem sobě svěřeným, aby vlci v rouše beránčím do něho se nevkrádali. V měsíci červenci přišel ze Žitavy do Prahy predikant· uslyšev však v kterési hospodě na Novém Městě, kdež se byl ubytoval, že vinice jsou pod stálým dozorem missionářů, vrátil se spěšně domů obávaje se, aby nebyl polapen. Bludných knih zabaveno bylo toho roku více než 2[illegible] Jeden z majetníků těchto knih prohlásil, že by raději obě dítky sv[illegible]

Mimo to i různým pověrám missionáři učinili rázný konec. istý vinař choval u sebe formulku česky a německy psanou, o níž rdil, že může kohokoliv učiniti nezranitelným.[1]) K domluvě misonářově nahlédl pošetilost svou a formulku tu knězi vydal.

Štědrostí dobrodinců vystavěn byl toho roku kostel vršovický opatřena do něho nová křtitelnice; hřbitov pankrácký obehnán l novou zdí.

Ve vsi Podmokách na panství čáslavském podáváno bylo 1705 tajně pod obojí u rolníka Kyprého. Přisluhoval jí predikant Uher. Účastníků bylo hojně; každý z nich dal predikantovi 7 kr.

R. 1709 postižena byla ve vinicích u Prahy žena šedesátnice, husitství tak pevně se přidržovala, že napomínání missionářovo inic u ní neprospívalo. Teprv citelným trestem přivedena byla povolnosti.[2]) Horlivou péčí missionářovou opraven byl toho roku telík *zlíchovský*, a u silnice postaveny dvě sochy: Panny Marie atohorské a sv. Jana Nep.[3]) Mezi vinaři jevila se utěšená horlit pro služby Boží; ve svátek neposkvrněného početí Panny Marie, ž mnoho sněhu bylo napadlo, tu horliví ctitelé marianští probali na čtvrt míle cestu ke kostelu. Roku 1710 uprchl kterýsi *olský* obyvatel s rodinou svou do Drážďan. Missionář několikráte dopsal, napomínaje jej k návratu, k němuž se vystěhovalec koně odhodlal, pohnut jsa také slzami manželky své po vlasti žící a seznav hádky a sváry mezi nekatolíky.[4]) Téhož roku od ařů samých zadržen a před missionáře předveden byl agitátor, rý s plným vakem knih mezi ně byl přišel a mezi nimi pochybti o víře katolické šířil.[5]) Vydatnou pomocí přispívali missionáři ícím sobě svěřeným ve všelikých potřebách jejich.

Mnozí uvěznění k jejich přímluvě propuštěni na svobodu, četní ní nemocní všemožně podporováni, sváry odstraněny, divoká nželství řadným svazkem legitimována nebo dle potřeby rozlouia, opuštění mrtví slušně pochováni. V Michli přičiněním misnářovým otevřena byla škola, v níž 40 hochů bylo vyučováno.

---

[1]) »Fuit e vinicolis, qui totos 30 annos penes se habuit methodum et foram quandam idiomate boëmico et germanico scriptam, quâ, ut ajebat, homi quemlibet adversus ferri telorumque vim omnem obdurare ac impenetrabilem posse ...«

[2]) »... mulier sexagenaria Hussi labe infecta, quam sacra omnia exseitem, cum spiritualia media iterum iterumque tentata minime proficerent, catio demum impetrata ad sensum et assensum catholicum expiatam reduxit.«

[3]) »Peculiaris missionarii unius cura insudavit restaurandae et illustrandae dornandae missionis suae primariae capellae *Zlichoviensi*: ubi praeter nitide vatam et tabernaculo instructam maiorem aram, duas alias aliunde translatas it, universo sacro apparatu venustavit, coemeterium ampliavit et geminis lais Beatissimae Sacromontanae ac Divi Joannis Nepomuceni statuis in columna lici secus viam locatis praetereuntium peregrinorum aedificavit devotionem: ió 240 flor. undequaque conquisito.«

[4]) »Incola quidam pagi *Podolicnsis* cum undecim personarum familia Dres transfuga aegre iteratis missionarii litteris, conjugis a patria avulsae lacry haeterodoxorum in doctrina dissensu et scandalis tandem reductus est.«

[5]) Také r. 1710 potírali missionáři různé pověry mezi vinaři. Pověry ty ují Litterae annuae těmito slovy: »... mortuorum corpora lavare persuaio sibi, defuturam alias eo anno pluviam, si secus fecerint; super calvariam ém pernoctare, ut res furto ablatae recipiantur, fur vero innotescat; certas l. se schedas gestare, ut fortuna obtineatur, qualis una quatuor ulnarum variis ique notata characteribus erepta est...«

V době vinobraní, v podvečer před výplatou mzdy, konávali m sionáři s vinaři katechese. O vánocích vystrojili jesle; na květn neděli dali od dítek přednášeti veršovanou vzpomínku na umuč Páně a p. K pravé víře přivedeni byli toho roku dva muži. Z tě jeden, jenž již před 22 lety od katolické víry byl odpadl a od pre kanta s manželkou svou byl oddán, tak dlouho úsilí missionáře kladl odpor, až mu špatné knihy byly odňaty a on tříměsíčním v zením ztrestán. Druhý, stařec osmdesátiletý, člověk dosti zámož nazýván byl od některých pro zběhlost svou v bludech »drážďa ským biskupem«, při tom však tak pokrytecky se choval, že mnohých za zbožného katolíka byl pokládán, ačkoli v kostele u smekal a při kázání čtením nebo modlitbou se obíral. Konečn missionář vykonal náhle v domě jeho prohlídku a nalezl v různý skrýších jedenácte bludných knih. Stařec z počátku těžce to ne konečně však znenáhla se podrobil. Vykonav veřejně vyznání vi a zavázav se přísahou, že bludů navždy se chce varovati, byl z ha rese a apostasie rozhřešen. Roku 1711 obráceno bylo ve vinicích 5 osob od husitství, 3 od luthéránství. R. 1712 zabaveno tamtéž bludných knih lutherských, husitských i kalvínských. Péčí mission řovou opatřeny byly kostely vršovický a pankrácký zvony, kost vršovický nad to novým oltářem.

Několikráte již zmařené pokusy své obnovovali tajní agitáto nekatoličtí opět a opět. Tak r. 1713 predikant *Daniel Stránský* Žitavy šířil bludy své mezi vinaři. O tom podala konsistoř místo držícím zprávu, kteří 30. března nařídili perkmistrovskému úřad viničnému, aby n kolik deputovaných ze středu svého vyslali, kte by prohledali obydlí vinařův, zdaž se u nich nenacházejí bludn knihy a zpěvníky. Zároveň zatknouti měli ještě vinaře: Jana Tro na vinici Pražákově, Jana Zelenku na vinici Koutkově, Matěje Řeh ného na Prstence, Jakuba Černého na vinici Vutsínské a Jana Řeš ve vinici »Mazanka« zvané. Zároveň měl se viničný úřad s kon sistoří smluviti o příhodné době ke generální visitaci na vinicích Současně oznámili místodržící hejtmanu novoměstskému, že Dan Stránský i v Praze samé šíří kacířství, zejména že na Novém Měst nedaleko kostela sv. Jindřicha, u hostinského jménem Tomáše Pa táčka, v domě *Weiblově* bydlícího, sub utraque podává; i nařídi mu, aby predikanta toho zatkl. Predikantovi však podařilo s uprchnouti; za to vsazen do vězení Partáček. Avšak za nedlouh byl k naléhání majitele domu, radního Felixe Weibla na svobod propuštěn beze všeho předchozího svolení konsistoře.

K osvědčení hrdinné lásky k bližnímu naskytla se missionářům ve vinicích hojná příležitost r. 1713, kdy vypukla nákaza moro P. *Jiří Karas,* jenž již ode tří let jakožto missionář arcibiskupsk na vinicích přehorlivě byl působil, obcházel dnem i noci chýše v nařů, přinášeje jim útěchu duchovní. Konečně sám byv nakaže zemřel dne 6. září v nejkrásnějším věku 38 let. [1]) Také r. 1714, kd mor zuřiti neustával, bylo missionářům podnikati práci nad mů krásnou. Missionář na levém břehu Vltavy zaměstnaný pečova musil o blaho věřících v 6 vesnicích a po 68 vinicích roztrou ných; nad to po 7 neděl zaměstnán byl i v lazaretě; zaopatř

[1]) Srovn. *Hammerschmid*, Prodromus Gloriae Prag., pag. 683.

celkem asi 800 umírajících, z nichž dva bludům oddané před samou smrtí smířil s církví sv. Nákaza morová neušetřila sice obětivého kněze, jenž jí však nepodlehl, nýbrž ozdravěl zase úplně. R. 1715 vrátilo se na vinicích pražských do lůna církve 12 osob; z těch dva zatvrzelci musili býti vsazeni do vězení a teprve po delším pracném vyučování se obrátili. Tři osoby, jež na oko vyznání víry učinivše, přece vpravdě se nenapravily, z vinic byly vypověděny, aby nebyly na pohoršení jiným. Knih haeretických odňato bylo 42, za něž, pokud možno bylo, dány knihy dobré (»substitutis quoad fieri potuit orthodoxis«).

V témž domě, kde svrchu zmíněný krčmář Partáček bydlil (řečeném u Kunštatů nedaleko tehdejší Nové brány), upadl r. 1716 zase jiný nájemník v podezření ve příčině pravověrnosti. Byl to muž jménem *Pokorný*, jenž se chovem dobytka živil. Upadl v důvodné podezření, že netoliko doma čítá, nýbrž i do Drážďan odchází k přijímání; služka jeho, Alžběta Kolínská, sdělila s přítelkyní svou, že hodlá s pánem svým jíti k přijímání do Drážďan a že jest hříšno katolickým kněžím se zpovídati. Pokorný udán byl faráři svatojindřišskému, *Václavu Jelínkovi*, jenž došel k rychtáři Konrádovi Preitenbergerovi a žádal jej, aby směl dáti za jeho intervence prohlašati byt podezřelého. Rychtář k tomu svolil. Kaplan Vavřinec Viola s lidmi od rychtáře k tomu určenými odebral se do bytu Pokorného; nalezli tam skutečně knihy nekatolické, jež odnesli k rychtáři, kde farář čekal. Farář žádal pak rychtáře, by mu knihy ty byly vydány, aby je mohl poslati konsistoři. Avšak Preitenberger odpověděl, že je u sebe míti musí jakožto corpus delicti a že je bez svolení appellačního soudu nemůže vydati. Dal však Pokorného i služku jeho Alžbětu uvězniti. Také majitel domu, v němž Pokorný bydlil, známý nám již radní *Weibel*, nebyl nikterak příkladným katolíkem; u sv. zpovědi a sv. přijímání nikdy nebyl vídán, a konsistornímu kursorovi Michaelu Zástěrovi prohlásil, že zajisté roku nepřežijí ti, kdož v kanonisačním processe svatojanském budou svědčiti.

Ve *vinicích pražských* složily r. 1717 čtyři osoby soukromé vyznání víry, jedna pak, hrubým bludům husitsko-lutheránským oddaná, složiti musila vyznání veřejné. Na královských místodržících vymoženo dekrét, jímž židům mezi křesťany bydlícím rozkázáno bylo, aby ze Smíchova, Košíř a Bubenče se vystěhovali;[1]) kterýžto rozkaz roku následujícího znova důrazně byl opakován. Roku 1721 zabaveno bylo ve vinicích opět dosti knih nekatolických, za něž v ná-

[1]) O kostelích v okolí pražském obsahují Litterae annuae k r. 1717 tyto zajímavé zprávy: »In dedicatione novae ecclesiae *Zlíchoviensis* et solemnitate s. Procopii numerosum et pium adornavit missionarius processum. In aede sacra *Smíchoviensi* non modo Salvatori nato praesepe, sed etiam mortuo sepulchrum erexit. Ibidem gloriosam Dei Hominis anastasim contranitente quantumvis ordinario parocho), approbante tamen Rssmo Consistorio, solemnius celebravit, quando praeter morem aliorum annorum duodecim faciferis stipatus Deum eucharisticum inter pios populi occurrentis concentus circumtulit. Eandem domum sacram, vulgo *Arthusiensem*, eleganti frotispiciô, nova triplici porta, musicorum choro, ara maiori, picturis, turri, sacristia, oratorio auxit et condecoravit impendio 600 fl. Rhen. sacellum beatissimae Virginis supra pagum *Michle* sumptibus Clarissimorum . . . iuris et Medicinae Doctorum ultra fundamenta assurrexit.«

hradu dány jiné, jež byly missionářům k tomu účelu k disposici od arcib. konsistoře.

Po dvaceti letech vyskýtá se v aktech opětně *Štěpán*, mlynář druhdy vatínský, nám již známý. Tou dobou, totiž r. 1721 byl již starcem více než sedmdesátiletým. Zdržoval se ve vesnici *Sázavě* u mlynáře Jakuba Špinara. Již před několika lety chtěl farář *borovský* Pavel Mignon dáti jej zatknouti, čehož však provésti nemohl, jelikož mu rychtář sázavský nechtěl při tom býti nápomocen. Teprve r. 1721 odebral se arcibiskupský missionář spolu s úředníkem polenským do Sázavy a zatkli Štěpána skrytého v koutě mezi úli včelími.

Když byl odvážen, řekl Štěpán missionáři před řečeným úředníkem, že od víry své nikdy neodstoupí, nechať se s nimi stane cokoliv. Když pak do žaláře byl veden, řekl městskému rychtáři: »Jsem evangelík a proto jsem uvězněn; ale já od víry své neodstoupím!« Dne 25 dubna 1721 vyslýchán byl zatčený na děkanství polenském u přítomnosti děkana německobrodského *Jana Kř. Seidla*, missionáře okr. čáslavského *P. Kolbe* a kaplana polenského *Frant. Pelikovského*. Doznal, že od víry katolické odpadl již před 20 lety a že se stal evangelíkem. O člověku tom dověděl se děkan polenský, že novorozené dítko dcery své, jež se v Sázavě za syna mlynářova byla provdala, dal ze světnice vynésti dříve, než ke křtu bylo neseno, a jakési obřady nad ním vykonal, dále že oběma synům Jiřího Špinara, kteří v klášteře žďárském právě zpověď byli vykonali, ale nepřistoupili k sv. přijímání, po návratu jich na mlatě jakési pečivo podal místo přijímání. Když jiní lidé odešli do kostela, on některé obyvatele ve dnech nedělních a svátečních vyučoval; zejména Jiřího Špinara a ševce Matěje Pelikána.

Druhý výslech konán byl se Štěpánem dne 25. dubna. Dál se způsobem tímto:

»Jak tobě říkají, odkud jsi, jak starý jsi, a jakého obchodu jsi?«

»»Štěpán mlynář vatinenský, jsem z panství Žďárského, mám asi 75 let, mého řemesla jsem mlynář.««

»Proč jsi pak byl dán do arrestu a na to před kostelem státi musel s kacířskými knihami, a na to z panství vypověděný a vyhnaný, jak klášter žďárský toho svědectví vydává?«

»»Byl jsem v arrestu a stál jsem před kostelem; však nebyly to knihy, než nějaký registra, a byl jsem z panství vyhnaný, proto že jsem byl podezřelý v kacířstvu, a já jsem byl, — věřte — tehdáž nevinný. Když vám to psali — páni mohou psáti!««

»Byl-li je ten mlýn tehdáž spálený proto, že se do něho kacíři scházívali a své kacířstvo provozovali?«

»»I to já nevím, a věřte, že nevím a nevím!««

»Jaké pak tedy víry jsi a umíš-li čísti a psáti?«

»»Já jsem evangelické víry, a to teprv od toho času, jak jsem byl z panství vyhnán, a je tomu již asi 20 let. Čísti umím, ale již sotva vidím.««

»Proč pak jsi byl učiněn evangelíkem a kde? A kde jsi ponejprv pod obojí přijímal?«

»»Když jsem byl vyhnaný, tehdy jsem chodil po mlejních a přišel jsem do Žitavy, a oni mne tam navedli, abych byl evangelíkem, ukazujíce mně a čtouce evangelium a epištolu, která se čte na Boží Tělo. Tam jsem ponejprv přijímal: než nevím, co jsou mně podávali.««

»Kde jsi se více toulal?«

»»Byl jsem v Uhřích v Uherské Skalici, v Sasku, v Slezsku; chodil jsem po mlejních a pomáhal jsem dělat, abych měl mou živnost.««

»Kdy's pak přišel do mlejna sázavského a cos tam dělal, a proč se's tam před lidma skrejval?«

»»Asi dvě neděle tomu, co sem tam přišel; mám tam vdanou dceru, kterou jsem navštívil; proto jsem se skrýval, že jsem byl víry evangelické.««

»Co jsi pak v stodole s tím dítětem dělal tvý dcery, dříve nežli ho nesli ke křtu svatému, jak někteří o tom povídají?«

»»I nebyl jsem v žádný stodole, ani jsem tehdy v Sázavi nebyl, když se to dítě narodilo; věřte mi!««

»Taky-li jsi jinší lidi vyučoval té víře evangelické? a jmenovitě Rehoře Špinara a Matěje Pelikána ševce, jak o tom je slyšet?«

»»Špinara já znám, ale jsem žádného nevyučoval. Jsem ve vašich rukou — dělejte se mnou, co chcete!««

»Je-li pravda, jak lidé mluvějí, že jsi syny Špinara, kteří v klášteře žďárském u zpovědi byli a k přijímání nešli, že jsi jim sám v stodole podával?«

»»I Pane Bože! Gott! Sobě zoufám! Žádnému jsem nepodával!««

»Kde pak více v tom sousedstvu a okoličnosti jsi se zdržoval, na kterých místech? A byl-li jsi ve vsi Hluboké, znáš-li tam rychtáře, a nebyl-li jsi v Kruzburku anebo v Chlumě?« [1])

»»Gott! Jej neznám, ani nevím, kde je Kruzburk, Hluboká a ty místa — jak jsem živ tam nebyl!««

---

[1]) Farář krusburský totiž sdělil, že mlynář městecký jménem Šišma na panství Žďárském přiznal se administrátoru městeckému, Ladislavu Wottavovi, že Štěpán byl u něho v Městci, chtěje jej svésti ke své haeresi luteránské a nadál jej, aby koupil některé nové knihy luteránské.

»[illegible] jest víra evangelická, a co sebou přináší?«

»[illegible] Pane!«

»Jaký jest rozdíl mezi vírou katolickou a mezi evangelic[illegible]

»[illegible] obojím přijímají, posty od církve svaté ustan[illegible] zachovávají, jako v sobotu a půst čtyřicetidenní, a tajnou z[illegible] nelíbí, ale veřejnou toliko a obecní.«

»Co smýšlíš o víře katolické, a co o evangelické?«

»Já věřím, že evangelická bludná jest; proto jsem vždy [illegible] katolické.«

»Kde jsi byl skrze dvaceti let? Co jsi v těch místech [illegible] s jakými lidmi jsi obcoval?«

»V Bohlandě v Čechách půl léta; odtud jsem přišel do Ž[illegible] a tam jsem jeden rok byl, pokud jsem mlejn nevystavěl. [illegible] jsem se, skrze Slezsko do Uherské Skalice a tam jsem přes [illegible] se zdržoval; potom Saskou zem procházeje fedruňku a práce vyhledával, a v těch místech s evangelickými jsem obcoval.««

Když se konsistoř dověděla, že Štěpán jakožto vetchý [illegible] jest v nebezpečí smrti, nařídila faráři, aby k vyznání víry pře[illegible] kolika svědky byl připuštěn a pak absolvován. Děkan polenský Ant. Habernandt odepsal, že Štěpán jest zdráv, že však prohlá[illegible] pro Boha byl uvězněn, a jestliže z vězení nebude propuštěn a [illegible] znání víry připuštěn, že si učiní smrt a stane se mučen[illegible] V poslední době však že prý jinak se rozmyslil a se upokojil [illegible] berlandt prosí konsistoř: ut non mihi sed alteri approbato sac[illegible] attamen sine mea praescriptione eundem absolvendi potestas [illegible] getur, ille enim erga me non habet confidentiam, qui ejusde[illegible] animibus praefui, et probabile est, non plura mihi fateretur in [illegible] mentali confessione, quam in examine.«

U příležitosti výslechu konaného s mlynářem Štěpánem [illegible] ženi byli dva venkované z vesnice Sázavy na panství Poler[illegible] jakožto podezřelí z kacířství. Jeden z nich, zmíněný již Jiří Š[illegible] jda zimního času s jinými venkovany z Polné domů, a s[illegible] [illegible] již větrem k zemi poražený uzavil rozhavě: »Což

Uher, kolem něhož někdy až i na 100 posluchačů se shromažďovalo. R. 1722 věc se prozradila, a Poláček mírně potrestán.[1])

Mimo obvyklé dva missionáře ustanovil arcibiskup pro okolí pražské r. 1724 na pět měsícův ještě jednoho missionáře mimořádného, jenž působil nejdříve v *Bubenči*, *Troji*, *Holešovicích* a *Podhoří*. Ve vesnicích těchto postiženy osoby, které v neděli a ve svátek místo bohoslužeb doma čítávaly knihy akatolické a nezřídka konávaly i služebné práce. Missionář odňal jim bludné knihy a poslal je spolu se seznamem podezřelých osob konsistoři. Vinníci musili pak mimo obvyklou formuli vyznání víry dáti od sebe také revers vlastní rukou podepsaný, že do bludu již neupadnou. Ve vsi Podhoří a Troji nalezeno 15 osob, které každoročně přijímaly po lutheránsku. Mezi nimi byl osmdesátiletý stařec, jenž od mladosti bludu byl oddán. V *Kostelci nad Labem* vráceny do lůna církve tři rodiny, které dříve po husitsku přijímaly.

Inspektor vinic na císařském panství, rodem z Vídně, přinesl missionáři dobrovolně dvanácte bludných knih, vyznav spolu s pláčem, že po 36 let v Drážďanech a Žitavě přijímal. Zavázav se obvyklým reversem, vykonal muž tento s dovolením konsistoře vyznání víry v soukromí. Ve *Vinoři* na panství hraběte Černína vyznal tamější kovář, že v Praze utrakvisticky přijímával, a udal šest jiných osob z téže vsi, které ve vinicích pražských totéž činívaly. Ve farnosti *liblické* na panství hr. Pachty nalezeno osm osob nekatolických, jež vesměs dosavadní blud svůj odpřisáhly. Na území *Mělnickém* byl k naléhání mimořádného missionáře arcibiskupského od missionáře diecése Litoměřické citován kterýs švec, aby u přítomnosti obou se zodpovídal. Hejtman dotyčného místa dostavil omylem místo žádaného ševce jakéhos krejčího. A tu ukázalo se, že i tento krejčí, na nějž podezření dříve nebylo, třikráte po luthersku přijímal; při výslechu pak dále udal ještě jiné účastníky, mezi nimiž i onoho ševce, jenž vlastně byl hledán. Když pak se i švec k výslechu konečně byl dostavil, udal zase 21 jiných účastníků haeretického přijímání. V *Noutonicích* usvědčil missionář spolu s místním farářem 10 osob z lutherství, jež obrátil k církvi katolické. Z počtu obrácených však muž jeden v srdci svém přece v kacířství zatvrzelý zůstal. V těžké nemoci dal k sobě pro forma zavolati faráře, a tu z nenadání pronesl slova: »Zlořečená víra podobojí! Nyní nejsem ani té ani oné víry!« Když pak jej kněz napomenul a poukázal k milosrdenství, kterýmž Bůh přijímá kajícího hříšníka, vybízeje jej zároveň, aby vykonal zpověď z hříchů předešlého života svého, odpověděl stařec: »Zpovídal bych se vám — ale co mně zpověď prospěje, když jsem vaší víry nebyl a zpovědníka jiné víry míti nemohu!« Nadarmo jej poučoval kněz — zatvrzelec zemřel s proklínáním na rtech!

V *Roztokách* tvrdil jeden rolník neústupně, že jsou toliko dvě svátosti; kdyby prý mu missionář z Písma jasně dokázal, že je jich více, že by pak věřil i ve více svátostí. A když missionář mu podal žádaný důkaz, odřekl se rolník ten bludu svého a s manželkou [illegible]em svým vrátil se do lůna církve. V *Tursku* kantor tvrdil, že [illegible] jest přijímati pod obojí. Poučování missionářovu vyhnul se [illegible]m, a jelikož rámě světské missionáře nepodporovalo, setrval

[1]) Vrzek: Dějiny prostonárodního hnutí, 74.

[illegible] misionář arci- [illegible] také drahocenný husitský [illegible] exulantů.[1] jakož i jiný [illegible]

[illegible] kacířské, za něž ná- [illegible] continentes [illegible] k husitismu nebo [illegible] 24 ke katolické víře se vrá- [illegible] Také tohoto roku usta- [illegible] pražské P. Fr. [illegible] misionář činnost svou [illegible] dala farářům rozkaz, aby [illegible] Missionář se dověděl, že Franti- [illegible] tajné schůzky po- [illegible] on sám, manželka jeho [illegible] Vyžádav si od staroměst- [illegible] kteří by muže toho [illegible] s kaplanem týnským [illegible] dveří domovních a [illegible] Vstoupiv z nenadání do bytu [illegible] shromážděným tu lidem z knihy [illegible] tohoto shromáždění jeden po [illegible] byv, co tu v domě boho- [illegible] kromě několika nevlídných slov. Když [illegible] které byl četl, odešel Vorli- [illegible] střeše dostal se do sousedních [illegible] v jeho obydlí nalezeno [illegible] byla vsazena do vězení a na [illegible] Hammerschmida vyslýchána. Vy- [illegible] do domu jejich přicházel predikant [illegible] Účastníci tajné této pobožnosti aka- [illegible] — jež v jiných domech pražských a i ve vinicích se koná- vala — byli vypátráni; většinou skutku svého litovali a s církví se

e raději za živa býti upálen, nežli by od víry své odstoupil. Nicně i ten dal si říci a přijal víru katolickou.

R. 1726 octl se před soudem duchovním opětně známý nám tář *Pokorný*. Přiznal se, byl v Žitavě dvakrát nebo třikráte, ž prý tam vezl vlnu V majetku jeho nalezen lutheránský katesmus, o němž Pokorný tvrdil, že prý jej žena jeho v době moru někom zdědila. Na otázku: »Věděl-li jste, že ta kniha bludna , a když jste věděl, proč jste v ní četl?« odpověděl: »Radši om čteme, nežli bysme to zahodili.« Rozhodně popřel, že by se kdy súčastnil schůzek náboženských ve vinicích nebo jinde. ška Pokorného *Alžběta Kolínská* svěřila jiné služce, Alžbětě Žaké, že se u hospodáře jejího do komory zavírají a tam místo žeb Božích zpívají, dále pak jí řekla, že nepůjde dříve k zpovědi v Drážďanech, a že i její hospodář se tam chystá. Zprvu to vše ívala, při konfrontaci však s Alžbětou Žateckou se přiznala: »Jáť m pravila, že tam půjdu, však jsem přece nešla, neb jsem se a, kdyby mne Pán Bůh z toho světa vzal.« Na otázku: »Kdo vás é víře luteriánské cvičil?« odvětila: »Již není živa ta žena, která e k tomu cvičila; zůstávala u Volštův.«

Z výslechu manželky Pokorného Barbory jest patrno, kterak abluci v některých kostelích podávanou mylně pokládali za v Páně. Slyšmež, kterak žena ta odpovídala na otázky toho se ající:

— »Co věříte o velebné svátosti?«

— »»Co bych věřila? — že je Boží drahé tělo.««

— »Zdali pod obojím?«

— »»Máme tomu věřiti.««

— »Věříte-li, že se má i z kalichu přijímati?«

— »»Když jsem byla u sv. Ignaciusa na Novém Městě, oni podávali i z kalichu.««

— »Věříte-li, je-li v takovém kalichu podstata nebo víno?«

— »»Já věřila, že krev jest Pána Krista.««

V příčině knih manželu jejímu odebraných vypovídala táž Poná takto:

»Znáte-li tuto knížku?« (ukázán jí byl Lutherův katechismus).

»»Znám; je německá, — a co bych neznala, když je byla ne kolik let?««

»Komu patří?«

»»Mně patří i s druhými knihami, které mně jsou pobrané na ouz.««

»Kde jste je dostala?«

»»Od jisté baby.««

»Která jest ta baba?«

»Voctářka; nevím, kterak jí říkali; myslím, že již umřela, však ím dojista; půjčila jsem na ně a držela jsem je jako pod ochra- v zástavě.««

»Nepovídala, od koho je dostala?«

»»Nepovídala, ale prosila, abych žádnému neokazovala, abych a.««

vala jste v těch knihách?«

protože byly německé.««

a jste z toho katechismu?«

»»Ne, protože něco německého a něco českého v něm.««

»Zdaliž jste v jiných čtli?«

»»V té malé; je jako špalíček.««

R. 1727 přestaly missie ve vinicích kolem *Vršovic*, jelikož tam zřízena byla fara. Obyvatelé tamější s bolestí se loučili s missionářem, jenž si byl získal jejich lásku.

Císař oznámil přípisem ze dne 20. července 1727 královským místodržícím českým, že se na Moravě potulují různí emissaři kacířští a tajní kazatelé, jež podporuje hrabě *z Zinzendorfu*.

Místodržící uvedli to krajským hejtmanům ve známost a nařídili, aby bedlivě pátrali, nezdržují-li se i v Čechách lidé takoví; pakli by takového emissaře dopadli, měli jej uvězniti a při výslechu jich také se dotazovati, byli-li od řečeného hraběte vysláni. Nařízení toto bylo od místodržících krajským hejtmanům i v letech následujících uváděno na paměť.

Jakýsi *Jiří Podhajský*, mlynář ze vsi Osíku (u Litomyšle) svědčil r. 1728 proti *Janu Šrutovi* takto. »Mluvil ke mně Šrut: »Co jste slyšel o poddaném litomyšlském Pavlovi?« Já jsem se tázal: »O jakým Pavlovi?« On odpověděl: »O tom nevinným, co musil pro víru ujíti.« Já mu odpověděl: »Co je mně po tom!« Šrut dále pravil: »Chtěli ho učit, aby věřil v Pannu Mariji — a co by on ji věřil, kdyť to víme, že ona nám nic pomoct nemůže. Ona je sama ráda i svatí, že v nebi jsou.« Na to jsem mu pravil: »Pamatuj, člověče, co to mluvíš, já to zamlčet nemůžu.« On ale pravil: »Mlčte, mlynáři, mlčte: Pán Bůh jest Pán Bůh a žádnej jinej než Pán Bůh nám spomocti může.«

O knihách v náhradu za knihy akatolické dávaných činí se k r. 1729 v »Litterae annuae« zmínka těmito slovy: »Libri haeretici vel minus orthodoxi possessoribus extorti ac reverendissimo extraditi officio, quorum vice aut Novum Scripturae Sacrae Testamentum aut Postilla Patris Steier liberalissime suppeditati sunt.«

Škodlivý účin bludných knih doznal na sobě *Jan Trojan* z Kochánova u Uhlířských Janovic, 40letý vyučený krejčí a sluha v Bludově. Vyznal r. 1729, že se před lety seznámil v Křečovicích s *Kašparem Bezpalcem*. »On proti víře mluvíval a já to pochytil. Čítával jsem v Postille Jana Kapyta; náležela Kašparovi Bezpalcovi. Z ní ten Bezpalec vykládal; již nevím co, ale byla proti víře, já tomu věřil, dokavad jsem byl mladého věku. Bylo mně 15 nebo 16 let. Měl taky modlitby Žitavské. Ten Kašpar Bezpalec dycky o víře rozprávěl a starou evangelickou víru vychvaloval, že je dobrá víra, že ty knihy jsou dobré. Kdyby jeho nebylo, já bych to dokonce nevěděl. Já myslil, že je to dobře, když mně to schvaloval; až jsem se chtěl ženit, přišel jsem k rozumu a zavrhl jsem to, měl jsem asi 26 let . . . Ale i pak držela se mně taková slova a přišlo to PP. Jezuvitům; oni hledali u mne knihy, ale nic nenašli, ale musil jsem dělat vyznání víry . . .« Trojan při výslechu zprvu zapíral, že ani neví, co jest pod obojí přijímati, později však doznal, že i o té věci dobře jest poučen. »Četl jsem v té knížce,« pravil, »bylo v ní proti svatým, proti církvi, proti očistci; ve všem tupila se víra; četl jsem ji několikrát. Bylo tam proti kněžím, proti odpustkům; přijímání pod obojí chválila. Slovem, všechno bylo zlé, všechno bylo proti církvi. Věřil jsem tomu, poněvadž jsem ji četl

žádný mně z toho nevyváděl« Svůj pikhartský kancionál ukryl Trojan pod stromem nedaleko Bludova, u louky, kde pásal.

Jan Polásek, měšťan malešovský, tvrdil o Trojanovi: »Ten jistý Trojan mnoho lidí pokazil a s lidmi často do Žitavy k predikantovi chodíval, a když predikanta sem do Čech dostali, on lidi svádíval, co jsem já toho času mladý byl; a jistý jeho strejček, nějaký Kašpar Bezpalcius, od své professi krejčí, tomu ho vyučil a tam někde v Žitavě umřel; od toho ale obadva zbohatli; a tak se rozličně zdržovali okolo *Kolína, Nových Dvorů a Zásmuk* mezi bohatými sedláky a ovčáky nejvíce a skrz to dobytka nemálo uchovali« Dle toho bylo tajné predikantství časem i dosti výnosné!

Se zmíněným Bezpalcem měl styky také krejčí *Tomáš Künel*, rodilý na panství Litomyšlském, jenž v době vyšetřování byl poddaný panství Pečeckého.

Podáváme úryvek z výslechu s ním zavedeného:

»Umíte číst?«

»»Umím. Měl jsem jednu knížku žitavskou německou, kterou jsem Vašnosti vydal; měl jsem ji půl léta, četl jsem ji někdy na večer; tu knížku dostal jsem od jednoho ručnikáře a dal jsem mu českou za ni: byla také lutheránská. Ten ručnikář byl z Budína, byl taky tý saský víry. Ta ale česká knížka byla od jakéhosi krejčího; měl jsem ji asi rok, něco na mále jsem v ní četl; když jsem poznal, že je proti víře, založil jsem ji.««

»Vy musíte mít ještě víc takových knih?«

»»Co bych zapíral? Mám ještě Confessi bratrskou a život Jana Husi a Jeronyma z Prahy. Zůstaly mně po tom *Kašparovi Bezpalcovi*. — Ještě něco Vašnosti povím; však prosím pro Boha, račte mně to odpustit, a jen ať se to lid nedoví, abych nedělal vyznání víry veřejně.««

»Jen všechno upřímně vyznejte, nic se vám nestane.«

»»Než jsem byl ženatý, byl jsem v Žitavě, prohlížel jsem tam všechno. Potom podruhé léta 1714 šel jsem zase do Žitavy ke *Kašparu Bezpalcu*, tam jsem tenkráte, však jen jednou, přijímal pod obojí u predikanta v domě, dal jsem mu za to sedmdesát kr. Potom dělal jsem taky před ním obecnou zpověď. Ten predikant mně dělal exhortaci, že pod obojí P. Bůh přikázal. Já to věřil tenkráte; věřil jsem také, že je tam velebná Svátost. Potom když sem přišel domů, mrzelo mě, že jsem šel do Žitavy, a ten Kašpar to znamenal a od té doby se ode mne odtrhl; myslím, že tam někde v Žitavě umřel.««

V aktech »haereticae pravitatis« vyskytují se nezřídka obvinění z rouhavých řečí proti sv. Janu Nep. Tak r. 1729 obžalován byl *Petr Bartoš z Nepoměřic*, jenž uslyšev, že jazyk sv. Jana Nep. nalezen byl neporušený, řekl: »Kdo ví, čí je to jazyk?«

V týchž Nepoměřicích udal jakýsi František Fiala missionáři *P. Frant. Fleischerovi*, jenž od vrchnosti tamější při práci své skorem pranic nebyl podporován, některé občany nepoměřické z haerese. Ti ze msty pak na Fialu udali, že prý proti vrchnosti se vzpouzel, jméno vrchního že přibil na pranýř a také proti sv. Janu Nep. prý mluvil. Vrchní, jenž proti haeretikům oněm byl velmi vlažný, projevil pak z jakéhos vzdoru vůči missionáři nemístnou horlivost. Dalť Fialu uvrhnouti do tuhého vězení. Z toho ovšem nepřátelé

[illegible] Říkajíce škodolibě, že udavačstvím [illegible] že nalezl trest. Missionář u konsis[illegible] prosel, aby vlivem svým vymohla [illegible]

[illegible] pokud denunciace podobné [illegible] Zdá se však, že některé os[illegible] zmoriivosti náboženské udávaly j[illegible] V [illegible] byl r. 1729 obžalován *Vá*[illegible] zvaný, poddaný nejvyššího purkr[illegible] zetě. Missionář *Josef Nagler* [illegible] s nekatolických knih, o nichž Sch[illegible] na faru odvésti, že však si netrou[illegible] v kostele Libockém.

[illegible] byl ve vinici paní Budin[illegible] jenž i po vyznání víry, [illegible] musil bludné knihy skrývat a či[illegible] Na[illegible] tem 7 odhal. Ještě před [illegible] byl vinař ze služby; z[illegible] a později ve farnosti Sva[illegible]

[illegible] kaplan v Vlcnavu Schreynerovi oznámil čele[illegible] pán jeho chová u sebe nějal[illegible] a ji vždy ukrývá před ním. Jme[illegible] s sebou důchodního jemn[illegible] a tam nalezl velikou Post[illegible] a psanou hanlivou píseň pr[illegible] od neznámého ově[illegible] nějaký odbankovaný voják, kt[illegible] svědky dokázáno, že píseň tu s[illegible] zrna a rázu byla pí[illegible]

[illegible] k matce Bož[illegible]

také do Babic putují,
cesty, práce nelitují,
na jednom kamenu se trou,
že tu nemocní zdrávi jsou.

V Čechách k Prokopu Holému (!!)
do kláštera nad Sázavu —
i v té Staré Boleslavi
mnozí jsou svodové lživí« atd.

Podobným způsobem brojí se tu proti mši sv., odpustkům, čistci, přijímání pod jednou; dále proti papeži, katolickým kněžím mnichům. O zpovědníku se na př. dí:

»Za peníze rozhřešuje,
hřešiti víc povoluje,
pobublujíc mu v latině,
pošermujíc čarodějně!«

Kněží vylíčeni jako největší nemravové, mniši jsou »prolhané oty černé bílé, šeré sloty, jež sám ďábel vyseděl;« jsou to prý poaleči a zahaleči, a kdo dary klášterům poskytuje, ten prý sytým ficháčům dává almužnu, chudým lidem vydřenou atd. Že se pěmi takovýmito vášně prostého lidu nemalou měrou proti katolství rozněcovaly a nepravé pojmy o víře katolické šířily, jest patrno.

V *Českém Brodě* uvězněn byl r. 1729 jakožto podezřelý z kaířství jakýsi *Jan Horálek*, ten však pomocí svých známých ještě řed výslechem uprchl z vězení. V *Jirnech* nalezeno bylo téhož okn u pacholka *Jiřího Šťastného* z Prahy několik bludných knih: něl jich dříve ještě větší zásobu, rozprodal však mnohé z nich. Šťastný mluvil rád o náboženských věcech a o kněžích katolických, vým ovšem způsobem. Takž chvástal se kdysi, že »on, jak kněz na azatelnici vyjde a slova první začne, hned ví, co bude celé kázání«. A k tomu dodal: »Když mají kněží něco dobrého povědět lidem, do atiny se dají a s tím na stranu hodí a ledacos šplechtnou; co mají povědít, to nepovědí, a to proto, aby svá břicha dobře napravovali.«

V *Telčicích* u Zdechovic zabaveno bylo r. 1729 *Jakubu Hruševovi*, krčmáři tamějšímu, čtrnáte knih. Seznam jich farářem Ant. Procházkou konsistoři zaslaný poučuje nás o tom, z jakých asi pisův skládávala se tehdáž knihovna tajných nekatolíků českých. Obsahuje tyto knihy:

1. »Katechismus český a německý D. Martina Luthera. S dovoením a privilegium Jeho kurfirstské Osvícenosti vrchní konsistoře Drážďanech 1585 in 12°.

2. Katechismus Doctora Martina Luthera, který slove menší. Vytištěn v Loubně 1727 in 12°.

3. První littery křesťanského cvičení Martina Grynewalda a Adama Simonidesa. V Žitavě in 12°.

4. Písně duchovní evangelické 1618 vydané od starších kněžův a služebníkův Kristových v jednotě Bratrské in 4°.

5. Duchovního zbraně z pokladů věčných. Díl druhý. V ní rozčné modlitby; také k večeři Páně. Bez autora in 12°.

6. Písničky duchovní v nově vydané 1602 z velikého kancionálu od bratří. Vydané bez autora in 12°.

7. Evangelia s epištolami a vejklady na neděle a svátky celého roku . . . které se čítají v církvi Kristově in 8°.

8. Kancionál psaný in 4°.

9. Kniha stará na neděle roční v latinské a české rhytmy uvedená. Bez autora in 8°.

10. Rozmlouvání Petra s Pánem.

11. Korunka aneb vínek panenský. Nákladem Václava Kleycha 1726. In 12°.

12. Veledůležité příčiny, pro které čtyř nejobyčejnějších hříchů se varovati máme. Vydané 1724 v Modře od Pavla Jakoba, církve Modraské evangelické slova Božího služebníka. Knížka in 12°.

13. Svatá a bezpečná cesta víry evangelického křesťana od Hendrycha Milda z Nuzentyna v knížetství Magdeburským 1723 vydaná in 12°.

14. Modlitby kající za odpuštění hříchův; v nich modlitby jak před přijímáním těla, tak také krve Páně. Bez autora in 12°.«

Roku 1735 uvězněn byl v Mirovicích *Jan Beneš* ze vsi *Kojetína* u Blatné, jakožto podezřelý u víře; usvědčen byv z viny, odsouzen byl od appellačního soudu k půlletní veřejné práci nucené.

Do *Prahy* dovezl (téhož roku) jakýsi Čajka množství knih většinou latinských a německých, jež byly zadrženy a v celnici císařské, vůbec Ungeld zvané, uloženy. Arc. konsistoř svěřila prozkoumání jejich *Antonínu Ludegerovi,* rektoru arcib. semináře, jenž toliko malou část jich shledal býti závadnou.

Hojně agitátorů nekatolických zdržovalo se v okolí Litomyšlském. Úřední akta podávají nám dosti jasný obraz o jejich činnosti; dle nich tedy pojednáme o některých vynikajících jednotlivcích. Tkadlec *František Čapek*, poddaný panství Litomyšlského, uprchl r. 1729 do Lužice a usadil se nedaleko Zhořelce mezi Němci. Každého roku však přicházel do Čech. R. 1732 zdržoval se ve vesnici Zálší u Jiřího Ostrovského, pak ve vesnici Heřmanicích u *Jana Hajného* (jenž později také do Lužice uprchl), kdež s Heřmanickými zpíval ze zpěvníku »Harfa« zvaného a z nekatolické bible jim předčítal. Bratru svému Jakubovi dal nekatolickou bibli a »Harfu«, jakož i modlitební knihu, »Přemyšlování« řečenou; bratru svému Jiřímu nekatolickou modlitební knihu. Jindy zase přinesl Čapek spolu s Matějem Novotným českým nekatolíkům od predikantů *Jana Liberdy* z Hennersdorfu a *Schultze* ze Zhořelce poselství a pozdrav. Čapek učinil si seznam 500 nekatolíků na panství Litomyšlském žijících. R. 1733 kolem velikonoc byl s Václavem Šudomou ve vesnici Široký Důl u Hanuše Březiny; dále zdržoval se nějaký čas ve vsi Lubné, odkudž prchajícímu Tomáši Daliboru pomáhal nésti jeho věci do Zálší k Jiřímu Ostrovskému. Roku 1734 byl v Heřmanicích v domě bratra svého Jiřího a chtěl tři dívky s sebou odvésti. Potom byl se zatčeným později Hanušem Švihelem a Václavem Slánským, uprchlíkem z panství Náchodského, a Frant. Jůsou, uprchlým kovářem z vesnice Lubné v *Týništi* u Hanuše Šteříka, sklenáře, a ve *Vanicích* u Jakuba Cejpa, krejčího. Pak chtěl Kateřinu, pozůstalou vdovu po Václavu Ostrovském, spolu s její dcerou Annou odvésti.

Hanuš Vokas jinak *Martínek*, poddaný panství Litomyšlského, z vesnice *Netřeb*, řemesla svého krejčí, uprchl r. 1733, když mu kacířské knihy byly odňaty a on postižen, že navštěvuje kacířské schůzky v Heřmanicích, u jakéhosi Kavky konané.

Touž dobou odvedl svoji sestru Dorotu a usadil se ve Zhořelci u Václava Sudomy. R. 1734 v květnu odvedl ze vsi *Sloupnice* 3 mladíky a vykládal u Mikuláše Chalupka bludné svoje učení. Pokrytecky dával na jevo zbožnost, zatvrzele držel se svého přesvědčení a byl velice obratný ve svádění jiných.

Jan Vanoušek, čeledín z vesnice *Horek*, uprchl před r. 1733, když se byl octl ve vyšetřování pro kacířskou knihu »Manualník« a pro obcování s Václavem Němcem a jinými z kacířství podezřelými osobami. Krátce po svém útěku se navrátil a odvedl svoji matku i svoji sestru a bratra. Když byl Jan Vokas v Sloupnici, očekával jej Janoušek u Hanuše Cejpa ve Vysokém Mýtě; k tomu Cejpovi přišel také tehdáž uprchlý Matěj Paďour, krejčí z Hrašova; potom, když objednaný tam Vokas s oněmi 3 mladíky přišel ze Sloupnice, odešli všichni známou sobě cestou do Saska. J. Janoušek bydlil ve Zhořelci.

Václav Němec, kovář z Heřmanic, uprchl 19. ledna 1733 spolu s jinými, když u něho nalezeny byly kacířské knihy a on v podezření upadl, že se súčastňuje kacířských schůzek. Roku 1733 kolem svátků svatodušních přišel do Heřmanic a přinesl sestře své NZ a zpěvník »Harfa«.

S ním přišel *František Anderle*, rovněž uprchlík. Činili z bible kacířské výklady a chtěli některé osoby přemluviti, k tomu, aby s nimi šly do ciziny. Roku 1734 byl ve *Voděradech*, sváděje tu a v okolí lid. — *František Anderle* uprchl spolu s Václavem Němcem, Hanušem Pivničkou a Františkem Votechou zprvu do vsi Voděrad k sedlákovi *Jakubu Malkovi* a pak pod vedením Václava Šudomy do ciziny. U řečeného Jakuba Malka dály se kacířské schůzky. — *František Anderle*, krejčí, byl krátce po útěku svém viděn u Heřmanic spolu s ozbrojeným tenkráte svůdcem, *Jakubem Mikuleckým*, a třemi jinými neznámými. Kolem letnic téhož roku přišel opět do Čech a přinesl bratru svému Hanušovi kacířskou knihu, jejíž autorem byl Jan Arndt. Druhému bratru svému Jiřímu přinesl kacířský NZ, za nějž obdržel tolar. Třetímu bratru Václavu přinesl kacířský NZ; obdržel od něho 20 zl. — Bratr Anderlův, *Jakub*, rovněž krejčí, vyzvedl si cechovní list a pod záminkou, že chce podívati se do světa, odešel do nekatolických míst. R. 1733 kolem svátku svatého Víta tajně navštívil rodiště své a dal svému bratru Václavu kacířský NZ a Kašpara Motěšického modlitební knihu. Byl k tomu nápomocen, aby rolník *Tobiáš Jireček* se ženou, sestrou a dítětem odešel do nekatolické ciziny; pomáhal mu totiž odnášeti domácí nářadí do vsi Zálší k Jiřímu Ostrovskému. Odtud odvedl Václav Šudoma Jirečka dále. R. 1734 se Jakub Anderle opět vrátil a agitoval v Heřmanicích a Netřebách. Zmíněný právě Tobiáš Jireček byl syn Matěje Jirečka, bývalého rychtáře v Heřmanicích. R. 1733 o velikonocích uprchl se ženou, dětmi a sestrou Kateřinou do Lužice. Téhož roku kolem sv. Václava se vrátil a pobyl u svých rodičů, jakož i v Zálší u Jiřího Ostrovského a ve Voděradech u Jakuba Malka. Tu všudy konali kacířská shromáždění a rozsívali bludy kacířské.

Jeden z hlavních svůdců byl *Jakub Mikulecký*, jinak Krejčí řečený. Ten po svém útěku zdržoval se rok co rok v Sedlišti, Kornicích, Horce, Heřmanicích, Varlově, Sloupnici, Vlčkově, Lubné, Širokém Dole, jakož i jinde v okolí Litomyšle a Landškrouna, i v okolí Poličky časem se potuloval, ba i na Moravu, hlavně do Jimramovského okresu přicházel. Rozšiřoval bludné knihy, sváděl lidi a hromadně je odváděl do Lužice. Chodíval, ozbrojen jsa ručnicí. — Neméně zhoubné bylo působení *Václava Šudomy*, kováře z Oldříše u Poličky. Uprchl r. 1731 spolu se 14 jinými do Zhořelce. Odtud přicházel ob čas do Čech a houfně odváděl krajany své do ciziny. Úřední akta označují jej jakožto »velikého svůdce«.

Jiří Vostrý byl r. 1732 od újezdského kaplana Matyáše Prence mezi službami Božími u vsi Mladočova polapen; dlouho vydával se podvodně za rodilého Lužičana. Potom bylo mu v Litomyšli dokázáno, že vlastní sestru svou z panství Polického odvedl. Doznal, že jest Čech a že asi před 7 lety prchl z Hlavňova, odkud později odvedl 14 osob. Původní jeho jméno bylo Jiří Scharff, a teprve ve Zhořelci dal si jméno Vostrý. Zaměstnáním byl kamenník, uměl však i rozličné věci ze dřeva robiti a provozoval i hodinářství. Byl horlivým přívržencem predikanta Jana Liberdy. Když byl po víře dotazován, říkal s hlubokým povzdechem: »Ach můj Jesu! Ach můj nejmilejší!« Když pak k námitkám nemohl odpověděti, hledíval zádumčivě k zemi. Když pak od něho žádáno bylo, aby vyložil těžší text z písma (jelikož předstíral, že má dar výkladu Písma sv.), a on jeho vyložiti nedovedl, říkával: »Vyložte vy mně to!« Když pak mu to bylo vyloženo, říkával: »U nás to taky tak vykládají!« Lidé nicméně velice si ho vážili a říkávali o něm, »že má pravého ducha, že je duch Boží v něm.« Ve vsi Lubné připravoval těžce nemocného Matěje Dalibora k smrti. Procházel krajem Bystřickým a Poličským, sváděje lid. Byl odsouzen k doživotnímu žaláři na pevnosti Špilberské. R. 1735 byl však vydán vrchnosti své, totiž konventu Broumovskému, odkudž za nedlouho prchl a pokračoval v neblahé činnosti své. — Vzděláním svým nad ostatní agitátory vynikal *Jakub Snitili* z Řetové, jenž jako dítko odešel od svých rodičův a studoval v Litomyšli a pak v Hradišti. Byl prý učitelem ve Věcově za Jimramovem na Moravě. Později zdržoval se v Mlčkově u sedláka Jakuba Proxy. Jsa obeznalý v latině, vydával se za studenta, vázal a prodával knihy, jako: evangelia, kalendáře a knihy modlitební. Tento Snitili pohnul r. 1733 Proxu k tomu, aby Jeřábka, tkalce z Jimramova na Moravě, se ženou a dětmi dopravil za jeho průvodu do Vrbovce v Uhrách. Aby pak tím snáze se tam dostati mohli, předstíral Snitili, že v Uhrách bude učitelem, a vyzvedl si u purkmistra Litomyšlského pas. V zimě řečeného roku odvedl Snitili zase jakéhosi tkalce, jménem Jakuba Mourka, se ženou a pěti dětmi do Uher; Proxa dopravil tam Mourka na dvouspřežním voze, načež obdržel od něho krávu; Honza Kovář, sedlák z Dlouhé Třebové v Lanškrounském okrese, vezl domácí nářadí Mourkovo třemi koni.

Nejmladší bratr Snitilův, *Pavel*, rovněž vázal a rozšiřoval knihy bludné. Když pak ve vsi Dobroučí byl postižen a knihy mu odňaty, prchl se strachu. —

Ze vsi *Pusté Kamenice* na panství Rychmburském prchl roku 1732 *Jakub Koudelka*, velice obratný hotovitel různých prací ze dřeva. Byltě podezřelý z kacířství, jelikož u něho nalezeno bylo 8 bludných knih. Vzal s sebou celou rodinu svou. Avšak asi půl míle před lužickými hranicemi byl lapen a měl býti k vrchnosti své dopraven. Vytrhl se však strážcům svým a uprchl. Po čase vrátil se do Čech a odvedl si ženu i dítky. — *Vavřinec Kalibanský*, jinak Pakosta řečený, mlynář ve vsi Kamenném Sedlišti, byl pro zavilost několikráte trestán, což jej však nepolepšilo. Byl odveden k vojsku, desertoval však r. 1733 a prchl do ciziny, odkudž tajně se vrátil a odvedl s sebou ženu svou a dítky. Jeho bratr *Jiří*, rovněž mlynář a zároveň pilař, jenž byl několikráte v kacířství postižen, prchl rovněž do ciziny a usadil se ve Zhořelci. — Z jiných agitátorů připomínají se v úředních aktech: *Pavel Toman*, jinak *Sturza* zvaný, *Max a Pavel Jílek*, *Fr. Fůsa*, *Hanuš Schmidt*, *Jiří Krejsa* jinak *Nešpor* zvaný, *Václav Vopálka*, jenž jsa tkalcem, obcházel v Čechách pod záminkou, že prodává plátno; rovněž tak činil krejčí *Matouš Padour*. Byli to vesměs poddaní panství Litomyšlského do Lužice uprchlí, kteří tajně přicházeli do Čech.

V jedné vsi u *Kutné Hory* vypátrán byl r. 1735 missionářem svůdce z Lužice přišlý, jménem *Jiří Mojžíš*, a byl v Kutné Hoře uvězněn. Také bratr Mojžíšův *Josef* byl ve vsi Pátku u Poděbrad dopaden a jakožto nebezpečný svůdce k vojsku odveden. Oba tito bratři byli původně *v Křečhoři* usedli, odkudž se vystěhovali do Žitavy.

Z *Cerhovic* uprchl r. 1734 *Václav Pušík* do Berlína; když pak se roku následujícího vrátil do Čech, chtěje sestru svou s sebou tam odvésti, byl chycen a zbirovskému hejtmanu odevzdán; nicméně podařilo se mu prchnouti.

Emigranti vidouce, že agitátoři jejich bývají k vojsku odváděni, jestliže v Čechách byli dopadeni, vysílali do Čech — ženy. Za tím účelem bylo r. 1735 ve Zhořelci v přítomnosti predikanta a jeho pomocníka Jiřího Vostrého losováno. Los padl na *Kateřinu Měkotínskou*, jež předešlého roku od agitátora Jiřího Ječmínka do ciziny byla odvedena. Bylo jí uloženo, aby v Čechách agitovala. Při tom byla dopadena a v Litomyšli uvězněna. Těšila se však tou nadějí, že — byvši vyslána od Jiřího Vostrého, jemuž prý Bůh z vězení pomohl — také prý i ona přispěním Božím vysvobozena bude z vězení. — V okolí *Heřmanova Městce* potulovala se *Ludmila Cihlářová*, která před časem byla uprchla do Žitavy a odtud zase chodila do Čech a lidi sváděla k emigrantství.

Způsob, jímž v Čechách tajně pod obojí bylo podáváno, vysvítá ze svědectví Anny Trávníčkové ze vsi *Břehu* u Pardubic. Žena ta sloužila v mládí svém (kolem r. 1726) v Křečhoři u Jiřího Mojžíše, u něhož konány byly tajné schůzky nekatolické. Z rozkazu svého hospodáře musila venku stávati a míti pozor, aby shromáždění nebyli snad překvapeni. Potom i ona připuštěna byla k přijímání. Predikant oděný albou a cingulem přepásaný podal jí z plechové mísky ve víně omočenou housku a pak dal jí z malého kalicha píti, řka: »Dcero Sionská!«, k čemuž připojil několik slov, jimž dívka nerozuměla. Účastníci predikantovi platili; jedni dávali po 17 kr., jiní po 12 kr.

Týž predikant zdržoval se v Čechách ještě i roku 1734. Byl z Uher a nosil s sebou i knihy. Toho roku konány byly schůzky u mlynáře *Hanuše Marka* v *Jankovicích* u Přelouče. Aby nevzbudili podezření, chodili účastníci od vesnice Brlohu kolem lesa k mahradě mlynářově a pak stodolou jeho do mlýna. Mlynář ten byl, jsa podezřelý z kacířství, v Pardubicích uvězněn.

V *Libenicích* u Kutné Hory podával až do roku 1738 u Jiřího Kantůrka predikant, jménem *Martin Rohlíček*,[1]) pod obojí. Člověk ten nosil v kožené tašce kalich a víno. Každého roku oblek svůj měníval, aby nebyl poznán. Lidé mu obyčejně říkali: »pan strejček« nebo »pan kmotr«. Příchod jeho byl zasvěcencům oznamován slovy: »Pan strejček nebo pan kmotr jest u nás.« Rohlíček přislouhoval utrakvistickým přijímáním v kraji Kouřimském, Chrudimském i Královéhradeckém. Do Čech přicházel obyčejně o velikonocích a kolem sv. Václava.

V letech 1730—40 potuloval se po Čechách také jiný, velice nebezpečný agitátor. Byl to muž asi 35letý, jenž chodíval převlečen za řezníka, jindy za vinaře, obyčejně však jako bavorský nebo tyrolský krčmář.

Pod záminkou obchodu s plátnem chodili mnozí lutheránští agenti po Čechách. Takž cestoval po kraji Plzeňském a Jindřichohradeckém Mikuláš a Petr *Šrámek*; v Litoměřickém, Kouřimském a Boleslavském kraji *Pavel Sezima* a j.

Na panství *Opočenském* [2]) rozvinuli tři agitátoři, jménem Urban, Pipa a Fanta od r. 1732 neblahou svoji činnost v takové míře, že záhy celé vesnice bludným učením jejich byly nakaženy, a lid od nich svedený odvažoval se veřejně vykonávati svoji bohoslužbu, až konečně bylo nutno k potlačení hnutí tohoto užíti moci vojenské.

Také z *Uher* přicházeli do Čech ob čas emigranti tam uprchlí, aby ve vlasti své mezi krajany svými živili tajný plamen odporu proti víře katolické.

Obyčejně chodili po Čechách přestrojeni za kramáře nebo v uherském kroji; zpravidla nosili na prodej mlynářské cejchy a pytlovinu. V úředních aktech uvádějí se zejména: *Martin Cikláč* z Chvaletic, jenž obcházel mlýny podél Labe a na přítocích jeho až k Čáslavi; *Čapek*, jenž chodil v okolí Hořic; bratří *Vraní* z Běletic u Čáslavě uprchlí, kteří potulovali se kolem Turnova, Litomyšle a Pardubic; *Martin Svoboda*, jenž chodil po Moravě a Jindřichohradecku a mn. j.

Roku 1735 bylo v arcidiecési Pražské více než 3000 bludných knih zabaveno. Vyznání víry složilo v tom roce 458 osob.

V *Hradišti nad Jizerou* uvězněn byl r. 1741 jakýsi muž, protože do Čech donášel knihy kacířské a lidi sváděl. Tvrdil o sobě, že se jmenuje *Matěj Černý* a že jest rodilý z Uher z dědiny Myjavy. Avšak zahradník Jan Roubal z Jilovic svědčil proti němu, že uvězněný člověk ten jest vlastně *Jan Procházka* z Jilovic, jenž s otcem svým roku 1730 do ciziny odešel. — V *Brandýse nad Labem* uvězněn byl téhož roku *Václav Mokrý*, poddaný panství Obřistevského z *Libiše*. Ač z katolických rodičů zrozen a ačkoli zprvu i svátosti po

[1]) Srvn. *Sborník hist. kroužku* seš. VI. 1897.
[2]) Srovn. Sborník VI. str. 114. a sl. Red.

způsobu a řádu katolickém přijímal, přece později, obcovav se svůdcem *Šimonem Justem*, zabředl do bludů. Kacířské svůdce, *Šimona Justa* a *Jakuba Klikoše*, několikrát u sebe přechovával a kupoval od nich knihy, ačkoli věděl, že jsou to spisy zapověděné. Z těch pak čítal i u přítomnosti manželky své. Súčastnil se také haeretické schůzky ve stodole *Martina Jiskry* v *Oujezdci*, kde Šimon Just asi dvě hodiny kázal, dovozuje mezi jiným, že víra katolická není pravá a broje proti úctě svatých, přijímání pod jednou a proti očistci.

Královský appellační soud sdělil roku 1741 s arcibiskupskou konsistoří výslechy *Jana Balka* a *Polyxeny Peltzové* spolu s výslechy jiných osob, jež Balek a Peltzová do ciziny vedli, a jež na cestě spolu s nimi byly zadrženy. Konsistoř bez prodlení nařídila vyšetřování a svěřila je vikářům, totiž *zlonickému* vyšetřování těch, kteří ve *Velvarech* byli uvězněni, a *budyňskému* vyšetřování uvězněných v *Budyni*. Po skončeném vyšetřování byl nad J. Balkem a Pol. Peltzovou vynesen veřejně rozsudek ve Velvarech od místního děkana na základě zvláštního jemu daného nařízení. — Z relace děkanovy však vysvítá, že Balek i Peltzová i po prohlášení rozsudku tvrdošijně setrvali v bludech svých. Prohlásilť Jan Balek: »Já chci umřít v té víře, v které jsem vychován,« a podobně i Peltzová, řkouc: »V té víře chci umřít, do které jsem vstoupila, třebas mi šlo o krk!« Nicméně vydal appellační soud rozkaz magistrátu velvarskému, aby obě ty osoby na svobodu propustil. Stalo se tak proti běžnému řádu a obyčeji, neboť bylo jinak zvykem, že appellační soud vyčkával, až s ním sdělen bude rozsudek soudu duchovního. Ovšem že v tomto případě učinil tak appellační soud, hledě buď k zuřící právě válce nebo z té příčiny, že konsistoř zdržela se poněkud se sdělením rozsudku duchovního. Než průtah ten omlouvá zase konsistoř tím, že nebylo dobře možno u přítomnosti nekatolických vojínů ve Velvarech rozsudek prohlásiti. — Osoby od Balka a Peltzové svedené a v Budyni a ve Velvarech uvězněné veskměs činu svého litovaly a polepšení slíbily, načež po příslušném náboženském poučení propuštěny byly domů.

O náboženské *sektě judaisující*, na Bydžovsku vzniklé, s dostatek již bylo psáno.[1]) Nechtějíce tudíž opakovati věci odjinud již známé, podáváme zde okolnost dosud nepovědomou. Appellační soud totiž sdělil dne 12. května r. 1747 s konsistoří Pražskou opisy listin, obsahující výslechy předních náčelníků sekty té, *Jana Pity* a *Václava Janáčka*, aby podala dobrozdání o tom, obsahují-li bludy jejich nové nějaké učení a ke které sektě by měly býti vřaděny. Rozkázalať císařovna Marie Terezie, aby jí co nejdříve o tom podána byla zpráva. Aby tudíž věc se neprotáhla, neobrátil se appellační soud se záležitostí svou ke konsistoři Královéhradecké, nýbrž k bližší konsistoři Pražské. Zajímavé dobrozdání její otiskujeme tu v plném znění:

». . . nos examina huius inquisitionis habitae . . . mature ponderantes agnovimus, non subversari dogma novum heterodoxum sed verum et appertum esse judaismum, quem sectarii hi non tantum verbis, sed et operibus ipsis luculenter professi sunt.

Et verbis quidem, quia docebant, quod Christus Messias non

[1]) Viz literaturu u *Řezka*: Dějiny nábož. hnutí str. 114.

[illegible] satis sit credere in
[illegible] Dominicae sit
[illegible] catholica religio
[illegible] testamentum novum
[illegible] David prae Christo
[illegible] in Christum
[illegible] per certa verba
[illegible] patetur pa-
[illegible] respective
[illegible] adscribi.
[illegible] multoties etiam
[illegible] osculo venera-
[illegible] humeris
[illegible] laborem pro-
[illegible] ex proposito ab-
[illegible] jejunaverunt: pro
[illegible] etiam
[illegible] monu-
[illegible] Hebraeos Gotzel in
[illegible] gravantur.
[illegible] Mezil. Lito scriptam
[illegible] et magno valde
[illegible] in synagoga
[illegible] egerint: non
[illegible] aeque sicut
[illegible] alterius
[illegible] judaicam in
[illegible] hebraico
[illegible] catho-
[illegible] sermo in-
[illegible] aliquis cul-
[illegible] laudetur
[illegible] lingua

fori saecularis aliqua fassi sunt, quae coincidunt ad sectam lutheranicam vel calvinianam, quod nempe docuerint, missam nihil prodesse, sanctos nobis esse inutiles, peregrinationes esse abominationes, confiteri et communicare otiosum, quodque fides nostra non sit vera; haec enim omnia in judaismo involvantur; nam qui Christum negat, negat omnia, quae sunt Christi: evangelium, sacramenta, sacerdotium, missam etc.

Istud dogma seu potius horribilissima perversio non est simplex blasphemia, sed est blasphemia dogmatizata et in alios propagata: nam hi homines non erant contenti soli talia effutire, sed cum magno studio illuc cooperabantur, quomodo possit propagari; et illud reipsa propagare quaerebant, et quod ille, cui hoc dogma revelatum fuerit, si jam esset in inferno, salvabitur: et ille, qui ad amplectendum hoc dogma alios persuadere posset, magnas gratias a Deo sit obtenturus, imo plane, si illius anima jam in inferno esset, tamen ad coelum quod perveniet; et adultos aetate inter se rogabant, ut hoc dogma assererent et confirmarent, quod illi utpote adulti majorem fidem reperient.

Quam etiam revera ad summam desolationem et exsecrabilem Dei blasphemiam in locis variis, uti sunt Leviň, Wlčkov, Lužec, Chrastinensi et Wisokensi vicinia, in Prasek et Bidzovensi et Chlumcensi dominio, cum adeo tristi successu fecerunt, ut solum circa Bidzoviam et Chlumecium 80 familiae hac lue infectae esse credantur, prouti missionarii nos informarunt: quemadmodum et ille judaeus Götzl in suo per nos cum ipso habito examine varios complicum mulierum et infantium nec non unius ludirectoris meminit, de quibus in illis ad nos communicatis copiis nulla fuit mentio.

Ex his omnibus ita generatim et in cumulo interea consecutis clare desumendum est: 1. quod hoc malum non sit novum dogma, sed purus vetus judaismus et judaicum odium in Jesum. 2. non blasphemia simplex, sed blasphemia dogmatizata seu judaismus propagatus, consequenter 3. quam necessarium sit cogitare de remedio huic malo obviandi et in conformitate juris, praxeos et summae ac urgentissimae exigentiae, etiam ex parte foris ecclesiastici inquisitionem instituendi, idque tanto amplius esse accelerandum, quodnam agendum sit maxime, ut huic tam pernicioso et periculoso pronum in nostra vicinia gliscenti et promicanti malo in tempore obvietur et illud mediante tali inquisitione per zelosam cooperationem curiae episcopalis Reginae Hradecensis, quantum humanitus est possibile sopiatur . . .«

Z dobrozdání tohoto lze sobě zajisté učiniti dosti jasnou představu o podstatě a dosahu bludu zmíněného. —

Někteří farníci *sloupničtí*, totiž mlynář Václav Pospíšil z Horní Sloupnice, rolník Václav Doubrava a tkadlec V. Radimský z téže vesnice, dále Jan Rambousek, jinak Broulík řečený, z Vlčkova, Dorota, dcera Řehoře, pastýře v Horní Sloupnici a j. přichytili se roku 1748 bludů, čítali knihy kacířské a jiným je půjčovali.

Michael Brandsteller, farář *svratecký*, zaslal r. 1754 konsistoři celkem 31 haeretických knih, jež v posledních dvou letech ve farnosti své byl sebral.

Pavel Hemzálek z *Krchleb*, sedmdesátiletý nádenník, poddaný vlkavský, uvězněn byl 1754 v Ml. Boleslavi pro podezření, že odpadl

od víry a vlastního svého syna odvedl do zemí nekatolických. Při výslechu na otázku, kdy a jak se dostal do ciziny, odpověděl: »V druhou vojnu prajskou přišel do Čech můj bratr Václav, který již předešle do Berlína odešel, a já jsem se dal namluvit, že v Berlíně dobře jest se živiti; a šel jsem s ním i s mým synem Jiříkem.« Dále vyznal, že tam přijal víru kalvínskou, a že se do Čech vrátil již před 12 lety a okolo Mělníka se zdržoval a pracoval na vinicích. Byl obviněn, že proti duchovním mluvil tato slova: »Oni nám ti psi berou nebe a přijdou sami do pekla; ti černí psi chtějí nás s dobré cesty na zlou přivésti. Běda jim někdy bude! Oni se nyní strkají; až přijde ale soudný den, my budeme počteni mezi syny Boží, a oni budou k věčnému zatracení a naříkat budou, že nás sváděli.« Hemzálek to popřel a doznal, že jen »proti missionariusovi a proti kantorovi klel, že s ním tvrdě zacházeli.« Na otázku, byl-li někdy u víře podezřelý, odpověděl: »Byl jsem podezřelý, dříve než jsem z Čech odešel, proto že jsem pro víru arrestirovaným poddaným vlkavským potřebné věci v Boleslavi do arrestu dodal.« Byv pak tázán, nebyl-li již tenkráte kacířem, a kdo jej nakazil, odpověděl: »Byl jsem již tenkráte, a nakazil mne můj bratr Václav a jistí Zvonečkové, kteří před první vojnou prajskou do Berlína utíkali, ti mně Písmo vykládali.«

Při právě města *Skutče* uvězněn byl 1755 *Josef Kostelecký*, pekař ze Svratouchu na panství Rychmburském, jakožto podezřelý z kacířství. Byl již před 3 lety podezřelý z bludu, protože četl a choval dva lutheránské špalíčky, které byly u něho nalezeny; tenkráte vězením opatřen nebyl, nýbrž toliko učinil vyznání víry a rukou dáním se zavázal a upsal, že nic více nemá aniž kdy do takových bludů padnouti chce. Nicméně této své připovědi nedostál, neboť nejenom lutheránskou bibli skrytě choval a četl, ale také i jiné knížky lutheránské jiným prodával a dohazoval. Vyznalť v té příčině sám o sobě: »Tu luthrianskou bibli jsem měl, když jsem vyznání víry dělal; měl jsem ji v trámě vydlabaném pod schody zakopanou a slamou zakrytou; též jsem měl Daniele Stráněnského Modlitby a druhý zasej zákon Lutherianský a Hojku. Ta je u krounského pekaře Tomáše Oboleckého, mého švakra. Ta byla od něho vypůjčena, četl jsem ji a měl jsem ji u sebe na dvě neděle a zasej jsem mu ji sám dal; je tomu asi pět let; a nepřiznal jsem se, to proto při vyznání víry, že jsem měl tvrdost srdce a nechtěl jsem s tím ven, a měl jsem tu Bibli již na devět let.« Na další dotazování vyznal dále: »Inu, měl jsem knihy taky: Duchovní Pokojík, svázaný ve dva díly, a ty jsem odevzdal; a mimo té bible a toho Zákona lutherianského měl jsem lutherianské žalmy, Sirach a špalíček, modlitby s vobrázky Jana Habermanna žalmy zpívající, též knížku o Rázě Meče Tribulatiusa, a proto jsem to neodevzdal, že jsem chtěl v své bezbožnosti zůstati.« K otázce, od koho koupil knihy ty, dal takovou odpověď: »Ty dvoje bible, jednu pro mne a druhou pro Medka, koupil jsem od Jana Pražana, zběhlého pro víru do Uher, a dal jsem mu za každou bibli 5 fl., za ten špalíček jsem dal 27 kr. Danielovy Modlitby jsou po mém nebožtíkovi otci, za ty jsem nic nedal; za zákon jsem dal Pražanovi 1 fl. 15 kr., a Hojka je krounského pekaře, mého švakra.« Dalším výslechem vyšly na jevo ještě jiné zajímavé věci; neváháme tudíž sděliti zde některé důležité otázky i odpovědi:

»Často-li jste v těch knihách čítal a před kým; taky-li jste kdy takové někomu půjčoval? prodával? neb dohazoval? došivval? komu? Jmenujte zejména ty lidi!«

»»V tej knize o Ráně Meče jsem častějc čítal, z Daniela Stránýho Modliteb jsem se taky někdy modlíval, i v špalíčku, ale v té bli od vyznání víry ne, před ní ano, asi dvakát; před žádným jsem četl, ani před ženou, ačkoli žena o té bibli a ještě jinších dvou lžkách dobře věděla; z toho ale špalíčku se taky někdy žena odlila. Janovi Suchýmu, mému švakru, jsem půjčil tu knihu s těma rázky Jana Habermanna a Zákon; měl je u sebe okolo 6 neb neděl. Potom zase jsem půjčil knížku Tribulatiusa krounskýmu kaři, mému švakru Oboleckému; neprodal jsem žádnému, jak se matuji, ale Medkovi, šenkýři svrateckému, na žádost jeho jsem bli a špalíček vyplatil a koupil od Jana Pražana, neb je Medek ě za to žádal, když jsme pili u něho v hospodě s tím Janem ažanem.««

»Komu víc jste zaopatřil anebo prodal, aneb došikoval?«

»»Bratrovi mému Václavovi Kosteleckému Bibli od Jana Pražana za 4 fl. a Zákon; co za něj dal, nepamatuju, a špalíček za kr. jsem mu došikoval, item Zrcadlo Mikoláše Kintzla za 51 kr. atějovi Kosteleckému, též mému bratru, jsem zaopatřil špalíček. cadlo ale Spravedlnosti, to nebylo ode mne, ale to on musel upit sám od Jana Pražana. Tomáš Suchý, kovář svratavský, má ě luthriánskou bibli; viděl jsem ji mýma očima před 9 lety; ta de též od Pražana anebo Soudka. Item Eva Peclova, šenkýřka Svratouše, půjčila mně Kazatele domovního authore Konečný; co m ho měl, může býti 6 neb 7 let; též písničky na každou neděli svátek na evangelia. Nebožtík její muž mně ho ponejprv půjčil ho Domovního Kazatele, potom podruhý, ještě za jeho živobytí, a mně ho půjčila sama.««

»Povězte, víte-li ještě něco více, komu jste nějakou knihu odal aneb dohodil a došikoval?«

»»Rychtář Lozickej z panství Chroustovského Karlec vedle ora samého koupil ode mne v Svratouše jeden kousek Zákon lurianský a druhý Modlitby Motěšického. Ta jedna byla od Pražana druhá od Soudka. Item Jiřík Veselý z Říčánek na moravský straně hazoval mně prodavače od Bystřice z Moravy s knihama luthriánýma; koupil jsem od toho prodavače Josefa jménem — příjmení vím — u toho Veselého Postillu ve dva díly, a Soudek zas ty stilly ode mne vzal a dal mně Bibli, a já mu doplatil a přinesl před ten Josef knihu na prodej Postillu Jana Husa na velkým tu, a já jí nechtěl.««

»Od koho pak máte začátek tak již veliký toho vašeho bludu?«

»»Začátek mám od mého nebožtíka otce, když jsem již byl r let ženatej; on nám teprv bratrům něco poradil, neb on, když ně ty modlitby Danielovy dal, zas ode mně koupil Modlitby Motěkého. Kde jsou ale ty, bratří musejí vědět; ostatek mám od těch ch lidí, totiž od Medka, Pražana a Soudka.««

»Jak pak jste se seznámil s tím Pražanem a Soudkem? Kde e se spolu scházívali? Jak často a kolikráte?«

»»Ten Pražan chodíval k nám z Pusté Kamenice a kupoval léb a nosíval ty knihy v mošně a byl u nás asi čtyřikrát, ale ne

6. Písničky duchovní v nově vydané 1602 z velikého kancionálu od bratří. Vydané bez autora in 12°.

7. Evangelia s epištolami a vejklady na neděle a svátky celého roku . . . které se čítají v církvi Kristově in 8°.

8. Kancionál psaný in 4°.

9. Kniha stará na neděle roční v latinské a české rhytmy uvedená. Bez autora in 8°.

10. Rozmlouvání Petra s Pánem.

11. Korunka aneb vínek panenský. Nákladem Václava Kleycha 1726. In 12°.

12. Veledůležité příčiny, pro které čtyř nejobyčejnějších hříchů se varovati máme. Vydané 1724 v Modře od Pavla Jakoba, církve Modraské evangelické slova Božího služebníka. Knížka in 12°.

13. Svatá a bezpečná cesta víry evangelického křesťana od Hendrycha Milda z Nuzentyna v knížetství Magdeburským 1723 vydaná in 12°.

14. Modlitby kající za odpuštění hříchův; v nich modlitby jak před přijímáním těla, tak také krve Páně. Bez autora in 12°.«

Roku 1735 uvězněn byl v Mirovicích *Jan Beneš* ze vsi *Kojetína* u Blatné, jakožto podezřelý u víře; usvědčen byv z viny, odsouzen byl od appellačního soudu k půlletní veřejné práci nucené.

Do *Prahy* dovezl (téhož roku) jakýsi Čajka množství knih většinou latinských a německých, jež byly zadrženy a v celnici císařské, vůbec Ungeld zvané, uloženy. Arc. konsistoř svěřila prozkoumání jejich *Antonínu Ludegerovi,* rektoru arcib. semináře, jenž toliko malou část jich shledal býti závadnou.

Hojně agitátorů nekatolických zdržovalo se v okolí Litomyšlském. Úřední akta podávají nám dosti jasný obraz o jejich činnosti; dle nich tedy pojednáme o některých vynikajících jednotlivcích. Tkadlec *František Čapek*, poddaný panství Litomyšlského, uprchl r. 1729 do Lužice a usadil se nedaleko Zhořelce mezi Němci. Každého roku však přicházel do Čech. R. 1732 zdržoval se ve vesnici Zálší u Jiřího Ostrovského, pak ve vesnici Heřmanicích u *Jana Hajného* (jenž později také do Lužice uprchl), kdež s Heřmanickým zpíval ze zpěvníku »Harfa« zvaného a z nekatolické bible jim přečítal. Bratru svému Jakubovi dal nekatolickou bibli a »Harfu«, jakož i modlitební knihu, »Přemyšlování« řečenou; bratru svému Jiřímu nekatolickou modlitební knihu. Jindy zase přinesl Čapek spolu s Matějem Novotným českým nekatolíkům od predikantů *Jana Liberdy* z Hennersdorfu a *Schultze* ze Zhořelce poselství a pozdrav. Čapek učinil si seznam 500 nekatolíků na panství Litomyšlském žijících. R. 1733 kolem velikonoc byl s Václavem Šudomou ve vesnici Široký Důl u Hanuše Březiny; dále zdržoval se nějaký čas ve vsi Lubné, odkudž prchajícímu Tomáši Daliboru pomáhal nésti jeho věci do Zálší k Jiřímu Ostrovskému. Roku 1734 byl v Heřmanicích v domě bratra svého Jiřího a chtěl tři dívky s sebou odvésti. Potom byl se zatčeným později Hanušem Švihelem a Václavem Slánským, uprchlíkem z panství Náchodského, a Frant. Jůnem, uprchlým kovářem z vesnice Lubné v *Týništi* u Hanuše Štefíka, sklenáře, a ve *Vanicích* u Jakuba Cejpa, krejčího. Pak chtěl Kateřinu, pozůstalou vdovu po Václavu Ostrovském, spolu s její dcerou Annou odvésti.

Hanuš Vokas jinak *Martinek*, poddaný panství Litomyšlského, vesnice *Netřeb*, řemesla svého krejčí, uprchl r. 1733, když mu acířské knihy byly odňaty a on postižen, že navštěvuje kacířské hůzky v Heřmanicích, u jakéhosi Kavky konané.

Touž dobou odvedl svoji sestru Dorotu a usadil se ve Zhoici u Václava Šudomy. R. 1734 v květnu odvedl ze vsi *Sloupnice* mladíky a vykládal u Mikuláše Chalupka bludné svoje učení. Potecky dával na jevo zbožnost, zatvrzele držel se svého přesvědení a byl velice obratný ve svádění jiných.

Jan Vanoušek, čeledín z vesnice *Horek*, uprchl před r. 1733, lyž se byl octl ve vyšetřování pro kacířskou knihu »Manualník« pro obcování s Václavem Němcem a jinými z kacířství podezřemi osobami. Krátce po svém útěku se navrátil a odvedl svoji atku i svoji sestru a bratra. Když byl Jan Vokas v Sloupnici, ekával jej Janoušek u Hanuše Cejpa ve Vysokém Mýtě; k tomu jpovi přišel také tehdáž uprchlý Matěj Paďour, krejčí z Hrašova; tom, když objednaný tam Vokas s oněmi 3 mladíky přišel ze upnice, odešli všichni známou sobě cestou do Saska. J. Janoušek dlil ve Zhořelci.

Václav Němec, kovář z Heřmanic, uprchl 19. ledna 1733 lu s jinými, když u něho nalezeny byly kacířské knihy a on podezření upadl, že se súčastňuje kacířských schůzek. Roku 1733 em svátků svatodušních přišel do Heřmanic a přinesl sestře své a zpěvník »Harfa«.

S ním přišel *František Anderle*, rovněž uprchlík. Činili z bible cířské výklady a chtěli některé osoby přemluviti, k tomu, aby imi šly do ciziny. Roku 1734 byl ve *Voděradech*, sváděje tu a kolí lid. — *František Anderle* uprchl spolu s Václavem Němcem, nušem Pivničkou a Františkem Votechou zprvu do vsi Voděrad edlákovi *Jakubu Malkovi* a pak pod vedením Václava Šudomy ciziny. U řečeného Jakuba Malka dály se kacířské schůzky. — *ntišek Anderle*, krejčí, byl krátce po útěku svém viděn u Heřmanic lu s ozbrojeným tenkráte svůdcem, *Jakubem Mikuleckým*, a třemi ými neznámými. Kolem letnic téhož roku přišel opět do Čech a nesl bratru svému Hanušovi kacířskou knihu, jejíž autorem byl Jan ndt. Druhému bratru svému Jiřímu přinesl kacířský NZ, za nějž držel tolar. Třetímu bratru Václavu přinesl kacířský NZ; obdržel něho 20 zl. — Bratr Anderlův, *Jakub*, rovněž krejčí, vyzvedl si hovní list a pod záminkou, že chce podívati se do světa, odešel do katolických míst. R. 1733 kolem svátku svatého Víta tajně navštívil liště své a dal svému bratru Václavu kacířský NZ a Kašpara těšického modlitební knihu. Byl k tomu nápomocen, aby rolník *biáš Jireček* se ženou, sestrou a dítětem odešel do nekatolické iny; pomáhal mu totiž odnášeti domácí nářadí do vsi Zálší Jiřímu Ostrovskému. Odtud odvedl Václav Šudoma Jirečka dále. 1734 se Jakub Anderle opět vrátil a agitoval v Heřmanicích a třebách. Zmíněný právě Tobiáš Jireček byl syn Matěje Jirečka, alého rychtáře v Heřmanicích. R. 1733 o velikonocích uprchl se ou, dětmi a sestrou Kateřinou do Lužice. Téhož roku kolem sv. clava se vrátil a pobyl u svých rodičů, jakož i v Zálší u Jiřího trovského a ve Voděradech u Jakuba Malka. Tu všudy konali ířská shromáždění a rozsívali bludy kacířské.

6. Písničky duchovní v nově vydané 1602 z velikého kancio
od bratří. Vydané bez autora in 12°.

7. Evangelia s epištolami a vejklady na neděle a svátky ce
roku . . . které se čítají v církvi Kristově in 8°.

8. Kancionál psaný in 4°.

9. Kniha stará na neděle roční v latinské a české rhy
uvedená. Bez autora in 8°.

10. Rozmlouvání Petra s Pánem.

11. Korunka aneb vínek panenský. Nákladem Václava Kley
1726. In 12°.

12. Veledůležité příčiny, pro které čtyř nejobyčejnějších hříc
se varovati máme. Vydané 1724 v Modře od Pavla Jakoba, cír
Modraské evangelické slova Božího služebníka. Knížka in 12°.

13. Svatá a bezpečná cesta víry evangelického křesťana
Hendrycha Milda z Nuzentyna v knížetství Magdeburským 1723
daná in 12°.

14. Modlitby kající za odpuštění hříchův; v nich modlitby
před přijímáním těla, tak také krve Páně. Bez autora in 12°.

Roku 1735 uvězněn byl v Mirovicích *Jan Beneš* ze vsi *Ko*
tína u Blatné, jakožto podezřelý u víře; usvědčen byv z viny,
souzen byl od appellačního soudu k půlletní veřejné práci nuce

Do *Prahy* dovezl (téhož roku) jakýsi Čajka množství knih
šinou latinských a německých, jež byly zadrženy a v celnici císař
vůbec Ungeld zvané, uloženy. Arc. konsistoř svěřila prozkoum
jejich *Antonínu Ludegerovi,* rektoru arcib. semináře, jenž tol
malou část jich shledal býti závadnou.

Hojně agitátorů nekatolických zdržovalo se v okolí Liton
šlském. Úřední akta podávají nám dosti jasný obraz o jejich
nosti; dle nich tedy pojednáme o některých vynikajících jedn
livcích. Tkadlec *František Čapek*, poddaný panství Litomyšlské
uprchl r. 1729 do Lužice a usadil se nedaleko Zhořelce mezi Něm
Každého roku však přicházel do Čech. R. 1732 zdržoval se ve
nici Zálší u Jiřího Ostrovského, pak ve vesnici Heřmanicích u *J*
Hajného (jenž později také do Lužice uprchl), kdež s Heřmanick
zpíval ze zpěvníku »Harfa« zvaného a z nekatolické bible jim p
čítal. Bratru svému Jakubovi dal nekatolickou bibli a »Har
jakož i modlitební knihu, »Přemyšlování« řečenou; bratru sv
Jiřímu nekatolickou modlitební knihu. Jindy zase přinesl Čapek s
s Matějem Novotným českým nekatolíkům od predikantů *J*
Liberdy z Hennersdorfu a *Schultze* ze Zhořelce poselství a pozd
Čapek učinil si seznam 500 nekatolíků na panství Litomyšls
žijících. R. 1733 kolem velikonoc byl s Václavem Šudomou
vesnici Široký Důl u Hanuše Březiny; dále zdržoval se nějaký
ve vsi Lubné, odkudž prchajícímu Tomáši Daliboru pomáhal
jeho věci do Zálší k Jiřímu Ostrovskému. Roku 1734 byl v Heř
nicích v domě bratra svého Jiřího a chtěl tři dívky s sebou
vésti. Potom byl se zatčeným později Hanušem Švihelem a
clavem Slánským, uprchlíkem z panství Náchodského, a Frant. Jů
uprchlým kovářem z vesnice Lubné v *Týništi* u Hanuše Šte
sklenáře, a ve *Vanicích* u Jakuba Cejpa, krejčího. Pak chtěl K
řinu, pozůstalou vdovu po Václavu Ostrovském, spolu s její do
Annou odvésti.

Hanuš Vokas jinak *Martínek*, poddaný panství Litomyšlského, z vesnice *Netřeb*, řemesla svého krejčí, uprchl r. 1733, když mu kacířské knihy byly odňaty a on postižen, že navštěvuje kacířské schůzky v Heřmanicích, u jakéhosi Kavky konané.

Touž dobou odvedl svoji sestru Dorotu a usadil se ve Zhořelci u Václava Šudomy. R. 1734 v květnu odvedl ze vsi *Sloupnice* 3 mladíky a vykládal u Mikuláše Chalupka bludné svoje učení. Pokrytecky dával na jevo zbožnost, zatvrzele držel se svého přesvědčení a byl velice obratný ve svádění jiných.

Jan Vanoušek, čeledín z vesnice *Horek*, uprchl před r. 1733, když se byl octl ve vyšetřování pro kacířskou knihu »Manualník« a pro obcování s Václavem Němcem a jinými z kacířství podezřelými osobami. Krátce po svém útěku se navrátil a odvedl svoji matku i svoji sestru a bratra. Když byl Jan Vokas v Sloupnici, očekával jej Janoušek u Hanuše Cejpa ve Vysokém Mýtě; k tomu Cejpovi přišel také tehdáž uprchlý Matěj Paďour, krejčí z Hrašova; potom, když objednaný tam Vokas s oněmi 3 mladíky přišel ze Sloupnice, odešli všichni známou sobě cestou do Saska. J. Janoušek bydlil ve Zhořelci.

Václav Němec, kovář z Heřmanic, uprchl 19. ledna 1733 spolu s jinými, když u něho nalezeny byly kacířské knihy a on v podezření upadl, že se súčastňuje kacířských schůzek. Roku 1733 kolem svátků svatodušních přišel do Heřmanic a přinesl sestře své NZ a zpěvník »Harfa«.

S ním přišel *František Anderle*, rovněž uprchlík. Činili z bible kacířské výklady a chtěli některé osoby přemluviti, k tomu, aby s nimi šly do ciziny. Roku 1734 byl ve *Voděradech*, sváděje tu a v okolí lid. — *František Anderle* uprchl spolu s Václavem Němcem, Hanušem Pivničkou a Františkem Votechou zprvu do vsi Voděrad k sedlákovi *Jakubu Malkovi* a pak pod vedením Václava Šudomy do ciziny. U řečeného Jakuba Malka dály se kacířské schůzky. — *František Anderle*, krejčí, byl krátce po útěku svém viděn u Heřmanic spolu s ozbrojeným tenkráte svůdcem, *Jakubem Mikuleckým*, a třemi jinými neznámými. Kolem letnic téhož roku přišel opět do Čech a přinesl bratru svému Hanušovi kacířskou knihu, jejíž autorem byl Jan Arndt. Druhému bratru svému Jiřímu přinesl kacířský NZ, za nějž obdržel tolar. Třetímu bratru Václavu přinesl kacířský NZ; obdržel od něho 20 zl. — Bratr Anderlův, *Jakub*, rovněž krejčí, vyzvedl si cechovní list a pod záminkou, že chce podívati se do světa, odešel do nekatolických míst. R. 1733 kolem svátku svatého Víta tajně navštívil rodiště své a dal svému bratru Václavu kacířský NZ a Kašpara Motěšického modlitební knihu. Byl k tomu nápomocen, aby rolník *Tobiáš Jireček* se ženou, sestrou a dítětem odešel do nekatolické ciziny; pomáhal mu totiž odnášeti domácí nářadí do vsi Zálší k Jiřímu Ostrovskému. Odtud odvedl Václav Šudoma Jirečka dále. R. 1734 se Jakub Anderle opět vrátil a agitoval v Heřmanicích a Netřebách. Zmíněný právě Tobiáš Jireček byl syn Matěje Jirečka, bývalého rychtáře v Heřmanicích. R. 1733 o velikonocích uprchl se ženou, dětmi a sestrou Kateřinou do Lužice. Téhož roku kolem sv. Václava se vrátil a pobyl u svých rodičů, jakož i v Zálší u Jiřího Ostrovského a ve Voděradech u Jakuba Malka. Tu všudy konali kacířská shromáždění a rozsívali bludy kacířské.

Jeden z hlavních svůdců byl *Jakub Mikulecký*, jinak Krejčí řečený. Ten po svém útěku zdržoval se rok co rok v Sedlišti, Kornicích, Horce, Heřmanicích, Varlově, Sloupnici, Vlčkově, Lubné, Širokém Dole, jakož i jinde v okolí Litomyšle a Landškrouna, i v okolí Poličky časem se potuloval, ba i na Moravu, hlavně do Jimramovského okresu přicházel. Rozšiřoval bludné knihy, sváděl lidi a hromadně je odváděl do Lužice. Chodíval, ozbrojen jsa rudnicí. — Neméně zhoubné bylo působení *Václava Šudomy*, kováře z Oldříše u Poličky. Uprchl r. 1731 spolu se 14 jinými do Zhořelce. Odtud přicházel ob čas do Čech a houfně odváděl krajany své do ciziny. Úřední akta označují jej jakožto »velikého svůdce«.

Jiří Vostrý byl r. 1732 od újezdského kaplana Matyáše Prence mezi službami Božími u vsi Mladočova polapen; dlouho vydával se podvodně za rodilého Lužičana. Potom bylo mu v Litomyšli dokázáno, že vlastní sestru svou z panství Polického odvedl. Doznal, že jest Čech a že asi před 7 lety prchl z Hlavňova, odkud později odvedl 14 osob. Původní jeho jméno bylo Jiří Scharff, a teprve ve Zhořelci dal si jméno Vostrý. Zaměstnáním byl kamenník, uměl však i rozličné věci ze dřeva robiti a provozoval i hodinářství. Byl horlivým přívržencem predikanta Jana Liberdy. Když byl po víře dotazován, říkal s hlubokým povzdechem: »Ach můj Jesu! Ach můj nejmilejší!« Když pak k námitkám nemohl odpověděti, hledíval zádumčivě k zemi. Když pak od něho žádáno bylo, aby vyložil těžší text z písma (jelikož předstíral, že má dar výkladu Písma sv.), a on jeho vyložiti nedovedl, říkával: »Vyložte vy mně to!« Když pak mu to bylo vyloženo, říkával: »U nás to taky tak vykládají!« Lidé nicméně velice si ho vážili a říkávali o něm, »že má pravého ducha, že je duch Boží v něm.« Ve vsi Lubné připravoval těžce nemocného Matěje Dalibora k smrti. Procházel krajem Bystřickým a Poličským, sváděje lid. Byl odsouzen k doživotnímu žaláři na pevnosti Špilberské. R. 1735 byl však vydán vrchnosti své, totiž konventu Broumovskému, odkudž za nedlouho prchl a pokračoval v neblahé činnosti své. — Vzděláním svým nad ostatní agitátory vynikal *Jakub Snitili* z Řetové, jenž jako dítko odešel od svých rodičův a studoval v Litomyšli a pak v Hradišti. Byl prý učitelem ve Věcově za Jimramovem na Moravě. Později zdržoval se v Mlčkově u sedláka Jakuba Proxy. Jsa obeznalý v latině, vydával se za studenta, vázal a prodával knihy, jako: evangelia, kalendáře a knihy modlitební. Tento Snitili pohnul r. 1733 Proxu k tomu, aby Jeřábka, tkalce z Jimramova na Moravě, se ženou a dětmi dopravil za jeho průvodu do Vrbovce v Uhrách. Aby pak tím snáze se tam dostati mohli, předstíral Snitili, že v Uhrách bude učitelem, a vyzvedl si u purkmistra Litomyšlského pas. V zimě řečeného roku odvedl Snitili zase jakéhosi tkalce, jménem Jakuba Mourka, se ženou a pěti dětmi do Uher; Proxa dopravil tam Mourka na dvouspřežním voze, začež obdržel od něho krávu; Honza Kovář, sedlák z Dlouhé Třebové v Lanškrounském okrese, vezl domácí nářadí Mourkovo třemi koni.

Nejmladší bratr Snitilův, *Pavel*, rovněž vázal a rozšiřoval knihy bludné. Když pak ve vsi Dobrouči byl postižen a knihy mu odňaty, prchl ze strachu. —

Ze vsi *Pusté Kamenice* na panství Rychmburském prchl roku 1732 *Jakub Koudelka*, velice obratný hotovitel různých prací ze dřeva. Byltě podezřelý z kacířství, jelikož u něho nalezeno bylo 8 bludných knih. Vzal s sebou celou rodinu svou. Avšak asi půl míle před lužickými hranicemi byl lapen a měl býti k vrchnosti své dopraven. Vytrhl se však strážcům svým a uprchl. Po čase vrátil se do Čech a odvedl si ženu i dítky. — *Vavřinec Kalibanský*, jinak Pakosta řečený, mlynář ve vsi Kamenném Sedlišti, byl pro zavilost několikráte trestán, což jej však nepolepšilo. Byl odveden k vojsku, desertoval však r. 1733 a prchl do ciziny, odkudž tajně se vrátil a odvedl s sebou ženu svou a dítky. Jeho bratr *Jiří*, rovněž mlynář a zároveň pilař, jenž byl několikráte v kacířství postižen, prchl rovněž do ciziny a usadil se ve Zhořelci. — Z jiných agitátorů připomínají se v úředních aktech: *Pavel Toman*, jinak *Stursa* zvaný, *Max a Pavel Jílek*, *Fr. Jůsa*, *Hanuš Schmidt*, *Jiří Krejsa* jinak *Nešpor* zvaný, *Václav Vopálka*, jenž jsa tkalcem, obcházel v Čechách pod záminkou, že prodává plátno; rovněž tak činil krejčí *Matouš Paďour*. Byli to vesměs poddaní panství Litomyšlského do Lužice uprchlí, kteří tajně přicházeli do Čech.

V jedné vsi u *Kutné Hory* vypátrán byl r. 1735 missionářem svůdce z Lužice přišlý, jménem *Jiří Mojžíš*, a byl v Kutné Hoře uvězněn. Také bratr Mojžíšův *Josef* byl ve vsi Pátku u Poděbrad dopaden a jakožto nebezpečný svůdce k vojsku odveden. Oba tito bratři byli původně *v Křečhoři* usedlí, odkudž se vystěhovali do Žitavy.

Z *Čerhovic* uprchl r. 1734 *Václav Pušík* do Berlína; když pak se roku následujícího vrátil do Čech, chtěje sestru svou s sebou tam odvésti, byl chycen a zbirovskému hejtmanu odevzdán; nicméně podařilo se mu prchnouti.

Emigranti vidouce, že agitátoři jejich bývají k vojsku odváděni, jestliže v Čechách byli dopadeni, vysílali do Čech — ženy. Za tím účelem bylo r. 1735 ve Zhořelci v přítomnosti predikanta a jeho pomocníka Jiřího Vostrého losováno. Los padl na *Kateřinu Měkotínskou*, jež předešlého roku od agitátora Jiřího Ječmínka do ciziny byla odvedena. Bylo jí uloženo, aby v Čechách agitovala. Při tom byla dopadena a v Litomyšli uvězněna. Těšila se však tou nadějí, že — byvši vyslána od Jiřího Vostrého, jemuž prý Bůh z vězení pomohl — také prý i ona přispěním Božím vysvobozena bude z vězení. — V okolí *Heřmanova Městce* potulovala se *Ludmila Cihlářová*, která před časem byla uprchla do Žitavy a odtud zase chodila do Čech a lidi sváděla k emigrantství.

Způsob, jímž v Čechách tajně pod obojí bylo podáváno, vysvítá ze svědectví Anny Trávníčkové ze vsi *Břehu* u Pardubic. Žena ta sloužila v mládí svém (kolem r. 1726) v Křečhoři u Jiřího Mojžíše, u něhož konány byly tajné schůzky nekatolické. Z rozkazu svého hospodáře musila venku stávati a míti pozor, aby shromáždění nebyli snad překvapeni. Potom i ona připuštěna byla k přijímání. Predikant oděný albou a cingulem přepásaný podal jí z plechové mísky ve víně omočenou housku a pak dal jí z malého kalicha píti, řka: »Dcero Sionská!«, k čemuž připojil několik slov, jimž dívka nerozuměla. Účastníci predikantovi platili; jedni dávali po 17 kr., jiní po 12 kr.

Týž predikant zdržoval se v Čechách ještě i roku 1734. Byl z Uher a nosil s sebou i knihy. Toho roku konány byly schůzky u mlynáře *Hanuše Marka* v *Jankovicích* u Přelouče. Aby nevzbudili podezření, chodili účastníci od vesnice Brlohu kolem lesa k zahradě mlynářově a pak stodolou jeho do mlýna. Mlynář ten byl, jsa podezřelý z kacířství, v Pardubicích uvězněn.

V *Libenicích* u Kutné Hory podával až do roku 1738 u Jiřího Kantůrka predikant, jménem *Martin Rohlíček*,[1]) pod obojí. Člověk ten nosil v kožené tašce kalich a víno. Každého roku oblek svůj měníval, aby nebyl poznán. Lidé mu obyčejně říkali: »pan strejček« nebo »pan kmotr«. Příchod jeho byl zasvěcencům oznamován slovy: »Pan strejček nebo pan kmotr jest u nás.« Rohlíček přisluhoval utrakvistickým přijímáním v kraji Kouřimském, Chrudimském i Královéhradeckém. Do Čech přicházel obyčejně o velikonocích a kolem sv. Václava.

V letech 1730—40 potuloval se po Čechách také jiný, velice nebezpečný agitátor. Byl to muž asi 35letý, jenž chodíval převlečen za řezníka, jindy za vinaře, obyčejně však jako bavorský nebo tyrolský krčmář.

Pod záminkou obchodu s plátnem chodili mnozí lutheránští agenti po Čechách. Takž cestoval po kraji Plzeňském a Jindřichohradeckém Mikuláš a Petr *Šrámek*; v Litoměřickém, Kouřimském a Boleslavském kraji *Pavel Sezima* a j.

Na panství *Opočenském* [2]) rozvinuli tři agitátoři, jménem Urban, Pipa a Fanta od r. 1732 neblahou svoji činnost v takové míře, že záhy celé vesnice bludným učením jejich byly nakaženy, a lid od nich svedený odvažoval se veřejně vykonávati svoji bohoslužbu, až konečně bylo nutno k potlačení hnutí tohoto užíti moci vojenské.

Také z *Uher* přicházeli do Čech ob čas emigranti tam uprchlí, aby ve vlasti své mezi krajany svými živili tajný plamen odporu proti víře katolické.

Obyčejně chodili po Čechách přestrojeni za kramáře nebo v uherském kroji; zpravidla nosili na prodej mlynářské cejchy a pytlovinu. V úředních aktech uvádějí se zejména: *Martin Cihlář* z Chvaletic, jenž obcházel mlýny podél Labe a na přítocích jeho až k Čáslavi; *Čapek*, jenž chodil v okolí Hořic; bratří *Vraní* z Běletic u Čáslavě uprchlí, kteří potulovali se kolem Turnova, Litomyšle a Pardubic; *Martin Svoboda*, jenž chodil po Moravě a Jindřichohradecku a mn. j.

Roku 1735 bylo v arcidiecési Pražské více než 3000 bludných knih zabaveno. Vyznání víry složilo v tom roce 458 osob.

V *Hradišti nad Jizerou* uvězněn byl r. 1741 jakýsi muž, protože do Čech donášel knihy kacířské a lidi sváděl. Tvrdil o sobě, že se jmenuje *Matěj Černý* a že jest rodilý z Uher z dědiny Myjavy. Avšak zahradník Jan Roubal z Jilovic svědčil proti němu, že uvězněný člověk ten jest vlastně *Jan Procházka* z Jilovic, jenž s otcem svým roku 1730 do ciziny odešel. — V *Brandýse nad Labem* uvězněn byl téhož roku *Václav Mokrý*, poddaný panství Obříštevského z *Libiše*. Ač z katolických rodičů zrozen a ačkoli zprvu i svátosti po

[1]) Srvn. *Sborník hist. kroužku* seš. VI. 1897.
[2]) Srovn. Sborník VI. str. 114. a sl. Red.

způsobu a řádu katolickém přijímal, přece později, obcovav se svůdcem *Šimonem Justem*, zabředl do bludů. Kacířské svůdce, *Šimona Justa* a *Jakuba Klikoše*, několikrát u sebe přechovával a kupoval od nich knihy, ačkoli věděl, že jsou to spisy zapověděné. Z těch pak čítal i u přítomnosti manželky své. Súčastnil se také haeretické schůzky ve stodole *Martina Jiskry* v *Oujezdci*, kde Šimon Just asi dvě hodiny kázal, dovozuje mezi jiným, že víra katolická není pravá a broje proti úctě svatých, přijímání pod jednou a proti očistci.

Královský appellační soud sdělil roku 1741 s arcibiskupskou konsistoří výslechy *Jana Balka* a *Polyxeny Peltzové* spolu s výslechy jiných osob, jež Balek a Peltzová do ciziny vedli, a jež na cestě spolu s nimi byly zadrženy. Konsistoř bez prodlení nařídila vyšetřování a svěřila je vikářům, totiž *zlonickému* vyšetřování těch, kteří ve *Velvarech* byli uvězněni, a *budyňskému* vyšetřování uvězněných v *Budyni*. Po skončeném vyšetřování byl nad J. Balkem a Pol. Peltzovou vynesen veřejně rozsudek ve Velvarech od místního děkana na základě zvláštního jemu daného nařízení. — Z relace děkanovy však vysvítá, že Balek i Peltzová i po prohlášení rozsudku tvrdošijně setrvali v bludech svých. Prohlásilť Jan Balek: »Já chci umřít v té víře, v které jsem vychován,« a podobně i Peltzová, řkouc: »V té víře chci umřít, do které jsem vstoupila, třebas mi šlo o krk!« Nicméně vydal appellační soud rozkaz magistrátu velvarskému, aby obě ty osoby na svobodu propustil. Stalo se tak proti běžnému řádu a obyčeji, neboť bylo jinak zvykem, že appellační soud vyčkával, až s ním sdělen bude rozsudek soudu duchovního. Ovšem že v tomto případě učinil tak appellační soud, hledě buď k zuřící právě válce nebo z té příčiny, že konsistoř zdržela se poněkud se sdělením rozsudku duchovního. Než průtah ten omlouvá zase konsistoř tím, že nebylo dobře možno u přítomnosti nekatolických vojínů ve Velvarech rozsudek prohlásiti. — Osoby od Balka a Peltzové svedené a v Budyni a ve Velvarech uvězněné vesměs činu svého litovaly a polepšení slíbily, načež po příslušném náboženském poučení propuštěny byly domů.

O náboženské *sektě judaisující*, na Bydžovsku vzniklé, s dostatek již bylo psáno.[1]) Nechtějíce tudíž opakovati věci odjinud již známé, podáváme zde okolnost dosud nepovědomou. Appellační soud totiž sdělil dne 12. května r. 1747 s konsistoří Pražskou opisy listin, obsahující výslechy předních náčelníků sekty té, *Jana Pity* a *Václava Janáčka*, aby podala dobrozdání o tom, obsahují-li bludy jejich nové nějaké učení a ke které sektě by měly býti vřaděny. Rozkázalať císařovna Marie Terezie, aby jí co nejdříve o tom podána byla zpráva. Aby tudíž věc se neprotáhla, neobrátil se appellační soud se záležitostí svou ke konsistoři Královéhradecké, nýbrž k bližší konsistoři Pražské. Zajímavé dobrozdání její otiskujeme tu v plném znění:

»... nos examina huius inquisitionis habitae ... mature ponderantes agnovimus, non subversari dogma novum heterodoxum sed verum et appertum esse judaismum, quem sectarii hi non tantum verbis, sed et operibus ipsis luculenter professi sunt.

Et verbis quidem, quia docebant, quod Christus Messias non

[1]) Viz literaturu u *Rezka*: Dějiny nábož. hnutí str. 114.

fuerit, sed Messias primo venturus sit; quod satis sit credere in Deum et in Abraham, quod Sabbathum loco diei Dominicae sit sanctificandum; quod suilli vesci sit vetitum, quod catholica religio desinet, judaica exaltabitur et regnabit; quod testamentum novum rejicietur et secundum antiquum vivetur, et quod David prae Christo sit adhaerendum, quod denique illae blasphemiae, quas in Christum effudere, quasi is magus fuisset, et ipsius miracula per certa verba (quod sane de noto illo Schemamphorasch intelligendum patetur) putraverit, insuper et spurius fuerit etc.: sint illae ipsae respective fabellae et maledictiones, quae jure justeque judaeis solent adscribi.

Opere ipso autem: quod judaeos frequentius, multoties etiam synagogas frequentaverint, quod decalogum eorum osculo veneraverint, sabbatha precibus et psalmis sanctificaverint, uxoribusque suis in sabbatho laborantibus, quasi diabolus iis hunc laborem procurasset, maledixerint; a suillae carnis comestione ex proposito abstinuerint; in sic dicto longo die una cum judaeis jejunaverint; pro synagoga illorum peculium congregaverint et contulerint: etiam alios quatenus judeis utpote populo electo nocere nollent, moverint, tacendo illa, de quibus duo complices per Hebraeos Götzel in Hradschinensi curia arrestatum et a nobis examinatum gravantur, quomodo nempe unus eorum ab uno hebreorum Mendl dicto scriptam in membrana judaicam benedictionem acceptaverit et magno valde in pretio habuerit, et quando Judaei suum decalogum in synagoga exposuerunt et osculati sunt, illi complices quoque hoc egerint; non minus, quod isti complices vastationem Jerosolimorum aeque sicut Hebraei in terra sedentes defleverint, sicuti et alius vigore alterius gravaminis, dum periculose decumbebat, decalogum judaicum in lecto habuisse fuit deprehensus, alius pullum more et ritu hebraico mactaverit aut expiarit: etiam alii fassi sint, quod conciones catholicas satis libenter audire potuerint, sed quam primum sermo incepit de Jesu, aliter iis visum non fuerit, quam si iis aliquis cultrum in praecordum defodisset. Salutationem illam laudetur Jesus Christus unus ex illis sic pronuntiabat et syncopabat lingua boemicà, ut sensus sit, *laudetur, qui jacet.*

Et tametsi hoc hominum genus hucusque prout dicitur circumcisum non sit, neque nos scrutari velimus, an id agere metu proditionis non potius distulerint quam revera facere noluerint; illud tamen satis ostenderunt, quod sine circumcisione etiam judaei esse possint, cum docuerint, quod aliquis non circumcisus tamen judaeus sit, dummodo in corde talis sit, quod dogma fortassis etiam inde hauserunt, et fundarunt, quod populus judaicus in deserto olim 40 annis sine circumcisione tamen vere judaeus fuit. Quod autem hi denuntiatis desiderium esse circumcisos et sic loquendo circumcisio flaminis non defuerit, hoc illorum sermones (quos quidem nondum sunt confessi, attamen per duos illos arrestatos hebraeos Mendl et Götzl judicialiter examinatos gravantur) satis manifestum faciunt, quod nempe, si illi uxores et proles non haberent, Amstelodamum irent et ibidem se circumcidi facerent ex causa, quod agnoscant quod judaismus sit vera fides; et item quod bene cum illis esset, si barbam haberent et circumcisi essent.

Nec mutat aliquid in specie judaismi, nec confert quidquam ad novam sectam constituendam, quod hi denuntiati in examinibus

fori saecularis aliqua fassi sunt, quae coincidunt ad sectam lutheranicam vel calvinianam, quod nempe docuerint, missam nihil prodesse, sanctos nobis esse inutiles, peregrinationes esse abominationes, confiteri et communicare otiosum, quodque fides nostra non sit vera; haec enim omnia in judaismo involvantur; nam qui Christum negat, negat omnia, quae sunt Christi: evangelium, sacramenta, sacerdotium, missam etc.

Istud dogma seu potius horribilissima perversio non est simplex blasphemia, sed est blasphemia dogmatizata et in alios propagata: nam hi homines non erant contenti soli talia effutire, sed cum magno studio illuc cooperabantur, quomodo possit propagari; et illud reipsa propagare quaerebant, et quod ille, cui hoc dogma revelatum fuerit, si jam esset in inferno, salvabitur: et ille, qui ad amplectendum hoc dogma alios persuadere posset, magnas gratias a Deo sit obtenturus, imo plane, si illius anima jam in inferno esset, tamen ad coelum quod perveniet; et adultos aetate inter se rogabant, ut hoc dogma assererent et confirmarent, quod illi utpote adulti majorem fidem reperient.

Quam etiam revera ad summam desolationem et exsecrabilem Dei blasphemiam in locis variis, uti sunt Leviň, Wlčkov, Lužec, Chrastinensi et Wisokensi vicinia, in Prasek et Bidzovensi et Chlumcensi dominio, cum adeo tristi successu fecerunt, ut solum circa Bidzoviam et Chlumecium 80 familiae hac lue infectae esse credantur, prouti missionarii nos informarunt: quemadmodum et ille judaeus Götzl in suo per nos cum ipso habito examine varios complicum mulierum et infantium nec non unius ludirectoris meminit, de quibus in illis ad nos communicatis copiis nulla fuit mentio.

Ex his omnibus ita generatim et in cumulo interea consecutis clare desumendum est: 1. quod hoc malum non sit novum dogma, sed purus vetus judaismus et judaicum odium in Jesum. 2. non blasphemia simplex, sed blasphemia dogmatizata seu judaismus propagatus, consequenter 3. quam necessarium sit cogitare de remedio huic malo obviandi et in conformitate juris, praxeos et summae ac urgentissimae exigentiae, etiam ex parte foris ecclesiastici inquisitionem instituendi, idque tanto amplius esse accelerandum, quodnam agendum sit maxime, ut huic tam pernicioso et periculoso pronum in nostra vicinia gliscenti et promicanti malo in tempore obvietur et illud mediante tali inquisitione per zelosam cooperationem curiae episcopalis Reginae Hradecensis, quantum humanitus est possibile sopiatur . . .«

Z dobrozdání tohoto lze sobě zajisté učiniti dosti jasnou představu o podstatě a dosahu bludu zmíněného. —

Někteří farníci *sloupničtí*, totiž mlynář Václav Pospíšil z Horní Sloupnice, rolník Václav Doubrava a tkadlec V. Radimský z téže vesnice, dále Jan Rambousek, jinak Broulík řečený, z Vlčkova, Dorota, dcera Řehoře, pastýře v Horní Sloupnici a j. přichytili se roku 1748 bludů, čítali knihy kacířské a jiným je půjčovali.

Michael Brandsteller, farář *svratecký*, zaslal r. 1754 konsistoři celkem 31 haeretických knih, jež v posledních dvou letech ve farnosti své byl sebral.

Pavel Hemzálek z *Krchleb*, sedmdesátiletý nádenník, poddaný vlkavský, uvězněn byl 1754 v Ml. Boleslavi pro podezření, že odpadl

od víry a vlastního svého syna odvedl do zemí nekatolických. Při výslechu na otázku, kdy a jak se dostal do ciziny, odpověděl: »V druhou vojnu prajskou přišel do Čech můj bratr Václav, který již předešle do Berlína odešel, a já jsem se dal namluvit, že v Berlíně dobře jest se živiti; a šel jsem s ním i s mým synem Jiříkem.« Dále vyznal, že tam přijal víru kalvinskou, a že se do Čech vrátil již před 12 lety a okolo Mělníka se zdržoval a pracoval na vinicích. Byl obviněn, že proti duchovním mluvil tato slova: »Oni nám ti psi berou nebe a přijdou sami do pekla; ti černí psi chtějí nás s dobré cesty na zlou přivésti. Běda jim někdy bude! Oni se nyní strkají; až přijde ale soudný den, my budeme počteni mezi syny Boží, a oni budou k věčnému zatracení a naříkat budou, že nás sváděli.« Hemzálek to popřel a doznal, že jen »proti missionariusovi a proti kantorovi klel, že s ním tvrdě zacházeli.« Na otázku, byl-li někdy u víře podezřelý, odpověděl: »Byl jsem podezřelý, dříve než jsem z Čech odešel, proto že jsem pro víru arrestírovaným poddaným vlkavským potřebné věci v Boleslavi do arrestu dodal.« Byv pak tázán, nebyl-li již tenkráte kacířem, a kdo jej nakazil, odpověděl: »Byl jsem již tenkráte, a nakazil mne můj bratr Václav a jistí Zvonečkové, kteří před první vojnou prajskou do Berlína utíkali, ti mně Písmo vykládali.«

Při právě města *Skutče* uvězněn byl 1755 *Josef Kostelecký*, pekař ze Svratouchu na panství Rychmburském, jakožto podezřelý z kacířství. Byl již před 3 lety podezřelý z bludu, protože četl a choval dva lutheránské špalíčky, které byly u něho nalezeny; tenkráte vězením opatřen nebyl, nýbrž toliko učinil vyznání víry a rukou dáním se zavázal a upsal, že nic více nemá aniž kdy do takových bludů padnouti chce. Nicméně této své připovědi nedostál, neboť nejenom lutheránskou bibli skrytě choval a četl, ale také i jiné knížky lutheránské jiným prodával a dohazoval. Vyznalť v té příčině sám o sobě: »Tu luthrianskou bibli jsem měl, když jsem vyznání víry dělal; měl jsem ji v trámě vydlabaném pod schody zakopanou a slamou zakrytou; též jsem měl Daniele Stráněnského Modlitby a druhý zasej zákon Lutherianský a Hojku. Ta je u krounského pekaře Tomáše Oboleckého, mého švakra. Ta byla od něho vypůjčena, četl jsem ji a měl jsem ji u sebe na dvě neděle a zasej jsem mu ji sám dal; je tomu asi pět let; a nepřiznal jsem se, to proto při vyznání víry, že jsem měl tvrdost srdce a nechtěl jsem s tím ven, a měl jsem tu Bibli již na devět let.« Na další dotazování vyznal dále: »Inu, měl jsem knihy taky: Duchovní Pokojík, svázaný ve dva díly, a ty jsem odevzdal; a mimo té bible a toho Zákona lutherianského měl jsem lutherianské žalmy, Sirach a špalíček, modlitby s vobrázky Jana Habermanna žalmy zpívající, též knížku o Ráně Meče Tribulatiusa, a proto jsem to neodevzdal, že jsem chtěl v své bezbožnosti zůstati.« K otázce, od koho koupil knihy ty, dal takovou odpověď: »Ty dvoje bible, jednu pro mne a druhou pro Medka, koupil jsem od Jana Pražana, zběhlého pro víru do Uher, a dal jsem mu za každou bibli 5 fl., za ten špalíček jsem dal 27 kr. Danielovy Modlitby jsou po mém nebožtíkovi otci, za ty jsem nic nedal; za zákon jsem dal Pražanovi 1 fl. 15 kr., a Hojka je krounského pekaře, mého švakra.« Dalším výslechem vyšly na jevo ještě jiné zajímavé věci; neváháme tudíž sděliti zde některé důležité otázky i odpovědi:

»Často-li jste v těch knihách čítal a před kým; taky-li jste
dy takové někomu půjčoval? prodával? neb dohazoval? doši-
al? komu? Jmenujte zejména ty lidi!«

»»V tej knize o Ráně Meče jsem častějc čítal, z Daniela Strán-
ho Modliteb jsem se taky někdy modlíval, i v špalíčku, ale v té
li od vyznání víry ne, před ní ano, asi dvakát; před žádným jsem
tetl, ani před ženou, ačkoli žena o té bibli a ještě jinších dvou
žkách dobře věděla; z toho ale špalíčku se taky někdy žena
dlila. Janovi Suchýmu, mému švakru, jsem půjčil tu knihu s těma
rázky Jana Habermanna a Zákon; měl je u sebe okolo 6 neb
neděl. Potom zase jsem půjčil knížku Tribulatiusa krounskýmu
kaři, mému švakru Oboleckému; neprodal jsem žádnému, jak se
matuji, ale Medkovi, šenkýři svrateckému, na žádost jeho jsem
ší a špalíček vyplatil a koupil od Jana Pražana, neb je Medek
za to žádal, když jsme pili u něho v hospodě s tím Janem
ažanem.««

»Komu víc jste zaopatřil anebo prodal, aneb došikoval?«

»»Bratrovi mému Václavovi Kosteleckému Bibli od Jana Pra-
na za 4 fl. a Zákon: co za něj dal, nepamatuju, a špalíček za
kr. jsem mu došikoval, item Zrcadlo Mikoláše Kintzla za 51 kr.
tějovi Kosteleckému, též mému bratru, jsem zaopatřil špalíček,
cadlo ale Spravedlnosti, to nebylo ode mne, ale to on musel
upit sám od Jana Pražana. Tomáš Suchý, kovář svratavský, má
luthriánskou bibli; viděl jsem ji mýma očima před 9 lety; ta
de též od Pražana anebo Soudka. Item Eva Peclova, šenkýřka
Svratouše, půjčila mně Kazatele domovního authore Konečný; co
m ho měl, může býti 6 neb 7 let; též písničky na každou neděli
svátek na evangelia. Nebožtík její muž mně ho ponejprv půjčil
o Domovního Kazatele, potom podruhý, ještě za jeho živobytí,
a mně ho půjčila sama.««

»Povězte, víte-li ještě něco více, komu jste nějakou knihu
dal aneb dohodil a došikoval?«

»»Rychtář Lozickej z panství Chroustovského Karlec vedle
pra samého koupil ode mne v Svratouše jeden kousek Zákon lu-
ianský a druhý Modlitby Motěšického. Ta jedna byla od Pražana
druhá od Soudka. Item Jiřík Veselý z Říčánek na moravský straně
hazoval mně prodavače od Bystřice z Moravy s knihama luthrián-
ma; koupil jsem od toho prodavače Josefa jménem — příjmení
vím — u toho Veselého Postillu ve dva díly, a Soudek zas ty
stilly ode mne vzal a dal mně Bibli, a já mu doplatil a přinesl
před ten Josef knihu na prodej Postillu Jana Husa na velkým
u, a já jí nechtěl.««

»Od koho pak máte začátek tak již veliký toho vašeho bludu?«

»»Začátek mám od mého nebožtíka otce, když jsem již byl
let ženatej; on nám teprv bratrům něco poradil, neb on, když
é ty modlitby Danielovy dal, zas ode mně koupil Modlitby Motě-
kého. Kde jsou ale ty, bratří musejí vědět; ostatek mám od těch
ch lidí, totiž od Medka, Pražana a Soudka.««

»Jak pak jste se seznámil s tím Pražanem a Soudkem? Kde
e se spolu scházívali? Jak často a kolikráte?«

»»Ten Pražan chodíval k nám z Pusté Kamenice a kupoval
ěb a nosíval ty knihy v mošně a byl u nás asi čtyřikrát, ale ne

přes noc, a může být, že byl častěji; přes noc jen ale tenkrát. Soudek ale rovně tak chodíval pro chléb a míval s sebou několik malých knih. Ten nebyl nikdy u nás přes noc.««

»Ještě se nepřiznáváte všechno; vždyť jste také prodal jeden zákonek lutherianský na moravskou stranu Janovi Preislerovi aneb jináč Vlčkovi, vašemu švakrovi.«

»»Je pravda; prodal jsem, a ten zákonek byl od Pražana, ale on ten Jan Preisler, když jsem já seděl v arrestě, zas ho navrátil mé ženě, a žena to bude míti zakopáno anebo spáleno.««

»Proč pak jste vy ty knihy, co jste měl, hned najednou mně neodevzdal, ale napřed jen ty tři, potom po několika dnech zas několik jsem jich z vás vytlačil, a konečně některé dokonce zakopané byly v zemi; — povězte, kdo je zakopával, a kdo poručil je zakopávat, a co ten štandlík s tím tuplovaným dnem vyznamenával a kdo jej dělati dal, a proč dal?«

»»Bál jsem se, že bych měl domluvu, že jich tolik mám; já poručil ostatní zakopat, a vzkázal jsem ženě po mém synovi Francovi, když mně přinesl do arrestu oběd, aby je zakopala, a ona to učinila, ačkoliv potom je vydat musela. Ten tuplovaný ale štandlík s tím dvojatým dnem já jsem dal dělati pro skrytí knih, a dal mi ho dělat můj švakr Obolecký.««

Z dalšího výslechu uvádíme tyto zajímavější otázky a odpovědi:

— »Co smejšlíte a co jste prve soudil o sv. relikviích a ostatcích? o vzývání svatých atd.«

— »»Předešle jsem nic nedržel, nyní ale za to mám, že jak svaté ostatky tak i obrazy svatých ctěny býti mají; neposkvrněné početí Rodičky Boží věřím, též že za nás u Boha oroduje, jakoť také i jiní svatí že za nás u Boha orodují; ani proti tomu jsem jak živ nic neslyšel v Berlíně.««

— »Co soudíte o očistci? Zdaliž se může duším očistcovým pomoci skrze dobré skutky, mše svaté a jiné takové?«

— »»Věřím, že jest očistec; též že se dušičkám pomoci může modlitbou, mší svatou a jinými dobrými skutky. V Berlíně jsem to ale nevěřil.««

— »Jste-li pak biřmovaný a co o té svátosti držíte?«

— »»Nejsem; ani nevím, jaká je to svátost?««

— »Uznáváte-li chyby a bludy vaše předešle kacířské?«

— »»Uznávám.««

— »Zdaliž toho zkroušeným srdcem litujete? a dokonalé polepšení připovídáte?«

— »»Lituji a připovídám.««

Při právě města Kouřimě uvězněn byl *Matěj Vodička* z vesnice Ovčár, poddaný královského komorního panství Pardubského. Byl obviněn, že u přítomnosti Jana Hevery a Tomáše Macha, chalupníka z Ovčár, mluvil proti uctívání svatých: »Jak pak vám to může bejt platno k svatým volat? Hleďte! ku příkladu: vy, Hevero, jste přítel hospodáře Tomáše Macha; nynčkom vy sedíte tu a hospodář tu v jedný sednici; kdybych vás prosil, abyste se za mne u hospodáře přimluvil, hospodář by to slyšel a nadal by mu sviňáků, proč neprosím jeho; tak taky, poněvadž Bůh všechno slyší, darebně jste k svatým volat!« A proti úctě obrazů svatých mluvil takto: »Tyto (ukazuje na obrazy) »kdyby byly živý, ti by nový chleba pojedli; —

musejí holt něco malovat, aby peníze utržili; já bych si raději tabáku koupil.«

Proti sv. kříži pravil, že nic není platno se křižovat, a když mu Jan Hevera pravil, že je to dobrá věc, zvláště když jdeme okolo Umučení Božího, řekl na to potupně: »Dyť to není čert, abych se před ním křižoval!« — Vodička z počátku zapíral, pak se přiznal, přečinu svého litoval a upřímně se vrátil k víře katolické. Zajímavo je, co Vodička při výslechu povídal o knihách, jež měl:

»Byla u mého otce kniha, která neměla ani začátku, ani konce; byly v ní kázání na každou neděli: mimo ty byl kancionál Klimenta Bosáka, kterej nebožtík otec vyhandloval za psanej kancionál . . . Čítával jsem v nich, však před žádným jiným, ani jsem je žádnému k čtení nepůjčil. To jsem věděl, že kacířské knihy chovat a v nich číst jest zapověděno pod vyobcováním z církve. Já jsem ale docela nevěděl, jestli by ty knihy byly zlý, ale myslil jsem si tak: nechť jsou aneb nejsou, vzal jsem je a v čas missí dodal jsem je P. Missionariusovi, a to již r. 1738, a on pan P. Missionarius dal mně za ně jiné. Ty knihy, co jsem odevzdal, jednaly o pekle; byl v nich podepsanej evangelickej kněz, a četl jsem tam »služebníci a ne páni«, a bylo to latinsky »Ministri et non Domini«, k čemu to ale směřovalo, to nevím, a víc nepamatuju nic, nebo jsem je měl jen čtyry neděle. Jestli jsou z Prahy, od židů nikdá žádnou knihu jsem nekoupil, že ale židi mají takové knihy na prodej, to jsem slyšel od mnohých; ano všickni lidé to povídají.«

Ve *Skutči* uvězněni byli r. 1756 *Josef Diviš* a *Václav Medek*, pouze podezřelí z kacířství. Medek, poddaný panství Rychmburského, hospodský ve Svratce, musil složiti již r. 1754 vyznání víry, jelikož byl usvědčen, že vedl řeči proti víře katolické. Tehdáž byly mu odňaty bludné knihy. On pak veřejně prohlašoval: »Vzali mně ovšem knihy, ale z hlavy mně to nevemou!« Nicméně i pak dovedl utajiti některé knihy haeretické, čítal v nich a půjčoval i jiným; zejména přechovával bibli kacířskou, kterou koupil za 5 zl. od známého nám již Jana Pražana. Veřejně v hospodě zpívával haeretické písně. Zpíval a mluvil proti Marii Panně, že prý ona jest »jako jiná žena, a že nic jiného není«. Když soused jeden přišel s pouti ze Křtin a lidé ho vítali v hospodě rychmburské, vzal ho Medek za ruku a pravil: »Co pak Maria může? Ona platna není nic!« Když Medkovi sousedé dali křesťanské pozdravení »Pochválen buď Ježíš Kristus«, odsekl on místo katolické odpovědi hrubě: »Sněz, chlape!«

Roku 1756 uvězněn byl v Polné *Antonín Ráček*. Muž ten narodil se v Přibyslavi, odpadl již v mládí svém od katolické víry, přijímal od r. 1731 po haereticku v domě otce svého, a prchl do Uher. Tam oženil se s nekatoličkou a pod pláštíkem obchodu s tabákem, jejž vozil po Moravě, agitoval pro odboj proti církvi katolické. Časem zajížděl i do farnosti Přibyslavské. Farář tamější obdržel r. 1753 od konsistoře rozkaz, aby hleděl jej zatknouti. Konečně 15. července 1756 byl Ráček dopaden od Jana Kořínka, kaplana v Novém Městě na Moravě, ve vesnici Kuklíku, a uvězněn v Novém Městě. Kořínek podal o tom zprávu faráři přibyslavskému, žádaje jej, aby si Ráčka dal z Nového Města odvésti, a připomínaje zároveň, že vězeň přiznává se otevřeně k víře evangelické a od ní nechce odstoupiti. K žádosti faráře přibyslavského dal magistrát

polenský Ráčka i s manželkou do Polné přivésti. Když manže Ráčkově, Veronice, jež narodila se v Modré z rodičů lutheránsk dána byla při výslechu otázka: »Kdyby váš manžel pokání čini k církvi svaté, římské . . . se navrátil, a kdyby vám dokázáno b že víra římská katolická samotně víra Boží a spasitelná jest, a vaše víra že není víra, ale od Luthra a jeho následovníků smyšl blud, který nevede k spasení, ale k zatracení, zdaliž byste vy m žela následovati a katoličkou křesťanskou býti chtěla?«, odpověd bez obalu: »»A což by ze mne bylo: já sprostě tak myslím, že, jsem se z maličkosti naučila, přece by mně to v srdci zůstal tak bych nebyla ani lutheránka, ani katolička.«« Po té byla p puštěna na svobodu, aby mohla o své tři malé dítky pečo Manžel její ponechán byl ve vězení. Další osudy jeho nám nej známy.

O „Úvodě" do „Dějin národu českého".

K jubileu Františka Palackého

nastínil

František J. Rypáček.

Všechen národ český nadšeně a vděčně vzpomíná si le stoletých narozenin největšího buditele, dějepisce a organisatora vého našeho života, otce národa, Františka Palackého, jehož p a duch vyplňují veškero naše století. Ve sbornících, v dílech jemných i v krátkých spiscích a v časopisech vědeckých, zábavn i politických čteme oslavné články jubilejní na počest velikého hi riografa. Nechť Sborník historického kroužku také učiní skrom vzpomínku velebystrému badateli, jenž nám vrátil naše dějin jenž, ač byl náboženstvím evangelik, dne 1. října r. 1844 psal z ského praesidiu českému v záležitostech svých husitských ději »*Den von der hohen Hofstelle aufgestellten Grundsatz, dass m Geschichte Böhmens, und namentlich die der hussitischen Period geschrieben sein müsse, dass der katholische Leser durch sie in nem Glauben nicht gekränkt, noch irregeleitet werde — diesen Gr satz erkenne ich von jeher in seinem ganzen Umfange an, e mich bisher immer geleitet und soll mir auch ferner heilig blei* Meine Frau und Kinder, und viele meiner innigsten Freunde eifrig katholisch, und mir ist es noch nie beigefallen, sie in ih Glauben kränken oder beirren zu wollen. Darum habe ich a die in Frage stehenden Capitel meines Werkes noch vor deren leitung in die Censur mehreren katholischen Freunden mit der

[1]) *Památník* na oslavu stých narozenin Františka Palackého ve č Köplově: Palacký und die Censur, str. 677.

rgelesen, mich aufmerksam zu machen, wenn in meiner Erzählung was vorkäme, was einem fromm und mild gestimmten Katholiken ıstoss geben müsste. In dieser Beziehung kömmt jede gegründete elehrung und Zurechtweisung selbst meinen Wünschen entgegen, ıd werde nie Anstand nehmen, ihr Folge zu leisten.«

Palacký již velmi záhy po pracích svých poetických a za studií esthetických počal mysliti na dějiny české; napsalť dne 5. ledna 820 (do »každodenníčka«) rozvrh své práce, že napíše aesthetiku a ně spisy a »posledně, *cíl života mého, pragmatickou historii České emě, podle ideálu historického umění.* O, by mi požehnal Bůh s hůry, bych život svůj vlastenskému snažení tomuto posvětiti mohl; aby zákutečnil ve mně onen ideál spisovatele a vlastence, jejž ustavičně nosím v prsou svých!« [1]) A r. 1822 psal Janu Kollárovi: » Já ostatně nyní cele v historiích vězím; *nelze mi žíti, nebudu-li moci do vlasteneckého dějepisu se dáti. Aspoň Husitstvo, budu-li živ, popíše.«*

Za účelem historickým přišel Palacký 11. dubna r. 1823 do Prahy, a hned počala se práce jeho dějezpytná. Uveřejniv některé prameny dějin českých, stal se stavovským českým historiografem a dle svého rozvrhu jal se psáti znova a dle pramenů dějiny české celé. Dle nařízení stavovského vyšel 1. svazek I. dílu »Geschichte Böhmens« r. 1836 po německu a došel souhlasné pochvaly a uznání. Teprve r. 1848 vydal Palacký dílu I. částku 1. svých nesmrtelných »*Dějin národu českého v Čechách a v Moravě*«.

Předmluva a *Úvod* do »Dějin« jasně ukazují hledisko Palackého na dějiny vůbec a na dějiny české zvlášť. Dovolíme si vytknouti krátký rozbor jejich.

V Předmluvě, dané dnem 8. března 1848, píše slavný již dějepisec o účelu díla svého dějinného, o účelu buditelském, aby národ chápal se svých dějin jako posvátné kotvice a hleděl do nich jako do jasného zrcadla své minulosti a nabyl sebevědomí národního: »Ode mládí neznal jsem tužby vřelejší ani vyšší pro vezdejší život svůj, nežli *abych posloužil milovanému národu svému věrným obrazem minulosti jeho, ve kterémžtoby jako v zrcadle poznal sebe sám a spamatoval se v tom, čeho mu potřebí jest.* Již z té příčiny mělo dílo mé sepsáno býti také jazykem i duchem národním; a snad bych ovšem nikdy byl nestal se dějepiscem vůbec, kdybych byl hned od prvopočátku neobětoval se cele ke službě literatury české, bohužel! ještě příliš chudé a zanedbané.« Omlouvá se, proč prvé částky dějin svých psal po německu, a důrazně praví, že všecky práce své do r. 1848 napsané považuje za předběžná jen studia a za pouhé dílko přípravy k »Dějinám«, které pokládá »*za hlavní a poslední účel veškerého dosavadního snažení svého.*« Skromně a upřímně pak omlouvá nedostatky díla svého, že se mu podařilo »jen velmi nedokonale«, protože národ náš nemohl se rozvíjeti cestou pokojnou a organickou a protože široké pole dějezpytu národního leželo a leží ladem, a že jemu jako dějepisci připadla úloha téměř nadlidská, práce přímo obrovská. Píšeť dále: »Zabrav se já již před pětmecítma

[1]) *Pamětník* ve článku Kalouskově: O vůdčích myšlénkách v historickém díle Palackého, str. 178 (pod čarou).

lety do oukolu svého, bez učitele, bez pomocníka i beze jmě
musil jsem především obrátiti pozor svůj k zanedbaným po to dob
pramenům dějin našich. Chodil sem po městech i krajinách, žíl
se hojně prachem archivův i bibliothek tytýž ještě nedotknutých
sbíral pečlivě všecky drobty staročeského písemnictví, vzácné i čá
trné, jsa i písařem sobě sám, — blažený, kdykoli našla se v popel
minulosti jiskra, slibující rozbřesk nad polemi tmou zapomenutí p
krytými! Avšak útěchy takové dostávalo se mi ve skrovné míře
dobytá kořist na mále odpovídala úsilí a potřebám zpytatelovým.
Slovy těmito naznačuje neunavený badatel ohromnou svou práci
chudost pramenů dějinných; vždyť, jak praví, předkové naši nevalm
starali se o duchovní potřeby potomků svých, zapisujíce málo a z
chovávajíce ještě méně. Každý veliký muž uznává cizí zásluhy. Ta
i Palacký, jenž upřímně uznává, že nepostačí píle jeho na zkoumán
ale naděje se, že pracoval svědomitě, že »*pravdy, jestli ne všude d
byl, aspoň dobyti všude věrně a upřímně se snažil.*« Milerád byl b
také Palacký, jak píše, šetřil zákonů skladby historické, jak v řeč
tak ve slohu, jak v rozměru, tak v držemnosti ve vypravování svém
mělť zajisté za to, že »ohledy takovými *poznání pravdy* netoliko ne
trpí, alebrž i usnadňuje se«, ale i tu vadila mu chudoba pramen
našich. Nechtěl věci vylíčovati dle domněnek; neboť »dějepisn
umělec nesmí tvořiti svobodně dle fantasie své, ale jen podle po
davkův určitých a věrohodných.« Pokračuje v Předmluvě, Palack
podotýká, že větší část I. dílu »Dějin« svých napsal za dvojího zim
ního pobytu v Italii, a to v Římě r. 1838—39 a v Nizze r. 1844—4
a že jen pilné studium staročeského místopisu odkládalo dokonče
práce dějinné. Dá-li Bůh života a zdraví, chtěl Palacký potéž
učiniti důkladnou revisi všeho díla svého; což ovšem se nestalo.

Jako dějepisec i jako vlastenec stojí Palacký na hledisku všeh
národa českého, jsa *opravdovým apoštolem vzájemnosti českomoravsk*
Píšeť: »Budeť pak snad také potřebí, ohraditi se i v tom, že zahrn
do dějin »národu českého« také Moravu, místních poměrův morav
ských nevšude v rovné míře šetřil jsem. Jest tomu bohužel! tak,
nikomu více k lítosti nežli mně. *Oumysl můj byl od jakživa nero
lučovati, co Bůh spojil, a nedělati tam hrází, kde jich od přírody ne
pevné zajisté mám o tom přesvědčení, že jsa rodem Moravan, ju
národem Čech.*« Nemohlť jinak psáti muž, jenž jako otec náro
objímal svou prací národ všechen a jenž pracoval z pravé lás
která nikdy nevysýchá.

Konečná slova Předmluvy znova kladou důraz na buditelsk
a vychovatelskou úlohu »Dějin«. Hlásáť veliký dějepisec: »Konečn
nezbývá mi než tužebné přání, aby Bůh požehnati ráčil dílu tomu
tak aby hojně posloužilo národu našemu *ku poznání sebe samé
a k uvědomění se v tom, čím jest a čím býti má.* Rozníti-li se k
čtením jeho v srdci ušlechtilém láska ku pravdě a právu, k řádu
králi, ke vlasti a k národu více a více, bude mi to za všecko n
úsilí tou nejmilejší odměnou!«

Všechna Předmluva svědčí o pravém poslání dějezpytcov
o snažném hledání dějepisné pravdy a neobyčejné skromnosti učen
který jako padesátník byl skutečně prvým světlem svého lidu a kte
za krátko po sepsání své Předmluvy stal se vůdcem lidu tomu.

»*Úvod*« do »Dějin« jakožto článek prvý knihy prvé jest prací mistrovskou, a podán jest v něm kus filosofie a *programmu dějin českých.*

A) Nejprve stručně popisuje »*historické divadlo národu našeho*«, *zemi českou*, a důmyslně praví, že »příroda sama, ukončivši a uspůsobivši Čechy jakožto zvláštní celek, předustanovila tím hlavní ráz historie české. Neb ačkoli my toho jistiti nechceme, že by národové vůbec tělesnou a mravní povahu svou brali ze spůsoby, polohy a povětrnosti zemí těch, ve kterýchžto přebývají: předce také zapírati nemůžeme, ano na jevě jest, že příležitosti, pohody a nehody, jež země každá z přirození svého naskytuje, mocně působí v rozvíjení se a ve směru života národního.« Národu bojovnému mohly se Čechy státi nedostupným jádrem státním, méně příznivé byly národu pokojnému, domácnému, promyslnému, ačkoli »příroda s ničím se tu neoštídala, čehokoli k vychování lidstva na duchu i na těle zdravého, čilého a rázného potřebí bylo.« Palacký chválí podnebí, rozmanitost plodin, hojné poklady kopanin a vod léčivých a připomíná, že nedostatkem soli, přední potřeby vezdejšího života, Čechové jsou nuceni, aby se věnovali »promyslné přičinlivosti a obchodu se sousedy«.

B) Pak přechází Palacký ku své rodné *Moravě* a jako v Předmluvě důrazně vytýká *sourodost a nerozdílnost Čech s Moravou.* Praví: »Spojení tedy *Čech* a *Moravy* v jeden celek, majíc ve přírodě samé podstatný svůj základ, nemůže za pouhou náhodu považováno býti. *A skutečně v obou krajinách od věků, pokudkoli historie stává, vždy a pokaždé jeden a týž národ přebýval, jedna i táž nejvyšší vláda panovala: obě tedy, Čechy i Morava, co národ i co stát vždy za jedno byly.* Ale tímto spojením přirozené výminky dějin takového celku znamenitě se zlepšily. Větší počet a prostranství pojišťovaly spojenému národu větší moc a podstatu proti cizincům; blízké pobřeží Dunaje, jako hlavní kupecká silnice uvnitř Evropy, zovouc ho k obchodu s celým světem, bránilo jeho doma osamocení; a otvor ten mezi Sudety a Tatrami usnadnil dotýkání se s národy přebývajícími v rozlehlých krajinách mezi moři baltickým a černým a mezi pohořím uralským. Protož *historie národu Českého*, má-li důkladnou býti, obou krajin, *Čech i Moravy, stejně šetřiti musí,* jelikož dějinám obou, jakožto částkám jednoho celku, jedněm bez druhých dorozuměti nelze.«

C) Pak uvažuje Palacký *o dějinách vůbec*, filosofuje o dějinách a prohlašuje dějepis za nejpozdnější plod osvěty národův a praví o vzniku dějinném velmi významně, že »dějiny, ve vyšším a pravém toho slova smyslu, jen tam vznikají, kde národ duchem procitlý a ke společenským oučelům ve stát zákony vlastními spojený, svobodnou vůlí s odpory svými zápasí, a kde zápas ten spolu tak jímavý bývá, že i paměť jeho ráda se obnovuje. Jen tam, kde ušlechtilejší částka člověka vládne nad oborem činnosti pouze zvířecí, kde život lidský touhou po ideách a bohovosti nabývá významu vyššího a duch ani v kalu tupé všednosti netone, ani jedem přebroušené smyslnosti se nevysiluje, kde jméno Boha i vlasti, zákonův i ctnosti, práva i svobody budí v duších takový ohlas, že obec celá hotova bývá i krví svou o ně se zasazovati: jen tam díti se mohou skutkové, které připomínati potomstvu i milo i hodno jest. Život bezidejný

všude jest nepamátný, a protož ani vypravován býti nezasluhuje.« Jak velebnými slovy náš Tacitus určil tu úlohu dějin vůbec! Bez pramenů, bez pamětností dějinných není dějepisu, a prameny musejí býti dostateční a všestranní, určití a srozumitelní, původní a hodnověrní, aby *dějezpytec nechybil se s pravdou. »A poněvadž každý skutek dějinný na zápasu,* tudíž *na sporu dvou stran* [1]) *záleží,* do kterého vždy vášně lidské všelijak se vplétají: *věčnými zákony práva a spravedlivosti* vyhledává se, aby svědectví obojí strany vyslýcháno a nepředsudně uvažováno bylo. Kde toho nelze, protože ho s jedné strany snad se nedostává, tam sluší při uvažování jednostranných zpráv tím opatrnější *kritiky* šetřiti.«

Pravda, právo, spravedlnost vedou ruku velikého badatele, a neobyčejný kritický bystrozrak jeho rozsuzuje nejspletitější pásma dějinná.

D) Poněvadž dějepis stejnou podstatou zakládá se jak na skutcích, tak i na paměti o nich zachované, proto prohlašuje Palacký, že jen slovanský *český národ může býti předmětem vlastním historie naší*; neboť o vlaských Bojích a o německých Markomanech i Kvadech jsou zprávy nepatrné.

E) Důležitost a význam dějin národu Českého v dějinách světových vystihl Palacký slovy: »Dějiny národu českého jsou v nejednom ohledu nad dějiny mnoha jiných národův poučnější a zajímavější. Jakož země česká sama do středu a srdce Europy položena jest, tak i národ český stal se po mnohé věky středištěm, ve kterém rozmanité prvky a zásady novoeuropejského života národního, státního i církevního, ne bez zápasů stýkaly a jednotily se. *Jmenovitě spatřiti jest tu očitě i dlouhý spor i vzájemné pronikání se živlů římského, německého a slovanského v Europě.*«

F) Rozdrobenost veškerého člověčenstva v nesčíslné národy a národky, jazyky a nářečí, obce a státy od sebe rozdílné a nezávisné, ale zároveň také *patrný směr všeho dějinstva k umenšení této rozličnosti, ke smíšení a jednocení rodův a plemen,* zanikáním jedněch a zmáháním se druhých, to vše spatřujeme hned s počátku věku dějinného. »Slabý hynul dotýkaje se silného, a silný podléhal opět silnějšímu; avšak *síla duchovní a mravní vítězívala konečně nad tělesnou.* Nicméně jako ve hmotném světě nic nehyne naprosto, nýbrž rušíc se v jednom bytu, zárodkem bývá bytu jinému; a jako plemena křížením, sady štěpováním vždy se více sílí a šlechtí: tak i míšení se a splývání různých národů zdařívalo i daří se konečně ku prospěchu člověčenstva, hýbajíc a pružíc ducha lidského, i zúrodňujíc ho vždy novými živly.«

G) Důležitost náboženství Spasitelova i osvěty křesťanské a nutnost různosti národní jakož *i hlavní ráz římských dějin* krásnými a lapidárními větami vylíčil Palacký ve své další filosofské úvaze o dějinách, an napsal: »Nejznamenitější a nejvznešenější výsledek i úkaz celé dávnověkosti bylo *dokonalé spojení a ujednocení se náboženství Kristova se vzdělaností řeckou ve světovládném někdy po-*

---

[1]) Vodítkem ku posuzování dějin lidských, jak píše Kalousek v »Pamětníku«, byla Palackému úvaha, že jak v přírodě, tak i v člověku a ve všem člověčenstvě vládnou síly dvojité: duch a hmota, rozum a autorita, autorita duchovní a světská, císařství a papežství, centralisace a decentralisace, katolictví a protestantství atd.

ání Římském. Kdyby osudem Božím nebylo i do toho ouvazku ed s počátku vloudilo se porušení, svět celý byl by pomalu musel zřimaniti: ale všemoudrý Bůh, neučiniv ani dvou zrnek pískových tonale stejných, tím méně chtěl pouhé jednotvárnosti v nejušlechtilím tvoru svém, jejž k obrazu svému poněkud připodobnil. Císařský n byl sice umění panovničí a vladařské až k nejvyšší dokonalosti lělal: přece však v ouhonách a vadách vždy více nežli ve ctnoch prospívaje, stal se posléze vzorem vlády, jaková býti nemá. střediv veškeru veřejnou moc a vůli v jediné hlavě, udusil konečně cko samostatné vyvíjení se ducha, všecku samočinnost a samonost, jak jednotlivých osob, tak i celých obcí a národů ... Všecné vysílení a zakrsání, ochablost na těle i na duchu, byly neinutelné následky oustřednosti přepjaté a mnohověké, a konec ho neúchranný pád říše Římské. *Jediný jen živel v ní tolik stní síly měl, že odolav všeobecné záhubě, zárodkem nového života l se: to bylo náboženství křesťanské.«*

H) Líče postup lidské vzdělanosti z východu přes Řecko a Řím, chází Palacký do *Německa;* neboť na zříceninách světovládného na postavil své žezlo *svět německý* (germanský), jehož povahu a todějnou důležitost charakterisuje mistrně. Zpřetrhány sítě samonosti, a na vrch vystoupila osobní energie, dříve ničená politikou esarův. Ale »Němec zajisté ne k obecnému národů prospěchu, jen ke svému vlastnímu, byl římskou vládu ztroskotal. Bažení zboží a panství, nikoli pak cit nebo potřeba svobody, ozbrojovaly ié rámě jeho, a pudily ho hledat svého štěstí za hranicemi vlasti. ačež ani poroby v Europě nezrušil a zrušiti nechtěl, ale jen abující jedinovládu v bujnou mnohovládu proměnil. Tou však měnou i vlastní jeho život národní počal jinačiti se. Brzy k zálám německého života, osobní energii a promyslnosti, připojilo se oby dědickým nápadem, cokoli jarého ještě z římského světa valo; horlivost náboženství křesťanského a umění panovnické se vzdělávati oustřednost novou a dvojitou sice, ale skrze mnohá letí aspoň svornou: *císařství totiž a papežství.«*

Ch) Vylíčiv břitce hlavní ráz dějin římských a německých, kl se Palacký krátce *hlavního rázu dějin slovanských.* Mírný van usídlil se vedle výbojného Němce. Slovanem »vkročil spolu rý živel národní do života europejského, neméně ušlechtilý, ale eméně ouhonný,« jehož hlavní ctnosti a vady Palacký úsečně lí a dovozuje, že Slovan, neměl-li konečně rozdrobenosti, nerností a svéhlavostí zahynouti, musil postupem věků zjinačiti soby své a přimísiti živlův římanských i německých do národního ota svého.

I) Ze všeobecné charakteristiky slovanské dochází Palacký *vníko obsahu a základního rázu celého dějinstva československého* raví, že obsahem i rázem dějin našich jest »ustavičné stýkání a ýkání se Slovanství s Římanstvím a Němectvím ... a jelikož nanství ne samo sebou, ale téměř veskrze jen prostředkem Něctva se Čechův dotýkalo, může se také říci, že *dějiny české vůbec vně na sporu s Němectvem se zakládají, čili na pojímání a zaání spůsobův a řádův německých od Čechův.* Jest sice pravda, i u jiných kmenův slovanských takovéto stýkání obojích živlův dálo; ale buď nebylo tak všestranné, živé a pronikavé, na příklad

[illegible] se již závod záhubou národnosti [illegible] Hodrcův a jiných Palabanův. [illegible] *rovněž k rovni se přibočiv* [illegible] nejtěžších s nim vstoupiv, *uhájil* [illegible] *německého do života* [illegible] *proti bytí slovanským ná-* [illegible] *zeměpisné, úloha* [illegible] *Germanem a Slovanstvem,* [illegible]

[illegible] *dějin našich a úkazy zá-* [illegible] Palacký jako hlavní svou *děje-* [illegible] Vykládáte tedy dějiny národa [illegible] úkazy spor a zápas ten [illegible] na jevo vyvodil; zápas, ve- [illegible] země České, netoliko proti [illegible] nejen mečem a štítem, ale i duchem [illegible] skrytě, věhlasným horlením [illegible] těžsím, ale i ke smíření. [illegible] veliké předce někdy uměl [illegible] tak tuhoce klesnouti mohl, [illegible] jen zmítán jsa vichřicemi [illegible] povstalými, nejednou naději [illegible] i nyní ještě v budouc- [illegible] *zvnešní,* pravé [illegible] bylo blaho národu; [illegible] českým vítězství poutati, jimi [illegible] i sypati uměli; *myslitele* [illegible] temnoty věku svého a křísil [illegible] *vlastence ušlechtilé,* jimž [illegible] národu svého, a obětovati jemu [illegible] konečně i *lid bystrý a* [illegible] vůdcův a vůdcův, a hotový nasaditi [illegible] podstatou svou, jak mile vlasti a krále, náboženství a

ıtelně potřebné, nemohly vykonány býti, aby za působením ducha
:dověkosti nevloudily se s nimi do země i *řády feudální*, jichžto
, ve bažení panském vždy hotovou nacházejíc podporu, všecky jim
'hodné stránky starých ústav slovanských pomalu vyvrátila i v ne-
nět uvedla. *g) Život duchovně čilý*, kterým národ náš i v těchto
ěnách, jak z přirozené povahy své, tak i z přičinění osvícených
:elníků stkvíti se nepřestal, vyvede nám na jeviště *nové spory a*
asy, podivnější a vznešenější, ale bohužel i krutější a zhoubnější,
li které dotud Europa byla vídala. *Ze tří válek o záležitosti du-*
vní, kterými v posledním půltisíciletí všickni národové křesťanští
do dna zbouřeni byli, *dvě první, měvše za příčinu náboženské*
řeby, v Čechách i povstaly i skonaly, a byly vlastně války české.
jedné národ náš, zachovavší až potud neporušené jádro bytu
ho, skutky zázračnými celý přemohl takořka svět; ve druhé,
onevěřiv se sám sobě, nejen nic slavného nedovedl, ale bez mála
mizinu přišel. *h) Vyložíme, kterak i v těch i v jiných více po-*
mách zračila se ruka Páně, jež davši člověku rozum i volení
zi dobrým a zlým, ovocem obého učiti a vystříhati ho chtěla.«

Těmito krásnými, pádnými slovy, těmito stručnými, ale jadr-
ni rysy nakreslil veliký mistr stavitel nádhernou budovu českých
in, jak si ji myslil za mládí i za prvních mužných let, kdy chtěl
:ončiti dějiny české celé od pravověkosti až po naše doby; ovšem
:el jen roku 1526, do času, kdy zahynul král náš Ludvík, a kdy
:toupil král Ferdinand I. Habsburský.

Vždyť praví, že chtěl i vylíčiti dobu, kdy národ tak hluboce
sl, že zapíral i své jméno v časích, kdy povalen byl svou i cizí
ou na Bílé hoře a za války třicetileté. Dle širšího tohoto pro-
mu práce své Palacký s nadšením líčí naši minulost a hlavně
tlé, příkladné, ideální a ušlechtilé zjevy její, aby národu dal knihu,
rá by mu byla stálou posilou, pevnou kotvou a pravým zrcadlem,
iémž by poznal sám sebe a nabyl pevného a nezvratného vědomí
'odního. Dílo monumentální ostalo budovou neukončenou! Jako
lějinách veškerého lidstva vůbec, tak i v dějinách českých zvlášť
í Palacký řídící *prozřetelnost Božskou, ruku Páně*, která pohro-
mi chtěla učiti a vystříhati národ náš, aby našel pravou cestu.

K) Pokračuje v Úvodě, *Palacký rozeznává*, jako v dějinách
obecných světových, tak i *v dějinách našich věk (epochu) trojí*,
rý, střední a nový, a považuje *střední věk za nejdůležitější*, jevící
»výtečně půtkami v náboženství, jenž počátkem husitství r. 1403
oupily do veřejného života českého, a ukončeny r. 1627 vystého-
ním se všech podobojích z vlasti. *V tom věku národ náš dostoupil*
:ku historické znamenitosti své!« Co bylo před r. 1403, patří
:u starému, co po roce 1627, patří do *věku nového. Věk starý*
í Palacký na tři části: 1. *Čechy pohanské a nezávisné*, od prvo-
počátku až po rok 895 (doba *předslovanská* po r. 451, doba *pohan-*
:ská po rok 895), 2. *Čechy křesťanské a na říši Německé zá-*
né, s převahou však ještě vnitřních řádů slovanských, od r. 895
rok 1253, 3. *Čechy královské, s říší Německou svazkem rovným*
:jené, ale ve vládě zemské živlu německému nakládající, od r. 1253
rok 1403. Hlavním rázem *středního věku našich dějin* jsou
:nice a půtky církevní a náboženské, hlavně válka husitská a tři-
iletá.

Základním úvazkem veškerého života společenského i státního *v novém věku dějin českých* jest Ferdinandovo Obnovené zřízení zemské z r. 1627, a »země Česká i Moravská staly se nepochybným dědictvím slavného domu Rakouského a spolu podstatnou částkou státu velikého, jenž mezi čelními v Europě mocnostmi vyniká.«

L) Dále jedná Palacký o *prameneech dějin českých. Prameny* dějinné *věku předslovanského* nic nedostačují, jsou to jen nahodilé zprávy řeckých a římských spisovatelů; nemnoho šťastnější jest i *věk pohanskočeský;* z domácích památek jen »Soud Libušin«, »Čestmír a Vlaslav« i »Záboj a Slavoj« jsou básnické zpěvy. Cizina o nás nepsala, a »stařiny, jež v lůně vlasti tytýž se vykopávají, umějí sice ke znateli mluviti, ale věk a původ svůj zřídka kdy udati mohou.« Doba druhá věku starého (895—1253) má již prameny jasnější; neboť »světlo historie zavitalo k národu našemu zároveň se světlem křesťanství.« Jsou tu legendy o sv. Cyrillu a Methoději, o sv. Václavu a jiných více. »Řada dějepisců českých v užším smyslu počíná mužem výtečným a i pro nejdalší potomstvo památným: jest to Kosmas.« Palacký zve jej »praotcem dějepisců českých.« Drahou Kosmovou šli pokračovatelé »s menšími však i zásluhami i vadami; zprávy jejich musí býti doplňovány, vyjasňovány a opravovány kronikami cizími. Zásoba *listin* jest nedostatečná. Doba třetí věku starého (1253—1403) má již hojně pramenův i kronikáře, a listin jest velmi hojně. Střední věk dějin českých objevuje se bedlivému zkoumateli již v dokonalém světle historickém, ačkoli arci ne vždy stejně jasném; neboť mimo kroniky jest nesčíslné množství jiných zápisův a pramenů všestranných. Palacký charakterisuje stručně kroniky a kronikáře i různé zapisovatele pamětí a životopisce, zvláštní, dobrou zmínku činí o Aeneovi Sylviovi Piccolominim (potom papeži Piovi II.), za to rozhodně odsuzuje Václava Hájka z Libočan, o němž dí, že »celý dějezpyt a dějepis český nezná většího škůdce nad muže toho,« který s neslýchanou nestoudností vymýšlel a líčil příběhy nebývalé. Palacký velebí archivy domácí, zvláště archiv Třeboňský, jako jistě předůležité studnice dějezpytecké. Z dějepisců *nového věku našeho* mimo jiné Palacký jmenuje Bohuslava Balbina, »jesuitu vlastenský smýšlejícího, r. 1688 zemřelého, jenž podivu hodnou láskou a pilností, setrvalostí a všestranností po celý věk života svého dějinné památky vlasti naší shledával, pořádal a na světlo vůbec vydával; zásluhy jeho byly by věčné, kdyby spolu kritický smysl jím byl vládnul.« Pak připomíná Pešinu, Krugera, Beckovského a jiné a přechází k učenému a důmyslnému piaristovi Gelasiovi Dobnerovi, kterého nazývá »otcem české kritiky«, k Dobrovskému, Pelclovi a vrstevníkům, jako byl Pubička, jenž »pozůstavil po sobě dílo sice mnohomluvné, ale jalové a nezáživné.« Ukončuje výborný svůj »*Úvod*«, těší se první kritický dějepisec náš nadějí, že za ožilé snahy, aby vydávány a shledávány byly prameny dějinné, »nedalecí potomkové naši ve všestranné známosti dějin předků svých kochati se moci budou.« Škoda, že se toho nedočkal Palacký, jenž *došed v »Dějinách« jen po rok 1526*, r. 1867 v předmluvě do »Dějin« napsal: »Já jen z té duše přeji a Pána Boha prosím, aby milovanému a po všecky časy nad jiné těžce zkoušenému národu našemu co nejdříve dostalo se věrného

cadla veškeré jeho minulosti, ku poučení, zpamatování a otužení v bytu svém, by vždy *kráčel po cestách pravdy a práva, i aby pýchal ve zdaru, aniž kdy zmalomyslněl v protivenství,* a jenž si ál, aby »zásady pravé *humanity a křesťanství* hlouběji vnikly do ucha lidu.« [1])

---

rcibiskup pražský Jan Jos. hrabě Breuner a opat sv. Mikuláše Maurus Roučka ve sporu o patronát kostela v Hrnčířích.

Podává Dr. Frant. Krásl.

Opat kláštera u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském aurus Roučka (1682—1714) r. 1703 koupil statky Šeberov a Hrnře za 38.000 zl. [2]) V Hrnčířích byl kostel sv. Prokopa, kdež přiuhoval bývalý toho času farář jirčanský Bedřich Winsch, klášterník idu cister. na Zbraslavi. Jak se opat Maurus v držení statku Šeerovského a Hrnčířského byl uvázal, někdy v prosinci r. 1703 žádal konsistoři pražské, [3]) aby jemu ponechána byla administrace koela hrnčířského, tím se zakládaje, že P. Winsch nevede správu stela hrnčířského z důvodu, že by Hrnčíře byly filiálním kostelem rčan, anebo, že by z moci konsistoře tam býval dosazen, ale že kdejší držitelové statku Šeberovského, jak sami doznávají, faráři Winschovi k jeho žádosti správu kostela o své újmě a jen na čas onechali.

Na podanou žádost vyřízení nedostav, opat Roučka podáním dne 7. ledna 1704 podruhé obrátil se na konsistoř, žádaje za to, v zájmu služeb Božích a duchovního prospěchu osady hrnčířské monicky potvrditi ráčila P. Jiřího Greiffa, jejž tam jako administrátora byl dosadil, a by P. Winsche s jeho rekursem v té věci deným ráčila a limine zamítnouti.

Když konsistoři se nevidělo panu opatovi ihned býti po vůli, olutní prelát spornou věc jinak chtěl luštiti: faráři Winschovi písaři šeberovském na administraci v Hrnčířích poslal písemní pověď platnou ode dne sv. Jiří, listem ze dne 20. března 1704 loživ, [4]) že nikdy nedopustí, aby Hrnčíře přibrány byly jako filiální ada k faře jirčanské, ježto nedá se nikterakž dokázati, že z moci ední přivtělení takové někdy bylo se stalo; administrování v Hrnčích bylo prý doposud jen výpomocné; sám jsa nyní s to, aby atřoval kostel kněžími svými, nechce prý obtěžovati kněží cizích.

---

[1]) »*Pamětník*« Palackého; ve výborném článku Kalouskově, str. 230.
[2]) Fr. Ekert: Posvátná místa král. hl. města Prahy II. str. 359.
[3]) Archiv arcibiskupský: LXII. Religiosorum Ord. S. Benedicti Monasterii Nicolai fascis unicus N. 9. lit. a. — [4]) L. c. N. 9. lit. b).

Farář Winsch ve sporné věci dožadoval se ochrany u patrona svého hraběte Frant. Václava z Trautmannsdorfu, ale s dobrou se nepotázal: hrabě stížnost Winschovu poslal, kam slušelo, panu arcibiskupovi, jenž k vyřízení dal ji konsistoři s listem [1]) ze dne 17. dub. 1704, vysloviv tam zaslouženou důtku opatovi i faráři: p. opatovi za to, že faráři jirčanskému administraci v Hrnčířích ode dne sv. Jiří vypověděl jako nějakému sluhovi či běhounu — veluti cuidam famulo aut cursori — panu faráři pak za to, že ve příčině církevního beneficia nevyhledal příslušné instance, ale osobu laickou, nepředložil-li snad žalobu svou již dříve konsistoři. Nevěda pak, přísluší-li ve příčině kostela hrnčířského panu opatovi něco práva a je-li tento od farního kostela jirčanského separabilis či nic, ukládá konsistoři, aby věc náležitě vyšetřila, třeba by byl separabilis, nikdy prý nedopustí, aby proti zásadě: »Beneficia ecclesiastica ecclesiasticis regularia regularibus« řečený kostel podřízen byl klášterníkovi.

Zatím nadešel den sv. Jiří, tedy výpověď faráři Winschovi na administrování v Hrnčířích daná měla vejíti v platnost. Farář Winsch vyžádal si na konsistoři informaci, má-li tedy po sv. Jiří služby Boží zastávati, a výnosem konsistorním [2]) ze dne 26. dubna 1704 dáno mu poučení, aby vše zůstalo při starém pořádku: (»Omnia maneant in statu quo, et prout hactenus practicatum fuit, consequenter continuabitis, quousque ex Venerabili officio aliter non fuit ordinatum.«)

Hned potom do konsistoře došel list [3]) pana opata Roučky ze dne 28. dubna 1704, jímž děkuje konsistoři slušně za to, že mu stížnost p. faráře Winsche k vyjádření byla zaslána a prohlašuje, že nechce nikterak pravomoci Ordinaria zneuznávati anebo urážeti, ale prosí toliko, aby důkladně bylo prokázáno, že kostel hrnčířský někdy pravomocí arcibiskupovou ve srozumění s pánem statku Seberovského jirčanskému kostelu byl přivtělen. Jestliže předešlí majitelé panství faráři jirčanskému administraci v Hrnčířích dopřávali, — dokládá p. opat — stalo prý se jen precario modo et gratuito, non de jure, čemuž nasvědčuje důvod, že před 14 roky farář jirčanský tam správu kostelní nevedl. Hlásí-li se opat nyní sám k vedení správy, proto hlavně se děje, aby jinak právo se nepromlčelo a kostel aby každou neděli a svátek řádnými službami byl opatřen. Když hrabě Bedřich z Trautsmannsdorfu faru jirčanskou nově byl zřídil, zajisté prý faráře dostatečným obročím opatřil, nemaje moci, ukládati kostelu na statku Šeberovském za povinnost, faráře jirčanského vydržovati, aniž měl práva, vesnice Vestec a Stiměřice odtrhovati od kostela hrnčířského, kamž od starodávna již příslušely. Ježto tedy Hrnčíře nyní právem kupním opatu náležejí, jest prý jediné jeho věcí, duchovní správu tam opatřiti, což svými duchovními bez obtíží dovede; prosí tedy konsistoř za milostivé svolení, aby od dne došlé této prohlášky kostel hrnčířský in spiritualibus směl spravovati.

Konsistoři nevidělo se hned tak rozhodnouti, a rozkvašení sousedé škorpili se dále na vzájem: Farář jirčanský, na výpověď nic nedav, docházel pořáde do Hrnčíř konat služeb Božích, jak konsistoř jemu byla uložila, a opat z kostela ho vyháněl a dvéře před ním zavíral. Těžce to nesl farář Winsch a žaloval na opata dne 18. srpna

[1]) L. c. N. 9. lit. c) — [2]) L. c. N. 9. lit. d). — [3]) L. c. N. 9. lit. e).

r. 1704 u konsistoře, a když tam odtud čtyři neděle vyřízení nepřicházelo, žaloval znova podáním [1]) ze dne 19. září 1704, a to hned pro dvanáctero věcí, jež stručně uvádíme:

1. Hned po sv. Jiří pan opat po ševci kostelníkovi — jenž jest jeho poddaný — vzkázal mi, že mne do kostela nepustí;

2. po řeholníkovi P. Řehořovi, jenž v Chodově správcuje, opět mi vzkázal, že mi z důchodu panství Šeberovského poplatek 21 kr. za mše dávati nebude;

3. osadníkům hrnčířským opat zakázal, aby mi za štolu nic nedávali, a půl léta také nic mi dáti nechtějí;

4. zapověděl také dávati mi mléko, a také skutečně nic nedostávám;

5. v neděli po sv. Prokopě, kdy koná se v Hrnčířích poutní slavnost, p. opat pozval si kazatele sám, a když jsem ho na kazatelnu nepustil, kázání učiniv sám, p. opat pro svého kazatele dal venku na hřbitově postaviti kazatelničku zatímní;

6. k téže poutní slavnosti do Hrnčíř pan opat, nevím odkud, dal přinésti ve slavném průvodu nějaké relikvie sv. Prokopa;

7. pan opat již několikráte v Hrnčířích sloužil slavnou mši svatou, mně ani slovem napřed se nezmíniv;

8. také již nějaký zvon tam znova posvětil;

9. klášterník P. Řehoř, nejsa farářem, ale jen správcem hospodářským v Chodově, svolení ode mne si nevyžádav, na hřbitově hrnčířském zpovídal;

10. kostelník, švec Frant. Bělohoubek, proti mé zápovědi a bez mého povolení, několik lidí tam pochoval a jako nějaký farář i kropáčem vykropoval;

11. ač kalich vždycky v kostele hrnčířském se ukládal, kostelník jej nyní po mši sv. posílá do Šeberova, a přijdu-li mši sv. sloužit, z pravidla já i lid přes hodinu musíme čekati, než kalich se přinese, a proto raději vzal jsem nyní kalich k sobě, aby někdy nestalo se, že bych kalicha nemaje, nemohl mši sv. sloužiti;

12. nedávno, dne 14. září, p. opatovi poníženě jsem dopsal, aby mi za konání služeb Božích náležitý půlletní plat poslal, ale odepsal mi, že ani sám ani osadníci nic mi dávati nebudou »quod non petitus servus nullam mercedem habere debeat«, s tím dokladem, že mně podruhé správu vypovídá.

Vypověděv všeckno, čím ho opat sužuje, farář Winsch na konec prosí, aby konsistoř se ho ujala, k platu mu dopomohla a pokojné držení správy kostelní mu vymohla.

Konsistoř faráře svého ujímala se horlivě sice, ale s resolutním opatem bylo těžko se smlouvati. K opětné žádosti opatově, jež dne 1. prosince 1704 [2]) došla do konsistoře a k tomu se nesla, aby jím do Hrnčíř praesentovanému administrátoru P. Řehoři Greiffovi kanonického stvrzení se dostalo, konsistoř týmž dnem, tedy dne 1. prosince 1704, ostře pověděla, [3]) že pp. kons. radové žádost jeho dosud nevčasnou bez vyřízení odkládají, zároveň důtku mu vyslovujíce za to, že nevyčkav rozhodnutí, kam Hrnčíře právem náležejí, dovolil si, jak farář jirčanský konsistoři žaloval, z kostela hrnčířského odnésti altare portatile s kostelním klíčem, čímž na veliké pohoršení

[1]) L. c. N. 9. lit f). — [2]) L. c. N. 9. lit. h) — [3]) L. c. N. 9. lit. h).

osadníků stalo se, že v 1. neděli adventní ani mše sv. sloužena býti nemohla. Tím se zakládajíce, že »spoliatus ante omnia restituendus veniat et pendente inquisitione nihil innovari possit, imo omnia in statu quo manere debeant, nařizujeme, aby pan opat nejen dal odnésti klíč a portatile kam patří, ale také opatření učinil, aby desátky i zadržené platy faráři jirčanskému řádně se vyplatily bez odkladu.«

Pan opat se nezalekl. Dovolávaje se právní zásady, že žalované straně má se dávati opis žaloby, listem [1]) ze dne 11. prosince 1704 vyžádal si na konsistoři opis žaloby faráře jirčanského, dokládaje, že do toho času s odpovědí počká.

Učinila-li mu po vůli konsistoř, či neučinila, pověděti neumíme — z listin jsme se toho nedopátrali — ale za nedlouho farář Winsch podáním [2]) ze dne 22. pros. 1704 pana opata u konsistoře žaloval na novo: »Pro násilí, jež mně p. opat činí, správu kostela hrnčířského na dále vésti nemohu. Klášterník, jejž tam p. opat poslal, s kazatelny již zřejmě ohlásil, že na dále sám v kostele sloužiti a farní funkce zastávati bude. Když jsem posledně v neděli třetí adventní přišel do Hrnčíř, chtěje tam mši svatou sloužiti, bylo mi zabráněno tím způsobem, že svrchu uvedený klášterník vystoupil na kazatelnu a po kázání hned sám pan opat mši sv. odsloužil, mně pak bylo řečeno, chci-li celebrovati jako host a ne jako administrátor, že jest mi dovoleno. Mohl jsem ovšem zachovati se dle zásady: vim vi repellere licet, ale lidu pohoršiti nechtěje, raději klidným jsem zůstal a nebyl bych jinak také ani nic nepořídil — a tak již podruhé na veliké mé ponížení bylo mi pryč odejíti. Že pak nedávno pan opat přede mnou kostel zamkl jako před nějakým veřejným zločincem, toho, věru, nezasloužil jsem si, přes 15 let tam obětavě slouživ kostelu. Zvítězí-li na konec přece jen p. opat, jak se tím chlubí a strhne-li Hrnčíře s Vestcem a Stiměřicemi na sebe, fara jirčanská zchudne na dobro. Říká-li pan opat, že jsem Hrnčíře spravoval jen podmínečně, než totiž jinak o správu tam postaráno nebude, není tomu tak: já nikdy o podmiňování nic neslyšel, aniž p. hrabě Trautmannsdorf s nějakou podmínkou faru jirčanskou zřídil, ale »absolute« a k tomu hledě, že jmenované vesnice správou žádnou opatřeny nebyly a majitelé panství Seberovského k tomu se neměli, v Seberově administrátora vydržovati, a dokládám, že před 14 roky písemním dekrétem vikar. úřadu v Brandýse n./L. administrace v Hrnčířích řádně byla mi svěřena a do ochrany nejdůst. konsistoře se doporučuji.

Jako douška připsal ještě, že řečený klášterník mimo mši sv. i svátostmi jinými v Hrnčířích přisluhuje a beze svolení farářova mrtvoly tam pohřbívá.

Žalobní spis páně farářův plný nářku a bědování konsistoř dostala dne 22. pros. 1704, a hned nazejtří došel jí podobný dopis pana opata [3]) ze dne 23. prosince 1704 jako odpověď ku dvojímu výnosu konsistornímu ze dne 12. t. m., jímž se ohrazuje proti útokům P. Winsche a žádá zadostučinění.

Konsistoř, tím jsouc si vědoma, že prelát po právu nejedná,

[1]) L. c. X. 9. lit. i. — [2]) L. c. X. 9. lit. j. — [3]) L. c. X. 9. lit. k.

podáním [1]) ze dne 29. prosince 1704 obrátila se na samého arcibiskupa. Poukázala k tomu, že opat Maurus nevyčkav konečného rozhodnutí arcibiskupského či konsistorního o tom, dá-li kostel hrnčířský od beneficia jirčanského se odděliti, aniž dbaje konsistorního vyřízení, by ničeho se neměnilo, dal odnésti portatile s klíčem kostelním, aby tam farář jirčanský mše sv. sloužiti nemohl, připomenula dále, že panu opatovi, jenž k tomu, co se bylo stalo, mlčky se přiznal, nařídila, aby oltář i klíč vrátil a odvolal příkaz faráři jirčanskému neodváděti platy, jež mu za duchovní správu v Hrnčířích náležejí po právu, pan opat však nejen že nic neučinil, ale dokonce faráře jirčanského jako správce kostela neuznává a sám tam správu opatřuje; ježto tedy p. opat konsistorního nařízení nic nedbá a na újmu pravomoci arcibiskupské, jak se zdá, jiné věci ještě prováděti v úmyslu má, konsistoř prosí, aby p. arcibiskup nařiditi ráčil, jaké opatření za takového stavu věcí učiniti by se mu vidělo.

Pan arcibiskup uložil konsistoři, aby provedeno bylo napřed důkladné vyšetření nemístných výstupů v kostele hrnčířském, jichž původem p. opat byl a aby arcibiskupu podala se o tom zpráva.

Na ten účel do kanceláře v Dolních Břežanech povolán byl rychtář Ondřej Karkuský se 14 jinými sousedy z Vestce, rychtář Pavel Vaněk ze Stiměřic se čtyřmi sousedy. [2]) Co na úřadě břežanském vypověděli, z listin nedovídáme se — patrně protokol o tom sepsaný se ztratil — ale farář Winsch na rubu listu, na němž svědkové poznamenáni jsou, připsal: »Přítomní svědkové ještě o jednom násilnickém faktu svědectví vydávají: o novém totiž roce ve Vestci zemřel nějaký staroch jménem Mikuláš Šatalík, můj osadník. Abych nemohl jej pochovati ani v Jirčanech ani v Hrnčířích, několik sousedů hrnčířských a šeberovských bylo posláno p. opatem, aby mrtvolu odnesli; přišli dvakráte: ponejprv přišli z večera, ale vestecký rychtář mrtvolu odnésti jim nedovolil; podruhé přišli s rychtářem šeberovským právě, když sedláci vestečtí měli jednání v Břežanech; vzali mrtvolu, položili na nosítka a bez kříže, beze světel a beze všech obřadů církevních ji donesli do Hrnčíř, kdež v oktavě mláďátek P. Benediktin ji pochoval. Mezi lidem z toho vzešlo pohoršení nemalé.«

Farář Winsch, jemuž bylo uloženo, aby svou žalobu, že opat dal odnésti oltář i klíč od kostela, opřel výpovědí alespoň čtyř hodnověrných lidí, zaslal konsistoři svědectví, jež vydal Šimon Skuherský, kovář a soused jesenický, těmito slovy: »Já podepsaný známo činím, že jsem pominulého léta 1704 v první neděli adventní šel na mši svatou do Hrnčíř. Poněvadž byla zima, zašel jsem pro zahřátí do hospody hrnčířské, kde od ševce Františka Bělohoubka, šenkýře hrnčířského a spolu kostelníka, jsem slyšel, že pan farář jirčanský tam služby Boží konati nemůže, poněvadž Jeho Milost pan prelát z kostela hrnčířského oltáře a klíč pryč vzíti poručil. Že tomu tak jest, s dobrým svědomím vysvědčuji a kdyby potřeba kázala, přísahou potvrditi chci.«

V podobném smyslu zní svědectví, jež vydal Václav Doubek, řezník a soused jesenický; Vilém Pátek, císařský poštmistr, latinskou doložkou svědectví obou ověřuje. [3])

---

[1]) L. c. N. 9. lit. l). — [2]) L. c. N. 9. lit. n). — [3]) L. c. N. 9. lit. o.

Farář Winsch sám již o několik dní dříve podáním[1]) ze d 12. února 1705 podal zprávu konsistoři, že závažným svědkem věci, o níž tu jde, jest kostelník hrnčířský: »Když jsem v první n dě adventní přišel do Hrnčíř konat služeb Božích a kostelník řekl, aby k stel otevřel, odpověděl: »Do kostela nemůžeme:« a pt ne, ptám se a on, »protože včera večer došel sem rozkaz od naše pana opata, abych portatile a klíč kostelní donesl do kanceláře v Seberově a já za tmy s lucernou jsem to odnesl.«

Než vyšetřování se odbylo, faráři Winschovi podáním[2]) ze d 9. února 1705 vylíčilo se jí zase podati zprávu, co pan opat uči ve svátek očišťování Panny Marie: »Když jsem na ten svátek při di Hrnčíř, byli tam již dva otcové benediktinští, jeden z Prahy druhý z Rehvl, chodovský správce. Spatřiv je, pravím: »Coko tu děláte, děláte z moci velebné konsistoře. — a oni na to: »A n co tu děláme, děláme z moci našeho nejdůstojnějšího pana opata Na to řekl jsem, že všecko ani způsobem nedovoleným i neplatný od biskupa approbace nemajíce, ježto z approbace jde jurisdik Oni pak odpověděli, že jsou kněží approbovaní a když jsem se ch sta, ke mši svaté, naprosto mne k oltáři nepřipustili, dokládají že ani v bráchnenu mne k oltáři nepřipustí. Žádal jsem tedy, aby alespoň kromnicky mohl posvětiti, ale odbyli mne, abych si je p světil jinde, tady prý ne. Chtěj nechtěj, musil jsem odejíti s nep řítenou. Dokládám ještě, co v posledním podání jsem zapomněl, v neděli třetí adventní v Seberově pan opat vyjádřil se do slova takt »Est quaestio, an ego dependeam a V. Consistorio, et est quaest an ego parere debeam Decretis consistorialibus. Na slova ta odp věděl jsem: »To nevím, jaká práva pan opat má.« Nad to je mně si stěžovati, že platu od pana opata nedostávám a z kole v Hrnčířích a v Seberově mimo jediný krejcar pranic jsem nedost Prosím tedy velebnou konsistoř za odpomoc.« Faráře Winsche zpráv v konsistoři způsobila pobouření. Dopisem[3]) ze dne 12. února 17 panu arcibiskupovi oznámila, co se stalo, dokládajíc, že věc žá nápravu okamžitou a panu opatu že musí se dostati kanonické

aria ejusdem dominii, Antonius Josephus Wortinius, filius quae-
is ibidem; a zní do slova: »My podepsaní tímto dosvědčujeme,
k žádosti důst. pana faráře Winsche v neděli Sexagesimae šli
e do kostela hrnčířského a v sakristii zastali jsme dva kněze
ediktinské. P. Řehoře a P. Vojtěcha; pan farář Winsch za naší
omnosti slušně je pozdravil a takto je oslovil: »Reverendi patres,
um iterumque venio, authoritate nostri Venerabilis Archi-Episco-
s Consistorii (titul) hic peracturus divina.« Ti pak odpověděli:
nos venimus authoritate nostri reverendissimi domini abbatis
icut Ima vice vestram Paternitatem ad celebrationem non ad-
imus, ita nec hodie, nec in posterum admittemus.« Když pak
farář byl se zeptal: »quo ex mandato non esset admittendus,«
pověděli: »ex mandato nostri reverendissimi domini abbatis ut
oni hujus Ecclesiae.« A tak se stalo, že pan farář jirčanský
táři nebyv připuštěn, musil pryč odejíti. Na svědectví toho náš
pis a pečeť.

Pádných dokladů o neposlušnosti pana opata vůči panu arci-
upovi konsistoř měla tu po ruce s dostatek, ale pojednou
i jednání o spornou věc se zastavilo, a otcové benediktinští klidně
hospodařili v Hrnčířích.

Po třech letech s věcí hnulo se zase asi z té příčiny, že farář
sch měl dostati se na faru v Česlicích. Konsistoř uložila mu
rovati, v jakém stavu kostel hrnčířský, jejž dříve spravoval,
ští a tázala se také, jak dlouho tam vedl správu a proč tam
eadministruje? K dotazu odpovídaje [1]) podáním ze dne 1. pro-
e 1707, pan farář opakoval, co ke sporné věci se odnášelo, a
í: »Byv asi před 18 roky po prvním zřízení fary jirčanské tam
zen, hned potom pan Krištofor Přehořovský, držitel panství
erovského, nabídl mi, chtěl-li bych jako soused převzíti správu
ela sv. Prokopa v Hrnčířích Jsa ochoten správu převzíti, do-
jsem důst. našemu panu vikáři brandýskému, jenž mi odpo-
l v ten smysl, abych jako soused rozhodně správu převzal, a
e tedy vikariátní licenci, ve správu jsem se uvázal a po čtrnáct
pokojně ji vedl, připomínaje, že kostel hrnčířský k jirčanské
nikdy nebyl přivtělen.

Po čtrnácti letech panství Šeberovské koupil pan opat od sv.
uláše na Starém Městě v Praze a hned potom správu kostela
čířského písemně mi vypověděl s tím doložením, že sám maje
tí s dostatek, kteří správu vésti mohou, cizí výpomoci prý ne-
ebuje. Dostav výpověď, zeptal jsem se nejdůstojnější konsistoře,
n-li výpovědi dbáti či nic, a dostalo se mi vyřízení, abych
dále správu vedl, dokud jinak nebude nařízeno. Na základě
to nařízení chtěl jsem správu vésti dále, ale pan opat dekrétu
biskupského nic nedbaje, důsledně a rozličným způsobem v admi-
rování kostela mně překážel: hned r. 1704 v neděli po svatém
kopě způsobil slavné procesí z Chodova do Hrnčíř a k slavnosti
mého vědomí pozval si kazatele cizího, já však na kazatelnu
nepřipustiv, sám jsem kázal. Pana opata tím podráždil jsem
álo, tak že ihned osadníkům mým zakázal, aby mi za služby
nic neplatili. Třeba jsem nic nedostával za služby Boží, přece

[1]) L. c. N. 9. lit. t).

jsem tam docházel a každou třetí neděli nebo svátek sloužil. To tedy cestou vynnati mne nemoha, jinou si na mne vymyslil, nařídi aby, ať přijdu, kaleen se mně nevydával, pak aby oltářní kámen z kostela se odnesl a na konec, aby se mi kostel neotevíral, co opravdu se stalo, tak že jsem s mnoha osadníky na veliké pohoršení lidu prvé beze mše sv. musil odejíti. Potom již benediktini sami k rozkazu pana opata začali tam mše sv. sloužiti a lidu s svátostm přisluhovali, ale já přece jsem tam docházeti nepřestal. Kdykoliv jsem tam přišel, bývali tam již buď pan opat sám s některým klášterníkem a za jeho nepřítomnosti dva i tři kněží klášterní, a chtěl-li jsem měl svatou sloužiti, říkávali: »Reverendissimus dominus noster Abbas non permittit.« Dovolával-li jsem se toho přicházím k rozkazu nejdůstojnější konsistoře, říkávali: »Et nos venimus nomine et mandato nostri domini abbatis;« poukazoval-jsem k tomu, že od Ordinaria plnomoci nemají, odpovídali: »Habemus talem, qualem vos, Vestra Paternitas.« Tak to chodilo po fáze, kolikráte jsem přišel, tolikráte byl jsem od nich zpět poslán. Dostav poslední nařízení od nejdůstojnější konsistoře, abych přibral k svědě několik svědků latiny znalých, v neděli Quinquagesimae — jak se pamatuji —[1] do Hrnčíř na služby Boží odešel, aby před svědky bylo prokázáno, budu-li připuštěn k oltáři či nic, učinil jsem co mi bylo nařízeno, ale k oltáři jsem připuštěn nebyl. Nejdůstojnější konsistoř načež tedy nařídila, že od pana opata přemnoho příkoří a násilí bylo mi přetrpěti a prosím, aby mi nebylo vykládáno ve zlé, že nedministruji, jakoby se to dělo z lenosti, ale aby seznáno bylo, že příčinou jest jen a jen násilí, činěné se strany pana opata, to ponížené vylož v. do přízně nejdůstojnější konsistoře se poroučím.

Zprávu tu farář Wünsch konsistoři poslal ještě z Jirčan, jež podepsán jest »curatus in Jirčany«, ale za nedlouho byl již praesentován na faru českokou. Konsistoř přiloživši jeho referát, administrace kostela hrnčířského se týkající, podáním[2]) ze dne 19. prosince 1707 arcibiskupa důkladně informovala o sporné věci takt

věci dal kam patří, on však k věci neodpověděv, žádal jen za
nikat podané žaloby; my na to replikovali jsme, aby napřed,
nésti dal, vrátil na své místo a všecko ostatní aby ponechal
tu quo, až jak ve sporné věci stane se konečné rozhodnutí.
pat odnesených věcí nevrátil a trval na své presentaci. Zatím
se jiná věc nepřistojná: Ve Vestci zemřel nějaký Mikuláš
k, poddaný hraběte Trautmannsdorfa; v týž den, kdy sedláci
ti byli právě v Břežanech při úředním jednání, k rozkazu pana
přišlo několik jeho poddaných lidí ze Šeberova a z Hrnčíř
stce, mrtvolu násilně vzali a beze všech obřadů církevních
i do Hrnčíř, kde ji P. Placid z řádu benediktinského pochoval;
o tom podal farář Winsch a svědkové úředně o tom byvše
hnuti, že se tak stalo, dosvědčili, jakož i o tom sem zpráva
odána, že dva kněží benediktinští faráři Winschovi mši sv.
čířích sloužiti násilně zabránili, o své újmě v Hrnčířích svá-
přísluhují a v jednání takovém pokračovati usilují. Bylo nám
Vaší Milostí oznámeno — konsistoř píše ještě — že pan Otmar
opat břevnovský, na světské farní beneficium na panství Kla-
ém, jež nedávno byl koupil od kněžny z Toskány, po resignaci
a Hlavy dosaditi chce některého klášterníka svého; takové
ti odporuje však církevnímu zřízení, jak patrno z »Lib. Decret.
r. lit. XXXVIII. de jure patronatus Cap XIII »Si jus Patronatus
iae devenit ad Exemptos, per hoc in nullo debet laedi jus
pale« a tamtéž Hospitalariis (a. 1180.) »Cum saeculum reli-
is. Prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorum, aliterve
itorum, vel etiam alio modo jus Patronatus in Ecclesiis pa-
libus acquisiveritis, Episcopo jus parochiale minuere praesu-
« Tolikéž jasno z Lib. Decret. 3. in VI. tit. de praebend. et
Cap. V. »Cum de Beneficio Ecclesiatico consueto Clericis
laribus assignari, et provideri mandatur, de illo debet intelligi,
tanto tempore ab uno vel pluribus Saecularibus Clericis in-
s in eo Rectoribus, extitit continue et pacifice gubernatum,
iescriptio legitima sit completa, etiamsi ante vel post, Religiosi
loque administraverint in eodem; quando vero scribitur, ut
leatur de aliquo prioratu, qui per Religiosus juxta modum
issum est solitus gubernari; nisi hoc in litteris caveatur ex-
« Jest se i toho obávati, aby neopakovaly se případy jako
šticích, jež nedávno od hraběte z Bubna a Litic koupil opat
ibský: ten zajisté hned, jak smrtí nebo resignací nynějšího dě-
Václava Vojty, beneficium se uprázdní, na děkanství bude
dosaditi klášterníka, tak stále obmezovati se bude jurisdikce
skupská a nejlepší beneficia odejmou se kněžstvu světskému.
nu přihlížejíce, soudili bychom, aby Vaše Arcibiskupská Výsost
ovala k papeži a zároveň, ježto periculum in mora, na zjednání
ní odpomoci k internuntiatuře vídeňské, aby dekrétem papež-
bylo zakázáno, na světská kurátní beneficia dosazovati kněze
rní.«

Arcibiskup referát konsistorní vzav na vědomí, dekrétem [1]) ze
ledna 1708, jenž konsistoři svědčil, jednání P. Přehořovského
ejšího vikáře, kteřížto o své újmě správu kostela hrnčířského

[1]) L. c. N. 9. lit. w).

ským zbytečně a úmyslně se vyhledávaly, arcibiskup ukládá
stoři, aby sporná věc, o níž tu jde, s větší důmyslností a správ
v úvahu byla vzata.

»Ježto pak,« dokládá ještě pan arcibiskup, »vždycky na
nám leželo, aby všelikým zmatkům a nesprávnostem v arcid
bylo vyvarováno a na jich nápravě pracováno, nařizujeme
abyste panu opatovi dali věděti, že to naší vůli jest, aby na u
vání těžkých censur od dalších útoků a hlučných výstupů u
patronátní své právo, jehož koupí panství Seberovského nabyl,
sentováním kněze světského vykonával, ježto právně na jisto
veno jest, že přechodem panství v ruce klášterníků práva patro
změny neberou.«

Kdyby pak se vidělo, že duchovní potřeby osadníkův lépe
třeny budou knězem klášterním, p. arcibiskup nebude prý
v té příčině dáti potřebnou dispensi, ale klášterník, jenž tam s
vede neoprávněným způsobem, ať toho nechá, jinak prý by
býti potrestán suspensí.

K danému nařízení konsistoř spornou věc pilně prozkou
a podáním [1]) ze dne 12. ledna 1708 arcibiskupovi předložila
zdání v podstatě takto: »Co k administrování kostela hrnčí
odnáší se, k nařízení Arcib. Výsosti co nejopatrněji uvážili j
soudíme, že panu opatovi úředně má se dopsati a jemu vylo
ku správě řečeného kostela hrnčířského svého klášterníka P. Ů
Greiffa dne 1. prosince 1704 byl ovšem praesentoval, ale k jeh
dosti za stvrzení praesentace že doposud přihlédnuto býti ne
ježto dávno před tím mnohých přehmatů pravomoci Ordinario
ných byl se dopustil a řečené beneficium dle podstaty své jest s
za takového stavu věcí ať p. opat se napomene, buď aby prese
někoho z kněžstva světského anebo správu ponechal faráři s
nímu; chce-li pak, aby pro chatrnost obročí anebo pro jinou
vedlivou příčinu kostel spravován byl některým z jeho kn
Ordinaria za to požádá, a myslíme, že — salvá nihilominus
ficii naturâ — toho by se mu odepříti nemělo.

Jinak myslíme, že by od censur prozatím mělo se up
poněvadž spor quoad exemptionem a jurisdictione Ordinarii do
právoplatně není vyřízen; ale opatovi mělo přece by se dosta

ve správu se odevzdal a opat, jak se podobá, tomu by se opřel, nové nějaké spory a patrně i pohoršení nevzešly, máme za to, aby opatovi u sv. Mikuláše dala se lhůta čtyř neděl, po kterýž čas z milosti arcibiskupovy spravování klášterníkem platně trvati by mohlo.«

Arcibiskup návrh konsistoře [1]) schváliv, dekrétem ze dne 18. ledna r. 1708 dal jí plnou moc, aby za účelem kratšího vyřízení neblahého sporu opatovi sama potřebné napomenutí učinila, a jestliže p. opat pro správu řečeného kostela v Hrnčířích klášterníka, jenž tam doposud administruje, bude presentovati a za připuštění jeho slušně žádati, aby mocí přítomného dekrétu žádoucí dispens jemu vyhotovila.

Tím neblahý spor došel klidného vyřízení a ježto žádných listin té věci se týkajících jsme nenalezli, nelze nic o tom pochybovati, že opat učinil, co posledním dekrétem arcibiskupovým mu učiniti bylo nařízeno.

Václava Františka Kozmanecia spisování historická.

K tisku upravil Dr. **A. Podlaha.**

Část prvá.

Zvláštní pocit zvědavosti a tesknoty zároveň zmocní se nás, probíráme-li se v zažloutlém rukopise, jehož stránky popsala ruka dávno již setlelá. Slyšímeť tu minulosti hlas, byť v dálné a nejasné již ozvěně . . . Ale i poznámky sebe nepatrnější zajímají nás jakožto paprsky, jež osvětlují nám doby dávno minulé, kdy žili jiní lidé s jinými názory a v jiném prostředí, ale s týmiž ctnostmi, vášněmi i chybami jako dnes.

Zřídka kdy setkáváme se u spisovatelů starých pamětí s hlubokými a duchaplnými reflexemi o příbězích vypravovaných — ale nelíčená prostota řádků načrtaných v bezprostředním dojmu událostí jímá náš zájem. Vídáme ovšem nezřídka, že nevystihli snad v tom neb onom správně ráz, význam a dosah událostí, avšak chápeme nejednou, proč se tak stalo, a nabýváme z toho ne-li poučení o událostech samých, tož aspoň o tom, kterak v té neb oné době na určité období historické bylo pohlíženo.

Málo které jméno ze skromných spisovatelů takovýchto spisování historických známo jest širší veřejnosti. Ani *Kozmanecius* (nar. 1607, zemř. 1679) [2]) není v té příčině šťastnější, neboť jeho spisy potkal osud, jenž k zapomenutí valně přispívá: nebylyť totiž

[1]) L. c. N. 9. lit. z).

[2]) Životopisné zprávy o něm viz v *Jir. Ruk.* l. 401; *Erwin Weyrauch* 1860 v »Sitzungsberichte der königl. böhmischen Gesellschaft der Wissen- 58—67 stručný životopis *K-ův* a přehled jeho spisův s krátkým udáním

nikdy tištěny. Toliko část jediného z nich uveřejněna byla před 65 lety v Časopise čes. Musea.[1]) Rukopis prací Kozmaneciových zachoval se v silném kvartantu papírovém, jenž chová se v knihovně staroslavné kanonie Strahovské.[2]) Mnohé listy jeho jsou již setlelé, některé dokonce chybí již docela, i jest na čase, aby tiskem bylo vydáno, co dosud z něho se zachovalo.

Podáváme zde toliko část literární pozůstalosti Kozmaneciovy, totiž jeho *spisování historická;* ostatní část její uveřejníme svým časem jinde.[3])

Historické spisky Kozmaneciovy jsou sice vesměs podřízené ceny, nicméně po stránce jazykové a slohové, jakož i po stránce kulturně historické podrží vždy svou důležitost, a to tím spíše, že vznikly v době, v níž literární činnost u nás velice byla skrovna.

Uveřejníme zde celkem *sedm*[4]) *spisů Kozmaneciových* většího i menšího rozsahu. Otiskujeme je úplně věrně; toliko pravopis jsme obnovili (pravopis vlastních jmen — ač místy velmi zpotvořený — ponechán beze změny) a interpunkci, kde toho třeba bylo, doplnili. V čelo každého z těchto spisků položili jsme kratičký úvod, v němž podáváme zprávu o příslušné části rukopisu, kterouž dotyčný spisek zaujímá, dále pak stručný obsah a ocenění jeho.

I.

Spisek o zimním králi a jeho náboženství; jakož i o obnovení náboženství katolického a pokutování odbojných.

V rukopise Kozmaneciově tento spisek *nemá nadpisu*, nýbrž označen jest pouze jakožto »opus 2«. Zaujímá str. 26.—36. Obsah vysvítá z nadpisu, který jsme mu v čelo položili. Jakožto prameny uvádí spisovatel zápisky svého otce a Kapiborského Kroniku Sedleckou (1630), a na dvou místech i sama sebe jakožto očitého svědka uvádí. Zajímavo jest, co mimochodem o svém a krajanův svých *obrácení* k víře katolické sděluje.

tak i z kroniky kláštera Sedleckého se oznámí, neboť hned
éta z poručení jeho, a to 21. prosince po poledni od jeho
:hasa a rota bezbožná kalvínská do kostela sv. Víta se sběhla,
činou, aby všeckny obrazy, jak Krista Pána, tak matičky jeho
ı Božích svatých a světic potloukla, pošlapala a v niveč
ı, kdežto jak přišli, hned nejprve krucifix, kterýž vysoko na
proti oltáři s obrazem Rodičky Boží a sv. Jana stál, dolů
a ihned potom na to plijíce nohama šlapali a neuctivě kopali,
: »Nu, již tu ležíš, pomoz sám sobě, můžeš-li,« a potom po-
oraz Matičky Boží na obraz sv. Jana, tvář k tváři, lehkovážně
: »Nu, poněvadž jste za živobytí svého vy oba na sebe
byli, milujtež se také i po smrti.« Jiné také obrazy Rodičky
ıavně tloukli a jimi o zem prali a mříži okolo sv. Jana Ne-
tého ven vyhodili; hroby s lítostí náramnou pobožných lidí
kteříž ještě katoličtí nebyli, tloukli, loupili a hrozné a potupné
oti nim mluvili, čehož ani dobré svědomí nedopustí pro stud
ıltáře bořice, a nákladné stolice lámajíce, též korouhve na
'hajíce, ven z kostela na trakařích vyváželi a to pálili. Jeden
ıcifix nejkunstovnější, kterýž byl na hrobě alabastrovém cí-
mských postavený, vyprosil na nich pan *Vilím z Lobkovic*,
mu jej dali, kterýž on do svého domu poctivě donésti po-
Na druhý pak den opět tolikéž činili a v kaplách slavných
kdež své sepultury měli, všeckny oltáře bořili a množství
reliquií a celých hlav na zem povrhujíc, na ně plili, je ko-
o nich skákali a je drobili, a to byly hlavy z počtu panen
'oršily, někdy pro Krista Pána zamordovaných, ty potom
ıené kosti jejich zlořečený a bohaprázdný praedicant *Scultétus*
ohněm spáliti, ačkoli mnozí lidé pobožní za ně prosili, ale
o užiti nemohli, když pak po nich tak šlapali, tehdy mluvili
: »Ej, což jsou to za svaté, že se nám nebrání, ani žádných
ečiní; my jim nyní jistě veliký vděk činíme, že budou míti
ıpeženci pokoj; nebudou více na ně volati: ‚orate pro nobis,
e za nás'!«
otom na narození Pána Krista postavili do prostředku kůru
stůl a okolo něho dvanácte seslí, strojíce se stolu Páně (však
ıenáležitě a nekřesťansky) požívati; nebo sám král vzal veliký
ıa míse již položený a jej na kusy lámal, a jiný po něm na
šál kladl, a po rozlámání král napřed sobě vezmouc a jiní
ı jedli a potom z hrubého kalichu víno pili, na kteréžto jejich
mnoho množství lidu pražského se s podivením a s srdce
lívalo, divíce se takovému nepořádnému stolu Páně užívání
smrti sobě připomínání, naříkajíce v srdcích, co to mají za
ı co budoucího by mohlo z takového bezbožného stolu Páně
království přijíti, poněvadž jaký by byl král, takové by chtěl
é míti. Okolo toho času bylo skrze dekret poručeno od téhož
ánům staroměstským, aby obraz umučení Božího na mostě
m stojící dolů svrhli, pravíce, že král ani královna nemohou
ı lazebníka (ten obraz tak potupně nazývajíc) nijakž hleděti.
ıžané tomu odpor učinili, pravíce, že toho nemohou učiniti,
od mnoha množství let s povolením všech obcí pražských
avený jest, nebo jestliže král chce jej dáti mocně dolů sho-
ıdy že se nějaká bouřka od lidu jistě pro to stane, začež že

oni povinni odpovídati nebudou, poněvadž by bylo těžko lid obec ukrotiti.

Tento nepořádný král nevedl sobě tak vážně a velebně, ja by na královskou důstojnost náleželo, protože se zimním časem Praze vozil na saních a na pěkné pohlaví ženské s pilností pat ano i vedle sebe sedícímu na ně prstem ukazoval, *na čež jsem, kterýž jsem toto psal, očitě patřil,* moha i jmenovati jednu vzácn krásnou měšťanku, když mimo její dům jel a ona před domem sto poklonu mu učinila, proti kteréž on zase klobouk sňal, což se krále nijakž neslušelo; měl tehdáž šaty všeckny červený, aksamito zlatými pasomány zhusta premovaný; slyšel jsem též v své n když jeden vzácný měštěnín pražský, dívaje se na téhož krále, pr mluvil k druhému, vedle sebe stojícímu tato slova: »Nyní má notnýho hejska krále, nepyšného, můžem se také s ním povozit Pánům pak českým náramně známým a přátelským se ukazov a při audienci jim dávání před nimi tolikéž klobouk snímal a o cházející od něho z pokoje svého vyprovázel, k hraběti z *Tur* i jiným na panget s bratrem svým jezdil, s přednějšími měšťkan kteréž jeho paní, nepořádnou královnu, navštěvovaly, jsa vesel, tan vedl, a když některé pro stud, kterýž náleželo jakožto k králi z chovati, jemu se líbati nedopouštěly, lítostivě to nesl, pravíc, takové nevhodnosti na nich nezasloužil.[1])

Již potom po hanebném toho přeslavného *chrámu Božího s Víta*, od jeho zběři splundrování a zohavení, jaká jest měla bý nařízenost při církevních službách a řádích po celém královst Českém, také jsem tuto o tom zmínky učiniti (poněvadž to k tém spisu mému přináleží) nepominul:[2])

1. Nejprve, že všickni zvonové mají ze všech věží sňati být a tam se složiti, kde bude o tom další královské nařízení. 2. Ka menní oltářové, totižto stavení z vápna a z kamení, na způso velkého stolu stavené, na kterémž teprva oltářové dřevění posta veni jsou, ti aby se do gruntu zbořili, poněvadž (prý) od papeženci

ní před oltářem nemá se konati, poněvadž (jakž oni bezbožně a kovážně mluvili), to na papežence náleží, kteříž praví, že při ch mšech Krista Pána přítomného dokonale mají. 7. Též, že se má při posluhování a přijímání klečeti, ale státi anebo seděti, i i křížem se znamenávání a požehnávání nemá se více ani od ze ani od žádného užívati, a kněží že tolikéž nemají se k lidem oltáře zadkem obraceti, ani co při oltáři zpěvem, ale všeckno ním vykonávati. 8. Zpovědi pak po jednom obzvláště, každého se ejnosti zpovídání, nemají více zachovávati, ale vůbecné naučení kněze vyslyšíc, slovem se hříšného býti vyznati, a jménu Pána sta, když se jmenuje, žádného klanění nečiniti. (Ó zlořečené a klaté takové ustanovení a právě ďábelské, ano horší nežli ďábel-, poněvadž tomu jménu netoliko lidé pobožní a křesťané katoličtí elikou uctivostí se klanějí, ano i všickni andělé, ba i samí ďáblové a třesou se před tím jménem, kteréž jest nade všeckny jiná ina.) O tom nyní dosti: Pán Bůh sám rač takové lidi napraviti! Dále nemocným aby se více neposluhovalo, zvláště kdyby bylo rného času, protože by se kněz mohl nakaziti. Křtitelnice koní mají ven vyvržené a radše na mísy, konvice, talíře rozdělané i, poněvadž měděnice mosazná k té věci spůsobná dosti býti že. 10. Malování dokonce žádné, ani Syna Božího, ani Svaté jice nemají (též také i pohřební Epitaphia) více se v kostelích házeti, ani jaký katechismus říkati, a ty slova svatá, kteréž se posluhování užívají, totiž, »jest pravé tělo a pravá krev Pána eho Ježíše Krista«, mají býti vypuštěna a místo nich má se : »Jest viditelné znamení.« 11. Tolikéž nemá se činiti kázaní na nou epištolu, anebo evangelium, ale něco z bible má oznámeno prorokův vzato a kázáno býti. Nyní o tom dosti povědíno.

Takového hle nepořádného krále a v svém náboženství horšího ohem nežli pohana, způsobila nám pejcha a nesvornost pánův vův českých toho času v živobytnosti pozůstávajících, z kterýchžto kteří pozdě toho litovali, že jsou k tomu volení kdy napomáhali, jž viděli takové hrozné toho převzácného chrámu Páně sv. Víta hradě pražském poskvrňování a zohavování. Ale milostivý Pán h všeckno to svou neobsáhlou mocí v nic obrátiti, a takové o své té církvi umínění a nařízení, lehkovážné a bezbožné v niveč rátiti ráčil, když toho nepořádného krále zahanbiti i s jeho celým orstvem (a ven ze země a ze všech císařských království a panství věčnost vyhnati a zkrotiti ráčil), svou pak církev vedle svých tých slibův, že s ní až do skonání světa zůstávati a ji ochraňo- i ráčí, převelmi zvelebil a mnoho množství tisícův lidí, kteříž ji e neznali, k ní připojil, tak že nyní z milosti Boží jsou horliví lovníci té svaté církve, kterýmž prve neznáma byla, ne tak yšné a svévolné potupy, jako z nevědomosti, *jakož i já, kterýž m toto psal*, poslouchaje v mé mladosti kázání jednoho theologa linis Carmelitarum velmi učeného, kterýž byl v mé vlasti v létu 1627 tanem, Pána Boha jsem žádal, aby mi dal poznání té víry, o kteréž tehdáž horlivě kázal, z jehožto kázání ten užitek pošel, že mnozí : přinucování k tomu svatému náboženství rádi přistupovali, mezi rýmiž i já jsem byl, z čehož buď jméno Páně pochváleno. [1])

[1]) Toto místo uveřejnili jsme také již v tomto Sborníku (seš. 5. str. 100—101).

Ten pak slavný chrám svatého Víta byl zase v létu 1621 dne 29. února od těch kalvínských bezbožných poškvrn od arcibiskupa pražského pana *Jana Lohelia* s pěknými ceremoniemi posvěcen, a předně veliký oltář, potom i jinší týmž pořádkem zvelebováni.

V témž potom létu Fridrich, domnělý král, od J. M. C. *Ferdinanda Druhého* byl do achtu dán, protože jest směl nenáležitě České království k sobě přijíti, dopustíc sebe i korunovati a v císařské vlastní residenci residirovati. Byli tolikéž do téhož achtu vyhlášeni kníže z *Anhaltu* a kníže *Karnovské*, jakožto zjevní rebelles proti J. M. C., kteréžto kníže Karnovské *mnohokráte jsem já v Brdě Ukerském viděl.*

Již pak téhož svrchu znamenaného léta 1621 dne 21. června byla konána hrozná a žalostivá exekucí nad těmi pány, jenž v té válce začaté proti J. M. C. se užiti dali, kteříž byli v rozličných arrestích na hradě pražském držáni, a ta se konala před ratthousem Starého M. P. na obzvláštním theatrum, k tomu žalostivému divadlu naschvále spůsobeném a černým suknem ze všech stran až na zem obitém a obestřeném, na kterouž se mnoho množství tisíc lidu jak vojenského tak i městského dívalo, kteráž konána byla pořádkem pietruchlivým takto:

1. *Joachym Ondřej* hrabě ze *Šliku*, s silnou vartou jsa doprovázen (jakož i jiní po něm, však každý obzvláštně) na theatrum žalostivě odpolu mrtvý a náramně bledý vstoupil: kterémuž byla ruka uťata, a potom hlava sťata a na věž mostskou Starého Města Pražského z vokna na nějakou železnou mísu, kteráž měla dlouhé jakoby držadlo, i s rukou položena a z téhož vokna vystrčena, a aby dolu spadnouti nemohla, bylo nad tou železnou mísou jakoby křížem železo nahoru vyduté, a takovým způsobem i jiné hlavy tam dané byly.

2. *Václavovi Budovcovi*, starému a velmi letitému pánu, kterýž pro starost sám kleknouti nemohl, ale služebník mu s náramným pláčem pomáhal, hlava sťata a na mostskou věž z okna vytažena.

14. *Maxmiliánovi Hoštialkovi* hlava sťata a do Žatce, kdež
llel, odeslána.

15. *Janovi Jesseniusovi*, doktorovi a toho času nejvyššímu
ofessoru collegii Carolini, nejprve jazyk uřezán, potom hlava sťata
ělo na čtyři čtvrti rozsekáno a za horskou branou při cestě na
ři rožny rozstrkáno; měl proto smrt tak těžkou, že jest sám
bně v legaci do Uher jel a ten národ proti J. M. C. pozdvihl
o království Českého uvedl.

16. *Jiříkovi Hanenšildovi* hlava sťata, ruka uťata a na věž
stskou obé to vystrčeno.

17. *Leandrovi Ryplovi* kterýž byl vzáctný (ale v této pří-
ě nešťastný) jurista, hlava sťata, ruka uťata, a to obé z mostské
e vystrčeno.

18. *Václavovi Maštěrovskému* hlava sťata.

19. *Jindřichovi Kozlovi* též hlava sťata.

20. *Ondřejovi Kocourovi* tolikéž hlava sťata.

21. *Jiříkovi Řečickému* také hlava sťata.

22. *Michalovi Wittmanovi* hlava sťata.

23. *Simconovi Vokáčovi* též hlava sťata.

24. *Martin Fruveju*, obávaje se nějakého velikého trestání a
tuty, jsa ve vězení na Bílé věži, z ní vyskočil a tím skokem
vu srazil; potom po smrti byl čtvrcen, hlava s rukou na Koň-
m trhu byla na justicii přibita, čtvrti pak na čtyry Pražské brány
rozcestí dané byly.

A v takovém počtu (24) byli stínáni.

25. a též 26. *Jan Kuttnaur* a *Simeon Sušický*, oba z vokna
rého Města ratthauzu pověšeni.

27. *Nathaniel Vodňanský* na šibenici Starého Města pověšen.

Tři pak osoby, totiž *Josef Kubín* a *Václav Bořecký*, též *Jan
ekla* z měst Pražských vymrskáni a vypověděni.

Naposledy *Mikuláš*, přední starší servus purkmistrský v témž
rém M. P. za jazyk k šibenici přibitý byl a potom vypo-
lín. Jiní pak mnozí, jak z vyššího tak i z nižšího stavu vědouce,
by také trestání jistého a těžkých pokut neušli, hned po vzetí
thy zutíkali, kterýchžto jména na šibenici Starého M. P. na ta-
ce plechové poznamenané a popsané pověšené byly.[1])

II.

Krátké vypsání války třicetileté.

Nejrozsáhlejší spis Kozmaneciuv. V rukopise zaujímá str. 81
160, a označen jest jakožto »opus 8.« Dle závěrečného přípisku
sal jej Kozmanecius r. 1653. V. Zahradník uveřejnil jej r. 1833
usejním čas. podle rukopisu v biskupské bibliothéce Litoměřické

[1]) Srv. *Kapthorský*, str. 109—111.

chovaného, v němž však několik listů posledních jest vytrženo; z úplného rukopisu Strahovského jest patrno, že chybí $^1/_6$ celého díla. Zahradník, nevěda o rkp. Strahovském, a nechtěje aby práce byla kusá, doplnil ji sám vlastním svým sepsáním. Podáváme tedy zde dílko Kozmaneciovo poprvé v úplné jeho podobě. Za to opatřen jest zmíněný rukopis Litoměřický zajímavou předmluvou autorovou (viz Mus. 94—96), kteréž v rukopise Strahovském nenalézáme. Edice Zahradníkova odchyluje se místy od znění rukopisu našeho; nicméně nevidělo se nám odchylek těchto uváděti, jelikož jsou celkem neveliké důležitosti.

Summovní krátké sepsání:

Tento spis oznamuje o hrozné válce, kteráž se léta Páně 1618 v České zemi začala a v Praze svůj původ vezmouc, též také tu (téměř) původem Pána Boha všemohoucího ke skončení svému přišla a to léta Páně 1648. A tak tato válka žalostivá, kterouž německou jmenují, pořád za 30 let trvala. Jaké pak byly bitvy a hlavní porážky, a jak jest mnoho lidu (buď Bohu žel, křesťanského) v té válce zhynulo, tuto se o tom v krátkosti oznámí:

Počátek této žalostivé a hrozné války jest *v Městech Pražských* učiněn od pánů stavů českého národa, kteřížto páni stavové ukrutnost provedli nad místodržícími císaře Matyáše, když je nemilostivě z oken kanceláře J. M. C. České na hradě Pražském do hlubokých příkopů vyházeli.

Ale ti vyhození páni (kteří tři byli) tudy o životy své nepřišli, nýbrž všickni ochranou Boží, odejdouc odtad, a jsouc při zdraví zachováni, po mnohá léta živi byli a své ouřady slavné (po vítězství u Prahy v létu 1620) jsouce na ně vzácně dosazeni, u veliké slávě vedli.

V ty časy téměř bouřlivé (totiž v létu 1618) z toho světa [redacted]

to vojska z obojí strany k městu *Čáslavi,* devět mil od Prahy címu, přitáhla a proti sobě se položila; císařské vojsko jsouce množené lidem knížete *Albrechta z Nydrlandu*, kteréž na pomoc M. C. přitáhlo, položilo se u jedné vsi a tvrzi jménem *Bračice*, ké pak vojsko položilo se u nějakých dvorův jménem »*na Horkách*«; jí pak, jsouce šancí opatřeni, proti sobě šest dní leželi a každého na sebe z kusů stříleli, ač více císařské vojsko; praví se pak, ze strany císařské po těch šest dní pobito bylo do dvouch set, českýho lidu 80.

Dále hnul se odtud hrabě *Dampír* s svým vojskem za *Čáslav* kolik mil, až k *Pelhřimovu* a všechno, kudy táhl, pálil a hubil, nevadž tak sobě od J. C. M. poručeno měl, aby, jakž na meze ského království přitáhne, tak a nejinak se choval, jako nepřítel nepřátelům; za ním také vojsko české táhnouti nemeškalo, ma- e obojí chuť k bojování, myslíc a chtějíc každá strana vítězství držeti; však nic méně císaři štěstí více mnohem nežli Čechům lo.

Dále potomně páni čeští o velmi velikou věc se pokusili, eráž s sebou teprva hroznou válku a krvavé bitvy přinesla, když n sobě, neprohlídajíce ke konci, jiného krále, totiž *Fridricha* falc- bí při Rejnu zvolili a po vyvolení do Prahy pojmouce, jej koru- vali i s jeho paní, kteráž byla dcera krále Englického. Ale dávno ty o tom bývalo slýcháno, což se vždyckny za pravé pokládá, ten, kdožkoliv na cizím staví, přichází o to, anebo i časem bývá i jeho vlastní odjato.

Uhři tolikéž *Bethlen Gabora*, kníže sice slavné *Sedmihradské* ě zvolili a jej i králem nazývali, kterýž v tolikémž puntu a con- rací proti císaři s Čechy držel, v kterémžto nepořádném proti vrchnosti pořádné puntu, i *Moravané* s *Slezáky* a *Lužičany* i; ale těžko nahou patou proti ostruze bojovati.

Týž *Bethlen Gabor* povolával a zval k té vojně i *Tatary,* ač to se nezdařilo vedle jeho žádosti, ačkoliv jim sliboval a je za o troštoval, že s nimi skrze tak slavná a krásná města moravská eská protáhne, o kterýchž oni nikdy neslýchali; však *Turky* ohé při sobě měl, jichž bylo do tisíce, kteříž ubohé křesťany na *ravě* zajímali a do *Turecka* k věčné porobě zaváděli; měl týž *Alen Gabor* ku pomoci své proti J. M. C. kníže *Karnovské* s pěti ci jeho lidí, jež byli *Slezáci.*

Dále potom v létu 1620 tíž puntovníci, a nejvíc Čechové a ravané i s jinými táhli s velikou mocí a chutí do *Rakous,* města vního *Vídně* dobývati a je oblehnouti, ale byli odtud šeredně od erala hraběte *Bukvoje* odehnáni, kterýž za nimi dnem i nocí l a s nimi po dvakráte bojujíc, jim do 19 set lidu potloukl a il a některé zjímal, nápodobně i kníže *Bavorské* z druhé strany ě nepřátelům císařským odpíral. I téhož ještě léta hrabě *Bukvoj* třetí napadl Čechy s jinými vojsky, jichžto téměř do šesti set mordoval.

Císař *Ferdinandus druhý,* když nepřátelé jeho táhli oblehnouti ývati Vídně, jsa v ouzkosti nemalé, všel do své tejné modli- e, a klekna na svá kolena, jakožto přepobožný Pán, mezi ji- ými modlitbami, tato slova paměti hodná ku Pánu Bohu

přednášel: »Pane, jestliže mne chceš potupiti, nechciť býti proti tomu, děj se vůle Tvá!«

V ty časy i kurfiřt *saský* válečným způsobem se zdvihna, město *Budešín* sobě podmanil.

Hrabě pak z *Dampíru,* táhna do *Uher* s vojskem císařským a tam císařské strany zastávaje a proti odbojníkům téhož království silně a hrdinsky bojuje, u *Prešpurgku* zastřelen jsa, život svůj rytířským způsobem dokonal.

Dále pak hrabě *Bukvoj*, pálíc a hubíc českou zem, přitáhl k *Rakovníku*, kdež obojí vojska spolu často šermiclujíc se hubila a mordovala, odtad oboje vojska, hnouci se, až na *Bílou Horu* ke Praze přitáhla a sšikujíc proti sobě válečné houfy a nástroje vojenské, ukrutnou bitvu konala; však dříve, než lid císařský bitvu začal, nějaký pobožný mnich cappucinus silně se Pánu Bohu s pobožnými oficíry modlil a bitvy začíti nedal, dokudž sám ji neoznámí, kdy ji mají začíti; až potom vida (nepochybně vnuknutím Božím) příležitý čas, skřikl silně na kolenách kleče: »Nyní ve jménu Božím začněme;« potom povstana, maje crucifix v ruce, před vojskem napřed šel, tiše se Pánu Bohu modle, kdež již z obojí strany vojska ukrutně padala, však více z české strany. V tom král *Fridrich* počne ven z brány u *Strahova* vyjížděti, kdež ho mnozí páni z jeho strany zastavovali, do bitvy mu jeti zbraňujíce, pravíc a radíc mu, aby sám radče svého života s svou královnou chránil a hájil, poněvadž jeho vojsko téměř přemoženo jest, v čemž on jim odpíral, chtěje předce do bitvy jeti: až vida očitě, že jeho ze všech stran utíkají a posta za postou jednomyslně oznamuje, že bitva prohrána jest, a že na ten čas žádného času ku povstání nepozůstává, zpátkem do zámku na rychlém koni všecken omámený přijel a s svou královnou, s dětmi a bratrem ano i s celým dvorem z Prahy pospíchal a do *Králové Hradce* dnem i nocí jel; tam odpočina, dále pospíchal, aby v moc vítězitelům nepřišel. Tak tím způsobem království ztratil, kteréž k sobě nerozvážlivě k žádosti Čechům přijal.

A tak tím způsobem celé království s Moravou i s jinými ze-

V témž čase hrabě *z Mansffeldu*, totiž toho léta 1621 s *Tyllym* poli bitvy po třikráte dosti prudké konali, oba jsouce chtiví vítězství obdržeti, a jeden nad druhým vítězem slouti, a ačkoliv *Tylly* osti hrdinským bojovníkem byl, však tehdáž málo vítězství odnesl, dyž jich tehdejších časův do 5000 z obojí strany padlo a zhynulo, ři tom i zjímáno.

Dále v létu *1622* týž Munsur *Tylly* s vojsky svými vždyckny ítězství vyhledával a aby nepřátely císařské potlačiti a přemoci ohl, snažných a vtipných cest a chytrostí požíval, jakož u *Vimpffen hurlachovi* do 5900 lidu zbil a zmordoval, ač někteří jistí, že by obojí strany ten počet lidu zbitého býti měl. Dále v témž létu rabě *Bukvoj* v *Uhřích* hrdinsky válčil, kterouž i bojem a přemáním vojska odporného císaři po mnohým lidu z obojí strany zaynutím, obdržel a J. M. C. k poslušenství přivedl a tam herojitským působem bojuje, jakž na udatného vojáka náleželo, zabit jest.

V témž létu *1622* v měsíci červenci vojska císařského generál totiž unsur *Tilli* s knížetem *Halbrštatským Kristianem* válčil a bitvu něl, kdežto kníže *Kristian* jsa přemožen silně utíkati musil, nebo ostatním vojskem jsa vehnán do jedné vody, jež se jmenuje *Mejn*, am přemožen násilně byl. Kdež jich opěty téměř 5900 osob zaynulo.

V témž ještě létu stala se opěty bitva veliká u *Floreach.*[1]) *Don Cordubi*[2]) s knížetem *Christianem*, kdež opěty 3050 osob že mělo hynouti, o tom se oznamovalo, tak že kníže *Christian* opěty utíkati yl násilně přinucen, kdežto i jednu ruku v bitvě ztratil, jemuž utíkání byl za věrného tovaryše hrabě *Mansfeld.* Ano i při tom ase za jisté se drží, že i král *Fridrich* do *Hollandu* své outočiště al, jsa puzen násilným honěním císařského lidu.

V létu pak *1623* ve dnech měsíce srpna opěty byl potlučen a řemožen kníže *Christian* i též hrabě z *Mansfeldu*, kteréž *Tilli* elice potloukl a porazil, tak že na místě do 3000 lidu zbitých zůtalo, a mnohem větší počet zajatých, totiž 8000 se našel; ostatní ychlým utíkáním život zachovávajíce, do Hollandu pospíšili a tam d jinší zbírajíce, s velikou těžkostí k odpírání a pomstě se strojili.

Dále v létu *1624* kníže sedmihradský *Bethlen Gabor* v *Uhřích* císařskými válčil, chtíce obdržeti zemi Uherskou, kterouž mu slioval darovati císař Turecký (nad níž ten pohan nikdy moci neměl), ttliže by prý císaře křesťanského přemohl. Ale jinak se zvedlo, eboť ačkoliv *Bethlen Gabor* měl na pomoc Turky, však s nimi nic esvedl, nebo byl velmi silně přemožen, ačkoliv sám udatně bojoval, k že mu lidu do 8000 na placu zůstalo a zajatých do 2000 raněnými se našlo.

V létu pak *1625* král *Dennemarský* maje lid čerstvý výborný, tému vítězství se troštoval, maje chuť dále a dále s císařskými lčiti, s kterýmžto lidem do *saské* země přitáhl. Ale Fortuna nešla u podle jeho vůle a chtění, poněvadž to nezáleží na vůli a moci ské, ale na Boží, nebo Munsur *Tilli* s svým lidem naň nenadále ikvačil a připadl, zmordujíc mu lidu mnoho, kdež i mnozí gavalrové vojenští na placu zůstali, mezi kterýmiž i kníže *Frytež* jest.

---

[1]) Správně: *Fleurus.* — [2]) Správně: *Cordova.*

Dále v témž létu ďábel opět jakous tragedii způsobil v *Horních Rakousích* u *Lince*, u *Cahlova* a jinde, když sedlákům vnul v srdce, aby také válku vedli, svých svobod hájili, mezi kterýmiž sedláky i mnozí lidé městští bojovní i správní byli, ti svou vzteklostí mnoho zlého působili a lid císařský i přemáhali, avšak s svou na malou škodou, až potom od vůdce *Poppenhajma* a tolikéž od *Brynara* zbiti, rozptýleni a ostatek zjímáni byli; mnohým zajatým byla dána pouta na nohy i na ruce a zanýtované tak, aby se nikdy od vundati (leč roztíti) nemohly, s kterýmižto pouty byli mnozí na galeje k věčnému otroctví zavedeni.

V létu pak *1626* ještě *Mansfeld* nejsa přemožený a maje opět lid vojanský, znovu štěstí hledal, až u *Dessau* bitvu konaje, jí přemožený jsa, prohrál, nemoha více silně povstati, poněvadž v té válce všelikou možnost potratil, kteráž vždycky velikého nákladu potřebuje, a tak on pomalu v moci a nákladu mdleje a klesaje, až do *Uher* se dostal a i tam svůj život dokonal.

V témž ještě létu kníže z *Valdštejna* s *Betklem Gaborem* válčil v *Moravě* u *Hodonína* pevnosti, a jeden druhého vojenským způsobem sužoval a utiskoval a o nic nepřemejšlel, toliko kterak by každý vítězem zůstal; však že mezi obojí vojsko hlad nemalý přišel a všeho veliký nedostatek, takže koňské maso jísti musili, následovalo od války přestání, tak že nejprve *Bethlen Gabor* vojsky svými hnouti bezděčně musil a od Valdštejnského vojska ačkoli hladem zemdleného, až do *Uher* zapuzen byl, kdež potom trvaje v *Sedmihradské* zemi (poněvadž na ten čas válka co by odpočívala) se ženil a po vykonání svadebního veselí něco málo v živobytnosti pozůstával, život svůj skrze smrt časnou dokonal a pokojně zemřel. Byl pan vysoké postavy, obličeje veselého, očí jasných a příjemného pohledění; tuto pak ctnost obzvláštní do sebe měl, že byl velmi milosrdný, čehož jsem já, kterýž toto jsem sepsal, skutečně zakusil; velmi přísný k tomu regiment nad svým vojskem držel a pro každé provinění vedle velikosti aneb malosti přečinění trestati poroučel, načež jsem já, skutečně přítomen jsa, očitě patřil.

V témž ještě létu Munsur *Tilli* válku vedl a konal s králem Dennemarským; oba vůdcové (a obzvláště král) velmi hrdinští a bojovní, jeden na druhého silně dorážeje a doskakuje, až po mnohém jeden druhého tentírování k bitvě hlavní se ponukli, kteréž jeden druhému neodepřel. Byla tehdy svedena bitva ukrutná u zámku *Lutter*, kteráž za několik hodin trvala, tak že král Dennemarský s svým vojskem náramně byl potlučen a s ním mnozí nejvyšší jakožto *Fux*, Landtgrof, na placu zůstali a lidu přes 7000 zmordováno, při kterémžto času kníže *Halbrštatský* z tohoto světa sešel.

V létu *1626* kníže z *Valdštejna*, znaje nepřátel císařských po někud veliké přemožení, vyhledávaje sobě slavného jmena a titul (což ovšem na tak vzácného válečníka a hrdinského vůdce obzvláštně náleželo), s svým vojskem až k moři půlnočnímu skrze vlip svůj bystrý pronikl a protáhl a celou *Pomeranam* sobě podmanil, dostanouc tam přenesmírného bohatství a kořisti, z kterýchžto kořistí mnoho do *Prahy* do jeho domu, kterýž on velikým nákladem ze větší dal, přivezeno bylo, obzvláštně velmi velicí obrazové z pěkné mosaze a mědi lité, též kašna s rozličnými živočichy z týchž kovů slitá, zlata pak a stříbra to říkaje bez ceny.

Dále vzal týž *Valdštejn Štrolzund, Štětín*, a po vzetí hotovil u *Wolgastu* bitvu s Dennemarskými svésti, jakož i neprodlévaje až bitvu konaje lidu přes 1800 pohubil a něco pozajímal.

Potomně v létu *1630* král *švédský*, chtě mstíti tolik lidu zmoraných, jsa udatný, smělý, mocný a hrdinský válečník, k přemáhání ářského lidu silně se stavěl, maje mnoho lidu výborného do osmi tisíc, někteří do desíti tisíc ho býti pokládali, s kterýmžto lidem na vojsko ářské připadl v *Pumřích*, nemaje téměř žádného odporu, aby do *mru* přitáhnouti nemohl, poněvadž z *Valdštejna* na čas vladařství a adu generála vojenského na sobě nedržel, s kterýmžto lidem do- l zase snadně *Štětína* a lid císařský u *Rebenic* velmi potloukl a il a odtud zase spěšně táhl k *Grybshojennu*, kterýž mocí válečnou l a dobyl, zmordujíc lidu do 2900. Maje pak po své ruce na ten štěstí, jenž mu nebylo odporné, snad proto, aby ho potom dle ho nestálého obyčeje spíše podvedlo, do *Gracu* přitáhl na lid *rvatský*, tam jich mnoho zmordoval, totiž 1100 a velmi ukrutně iém škodil, v popel obracejíc mnohá města s pevnostmi vzácnými iákladnými. Vykonávaje takovou nepříjemnou tragedii, mysl a rš svůj k Frankfurtu před sebe vzal, ale Munsur *Tilli* jakožto umný a moudrý pán čekal příležitosti času, nechvátaje na ten nepříteli odpor činiti, vida pak svou příležitost, táhl přímo *Brandeburgku* a tam lidu švédského 1000 pobiti dal. Po vykonání ové bitvy vzal sobě v dokonalý úmysl k *Magdeburku* táhnouti, ož nemeškaje tak učinil, a zlepšíc sobě vojsko, jej náramně těžce ehl, stříleje k němu dnem i nocí z velikých děl, obležené k podí přinucuje, a jim téměř žádného odpočinutí nedaje, kteréhož om s nemalou ztrátou lidu svého dobyl a želeje tak mnohého i svého zahynutí, vojákům na město netoliko prejs pustil, ale ed z gruntu to přeslavné město vypáliti a v popel obrátiti do- ıtil; hrozné zajisté divadlo tehdáž toho města a způsob byl, po- adž v prchlivým hněvu se to konalo a mírnosti v trestání za- ıvati nedopustilo, poněvadž měšťanův do 22.000 že by zahynouti lo, o tom mnozí poznamenali: ač někteří toliko 20.000 pokládají. i to jest summa velmi veliká, a byť i mnohem menší v počtu a, téměř k slyšení hrozná, poněvadž i mnoho ženského pohlaví takové furii zmordováno jest, panen pak veliký počet hanebně zněn, až takový hanebný skutek od generál *Tilliho* aby přetržen , pod hrdlem kdo by se ho více dopustil, zapovědín býti musil: o se stalo v létu *1631* okolo 8. dne měsíce dubna, [1]) v kterémžto e král *švédský* silně k *Frankfurtu* táhl a jeho silně a mocně do- al, dobydouce pak do 3100 lidu pomordoval a ke čtyřem tisícům ých a zraněných s nemalou kořistí zajal. Tomu oblehnutí od *liko Magdeburku švédský* král s velikou mocí odpor učiniti a o brániti chtěl, ale nemoha tomu dle své vůle zadosti učiniti, hle a spěšně k *Vorben* táhl a tu u veliké furii do 10.000 lidu nordoval a pozajímal, těžce komu quartýr dávajíc, mstě *Magde- ských* pádu a potlačení velikého. Odtud dále týž *král švédský* mo k *Vitembergku* táhl, spolčíc se s lidem *kurfirsta saského*, a tudy velmi silným učiněn byl, obzvláštně poněvadž i kníže *ndeburský* v spojení s ním všel, kdež teprva týž král střely na-

[1]) Na okraji *připsáno:* NB. 10. Maii.

pínal a dokonalé přemožení lidu císařského sobě troštoval; (ale jistáť jsou taková troštování, ale daremní a marná, poněvadž mimo samého Boha žádný neví, co mu večer přinésti může, jal toho na tisíce příkladů ukázati se může) ačkoliv tomu králi tí časův štěstí vojenské, jakž již svrchu napovědíno, nebylo mno odporné, poněvadž i u Lipska svedouc velikou bitvu, ji obdržel, t že generál *Tilli* násilně odstoupiti musil, vítěziteli triumfu ch neb nechtěj musejíc dopříti, ztratíc při tom lidu svého přes 8ō *Tilli* pak sem i tam příležitosti k lepšímu štěstí (kteréž mu tehd velmi odporné bylo) hledaje, dostal se až k městu *Hally*, kdež op nestrachoval se s králem bitvy svésti, v kteréž ač hrdinsky a udat se potýkaje, předce nezvítězil, nebo mu lidu do 3500 zbito by z druhé strany mnohem jich méně padlo.

Sloužilo ovšem toho času nepřátelům císařským na čas poř štěstí, pro kteréž oni náramně hlav svých vejšeji než jim přiroz dalo, pozdvihovali, domnívajíce se, že již celého Římského císařs páni budou, a že dům rakouský od nich potlačen bude, ale z n losti Boží Římský císař, vedle svého titule, jenž se píše nepřem žený, vždyckny jej zcela a zouplna zachoval a nepřemožen i s svými potomky zůstal a bohda i po všeckny časy zůstane.

Dále týž *švédský* král, následuje vysokomyslně téhož vojenské štěstí, město převelmi vzácné s lidem svým, totiž *Erfurt*, mocí vi ano i pevného zámku *Vircburku* dosáhl s znamenitou kořistí, kte za mnoho množství tisícův šacována byla, při kterémžto čase kur též podobně *Lipsko* sobě podmanil.

Týž kurfiřt *saský* po těchto vzatých městech a pevností *Praze* přitáhl a ji pod accordem dosáhl, poněvadž páni nejpředně zemští tehdáž z *Prahy* poodstoupli a s kurfiřtem nic accordrov nemínili; měšťané tehdy, užívajíce prozřetedlnosti a prohlížeje k p tomnému i k budoucímu času a rozvažujíc moudře, co by před vzato býti mělo, ano i uznávaje vojenského lidu k obhájení *Pra* býti nedostatek, na tom ustrnuli a *Prahu* tím způsobem jakž dř oznámeno, mu na čas poddali, rozumějíc tomu výborně, že žá

, čekajíc tam jiných rohův, až by jim narostly na místo
éž jim z Valdštejn srážel.
ěch časích král *švédský* dosáhl a opanoval *Oppenheim*,
likéž i mocí *Frankfurt* sobě podmanil, osadíc ty místa
ho vojska dosti silně proti outokům odporné strany, však
lo 2000 lidu jeho zbito a něco ztopeno bylo, ač jinší větší
:ládají.
ètu pak *1632* ve dnech měsíce ledna běžících, lid *švédský*
dosáhli a dobyli *Vizmaru*, pobijíc lidu do 500. A hned
ı časích *Gustavus Bamberku* dobyl, kterážto věc generála
řetězce mrzela, tak že říkaje, žádného odpočinutí míti ne-
jej nepříteli zase odňal, pomordujíc lidu švédského 1000
:h pozajímal, kteříž se rancýrovali, však zase po nedlouhém
ə vojenské Fortuny spatřil lidu svého do 700 a něco více
:teréž král, přitáhnouce silně k Nyrmberku pobil a zamor-
ınsur *Tilli* pak, vedouc tu válku dosti prozřetedlně, a uži-
vojenského způsobu všelikých prostředkův buď nepřátel
ə přemožení (jakož prý byl mysli hrdinské pán) přepravil
ı vojskem přes řeku *Lech*, za kteroužto řekou při lesích
zašancoval a ohradil, čekaje a hotově se s nepřítelem bitvu
pomínaje své officíry i vojáky k zmužilosti, aby pro svého
ıského císaře, udatně, směle a stále bojovali, že on, jakožto
ch, chce ve všem, jakž prve činil, tak i nyní na sobě pří-
žilého bojování ukázati, a že neodporuje za svého pána
ytířským způsobem padnouti (jakož již již to následovalo
lveřmi bylo, k čemuž se ten vůdce podvoloval), toliko aby
mu pánu vítězství tak mnoho, jakž by vůle měl, přinésti.
y *švédský* s velikou mocí a silou za *Tillim* táhl, a týmž
napomínaje svého vojska, k bitvě jim smělá srdce činil,
íc se přes tuž vodu, hnedky váleční houfové se bíti a jedni
dorážeti nezanedbali, až potom větší a větší bitva nastala,
ojsko královské vítězilo, neboť *Tillimu* bylo pobito do
ův a něco zajato; nejvyšší pak *Tilli* v té bitvě byl smrtedlně
a znaje, že živ nezůstane, svému knězi, kteréhož vždy při
duši k zaopatření svátostmi velebnými na cestu života
utvrditi poručil, a do *Ingolstadtu* v zemítě, již mezkové
ésti se dadouc, tam duši svou udatný a věrný bojovník za
na svého v rukou kněžských vypustil, a tak tím způsobem
j hrdinsky dokonal; z jehožto smrti jak celé vojsko, tak
M. C. *Ferdinandus druhý* nemalou žalost měl, protože byl
a přeudatné mysli a k bojování chtivý, velikou věrnost
nu svému, zachovávaje a pro to samé věčné chvály hodný.
král, ačkoliv též nemálo lidu ztratíc, veselil se z takového
a z zahynutí generála *Tilliho*; vzal před sebe oumysl tá-
Aušpurku, kteréhož i dobyl, tolikéž při tom *Mnichova*
ıtu dostal, naproti tomu zase *bavorskí* kníže *Regnšpurgk*
:ně podmanil a císaři pod moc uvedl, a tak jedni druhé
íc, nespali, ale způsobem války každá strana svou možnost
, jednak vítěze jednak mdleje, budoucích štěstí i neštěstí
.
ı předce v témž létu král moc svou válečnou provozoval,
ouc k *Landshutu*, jej sobě podmanil, ano i *Mnichov* týmž

způsobem obdržel: v těchto pak právě časích kníže z *Valdšte*
(jakž již vejšeji něco dotknuto) *Prahu* bez odporu vzal, čehož
kuřiřtský ani nenadál. Měšťané Pražští byli potěšeni z lidu
ského: nebo vejdouce na zdi, s nimi rozmlouvali a je přátelsk
tali, připíjejíce jim čerstvý truňk, jimžto že vojáci po nehrubé
rádi splní, jim zase odpovídali: jakož se tak stalo, že pěší ve
a jízdní vjedouc přes položenou od střelby z kusu zeď u *sv*
Vavřince, kterouž z *Valdštejna* silně a dosti široce poraziti
vedle žádosti jeden druhému splnili, ale vojáci sasští bez
toliko s hůlkami i s svými predicanty ven z *Prahy* s smut
obličeji táhnouti musili, nezavrouc po sobě ani těch krmniků, v kte
se sytili, ba i někteří přesytili, když v Praze nejeden z nich
od takových jim žádostivých pokrmův vzhůru bradou i s rohy,
mu narostly, lehl.

Z Prahy pak týž kníže z *Valdštejna* táhl až k *Nyrnberg*
u téhož aneb nedaleko od téhož města na jedné pevnosti se
a šancí zaopatřil, čekaje a spekuliruje na nepřítele, co před
bráti bude, hotov jsa mu odpírati; ale král maje jisté špehy
domost o z *Valdštejnovi,* na něho táhl, kdež z *Valdštejna* netr
sobě při té occasi jakého nepřátel tu přemožení, odtud ustou
poněkud jsa jeho vojsko nedostatkem profiantův zemdlené, to
musil, táhnouc až na kurfiřta pomezí, tam nepřítele oče
o kterémž jistou vědomost (že za ním táhne) měl, a podado
týž z *Valdštejn* dále bitvy s chutí očekával, kteréž mu král
neodepřel, kterážto když se začala, u veliké furii konána byla,
byla to bitva veliká a hrozná, poněvadž jedni na druhé tak
kovali, jako by citedlnosti neměli, přemáhaje i sami přem
z obojí strany jsouce, tak že se štěstí jednak k jedné straně
k druhé schylovati počalo, až potom padnutím mnohého lid
tého, jehož praví býti do 9000 a některý sto, táž bitva přet
byla, při kteréžto bitvě týž hrdinský a vysokého i znamenitého
král žalostně zamordován jsa, v bitvě padl, a tak život svůj heroi
způsobem dokonal: při kteréžto bitvě kníže *Bernhardt* statečn
počínal, bitvu napravuje a semo tam s napomínáním zo

ie tkne náboženství, byl velmi jakéhos nepříjemného a římskému e odporného, a právě kalvínského, poněvadž na hradě *Pražském* m přeslavném chrámě Božím svatého Víta, náboženství jeho, ak a jakým způsobem stolu Páně užívali, zjevně spatřiti se mohlo, ! stoje okolo stolu ubrusem přikrytého, na kterémž stála mísa ɔrná pozlacená: na též pak míse bylo nakrájeno chleba na ne- ɔé skývy, z kteréžto mísy každý sobě po králi bral, a vezmouc .u skývu, ji snědl a z kalicha hrubého podle své libosti se na- c a druhému podle sebe stojícímu podal aneb dodal, a tak až posledního. Obrazy pak jak Syna Božího, tak i rodičky jeho ıých svatých ve velikém pohanění byly, když je z jejich uctivých t dopustil sráželi a smetati, ano i s velikou potupou Pána Boha mohoucího hroby svatých poškvrňovati a lámati, jakž se to vše na uli vyryté a naproti hrobu svatého Jana Nepomuckého postavené rodně spatřiti může, kterak ten jeden takových svatých míst bořitel ouhač ihned Božskou pomstou ztrestán jsa, náhle tu scípl, jehož tvého jiní jemu rovní bořitelové z toho chrámu Božího vynesli, nlevíc potom něco takové bezbožnosti: ale svatí patronové čeští, ɔřiž v tom chrámě odpočívají, na pomstu pro takové nešlechet- sti (jakž jsem to od jednoho vzácného duchovního již v Pánu témž kostele sv. Víta odpočívajícího slyšel) ku Pánu Bohu volali. y svého svatého dědictví neráčil cizímu národu dávati a v po- nění uvozovati, což potom patrně se ukázalo, když Pán Bůh vše- ɔhoucí ten chrám Boží svým ctitelům navrátiti a v prvnější váž- st a uctivost uvésti ráčil, kteréhož posavad v držení jsou a bohdá věky, totiž do dne soudného, budou. Královna téhož krále též tového jako i on náboženství byla a obrazy svatých v veliké klivosti měla, poněvadž kolikráte, vyhlídajíc z pokojův královských Staré a Nové Město Pražské, potupně říkávala, že by ráda přes ɔst do Starého i Nového Města Pražského se projela, ale že ne- lže na toho lazebníka na mostě na kříži přibitého (míníc tím raz umučení Božího) hleděti. Takovou hle vrchnost nám nesjedno- ní a roztržitost pánův českých do Prahy uvedla, kteráž kdyby la asi čtyři léta panovala, bylo by žádného zvonu velikého na lích Pražských se nenacházelo, poněvadž mělo býti dosti na jednom ulém zvonečku při každém kostele; a tak pomalu měli jsme se té příčině s Turky a s židy srovnati. Ale Pán Bůh nedopustil ıo ničehož, změníc dle své Božské moci všeckny nenáležité a tupné rady proti své církvi umíněné, z čehož buď jeho svaté éno pochváleno.

Téhož léta *1633* ve dnech měsíce června běžících, válka předce roznécovala, a jsa roznécována náramně hořela. Nebo *Lunc- ský* vůdce válečného lidu nepřátelského s *Merodem* silně válčil ɔitvu velikou svedl, v kteréž praví, že by přes 7000 lidu zbito i mělo, k tomu množství z obojí strany raněných a zajatých. měsíci pak následujícím, totiž v červenci, v témž létu mladší že *Dennemarské* ve *Slýzku* válečným během zahynul, jsa škodně třelen, od kteréžto rány brzo zemřel. Kníže pak z *Valdštejna* *Slyzsku* svou vojenskou moc konaje, se *Švédy* se potýkal a jich O a některého více potloukl a pobil; naproti tomu kníže *Bern- d* město slavné *Řezno* mocí válečnou vzal.

V létu pak *1634* kníže *z Valdštejna* do *Egru* slavně přijel

k svému největšímu a nejhoršímu neštěstí a nenapravitedlnému pádu, kteréž ho v patách následovalo, na něž on, aby ho kdy potkati mělo, jak živ nepomyslil, měl ovšem od svých astronomův sobě často předpovídáno, že mu následuje ve válce krve vylití, ale ani oni ani týž kníže neznal, takovým-li způsobem, jakž se stalo. Protož *z Valdštejna* tu válku moudře a opatrně vedl a maje bitvu jakoukoliv konati, své tělo lehkou zbrojí a výborným koněm zaopatřil, aby snadně zabit a ani jat býti nemohl, šetře také příležitosti místa, jak by nejlépe i s zoldaty obstáti mohl: ale hle, nešťastná Fortuna na něj velmi prudce ukrutným způsobem dokročila a jej 25. dne měsíce února téhož léta *1634* s jinými pány vzácnými českými při pangetu ukrutně zamordovati dopustila; ale ne všickni jsou nalezeni, kteří takový nenadálý mord a nepořádnou exekuci schválili (vymíníc toliko samé J. M. C. poručení, pokudž jest, aby se to tak stalo, jaké bylo), poněvadž každé přičinění, co se tkne propadnutí hrdla, bedlivého rozvážení a soudu spravedlivého potřebuje. Poněvadž i sám J. M. C. *Ferdinandus 2dus*, dříve nežli pány české sobě odbojné strestati (ač hrozně) dal, soudu byli podáni a potom teprva vedle soudcův a uznání viny ortelováni a potom žalostivě pokutováni, jimžto P. B. rač milostiv býti. Ano i týž kníže z *Valdštejna*, když některé officíry slavné a mezi nimi i jedno hrabě pro neupřímné války vedení a nepříteli nedostání do *Prahy* do arrestu přivézti dal; dříve jim hrdla odňata nebyly, až byli právem jak válečným tak městským souzeni a po zavřeném nad nimi soudu a orteli vypověděném, teprva hrdla svá před rathouzem Starého Města Pražského na theatrum smutném k tomu připraveném pod meč skládati musili. Též podobně i J. M. arcikníže *Leopoldus*, když týmž způsobem a téměř pro takovou vinu a přečinění mnohé officíry jímati poručil, nebyli dříve hrdel zbaveni, až by byli podle práva souzeni, a potom teprva, když uznáno spravedlivě bylo, že mají pro své skutky hrdla ztratiti, byli mnozí u *Rokycan* po stromích zvěšeni a dva nejvonačejší, totiž nejvyšší *Madlo* a *Defur* do *Prahy* na Staroměstský rathouz podáni a po vykonaném nad nimi soudu a vypověděném orteli, týmž způsobem na lešení stínáni byli. Ale ty věci již jsou pominuly, nechť o nich soudí ten, komuž to náleží; víme to, že Fortuna, když koho na nejvyšší stupeň postaví, jej hanebně podvrátí a do nejnižší a nejhorší třebas potupy s zahynutím přivede.

V těch časích a téhož léta jeden dosti mocný odpůrce císařský, jménem nejvyšší *Arnymb*, jenž byl generál kurfiřstký, spěšným outokem na lid císařský u *Lehnice* dospíšil a do 4000 lidu pobil, žádnému quartýru a milosti neukazuje. V témž také létu ve dnech června měsíce běžících, totiž 6. dne, J. M. C. silně město *Regušpurgk* oblehnouti ráčil, kteréhož sice dostal, však s nemalou ztrátou lidu svého, kteréhož počítali do 12.000 býti pobitého a všelijakými nepříležitostmi vojenskými pohynulého, s mnohými znamenitými pány vojenskými; kdež potom zase u *Nordlyngu* se švédským lidem bylo silně bojováno a bitva svedena, kteráž lidu švédskému velmi protivná byla, poněvadž tolikéž mnozí přední v ní padli a zbiti jsou, ano i tolikéž 12.000 že by mělo býti lidu zmordováno, poznamenáno se nachází. Jiní vojsko pozůstalé po takový tragédii semotam se rozprchalo, ano i něco v řekách Rejnu a Mejnu že by se ho utopilo za jisto praveno bylo.

Potom v létu *1635* v *Praze*, jakožto v hlavním městě České bylo s mnohými legáty odporné strany o pokoj (poněvadž straně válka ustavičná nebyla příjemna) traktýrováno a jednáno, již k tomu se schylovalo, že pokoj jistý měl býti utvrzen, lidé svou nezbedností a pejchou válku způsobiti mohou, to jsme v této válce poznali, ale aby mohli pokoj způsobiti, toť bez pomoci a vůle Božské vykonati nemohou, poněvadž pokoj 3c svatá a veliký dar Boží, nebo tuto Švédové tomu všemu na byli a k pokoji přistoupiti nechtěli, berouc příčinu, že v něm ni nejsou, a tak že se za zjevné nepřátely postavují všemu císařskému: z kteréžto příčiny táž válka více a více opět a se množila, poněvadž též *Švédové* i kurfiřtům, kteříž k pomeřovali, se postavili za zjevné nepřátely a protivníky, a obně kurfiřtu saskému, kterýž byl pokoje žádostivý, ano i jejich cenou pejchu a chuť k vedení války mnohými prostředky jiti jakož i nesčíslnou sumou zlata a stříbra se vynasnažoval, pejcha nikdy pokoře neustoupí, to patrné i skušené jest, takž též *Švédové*, jsouce pejchou naduti, k žádnému pokoji přiti nechtěli, nýbrž s velikou vzteklostí uhodili válečně na lid a a jej potloukli, maje sobě v boji za silného pomocníka a, majícího několik tisíc lidu, s kterýmžto lidem uhodil silně jsko císařské u *Denic* a do 2000 a některou osobu jich pobil, na ně velmi nenadále připadl, když o věci k štilštandtu nálepilně traktýrovati počali.

V létu *1636* vojsko kurfiřta saského válečnou mocí přitáhlo u někdy slavnému městu *Magdeburku*, již velmi pokaženému né podoby prvnější krásy nemajícímu, kteréhož sice dobyli, s nemalou kolikráte ztrátou lidu svého, poněvadž na ten čas stálá vojenská Fortuna jim velmi odporná byla, tak že i k *Vitpřitáhnouce*, majíc bitvu s *Panýrem*, od něho byli potlučeni ehnáni, kterýžto *Panýr*, jsa pýchou popnutý pro vítězství, mu kolikráte čest a slavné jméno způsobilo, s velikým množvojska a munycí táhl upřímo k *Lipsku*, k němuž z velikých střileje, je oblehl a k němu [1]) ustavičně šturmoval s nemalou u lidu svého, kteréhož sice nedobyl, ale učině městu velikou, umínil poněkud vojenské správy pozanechati a sobě poodechvšak přitáhnouce k *Torgau*, přece zemi hubil a plundroval, maje ojenského velmi veliké množství, jehož pravili a jistili býti do) a některé sto více: s kterýmžto vším lidem týž *Panýr* umínil *mořské* země proniknouti a až za moře se pustiti, protože mor i nedostatek profiantův nastával a vojsko náramně hučal.

Dále v létu *1638* kníže *Bernhardus* umínil s mocí válečnou nosti *Brysach* přitáhnouti, kteráž leží v zemi *Elsasské*, jakož se stalo, že k ní neprodleně přitáhl, majíc před očima a k po- hotového pana hrabě *Getcza*, s nímžto u *Witzegher* bitvu (při kteréžto bitvě a potýkání měl též proti sobě týž hrabě nejvyššího *Lotringa*) ji obdržel, tak že hrabě *Getcz* velmi svým potlučen byl a k utíkání přinucen, však též s nemalou zá- lidu nepřátelského; táž pak pevnost, totiž *Brysach*, přinucena

[1]) Na okraji orig.: NB. A. 1637 léta.

byla k poddání pro veliký nastávající hlad a jiné nepříležito
i sužování vojenské, jakž při takových věcech bývá.

V létu pak *1639* *Panýr* jakožto chvály a slávy vojenské žád
stivý, ačkoliv mínil poněkud od války se pozdržeti, jak vejšeji d
tknuto, však jakožto vlk žádostivý i s svým lidem loupeže, niko
dlouho v pokoji seděti nemohl, nýbrž přitáhnouc s týmž svým lid
ku *Pirnu*, s nejvyšším *Marazynem* se potýkal a bitvu konal, a
i téhož města útokem dobyl, porazíc a potlukouc lid *Marazy*
s mnohou škodou též lidu svého, kteréhož, jakž doleji doložen
mnoho tisícův měl, s nímžto vypínaje svou hlavu a nadut jsa
skrocenou pejchou ku *Praze* s velikou mocí válečnou a s mno
množství vozův žebříky přitáhl, té naděje jsa, že jeho vojsko p
ty řebříky bez všelikého odporu na Pražské zdi jako na hruš
polezou; ale trefila kosa na kámen, a pištěc na bubeníka. Pol
se pak týž *Panýr* s svým lidem nejprve u šibenice, poručíc k
šibenici dva velké kusy přitáhnouti, z nichžto některou ránu k *Hors*
bráně beze vší škody učiníc, stříleti přestal; na druhém vrchu
levé straně jeho lid pěší s rozvinutými praporci, jako by již
Prahy vtrhnouti měli, stáli, ale potom všeckno vojsko poodtáhno
odtad vokolo vinic, přitáhli i s kusy ke kostelu *sv. Pangrácího*
daleko za *Vyšehradem* ležícího, ale již nyní zbořeného; odtud sil
ke zdem městským z šesti velikých kusův proti *Karlovu* stříl
počal, proti němuž se zase z kusův střílelo od chrámu Božího
Appolinářiše a z plochauzu *Vyšehradského*, a tak mu silně odpor
váno bylo; do téhož pak chrámu Božího z jeho kusu veliká kou
prorazíc zeď přišla a tam zůstala. Dále vida *Panýr*, že mu se ve
jeho mínění tak nevede a nedaří, jakž on se nadál a domnív
umínil pod accordem město sobě pod moc uvésti a podmaniti, p
sílajíc trubače a bubeníky do města, aby mu *Prahu* poddali, ne
by on do ní mocně vjel; bylo mu pak zase na to od *Gallaše* vzk
záno, aby přijel, poněvadž má brány otevřeny; on zase, pozoru
vaje tomu, že by snad musil perný šišky i s svými vojsky ji
dříve nežli by *Prahy* dostal, a maje i slabou naději, aby ji m
dostati, třetího dne od *Prahy* se vším vojskem k *Brandejsu* a

tajemi silnými na něho dorážeje, bil, mordoval, i jakž mohl, jeho lid zajímal, ačkoliv týž Gallaš divné a nestálé štěstí v válce měl, poněvadž mnoho lidu vojenského zavedl. Týž pak *Panýr* po mnoha šermiclích mezi *Frahou* s císařským lidem vykonaných, přemáhán jsa a sám též přemáhaje preč odtáhl, dadouc po sobě nákladné mlejny císařské u *Brandejsa*, též také mosty popáliti a v nic obrátiti.

V témž také létu sešel z toho světa ten hrdinský kníže a pán *Bernart*, o kterémž mnozí jistí, že by měl býti otráven.

V témž ještě létu to město *Bryx* bylo od švédského lidu velmi bídně pohubeno a naposledy i všeckno vypáleno, a to z té největší příčiny, že žádné pomoci Švédům nečinilo, a tak jakožto jim odbojné, že od nich tou pokutou sníženo býti musilo.

V létu potom *1640* vyvolen byl za nejvyššího správce vojenského polního *Pikolominy*, pán moudré rady a rozumu vtipného, jsa povědomý a zkušený v věcech válečných, ano i smělý bojovník: i bylo tehdáž potřebí, poněvadž někteří officírové vojenští byli obdařováni a jiní zase na jejich místa dosazováni.

V témž také létu *Panýr* ve dnech měsíce června běžících přihl s velikou silou k *Řeznu*, míníc je mocí válečnou dobyti a vzíti, němuž také z velikých kusův silně střílel, ano i všelijakými fortely ojenskými, aby je dobyti mohl, se pokoušel, ale nic nesvedl, nebo u silně tolikéž odpíráno bylo s hynutím lidu z obojí strany podle ěstí i neštěstí vojenského: říšská pak knížata, porozumívajíce a znávajíce hrozné a žalostivé býti takového z obojí strany lidu křeanského hynutí, ano i mnohých přeslavných měst a království uštění a popálení, radili se velmi pilně, nakloněni jsouce ku poji, jakož i J. M. C. neméně k témuž nakloněn býti ráčil; ale že ková veliká věc, pokoj způsobiti, jakž již vejšeji napovědíno, jest c lidem přetěžká, nic toho bez vůle Boží způsobiti nemohli, a k předce válka dále a dále následovala a se zjitřovala. Nebo *Pilhominy* válčil *s Panýrem* a silně silný mocnému odpíral, ano týž Panýr, jsa přemáhán, s svými vojáky od Pikolominyho byl izen a hnán až do *Míšně*, při kteréžto occasi byl také zajat s mnofmi vzácnými officíry vojenskými nejvyšší *Šlang*, s nímž *Pikolkoiny* ne nějak nekřesťansky zacházel, ale podle mírného rancu a ejplaty zase propouštěl: znaje a věda to jakožto moudrý válečný án, že co se jim dnes přihodilo, jemu se též podobně snad zejtra řihoditi může.

V témž ještě létu *Panýr*, zůstávaje poněkud *v Halbrštatu*, ro nedostatek zdraví svého málo na vojnu dbal, až čím dále a ále nemoc mu se otěžovala a, jakž praví, náramně palčivá zimnice o posedla, z kteréž mu žádní lékařové pomoci nemohli, nemohouce ádné byliny proti smrti vynaleznouti, aby naň nedokročila, ale toko ho na troštích a slibích k uzdravení držíce, potom předce ho nojili, až zhůru bradou lehnouti musil, nečekaje za to od jeho paní ádné záplaty ani přátelského poděkování: na jehožto místo vstoupil *'orštenzon*, jsa k témuž ouřadu a generálství řádně povolán.

A tak týž nejvyšší *Torštenzon* již v létu *1642* ve dnech měce dubna běžících s vojskem nemalým *do Lužic* táhl a tam váčným během a mocí násilnou *Velikého Glogovu* se zmocnil a jej zal; proti kterémuž jedno slavné kníže, totiž *František Albrecht* po-

vstal, maje chuť s ním válčiti a jemu všelijak odpor činiti, pročež velmi spěšným hnutím svého vojska a tažením *k Svidnici* táhl, ale k svému brzkému zahynutí, nebo *Khyniksmark* bitvu velikou s ním konaje, jeho vojsko porazil, při kteréžto bitvě *Frantcz Albrecht*, jsa raněný, *v Svidnici* život svůj dokonal. *Švédové* pak velmi zsíleni jsouce, užívajíce fortuny, kteráž jim velmi povolna byla, o více a více se pokoušeli, jakož pak mysl lidská a nejvíce vůdcové váleční nespravedliví a spolu s nimi všickni lakomí lidé toho žádají, že čím více mají, aby ještě víceji měli, tak tuto i tíž *Švédové* podle vůle Boží pro naše hříchy více a více se siliti a moci města do té vůle Boží a mezí jim vyměřených brali a je podmaňovali, nebo po vzetí města *Nejsu* přitáhli s velikou mocí do slavného markrabství *Moravského* k městu dalece pro svou krásu vznešenému *Olomouci*, ano je i sobě podmanili a je za dlouhý čas a několik let, a to až do zavřeného toho z dávna žádostivého pokoje v držení svém měli, nekřesťanským způsobem s podmaněnými zacházejíce a je ukrutně na statcích i na hrdlích hubíce a po rancionu odvedeném všeckno poberouce. Měšťané, v takovém losu bídném trvajíce a pod tak nekřesťanským panováním zůstávajíce, rozličné způsoby k vysvobození sebe a cesty vymejšlejíce na lid císařský žalostivě toužili, že jich od té služebnosti nemilostivé a nepřátelské vysvoboditi zanedbávají; ale na ten čas nelíbilo se Pánu Bohu pro naše hříchy (abychom, vidouce své bližní v tak bídném způsobu a pod panováním nepřátel zůstávající, životův svých polepšili) jich vysvoboditi; kdež oni nenadějíc se od lidu císařského žádné pomoci, sami sebe vysvoboditi umínili, snesouc se společně na tom, aby nočního času všeckny Švédy pomordovali a z jejich ukrutného panování tím způsobem se vysvobodili. Ale takové veliké věci nesnadně v tajnosti zůstávají, jakož i na ty ubohé a dobrého svědomí k vrchnosti své dědičné, totiž k J. M. C. dokazující přišlo, že ta jejich rada a umínění Švédům otevřena a ve známost uvedena byla, kteráž sebou ubohým předním lidem velmi veliký pád přinesla, když ti vzácní lidé v svém umíněném oumyslu a předsevzetí byli pronešeni, musili za to hrdla a životy své ztratiti, když jich mnoho postínáno bylo, pro kteroužto příčinu uznávají se věčné paměti býti hodni, poněvadž se tudy poznávala jejich víra a věrnost, kterouž svému pánu (jakž již o tom málo vejšeji zmínka učiněna) povinni byli. Ten pak lid švédský tam zůstávaje, teprva k měšťanům pro tu příčinu svrchu oznámenou velikým nepřátelstvím a nemilostí zapálen byl, nechtíc jim v ničem věřiti, šelem a zrádcův ustavičně nadávaje a všelijaké nejhorší příkoří jim čině, tak že mnozí z týchž poctivých lidí, nemohouce takového jejich sužování, trápení a hanění déle snášeti, z města s velikým svým nebezpečenstvím hrdla ztracení ucházeli a preč se odbírali, majíc naději, že Pán Bůh, když se mu líbiti bude, je z toho zlého vysvoboditi ráčí.

V témž ještě létu ten vzteklý *Durštenzon* oumysl svůj obrátil a tažení s svým vším vojskem před sebe vzal k *Lipsku*, k kterémužto s municí válečnou přitáhna, je silně oblehl, ano i zhusta z kusů velikých na město střílejíc odpočinutí obleženým nemnoho dával, chtíce je mocí šturmem, jichž na město několik pustil, mocně dobyti, proti němuž v rychlosti J. M. arcikníže *Leopoldus* s svým výborným vojskem s spěšným tažením se postavil, vyhledávaje

snažně příhodného místa k svedení bitvy s nepřítelem, kdež i hnedky bitvu krvavou ještě nejsa dobře zhotovený s nepřítelem míti musil, kteráž byla veliká a s velikým outokem jedněch na druhé dorážení se konala, tak že jednak tato strana, jednak druhá zdála se vítěziti, až naposledy nepřítel plac obdržel a do 5000 lidu *Leopoldovi* potloukl s nemalou též ztrátou a škodou lidu svého, a jsa pohnut a podmaněn tím vítězstvím, pejchou, znovu, spravíc sobě lid, k *Lipsku* táhl a jej opětí dobýval. Kdež obležení, slyšíce o tom jeho vítězství, smělosti leknutím poulevili, však ne hned město poddali, čekaje snažně jakéhož takéhož succursu a pomoci, kteráž jim pro osazení passův od nepřátel žádná na ten čas učiněna býti nemohla, pročež oni, uradice se, nechtějíc dopustiti více města tak slavného kaziti, je nepříteli pod accordem poddali, znajíce způsob Fortuny válečné jak jest nestálá, kterážto, co komu dnes s velikou uctivostí a slávou daruje, to mu zase třebas zejtra s největší potupou a lehkostí odejme.

Dále týž *Turštnzon*, maje sobě podmaněné tak vzácné město, již teprve mnohem větším potentátem zdál se sobě býti, domnívaje se, že i ty hory před ním a jeho vojskem skloňovati se budou, a že vždycky vítězem slouti bude, táhl přímo k *Frejberku*, domnívaje se v celé naději, že též město sobě podmaní a jako *Lipsko* pod moc uvede; ale že žádný nezná budoucích věcí, jak se mu povede; leč ten, kdo jest mysli naduté a pyšné, zaslibuje sobě všeckno šťastné, v čemž mu časem o mnoho chybí, jako tuto témuž *Turštnzonovi* chybilo, když byl hanebně odehnán, ztratíc v bitvě 2100 svého vojska, což se stalo již v létu *1643* ve dnech měsíce ledna běžících.

Dále následovalo v témž roce, že dva znamenití vůdcové váleční, totiž *Jan Deverth* a *Hatczfeld*, s svými vojsky spolu se spolčili, jsouce oba žádostiví s nepřítelem bitvu svésti a císaři, pokudž by se Bohu líbilo, vítězství přinésti; pročež přitáhli oba s čerstvým lidem k *Dytlingu* a trefice na lid nepřátelský *Vejmarský*, s ním ukrutnou bitvu svedli, v kteréž lidu téhož nepřátelského i francouzského přes 7000 a některé sto zbito bylo a mnoho zraněných a zajatých se našlo, obzvláštně pak slavných v mnohém počtu officírův, skrz kteréžto vítězství byli trochu *Švédům* rohy pouražené, poněvadž na ten čas velmi byli zmenšeni a v lidu oslabeni, s kterýmžto ostatním lidem, jenž ještě rozptýlen nebyl, pospíšili s mnohými ranami k *Holštejnu*, majíc úmysl dále až do *Dennemarku* vpád učiniti, do kteréhož táhnouce, velmi hrozně zemi plundrováním, pálením a všelikým vojenským nezpůsobem hubili a kazili, tak že i *Dennemarský*, vida takové spuštění země, byl přinucen k J. M. C. o pomoc se utíkati a v té věci za ochránění žádati, poněvadž toho času byl velice soužen a utiskován.

V létu *1644* nejvyšší *Gallas*, jemuž štěstí, jak nahoře dotknuto, velmi odporné, nestále a vrtkavé v válce sloužilo, dostal se s svým lidem až k *Oldenšlohu*, majíc výborného lidu mnoho tisíc, kterýžto lid přenáramným hladem skrz jeho neopatrnost trápen a jinými nesčíslnými bídami sužován byl, tak že za nejlepší zvěřinu koňské maso, když je toliko měli, jim bylo. Dotejkal se pak týž hlad i druhého vojska, totiž nepřátelského, tak že pro náramná soužení a všechněch věcí nedostatek obojí strana pokoj sobě oblibovala a všeli-

jaké prostředky, aby způsoben býti mohl, k tomu přistupovala, ďábel, ouhlavní nepřítel pokoje, jednoty a svornosti, všelijak t skrz tý, jež radče válku nežli pokoj milují. odpor činil, ta *Turštnzon* tomu všelijak na odpor byl, pokoje nenáviděje, k pak se vší snažností směřuje, jakož pak ihned vzhůru byl, i to *Švédové* zase vztekle se bouřili, delší válku vésti v oumyslu m zarazili sobě ležení silné proti *Gallašovi,* a tu obojí vojska, sobě ležíce, teprva okoušely opravdového hladu a jiných mno bíd a neřestí vojenských, nemajíce jak sobě tak i koňům žádn travy, nýbrž koňové jim samým s velikou chutí bez chleba a za pokrm býti musili. Dále potom *Gallas* pro tu velikou neře bídu, kteréž poněkud i sám snášel, hnul svým vojskem hladem peným a táhl s ním až k *Magdeburgku*, ale vida to, že mu v dnem i nocí velmi hyne a hladem mře, již ho vojenská sp mrzela a v ošklivosti mu byla, sám v sobě rozmýšleje a rozv takového mnohého lidu zavedení a hladem zmoření, již nebyl dostiv s nepřítelem se potýkati, uznávaje, že by takovým způso nikdy vítězem slouti nemohl, pročež nedbal mnoho na ostatn vojenský pozůstávající, kterýžto lid, co ho tak pozůstalo. do *Pražských* přitáhl a na *Staroměstském rynku* doněkud se položi kterýžto lid hladem ztrápený valně se lidé běželi dívati, vida nich mrzkou churavost a téměř nepodobu lidskou, kterak byli č bledí, žlutí, vyzáblí a otrhaní, a vlastně obličejové jejich tak jakoby na sobě žádného masa aneb těla neměli, toliko co by věčí kosti mázdrou lucernovou potažené byly, blejskajíc očim ošklebujíc zuby co nějací cikáni neb Arabové, jimžto lidé (ač v nevražili na lid vojenský pro jejich skutky hanebné) předce z lí chléb, žemličky i nápoj dávali: oni pak, ačkoliv se dostali ji kraje, kdež se dobře chlebem a jinými pokrmy vysytiti mohli, jim to k žádnému duhu nešlo, poněvadž prve byli na větším potráveni z nepříjemných pokrmův, kteréž z hladu užívati m tak že vždycky pomalu mřeli, a sotva z padesáti jeden živý zůstal, neb velmi ztuha aneb zhusta mřeli, rovně jako ti, jichž několik set, kteříž před přitažením těchto byli nemocni quartýro

učiniti toho nechtěli, lajíc mu a vadíc se s ním, proč tam,
el nemocný, neohlásil se, že není umrlý, kterak se s ním
se tahati a zpátkem ho nésti, a byť pak (pravíc k němu)
stalo, že bychom tě zpátkem odnesli, rovně tam umřeš a
sili bychom znovu se s tebou tahati, pročež tu radče smrti
oněvadž nejsi lepší než jiní, aby smrti ujíti mohl. Když pak
se s ním nesnadiii a vadili, vyskytl se tu nějaký poctivý
přespolní na koni jedoucí, kterýž přijeda k té otevřené šachtě
dž bývala otevřena, dokudž lidmi těmi bídnými naplněna
vyrozuměl snadně, co se stalo, poněvadž ještě téměř soudcem
mi stranami se učinil, domlouvaje těm nekřtaltovným a ne-
ým hrobníkům pro jejich nemilostivost, hroze jim, že na ně
ám vrchnosti jejich žalovati pro ten jejich nenáležitý skutek,
no zase zpátkem odtud neodnesou: ale oni i na toho dobrého
se sápali, pravíc, proč jest se umrlým dělal, že oni neučiní
ž on chce. Kdež ten dobrý člověk, litujíc a smějíc se takové
dal jim některý groš na pivo, aby ho vytáhli a donesli,
ve ležel, což oni teprva učinili a s bubláním vytáhnouc ho
iných umrlých, položili ho nedaleko šachty do velké trávy,
i poodechl a zatím šli zpátkem pro jiné umrlé, kdež na-
se teprva tohoto opravdu umrlého našli a již po druhé tam
c pravili: již nás nebudeš šiditi, ležiž tam! Requiescat in

létu pak *1645* krvežíznivý a nenasycený nepřítel a dráč čo-
tatkův Turštuzon, válečný lid mnohý a veliký maje pohotově,
s ním do Českého království se vší municí a správou vo-
přitáh, kteréhožto času v *Praze* J. M. C. residírovati ráčila.
ouc do České země, speculiroval a rozmejšlel, kde by mu
é a bezpečné bylo hlavní bitvu s lidem vojenským J. M. C.
ejícím svésti a konati: mohl ovšem týž nepřítel téměř kde
ibilo, dokud císařský lid nepřitáh, s svým lidem se položiti.
ouc tehdy, položil se u *Jankova*, poněvadž již měl před
císařský lid, kterýž proti němu přitáhl, maje chuť s ne-
bitvu svésti, pročež slavný hrabě *Geta*, jsa polním mar-
napomínal, i jiní slavní officírové lid vojenský, objížděje je
aby byli stálí a věrní, pamatujíce na přísahu, kterou jsou
Pánu Bohu a potom J. M. C. učinili, a aby nepříteli hr-
se bránili a jemu dostáli, v kteréžto příčině, že on jakožto
ldce i s jinými předními officíry chce na sobě hrdinského
se bránění a odporování brzce příklad ukázati. Sikovalo se
dno vojsko proti druhému s velikou prozíretedlností, a to
uarii léta svrchu položeného, a potom ihned bitva ukrutná
s velmi velikým hřmotem, poněvadž jedni od druhých ne-
leželi; nepřítel měl fortel v příležitosti místa, maje kusy
ři vršku nasazené, což mnoho v vojenských věcech k pře-
odporné strany napomáhá.
vala tehdy bitva několik hodin s velikou porážkou obojího
ı více císařského, kteřížto ovšem nejprve vítězitelové býti
tdyby byli podle své lehkomyslné zvyklosti loupeže a dran-
anechali, a majíce téměř jako v rukou vítězství, je ničemně
poněvadž nepřítel uznal a to spatřil, že císařské vojsko již
o k loupeži chvátá a měři, pročež znovu na lid císařský

s velikou furií udeřil a je potloukl, pobil a k utíkání šeredného přinutil, a za utíkajícími se prudce honil, ano i některé vzácné officíry zjímal.

V této bitvě ten vzácný pán a výborný válečník, hrabě *Getz* hrdinským a právě udatné rytířským způsobem zahynul, jsa mnohými ranami postřelen; přivezen jsa pak mrtvý *do Prahy*, jest slavně pohřben a pochován *v slovanském kostele*, kdež se jeho sepultura i jiné ozdoby rytířské, totiž praporce s velikým erbem, na němžto arma bellica řezbářským uměním velmi pěkně vyřezaná a malířským způsobem okrášlená se spatřují. Nepřítel, jsa vítězem učiněn, mnoho tu kořisti dostal, několik kusův i praporův s svou velikou chloubou obdržel. Zbitých pokládají býti do tří tisíc z lidu císařského, z druhé strany něco méně jich že by pomordováno býti mělo, tak o tom zpráva činěna byla.

V této válce několikráte bylo ztracené vítězství skrze chvátání lidu císařského k loupežem a k vybíjení vozův pagážních, tak že již nepřítel znal a dobře věděl způsob takových, pročež mnohdykráte činil se, jako by coufal, aneb utíkal a dočkaje toho, že vojsko císařské k loupežem běží a chvátá, podtrhl je, a, jako ptáčník pod síť ptáka, je zlapal, pobil a pozajímal, jakož při této bitvě, jakž již dotknuto, tak se stalo, ačkoliv pro takové vejstupky takoví drancíři byli kolikráte těžce provazy pokutováni a nejvíce od knížete *z Valdštejna*, kterýž takový neřád bez milosti spravedlivě trestal, ano i velmi tuhý a přísný regiment nad vojenským lidem držel, ač někdy vidělo se (jakož i mnohdykráte se tak stalo) že mnohem tlžeji a přísněji trestati poroučel, nežli byla vina učiněná, o čem dobře mnozí v městech Pražských vědí, když jednoho toliko pro kus perníku, druhého pro žemličku, třetího pro bochníček chleba oběsiti poručil, chtějíc práva vojenská zcela a zouplna zachovati, kteráž mnohem přísnější, než městská že jsou, o tom toho povědomí jistí: ale o jeho přísnosti a životu jest obzvláštní knížka sepsaná, o čemž já oumyslu nemám tuto psáti; toliko vím o tom, že po jeho nenadálém zahynutí bylo naň těžce vzpomínáno, když se *v Praze* od lidu vojenského netoliko nočně, ale i patrně ve dne hrozné násilné loupeži konaly, mnohem hůře nežli na silnicích, a od žádného přetrhovány a trestány nebyly: pročež mnozí lidé místo požehnání, když měli preč táhnouti, všeckno zlé jim vinšovali pro jejich skutky hanebné a nekřesťanské, pro kteroužto příčinu i sám Pán Bůh rozhněván býti musil, když jim žádného téměř požehnání v bitvách dáti neráčil, jakožto loupežníkům a zlodějům, což patrně jsme zakusili, slyšíce na větším díle, když jaká bitva konaná s nepřítelem byla, že opět naši prohráli; pakli kdy jaké vítězství přišlo, to se stalo z pouhé milosti Boží a pro modlitby pobožných lidí, jak duchovních tak i mnohých světských, kterýchž (ačkoliv *v Praze* veliké nepravosti se páší, a nejvíce mrzutá pejcha se provozuje) z milosti Pán Bůh své svaté nemalý počet míti ráčí, tak že jako pro pět osob Gomoře a Sodomě (v kteréž kdyby se byli spravedliví našli,) chtěl odpustiti, tak i tuto pro některé pobožné i nám hříšným milostiv býti ráčí, znaje při tom pobožnost velikou k své Božské milosti J. M. C. Pána našeho, kterýž i tu nejsvětější Rodičku Boží velmi ctí a jí po Pánu Bohu ve všem se poroučí, jakž o jeho pobožnosti téměř celému křesťanstvu známé a povědomé jest.

Turštnzon, obdržíc vítězství, na něm tak zprosta nepřestal, ale za rozehnaným a utíkajícím lidem císařským velmi prudce se hnal, kterýžto lid císařský útočiště své *k Kremži* chtěje míti, opěty potlučen byl, tak že na tom outěku přes 18 set že by lidu zbito býti mělo, tak o tom zpráva činěna byla. [1])

Byla pak mnohdykráte lidu císařského veliká nechuť k bitvy s nepřítelem konání, zjevně mluvíc, že kterak mají s chutí a s dobrou kuráží k bitvě táhnouti, poněvadž (prý) se nám od kolika let neplatí. Což ovšem nemůže se chváliti, poněvadž v této válce mnohokráte se shledalo, že vojenští někteří lakomí officírové mnohdykráte žold a plat, kterýž vojákům přináležel, za sebou zadrželi, a zadržíce i mezi sebou rozdělili, a tou příčinou vojákům všecknu chuť k bitvě odňali, ano i tudy ku krádežem a loupežem příčinu dali a jako dvéře otevřeli; pakli se oni kdy o plat domlouvali, počnouc se rotiti, ihned následovalo provazem zaplacení, na čež jsem já několikráte svýma očima patřil. Stěžovali sobě též i ti vojáci císařští, když nějakou bitvu obdrží aneb některé slavné město pod accordem k složení velikého rancyonu dostanou, že nikdy po obdržení bitvy z kořisti vojenské, kterouž odňali, anebo ze složeného rancyonu žádného dílu nemají, toliko sami nejvyšší officírové mezi sebou: »toto tobě, toto mně,« pokřikují: ale ne tak učiniti ráčil J. M. arcikníže *Leopoldus* v létu *1640*, jakž v městech Pražských a od lidí hodnověrných oznamováno a praveno bylo, že když ráčil přitáhnouti s svým lidem k slavnému městu *Erfurtu*, že se téhož města měšťané a obyvatelé J. M. poddati nemínili, nýbrž aby se bránili, na tom svůj úmysl zavřeli. Pročež z takové věci a odporu činění J. M. arcikníže *Leopoldus* velmi rozhněván býti ráčil, a očekávaje k sobě ku pomoci většího lidu vojenského, totiž celé armády J. M. C., umínil je těžce trestati a mocí ku poslušenství přivésti. Ale někteří moudřejší, kteříž byli zběhlí a povědomí nestálého štěstí, uvážejíc téhož štěstí nestálost a tohoto světa bídného téměř každodenní proměnnost, rozvažujíc též čas a způsob nejistého vítězství, ač by budoucně z takového odporu tak velikému válečnému pánu a arciknížeti pojíti mohlo a je následovalo: oblíbili zdravější radu a sebe i s městem J. M. poddali, velmi poníženě žádajíce, aby J. M. tak slavného města vojsku plundrovati dopustiti neráčil, že dle nejvyšší možnosti, což na ně rancyonu uloženo bude, chtí rádi složiti a odevzdati. Bylo tehdy od nich složeno rancyonu třikráte sto tisícův. Kteroužto sumu (jistě velikou) J. M. arcikníže *Leopoldus* poručil mezi celou armádu rozděliti a rozlosovati, aby jeden každý vedle hodnosti a povolání svého odtud jistý díl s užitkem míti mohl.

A to jest velmi pěkný příklad starodávných vůdcův válečných v příčině takové štědrosti; v čemž J. M. ráčil následovati oněch dvouch velikých monarchův světa, totiž velikého krále *Alexandra*, monarchy řeckého, a *Cyra*, krále monarchy perského a medského, poněvadž oni (jakž v životě jednoho každého z nich se čte) po vítězství obdrženém a království dobytém měli obyčej všelijaké loupeže a kořisti mezi vojsko (oddělíc nejprve prvotiny vedle svého pohanského náboženství k oběti bohům) rozdělovati, čímž oni po-

[1]) Až sem jde *Litoměřický rkp. Kozmanecia*, jejž *Zahradník* v Č. Č. M. 1833 uveřejnil.

hnuti radostně jsouce, nikdy neodporovali všelijaká nejtěžší ne pečenství vojenská snášeti a krev svou v bitvě udatně vyliti, v této válce toliko ten příklad se vynašel takového skutku a š droty při témž J. M. arciknížeti. Jaký jest pak toho času týž J. arcikníže lid výborný a pěkný a jak u velikém počtu míti rá *na kterýž jsem já patřil,* ano *sobě i to pro budoucí paměť do lendáře zaznamenal,* o tom i tuto zmínku učiniti jsem nepomir pohnut jsa v mysli své, že snad až do tohoto léta *1655* ani jed na světě již není; takto tedy jsem o tom zaznamenal:

Léta *1640* ve dnech měsíce března běžících J. M. arcikn *Leopoldus* ráčil šťastně *do Prahy* s množstvím pánův přijeti, pi jehožto příjezdem jelo 30 kornet *Charvatův,* rejtharů právě výb ných. A na druhý den od rána až do večera (což bylo 17. a 18. d téhož měsíce) vojsko jiné všeckno rejtharské veliké táhlo, tak že bylo s nemalým podivením nač podívati, nebo mnozí vzácní a zk šení lidé na to vojsko dívající se, pravili, že jsou jak živi takové vojenského lidu pospolu shromážděného neviděli, nebo z samé *Frangreichu,*[1] kteříž tam bojovali, přitáhlo 19 regimentův, a rej harstva všeho bylo v počtu (jakž sami zoldati oznamovali, i ti, ktei na to tažení bedlivě pozorujíc, počet zapisovali) přes 36 regiment a pěších 30 regimentův. Děl a kusův velmi velikých i s malými 100 kusů počteno bylo, *načež jsem i já, spisovatel tohoto spi svýma očima patřil.* Jiné pak vojsko, kteréž táhlo jinýma stranam toho byla tolikéž v dokonalé jistotě veliká summa, jakž sami z týc zoldatův některým nám se na ně dívajícím a jejich množství divícím v dokonalé pravdě oznamovali. Zběři pak té vojenské jejich všelijakým vozům, též vojačkám, i jich kuběnám a kluků loupežným pro jich veliké množství sotva rynky a ulice Pražs pro veliké tisknutí a tlačení postačovaly, ano i divili se mnozí k rysarům přes celý most od jedné brány až k druhé stojícím, kter tak velikou též koňův, lidí a zbroje na sobě zdržeti může, ale por vadž týž most Pražský pokládá se ve všem křesťanstvu za nejpe nějš. bytu, tuto důvod toho patrný se ukázal. Dále týž *Turšt*

[redacted]

vouci, v kteréž obležení byli v ní pozůstávající jak měšťané tak Švédští, z kteréžto pomoci Švédští v městě velkou radost měli, naproti tomu zase nemalou žalost tejnou měšťané v svých srdcích míti musili, zůstávajíc v moci cizí a pod břemenem a jhem lidu pyšného, nepřátelského, čekajíc Božského smilování a od takových bezděčných pánův brzkého vysvobození; ale *Olomučané* ubozí musili do vůle Boží to jho předce nésti a je až do toho z dávna žádostivého pokoje zavření trpěti.

Dále ještě týž nepřítel *Turštuzuon* v témž létu *1645* s velikou mocí k slavnému městu Brnu v markrabství Moravském ležícímu přitáhl a je silně oblehl, domnívaje se, že již i peklo s čerty jemu se poddati musí, a že již již všeckny císařské země k švédské koruně připojí, nevěda pyšný člověk, že Pán Bůh, ačkoliv na své mnoho protivného dopustí, ale neopustí, a když se mu líbiti bude, ze všeho toho zlého vysvoboditi je ráčí, jakž potom jisté zkušení to vše patrně, že tomu tak jest, potvrdilo a ukázalo: střílel tehdy k městu s velikou prudkostí, jako by je z gruntu vyvrátiti měl, podkopával, minýroval, všelijaké lsti vymejšlel, ale vše nadarmo, protože obležení bděli a nespali, nepříteli silný odpor činíce a proti němu zase reminýrujíce, a z prosta v ničemž mu ustoupiti nemínili a nechtěli, braníce se, jakž na dobré šlechetné lidi náleželo, rytířským způsobem, nepříteli fík ukazujíce.

Jakož i dne jednoho vypadli nenadále císařští s některými Brněnskými ven z brány na Švédské a mnoho jich zbili, ano více šeredně poranili, kteříž valně utíkali, jsouce i jindy kolikráte potrestáni a přeplašeni, a uznávajíce, že tu málo svedou, preč odtáhli, spolčíce své vojsko *s Francouzy*, *k Bagerlandu* svůj marš vzali: mezitím pak, když se tyto věci konaly, obojí strana přemejšlela o utišení a na čas jedni druhých při pokoji zanechání, totižto od války popřestání, a to se působilo v létu *1647*, v kterémžto létu ve dnech měsíce máje běžících, *Frangl* s mocí vojenskou k městu *Egru* přitáhl, kteréhožto města brzce dosáhl, čímž pohnut jsa kníže Bavorské, velmi jej to mrzelo, že nepřítel tak mnoho moci bez odporu působí, nechtěl povoliti žádnému dalšímu štyštandtu, nýbrž k bitvě tuhé šlo, k kteréž jedna i druhá povolila strana; potýkali se tehdy s velikou prudkostí a hřmotem, poněvadž bitva větší a větší velmi krvavá se konala, trvajíce několik hodin, tak že obojí strana, nechtíc ustoupiti, domnívala a zdála se vítěziti, až k posledku Švédové, jsouce velice mordováni a přemáháni, musili se k utíkání obrátiti a přes řeku *Inu* se přepravovati, ale jsouce mocně hnáni, v též řece mnoho se jich ztopilo, a v bitvě mnoho tisíc lidu na placu zůstalo z obojí strany: však mnohem více z strany švédské ich padlo.

V létu pak *1648* dne 26. Julii na neděli téměř po půlnoci stala se věc velmi hrozná a málo kdy slýchaná, když již Pán Bůh všemohoucí v své Božské residenci umíniti ráčil z nesmírného svého milosrdenství nám z dávna žádaný ten svatý pokoj bídným a nanejvýše souženým lidem darovati, dopustiti na nás ráčil jako na zavření a dokonání té hrozné války, velmi veliký pád, strach a lekání skrze generála švédskýho *Khynixmarka*, kterýžto nočně s některým stem rejtharův a dragounův nenadále jakýmisi nepatrnými místy a nedobře vartami osazenými tou stranou *od kláštera Cappucinského*

do Prahy původem nějakého arcizrádce *Ozvaldského* s týmiž re
hary se dostal a pomordujíc šildtvochy a varty, ten slavný hr
Pražský (do kteréhož nebyl hoden jednou nohou kročiti) mocí
nadále vzal a té noci celé *Malé Strany* se zmocnil, nestydíc
pyšný člověk i do vlastních pokojů J. M. C. se forýrovati, což
ten slavný kurfiršt saský, když před tím na několik let Prahy p
accordem dostal, neučinil, aby do residencí J. M. C. vkročiti m
ale jinde v pokoji zůstával. Dostal pak týž nepřítel celé mu
J. M. C., totiž do 80 velikých a menších kusův s několika tis
mušketův a tuplhákův, čehož všeho potom k našemu zahub
užíval, dostal též mnoho množství tisíc velikých a menších ko
granátův, tun prachu, a to všeckno k našemu zahynutí (pokudž
na jeho vůli bylo a Bůh mu dopustil) obracel. Jakého jest pak p
nesmírného bohatství, totiž zlata, stříbra, perel, kamení drahé
řetězův, ormpantův zlatých, peněz mincovaných a jiného nesč
ného zboží, mimo to i z kunstkamery J. M. C. týž nepřítel dost
to nemůže se snadným způsobem v jistý a dokonalý počet a ce
uvésti pro velikou nesmírnost věcí pobraných, poněvadž za mnoh
kráte stotisícův, aneb za množství tun zlata to se šacovalo: p
mordoval také týž nepřítel do půlčtvrta sta i více lidu městské
a vojenského, kterýž mu odpor činiti počali, zajal také i toho sla
ného pastýře našeho (se všemi preláty chrámu přeslavného a hla
ního svatého Víta) pana kardinála arcibiskupa Pražského, kníže
pána tichého a pobožného, se všemi pány místodržícími J. M.
mimo dvouch pánův, kteříž tehdáž v Praze nebyli. Bylo pak tře
pánův slavných a hrabat i jiných velikého důstojenství přes
i více, jenž byli od téhož nepřítele zajati, s nimiž nelitostivě i
odvedení již rance nakládáno bylo, když jim jejich všeckny v
drahé a přední pobrané byly. Duchovních lidí jako nějací poha
za nic sobě nevážili, nebo jednoho pobožného, vzácného, učeného
beze vší téměř ouhony život vedoucího praeláta hradu Pražsk
téměř do naha, poberouc mu prve všeckno, svlékli, před jejich
zlostí a tyranstvím toliko při zdraví ochranou Boží zůstal, se
pořád pět hodin v jednom hustém stromě.

Potomně, maje týž nepřítel celou *Malou stranu s hrad
Pražským, s Hradčany* i *s Pohořelcem*, rychle pro více lidu jízdné
i pěšího poslal, který ihned bez meškání k němu do Prahy přit
u velikém množství; u větším pak počtu potom *s Vitembergkem*
v mnohem větším po třetí s falckrabětem, pro kteréhož *Kyn
margk* poslal, aby do residencí císařské slavně jako vítěz př
poněvadž prý město jsme vzali, mnohem snázeji že předměstí
meme, míně těma pyšnými slovy *Staré a Nové město Pražské*;
hle Pán Bůh se pyšným protivil a poníženým svou svatou mi
dáti ráčil, když nepřátelé vždyckny při šturmích odháněni byli.
přítel sice hnedky dne nedělního po té noci, v kterouž přit
všeckny kusy proti městům Pražským na jistá místa, jakž mu
příhodné býti vidělo, rozvézti a nasaditi dal a z nich každého
přeukrutně na města Pražská střílel, granáty hrozně s divo
uvnitř zavřenými z prachu, z síry, z smoly složenými věcmi, vy
zoval, koule ohnivé pouštěl, zdi, bašty, brány porážel a do gru
rozrážel, tak že pro dlouhost padlých zdí mohl by celý rvam
jako po rovině do Prahy jíti, kdyby odporováno nebylo.

Ale Pán Bůh sám Pražanům pomáhati ráčil, nebo dnem i nocí zýván a prošen a za smilování žádán, jak od duchovních tak světských býti ráčil, aby nepřátely sám svou Božskou mocí zahaniti a zapuditi ráčil: což když se jeho Božské milosti líbiti vidělo, eráčil více dopustiti nežli by mohlo sneseno býti, ale dobrotivě ɜ zlého přítomného vysvobodil.

Byla i při tomto obležení tato věc chvály hodna, že i řeholní dé z klášterů neodporovali se zbraní v voči nepříteli se postaviti, ako předně Jezuité, Carmelitáni, Paulini, Benediktíni, též študenti ražští veliký odpor činili, nepříteli hrdinsky Prahy i životův svých ájíce, majíce za vůdce pátera *Plachýho*, Jezuitu, hrdinskou a datnou mysl majícího, kteréhož se Švédové velmi velice báli.

V těch časech také *Vitembergk Tábor* dobyl.

Když pak již nepřátelům zlaté rohy vzrostly a lučiště na nejyšší nataženo bylo, Pán Bůh jim ty rohy srážel, lučiště polámal, ak že nepřátelé, přemoženi jsouce, k pokoji, který nám milostivý 'án Bůh darovati ráčil, i oni rádi přistoupili, z čehož buď pochválen ez počátku i konce věčně věkův Amen.

Poznamenáno se nachází, že nepřítel na města Pražská ran kusů učinil 13496, granátův pak a ohnivých koulí 433. Ale Švéové v větším počtu obojích ran býti pravili. Zmordovaných Švédův o 1200 býti pokládali. V této pak celé válce počítají býti lidu zbiého přes třikráte stotisíc a padesáte tisíc a některý sto. Finis.

oto sumovní této války sepsání *Václav František Kozmanecius*, jak z svého lastního poznamenávání, tak i z jinších pravdivých zpráv v jedno shromáždil a dle mdlého vtipu tuto sepsal. Ao *1653*.

III.

Úvahy o válce třicetileté.

Spisek tento tvoří vlastně dodatek k spisu předešlému, k čemuž oukazuje již původní název jeho »Závěrek téhož Václava Františka Kozmanecia na tuto válku třidcítiletní«. V originále zaujímá str. 61.—192. a označen jest jakožto op. 9. V tomto spise osobní zkušenosti a názory Kozmaneciovy přicházejí nejvíce k platnosti, a dodávají mu tím ovšem zvláštní ceny. Válečné svízele dlouholeté álky vylíčeny zde velice živě s mnohými zajímavými podrobnostmi. vláště cenné jsou zprávy, jež Kozmanecius podává o tom, co zažil a pobytu svého v Uherském Brodě.

Závěrek téhož Václava Františka Kozmanecia na tuto válku třidcítiletní učiněný.

Čtenáři milý, jistě jest velikého podivení hodna věc, obzvláštně ždož toho bedlivě pováží a zdravým soudem rozváží, že Turek,

kteryž jest nejhlavnější všeho křesťanstva nepřítel) nic takové
před sebe nevzal, aby v tuto hroznou válku a v křesťanstvu tém
po všem světě roztržitosti na křesťany šavlí svou sáhl. Ježto měl
jest kdy lepší k tomu acces a příležitost k svému proti křesťanst
pozdvižení, jako tehdáž? Nebo oni to u sebe sami jistí a praví (ja
jsem mnohokrát vznešených mužů o věcech Tureckých spisy čet
že když mezi sebou křesťané jsou v svornosti a na ně táhnou,
vždycky přemoženi bývají, a *Amurath*, turecký císař, za svého živ
bytí rád chtěl na dvě knížat, jenž byli vlastní bratři, do zemí Ř
ckých táhnouti, avšak nemoha se dočkati, aby se kdy mezi sebo
sami nesnadili a roztržku nečinili, musil jich v pokoji nechati, bo
se, aby od nich přemožen nebyl.

Též také osvícení a slavní spisovatelé historiji rozličných z
znamenali, že času jednoho přijeli slavní legáti od tureckého císa
k římskému císaři do říše k jednání o pokoj; mezi jiným pak je
náním čte se, že tomu legátu bašeti tureckému ukázána byla všeckr
říšská knížata, v jak veliké pompě do kostela se svým pánem, řím
ským císařem jeli, a o jednom každém knížeti obzvláštně mluvec
bylo, jak jest velmi mocné a bohaté, tak že by každé z nich n
svůj vlastní náklad proti jeho pánu, císaři tureckému, mohlo veln
veliké vojsko vyzdvihnouti a spolčíc se s těmi vojsky v hromad
trvajíce v svornosti, že by mohli snadno jeho pána přemoci a n
hlavu poraziti. Což ten turecký legát bedlivě vyslyšel a tuto oc
pověď krátkou na to dal: Já (prý) věřím, věřím tomu všemu, co
mi tuto pravíte o těch slavných knížatech říšských, a poznávám
že veliká moc jejich býti musí, obzvláště pak vašeho císaře. Ne
toto vám pravím, že váš císař i s těmi všemi knížaty jest podobe
jedné sani, kteráž má mnoho hlav, ale jeden ocas; nebo ta sai
kdyby chtěla přes nějaký plot lézti, tehdy jednakaždá hlava jinší
jinší děrou lézti chce, a tělo s ocasem nikam nemůže. Ale císa
náš turecký jest podobný sani o jedné hlavě a mnoho ocasích, neb
kteroužkoliv děrou skrze plot hlava té saně leze, tehdy celé těl
s ocasy snadně za ni proleze.«

ıýbrž na všeckny křesťany svou mocí byl by sáhl a je tak spolu ırozně s sebou válčící a se mordující snadně by sobě podmanil a ' věčnou službu podrobil.

Také Bůh všemohoucí nechtěl na nás více dopustiti, nežli ›ychom snésti mohli, nebo pro hříchy naše těžké víme, že jsme ınnohem horších neřestí, bíd a trestání zasloužili, poněvadž naši ınrzcí hříchové až na vrch naší hlavy nám vzešli, obzvláštně pak ' této naší zemi české nejvíce se rozmohla hrozná pejcha, smilstvo, ıkomství, žádost panování a dosažení cizích věcí a jiné k těm polobné neřesti.

Ale bylo již nedaleko od toho, že i Turek s lidem válečným ›d *Bethlem Gabora* a *Karnovského* knížete *Jana Jiřího* proti I. M. C. vedeným, při nich své některé Turky vyslal, a já jsem ›čitě, ač v malém počtu asi ve třech stech i s jejich bašetem v městě *Brodě Uherském* je viděl. Nebo když *Bethlem Gabor* a kníže *Karnovské* od *Hodonína* odtáhli se svým vším lidem i s válečnou muıicí, přitáhli k *Brodu Uherskému*, jejichžto množství velikému měıané se poddavše, a nechtíce města v popel obráceného míti, tak ıkož učinili všechněm okolním městům, městečkám a vesnicím, ım brány všeckny otevřeli, a Uhry, Turky i Němce s jejich generály lo města a s mnoha tisíci jinšími, kde se jen kdo směsknati mohl, ›ustili. *Bethlem Gabor* měl svůj kvartýr na zámku, *karnovské kníže* ' rynku v domě panském, *turecké* pak *baše* nedaleko od něho v jiném lomé; v hodinu pak obědu a večeře oba na zámek na koních ı svými dráby jeli a s *Bethlem Gaborem* stolovali, načež já jsem ıaždou neděli mohl dobrý pozor dáti a je za stolem sedící, jak llouho v městě leželi, totiž za 10 neděl, velmi dobře a pravě spaıiti, nebo zůstávaje toho času v mém mladém věku v témž městě ' škole, každou neděli při obědním čase šli jsme všickni se správci ıkolními na zámek před týž pokoj, kde stolili, zpívati, a toho nám ›d nich bráněno nikdy nebylo, nýbrž po každé někdy šest, pět a néně zlatých, někdy pak i více dáváno bylo, a já sám, což k svému lobrému svědomí beru, když již všickni generálové ti i s svým lidem ›o desíti nedělích preč z města do Uher táhli, a *Bethlem Gabor* ı knížetem *Karnovským* na kočáru spolu seděli a ven z města též ›reč do Uher jeli, já věda o tom, že týž *Bethlem Gabor* i kníže *Karnovské* rád s ochotností almužny, kteříž jejich důstojnost za ni ıádají, hodně rozdává, pobídnut jsem byl v mysli mé a na tom ›sem rychle s jinými dvoumi ustrnul, abychom svundajíc z sebe ›dův obdýlný, totiž pláště, jich obouch způsobem mendíčkův školıích, za svatou almužnu žádali, jakož se tak stalo, poněvadž v té ›ěci čas meškati nedopouštěl, že jsem k vozu rychle přiskočil a jej ıa tuž svatou almužnu řečí kratičkou latinskou vedle mé mdloby, ›odávajíc mu knihu, žádal, kterýžto hned peněz za pět zlatých do›yl a na knihu mi položil, co jest mi spolu s jinými v takové tehdáž ıkolní nouzi vděk přišlo a bylo by mnohem ještě vděčněji přišlo, ıdybychom byli sobě mohli aneb kde měli za díl těch peněz Božího ıaru, chleba, koupiti, ale nebylo kde, nebo taková veliká síla a směıice rozličného lidu všeckna obilí vůkol a vůkol na mnoho mil vyıávili a vyjedli, tak že tehdáž jsem právě nouze veliké a psoty zaıusil, když jsem z samých otrubův chléb pečený a z nich i kaši ıařenou k ukrocení veliké lačnosti a pro života nasycení užívati

musil: nebo z strany peněz nedostatku jsem netrpěl, ale což po tehdáž, když za ně k svému zdraví a ku pohodlí těla nic dosta koupiti nemůže, nebo ačkoliv maso dosti lacino se prodávalo, za jeden krejcar funt aneb libra, ale hle opět proti tomu jiný v nedostatek, totiž soli, neb v těch dvouch téměř člověku nejpol nějších věcí, v chlebě a v soli, veliký nedostatek se nacházel, že mnoho dítek sedlských, kteříž se k městu z spálených a vyp drovaných vesnic pro dosažení kus chleba a obhájení svého před hladem zběhlo a po ulicích sem tam s pláčem náram žádajíc o kus chleba, chodilo; nemohouce pak pro veliký nedost chleba (jakž již napovědíno) od lidí fedrováni býti, náramně po uli na hnojích a v domech pustých hladem mřeli a v lecjakých mís krom krchova pochováváni byli. Dále při tom trefilo se i toto totiž povětří nakažené, tak že soldatů knížete *Karnovského*, kter v městě zanechal a od nich preč odjel s *Bethlem Gaborem* do U mnoho set pomřelo, a ti za zdmi městskými pochováváni by kteříž živi pozůstali, ti se sami rozpustili, porozumnějíce tomu o ně kníže nestojí a kam se komu a kde líbilo, se rozešli. Měs pak lid, kterýž také tehdáž z nakaženého povětří zhusta mřel, do šachet na krchově kladen byl, jakož i můj nejmilejší bratr vla kterýž také v ten čas a v tý bídě v Pánu život svůj s velikou lestí těla svého dokonal a také v té jedné šachtě položen jest.

Nebylo se zajisté čemu diviti, že tak povětří náramně n žené bylo, nebo všudy po městě mrch koňských v hnojích le a z nich se pařilo a tehdáž právě z jara, když se země otvírá městem, také i po polích v vesnicích takových neřestí všudy b obzvláštně veliký smrad z spálených vesnic a v nich i dobytků i mnohých lidí, načež jsem vlastníma svýma očima s žalostí p vida lidi upečené, jak to jest věc hrozná. Tuto také ať mal dotknu, co jsem, jda za město na procházku, při lidu sedls hladem ztrápeném spatřil, což že nejináč jest, nýbrž tak, jakž oznamuji, to k svému dobrému svědomí přijímám. Jda tehd město, jakž jsem napověděl, běžel za mnou pes školský, a jakž ry ven z brány vyjdu s týmž psíkem hned mušketýr z mušketu

kazí a v nic obracejí, ježto by takoví spravedlivým právem měli hladem mořeni býti, aby se sami kousali a hladem hryzli, dokud by se dosáhnouti mohli, jakož onen zeman svému poddanému, kterýž se často cizoložstva dopouštěl, tak učinil, že když ho již jal a do vězení vsadil, usoudil mu smrt, aby hladem umořen byl, však vždycky, každý den několikráte, poroučel mu na okno, k němuž by nijakž vylézti a dosáhnouti nemohl, pěknou, ustíralou a vonnou pečeni klásti, k většímu jeho trápení a žalosti, tak aby ji cítíce těžší bolest na svém těle cítil a snášel, jakož jistě hrozné trápení míti musil, když si všudy maso pod ramena objedl a obkousal a devátý pak den s velikou bolestí bídně a žalostně život dokonal.

Takovým takového Božího obilí paličům by vlastně slušelo a náleželo, aby, poněvadž darův Božích sobě nic neváží, je kazí, plundrují, pálí, šlapají, takovou pokutou trestáni byli. Jakož i učinil jeden král knížeti jednomu zajatému, kterýž také ubohým sedláčkům obilé šlapal, pálil, že když mu večeři dosti nádhernou od všelikých mas přistrojiti rozkázal, chleba mu na stůl položiti zapověděl: kníže zajaté, chtíce večeřeti, tázal se, proč chléb na stůl položen není, že kterak má jísti bez chleba. Dáno mu za odpověď, že proto a z té příčiny, že jest obilé, z něhož chléb Boží bývá nejpodstatnější dar a pokrm ku posilnění a nasycení těla našeho, sám s svými vojsky šlapal, kazil, pálil a tak z té příčiny že ho jísti hoden není, anobrž že jest hoden, aby ho do smrti neužíval, jakožto kterýž sobě lehce takových věcích dobrých nám od Boha daných vážil a za nic pokládal; a potom po té řeči chléb mu byl předložen s tím napomenutím, aby podruhé šlapání prchlého i ohně proti svému nepříteli a ne proti obilí a chudým sprostným lidem sedlským užíval, což on jsa napomenut, více toho nečinil, potrestán jsa tou večeří i řečí.

Jistě by měli vůdcové a generálové váleční na to bedlivý pozor dáti a to silně přetrhovati, aby se vojáci takových věcí nedopouštěli, obzvláštně pak obilé pálení a kažení, poněvadž také sami chléb jísti musejí a bez něho dlouho býti nemohou, měli by tuhý regiment a právo držeti, aby se lidem chudým násilně nic mocí nebralo, vezma sobě příklady z starých vůdců válečných, jak jsou tuze i příkře i ti barbarští národové mezi svými vojsky kázeň drželi, tak že žádný druhému netoliko nic vzíti nesměl, ale toliko když svývolně ze šiku aneb z glýdu vystoupil, kyjem trestán byl. A v císaře tureckého *Amuratha* ležení, jakž se čte v hystoriích, našel se jeden voják Azap, jsa nejprve před týmž císařem od jedné baby obžalován, že jí násilně a mocí hrnec mléka vypil: on jsa před císaře přiveden a o té věci, což ta baba žaluje, tázán, zapíral tuze, že toho neučinil, ale baba, jsa s sebou jista, toužeji na svém stála, a že tuto hodinu přítomnou jí to učinil, předce potvrzovati nepřestala. Císař nevěda se jak pravdy doptati, obzvláštně, poněvadž v té věci žádných svědkův nebylo, kázal a poručil vojáku Azapovi nejprve břicho a potom žaludek vyřezati, zdali se tam mléko najde: nebo kdyby se bylo mléko v žaludku téhož vojáka nenašlo, byla by baba také své břicho rozřezané měla, ale že se ukázal skutek, totiž mléko v žaludku Azapa, a tak nebohý voják pro hrnek mléka život ztratil, a baba při životu zachována, mléko dobře zaplacené měla, příkladem pak tím jinší k bázni přivedeni, více žádný škoditi nesměl. A v vojsku krále *Alexandra* našel se voják, kterýž mimo právo vojenské do

[illegible]

Jaký tak kmen takových nešlechetných vojákův, kteří [illegible] úmyslně [illegible] loupeží a pálením beze všeho [illegible] viněn [illegible] potom, když na ně již Bůh více se d[illegible] nechce a [illegible] je, [illegible] hrozné nepravosti nemůže, nejlépe zaku[illegible] nebo se [illegible] takovou naději mají, že nebo někdy z v[illegible] s velkou [illegible] domů se navrátí, anebo hrdinsky že v [illegible] umře, a [illegible] na věčném [illegible] a takoví loupežníci ani se z vojny navrátí, [illegible] v [illegible] nýbrž jakožto loupežník, pa[illegible] kat a [illegible] sám také od kata trestán bývá, jakož na sta [illegible] v této válce, jak mnozí takoví takové věci trestáni [illegible] a katem exekutýrováni, nebo mnozí brých a [illegible] se tuto nedotýče nic, kteříž pro c[illegible] pána svého [illegible] vlast proti nepříteli hrdla svá hrdi[illegible] vynaložili [illegible] a památky hodni, ale tuto se míní [illegible] s nepřítelem, s chudými ubo[illegible] jak měšťany tak sedláky se [illegible] perou, mučí a bijí) proto t[illegible] na vojnu se [illegible] jako nějaké dvéře k zlodějs[illegible] k [illegible]

Při městě [illegible] dal se nějaký člověk dosti postavy zm[illegible] a silný [illegible] na vojnu a hned [illegible] forýrem učiněn byl, však s l[illegible] ukrutným [illegible] tak tyransky zacházel, že jim hlavy knyt[illegible] až jim [illegible] a někteří od toho i umřel; ale ani čtvrt[illegible] mu to netrvalo, neboť byl pro takové skutky hanebné a tyrra[illegible] pánům komissařům [illegible] hrdla byl odsouzen a místo nepř[illegible] kterého [illegible] mají se s ním biti, jakž na dobrý sol[illegible] náleží, [illegible] musil ji na rynku Čáslavském pr[illegible] když hodně katu hlavu pod meč dal.

A v městě [illegible] tolikéž v nově najatý vojín uč[illegible] byl [illegible] postavy krásné a spanilé, a tolikéž nekře[illegible] sky s lidem [illegible] zacházel, však dost pro malou špatnou příč[illegible] toliko že jda do kvartýru [illegible] na potkání jednu lehkovážnou jenskou osobu a spustila kuru něco maličko a neškodně kor[illegible]

li nejveselejší byl, v tuž zase přes tejden nejžalostivější chvíli dinu měl, když na šibenici dřevěnou leza, těžce naříkal a na běšen byl. Bůh rač se nad duši smilovati!

V této pak válce jaké jsou se nešlechetnosti od lidu vojenského bily a konaly, o tom by bylo mnoho psáti a potřebovalo by é knihy, poněvadž se nacházeli někteří tak tyranští vojáci, že tnosti všeliké katy převýšili, nebo zdali to není ukrutnost nej- všeckno pobrati a potom příbytek i s lidmi v něm zavřenými liti? Není-li opět ukrutnost člověka za obě ruce roztáhnouti a azic skrz každou ruku hřeb na vrata za živa přibíti? Není-li ukrutnost člověka za nohy oběsiti a jej slamou a loučí mučiti? také není ukrutnost, jakž jsem prve toho dotekl, hlavy knytlo- až voči vylezly? prsty do šroubu dávati, štenflíkem mezi prsty žic je nejprv v hromadě) aneb provazem mykati, až bolestí a osti se promykalo, a to vše trápení ubozí lidé snášeli, aby po- li, kde jsou peníze ukryli, ježto mnozí ani haléře neměli, majíc všeckno najednou pobráno, avšak ukrutnost a zlost mnohých i nevěřila, nýbrž předce »dej! pověz!« mučila. Neníť také po- ní ukrutnost člověku ústa na roubík podepříti a vodu mu konví ist liti a potom nalitého kyjem v břicho bíti a též s odpuště- lejna mu do úst, aby jedl, cpáti; avšak hle, ukrutnost tyran- h a zlých vojáků (dobrých nedotýkajíc) všeckno to působila. zí se našli, kteří ubohé sedláky sami věšeli na vratech, na ham- ich i na stromech, nebojíc se Pána Boha všemohoucího, kterýž y takových tyranských skutkův bez pomsty nenechá, nýbrž hdykráte na takové dopustiti zase ráčí, že sami sobě hrdla od- jí a nad sebou pomstu vykonávajíc, kati svého těla učiněni jí, načež jsem svýma vlastníma očima patřil, když dva takoví ožní provazem si hrdla odňali a na bidle se zvěšeli, třetí se arštali sám zastřelil, čtvrtý krk sobě podřezal a potom, vyřežíc upek, střeva z sebe vytahoval a potom roztažený, držíc oběma ma táž střeva, na zem padl a bezbožně scípl. Co jich pak od v zvláště v městech Pražských exekutýrováno (skrze stínání, ní, na štrapytý cordy vytažení a zase dolů spouštění a vymrskáno , o tom mají dobrou vědomost mnozí, kteří se na jejich ohavné i dívali, jakož i na ty, kteří dobrým matronám násilé činili, íž byli čtyři, avšak po tom hanebném a nekřesťanském oučinku ručení knížete z *Valdštejna*, jsouce jati, byli k smrti odsouzeni *Praky* do kol vpleteni. Někteří pak z takových škůdců velmi ožně a bez skroušenosti srdce aneb litování hříchův umírali, že se ani Pánu Bohu modliti nechtěli, jakž jsem patřil na osm b rejtharův, kteří na *Malé Straně*, protože svýmu pánu knížeti ému vozy pakážní vyloupili, zvěšeni byli, ti s velkou zatvrdilostí e na smrt šli, nechtíc se ani zpovídati, nad to vejše aby své na odpuštění hříchův velebnými svátostmi opatřiti jměli, ba když od kněží tázáni byli, odpouštějí-li těm, kteří by co proti provinili, odpověděli, že nikoli. Jsouce potom dále tázáni, od- štějí-li knížeti, který je spravedlivě pro jejich skutky ortelovati mrt dal, týmž způsobem odpověděli, že neodpouštějí, a tak všickni ebně zemřeli, jakž tuto oznámeno jest.

Naproti tomu zase patřil jsem na jiné, kteří s velikou skrou- sti k té ohavné smrti šli, jako na jednoho vzácnýho trubače,

[illegible] a strejo[illegible]
[illegible] ta h[illegible]
[illegible] k [illegible]
[illegible] j[illegible]
[illegible] se [illegible] [illegible]vali[illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] pon[illegible]
[illegible] smrti ne[illegible]
[illegible] [illegible] ten rytmist[illegible]
[illegible] oznámili, [illegible] za [illegible] a zrádce vyh[illegible]
[illegible] že [illegible] darováno [illegible]. Ale ten vzácný ba i pob[illegible]
[illegible] člověk, jehož jsem já dobře znal i na jeho smrt se díval[illegible]
[illegible] takovému orteli povoliti, pravíc, že nikdy toho nezask[illegible]
aby za takového vyhlášen býti měl, poněvadž řekl on k těm, k[illegible]
mu ten ortel oznamovali, vždyckny jsem se na světě až do dne[illegible]
dne dobře a poctivě choval, sloužíc třem hrabatům a dvoum [illegible]
[illegible]tům, jakž mý hodnověrný vysvědčení to patrně ukazuje, pr[illegible]
abych měl deset hrdel, raději je katu pod meč dám, než bych[illegible]
bez poctivosti, maje ve Vídni manželku i dítky, na světě živ [illegible]
Pročež bezbožný rytmistr, jsoucí dlužen služby témuž trub[illegible]
300 tolarův a maje oko na jeho koně, kterémuž nebylo pod [illegible]
companií rovného, věda, že po smrti odsouzeného na něj připa[illegible]
poručil ho katu v rynku stíti: vyžádal si odsouzený hodinu k[illegible]
dlení, kleče na rynku pod justicií, velmi skroušeně s proleva[illegible]
[illegible] na modlitbách Pánu Bohu se modlil neklnouc a nezlořečíc sv[illegible]
nespravedlivému soudci, potom vykonav své modlení, maje [illegible]
[illegible] va[illegible] na kata se obrátil, dadouc mu návěští, aby vyk[illegible]
[illegible] mu poručeno jest. Kdež kat jeho hlavu s očima a oblič[illegible]
[illegible] jednou ranou sťal. Smiluj se P. B. nad [illegible]
[illegible] koně vzal, nejsa již povinovat (sic) jal[illegible]
[illegible], po smrti pak jeho v svědomí [illegible]
[illegible] [illegible]mohа mrtvému život navrátiti; [illegible]
[illegible] sám též od svých zol[illegible]
[illegible]

když již hlava sťata byla, se otevírala jakoby mluviti chtěla. Smiluj se Pán Bůh nad duší!

V městech pak *Pražských* téměř neslýchané a k víře nepodobné loupeže se provozovaly a to jak ve dne, tak i v noci, tak že přesilné mříže železné od zlodějů vojenských celé vylamované, tolikéž i železné okenice byly, kde pak nemohli vlízti, zeď podkopali, což jest v Praze na sta příkladův; dostanouce se již do domu, brali peníze, stříbrné pasy, drahé šaty, ano i obilé z sejpek brali; jestli pak hospodář brániti tomu aneb křičeti chtěl, hned hrozili zamordováním, přiložíc pistoli nabitou, anebo jinou zbraň k životu, a tak mnohý hospodář, milujíc nade všeckno život, mlčeti musil; nacházeli se pak tři rejthaři, arcizloději a jako jiných zlodějův knížata neb vůdcové, což se konalo v létu *1620*, kteříž každého dne celého až do tmy a noci náramně lid Pražský všelijakého stavu viditedlně a patrně obírali, a ti jistí sami za tři měsíce do sta plášťů a paladran lidem pobrali, nepočítajíc ženských mantlíkův, kloboukův, čepic, rukavic, však obíraje a loupě tak, jakž již oznámeno, nesedali z koňův, než objeli toho, kohož obírali, naháněje jeden druhému, tak že ti jistí samýho ďábla pekelnýho v té své krádeži za pomocníka míti musili, nebo kolikráte na ně v noci (poněvadž i tehdáž loupili) nastřeženo bylo jistý počet mušketýrův, aby je jali, ale nikdy na ně číhajícím do rukou nepřišli, tak že téměř týž ďábel musil jim oznamovati, v kterých místech osídla jsou na ně nastřežena, až potom je v noci, když se jejich nepravost dokonala, spící jali a na šibenici dřevěné Starého města Pražského pěkně zvěšeli.

Tehdáž byla nesnadná věc ubohým lidem přespolním přes svět pracovati, poněvadž plno bylo všudy loupeže, že říkaje jak z města hlavu vystrčil, obrán a slečen byl, ano i mnohý bráně se život ztratil. Bylo veta bídným formanům své živnosti konati a přes svět (leč se silnou konfují) jezditi; bylo též veta na pastvu krávy, vovce a jiný dobytek bez stráže hnáti, poněvadž mnohdykrát celé stádo bylo zajato, a to nejen od nepřátel, ale mnohem více od tyranských přátel, což tím lítostivěji bylo, že to svoji svým činí; jestli se pak někdy o svůj dobytek měšťané k bránění postavili a odpor činili, chtíc mocí u větším počtu svůj dobytek odníti, byli pomordováni, tak jakž se *Ledeckým* měšťanům, čtyry míle za *Kutnou Horou* přihodilo. Byl pak takový strach pro takové loupežníky, že mnohý člověk, jsa na poli neb jda do vsi, jak koho uhlídal, hnedky utíkal, ježto mnohdykráte byl člověk pokojný, dobrý, aneb kněz, neb ženy po své potřebě jdoucí neb jedoucí, avšak bylo jedni před druhými utíkání a s strachem se ukrývání.

Když pak bylo *verbování* aneb na vojnu najímání, což bývalo nejvíce v městech Pražských, jak fortelně a podvodně lidi najímali, toho mnozí poctiví lidé, kteříž na to, aby měli vojáci býti, nikdy ani nepomyslili, avšak skrz jejich bezbožnost a lest to jho podstoupiti musili, poněvadž ti zlí a nepraví najímači v tom všelijakých puskoků a fortelův požívali: neboť nechali ležeti na cestě tolar nebo dva; člověk pak tudy jdoucí, nevěda osídla, zdvihl je, — nuž, tito s hřmotem naň se valili, jej obklíčili, a že závdavek na vojnu přijal, jeho vinili, aby dal od sebe jméno; jinému zase buď v hospodě pijícímu aneb na ulici stojícímu (a to mnohdykráte známý známému), přistoupě k němu, dal se s ním do rozprávky a potom podvodně mu

do kapsy peníze dal, a že zoldatem jest podle přijetí závdavku, s nim se o to hadroval; jiný opěty člověku pokojně svého truňku užívajícímu připil a do konvice v tejnosti vundajíc peníze, jemu truňk dodal, kdež sprostější, neznajíc takových lstí, mnohdykráte polaven byl, a na vojnu bezděčně jíti anebo se vyplatiti s velikou svou obtížností musil. Jiný opěty způsobem přátelským tomu, o kohož tak zle smejšlel, ruky podal a hned ho vinil, že mu na to ruku dal, že chce zoldatem býti, a mnohými jinými chytrostmi skrze ně lidé podvozováni byli a na vojnu, dadouc od sebe bezděčně jména, jíti musili; potomně mnozí z takových, nejsouce zvyklí vojenským neřestem, aneb jsouce podjati strachem bitvy, zutíkali a po čase, třebas ročně neb díleji minulém, jsa poznáni, byli jati, ukováni, do štokhausu uvedeni, tam u veliké bídě a nouzi držáni, hladem mořeni, aneb se vyplatiti, aneb za šelmu vyhlášenu býti, neb oběšeni podniknouti musili s svou věčnou i svých přátel potupou a hanbou.

Ach, kterak z toho rozníceného ohně při počátku rebellie v Praze zažženého veliký a neuhasitedlný oheň vzešel, kterýž téměř všeckno křesťanstvo pálil a dýmem svým všecken svět začadil, kdež až do dnešního dne v některých krajinách smrad a kouření toho dýmu se cítí. Zdaliž nevíme, že bylo všechněch národů jedněch proti druhým pohnutí a zjitření, byli v této válce přátelé proti přátelům, ano syn proti otci, otec zase proti synu, bratr proti bratru, a to všeckno křesťané proti křesťanům, což jest veliká ohava před Pánem Bohem a před národy pohanskými posměch a hanba, kteříž teprva vedle svého obyčeje mohou nás nazývati »zmatení lidé«: nebo kdo může sčísti ten lid, kterýž v této válce z obojí strany zahynul? ač ho praví býti do třikráte sto tisíc a přes padesáte tisíc: ale jestli více čili méně, toho žádný zcela a zouplna věděti nemůže, jak jest pak koliv, i tomu počtu může věřeno býti, nebo za 30 let jistě veliká summa lidí jak v bitvách zbitých, hladem, morem a jinými nepříležitostmi vojenskými zhynulých naleznouti by se musila, poněvadž i několik králův zhynulo, slavných knížat i hrabat u velikém počtu, vůdcův válečných a výborných hejtmanův nad to vejše. Pohynulo též mnoho lidu městského ukrutností obojího vojska, nebo jak nepřítel, dobudouc některého města, mnohé měšťany mordoval, tak lid císařský přitáhna, zase obdržíc též město, podobně činil, viníc měšťany z spronevěřilosti, ač něco mírněji se konalo, však i to proti Pánu Bohu bylo, poněvadž se při tom i jiná mnohá bezbožnost konala, jako hrozné zlořečení, darův Božích nepobožné užívání, chlebem za hospodářem a jinými pokrmy házení, vína na zem a z vokna vylévání, poctivých panen a i matron násilné zprznění, z čehož pošlo, že Pán Bůh v hněvu roznícen tížeji býti ráčil, odejmouc od takového lidu své požehnání.

Zhynulo též při počátku války mnoho lidu, totiž do 700 osob měšťanův v městě *Prachaticích*, kteříž bavorskému knížeti k svému velikému pádu a zahynutí odpor činili, tak že v samém rathouze a lázni do šesti set lidu žalostivě zbito bylo, mnozí v žlabích postiženi jsouc tam zbiti byli, tak že krev dolů ze žlabů tekla, což se podobně i *Netolickým* přihodilo a podobné zlé i na město *Písek* přišlo; jsouc táž i jiná mnohá města, kromě *Prachatic* těch časův v popel obrácená, nejsouc až posavad tak, jakž prve byla, vystavená. Zámkův pak, tvrzí, městeček, vsí a dvorův v tuto žalostivou válku na tisíce

pustých a popálených stálo, načež bylo žalostivo, ano i hrozno hleděti.

Avšak předce takovými zlými věcmi krmeni jsouce, pejchu na sebe a *kroj* cizího národu jsme přijali, nosíce jeden rok dlouhý oděv, druhého krátký, třetího pak ještě kratší, že se ani ty částky těla, kteréž přirození zakryté míti chce, přiodíti nemohou, pentlí sice nosíme před sebou navěšených jako veliké váčky, ač sice dobře, poněvadž naši staří v těch místech váčky sobě zavěšovali, musímeť my potomci, poněvadž váčků nenosíme, aspoň místo něho 30 loktův rozličné barvy navěšených pentlí nositi, klobouky pak máme jednak na způsob špičatějšího hrnce, jednak na způsob bábovky, jednak s ouzkou střechou, opěty s širokou, chlupaté a k masopustu dosti příjemné; střevíce že nosíme rohaté, tomu nechť se žádný nediví, nebo to činíme z veliké pokory a poníženosti, nedopouštějíc, aby nám na čele rohy měly růsti, skrze něž bychom snad pyšni byli, i dopouštíme jim na střevících růsti, poněvadž je každého dne, když chceme jíti spát, z sebe skládáme a ráno zase se nimi přišlechtíme; ale poněvadž nemáme práva, kdo by jak choditi a v jakém kroji měl, chodíme tak, jak se nám líbí, — co komu po tom.

Památka věčná pozůstává této války spasitedlná toliko tato, že jest ihned po vítězství J. M. C. dobré a slavné paměti *Ferdinanda Druhýho v náboženství proměna* se stala, z bludného k pravému přistoupení, kdež mnozí zvláště z Pražanův, nechtíce tehdáž k témuž náboženství přistoupiti, vezmouc své přední bohatství od peněz a klenotův, též šatstva, ven ze země vyšli, kdež mnozí z nich, utratíc taková bohatství, teprva svému poblouznění porozumívali a navrátíc se, katoličtí zůstali, ale u větším počtu tam buď zemřeli, aneb posavad živi jsou.

Již pak budiž poděkováno nejsvětější blahoslavené Trojici svaté za tak přenesmírnou dobrotu nám danou, kterouž nás táž svatosvatá Trojice z velikého milosrdenství obdarovati, totiž ten svatosvatý pokoj s nebe seslati ráčila; budiž po Pánu Bohu vzdána čest i Rodičce Boží se všemi svatými i anjeli nebeskými, že po tak velikém nevypravitedlném zlém a nepokojné bouři přišli jsme k portu utišení a pokoje. Chvaliž tedy Tebe, ó nejsvětější svatosvatá Trojice, pokolení jak nebeské, tak i zemské, ano i pekelné, a vzdávejž Tobě chválu nekonečnou na věky věkův. Amen.

Composuit: V. F. K. Cz., tum temporis Rector chori latini ad S. Henricum in Nov. Prag. Urbe.

Drobné zprávy a posudky.

Vrcholtovice.

Dějepisný nástin podává *Fr. Tepný*, kaplan miličínský.

Starobylé Rchútovice, Erchoutovice,[1]) nověji ve mluvě lidu s předložkou v — Verchoutovice a obyčejně Vrcholtovice nazývaná

[1]) Palacký: Popis kr. č. 282.

ves, jest s blízkým Čečkovem (dle jména Čéč, Čeček) nejstarší místem ve krajině při počátcích slupského potoka na levé stran k říčce Blanici k jihu mírně se vinící. Sama příroda rozdělila vesk tuto na dvé částic, pravou s kostelem nejsvětější Trojice Bož k němu tulícími se statečky, levou, původem to dědiny, se dvorem a tvrzkou. Chrám Páně stával již r. 1350, jsa farním v obvodu na jiné rozsáhlého děkanátu Štěpanovského a r. 1384 odvedl 12 českých grošů poplatku ke korunovaci římského krále. Jeho kněžiště s pr mitivní gothikou — z patera úhlů vynikají žebra, která ve svornik se sbíhají — ukazuje na úcty hodné stáří XIV. století. Majetníke dvora a dle všeho též dřevěné tvrzky uvádí se r. 1379 Bohuně kramář z Prahy, jenž provozoval spolu podací právo ke kosté v Erchoutovicích. Roku 1396 v oktáv sv. Michala, 6 října, koup Štěpán, farář vožický, s Otradem z Vitanovic, řečeným Janem, o Václava ze Střelítova [1]) několik kmetcích dvorců v Damněnicích platících ročně 4½ kopy češ grošů, což všeckno, jakož i stejný dv v Podolí [3]) a jiný ve Pravěticích [4]) dali kostelu ve Vožici, ani pře vrchností světskou ani duchovní toho neohlásivše. [5]) Tento Jan star Otrad, též Otradovec jmenovaný, jsa šetrný hospodář a groš ke gro ukládaje, z uspořených peněz vsi kupoval. Tak vešel též v drže Vrcholtovic mezi r. 1403—1419, nabyv jich trhem od vladyků z ne dalekých Brůmovic, kteří, jmenovitě Přech a Mareš, v roce 1388 později byli kolátory zdejšího chrámu. [6]) R. 1403 připomíná se Otra r. 1419 Jan Otrad na Vrcholtovicích a Vitanovicích, bezpochyb jedna osoba. Zachovalo se jeho měděné pečetidlo ze XIV. stol. s na pisem: † S. Otradi de Witanowicz. [7]) Otrad byl popravcem kraj Kouřimského [8]) a nosil ve znaku dva rozpjaté bůvolí rohy. [9])

Jiný farář ve Vožici, Racek, maje sestru za Otrada, patr syna předešlého, provdanou, dal švagru výš uvedené platy k užívá dokud by (Racek) ve Vožici farářoval. Po smrti Otradově bylo to dědictví, t. j. 4½ kopy platu v Damněnicích, 3 kopy v Pravěticíc a 2 kopy v Podolí prohlášeno za odúmrť. Král Ladislav dal je Janu Otradovi (III.) z Vitanovic. Tomu vožická obec odporoval poslavši ze svého prostředku Ondřeje ševce a přísežního do Prah jenž právo obce deskami dokazoval. Sběhlo se to kolem r. 1460, v kterémž nový farář vožický Pavel a přísežní Jan Jindra na řečen příjmy právo své pustili Otradovi, tak že v sobotu po sv. Ambrož v ně úředníky zemských desk byl uveden; ale ještě téhož roku vrá plat 4½ kopy v Damněnicích vožickému kostelu, kteréžto zpět král Jiřík a Václav z Krumlova, administrátor pražského kostel potvrdili. [10]) R. 1413 farář vrcholtovický byl úvodčím nového duchov ního správce ve Šlapánově, kterého Beneš ze Šlapánova svému ko stelu podal. Na známém sjezdě v Čáslavi roku 1440 byl přítome Hroněk z Erchůtovic. Po smrti Václava Maliny z Vrcholtovic náleže dvorec v té vsi r. 1455 Dobranovi z Mutic, jenž vdově Malinov splatil věno. [11])

Z nesjednocených názorů náboženských zrodily se husits

[1]) u Votic. — [2]) u Načeradce. — [3]) u Šlapánova. — [4]) Původiště rytí ro Pravěťických z Pravětic u Kamberka. — [5]) Arch. č. III. 471. — [6]) Libri Cons 115, 154. — [7]) viz Č. č. M. 1872, 310. — [8]) Mareš: Popravčí kniha str. 1. — [9] ri ginál ve třeboňském archivě. — [10]) PZD. II. 203. — [11]) Sedláček: Táborsko

války, v nichž puštěna uzda různému hloubání u víře. »Každý i kaišní kněží i lid přemýšleli, jak by se v náboženství opatřili a natinili mezi sebou nemálo rozdílů po krajích.« [1]) A tak vyřinuly se mnohé sekty. Nejznámější byla Táborských, v kraji Prácheňském bratři chelčičtí, v Čáslavském vilémovští, v Kouřimském divišovští, dále klatovští, žatečtí, pražští, kolínští, orebité či hradečtí, rychnovští valně se rozšířili. Z menších uvésti sluší: Košatské (u Nových Benátek), mikulašence, pecinovské a bratry společnosti vitanovské. Strany ty se mezi sebou tvrdě potýkaly; neboť každá houževnatě tvrdila, že u ní jest čistá pravda. Pro nás má důležitost »stránka« vitanovská, že u Vrcholtovic povstala a zmocnila se kostela farního. Bude známo, že hlavně Táboři odstranili katolické obřady při mši svaté, a brzo byl u nich tento posvátný výkon pouhým lámáním chleba a slul jim »večeře Páně«. Útlocitnější pozorovatelé nebyli s touto příkrostí spokojeni. Odlučujíce se tedy od výstředníkův, utvořovali společnosti po vzoru prý prvokřesťanův a začali se biblicky nazývati bratři a sestry. Takovou jednotu na malé, zapadlé vísce Vitanovicích zavedl Jan Kolář. [2]) Čtením spisů rozjímavého Petra Chelčického přišel náš venkovan k tomu rozumu, že jediné víra prvotních křesťanů oblaží srdce a přivede pokoj mezi lidstvo. Ve svém přesvědčení utvrzován byl návštěvami Řehoře, potom otce českých bratří. S ním zašel do Prahy k Rokycanovi a někdy kolem r. 1450 k Petrovi do Chelčic. Tam dle všeho ponejprv neputoval; zmiňuje se Řehoř v dopise k Rokycanovi: »Nám písmo dodávali chelčičtí bratři a zvlášť Jan Kolář z Vitanovic«. [3]) Kolář byl původně vyučenec Petrův. Ve krajině naší mu přibývalo stoupencův až dost. Vidíme tak ze snahy Řehořovy, aby vitanovští k němu se přivinuli, když Kolář začal se s ním nepřáteliti. Psal mu zajisté s výčitkou, »že k nim (vitanovským) utíkali se všickni o vše, jako k milým bratřím; protož před Pánem Bohem nebudemť tebou nic vinni, neb sme rádi chtěli míti spolutovaryšství s Tebou.« Nejposléze došel Řehoř do Vitanovic a chtěl, »abychom se o kněží opatřili a o svátosti i o služebnosti podle řádu první církve«; ale Kolář toužil a blouznil, aby zázrakové byli jako v první církvi a tomu povoliti nemohl, »abychom k tomu věrou kročili podle zprávy zákona (t. j. písma sv.), modlíc se k Pánu Bohu.« Že se Kolář se vzrůstající jednotou Řehořovou nespojil, vadilo tuším to, že do ní přijímáni byli také adamité, a že nemohl či nechtěl na to přistoupiti, aby jednota se dělila od strany podobojí a tím též od církve. [4]) Chelčickému, »tovaryši svému«, zůstal Kolář přítelem a je povědomo, že po smrti jeho se svou stranou jaksi repraesentoval i středisko chabnoucí jednoty bratří chelčických. Kdy Kolář svět opustil, nevíme. Možno jest, že viděl i zánik svých úmyslův. Jan sepsal též traktát proti Rokycanovu kázání na 16. kapit. evangelia sv. Jana. Po r. 1473 nemáme o bratrstvu vitanovickém žádných určitých zpráv. Mysli všeckněch opanovali čeští bratři, k nimž se po smrti Kolářově přidali i vitanovští se svým kostelem ve Vrcholtovicích. Kraj Táborský, hlavně východní jeho část, byl silně bratrský. Z urozených přiznávali se k nim tito rodové: Lukavečtí z Lukavce na

[1]) Č. č. M. 1874, 95. — [2]) Byl-li Jan řemeslem kolář, či měl-li takové příjmení rodové, nikde se neudává. — [3]) Byly to spisy: Síť víry, o moci světské. Č. č. M. 1885, 53. — [4]) Č. č. M. 1885, 84, 159, 173.

Soutcích i Kamberce, Pravětičtí z Pravětic, Arnošt Vitanovský z Vlčkovic, Mitrovští z Nemyšle na Mitrovicích a Jetřichovicích, Adam Voračický z Paběnic na Prčici, jeho příbuzný Mikuláš na Blanici u Vožice, Vítové ze Rzavého, Smrčkové z Mnichu na Hrobech, Chýnové, Ojalovicích, Vodici atd.[1]) I v Miličíně dle současné listiny »podivné kacířství se vzdýmalo«. Ve Vrcholtovicích řídili sbory Boží kněží česko-bratrští, jak důkaz toho podává podnes zachovaný menš. zvon z r. 1566, »který Brixius Pragensis auxilio divino fecit s tímto bojovným, o náboženské nesnášelivosti svědčícím nápisem: »Sstrzel a pruss Hospodine mocz przeukrutnau neprzatel cirkve Tvé swaté krzesťanské a racz gie dáti w rozptylenj, aby [illegible] Ve sy Ty sám gedinj, který bogzess za nás Pane Bože nass Wssemohaucý [illegible] Panne 1566«.

[illegible] vrcholtovické do rukou Ji[illegible] na Vlčkovicích, jenž r. 1571 choti [illegible] Veseckému z Vesce věnoval 200 kop gr. zápisem [illegible] Sa[illegible] Vrcholtovic a Svojšic.[2]) Zdá se, [illegible] statků [illegible] z Vitanovic, jenž právo [illegible] neznámého [illegible] ve vsi »ve Rchou[illegible] a od toho [illegible] Kaplířku [illegible] nelze na[illegible] z Te[illegible] již [illegible] a Roztok, [illegible] ze [illegible] vesku [illegible] Moravě. Kře[illegible] stvrzí [illegible] bylo

lušenství jich v království Českém, krátce »O soudu mezním« nazývaný. Pojednání to vyšlo r. 1600 tiskem působením Jiříka mladšího Vratislava z Mitrovic († 1614), v úřadě purkrabí pražského Menšíkova předchůdce, na žádost předních osob a nejvyšších úředníkův, najmě soudcův, poněvadž bylo tenkráte soudů mezních ne na mále a dostatečných zpráv jakož i pamětí o tom řízení pořídku. [1])

Jakub Menšík s chotí svou Alžbětou Pětipeskou z Chýše a Egrberku nevedl svorné manželství. [2]) Ze spojení toho zrodilo se ré dětí: Jan, Václav Eusebius, Marie Eusebie. Jana otec přečkal r. 1614 v Praze zemřel. Alžběta Pětipeská dala vnuku svému Janu — byl syn zemřelého Jana — r. 1613, když její příbuznou Kateřinu Pětipeskou za choť pojal, Vrcholtovice. [3]) Po r. 1630 není o Janu mladším u nás další zmínky, až na tu, že vystavěl ve Vrcholtovicích tvrzku. Umřel-li, či staly-li se nějaké rodové úmluvy, není nám známo. Jisto je, že r. 1631 v únoru jeho sestra Marie Eusebie nazývá se majitelkou Vrcholtovic.

Vdova Jakuba Menšíka vladařila po jeho úmrtí na statcích. Ač opatrnosti a důmyslu jí nescházelo, přece hospodařila trudně pro války vzniklé z povstání českých stavův. Zlá vichřice několikráte zavála vojska k Vrcholtovicům. R. 1619 10. června prohrál Mansfeld bitvu u Záblatí. Hohenlohe prodlev delší čas u Budějovic a Thun osměliv se až k Vídni, které pro bídu a desertaci žoldnéřů nedobyl, musili se spojiti k rozkazu direktorů, aby čelili císařskému vůdci Buquoyovi. Ten Slezáky a Nizozemčany sesílenému vojsku českému nabízel bitvu u Veselí. Obě strany se o ní neshodly, ana nekázeň Čechů byla hrozna a nedbalost jejich vůdců bezpříkladna. Jezdilit neustále s vyššími důstojníky do Prahy prý pro instrukce a zatím to bylo za zábavou, vojsko pak hynulo hladem a zimou. Buquoy české poměry znal velmi dobře. Ne nadarmo napsal zkušený Mikuláš Dačický z Heslova: »Nepřátelé, že Čechové se sami uberou, zhubí a svadí i roztrhnou, radostně očekávali a si vinšovali.[4]) Z té příčiny, ač císařští mohli rázem u Veselí skončiti českou otázku, táhl odtud opatrný Buquoy na oko ku Praze; však od Miličína zaměřil dne 16. srpna přes Milévsko k Písku, kteréž město 26. srpna útokem vzal a po té Bethlenem Gaborem ohrožené Vídni spěchal na pomoc. Za takových tažení trpěly Vrcholtovice s Vitanovicemi. Lid vojenský ze svého ležení u Tábora toho roku veliké škody zde způsobil, oba dvory zpustošil, kamna vytloukl, dobytek zajal, obilí ze sýpek pobral, poddaným loupením veliké a nenahraditelné škody učinil, tak že zůstaly pusté vsi. Obilí na poli ještě stálo, ale nikdo nebyl, kdo by je sklízel. [5]) Obojí vojsko císařské i české zle řádilo, a ač Buquoy na začátku války svoje v přísné kázni držel, [6]) nebylo brzy na to mezi nimi rozdílu jen dle jména najimatelova. Sedláci před nimi utíkali a spojivše se v zástupy, statečky své udatně bránili, vojenské picovníky napadajíce a krutě pobíjejíce. Paní Alžběta Menšíkova často žádala i konečně obdržela z Tábora salva quardiu, t. j. na ochranu několik vojáků, jež byla povinna všemi potřebami zásobovati. Ti jí byli málo platni. Když totiž, jimi se bezpečíc, do

[1]) l. c. — [2]) »habebat enim concubinam ancillam.« — [3]) Sedláček: Táborsko 247. — [4]) Jeho paměti II, 188. — [5]) Sedláček: Táborsko l. c. — [6]) Svoboda: Katolická reformace I., 140.

lesů oldřichovských uchráněný dobytek domů kázala přihnati, vzala jí to česká posádka z Tábora a to několik kop ovec, přes 120 krav, mnoho jalového a jiného dobytka. Ještě horší hoře nebohou paní potkalo. V ty těžké chvíle umřel jí jediný syn Václav Eusebius a tak těšila se již jen s dcerou Marií Eusebií. Vzešly potom starostlivé materi klopotné myšlénky, jak by pro jedináčka nalezla řádného ženicha. Z hojného výběru, jak při rozsáhlém majetku patrno, stihla volba vzdělaného šlechtice Jáchyma Špulíře z Jiter, sedícího na Tučapech vsi, dvorci, části vesnice Košic, dědictví oteckém. Svatební veselí slaveno 12. listopadu 1624 ve Vitanovicích. Nový pán Vrcholtovic byl katolík.[1] Připověděl 3. března 1628 katolické kommissi v Táboře, že poddané lidi obojího pohlaví též čeládku k tomu povede, aby do příštích velikonočních svátků s vrchností svou ve víře se srovnali.[2] Takovému úmyslu pomáhala kollej jesuitská v Krumlově, jejíž členové od r. 1621—1629 na Vožicku, Milčínsku tedy i ve Vrcholtovicích kázali. Proto však přece na statcích pana Jáchyma ve Vrcholtovicích a Nové Vsi jmenovitě mnoho protestantů volně [illegible] jak se ukázalo při saském vpádu do Čech.[3]

Spul[illegible] pro své vědomosti a dynastické smýšlení u Ferdinanda [illegible] znamenité vážnosti, že stal se císařským tajným radou, [illegible] jsa zároveň hejtmanem Bechyňsk[illegible]

[illegible] a druhé do naší krajiny, když [illegible] a Hatzfeld nešťastně opřeli [illegible] Stará píseň vypráví, [illegible] a sami vítězové zamířili. Bitva [illegible]

[illegible]

movi, manželu, matka Marie Eusebie odkázala na stejný díl Tě-
e, Vitanovice a Vrcholtovice testamentem, který 3. září 1640 za-
ti dala do desk zemských.[1]) Žila potom do 4. června 1657, kdy
Vitanovicích život dokonala a do hrobky vrcholtovického kostela
dětem na odpočinutí jest uložena. Brzy potom dal Jáchym
líř zhotoviti a do chrámu ve Vrcholtovicích pověsiti pěkný obraz
vní, znázorňující Krista Pána visícího na kříži, u jehož levé
ny stojí bolestná matka Boží a u pravé sv. Jan, Miláček Páně,
ohou kleči sv. Maří Magdalena. Na pozadí malby spatřuje se město
usalem. Ve prostředním poli po pravé straně kleči 8 mužských
tav oděných v rytířský háv a každá drží v sepjatých rukou
enec, na levé straně v téže posici jeví se 8 ženských osob, oble-
ých v řásné černé roby s bílými pláštíky, a ty mají hlavy zaha-
y po způsobu jeptišek. Na dolejšku obrazu v pravo zříti jest erb
ířského rodu Špulířů z Jiter: berana s povýšeným předkem
adní nohy se opírajícího, jenž opakuje se nad přilbicí mezi křídly
sebe položenými, v levo znak Menšíků z Menštejna, jak svrchu
sán. Mezi znaky četl se nápis:

Tato Tabule gesst wyzdwyzena na památku wierných, milých
nzelu a djtek gegich totiž urozeného a stateczného rytirze pana Joa-
ma Sspulirze z Giter na Witanowiczých, Wrcholtowiczých a Tie-
ých i Tuczapech, G. M. cysarze rzimského, uherského, czeského
le Rady a Saudcze zemského w králowstwj czeském, kterýžto z wůle
na Boha sobie pogal za swau nejmilegssj manželku urozenau pannu
ryi Euzebii Menssiczku z Menssteina na Witanowiczých, Wrcho-
viczých (! sic), Tiemicých a Tuczapech w letu 1624, dne 12. No-
nbris. Z milosti a požehnanj Božského Pan Bůh raczil jim plodu
nžielského požehnati a sedum synů a sedum dcer dáti, a tuto w tomto
rámie Panie cztyřj synové a cztyry dcery s gednjm wnukem,[2]) spolu
wau milau panj materzj, kteráž z tohoto placztiwého audolj pro-
zedkem smrti czasné nepochybnie do wieczné sláwy Boha wsse-
hauczýho 4. dne (Junii) leta 1657 wykroczila, pohrzbeni gsau(cz)
Pánu odpoczjwagj: gegichžto milým dussiczkám (Bože) racz mi-
tiw beyti a w poczet swatých wywolených przigiti a weselého
mrtwých wstánj poprzjti. A.(men)[3])

Jáchym Špulíř řídil nějaký čas zděděné statky společně s dětmi
do r. 1659 v říjnu, ponechav si Tučapy, ostatní zboží jim roz-
dil. Nejstarší Václav vzal Vitanovice s příslušenstvím, Eva Fran-
ka[4]) tvrz Těmice s poplužím, vesnicemi: Zhoří, Křtěnovicemi,
sti Oldřichova Velikého, Muticemi a Dědicemi, Jiřík Štěpán Vrchol-
vice s pustým dvorem a vsí, ves Leštinu s dvorem, část druhou
enovaného Oldřichova s Novou Vsí. Václav však brzy na to se světem

[1]) DZ. 147. E. 21. — [2]) Bylo to dítě Jiříka Štěpána se Zuzancu Malovkou.
[3]) Dle zápisníku vdp. notáře A. Vlasáka. Obraz tento, rázovitou víru v Boha
ásku k rodině vyjadřující, měl divné osudy a vzal smutný konec. Nejdříve
el v kostele, odtud přišel do farní síně, z té na půdu, později byl nalepen na
nu nejzadnější stolice v kostele, odkudž se ztratil. Jan Rohn ve svém spisku:
tiquitates ecclesiarum etc. districtus Curimensis . . . Pragae 1775 pag. 113. stě-
e si do jistého faráře vrcholtovického, že dal mnohé nápisy, znaky starožitných
lin zabíliti, nepostarav se o jejich opisy a vyobrazení. Tenkráte Špulířův obraz
al za své a nynější dp. farář Motil našel v komůrce pod věží zpráchnivělé jeho
ytky, jež nedají se již spojiti. — [4]) Byla provdána za Rudolfa V. Malovce, po
o smrti za Krištofa Karla Voračického z Paběnic.

se rozžehnal, a že byl svoboden, spadl jeho podíl na starého otce. Víme z posledních dob života Jáchymova, že skutečně Vitanovicemi vládl, ač v Tučapech se zdržoval, kdež 12. listopadu 1675 smrtí byl zachvácen a tamtéž pochován. Posuzujíce známé skutky jeho, jež znáváme, že byl dobrý, hospodárný a vlasti milovný šlechtic, jakých bylo tenkráte pořídku.

Jiřík Štěpán Špulíř, za živobytí otcova r. 1659 19. března s bratrem Václavem do stavu panského povýšený,[1]) spojil dědictví matčino s otecким v jedno panství, tak že držel Tučapy (polovice), Vitanovice, Vrcholtovice, Leštinu, Oldřichov Veliký a Novou Ves, provozuje tři podací práva, tučapské jen s polovice. Dlouho se z tohoto rozsáhlého majetku se svou chotí Zuzanou Cecilií, rozenou Malovkou z Malovic, netěšil. Jsa chatrného zdraví, umřel již 2. dubna 1678 na Vitanovicích. Náhrobek rodinné krypty špulířovské uprostřed chrámu vrcholtovického opatřen jest nápisem:

Zdetky odpocziwá urozený a stateczný rytirz Jan Girzy Sstefan Sspulirz z Giter, pán na Wittanowyczých, Wrcholtowyczych a Tuczapech. Žiwot w Pánu dokonal 2. Aprilis Leta 1678. Pán Bůh racz geho dussi milostiw beyti a weselého z mrtwých wstání poprziti.

Při pohřbu Jiříkově obrátili špulířovský znak na ruby a zlomený k rakvi položili, poněvadž byl poslední starobylého rodu svého, jenž ve krajině, z níž vyšel, také vyhynul.[3]) Špulíř učinil o svém jmění poslední pořízení. Jediné dceři Marii Evě Františce, dle svědectví novoveských matrik 4. září 1672 křtěné, připadly Tučapy, Vrcholtovice a polovic domu špulířovského v Praze, manželce Zuzaně odkázal Vitanovice. Panna Mařenka Špulířka stála nějaký čas pod poručenstvím své matky, s níž navštěvovala Tučapy, kde druhá polovice statku náležela panu Janu Adamovi Běšínovi z Běšín. Švarný ten rytíř zalíbil se dosud mladé vdově tak, že kolem r. 16[illegible] s ním v manželství vstoupila. Dcera její Marie Eva podala ruku Antonínu Josefu Obyteckému z Obytec († 1706),[4]) s nímž potom na Tučapech bytovala, kdežto její pan otčím Vitanovice za sídlo oblíbiv, r. 1686 koupil od ní Vrcholtovice a opět je k vitanovickému zboží potáhl. Paní Zuzana Běšínka ku své ruce držela dvorec »Bouhy« ve vsi Křtěnovicích na Vožicku. Porodivši Janu Adamovi syna Jana Josefa Šťastného (Felixe), 17. listopadu 1695 se světa se odebrala, zanechavši choti a synu celé své jmění, aby stejným dílem z něho se opatřili. Pochována jest v kostele vrcholtovickém, kde ve zdi mezi dveřmi k sakristii a kazatelnou nalézá se se znakem Malovců dosud její náhrobník s nekrologem:

Leta 1695 dne 17. Novembris w Pánu usnula urozená panj Zuzana Caecilia Riessinowá, rozená Malowka z Malowicz, panny w Wittanowyczich a Wrcholtowycich, která tuto odpoczjwá. Boze, racz gj dáti sstasné z mrtwých wstánj.*)

---

[1]) Schimon: Der Adel. S. 161. — [2]) Na piskovcovém kameni je heraldický Špulířovský. — [3]) Myslivna u Jankova, kdysi tvrz »Jitra«, východiště tu Špulířů, vzdálena jest od Vitanovic asi 1½ hod. — [4]) Marie Eva vdala se podruhé za Josefa Matyášovského.

*) Zajímavý je Zuzanin testament, z něhož část uvádíme:

»... Tělo pak mé, nařizuji, aby ve chrámu Páně vrcholtovským — všech zbytečných nákladů — pohřbeno a pochováno bylo; též exequie nad tělem mým

Jan Adam Běšín, poručnický opatrovník svého syna Jana ɜfa, oželev pečlivou Zuzanu pořádně tříletím, někdy na sklonku 698 uzavřel druhé manželství se slečnou Annou Marií Stillerovou iršperka.[6]) R. 1701 jmenován byl s panem Františkem Ferdidem, svobodným pánem z Říčan a na Libouni, hejtmanem kraje ıřímského. Leč již 26. srpna 1702 kolem 8. hodiny ranní, za-

---

ı kdykoliv držáné byly a aby ode dne pochování v témž kostele až do roka a mše sv. v pátek za ubohou duši mou sloužena byla a Bohu, Stvořiteli ıu, obětována. žádám a za každou mši sv. 30 kr. dáti poroučím. Chudým n almužny v tom roce ať se 15 zl. rejn. za duši mou rozdá, nařizuji. — ɔněvadž podstata jednoho každého kšaftu v tom obzvláštně záleží, aby v něm c zřízen a jmenován byl, pročež statečku svého skrovného mohovitého i neovitého, na čem by koliv záležel, zřizuji syna svého nejmilejšího Jana Josefa tného Běšína z Běšín a otce jeho pana manžela mého nejmilejšího, uroz. a č. rytíře Jana Adama Běšína z Běšín, pro jeho upřímnou a stálou lásku ke , jakož též z ohledu, že veliký náklad svými penězi na týž můj stateček vedl rozšíření jeho se více nežli o své vlastní vynasnažoval, pročež týž jmění . . . celý . . . oznámenému synu i manželu mému nejmilejšímu na rovné zanechávám.

Však povinni budou následující odkazy podniknouti:

Předně: nejmilejší dceři mé s předešlým manželem mým uroz. a stateč. ɜem p. Jiřím Štěpánem Spulířem z Jiter zplozené, urozené paní Evě Františce tecké, roz. Spulířce z Jiter, k tomu co jsem jí od věna po panu otci jejím a ıešlým p. manželem mým mně povinovatého (dala a) též ze šestého peníze ɔručení odpustila, za legituru mateřskou odka uji 3000 zl. rejn., které jí ve a v roce od publikování této mé poslední vůle prošlém, však bez ouroků, íny býti mají.

Za druhé: Ku chrámu Páně vrcholtovskému . . . 300 zl. rejn. pod ourok a k vykonávání z toho ouroku 26 mší sv. za duši mou nařizuji.

Za třetí: paní sestře mé Marii Vrchotické z Loutkova, rozené Malovce, zl.[1])

Za čtvrté: panně Bábrli Vrchotické z Loutkova, která u mně z maličkosti ávala, za její ke mně šlechetné chování 50 zl. rejn.[2])

Za páté: panně Ludmile Běšínce z Běšín nápodobně u mně zůstávající, též ıl.[3])

Za šesté: čeládce ve službě, jednomu každému po 3 zl.

Za sedmé: pánům paterům Augustinianům do Tábora na mše sv. za duši ı 10 zl, pánům paterům Františkánům do Votic k témuž účelu 10 zl., chrámu ɔveskému 10 zl. odkazuji.

A to je poslední celá a dokonalá vůle má, jakož také jich Milostí pánův ıdníkův zemských největších i menších za to modlitebně prosím, že takový t můj, kdykoliv po smrti mé k deskám zemským podán byl, přijíti, jej puırovati a do desk zemských povoliti a nad ním ruku ochrannou držeti ráčí. tom však sobě vždy v moci pozůstavuji, abych mohla tento kšaft buď na díle ɔ celý zrušiti, též jestliže bych komu co mimo ruky své písmem nebo podm s utvrzením sekrytu dala a zapsala, to aby tak podstatně, jako by do toho tu zejména doloženo bylo. Na potvrzení toho sekryt můj jsem přitiskla a e něho vlastní rukou se podepsala a pro lepší jistotu pánů svědků se dožá-, však jim a dědicům jich beze škody. Stalo se na Vitanovicích 7. dne mě- Septembris, Léta Páně 1691.[4]) Zuzana Běšínova z Malovic. Václav Vilím ıský z Cetně, Václav František Budkovský z Budkova,[5]) Jan Václav Karel Švárova.

[1]) manželce p. Adama Vrcholtického z Loutkova († 23. 4. 1703) na Jiříkovci iškovském dvoře v Miličině. [2]) Byla dcera Adamova. [3]) Provdala se později Viléma Felnera z Feldeku, s nímž v Miličině více let bydlila. [4]) Copia česky ıého originálu v archivě fary vrcholtovické. [5]) a na Starcově Lhotě u Naova.

[6]) Ta po jeho smrti šla r. 1708, 24. Julii za pana Johanesa Jiříka Henha z Liebenthalu a Vyšetic a zemřela 12. Martii r. 1714 na Proseku. Pocho- a jest dle své žádosti v kostele vrcholtovickém před sakristií vedle svého ıího manžela.

opatřen byv svátostmi umírajících, u věku teprve 49 let na zám
vitanovském se světem se rozžehnal a třetího dne v kostele vrcho
tovickém slavně byl pochován. Závěť, ze dne 26. Julii 1702 opatr
ustanovil, co by se s jeho statky státi mělo.*)

Za poručníka synu Janu Josefu Felixu Běšinovi ustano
Františka Ferdinanda barona Říčana, J. M. C. komořího a v úřa
hejtmanství kraje Kouřimského kollegu. Mělť k němu, jak v tes
mentě něžně se vyjadřuje, pro jeho svědomitost a přátelství zvlášt
pevnou důvěru a odkázal mu na památku své lásky a malou up
mínku nejlepšího svého jízdného koně »tigra«, prose, aby siro
i jeho jmění jako svého se ujal. Manželce své projevuje díky za j
lásku a věrnost, poroučí splniti podmínky svatební smlouvy. Ch
totiž, aby na Vitanovicích bydlila, měla různé příjmy zvláštně
z vinopalny a ovčího mléka, požívajíc na hotovosti ročně 20
vůz s 2 koni a přiměřenou svého stavu čeládku k posluze. Kdy
se synem jeho bydliti nechtěla, dostane ročně 150 zl. rejn. na h
tovosti a 150 zl. ve viktualiích. »Synu svému na srdce kladu, a
ji jako vlastní matku ctil a miloval, doufaje, že též ona jeho

*) »... chci, aby mrtvé tělo mé ve filialním kostele vrcholtovském
spůsobu křesťansko-katolickém uloženo bylo a 3 dny po sobě v témž chrá
exequie konány ...; odkazuji na stálou fundaci v řečeném kostele 500 zl. a
řizuji, aby můj dědic a všickni budoucí majitelé Vitanovic dobře živili světsk
či řeholního kněze sub qualitate administratoris ve Vrcholtovicích, dávajíce
náležitou stravu i byt ve Vitanovicích. Naproti tomu má administrator: 1. každ
týdně jednu mši sv. za mou duši obětovati, 2. Frankensteinskou nadaci *)
ve Vrcholtovicích anebo ve Vitanovicích a nikde jinde uskutečňovati. Kdyby
nástupcům mým nelíbilo administratora u sebe chovati, mají přispívati k j
výživě ročně 8 str. žita, 6 pšenice, 1 hrachu, 2 ječmene a 4 ovsa s 8 sou
piva a jemu ve Vrcholtovicích nedaleko kostela v té novem vystavěné chal
řádný a počestný byt zříditi, jakož i připojiti 2 str. pole, které k té chalupě p
v těch rozměrech, jak já užitky z nich bral. Odkazuji mému farnímu kost
v Nové Vsi 100 zl. nadace na 1 mši sv. týdně za sebe.... Za universalního
dice ustanovuji pana Josefa Felixe Běšina, svého jediného milého syna, a uděl
mu otcovské požehnání, zcela vážně ho napomínám, aby si častěji vzpomně
připamatoval, že toh, co jemu zanechávám, jen tvrdým, houževnatým i nar
havým hospodařením získal. Ať on, dle rady mé po ukončení studií cestou v cizí

ujme, jako by její přirozeným synem byl.« Svrchu řečeným bratřím a »paním sestrám« po 50 zl. kšaftuje. Konečně vzpomíná čeledi, hlavně lokaje Křištana a vrcholtovického »stále věrného« šafáře i poddaných. Zavazuje syna-dědice, aby za dvorec oldřichovský, který založen jest z pustých selských živností, kontribuci pro rata s poddanými odváděl a těm sirotkům,[1]) jimž statky náležely, až dojdou let a ženiti se budou, vyplatil za ně 300 zl. »Všem pak svým poddaným darem na kontribuci přidávám 100 zl. a to proto, abych odčinil to, v čem nechtě a nevěda, jsem jim snad ublížil.«

Na poslední vůli na Vitanovicích sepsané podepsali se za svědky: Adam Vrchotický z Loutkova a v Milčíně, Josef Oudrčský z Oudrče (a na Vyšeticích), Karel Lipovský z Lipovic (a na St. Smolivci).[2])

Po exequiích za nebožtíka Běšína uvázal se ve zboží svého poručence František z Řičan a vedl správu jeho dvě léta. Mladý Běšín žil po dokonaných studiích na Vitanovicích z počátku se svou macechou, se kterou r. 1707 daroval kostelu vrcholtovickému stkvostné brokátové, stříbrem protkané roucho na ornát. Za manželku pojal Marii Viktorii, rozenou slečnu Ježovskou z Lub. Jsa povahy nestálé a nesamostatné, »položil za hřibet« starostlivé rady otcovy o zřízení svěřenského statku a zboží vitanovické valně dluhy obtížené ještě více zadlužil, až k naléhání věřitelů dal je do prodeje. Nalezl (26. července 1707) kupce v osobě Augustina Kristiana Pfalce, pražského měšťana, sám za zbytek jmění téhož roku koupiv statek Proseč u Pelhřimova.[3]) Pfalc se svou manželkou Johannou bydlil na Vitanovicích a r. 1710, 21. července své dcerušce Marii Magdaleně hlučné křtiny tu přistrojil.[4]) Na kněze vrcholtovického hodný nebyl; upíralť mu mnohé dávky, jmenovitě piva i obilí, až o tom spor vzešel, jenž až r. 1716 ve prospěch duchovního skončil. Tenkráte někdy usídlil se administrátor fary ve Vrcholtovicích a s chalupou také polí Adamem Běšínem darovaných užíval.

Pfalc pustil se do smělého kupu; neboť v brzku se ukázalo, že nemůže ani trhové ceny zapraviti ani své věřitele spokojiti,[5]) pročež na jeho žádost a věřitelův prohlášení »ku právu dědickému věřitelům k ruce a na zaplacení jich pretensí« statek vitanovický r. 1712 v pondělí o dni sv. Antonína Paduanského t. j. 13. června

[1]) Dle svědectví matrik v Chotovinách, Miličíně vymřely ve hrozném moru r. 1680—81 celá vesnice, ku př. v Miličíně, malém městě, zhynulo za jediný měsíc 50, za celý ten rok 346 lidí i s farářem Bilinou de Lipovec. Zároveň pozorujeme tuto, jak panské dvory rostly. — [2]) Originálu opis v arch. farním. Testament Zuzanin přišel r. 1695, 7. Decembris sub lit. J. 8, závěť Běšínova 1702, 31. Augusti v úterý po sv. Augustině do desk zemských. — [3]) DZ 408, O 19, 411, M 8. — [4]) Kmotrovali: sleč. Barbora Segberkova ze Sedlečka, Václav Deym ze Stříteže na Červeném Záhoří, Maria Magdalena Netolická Gamsenberkovna, paní na Přehořově, Eva Vrchotická z Loutkova na Rašovicích, Stanislav Filip Straněk z Kopidlna na Střezmíři. Písař matrik nazývá Pfalze »urozeným a statečným rytířem« patrně z galantnosti. — [5]) Ze šlechty měli na Vitanovicích pojištěny kapitály: Viktorie Běšínka, rozená Ježovská 13.500 zl., Anna Marie Löwenthalova 4550 zl., Stanislav Straník z Kopidlna 3850 zl., Marie Magd. z Eisenberka 2000 zl., Jan Josef Běšín nedoplacené trh. ceny 17.950 zl. Kateřina vdova Vithová, roz. Příchovská 1.626 zl., Jan z Ehrenburka 1500 zl., Václav Karel z Purkstalu 1300 zl., Leopold Čejka z Olbramovic 1200 zl., Vilém Krištof Jeník z Ježova 600 zl., Polyxena Řepická ze Sudoměře 1000 zl., Jan Václav Malovec z Chejnova a Winterberka 500 zl., Václav Lhotka ze Smyslova 300 zl., Kateřina Joh. Vostrovcova, roz. Běšínka 200 zl., celkem 49.676 zl. r.

s povolením pražských úředníků od p. Václava Krištofa Hložka ze Žampachu, JMC. rady a soudu komorního i dvorského soudce a místokomorníka v království Českém právně byl odhadnut a manželce prosečského Běšína, Marii Viktorii, roz. Ježovské, jakožto hlavní věřitelce, trhem puštěn. Ta pak, nemohouc dluhů zastati, prodala r. 1715 20. září tvrz ve Vitanovicích s pivovarem a vinopalnou, veškerým příslušenstvím, 4 dvory poplužní: vitanovický s ovčínem, leštinský s ovčínem, vrcholtovický, křiženecký, jenž v r. 1692 ze dvou selských statečků povstal, celou Novou Ves s kostelem a podacím též krčmou a koželužnou, panským kovářem jakož i se mlýnem, ves Oldřichov s výsadní hospodou a židovskými chalupami, celou ves Moraveč s krčmou, ves Vitanovice s krčmou, kovářem a dvěma panskými mlýny, Vrcholtovice ves s filiálním kostelem nejsvětější Trojice Boží, výsadní hospodou, dále ves Zahrádku s krčmou, ves Javor a Spáleniště, ves Leštinu s hospodou (nevystavěnou) s 28 malými a velkými rybníky se vším příslušenstvím, jak to na sebe po soudním odhadu přejala, panu Františku Ferdinandu hraběti z Khuenburga, arcibiskupu pražskému, za 58.000 zl. rýnských a 100 dukátů klíčného, některé poddané si vymíniviši.

Kostelům a kněžím náleželo: ve Vrcholtovicích nadace Běšínská 500 zl., Frankensteinovská 500 zl., Zusany Běšínky 300 zl., všecko na 6%. Za viktualie administrátorovi usoudil arcibiskup, aby se to na peníze převedlo, 800 zl. Jiná nadace — r. 1710 9. května realisovaná — Löwenthalova na věčné světlo kostelu 100 zl., kantoru 100 zl., na úrok za pivo od Jana Adama Běšína 100 zl. téměř a zase jemu od Jana Běšína (mladšího?) 100 zl., v Nové Vsi celkem 200 zl., tak že suma takových peněz činila 4.273 zl. 30 kr., jež převzal kupec jako dluh na Vitanovicích. Z celé ceny měla Běšínka dostati hned 4026 zl. a 100 dukátů při podepsání kontraktu; o ostatních 49.700 zl. učiněny různé úmluvy, z nichž vysvítá, že věřitelé Běšínů stali se arcibiskupskými. Na trhovém listě, jenž ve Vožici sepsán, nacházíme podpisy a pečeti obou kontrahentův a Františka Karla z Adlersheimů, Václava »von Saltza« svědkův.[1])

Maria Viktoria Ježovská z Lub zemřela na Proseči již v únoru r. 1716 a odpočívá v augustiniánském kostele v Táboře. R. 1717 oženil se Jan Josef Běšín podruhé s Annou Kalhardtovou ze Sternfeldu. Zbaviv se r. 1723 Proseče, zakoupil se v Trnovanech, kdež žil až do 9. srpna 1737, kdy se světem se rozloučil. Vdova následovala ho smrtí 10. září 1738 u věku 45 let. Potomci jejich, nosíce ve znaku štít rozpůlený v pravo s medvědí tlapou ve zlatém poli, v levo bůvolí roh stříbrný v černém poli, což se ve klenotě týmž pořadem opětuje, vymřeli v této linii Františkem Janem Běšínem, nejvyšším sudím král. Českého a pánem na Slavkovicích (u Písku) r. 1802.

Prodejem vitanovického zboží klesla důležitost i sláva krajinky kol Vrcholtovic. František Ferd. hrabě Khuenburg připojil je na vždy ku panství mladovožickému, učiniv je součástí svěřenského jmění pro stejnojmenný hraběcí rod závětí svou ze dne 4. dubna

[1]) Smlouva tato intabulována jest až 21. února r. 1718 do I. modrozatesa quaternu sub lit. M.; proto někde čteme, že Vitanovice byly prý podány až r. 1718. Viz archiv panství Mladovožického.

r. 1720. Tam, kde dříve zněla veselá píseň, někdy také vášnivá hádka a břinkot ocele hodujících a častokráte peroucích se šlechticů,[1]) kde velikým palácem a širokou zahradou vitanovskou šuměl nádherný šat paní a urozených slečen a zvonil jejich smích, kde ob čas rozléhaly se zvučně smutné fanfáry pohřebního průvodu, tam od r. 1715 na oprýskané zdi tvrze usedal předchůdce brzké zhouby — zelenavý mech a opuštěnými komnatami bloudila čeleď netopýří a do pustnoucích altanů opíral se vítr — — všecko časem spadlo, aby již nepovstalo. Vitanovice i Vrcholtovice stihl osud skoro všech českých tvrzí.

Duchovní správu vedl ve Vrcholtovicích farář novoveský a to po nejvíce skrze augustiniány táborské, jichž členové střídavě buď ve Vrcholtovicích buď při vitanovské kapli sídlili. Přičiněním faráře Binga nařídil r. 1722 arcibiskup pražský Khuenburg, aby při kostele vrcholtovickém zřízeno bylo místo sacellanské t. j. kaplanské, r. 1740 14. června sepsána a 18. června t. r. po delším usilování Josefa Fr. Waldherra z Badembergu, inspektora a plnomocného řiditele panství Vožického, konsistoří pražskou potvrzena erekční listina nové fary ve Vrcholtovicích. Dřívější chalupa, v níž kněží bydlili, byla prodána a byt pro faráře zřízen na východním konci vesnice z části zrušeného panského dvora poplužního, jehož pole připojena k vitanovskému. K Vrcholtovicům přifařeny byly tyto vesnice: Kříženec, Vitanovice, Slapsko, Zahrádka, Javor, Vysoké Záhoří, Jiřetice, Rambousy, Slavín, Královna, Čečkov, Žinice a Vyšetice.[2])

Ze šlechty, mimo již jmenované, odpočívají v kostelních hrobkách: »slečénka« Konstantie Kateřina, dcera Josefa Oudrčského z Oudrče na Vyšeticích, paní Kateřina, rozená Janovská z Janovic († 3. dubna 1715 u věku 41 let), choť Josefa Kašpara Oudrčského, jenž ji již 24. července 1715 smrtí následoval ve stáří 42 let a »pod mužskou stolicí k velkému oltáři pohřben jest«; František Antonín Jenšík z Ježova († 1720 20. Junii 58letý), Antonie Vostromířská z Kopidlna, roz. del Campo, »kterážto — jedno pro léta, majíc 80 let, — jedno pro chudobu do kostela nemohouc choditi, doma sv. svátosti přijímala.« Z náhrobníků ještě zajímá mramorový kámen s dětskou podobou ženskou, po jehož kraji se čte: Letha 1615... ziwot swug w Pánu dokonala urozená panna Mariana Withowa ze Zrzawého, dcera urozeného a stateczného rytjrze Wilíma Woka Withy ze Zrzawého na Wodlochowicých.« Po straně levé jest rytířský znak této rodiny: příční čára bílá v poli červeném, nad přílbicí chrt na zlatém polštáři sedící.[3])

---

[1]) R. 1566 Jan Těmín z Těmic tu zabil Buriana Měděnce z Ratibořic. 1594. 12. února Oldřich Malovec na Kostelci probodl Oldřicha Skuhrovského na Louňovicích. — [2]) Originál v arch. fary miličínské.

[3]) Z předmětů v kostele pozoruhodna jest klenba presbytáře, jak již uvedeno, pak starý polovypoukle čistě ve dřevě řezaný obraz znázorňující skupení osmi osob kolem Krista Pána, do hrobu položeného. Řezba ta byla by ozdobou i velikého musea. Prostřední zvon sv. Jana Křtitele svědčí nápisem, že slit jest od zvonaře Bartoloměje v Praze r. 1532, nejmenší Panny Marie bez letopočtu, ač je nejstarší ze všech, nese slova: »Slit gest w gm(e no Bozie.«

Na konec klademe důkladný zápis matriční:

Z Vyšetic 1731 dne 20. Februari pohřben jest Josef Kroupa, starej šafář vyšetickej, majíce věku svého 115 let, kterej sice hluchej byl, ale vždy ještě chodil.

Zaniklé osady v okrese Lounském.

Pokud paměti historické sahají, potkáváme se v nejstarších dobách s četnými osadami, o nichž ani nevíme, kde stávaly. Bližší zkoumání nás poučuje, že byla země Česká bohata četnými malými vsemi, které měly mimo dvůr poplužní a sídlo rytířské sotva tři, čtyři dvory kmetcí. Pokračující vzdělanost miluje veliká střediska, a i kdyby nebylo bývalo v Čechách zhoubných a dlouho trvajících válek, přesvědčili bychom se, že hospodářské poměry samy nutily k tomu, by menší dvorce spojily se s většími, a tak zanikla znenáhla paměť stávajících osad. Podáváme zde zašlé osady okresu Lounského, pokud jsme se s nimi potkali v deskách dvorských a zemských.

I. *Babilon,* nyní jméno trati v katastru obce Hřivické na pravém břehu potoka Hřivického na cestě do Hořan. Připomíná se v pamětech 16. století při Hořanech a zanikla v nepokojích války třicetileté.[1])

II. *Březí blíže Hříškova a Nové Vsi,* malá víska s dvorem poplužním a několika dvory kmetcími. Dvůr náležel 1348 Vlčkovi z Březí, který byl manem purkrabí kadaňského Alše z Kolovrat.[2]) Fridrich, syn Hrzkův z Vraní, sídlil na tomto dvoře a byl nejspíš synem Vlčkovým, jehož synové Hynek, Jan, Hrzek a Habart odkázali k záduší fary Smolnické jednu kopu platu ročního a věčného 1375 za faráře Šimona. Plat ten vycházel z dvora kmetciho v Březí.[3]) Později rozděleno toto zboží a dva dvory kmetcí koupilo král. město Slaný. Po válce Šmalkaldské konfiskovány a prodány jsou Janu Bořitovi z Martinic.[4]) Poplužní dvůr a ostatek vsi dostal se držitelům Toužetína v čase neznámém, ale jistě již v 15. století. Stála ještě r. 1680[5]) a kolem 1700 zmizela. Pozemky její přivtěleny jsou ke dvoru Novoveskému. Základy zděné a sklepy podnes jsou znáti.

III. *Lužerady* (chybně Bužehrady) v katastru král. města Loun na severovýchod mezi řekou Ohří, Vršovicemi a Dobroměřicemi. R. 1314 dne 13. ledna připomíná se v německé listině Konrad z Lužerad mezi 12 konšely. V 14. století bylo tam několik dvorů, jež náležely měšťanům lounským. Později drželi velikou část Hruškové z Března na Citolibi, od nichž přešla na majitele panství Citolibského.

IV. *Nevězenice* (v matrikách Citolibských Jesenice) jest vlastně část vsi Brodce, kterýžto statek obsahoval tvrz a dvůr poplužní a říkalo se mu Brodec, kdežto osadě níže položené přezdělo se Nevězenice. Název ten zachoval se ještě v 18. století. Teprv náš věk naň zapomněl. Osada tudíž nezanikla než jen pouhé jméno.

V. *Řežákov,* nyní jméno místní trati u Senkova. Po prvé děje se zmínka o něm 1399, kde Kuneš z Loun a Mařík z Řežákova pohoní Dmytra z Duban a Číče z Kostelce.[6]) Byl to nejspíš jen dvorec svobodný, jejž držel měšťan lounský. V l. 1549 již jest pustý.[7])

VI. *Řimín.* Nad Vinařicemi na straně jihozápadní říká lid podnes na Řemíně. Tam stávala ves s poplužím a několika dvory

---

[1]) Viz DZ 141. L. 4. 150. D. 9. 151. G. 17. — [2]) Arch. hradčan. č. 38/119. — [3]) Lib. erect. IX. A. 10. — [4]) Sněmy II. 458. — [5]) Viz nejstarší matriku fary Radonské. — [6]) DD. XVIII. 24. — [7]) DZ. 47. K. 29 a 52. A. 4.

kmetcími. Již r. 1348 zve se man Alšův z Kolovrat Rakolt z Řimína (Krzymni). Sezema z Řimína 1382 [1]) a Bohunka z Řimína, manželka Jindřicha Lutky z Peruce,[2]) náleží původem do této osady. L. 1389 dne 6. února prodal Milobor z Jenčic, co měl v Řimíně, Ješkovi a Pavlíkovi bratřím Ječmíkům z Sulevic.[3]) R. 1399 byly dědiny Pavla Ječmíka po jeho smrti provolány a známý z válek husitských Mikuláš z Pístného obdržel je výsluhou od krále.[4]) Ale nebyl zveden na zboží to; neboť když r. 1454 po druhé provoláno bylo po smrti Janově Ječmíkově [5]) jako odúmrť, dokázal Štěpán, syn Pavlův, že ti, kteří slovou ze Sulevic Kapléři, mají práva zapsána v registrech královských, že zboží jejich nespadá na krále, než na bližší příbuzné. A proto dáno mu za právo r. 1460. Jak dlouho ves ta byla obydlena, není známo. Ale když páni z Lobkovic ujali Divice a Vinařice po sestrách a dcerách, dědičkách Jana z Klinštejna a z Roztok, Anně, manželce Děpolda z Lobkovic, Johance, manželce Václava Húgvice z Biskupic, a Kristině, manželce Viléma Křineckého z Ronova, mezi r. 1530—1540, nepřipomíná se již tato ves.[6])

VII. *Rychwald.* Jižně od bývalého hradu a kostela sv. Václava na Dřevíči jest prostor jdoucí do čtverhranu, který lid zdejší nazývá Lichvarda, o níž se domnívá, že to bývalý hřbitov Dřevíčský. Po prvé zmiňuje se o tvrzi Lichtenwalde lib. visit. 1379, na níž seděl Radim, man panen klarisek v Týnci Panenském. L. 1402 dne 22. září odpověděl Hanuš z Rychwaldu Novému městu Pražskému.[7]) Po válkách husitských, když proboštství kláštera sv. Prokopa na Dřevíči rukám světským zůstaveno bylo, mizí pamět tvrze této. Jen tolik známe, že před r. 1522 držel ji v zástavě Jan z Vítence a po něm Kašpar z Kauče na Trmicích.[8]) Brzy potom dostal se i Dřevíč i Rychwald Děpoltovi z Lobkovic, zdali zástavou neb jako dědictví zpupné, není známo. Tento je spojil s Vinařicemi a Divicemi.

VIII. *Trhlavy a Trhlavky.* Když Bero, dědičný rychtář lounský, mezi l. 1321—1335 založil klášter sv. Anny v Benátkách, předměstí Lounském za řekou Ohří, většinou na pozemcích Dobroměřických, nadal jej zbožím, které měl v Trhlavách, Nečichách, Ranně, Obliku a Dobroměřicích. Trhlavy sluší hledati v katastru Nečišském na čís. parc. 178—181 a 650—657.[9]) Vedle majetku Berova sídlili tam vladykové erbu Vršovců.[10]) K nim patřil Jan Mudráček, farář chodžovský, Věnek z Kystry, Svach z Trhlav, Jindřich a Petr, Zdena a Boreň z Trhlav, po nichž odumřelé zboží r. 1383 a 1384 obdržel od krále Mareš Nadřínek z rodu vladyk z Březí, znaku orlice a obrněné ruky.[11]) Tento Mareš část vsi odprodal klášteru sv. Anny v Lounech.[12]) R. 1457 spadlo zboží Nadřínkovo na krále, nevíme však, kdo je po něm vysloužil.[13]) Část vsi dostala se, pokud byla majetkem klášterním, po smrti poslední jeptišky, která bydlila v klášteře Zahražanském u Mostu, dědicům zakladatele Bera, bratřím Janovi a Lvovi z Divic, a po nich obci Lounské. Na jiné části sídlili menší rodové vladyčtí, od nichž koncem

[1]) Arch. Loun. I. C. 2. — [2]) DD. XIV. 390. — [3]) Emler PDZ. I. 520. — [4]) DD. II. 24 a DD. XIV. 218. — [5]) DD. XVI. 311. — [6]) DZ. 4. K. 6. III. E. 16. 84. D. 8. a Böhm, Privatmünzen 285. — [7]) Arch. čes. IV. 344. — [8]) DD. XXXVI. 4. — [9]) Sdělil H. Nejedlý, f. uč. v Dobroměřicích. — [10]) Pram. arch. XIV. 171. — [11]) DD. III. 175. — [12]) Emler PDZ. II. 30. — [13]) DD. XVI. 397.

15. století taktéž Lounům se dostala. Začátkem 16. věku byla již pusta.

IX. *Újezdec.* Z urbáře kláštera Roudnického [1]) víme, že měl týž v Újezdci jednoho podsedka, druhý podsedek náležel kanovníkům pražským. Sídlo a ostatek vsi byly majetkem Jana z Brloha 1386, aspoň když probošt Matěj kláštera Roudnického vyměnil Brloh za Libořice. Byla položena mezi Brlohem a Nevězenicí [2]) a r. 1454 držel ji v zástavě měšťan lounský Čepice. V pozdějších zápisech 16. století již jsme jí nenalezli.

X. *Velké Ročovice.* Když Albrecht z Kolovrat založil městečko Ročov (nyní Horní zvaný) a v něm vystavěl si hrad, staral se o to, by v městečku tom zřízena byla i samostatná duchovní správa. R. 1357 dne 2. října s povolením arcibiskupa Arnošta, podacích pánů Záviše, Fridricha a Vaňka z Vinařic odloučeny jsou od fary Vinařické tři vesnice: Malé a Velké Ročovice a Úlovice a přivtěleny k nově zřízené faře v Ročově. Náhradou za to obdržel farář vinařický od Albrechta z Kolovrat 4 kopy ročního platu ze vsi Konotop. [3]) Úlovice a Ročov Dolní, druhdy Malé Ročovice, stojí dosud s klášterem augustiniánským. Velké Ročovice zmizely záhy, aniž by v pozdějších zápisech nebo v místních názvech se byly udržely. Mám za to, že ves ta byla v místech, kde nejnovější dobou zřízen vodovod pro městys Horní Ročov, kdež dle zpráv soukromých odkryta byla stará studně, vroubená čtvercovými kameny.

XI. *Záboř.* O této osadě jest řeč r. 1387, když král Václav IV. stvrdil klášteru Roudnickému směnu Brloha za Libořice. [4]) Byla blízko Brloha a Újezdce. Vymezení místnější nelze vystihnouti; neboť pozdější písemné zprávy se nezachovaly a okolí Brloha nezná místa a jména toho.

XII. *Záhoří.* Dle DD. XIII. 186. provolán jest r. 1393 dvůr poplužní s poplužím a příslušenstvím po Štěpánovi Budkovi v Záhoří u Pnětluk jako zboží odumřelé. Kde by asi tato ves stávala, není památky. Že ji sluší rozeznávati od jiného Záhoří poblíž Žatce, jest jisto.

František Štědrý.

Rušení klášterů za císaře Josefa II.

Téměř po stu letech od té doby, kdy za císaře Josefa II. počalo »sekularisování«, jež za kratičkou dobu 8 let (1782—1790) tak zhoubně působilo, jali se historikové pátrati, kde, kolik a jaké kláštery zanikly. Tak vydal důkladný spis r. 1871 *A. Wolf*, v němž přehledně líčí rušení klášterů v Rakousích; P. Pirmin *Lindner* O. S. B. (r. 1884—1886) podává zevrubné zprávy o zrušených klášterech v Tyrolsku; *Fr. Ekert* ve svých »Posvátných místech« přináší podrobná data o zrušených klášterech a kostelích v Praze. Od té doby neúnavný badatel Lindner hloubal dále, hlavně v archivě státním i jinde, a používaje veškerých přístupných mu spisův a stati dosud tištěných, spolehlivě a přehledně uvádí následky, jež měl

[1]) Emler 10 urbářů 19. — [2]) DD. XVI. 297. — [3]) Erved. X. M. 15. — [4]) DD. XXI. 75. a Emler Dipl. kl. Roudnic. 29.

mocný rozkaz císařský pro kláštery ve veškeré říši Rakouské. ıtin od něho od r. 1895 do 1897 uveřejněných zrušeno bylo íněné 8leté době celkem 218 klášterů mužských 26 různým : náležejících a 67 klášterů ženských 16 různých řeholí; v oněch a 4165 členů, z nichž asi $^4/_5$ kněží a v klášterech ženských 00 jeptišek. Tím bylo náhle několik tisíc řeholníků a řeholnic ístřeší a bez domova, kteří přinuceni byli odříci se společného ití v řeholi. Tak bylo i jistému mnichu paulánu víc než sto- ı z kláštera Maria-Trost ve Štýrsku hledati si nového útulku ıě; odešelť do Uher.

Některé kláštery byly tím zvláště krutě postiženy, nejkrutěji kapucíni, kteří přišli o 31 klášterů, pak augustiniáni (obojí), jejichžto klášterů zrušeno 27, dominikáni, kterým odňato 1, benediktini, františkáni a cisterciáci ztratili jich po 18, mi- 14, karmelitáni obojí řehole 12, kartuziáni a premonstráti servité 8, a jiné řády utrpěly menší ztráty. Trinitáři přišli ch 6 svých klášterův a tak i jiné řehole, které byly jediné druhu nejen v mocnářství našem, ale i v říši Německé. jakož amalduláni na Lysé hoře u Vídně, řád založený r. 1628 od ıanda II., avšak ani této řehole nebylo ušetřeno; tak vzal za jediný klášter jeronymitů. Z klášterů ženských zanikly úplně ıy augustiniánky, karmelitánky, cisterciánky, celestínky, pre- rátky a též i ústav šlechtičen v Hallu v Tyrolsku. Klariskám) klášterův 18, dominikánkám 14, karmelitánkám 7. Pouze o 3 těchto řádů ženských p dařilo se přes to, že vydán byl . zrušovací, zachrániti sebe a trvání své tím, že se svolením Josefa přeměnily se v řeholi uršulinek.

Tehdejší diecése Pasovská následkem císařských dekrétů přišla ı několika let o 42 kláštery mužské a o 6 klášterů ženských, ecése Salcburská o 24 kláštery mužské a 8 panenských klá- v arcidiecési Olomoucké ubylo 20 klášterů mnišských, 3 klá- jeptišek, v Brněnské diecési zaniklo 17 klášterů mužských, iterů ženských; arcidiecése Pražská oželela po venkově 15 klá- mužských a 9 konventů ženských; v Praze samé zaniklo jich to: opatství benediktinek u sv. Jiří, klášter barnabitův a uršu- na Hradčanech, theatíni (kde nyní klášter redemptoristů), bosé ılitky u sv. Josefa (kde nyní anglické panny), bosí karmelitáni Marie Vítězné, dominikáni u sv. Maří Magdaleny (kde nyní ství četnické), vesměs v Menším městě Pražském; dominikánky Anny (nyní Haasova knihtiskárna), obutí karmelité u sv. Havla, iktinské opatství u sv. Mikuláše (na Starém městě), klášter ı u sv. Michala (nyní skladiště papíru továrny Fuchsovy). ni (minimi) u sv. Salvatora, klášter cyriaků u sv. Kříže většího, r klarisek u bl. Anežky, všechny na Starém městě; a na a městě tyto: klášter hybernů (kapucínův irských), klášter ce- ek (kde nyní hlavní pošta), klášter strážců Božího hrobu na ze, klášter augustiniánů bosáků u sv. Václava na Zderaze, r augustiniánů poustevníků u sv. Kateřiny, opatství augusti- lateránských na Karlově, klášter servitů na Slupi, dům vy- lých kněží u sv. Karla na Zderaze. Později některé kláštery té i panenské obnoveny.

Cenu veškerého majetku zrušených klášterů, která připadla eráru, nebylo lze přesně, ba ani přibližně stanoviti. Ani P. Pirmin Lindner, ač neúnavně bádal a pátral, nebyl s to, aby ji zevrubně udal; máť pouze z části bezpečné údaje, jinde uvádí buď jen stav kapituly, buď jen cenu pozemků neb jen domu řeholního, buď toliko skutečné důchody roční. V některých případech neodráží dluhy váznoucí na klášteře, u přemnohých nemůže odhadnouti stkvosty, roucha kostelní, poklady umělecké a zvláště knihovny, anebo je cení příliš nízko. Uvážíme-li některá zevrubná udání, žasneme, co bohatství z některých klášterův odvezeno. Z premonstrátského kláštera Hradištského u Olomouce dodáno do mincovny říšské 13 centů stříbra z kostelního náčiní, z kláštera Ždárského (na Moravě) 9 centů, aniž tu dále udáno ostatní jmění těchto klášterů. Sumy, které P. Lindner uvádí dle listin úředních, i po jeho přesvědčení ani přibližně neodpovídají ceně skutečné, a přec obnášejí tyto číslice, tak velice neúplné, úhrnnou cenu nad 42 milionů zlatých, tak že bez přehánění cena veškerého jmění zrušených klášterů páčiti se může na víc než dvojnásobně tolik, při čemž dlužno vzíti za měřítko tehdejší cenu peněz.

Toť peníz sice značný, ale zdaliž bylo třeba zaň rušiti kláštery věkem a historií tak ctihodné, jakož byla některá opatství, jichžto založení spadá až do 9. a 10. století. Zrušený klášter Osejanský (Ossiach) v Korutanech založen byl r. 878, tudíž při zrušení měl úctyplné stáří 900 let. Řeholní domy jeptišek ze starší doby (od 10. stol.) zmizely všecky; z klášterů ženských, zřízených ve 13. stol. zbyly 3, z 15. stol. toliko jeden; družstev v novější době založených ušetřeno.

Ani jiných ohledů nedbáno, že mnohé místo posvěceno bylo osobou svatou, která v něm prodlévala. Klášter Puppinky v D. Rakousích, kde pozemskou pouť dokonal sv. Volfgang, klášter Sázavský, založený od knížete Oldřicha, kde skonal sv. Prokop, klášter benediktinský ve Sv. Ivaně (čili ve Sv. Janě pod Skalou), založený r. 1033, kde v 9. stol. žil sv. Ivan, Kremže v D. Rakousích, kde se chovaly ostatky bl. mučeníka Arnolda, Klosterneuburk v D. Rakousích, jejž založil bl. Jan Kapistrán, nenašedše milosti, neušly zkázy.

Ani kláštery založené od členů rodin královských neb jiných šlechtických nebyly vyňaty ze záhuby. Jak již shora dotčeno, padl za oběť ústav šlechtičen v tyrolském Hallu založený k radě blah. Petra Kanisia od královny Magdaleny a jejích sester, dcer císaře Ferdinanda I.; zrušeno i slavné a bohaté opatství na Zbraslavi, založené králem Václavem II., v němž pochován i on i syn jeho Václav III., zničeny dva ještě starší kláštery, jež nadal slavný král český Přemysl Otakar II. v Budějovicích a ve Zlaté Koruně, kdež starobylé opatství cisterciácké proměněno v továrnu; zmizelo opatství benediktinek u sv. Jiří na Hradčanech, pocházející z r. 967, v němž pochována sv. Ludmila a jiní členové rodu Přemyslova, a jehož abatyše měly hodnost knížecí (od císařovny Eleony 1711) a právo korunovati královny české. A právě tento klášter byl z prvních, které stihla pohroma zrušovacího dekrétu. Za své vzaly i kláštery, založené od samostatných hrabat tyrolských a gorických i od dávných vévod korutanských.

ášter kartuziánů, založený od Albrechta z Valdštejna r. 1627
icích u Jičína (Kartouzy), potkal týž osud neodvratný. Dne
1784 vyzdviženo mrtvé tělo zakladatelovo i jeho manželky
eno do chrámu Mnichovo-Hradišťského u sv. Anny, neboť
iter prodán ve dražbě. Jak tomuto vojevůdci, tak i jiným
ným mužům dělo se podobně, že kosti jejich nezůstaly tam,
vodně uloženy. Ostatky Bedřicha Sličného byly r. 1783 vy-
z krypty kláštera kartuziánského v Mauerbachu v D. Ra-
jejž založil, a kde tělo jeho nad půl páta sta let odpočívalo
i. Klášter Gaming v D. Rakousích, založený od vévody
ta II. Moudrého, kdež od r. 1358 k věčnému odpočinku byl
jakož i opatství Lilienfeldské v D. Rakousích, nadané
ive od vévody Leopolda Slavného r. 1206, neunikly plenu
ní.

našly-li tyto prastaré kláštery ušetření, není divu, že se
lahovolněji nepohlíželo na zbožná nadání pozdějších členů
absburského. císaře Ferdinanda I., arciknížete Maximiliana,
erdinanda II. i III., arciknížete Ferdinanda II. tyrolského a
dcer, manželek a vdov téhož rodu císařského. Dominikánský
v Tulně byl r. 1280 od samého praotce císařského rodu
ského Rudolfa založen. Chrám jeho, veliká gotická budova
ch, štíhlých pilířích, ve svých kryptách choval tělesné pozů-
nnohých členů rodu Habsburského. Kostel tento byl r. 1788
za 962 zl., zbořen a kamenův užito ke stavbám vodním.«
r, kterýž od té doby často měnil majitele, jest nyní »úplně
Budovy vedlejší v letech sedmdesátých ještě sloužily účelům
ím.

dobné smutné proměny byly četné. »Překrásný kostel pro-
o místa poutnického v Marianské Týnici v Čechách (pří-
k cisterciáckému opatství v Plasích) byl zavřen r. 1785,
n zpustnutí a rozpadnutí a milostný obraz P. Marie pře-
farního chrámu v Kralovicích; nyní jest zříceninou.« Sedlec
Hory, »jedna z nejkrásnějších budov klášterních v Čechách,
roku 1812 továrnou na tabák; nádherný chrám, budova
ch na 30 sloupích a 34 pilířích spočívající, celá z kvádrů
a pískovcových, »perla umění stavitelského«, byl 20 let
namnoze zbaven vnitřního zařízení, až v něm císař Fran-
r. 1806 připustil konati farní služby Boží. Starý, r. 1268
ý klášter klarisek v Chebě proměněn v pivovar; kostel od
nově zřízený stal se nejprv skladištěm soli, pak »americkou
Překrásná, zcela klenutá klášterní budova opatství Kladrub-
jest od r. 1864 proměněna v parní pivovar, při čemž si
ojní inženýři s raffinovaným vandalismem.«

ášter kartuziánský v Bruntále ve Slezích, dí Lindner, měl
i archiv velice pěkně uspořádané, ale přece byl zrušen,
ného zbylo 1782, jest proměněno v zámek, jenž patří sou-
ovi. Chrám, z nejkrásnějších v zemi, se sedmi oltáři, většinou
oru, neb červeným a černým mramorem obloženými, zbořen
808. Krásný kostel pozdního slohu románského ve Viktrinku,
pilířová o třech lodích, dostavěná r. 1202, znešvařena tím,
lik oblouků lodí chrámových strženo; pevně zbudovaný
s překrásnými chodbami z 18. století s mnohými stavitel-

skými zvláštnostmi z dob dřívějších byl r. 1778 z polovice prodán za babku podnikatelům soukromým; továrna na sukno, kterou v té části zřídili, stojí tam dosud; někdejší dům praelátský jest rodinným sídlem továrníkovým. Z kláštera cisterciáků v Neuberku (u Mürzuschlagu v Štýrsku), založeného 1327, zachovala se »velkolepá budova se svými četnými dvory. Východní její křídlo vyhrazeno jest Jeho Veličenstvu císaři pánu, kdykoli tam přijede na hon. V ostatní části jsou kanceláře, skladiště, lesní úřad.«

Jak tehdejší řeholníci, násilně vypuzení, sami soudili o císařských nařízeních, ukazuje nejeden tklivý příklad. Ve starém opatství cisterciáckém v Säussensteině »nedal se ani jeden z mnichů pohnouti, aby složil háv řeholní.« Klarisky v Praze »nijakým způsobem nechtěly klášter opustiti, i musilo se pohroziti jim zakročením vojenským.« Když císař František II. r. 1802 zase obnovil bývalé opatství benediktinské ve sv. Lambrechtě ve Štýrsku, s radostí vrátilo se po 16 letech 50 mnichů z 52 žijících do bývalého kláštera svého. To s dostatek dokazuje, že nebyla tato tovaryšstva ke zrušení »zralá«. Sestavené listiny P. Lindnera podávají o tom více dokladů.

O klášteře premonstrátském v Mostě (Bruckn) nad Murou praví, že vynikal zasloužilými a učenými muži; o klášteře kartuziánů v Gaminku dí, že v něm bylo hojně výtečných mužů; že opatství to podporovalo stavitele, sochaře, malíře, že vydržovalo kapellu hudební a j. Klášter kartuziánský v Olomouci měl »mnoho učených mužů a hojně rukopisů«, opatství cisterciácké na Velehradě mělo »mnohé výtečné muže«, což praví i o opatství Lilienfeldském. O cisterciáckém opatství v Zatičině (Sittich) nedaleko Lublaně, založeném od patriarchy Peregrina r. 1135, dí se: »Knihovna a archiv byly r. 1784 vzorně uspořádány; v archivě chováno veliké množství listin . . .« Dle Supančiče lid v okolí Zatičinském ještě na začátku tohoto století dával v písních slovinských výraz svému bolu, že klášter byl zrušen. Od letošního roku usazeni jsou tam opět cisterciáci. Opatství Garstenské, jehož prvním opatem byl sv. Berthold († 1142) »patřilo k nejslavnějším opatstvím benediktinským v Horních Rakousích; byloť sídlem duševního a hmotného vzdělání, vynikalo velikým počtem znamenitých mužů, podporovalo vědy a umění.«

O paulánech (minimech) sv. Františka z Pauly, usazených od r. 1625 na Starém městě Pražském, pochvalně se připomíná: »Rozvíjeli požehnanou činnost mezi lidem.« A ani jinak nemůže zníti nestranné svědectví o zrušených 31 klášteřích kapucínských. Trinitáři, jejichžto kláštery v Rakousku zrušeny všechny, celkem šest, usadili se r. 1695 nejprve v Josefově ve Vídni. Tento jejich nejstarší klášter zároveň vydržoval residenci v Peře (v Cařihradě) s konviktem šlechtickým a obstarával tam služby Boží pro vyslanectvo rakouské. Řehole řádu toho vyžadovala, aby třetiny všech důchodův upotřebilo se na vykupování otroků křesťanských. Od založení kláštera (1695) do r. 1771 tento konvent vídeňský dle úředního výkazu vysvobodil z otroctví 3434 křesťany.

Takové byly skutky klášterů, které se zrušily a rozchvátily. Kdyby byla císařská vláda oněch 6265 řeholníkův a řeholnic nechala v tichu klášterním očekávati skonu života a oněch 285 Boha

a jeho službě zasvěcených míst byla zůstavila při tom, k čemu byla určena dle zakládacích listin, zdali by to nebylo přineslo většího požehnání? *Red.*

Josef Jungmann a vyučování jazyku českému v seminářích.

Archivní obrázek od *Ant. Vetešníka.*

Obírajíce se otázkou národnostní a vlivem vlády samé na řešení axiomatu: Suum cuique, podiviti se musíme dvornímu dekrétu že dne 20. února 1809, který cestou gubernia všem ordinariátům byl oznámen. Dekrét onen v krátkosti zněl: Dle došlého nejvyššího dekrétu dvorní kanceláře ze dne 20. února b. r. č. 273 bylo Jeho Veličenství oznámeno, že v Čechách jsou mnozí duchovní chovanci, kteří toliko německy mluví, ale v duchovní správě ne všudy řádně působiti mohou, a proto potřeba toho káže, by tito v seminářích řádnému vyučování české řeči obcovali.« Guberniu bylo zároveň nařízeno, vyžádati si od jednotlivých ordinariátů dobré zdání, zdali nutno jest vyučovati jazyku českému seminární chovance a zdali by měl i vyučovati professor pastorálky, či někdo jiný. Na pražské universitě dával professor pastorálky všecky praktické věci, jako kázání, katechése a j. posluchačům svým v jejich vlastním jazyku pracovati. Gubernium opírajíc se o tento příklad, ptalo se dále, zdali by se i toto zavésti mohlo v ostatních seminářích.

Jak asi bylo postaráno o to v semináři litoměřickém? Tu bylo, hledíc k tomu, že seminář je německý, do jisté míry dosti pečováno o jazyk český. Čteme totiž v odpovědi odeslané ke guberniu, že zvláštního vyučování nezdá se třeba, protože *a)* třet na diecése jest zcela česká, *b)* professor pastorálky vede si právě jako professor pastorálky na universitě pražské. Žáci pracují všecky praktické úkoly, jako kázání, katechése atd. ve své mateřské řeči. Professor pastorálky P. Frant. Winkler, jsa Němec, učiti jazyku českému nemůže. Konečně *c)* »Pan Jungmann, supplent druhé humanitní třídy na gymnasii zdejším již po tři roky v letním kursu vyučuje jazyku českému nejen německé diec. chovance, kteří české řeči se teprve začínají učiti, ale také české, kteří se v té řeči chtějí zdokonaliti, *dobrovolně a zcela zdarma s nejlepším prospěchem* a také i budoucně dále vyučovati se uvolil.«

Tedy o vyučování jazyku českému bylo v Litoměřicích o 3 léta dříve postaráno, nežli vyšel onen dvorní dekrét. Nezištný Jungmann vléval tu v srdce posluchačů Čechů lásku k jazyku mateřskému, v srdce posluchačů Němců úctu k druhé zemské řeči. Působení jeho bylo v Litoměřicích velice úspěšno. Neboť konsistoř, podávajíc zprávu o vyučování dne 5. května 1809 píše: »Proto osmělujeme se poslušně prositi, by vysoké gubernium ráčilo jmenovaného pana supplenta, jenž jest velmi obratný, pilný a zvláště bezúhonný muž (ein sehr geschickter, fleissiger und besonders gesitteter Mann) hledě k tomu, že již po 3 roky dieces. chovance zcela dobrovolně a zdarma vyučuje, k jeho dalšímu povzbuzení pochvalným skrétem a remunerací 100 zl. obdařiti.« Z toho zajisté zjevno, jak konsistoř vážila Jungmanna.

A prosba tato, by Jungmannovi přiřknuta byla renumerace 100 zl., a by dostalo se mu pochvalného dekrétu, nezůstala u vys. gubernia bez výsledku. Již 3. srpna 1809 oznamovalo gubernium konsistoři o způsobu vyučování jazyku českému, »že zvláštní vyučování české řeči v semináři litom. dle podaných důvodů potřebno není. Ale konsistoř má ony diecesány, kteří nejsou znalí jazyka českého, poukázati, by obcovali vyučování supplenta II. hum. třídy Jos. Jungmanna. A nyní následují pro nás zajisté veleváżná slova: »weil die böhmische Sprache jedem, wo nicht unumgänglich nothwendig, doch sehr nützlich ist. Da das bisch. Konsistorium dem dortigen Supplenten der II. Humanitätsklasse Joseph Jungmann als einen sehr geschickten, fleissigen und besonders gut gesitteten Mann schildert, der schon seit 3 Jahren den dortigen Diözesanzöglingen den Unterricht in der böhm. Landessprache ganz freiwillig und unentgeltlich ertheilt hat, so ist ihm auch dafür nach dem Einrathen des Ordinariats die Zufriedenheit dieser k. k. Landesstelle zu erkennen zu geben, und wird Gubernium, wenn Jungmann in diesem seinen Unterrichte fortfährt, auf seine anderweitige Beförderung Bedacht nehmen, wo er sich auf gegenwärtige Belobung berufen mag.« Listina podepsána jest Kolovratem.

Všecka nařízení tato nezůstala jen jakýmsi vodítkem pro mládež studující, nýbrž zasáhla hlouběji v konstituci seminářů samých, což ovšem bylo spravedlivo. Již dekrét dvorní ze dne 5. června 1810 ustanovuje:

»Es ist den Ordinariaten aufzutragen, bei Aufnahme der Kandidaten zum geistlichen Stande in die Seminarien auf den Besitz der böhm. Sprache die gehörige Rücksicht zu nehmen. Die Stipendisten sind zu verhalten, sich die böhm. Sprache beizulegen, und jene, die in Prag sind, dem Unterrichte des Professors Negedly beizuwohnen. Auch ist den Ordinariaten zur Pflicht zu machen, so viel möglich dafür zu sorgen, dass die Vorsteher der Alumnate die böhm. Sprache besitzen, worauf auch bei den Vorschlägen Bedacht zu nehmen ist, damit die geistliche Jugend auch von diesen, ohne dass es eigene Professoren der böhm. Sprache bedürfe, in Ausübung ihrer Seelsorgspflichten in den erforderlichen Sprachen gehörig unterrichtet werden.«

Vysoké gubernium oznamujíc tento nejvyšší dvorní dekrét, dodává: »Dieses Hofkanzleidekret über Sr. Maj. höchste Entschliessung zur Erlernung der böhm. Sprache, welche sich alle Kandidaten zu Seminarien und Stipendisten eigen machen sollen, und dass von der Verabfolgung der Renumeration es abzukommen habe, wird dem bisch. Konsistorium zur Wissenschaft und schuldigsten Nachachtung, kraft welcher selbes alle aufzunehmende Zöglinge zu Erlernung der böhm. Sprache anweisen soll, bekannt gemacht. Prag 26. Juni 1810.

Nastala doba, kdy měl Jungmann se loučiti se svým působištěm v Litoměřicích, které mu zajistilo paměť nehynoucí. Dne 24. července r. 1815 podal si Jungmann žádost k bisk. konsistoři litoměřické, by mu vydáno bylo vysvědčení o vyučování pánů alumnů jazyku českému a tu píše: »Unterzeichneter ist willens um die in Prag erledigte Lehrkanzel der Rhetorik bittlich zu werden. Da er überzeugt ist, dass eine Empfehlung von Seite Eines Hochwürdigen Consistoriums in seiner Anliegenheit von einem vorzüglichen Gewichte seyn müsse

l er sich dazu einiges Verdienst erworben zu haben glaubt: so
et er gehorsamst, Ein Hochwürdiges Consistorium wolle ihm über
n sittliches Wohlerhalten überhaupt, und insbesondere darüber,
s er von J. 1807 bis auf gegenwärtige Zeit den Unterricht in
böhm. Landessprache diejenigen unter den H. H. bischöflichen
mnen, die solchen wünschten, ganz freywillig und unentgeltlich
eben, und deswegen auch eine Belobung von der hohen Landes-
lle unterm 3./19. August 1809 Zahl 21.952 erhalten habe, ein
gniss auf dem beigelegten Stempelbogen gütigst ertheilen.

Leitmeritz den 24. Juli 1815.

Joseph Jungmann,
Prof. des Stils am k. Gymnas.

Biskupský stolec v Litoměřicích byl tenkráte neobsazen. Tehdejší
kup litoměřický Václav Leopold Chlumčanský rytíř z Přestavlk
l se arcibiskupem v Praze. Vydáno tedy Jungmannovi vysvědčení
kapitulární konsistoře. Vysvědčení to chová se tu v originále a
t nám převzácným důkazem, jak působil Jungmann v Litoměři-
h na gymnasii samém a zvláště v semináři. Pro paměť budoucí
jž zde doslovné znění jeho:

Sede Episcopali vacante.

Ex parte Reverendissimi Capitularis Consistorii Litomericensis
em facimus et testamur Dnum Josephum Jungmann in Regio
omericensi gymnasio ab anno 1799 tum grammaticae tum
manitatis classium professorem ea semper laudabili vita, morum-
e integritate ac Stae Religionis cultu conspicuum SeSe exhi-
isse, ut in erudienda Spiritu intelligentiae ac pietatis Studiosa
entute indefessam verbo et exemplo operam Suam pro decore
gii Gymnasii ac intima omnium Aedificatione praeclaro cum
fectu ferventer contulerit; ad hoc ampliandae in patrio po-
lo Stae Religionis amore, nullo commodo Suo sed Spontanea,
que singulari diligentia Sua Candidatos pro statu ecclesiastico in
iscopali Seminario Studio Theologiae incumbentes ac subin curae
imarum admovendos in idiomate bohemo Sedulus instruxit, habi-
que docendis in eo fidelibus redidit. Meritus idcirco publica de
to 3. Augusti 1809 N. G. 21.952 et N. C. 1761 Regii Gubernii
nprobatione omni, atque vel ideo etiam omnino dignus, qui
esentium tenore omnibus, quorum gratiam imploraverit, apprime
mmendetur.

Litomericii in Cancellaria Capitularis Consistorii die 29. Jul. 1815.

Vedle tohoto uznání zásluh Jos. Jungmanna a jeho příklad-
o života zachovala se ještě jedna listina, kde Jungmann mezi
ými jmenován jest: »Eximium gymnasii decus,« — »iuventutem
eris et pietate instruxerat,« — »insigni zelo munere suo functus
t,« — »morum exemplari integritate iuventuti gymnasiasticae
eluxit,« — »per annos fere decem propria sponte ei sine omni
rcede alumnis Eppalis Seminarii linquae bohemicae institutionem
eceseos et populi bohemici in cura animarum bono necessarie
mptissimo animo dedisse, ita, ut partim hujus linquae penitus
aros, quantum maxime in cura animarum opus sit erudierit,

parum meliorem aliorum hujus linguae cognitionem auxerit, e
ad eximiam elocutionem sacrarum concionum egregie contuteri
ac perfectam se probaverit« — »egregiis suis dotibus quam optim
omnibus commendari meretur.« —

Budiž řádky tyto novým důkazem skvělých zásluh našeh
nesmrtelného Jungmanna, jakož i uznání potřeby a oprávněnos
naší mateřské řeči, kterouž milovati musíme takou láskou, s jako
ji Jungmann svým posluchačům přednášel.

— —

Paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a z Bezdružic od r. 162 do roku 1648. Vydal *Ferdinand Menčík*. V Praze 1897. (Historickéh archivu vydávaného I. třídou Čes. akademie číslo 10.) Str. 213. .

Jan Jiří Harant byl mladším bratrem proslulejšího Krišto Haranta. Jakožto horlivý evangelík a stoupenec zimního krále odeše odsouzen byv ke ztrátě polovice svého jmění, do Němec, kdež pob nejdříve nakrátko v Amberku, potom pak usadil se v městě Hof kdež prožil téměř plných 20 let, až posléze poslední léta svého ž vota trávil v Kulmbachu. Zápisky jeho počínají se rokem 162 Z počátku ozývá se v nich stále a stále naděje na převrat věcí v prospěch evangelíkův i zimního krále. Jsou to hlavně rozličná »pr roctví« a »vidění«, jež tuto naději Harantovu oživují, a jež o s bláhovou lehkověrností vesměs za pravdu přijímá. Tak zaznam nává si roku 1628, že němý před smrtí svou promluvil, řka, »: soužení a vyhnání věrných oudů církve Boží brzo skončení vezu a štěstí války že se obrátí na druhou stranu«, a hned potom za zapisuje si, kterak v Holštýně zjevilo se pacholátko oznamující, »: soužení potlačení evangeličtí křesťané mají kříže své v trpělivo snášeti a z toho se těšiti a veseliti, nebo to nad nima uložené Boha protivenství brzo se změní a skončení své vezme.« A za již r. 1629 zapisuje si pro útěchu zprávu »z města Genfu ve Švýc řích« předpovídání hocha půltřinácta roku starého, jenž u »vytržen

místě . . .!« I přestává se *H.* těšiti podobnými »předpovědmi«; od té chvíle skládá naději svou jediné v průběh války, jejž bedlivě sleduje, ale i ten jej zklamává . . .

Na prvních listech zápisků svých dotýká se *H.* ovšem i katolické reformace v Čechách. Sleduje přestupování k víře katolické a mrzí se, kde se tak hladčeji stalo. Při tom vypravuje o krutostech, jež se při tom dály. Projevuje radost z toho, kde odpor proti přijetí katolicismu byl větší. Neštěstí, jež stihlo někoho z těch kteří přestoupili, vykládá aspoň nepřímo jako trest Boží (srv. str. 25. a 27.). V záznamech svých neopomíjí při líčení protivné straně přidati hodně černých stínův. Charakteristická jest zpráva jeho o komisi reformační v Sušici r. 1628. Tu prý jeden z komisařův, hr. Kolovrat, »náboženství evangelické převelice haněl, tupil, jak jest se v Čechách začalo, že hned všecko zlé přineslo, proti vrchnostem od Pána Boha jim daným pozdvižení, téměř proti všem, kromě krále Jiřího, který prej byl jejich náboženství. Vyčítavši to všecko dlouho, až potom na tohoto císaře Ferdinanda druhého přišedši to oznamoval, jak jsou ho za krále přijali, korunovali a potom zavrhli, jiného sobě volili, a Pán Bůh že Jeho M. C. podivné a zázračné vítězství nad nepřátely jeho dáti ráčil a dosavad dávati ráčí. Protož že J. M. C. ráčí chtíti míti v zemích svých jednu víru, jeden loket a jednu míru, a tak že chce, aby všickni obyvatelé království Českého s ním se u víře svato-svaté, katolické, samospasitelné srovnali, do svátků velkonočních nejprv příštích k přijímání šli, což do všech té naděje že býti ráčí. A to vše obšírnou řečí, však s potupou velikou náboženství evangelického přednášel.« A dále líčí *H.* jednání reformační té komise takto: »Po té řeči dal poznamenané a obeslané obyvatele toho kraje čísti, kdež každý ohlásiti neb ozvati se musil, že jest tu přítomen. Potom povolávali fraucimorů. Nejprv tu jim po osobách 8, 9 i víc, též i mužského pohlaví předkládali, aby s J. M. C. se u víře srovnali. Což na větším díle, že se vyučovati a do velkonoci příští že se s J. M. C. u víře srovnati chtějí, což i to učinili, připověděli. Jiní, kteří tomu docela, že to učiniti nemohou, odepřeli, a zvláště fraucimor veliké domluvy nepříjemné i rouhání proti Bohu slyšeti musili, totiž: Kde pojedete do Němec, abyste se snad vdaly a vzaly sobě tam Němce kodrlance? Míníte snad, že vám tam Pán Bůh bude chléb z nebe házeti a vás jím živiti? Nestane se toho a neučiní také toho a není toho mocen! Potom také mluvili proti tomu, když kdo řekl, že věří Pánu Bohu, že ho neopustí, že ho i v cizích zemích živiti bude, na to řekli: že Pán Bůh živí každého sic, žida, Turka, šelmu, lotra, toho, kterého kat na řebík k voběšení vede, a jiné mnohé věci rouhavé i na poctivosti dotklivé zuřivě mluvili. Kdo pak jim nechtěl přivolit, musil se podepsati, že ze země vyjede do času uloženého. Též i jiní, kteří jim přivolili, musili se podepsat, že k přijímání jíti do svátků velkonočních chtějí, jiní že se budou vyučovat. Takovým knížky dávány byly k vyučování, plny plétich a natahování neprávě Písma k ustanovení lidskému.« Netřeba dovozovati, že řádky tyto nestranně psány nejsou: osobní nechuť a hořkost tu až příliš jest na jevě.

Z některých záznamů *H*-ových se dovídáme, že na odstrašenou těm, kteří do lůna katolické církve navrátiti se chtěli, byla po ruce zase »vidění« podobného jádra jako ona, o nichž jsem se již zmínil.

Takž prý děvečka jedna v Praze zdánlivě mrtvá a zase ožilá vypravovala, že »ty pány stínané viděla v nebi v bílá roucha oblečené a palmy zelené v rukou držící, a jiné, jako císařského rychtáře, v pekle za vostrohy visící . . .: a jaký veliký hřích jest, kteří přestupují, že se do pekla dostávají . . .!«

Také zřejmé pomluvy o straně protivné přijímá *H.* leckdy do svých zápiskův. I »jezuiti« odnášejí tu svůj díl. Takž prý roku 1628 »ve Falcu v městečku Plejštanu, kteří měšťané z mušení k přijímání pod jednou přistupovali, musili mezi jinými artikuly jezuitům připověděti to, že vejše Pannu Marii než Pána Krista ctíti chtějí.«

Charakteristické jest — nejen pro spisovatele paměti samého, nýbrž i do jisté míry pro stranu, k níž náležel — jak lehkověrně přijímal sebe absurdnější zprávy o čarodějnicích (srovn. str. 37.) a sebe nechutnější báchorky o domnělém řádění ďábelském (srovn. str. 38. a 51.). Nedivili bychom se konečně tomu, když *H.* bona fide vypravuje, kterak v ležení Tilly-ho »v městě Jecelohe ďábel se tělesně viděti dával a víc než 20 volům krky stočil . . . dále městskou bránu téhož města z místa jejího vyzdvihl a dál do města o některý kročej postavil,« ale když vypravuje zcela do opravdy, kterak prý zlý duch v Miláně »dal se viditelně viděti, na voze jezdil, v hospodě špendírovati,« a že dokonce od kněží »do kostela byl obeslán . . . a tam sobě kázal knížecí teatrum a majestát připraviti . . . a pak s duchovními diškurs a řeč konal o velebné Trojici, na kterouž, než s nebe svržen byl, se díval« — tu užasnouti musíme nad lehkověrností, která za bernou minci brala takovéto nechutné báchorky. Ostatně se zdá, že příběh Milánský byl původně vlastně satiricky míněnou politickou allegorií, a že *H.*, neporozuměv pravému významu pamfletu, měl jej za hodnověrnou zprávu o události skutečné.

Tklivé jsou některé intimní *H* ovy záznamy, týkající se osudův jeho rodiny, děsné jeho zprávy o hrůzách válečných, jež z valné části sám zažil i zakusil.

Že edice »Pamětí« jest až úzkostlivě pečliva, rozumí se při

na něž i moderní životopisec jest odkázán jakožto na prameny nejpřednější, jichž kriticky musí užiti; po té v obsažném přehledě uvádí se literatura svatovojtěšská až do doby novější, dále literatura této doby v přehledě bibliografickém dle jazyků rozděleném (česká, polská, ruská, francouzská a německá: celkem přes 250 spisů). a konečně seznam pojednání a spisů vydaných k devitisté ročnici jubilejní.

Těžiště spisu spočívá v díle prvém, v kritickém vylíčení života světcova. Jelikož nejstarší prameny nejsou bez záhad a neshod, není úkolem snadným zprávy jejich oceniti, kde toho třeba na pravou míru a konečně v soulad uvésti. A jelikož dále o mnohých těchto věcech vedeny byly vědecké kontroversy, jež vzrostly na dosti značnou literaturu, nastává tomu, jenž o životě světcově vědecky chce psáti, úkol nový, totiž určiti závažnost různých mínění a vysloviti samostatný svůj úsudek ve věcech sporných. Z toho patrno, že tu bystrost spisovatelova nejvíce vystoupiti má k platnosti. A v té příčině zasluhuje spis náš neobmezené chvály. Samostatnost i hloubka kritické soudnosti jest všude patrna: tam, kde se přijímá mínění cizí, nečiní se tak slepě a bez výhrady, a kde proti mínění odchylnému pozvedá se hlas, činí se tak na základě podstatných důvodův.[1]) I podařilo se tím způsobem nastíniti dokonalý obraz života velikého světce našeho, obraz, jenž snad bude moci býti v některých podrobnostech doplněn, nikoliv však v podstatných rysech pozměněn.

Druhý díl spisu věnován jest dějinám kláštera Břevnovského. Jest to velice cenná monografie, jež podává ostatně mnohem více, nežli by z nadpisu tušiti se dalo. Také zde nebyla práce snadna. Hlavně ovšem v partiích týkajících se nejstarších dějin kláštera, kde listinný podklad dosti jest nejistý, bylo zapotřebí značné kritičnosti a opatrnosti. Ale i tu uspokojuje nás kniha Kráslova a Ježkova úplně. Velezajímava jest obšírná stať, věnovaná kulturnímu působení kláštera břevnovského ve středověku, jež jest spolu výmluvnou apologií zřízení klášterního vůbec. Záslužnou literární a vědeckou činnost benediktinův břevnovských i rajhradských předvádějí nám před oči závěrečné odstavce druhého dílu.

Díl třetí vypisuje konečně, jaké úctě světec ode dávna se těšil, a kterak tato úcta byla projevována hlavně uměním výtvarným v Čechách, Polsku, Prusích, Uhrách, Římě a ve Spojených obcích severoamerických; k tomu připojuje se seznam svatyň sv. Vojtěchu zasvěcených, dále uvádějí se památky, jež tradice ve spojení se sv. Vojtěchem uvádí, a konečně vylíčují se obšírné jubilejní slavnosti svatovojtěšské.

V *dodatcích* otiskují se v originálech nejstarší životopisy sv. Vojtěcha. Na konci přidán důkladný *rejstřík* a několik *obrázkových příloh*. Obrázky tyto mají býti doplňkem k »Albu svatovojtěšskému«, nepodávají tedy, co již tam bylo reprodukováno.

---

[1]) Poukazujeme v té příčině na př. ke stati »O poměru Čech k biskupům řezenským«, dále ke článku nadepsanému »Sv. Vojtěch a slovenská liturgie« a j. Jak vzorně sleduje se vývoj vědeckých kontrovers, viděti na př. na stati nadepsané »Píseň sv. Vojtěcha«, v níž — mimochodem řečeno — k platnosti opět po záluze jest přivedeno mínění Dra J. Pachty, jenž pokládá sv. Vojtěcha za původce staré písně »Hospodine pomiluj ny«.

Takž prý děvečka jedna v Praze zdánlivě mrtvá a zase ožilá vypravovala, že »ty pány stínané viděla v nebi v bílá roucha oblečené a palmy zelené v rukou držící, a jiné, jako císařského rychtáře, v pekle za vostroky visící . . .; a jaký veliký hřích jest, kteří přestupují, že se do pekla dostávají . . .!«

Také zřejmé pomluvy o straně protivné přijímá *H.* leckdy do svých zápisků. I »jezuiti« odnášejí tu svůj díl. Takž prý roku 1628 »ve Falcu v městečku Plejštanu, kteří měšťané z mušení k přijímání pod jednou přistupovali, musili mezi jinými artikuly jezuitům připověděti to, že vejše Pannu Marii než Pána Krista ctíti chtějí.«

Charakteristické jest — nejen pro spisovatele pamětí samého, nýbrž i do jisté míry pro stranu, k níž náležel — jak lehkověrně přijímal sebe absurdnější zprávy o čarodějnicích (srovn. str. 37.) a sebe nechutnější báchorky o domnělém řádění ďábelském (srovn. str. 38. a 51.). Nedivili bychom se konečně tomu, když *H.* bona fide vypravuje, kterak v ležení Tilly-ho »v městě Jecelohe ďábel se tělesně viděti dával a víc než 20 volům krky stočil . . . dále městskou bránu téhož města z místa jejího vyzdvihl a dál do města o některý krojej postavil,« ale když vypravuje zcela do opravdy, kterak prý zlý duch v Miláně dal se viditelně viděti, na voze jezditi, v hospodě špenditovati, a že dokonce od kněží »do kostela byl obešlán . . . a tam sobě kázal knížecí teatrum a majestát připraviti . . . a pak s duchovními diškurs a řeč konal o velebné Trojici, na kterouž, než s nebe svržen byl, se díval — tu užasnouti musíme nad lehkověrností, která za bernou minci brala takovéto nechutné báchorky. Ostatně se zdá, že příběh Milánský byl původně vlastně satirický míněnou politickou allegorií, a že *H.*, neporozuměv pravému významu pamfletu, měl jej za hodnověrnou zprávu o události skutečné.

Tklivé jsou některé intimní *H*ovy záznamy, týkající se osudův jeho rodiny, děsné jeho zprávy o hrůzách válečných, jež z valné části sám zažil i zakusil.

Že edice »Pamětí« jest až úzkostlivě pečliva, rozumí se při

na něž i moderní životopisec jest odkázán jakožto na prameny nejpřednější, jichž kriticky musí užiti: po té v obsažném přehledě uvádí se literatura svatovojtěšská až do doby novější, dále literatura této doby v přehledě bibliografickém dle jazyků rozděleném (česká, polská, ruská, francouzská a německá: celkem přes 250 spisů), a konečně seznam pojednání a spisů vydaných k devítisté ročnici jubilejní.

Těžiště spisu spočívá v díle prvém, v kritickém vylíčení života světcova. Jelikož nejstarší prameny nejsou bez záhad a neshod, není úkolem snadným zprávy jejich oceniti, kde toho třeba na pravou míru a konečně v soulad uvésti. A jelikož dále o mnohých těchto věcech vedeny byly vědecké kontroversy, jež vzrostly na dosti značnou literaturu, nastává tomu, jenž o životě světcově vědecky chce psáti, úkol nový, totiž určiti závažnost různých mínění a vysloviti samostatný svůj úsudek ve věcech sporných. Z toho patrno, že tu bystrost spisovatelova nejvíce vystoupiti má k platnosti. A v té příčině zasluhuje spis náš neobmezené chvály. Samostatnost i hloubka kritické soudnosti jest všude patrna: tam, kde se přijímá mínění cizí, nečiní se tak slepě a bez výhrady, a kde proti mínění odchylnému pozvedá se hlas, činí se tak na základě podstatných důvodův.[1]) I podařilo se tím způsobem nastíniti dokonalý obraz života velikého světce našeho, obraz, jenž snad bude moci býti v některých podrobnostech doplněn, nikoliv však v podstatných rysech pozměněn.

Druhý díl spisu věnován jest dějinám kláštera Břevnovského. Jest to velice cenná monografie, jež podává ostatně mnohem více, nežli by z nadpisu tušiti se dalo. Také zde nebyla práce snadna. Hlavně ovšem v partiích týkajících se nejstarších dějin kláštera, kde listinný podklad dosti jest nejistý, bylo zapotřebí značné kritičnosti a opatrnosti. Ale i tu uspokojuje nás kniha Kráslova a Ježkova úplně. Velezajímava jest obšírná stať, věnovaná kulturnímu působení kláštera břevnovského ve středověku, jež jest spolu výmluvnou apologií zřízení klášterního vůbec. Záslužnou literární a vědeckou činnost benediktinův břevnovských i rajhradských předvádějí nám před oči závěrečné odstavce druhého dílu.

Díl třetí vypisuje konečně, jaké úctě světec ode dávna se těšil, a kterak tato úcta byla projevována hlavně uměním výtvarným v Čechách, Polsku, Prusích, Uhrách, Římě a ve Spojených obcích severoamerických; k tomu připojuje se seznam svatyň sv. Vojtěchu zasvěcených, dále uvádějí se památky, jež tradice ve spojení se sv. Vojtěchem uvádí, a konečně vylíčují se obšírné jubilejní slavnosti svatovojtěšské.

V *dodatcích* otiskují se v originálech nejstarší životopisy sv. Vojtěcha. Na konci přidán důkladný *rejstřík* a několik *obrázkových příloh*. Obrázky tyto mají býti doplňkem k »Albu svatovojtěšskému«, nepodávají tedy, co již tam bylo reprodukováno.

---

[1]) Poukazujeme v té příčině na př. ke stati »O poměru Čech k biskupům řezenským«, dále ke článku nadepsanému »Sv. Vojtěch a slovenská liturgie« a j. Jak vzorně sleduje se vývoj vědeckých kontrovers, viděti na př. na stati nadepsané »Píseň sv. Vojtěcha«, v níž — mimochodem řečeno — k platnosti opět po záluze jest přivedeno mínění Dra J. Pachty, jenž pokládá sv. Vojtěcha za původce celé písně »Hospodine pomiluj ny«.

Že se do spisu tak rozsáhlého tu a tam malá nedopatření vloudila, není ovšem divu při obrovitosti materiálu, jenž tu musil býti zpracován. Nedopatření ta týkají se vesměs věcí důležitosti podřízené[2]) a tudíž nejsou nikterak na újmu veliké vnitřní ceně díla.

Dr. A. Podlaha.

Adalbert von Prag. *Ein Beitrag zur Geschichte der Kirche und des Mönchthums im zehnten Jahrhundert von Lic. H. G. Voigt,* a. o. Professor der Theologie zu Königsberg i. Pr. Westend-Berlin. Verlag der Akademischen Buchhandlung (W. Faber & Co.) 1898. S dvěma heliogravurami, jednou fotolithografií a mapkou. Stran 369 v 8°.

Jest to největší a nejdůležitější spis ze všech, jež o svatém Vojtěchu v cizině byly vydány. Ačkoliv vyšel z péra německého protestantského professora theologie, psán jest jak po stránce náboženské, tak i po stránce národnostní celkem velmi nestranně. Protestantské stanovisko spisovatelovo projevuje se toliko na několika málo místech, a to způsobem šetrným. Tak na př. na str. 78. a 79., po pěkném vylíčení odříkavého života klášterního autor dokládá: »Bei all diesen Klosterübungen können wir Evangelischen den Heiligen nicht ohne Wehmut betrachten. Wenn wir den Adalbert von Prag vergleichen mit dem Adalbert von St. Alexius, so erscheint uns doch der Bischof, der, wenn auch leidend und immer mehr unterliegend, den Kampf führt mit einer feindlichen Welt, unendlich viel grösser, und zwar nicht nur männlicher, sondern auch christlicher, als der Mönch, der seine Seligkeit in Erniedrigungen und Opfern sucht, wie sie in dieser Weise Gott nicht verlangt . . . «A na konci textové části svého díla, když byl poukázal k tomu, že, ačkoliv území, na němž světec mučenickou smrt vytrpěl, již v první době reformace evangelickým se stalo, přece památka Vojtěchova tam nikdy nevymizela, objasňuje hledisko protestantských oslavovatelův slovanského apoštola těmito slovy: »Nicht den katholischen Heiligen feiern sie, der in der Form seiner Frömmigkeit die Einseitigkeiten seiner Zeit an sich trug und auch so vieles vertrat, was vom Standpunkte evangelischer Erkenntnis aus abzulehnen ist, sondern das Glied der einen allgemeinen Kirche der Christgläubigen, welches zu dem Zwecke in Preussen erschienen war, in die Nacht des preussischen Heidenthums das Licht Christi fallen

---

[2]) Tak na př. na str. 66. se praví: »Až do r. 1631 bylo při sakristii [v Libici] zvláštní zamodralé roucho, o němž věřili Libičtí, že bylo roucho *papežovo*...« Tu nedopatřením přejat z Pam. arch. VII. omyl Fr. Beneše, jehož se dopustil tím, že nedobře porozuměl slovům Boleluckého (»Rosa Boëm.« str. 308): »ibidem ab immemorabili vestis longa servatur; eam incolae, quemadmodum a majoribus acceperant, *s. pontificis* exuvium fuisse firmiter credebant . . . «Z kontextu vychází na jevo, že slovem »pontifex« míněn tu sv. Vojtěch. Beneš nevěděl, že slovem tím označuje se v latině také biskup, a odtud vznikl jeho omyl. — Na str. 586 uvádí se obraz sv. Vojtěcha v Libiši mezi skulpturami, jest to však malba na omítce (srv. Pam. arch. I. tab. 8. č. 10). — Místy vlastní jména porušena chybou tiskovou, tak na př. na str. 530 ř. 15. má státi »z Treustettu« místo »z Frensteltu«, tu a tam přejaty — celkem ovšem nepatrné — omyly tiskové z pramenů, z nichž čerpáno. Na str. 594 porušena typografická správnost velikým titulkem, tak že se zdá, jakoby vztahoval se k celé následující stati, ač vpravdě patří toliko ke třem prvým odstavcům jeho.

zu lassen, und bei diesem Versuche am Ostseestrande seinen Tod fand. Der Evangelische hat in seinem Standpunkt die Freiheit, Verdienste anzuerkennen, wo er sie findet« (str. 213). Jinak jest práce autorova vší chvály hodna. V ladné formě stylistické podávají se tu výsledky vážného vědeckého bádání. O svědomitém a kritickém užití všech důležitějších pramenův a pomůcek svědčí drobné tištěné poznámky, jež od textu jsouce odděleny, tvoří více nežli třetinu celého díla. Z literatury naší čerpal Voigt velice bedlivě, podporován jsa při tom Drem. Kalouskem, jemuž za mnohé cenné pokyny děkuje. Z knih českým jazykem psaných dovolává se nejčastěji »Alba svatovojtěšského«, o němž s pochvalou dí: „Das čechische Prachtwerk ASV. unterrichtet in sehr vollständiger und übersichtlicher Weise über die Adalbertserinnerungen, die Gedächtnisstätten, die Darstellungen in der Kunst, die böhmische Spezialliteratur u. s. w.« Dílo toto cituje Voigt neméně nežli třicetkráte pod značkou ASV., a ještě v poslední poznámce odkazuje k němu slovy: »Bezüglich der Adalbert betreffenden Kunstdenkmäler, von denen in dieser Schrift nur die ältesten berührt sind, sei noch einmal auf das ASV. verwiesen, welches sie unter Beifügung von zahlreichen Abbildungen und Lichtdrucken in sehr weitgehendem Masse berücksichtigt«. Toto uznání ciziny jest pro českou publikaci jubilejní zajisté nemálo lichotivé. *X.*

Učebná kniha palaeografie latinské. Sepsal *Gustav Friedrich.* S podporou České akademie pro vědy, slovesnost a umění. (Bibliothéky historické číslo 1.) Nakl. Bursík a Kohout v Praze 1898. Stran 230 v 8°.

Literatura naše neměla kromě článku J. Emlera »O písemnictví středního věku« (v Pam. arch IX.), jenž jest výtahem z Wattenbachova Schriftwesen, žádných spisů z oboru palaeografie. Teprve přítomnou knihou dostalo se nám velice instruktivní příručky palaeografické. Jadrným a jasným způsobem jsou tu shrnuty dosavadní výsledky bádání palaeografických. Ukázky různých způsobů písma do textu vložené znázorňují nám jasně vývoj středověkého písma.

V dějepisném náčrtu palaeografie zmiňuje se autor pochvalně o velikých zásluhách, kterých si učenci z řad katolického kněžstva o vědu tu získali. Byl to Bollandista P. *Daniel van Papebroeck* S. J. (1628—1714), jenž »první poukázal na důležitost znaků zevnějších při kritice listin.« Jelikož pak Papebroeck vyslovil mimo jiné také pochybnost o pravosti některých listin řádu benediktinského, podjal se člen kongregace Maurinské *Jean Mabillon* (1632—1707) úkolu vyvrátiti útoky Papebroeckovy. »Již r. 1681 dokončil a vydal své nesmrtelné dílo »De re diplomatica libri VI«, jímž položeny byly pevné základy nové vědy — diplomatiky a spolu ovšem i palaeografie.« A po Mabillonovi pěstovali jeho žáci se zdarem tuto vědu. V Německu obíral se studiemi palaeografickými opat gotwický *G. Bessel.* A v Čechách byl to piarista *A. Voigt,* jenž pokusil se vylíčiti počátky a vývoj umění písařského u nás.

V hlavě první pojednává Friedrich o potřebách písařských, a to především o látkách archaeologických a palaeografických (voskových tabulkách, papyru, pergameně, papíře atd.). Dovídáme se tu

[illegible] Tak na př., že antických diptych [illegible] k vazbám evangelistářův [illegible] jména biskupův, opatův a dobro- [illegible] mše sv. konány býti modlitby, a že [illegible] olomoucký biskup Zdík r. 1151 [illegible] psaním náčiní rylci, třtině, [illegible] a o nějaké inkoustě a barvách.

[illegible] jest písmo majuskulním, jímž psán jest [illegible] unciálním mezi unciálními [illegible] Hieronymských překladů [illegible] rkp. evangelií ze VI. stol. [illegible] zlatem a stříbrem na [illegible] barvy psané, kursivním jím [illegible] na př. homilie sv. Maxima [illegible] kurzívy užívala kancelář [illegible] — [illegible] jejíž vzniklo asi v 2. pol. [illegible] IX. nejkrásnějším polounciálním [illegible] commentář k bibli.

[illegible] se tak zv. písma národní, t. j. písmo [illegible] merovinské a irsko-anglosaské s přičiněním [illegible] i stol. VI. pravým sídlem umění [illegible] majuskulní a nejst. rkp. tohoto [illegible] Liber diurnus z r. asi 780; neublý [illegible] k písmu [illegible] XIII. stol. patrný jest na rkp. [illegible] písmem v klášteře mlevském na zač. XIII. stol., [illegible] všechny tři jeho formy: gotická ma- [illegible] a kursiva; kursivou jest psán na př. známý [illegible] kursivy jest neúhledná polokursiva. [illegible] v mnohých rkp. českých z 2. pol. XV. stol., [illegible] čili humanistické, a to opět tři roz- [illegible] majuskulní, minuskulní a kurs. renais. kursivy počala [illegible] před koncem XV. stol., avšak jenom při

pokládali H za skutečné *h* a vypisujíce celé jméno, psávali *Ihesus, Ieksus, Hiesus* a pod Při moderních přepisech k účelům edičním doporučovalo by se podivné této formy (*Ihesus* atd.) podržeti pouze tehdy, když předloha sama jich užívá, jinak správně má býti čteno vždy *Jesus, Christus.*« Velice poučný a důležitý pro každého, kdo chce čísti staré listiny, jest Friedrichův stručný přehled středověkých zkratek na str. 209—216. [1])

Poslední kapitola pojednává o číslicích římských i arabských, o znameních interpunkčních, o akcentech a konečně o znameních opravných a kritických. *x. y.*

Der selige Petrus Canisius in Österreich. Von *Alois Kröss S. J.* Wien 1898. Österreichische Leo Gesellschaft. Wien, Verlag v. Mayer und Comp. IV. a 214 str. v 8°.

Velice čilá Lvova společnost, jež pečuje o rozkvět katolické vědecké literatury v Rakousku, vydala k 300leté památce úmrtí bl. Petra Canisia († 21. pros. 1597) uvedený spis, v němž líčí se působení velikého světce toho v zemích našeho mocnářství. Jest to veskrze solidní práce vědecká, založená nejen na nejlepších pramenech již tištěných (jest to hlavně Braunsbergova edice listů Canisiových), nýbrž i na vlastních archivních studiích, jež autor konal v různých archivech řádových, dále v archivech Inšpruckých, Mnichovských, Pražských a Vídeňských, jakož i v archivě Vatikánském. Z Krössova vylíčení činnosti Canisiovy v Rakousku (mimochodem podotýkáme, že proti běžnému mínění, jehož se i *K.* přidržuje, jako by totiž Canisius počínaje r. 1554 několik let vedl správu biskupství Vídeňského, nejnověji N. Paulus S. J. v Inšpr. »Zeitschrift für kath. Theol.« 1898, 742—748 dovozuje, že úřadu toho na sebe nevzal a nikdy ho nezastával) zajímají nás ovšem nejvíce stati o jeho působení, pokud týkalo se Čech (str. 80—140). Co se nám v Krössově spise o té věci podává, jest výborně nastíněný obraz snah blahoslavencových, jež měly na zřeteli netoliko uvedení tovaryšstva Ježíšova do Čech, nýbrž i obsazení stolce arcibiskupského a posílení — tehdáž žalostně pokleslého — katolického živlu v Čechách. — Dp. Kröss žije nyní v Praze a obírá se pilně studiemi historickými na základě domácích našich pramenů, i doufáme, že obdaří nás mnohou důkladnou prací z dějin českých. *Dr. K.*

— —

Styky bl. Petra Canisia s vlastí naší a stručné dějiny českého překladu jeho katechismu. K 300leté památce jeho úmrtí († 21. prosince 1597) napsal *Dr. Ant. Podlaha.* V Praze 1897. Nákladem vlastním, v komisi knihkupectví Cyrillo-Methodějského. Stran 37 v 8°. Cena 30 kr.

Také v naší literatuře vzpomenuto bylo jubilea Canisiova biskupa Podlahovým. V prvé části podává se na základě hojných

[1]) Před lety (r. 1852) vydal býv. archivář musejní, *Jan Hulakovský*, u Rohlíčka a Sieverse lithografovaný seznam zkratek středověkých; spisek ten však patří již mezi bibliografické rarity.

pramenů tištěných i archivních zevrubný nástin stykův blahoslavencových s vlastí naší od roku 1554, kdy započalo se vážně jednati o zavedení tovaryšstva Ježíšova do Čech, až do r. 1562, kdy kolleje Pražská, Vídeňská a Trnavská od německé provincie, Canisiovi svěřené, byly odloučeny a v samostatnou provincii spojeny. V části druhé se především poukazuje k tomu, že i v Čechách nebyl katechismus Canisiův co do času prvním katechismem katolickým, nýbrž že již před vydáním českého překladu díla Canisiova měla literatura česká svoje katechismy, z nichž jeden sepsal známý přítel a příznivec Canisiův Skribonius (r. 1552); dále se konstatuje, že veliký katechismus Canisiův do češtiny přeložen nebyl, nýbrž pouze malý jeho katechismus, a to nedosti přesně nikoliv dle latinského originálu, nýbrž dle německého překladu; konečně pak probírají se různá vydání i zpracování katech. Can., jež v češtině vyšla (r. 1615, 1633, 1681, 1708, 1741 a 1750), mezi nimiž uvádí se také český překlad zpracování Canisiova katechismu, jež vydal *Jakub de Haies*, jehož »Considerationes« Sborník náš ve 3. svazku přinesl. Ve třetí konečné části otiskuje se patero dosud nevydaných listů Canisiových, chovaných v kníž. arc. arch. Pražském, a mimo to podává se ještě jeden list jeho ve věrném facsimile. V čele spisku jest reprodukce zdařilého obrazu bl. Canisia z druhé polovice XVII. stol., jenž chová se v kníž. arcib. semináři v Praze. Podotýkáme ještě, že spis Podlahův vyšel již před spisem Krössovým, a že Kröss jej ve spise svém uvádí. Dílo neveliké, ale cenné. *Dr. K.*

Dějiny církve katolické ve státech Rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české. Sepsal *Dr. Frant. Xav. Kryštůfek.* Díl I. Doba od slavného panování císařovny Marie Terezie až do vzdání trůnu císařem Ferdinandem Dobrotivým 1740 až 1848. (Vzdělavací knihovny katolické svazek VI.) V Praze 1898. Stran 500 v 8°. Cena 3 zl.

V Časopise kat. duch. vyšla v letech 1874—1896 řada důkladných monografií z novějších církevních dějin rakouských z péra dra. Fr. Kryštůfka. Články ty budily zaslouženou pozornost, i projevováno bylo nejednou přání, aby vydány byly ve zvláštní knize, jelikož jednak některé ročníky časopisu řečeného jsou dávno již rozebrány, a jednak by bývalo opravdu škoda, aby práce tak výborné sdílely osud téměř všech článků časopiseckých, upadnouti totiž časem v zapomenutí.

I odhodlal se slovutný náš historik k novému vydání prací těch, nedal je však jednoduše znova otisknouti, nýbrž zpracoval je důkladně a upravil v obsáhlý a ladný celek, jemuž vším právem mohl býti dán název svrchu uvedený. Jest to spis svého druhu jediný nejen u nás, nýbrž v literatuře vůbec. Obsah jeho jest nejen zajímavý, nýbrž i nanejvýš poučný. Žijeme dosud ještě do jisté míry v důsledcích dějův zde líčených, a mnohým nynějším poměrům našim neporozumíme náležitě, neznáme-li dobře poměrů, jež je předcházely. — Novější dějiny církve katolické v Rakousku jsou vlastně dějinami neblahého zápasu, jenž veden býti musil za nezadatelná práva církve katolické. V díle Kryštůfkově odehrává se před

ma našima živě tento boj proti autoritě církevní, boj, jehož něté fase jsou tím smutnější, jelikož mnozí z těch, kteří měli býti nájejí svaté věci, stali se jejími zrádci... Vidíme tu nezřídka ovu bídných intrik (Herzan!), pomluv a lží, vidíme hamižnou eckost, jež za osobní prospěch v šanc dává zájmy nejsvětější, íme i slabošskou nerozhodnost a bázlivost, jež zastírajíc se heslem atrnost«, dopouští se osudných chyb, za něž jiní pykati musí a později nelze tak snadno odčiniti; nicméně zase na druhé straně trujeme muže statečné, neoblomné a poctivé, kteří konají svoji rinnost, nechať jest to komu libo nebo žel. Při líčení svém stojí or vždy na stanovisku nestranném, aniž se ostýchá vysloviti kou snad pravdu nebo nepříznivý soud, je-li zasloužený. Nestranst ta jest patrna jmenovitě v oněch velice poutavých kapitolách, líčí se Frint a Bolzano... Mnohý mylný názor, jenž dotud byl ným, uvádí spisovatel na pravou míru (srv. na př. str. 332). mostatnost úsudku zračí se na př. při posouzení arcibiskupa Salma str. 301 a na přemnohých jiných místech. Vůbec jest dílo Kryíkovo v každém ohledě výborné, i těšíme se již opravdu na druhý jenž obsahovati má osudy církve katolické v Rakousku za slavno panování J. V. císaře a krále Františka Josefa I. *P.*

Protokol reformační kommisse, konané r. 1628 v krajích chyňském, Pracheňském a Plzeňském. Podává ThDr. *Vincenc lm.* (Věstník král. české společnosti náuk. Třída filosoficko-toricko-jazykozpytná. XXVIII.) V Praze 1897. Nákladem Král. spol. náuk. V kommissi u Fr. Řivnáče. Stran 29 v 8°. — jímavý tento protokol nalezen byl v sakristii zámecké kaple znické. Reformační kommisse, jíž se týká, řízena byla Jindřichem štejnským z Kolovrat a ryt. Přibíkem Jeníškem z Újezda, jimž nce přidáni byli PP. S. J. Vojt. Chanovský, V. Raušer a M. Bouda. mmisse tato projížděla vykázané sobě kraje a zasedala vždy některém větším městě (byla to jmenovitě města tato: Tábor, hřímov, Jindř. Hradec, Budějovice, Strakonice, Sušice, Březnice, tovy, Plzeň a Domažlice), kamž si dala předvolati nekatolické by stavu panského, rytířského i městského. Tu pak, jakž to naoval mandát císařský, obeslaným ohlášena vůle císařská v příčině boženství, a pak každému jednotlivci domlouváno, aby ku církvi olické přistoupil; násilného donucování tu nebylo, jakož vysvítá e zprávy Jana Jiřího Haranta o zasedání této kommisse v Sušici, rouž si zaznamenal v Pamětech svých (vyd. Menčíkovo na 32—33; srovnej referát o Pamětech těch v tomto sešitě »Sborlu«). Odpověď jednotlivců, kterak se chtí v příčině náboženství hovati, byla do protokolu zapisována. Z 544 předvolaných osob vu panského a rytířského prohlásilo se jich ihned za katolíky 2, slíbilo státi se katolíky 292, projevilo ochotu, že dají se ve katolické vyučovati 87, prohlásilo, že ze země se vystěhují 53. Vydání cenné této pomůcky k poznání katolické reformace Čechách jest velice pečlivé a zasluhuje plného uznání.

---

lávali a slavně odolali ohromné přesile (asi 28.000 mužů) vítězn
Švédův. Vojáci z povolání, měšťané i studenti předstihovali se tak
navzájem ve skutcích hrdinských, řízeni a povzbuzováni jsouce s
tečným generalem Souchesem, jemuž, ačkoliv byl náboženství kal
ského, katoličtí obhájci Brna ochotnou prokazovali poslušnost. Brn
skému duchovenstvu tehdejšímu vzdává autor veškeru chv
»duchovenstvo vůbec«, tj. »podporovalo obležené ze všech sil, a
modlitbou, službami Božími, plamenným slovem, obětivými skut
(str. 51, srv. i str. 74). Zejména velikých zásluh si dobyl Ma
Středa (Sredminsi) S. J., jenž jsa tehdáž rektorem jesuitské kol
Brněnské, nadchnul studenty k chrabrosti (str. 93). Kláštery brněn
přinesly tehdáž oběť nesmírnou: musilyť mnohé z nich od obhájc
samých ještě před příchodem Švédův býti pobořeny, jelikož nalé
se mimo hradby městské a hrozilo tudíž nebezpečí, že by v n
nepřítel nalezl vítaných pevných posic. Tak zbořeny zejména klášt
kapucínův a bernardinův. Řeholníkům těm zbylo toliko dříví
zbořených budov, jež odvezeno do Brna, aby ho po válce při n
stavbě svých konventů užiti mohli. Ale i toto dříví nabídli řehol
ti ochotně k potřebám fortifikačním a povzbudili tím obyvatels
k další obětivosti (viz str. 51). — Pěkně dojímá, že autor neopom
připomenouti, že obhájcové po odchodu Švédův byli plni upřím
vděčnosti nejen k vůdci svému, nýbrž i k Bohu a Panně Marii (
Známou pověst o zázračné pomoci Bohorodičky spisovatel ov
do historického líčení svého nepojímá: zmiňuje se o ní na str.
kdež, uváděje Balbinův spis »Diva Turzanensis seu historia mira
lorum magnae matris Mariae«, píše: »Balbin líčí pomoc P. Ma
Brňanům i zjev její nad Brnem dne 15. srpna 1645, ale dodá
»Sed quae de Virgine super urbem volante scripseram, incerta,
forte post eventum, ut fieri solet, quaesita«. — Tím končíme refe
svůj o pěkném spisku Šujanově, připomínajíce jen ještě, že k ně
připojen veliký lithografovaný plán obléhání Brna, zhotovený dle ma
přidané k vlašskému spisku »Relatione dell assedio di Bru
z r. 1672.

ni sympathiemi svými k Slovanstvu; mimo to oslňovala duchaıými svými vývody a brillantním slohem. Největší pozornost věvána ovšem u nás stati, jež nejvíce nás se týkala, totiž stati nadeané »*Les Moraves*«. A stať tato vyšla nyní ve výborném překladě rmannově. Nejdůležitější z ní jsou odstavce nadepsané »Záhada«, odvodník« a »Triumf strany německé«. V nich řeší Lapôtre neyčejně šťastně těžkou záhadu historickou. Jak známo, schválil pež Jan VIII. r. 880 liturgii slovanskou, papež Štěpán ji zase zahl r. 885. Tento příkrý odpor v nařízeních Stolice apoštolské ratinké době šesti let vysvětlovali někteří (na př. Ginzel) tím, že t Štěpánův jest padělkem Wichingovým, jiní zase brali list Jana VIII. pochybnost (na př. prof. Friedrich). Nedávno učiněným objevem chivním ukázalo se však, že list Štěpánův jest pravý, a list Janův choval se v regestech vatikánských a nelze proti jeho pravosti se noviska diplomatického činiti vážných námitek. Tím stala se záda ještě spletitější; někteří dokonce obviňovali papeže Štěpána, dopustil se vědomé lži. A tu dovozuje Lapôtre duchaplným způbem, že podvod Wichingův jest větší, nežli bylo tušeno, že totiž o obětí stal se sám papež Štěpán. Wiching, uživ příznivé okolsti, která se mu naskytla tím, že z archivu římského odstraněn koncept pravého listu Jana VIII. z r. 880, předložil papeži list dělaný, a papež bona fide dal se oklamati. Jest tedy papež Štěpán štěn z nařčení vědomé lži, za to však dvojnásobná vina padá na lného Wichinga, osnovatele hanebných těch intrik, jež po celá letí neblaze působily dále! Toť slabý nástin důmyslné hypothesy pôtrovy, jež vzdělanstvu našemu napříště nesmí zůstati neznáma. ž tedy překlad Ehrmannův, jenž vystihuje veškery přednosti oriálu, najde u nás hojně čtenářstva!

Blahoslavený Hroznata. *Jeho život a úcta v lidu českém.* Pová *Dr. František Krásl.* (Vyňato z »Časopisu kat. duchovenstva« 1898.) V Praze 1898. Str. 35 v 8°.

Spisek tento vydán na oslavu blahoslavence, jehož úcta dne září 1897 nejvyšší hlavou církve byla schválena. Podává se tu ıdevším životopis blahoslavencův hlavně na základě nejstaršího otopisu jeho (z pol. XIII. stol.: uveřejněn v I. díle »Pramenů dějin ıkých«), avšak se stálým zřením ke všem jiným pozdějším životoům. V části druhé vypisuje se nejdříve oslava jeho hrobu v kole kláštera Teplského, potom stopuje se liturgické oslavování ırtního jeho dne od konce XIV. stol., a konečně probírají se sochy, azy, modlitby a spisy, jimiž úcta k bl. Hroznatovi na jevo dána byla. Zajímavá tato stať zpracována velice zdařile dle obšírıo beatifikačního spisu, jenž v rukopise mnoha fotografiemi a výsy ozdobeném chová se v kn. arc. archivě Pražském. Závěrečná ť nadepsána jest »Prohlášení za blahoslaveného«: jsou tu vyjmeány osoby při informačním processe zaměstnané, dále seznam sí (od 24. listopadu 1890 až do 9. dubna 1892 konáno jich bylo kem 29), a konečně průběh celého jednání, jež vedlo konečně dárnému výsledku řečeným již rozhodnutím sv. Otce Lva XIII.

X.

tohto pan vnka, o němž již předem praví: »Konstantin byl
strojem v rukou Božích, aby křesťanský chrám otevřel náro
světa. Chyby i ctnosti se vyskytují na povaze jeho větším po
než u jiných mužů současných ... Avšak upříti se mu nedá
položil základní kámen k svobodě a veřejnému právu církve
stovy.« Především zjednává nám pan autor stručnými a pev
rysy jasný názor o prostředí, v němž Konstantin započal stkv
dráhu svoji: vidíme tu jasně, kterak postava Konstantinova přízni
vdiřuje od bezútěšného pozadí, na němž jest načrtána.

Tomáše V. Bílka Dějiny řádu Tovaryšstva Ježíšova. Oce
Dr. Jaroslav Hodr, prof. círk. dějin v Brně. (Otisk z »Hlídky«.) C
15 kr.

V důkladné této recensi podrobil prof. Hodr dílo Bílkovo p
ale spravedlivé kritice. Krok za krokem usvědčuje jej z nep
omylův a chyb, mnohdy až úžasných. Zevrubné a věcné jich v
cování, jež prof. Hodr podává, obsahuje velice mnoho pouč
a zajímavého. Přáli bychom si vřele, aby záslužná práce uče
professora byla v rukou vzdělaného čtenářstva účinným protij
proti pamfletu Bílkovu.

Čechy a Prusy ve středověku. Napsal *Jaroslav Goll.* V
1897 (Bursík a Kohout). Str. 313 v 8°.

Myšlénkovitě nad míru bohatá tato kniha obsahuje mn
více nežli v titulu jejím jest naznačeno. Nejen styky, jež s
mívali Čechové, přicházejíce tam zprvu jako missionáři a p
jako bojovníci ve službách ovšem cizích, nýbrž zejména styky č
polské zvláště v době husitské jsou zde vylíčeny pérem hlu
vzdělaného historika. Nejsou to suchá historická fakta, jež se
tu podávají, nýbrž spíše duchaplné pojetí středověké zahraničn
litiky. Česká, odána v ladné sloh, místy téměř básnicky vyzni

ku až do dob nejnovějších, býti užitečnou orientační pomůckou rárně-historickou a spolehlivou revuí časových událostí, jež obou ižin řeholních se týkají. Uveřejňuje práce v jazyku německém, inském, francouzském a italském. V tomto ročníku jsou uveřejny tyto historické práce: o počátcích a vzrůstu kultu marianího od Bedy *Plainea*, o martyrologiích řeckých od Ild. *Veitha*, pontifikálu Gundakara II. a o bl. Uttonovi Mettenském od Bern. *nschaba*, o bývalém benediktinském klášteře Scharnitz-Innichten Tyrolsku od *V. Gassera*, o Gillonu de Muisi, opatu Tournaiském Dra. *Fil. Wagnera*, o vědeckých a uměleckých snaženích v kláře sv. Magna ve Füssenu od Dra. Dav. *Leistlea*, o *Janu Niblingovi*, evorovi Ebrašském, a jeho spisech od Dra. P. *Wittmanna*; příěvky k dějinám školského opatství sv. Jakuba a priorátu sv. Petra S. B. v Řezně od *G. A. Renze;* pojednání o sbratřeních, jež benektinský klášter Kladrubský uzavřel s jinými kláštery za příčinou ájemné modlitby od *W. Mayera;* mimo to pokračuje tu *Willem*a edice staršího spisu Cambierova o školách benediktinských, *ilinbergerovy* prameny a bádání k dějinám řádu cisterciáckého jiné menší příspěvky historické, z nichž uvádíme Vavř. *Wintery* nek o slezském malíři Michalu Willmannovi († 1706), jehož něré obrazy i v Čechách se nalézají. V každém sešitě jest pečlivě tavená rubrika věnovaná *bibliografii nejnovější benediktinské a circiácké literatury*, v níž ovšem i literatura česká náležitě jest pektována. V seš. II. na str. 344—350 podává velepilný *Wintera* kné vylíčení oslavy 900. výroční památky mučenické smrti sv. jtěcha v Čechách i v cizině, k čemuž připojil krátkou zmínku jubilejní literatuře (zejména o »Svatovojtěšském Albu« na str. 349), famosním článku v »Nár. Listech« ze dne 23. dubna 1897, o ostath sv. Vojtěcha a konečně o kříži sv. Vojtěcha u Tenkittenu. -p-

---

Čechy nenáležely nikdy diecési k Řeznu. *Kritický rozbor staročských církevních dějin a jejich pramenů.* Sepsal *Dr. Fr. Kryštůfek.* Praze 1897. (Zvláštní otisk z Časopisu kat. duchovenstva.) Stran 87.

Dosavadní běžné mínění o příslušnosti Čech k diecési Řezenské t prací touto povážlivě otřeseno. Dokazujeť se tu přesvědčivě, že a prameny, o něž se dosud výhradně opíralo, totiž Gumpoldova enda Svatováclavská a Othlonův život sv. Volfganga, jsou naosto nespolehlivé. Kromě toho dovozuje autor, že pokřtění 14 lechů ských někde v Německu (o Řezně v pramenech hist. při tom bec není řeči) nemělo žádného vlivu na český národ, jenž zůstal hanským až do příchodu sv. Methoda, odtud pak že náležely chy k moravské jeho metropoli a později pod správu jeho nápců, biskupů slovanských, kteří úřadovali jako biskupové krajinští ak ještě, když r. 973 v Praze zřízeno bylo biskupství latinského řadu, při čemž biskup řezenský neměl žádné účasti, jelikož vynávání dálo se přímo s papežem a císařem. Tyto vývody slovutho historika našeho v tomto spise vyložené jsou tak důkladně ůvodněny, že bude nutno dosavadní převládající názor podle nich difikovati, jakož se již v díle Kráslově a Ježkově (»Život sv. Vojcha«) stalo. -p-

---

Soustava učení M. Jana Viklifa na základě pramenů. Napsal *Dr. Ant. Lenz.* V Praze 1898. Stran 234, cena 1 zl. 50 kr.

Prostudovav neméně nežli 35 spisův Viklifových, podává neúnavný učenec soustavné vylíčení nauk v nich obsažených, aby možno bylo srovnati s nimi učení Husovo a stanoviti, pokud byl Hus na Viklifovi závislým, a pokud nikoliv. Podobnou práci podnikl sice již r. 1884 německý prof. Loserth, způsobem však velmi nedokonalým a s tendencí zcela jinou. Za to kniha Lenzova vyhovuje všem požadavkům vědeckým měrou vrchovatou.

Děje vysokých škol Pražských od secessi cizích národů po dobu bitvy bělohorské (1409—1622). Sepsal *Zikmund Winter.* V Praze. Nákladem České akademie cís. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1897. Stran 230 v 8°.

Velice plodný autor nemá se svými spisy, jež dotýkají se náboženských poměrů v Čechách, štěstí. Když vydal svůj »Život církevní v Čechách«, bylo se strany katolické právem poukázáno k některým nedostatkům jeho díla, které zjevně nestojí a také nechtějí státi na stanovisku katolickém. Pan autor pokládá čistě věcné posouzení to dosud za »velmi prudké odsouzení«. Stalo se však, čeho se Winter jistě nenadál. V Masarykově známém měsíčníku »Naše Doba« ozval se proti němu mluvčí strany evangelické, a to tak prudce a vášnivě, že autor uznal za dobré hájiti se proti němu zvláštním »Otevřeným listem slovutnému pánu dr. T. G. Masarykovi redaktoru ‚Naší Doby'«. Přímo Masarykovi adressoval svůj list, jelikož zmíněné výtky se strany evang. dály se pod rouškou pseudonymu, poněvadž ten, kdo se za ní skrýval, nechtěl k vyzvání Wintrovu prohlásiti se pravým jménem svým. Zajímavo jest, proti čemu a kterak Winter se brání; mimo jiné píše na př.: »Další výtka zní je v tom, že prý mám stanovisko nepevné. Jednou prý mám české a jindy římské. To je možné. Co která strana učinila dobrého chválím, v čem se mi nelíbí která, povím. A to se zdá pseudonymovi měněním stanoviska. Já měl se postaviti na stanovisko strany a těm druhým měl jsem důsledně ubližovati. Pane redaktore, co opravdu myslíte, že ti katolíci, kteří přec jsou taky naši předkové byli vesměs zločinci? Proč fanaticky se zlobí Váš pseudonym, že pochválil jsem uvážlivého arcibiskupa Prusa z Mohelnice, ač jsem i jeho všecky chyby vypočetl! Proč nedopustíte mi ani tohoto katolíka, jenž mluvil pro český kalich a na jehož smrt i protestantský professor universitní robil verše srdečné, za hodného?« — Nezachoval-li se Winter »Životem církevním« oněm stranám, jichž nejblíže se týkal, nezachová se jim — tušíme — ani nejnovějším spisem svým, jejž ohlašujeme. Také zde mu budou činěny stejné výtky. — Z katolické strany bude se to zajisté díti způsobem otevřeným, šetrným a věcným, způsobem tedy, jenž p. autora urážet ani boleti věru nemusí. Dokladem i zárukou toho mu býti může kritika, kterouž napsal prof. Jos. Havránek do »Časop. kat. duch.« 1898 v seš. 6. a 7. Výtky, jež se tu činí, a s nimiž i my úplně souhlasíme, proneseny jsou na konci obšírného referátu o obsahu knihy způsobem tímto: »Panu Wintrovi nelze vytýkati, že by katolíky

stranil; pravý se nám tu jeví opak. Tak trpce se nás dotkla slova na str. 50, že Campianus zemřel jakožto mučeník ‚horlivosti jesuitské', proč ne aspoň katolické? Bylť Campianus muž šlechetný, k národu našemu spravedlivý. Ač cizinec, přiučil se jazyku českému tou měrou, že po česku kázal. Dále jesuitům v hřích počítá, že pomocí škol snažili se působiti ve prospěch náboženství katolického. Tím že by se zásluhy jesuitů ve školství umenšovaly, že snažili se vychovati intelligenci proniknutou duchem katolickým a tak působiti k obrození národa Českého?... Pak nelze zamlčeti, že p. spisovatel, kdykoliv uvádí místo, jež katolíkům jest ku chvále, činí to s umírněnosti až nápadnou a s jakousi ostýchavostí až skorem nepochopitelnou. Než to knize veškeré ceny neodnímá. My katolíci zajisté z materiálu tam nahromaděného těžiti můžeme hojně; prameny, jež p. Winter uvádí všudy v míře bohaté, mluví samy, a to výmluvně. Nám katolíkům pravdy historické netřeba se báti.«

V. V.

Písemnictví české slovem i obrazem od nejdávnějších dob až po naše časy, píše *Dr. Václav Flajšhans*. Díl první. Doba stará (až do r. 1526). V Praze, nakladatelé Grosman a Svoboda, 1898. Stran 288 vel. 8°. Cena 3 zl. 24 kr.

V krásné úpravě podávají se v knize této stručné dějiny literatury české. Hojné a zdařilé (z části i barevné) snímky rukopisů i tisků docelují názorně jadrný a obsažný výklad slovný, v němž i výsledky bádání nejnovějšího jsou zužitkovány. V rukopisné otázce stojí autor na známém stanovisku středním: rukopis Zelenohorský odkazuje jakožto plod z počátku XIX. století do této doby, rukopis Kralodvorský pokládá za pravý, klada jej do let 1320—1340, ač ukazuje při tom na odchylný jeho ráz od jiných památek soudobých a prohlašuje otázku RKho za otázku dosud nerozhodnutou. Vliv západního křesťanství na národ náš jest vylíčen běžným způsobem, tedy po našem mínění upřílišeně. Útisk češtiny v klášteřích zajisté rovněž upřílišen: »Klášterní bratr,« — píše p. spisovatel, — »který snažil se převáděti posvátné spisy do jazyka ‚vulgarního' a ‚barbarského', který s neumdlévající láskou a zbožným zanícením robil a piloval své překlady, vydával se v nebezpečenství přísné důtky a domluvy svého někdy německého opata a preláta.« Dá se tvrzení toto doložiti? Myslíme, že nikoliv! Krásně vylíčeno jest »zlaté období« za Karla Čtvrtého. Veliké zásluhy tohoto panovníka, jenž dle slov autorových »byl vskutku upřímný Čech a věrný Slovan nejen smýšlením, ale i skutkem,« došly zde náležitého ocenění. A rovněž tak i zásluhy arcibiskupa Arnošta z Pardubic, o němž čtou se pěkná tato slova: »Nejpřednější ze spolupracovníků Karlových byl ‚pravý Athéňan', jak ho nazýval Petrarka, první arcibiskup pražský, Arnošt z Pardubic: vysokou, krásnou postavou vynikal nad Karla samého, vzděláním mu jen málo ustupuje; čtrnáct let studoval na universitách italských, nashromáždil si nejen hojnost vědomostí, nýbrž i zpřísnil a upevnil své mravní zásady. On rovněž »Karel staral se horlivě o rozšíření práv češtiny a o písemnictví svatý posvátný; dbaje řádně i kázně církevní, nezapomínal ani na církevní, ani na četbu klášterní — a tak duchovní písemnictví

souvislosti není, ukazuje bezděky pan autor sám. Tuto vyso
správně ohromný rozdíl mezi Husem a Štítným, když charakte
Štítného těmito krásnými slovy: ‚Kostelu [= církvi] a škole pra
poddává se stále ‚k opravení': je věřící a poslušný syn církv
koliv učený mistr nebo přísný bohoslovec . . . Duše jeho byl
hořkosti a odporu, jaký zmocňuje se reformátorů při pohled
neřesti souvěké; barvy jeho líčení nejsou nanášeny ani černě
křiklavě. Na dně všech jeho traktátů dřímá soucit s trpícím
stvem a milovanými krajany, on zná pro slabosti lidské jen ch
lék, nikoliv pálící železo« (144). A o několik řádek dokládá a
»na písemnictví století XV. . . . nemá Štítný již vlivu, ba zd
že ani veliký Hus spisů jeho *neznal!*« Nejméně zdařilo se p. K
hansovi pojednání o Husovi, v němž nedovedl uvarovati se
frasí, jichž užívá mělká žurnalistická deklamace. Což jiného jest
tento passus o Husově výkladu víry: »jsou to slova z prvních
apoštolských, těch prvních křesťanů, kteří ještě v tlamách
hlásali Krista a zamítali modly!« (str. 173)? Smí střízlivý his
napsati o Husovi, že byl to »člověk mravně nejčistší z celé te
Kostnice« (str. 191)? Není-liž blasfemickou a při tom i hlu
frasí, řekne-li se o Husovi: »Nikoliv učenec nebo oprávce
církevního vystupuje před námi . . . nýbrž třináctý apoštol Kr
hlásající mravný život, ‚pokání, neboť přiblížilo se království
beské'«?! Takovéto stylistické květy mohl pan spisovatel klidně
nechati některým našim žurnálům a slavnostním řečníkům
A dokonce pomník Husův v Praze mohl nechati úplně s pol
a nemusil ho věru uváděti jakožto *první* postulát, jehož »pan
Husova žádá«. Vůbec se žurnalistický styl mnohdy velmi
vtírá panu autorovi do péra. Na př. věty: »Viděl, že . . . do
se ještě do sporu s mocí vládní, která nemohla a nesměla
vládu ulice« (str. 169) a *Ulice* zvítězila takto v celém králo
(str. 215) činí bezděky dojem reminiscencí z četby žurnálů.
šťastnější není pan autor, když píše, že u Chelčického důsledky
ných, od jiných přejatých prvků »proneseny jsou s pravidelno

apovězeno a páleno po bitvě Bělohorské,« neboť v »Indexu boh. ibr. proh.« uvádí se jako kniha, jež na několika málo místech má ýti opravena; ničení knihy té nelze usuzovati z toho, »že ho zahován jediný exemplář v knihovně Musejní,« jelikož jsou české nihy katolické, a to i z minulého století, jež v knihovnách pražkých nejsou zastoupeny ani jediným exemplářem! — Na str. 282 násl. vylíčeno literární působení katolické strany na sklonku XV. toletí, kdež zejména Joštovi z Rožmberka dostává se zaslouženého znání. Cum grano salis ovšem přijmouti sluší mínění p. autorovo, e katolictví zabíralo tehdy pomalu »hořejších deset tisíc« (zase rase!), a že na mysli šlechty při tom působil nejen »pevně ukutý nepohnutý názor světový, opřený autoritou papežskou a mající pozadí humanismus, svými tisíciletými dějinami,« nýbrž i »zdvoilí a uhlazení italští preláti«, kteří se lépe líbili, nežli »zdivočelé něžstvo kališné a kajicnicky zasmušilí duchovní bratrští« (strana 83—284). Výtky tyto ovšem dílu neubírají ceny: dobré stránky práce Flajšhansovy vyvažují zajisté nedostatky, k nimž poukázati sme si dovolili. *P.*

Korrespondence Jana Amosa Komenského. *Listy Komenského a rstevníků jeho.* Nová sbírka I. Vydal Dr. *Jan Kvačala.* V Praze. ákladem České akademie cís. Františka Josefa 1897.

Doplňkem ke korrespondenci Komenského Paterou vydané podává Kvačala první část nově shledaných dopisů nejen Komenského amého, nýbrž i některých tehdejších učenců, pokud Komenského e týkají. Vidíme z nich, kterak Komenský u vrstevníků svých v cizině byl vážen, seznáváme tu blíže pansofické jeho snahy práce, a dovídáme se, že Komenský zabýval se úsilovně také vyalezením — perpetua mobile (srv. str. 88). Bohužel zaznívá z některých listů Komenského hluboká nenávist proti katolicismu; tak a př. z listu Nigrinovi psaného dne 20. dubna 1643 (str. 109 a ásl.). Také víra v klamná proroctví a astrologii ozývá se v některých dopisech. Jako kuriosum dovídáme se z listu 134. (str. 184), e v Německu r. 1653 rozšířena byla pověst, že Komenský přetoupil — k víře katolické a vstoupil do kláštera!

Časopis Musea království Českého. Red. *J. Truhlář.* Ročník XXI. (1897). Dr. *Z. Winter, Konec samostatné university Karlovy* ıkázka z jeho spisu »Děje vysokých škol Pražských«). — Dr. *K. V. ldámek, Adamité na Hlinecku v XVIII. a XIX. věku* (nové, velmi ajímavé zprávy na základě neužitých dosud archivalií). — *Ant. Truhlář, Jakub Chimarrhaeus* (omyl z knihy do knihy přecházející, ıkoby při bývalém chrámě Božího Těla na Novém městě Pražském ývalo kdy hudební nějaké bratrstvo pod řízením dvorního kaplana k.-a [† 1614], opravuje se tu v ten smysl, že družina pod řízením h-ovým byla nábožné bratrstvo, jejímž účelem byla úcta k Božímu ělu, a to v kapli dvorní a ve chrámě Svatovítském). — Dr. *J. odlaka,* Dodatky a opravy k biografiím starších spisovatelů (podávají se nové zprávy o církevních spisovatelích českých Axlarovi, artoňovi, Bartysovi, Hollanovi, Chlepickém, Khellovi, Kvisovi, Liber-

[illegible] Německém. Mladotovi, Platz-
[illegible] se tu ve známost neznámí
[illegible] Hornik 1750), minorita
[illegible] Mašek 1761), jesuita Jan
[illegible] a S. Guilelmo 1687), děkan
[illegible] Vrba 1740) a jesuita Rudolf
[illegible] *Moravy ve Hi-*
[illegible] ky uspořádaný se-
[illegible] kace »Album academiae
[illegible] *Jindřicha staršího*
[illegible] ve Dvoře Králové;
[illegible] jedna o nešťastné české
[illegible] *Zápisky Jana*
[illegible] *Českého* (zevrubný
[illegible] jevo, že psány jsou du-
[illegible] — [illegible] *práce o činnosti*
[illegible] vsažený referát o pu-
[illegible] neznámý pramen.
[illegible] *Lapitre-ové*
[illegible] *Jednoty*
[illegible] a vypisuje se vznik
[illegible] *Týně*
[illegible] — [illegible] *Pisatel při cho-*
V.

[illegible] a *Jos. Pekař*
[illegible] *program práce hi-*
[illegible] Palackým a Gindelým po-
[illegible] a psal o dějinách če-
[illegible] byl katolík, což se
však, ačkoli to od německých protestantských spisovatelů často bývá

Příspěvek k životopisu sv. Vojtěcha (konstatuje, že pobyt sv. Vojtěcha u císaře Otty III. padá do r. 992). — *Frant Hýbl, Brun Querfurtský a jeho životopis sv. Vojtěcha* (velmi zdařilá práce). — *Lad. Klicman, Počátky kláštera Doubravnického na Moravě.* (Na počátku pěkné této studie se praví: »Monasteriologie zemí koruny české je dosud v počátcích. O hradech panských máme již celou řadu monografií, máme i souborná díla, na př. Sedláčkovo pro Čechy. Ale co se týče klášterů, čeká namáhavá sice, ale vděčná práce teprve na toho, kdo by se jí ujmouti chtěl.«) — *Boh. Navrátil, Z nové literatury o jesuitech;* jest to referát o důležitých pramenných publikacích řádových (»Monumenta historica S. J.«), dále o jubilejní literatuře Kanisianské (hl. o Braunsbergrově publikaci korrespondence Kanisiovy a o Podlahově spise »Styky bl. Canisia s vlastí naší«), o aktech řádových v Porýní vydaných Hansenem, o Pachtlerově a Duhrově publikaci »Ratio studiorum« a j. v. O Bílkově spise praví mezi jiným: »Bílek stavěl na základech literatury o jesuitech, která kvetla před několika desítkami let, tendencí vedena jim křivdila a z pramenů vlastních málo čerpati mohla, neodvažujíc se studia archivního. To původ Bílkova směru v práci; kompilace tedy, která není na výběru nejlepších spisů přítomnosti založena, s tendencí příkře vystupující.« Při tom také Hodrova kritického rozboru (viz náš referát) se dotýká a dovozuje, že pro náležité ocenění působení jesuitů u nás třeba bude shledati a vydati více pramenů archivních, zejména korrespondencí atd., jakož se děje v cizině. — P. *Vavř. Wintera, Archiv města Broumova.* — *Jar. Goll, František Palacký* (jedna z nejobšírnějších a nejobsažnějších studií o Palackém). — *Jos. Salaba, Slavatova apologie Jesuitů* (nalezená ve františkánském klášteře Jindřichohradeckém; jest to rukopisný foliant českým jazykem psaný, asi z r. 1621 nebo 1622. Psána byla v Pasově a ve Vídni, kde Slavata té doby prodléval). X.

Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Redigiert von Dr. *G. Biedermann* und Dr. *A. Horčička.* XXXVI. Jahrg. 1897. — *A. Bachmann, Příspěvky ku poznání českých pramenů historických XIV. a XV. století* (o vzniku i obsahu 1. knihy Zbraslavské kroniky a o ceně kroniky té pro dějiny Otakara II. a Václava II.). — Dr. *J. M Klimesch, Pánové z Rožmberka a dějepisectví* (probírá se přehledně česká i německá literatura o Rožmbercích). — Dr. *V. Schmidt, Vysvětlivky k urbáři panství Rožmberského z r. 1598.* — *O. Weber, Císařova cesta do Čech r. 1723* (zevrubné, velmi zajímavé vylíčení cesty císaře Karla VI. do Čech). — *Týž, Zpráva o darování rukopisu »Annuae Collegii Egrensis S. J.«* (Spolku f. G. d. D. darovány byly rukopisné letopisy jesuitské kolleje Chebské z let 1634 až 1744) — Dr. *Jos. Neuwirth, Odpustkový list pro stavbu kostela v Mostě z r. 1518.* — *W. Mayer, Založení a osazení benediktinského kláštera v Kladrubech.* — *A. Mörath, K nejstarším dějinám města Krumlova.* — Dr. *J. M. Klimesch,* Literární spor z konce XVII. stol., týkající se dějin Třeboňské kanonie a Třeboňského panství. X.

[illegible] vědec[illegible]

[illegible] nastín[illegible]

[illegible] zpojen[illegible] a zto[illegible] své[illegible] své[illegible]

[illegible] nejed[illegible] charakteristi[illegible] dim mé[illegible] se ke c[illegible] zastině[illegible] je stará právě barev nej[illegible]

[illegible] Axiarových [illegible] zanechala charakte[illegible] podává Vlček na základě tří cit[illegible] formá[illegible] Vlčka správně vystižen není. Ři[illegible] forma jeho morali[illegible] humoristicky přibarvená applik[illegible] — všechny tyto podstatné rysy ch[illegible] nám podává Vlček! A zdaž nezas[illegible] místa kázání Axiarových, [illegible] stavů vyšších, pronášeje trpkou pro[illegible] nýbrž nezbika i se vším důrazem a v[illegible] Zdaž nezasluhovala zmínky také [illegible]

me tam k tomu, proč se jesuité vzpírali zamýšleným opravám učení universitním. Ostatně celé století XVIII. co do myšlenkové vé povahy i ceny, má-li spravedlivě býti vylíčeno, vyžadovati bude hromné speciální práce. Přestati na frasích, jež z knihy do knihy řecházejí, není chvalno ani užitečno. Oč na př. jest Vlčkovým náinem rázu prvé třetiny století XVIII. předstižena a obohacena harakteristika téhož období, jak ji nalézáme u Jungmanna (Hist. t. č. str. 245—246)? Myslím, že pokrok v té věci není u Vlčka říliš utěšený. V nástinu svém snaží se býti ovšem duchaplnějším ežli Jungmann, avšak právě z této snahy vyplynula místy zase rzení nesprávná. Vnější projevy »vítězné protireformace« jsou tu ce s dostatek vylíčeny, ba místy způsobem hodně barokním (srov. r. 6), ale mlčením pominut náboženský stav národa, jenž nikterak eopravňuje k výroku, že by »počátkem vlády Karla VI. katolická eformace česká byla dovršena.« Tehdejší vzezření Prahy zajisté ení vystiženo charakteristikou, která končí nepříliš šťastně slovy, e prý slula »městem kněží a židů«! V pathetické, číslicemi naěchované větě, kterou má býti načrtána činnost řádu jesuitského, st již prvý číselný údaj »v *sedmdesáti pěti kollejích* v Čechách, na oravě a ve Slezsku« nesprávný, neboť 75 *kollejí* jesuitských v zeích českých nikdy nebylo. Zvlášť přemrštěný jest tento výrok: objemné sbírky nedělních a svátečních kázání měly čtoucím vrstám spodním nahraditi vše, oč potlačením *veškeré své literatury doby utrakvistické* byly připraveny. Nové postilly *zastupovaly starou kroniku, starý kancionál, stará kázání, starou bibli.* Vždyť ece od katolických reformatorů spisy Veleslavínovy, Hájkovy, Parockého, Lupáčovy, Kocínovy, Lomnického, Harantovy, Münsterova osmografie atd. buď jen podrobeny opravě, buď shledány nezávadými. A vždyť zrovna na počátku století XVIII. vydal Beckovský oselkyni starých příběhův českých! A kterak srovnati poslední část vedeného výroku Vlčkova s jiným jeho výrokem na str. 60., kdež e přece praví, že »po korrektuře trpěla se bible kutnohorská, beátská, pražská Severinova z Kapí Hory, norimberská, Melantrichova Veleslavínova.« Kterak tedy nové postilly zastupovaly starou ibli?

Mluvíce o zápovědi knih, ocitáme se již u Antonína Koniáše, muž věnoval Vlček celou zvláštní kapitolu. A tu především s uznáním musíme pochváliti, že autor užil výsledků studií o Koniášovi, ž uveřejněny byly ve Vlasti (VI, 481) a v tomto Sborníku (sv. 2. 393); v textě na str. 54 užívá nových číselných odhadů o maření nih českých, jež ve článcích zmíněných byly podány, a v dlouhé oznámce na str. 61 stanoví celkem správně, co nového ve článcích ch jest obsaženo, a v čem jimi názory Hanušovy byly modifikoiny a opraveny. Ovšem nesouhlasí se všemi vývody ve článcích ch obsaženými. Především nemůže přisvědčiti — jak praví — mínění tam projeveném, že »vnitřní hodnota spisů ničených yla většinou nicotná, a že tudíž osvěta národní přílišné ztráty neerpěla,« neboť prý mezi zapovídanými knihami byly vzory české osy. Proti tomu musili bychom opět opakovati, co jsme v tomto ferátě již byli řekli, že totiž většina těchto vzorů české prosy měla ti toliko na několika místech opravena; a mohli bychom po přidé citovati ještě str. 60 spisu p. Vlčkova, kdež pronáší podiv

se uvádí mezi jiným také první pravidlo »Klíče« Koniášova, je
České knihy *vydané* od léta 1414 až do léta 1620. o nábože
jednající, větším dílem nebezpečné a podezřelé jsou — k čemu
pak přičiňuje tato poznámka: »V indexu boh. libror. prohibitc
deset let (r. 1770) po smrti Koniášově vydaném, kde toto pra
přeloženo do latiny, omylem překladatelovým stojí: »libri . .
a. *1414* . . . *typis* in Bohemia editi.« čemuž Dobrovský se pos
poněvadž první česká kniha vyšla tiskem teprve r. *1468*, a
Hanuš chybu tu Koniášovi přičítá. Koniáš však se nedopus
chyby, neboť praví »knihy české *vydané* (ne: tiskem!) od léta 1
t. j. rukopisné, nejen tištěné.«

Vlček však v té věci Koniáše viny zbaviti nechce, an t
»Že tím náčelník literární protireformace české mínil *tisky*
rukopisy, přibájiv si počátek knihtisku v Čechách již na poč
věku patnáctého, svědčí *pramen odsudku Koniášova, zápověď pra*
synody, která rovněž zamítá knihy od roku 1414, kdy kaci
vlasti naší zuřiti počali, až do roku 1635 tiskem v Čechách vy

Ale tento důvod Vlčkův spočívá na omylu! Neuvážilt p. a
že Pražská synoda slavena byla r. *1605*, a že tudíž výrok, v n
obsažena jsou slova »až do roku 1635« učiniti nemohla. A on
také neučinila. Pan Vlček následoval slepě mylného tvrzení H
šova, jenž v ČČM 1863 str. 90 praví: »Tu hrubě poklesla *sy*
Pražská a po ní Koniáš, neznajíce ani, kdy knihtiskařství byl
nalezeno. Ale Hanuš tu poklesl sám, dopustiv se nedopat
mělť před sebou »Index bohemicorum librorum proh.« z r.
v němž na listech D4—D6 jest otištěn výňatek z řečené sy
o zapověděných knihách, kdež *o knihách r 1414 tiskem vyd*
není ani zmínky, a na listech *1—*8 řečený latinský překlad
vidéi Koniášových, do něhož vinou překladatelovou ono os
slovko »*typis*« se vloudilo. Hanuš smísil obě tyto části v j
domnívaje se, že to vše jest snesení synodální, při čemž ni
nevadí rok 1635, ač na předešlé stránce 89 dobře udává rok
slavena byla synoda (1605.)! A p. Vlček přejal tento hrubý om

chod Napoleonův z Elby do Francie a poměry na poloostrově Pyrenejském, ve Španělsku za krále Ferdinanda VII. a v Portugalsku. Druhý díl o 475 stránkách obsahuje dějiny ruské v druhé době panování císaře Alexandra I. (od r. 1812—1825) a zřízení samostatné říše Belgické.

Možno-li o některém díle českém říci, že vyplňuje citelnou mezeru naší literatury, lze to tvrditi o »Dějinách nové doby« páně Kryštůfkových. Chceme vědecky vynikati mezi národy rakouskými a dosud neměli jsme díla českého, v němž bychom jako v zrcadle viděli změny, které národům bylo podniknouti za posledního století: a této práci namáhavé podrobil se pan spisovatel. Však toto dílo jeho jako dílo předešlé: »Boj monarchické Evropy s revolucí francouskou« zůstává nepovšimnuto, ani časopisy odborné nevěnují mu zasloužené pozornosti. Proč? Snad že spisovatel nehlásí se k žádné straně? Právě okolnost ta jest spisu tomu ku prospěchu. Vanet z něho duch lásky, pravdy, pokroku a svobody, tedy duch v pravdě katolický. Spisovatel plnou měrou ovládá látku, kterou jest mu zpracovati Sloh jeho jest jasný, vážný, místy i vzletný, a až na některé mluvnické a pravopisné poklesky, které asi nedopatřením do knihy se vloudily, přesný a správný. Slovosled je logický a jen z příčin libozvuku tu tam nacházíme odchylky, což jest zásada správná. Spisovatel nelibuje si v drobnomalbě, nýbrž líčí velikými případnými rysy osoby a události, jak toho všeobecný dějepis nutně žádá. Z obrovské literatury, jednající o novověkých dějinách, vyvolil si spisy směrodatné, jak tomu nasvědčují prameny pod čarou uvedené. Co spisu tomu dodává ceny a zajímavosti, jsou případné posudky a politické úvahy, kterými se čtenáři usnadňuje pojímání té které doby. Velikým záhadám politickým nikdy se nevyhýbá, nýbrž uvažuje o nich, a když není možno je úplně objasniti, hledí do nich uvésti tolik světla, pokud je možno. Na doklad uvádíme zde, co spisovatel praví v I. svazku na str. 70. o otázce polské: »Od té doby, co Prusko uchvátilo části Polska, pokládalo Poláky za vhodný materiál pro germanisaci, kterou různými prostředky provádí. Kam snaha vlády pruské dospěla, nejlépe jde na jevo z té události, že v našich dnech přiměla sněm, aby jí povolil značné fondy, by mohla Poláky zbaviti půdy otcovské a tím krajiny ty zgermanisovati. I v říši Ruské jest Polákům trpěti značné útisky. Jakkoliv kroky vlády ruské dvojím povstáním národa polského se vysvětlují, přece zdá se, že by Rusko podalo Polákům ruky své ke smíru, *kdyby zástupcové národa polského výslovně vzdali se nároků na krajiny obydlené Rusy, jež někdy náležely k říši Polské a spokojili se se samosprávou v těch krajinách, které byly a jsou majetkem národnosti polské.*«

Politické výstřednosti, zejména spiknutí, odsuzuje rozhodně v I. díle na stránce 329., kde praví: »Politické pobloužení, že, jakmile přikročí k činu, celý národ přidá se na jejich stranu, bylo jedněm zaplatiti životem, druhým osobní svobodou. Spiknutí bývají účinná, kde běží o osobu, ale jsou malomocná, kde jde o to, podvrátiti obecný řád. Spiknutí i nejlépe promyšlené a zosnované málo kdy se podaří: nedočkavost, nerozhodnost, malomyslnost, indiskretnost, malé opozdění, ba nejnepatrnější okolnost může je zmařiti. Spiknutí, když se podařila, v rozvoj společnosti lidské nepůsobila; za to revoluce pokaždé tvářnost společnosti lidské změnila.

[illegible] stať: [illegible] Kiem[illegible] svo[illegible]

[illegible] a přeměny [illegible] k d[illegible] o[illegible] po[illegible] lidu. [illegible] národo[illegible] když [illegible]

[illegible] české inteligence na [illegible] v sešitech, z [illegible] a cena jeho 3[illegible] které vřele [illegible]

[illegible] 14 krajů kralovství Českého z r. [illegible]

[illegible] vydal *F. Marat*, sekretář [illegible] Královské české společnosti [illegible]

[illegible] Marat jest vážný spisovatel histor[illegible] dílo o postulovaných velmist[illegible] jest vzácnou pomůckou badat[illegible] zajímavou rovnoběžkou s dílem, [illegible] vydal pode jménem »Rozvržení [illegible] Českém r. 1615. s nímž co[illegible] sestavení skoro úplně se snáší. Obsa[illegible] Marat[illegible] poněkud úplnější, na základě dokon[illegible] dle nichž jest sestaven. Shledávám

ratovi za to dílo, a máme k tomu tužbu naléhavou, aby i jiná a rukopisná, jež v našich archivech dřímají, nalezla ochotné vy-ratele, dokud čas hoví. *J. V.*

„**Z nové literatury o jesuitech**“ napsal několik črt *Bohumil vrátil* v druhém a třetím sešitě »Českého časopisu historického« ošního ročníku.

Formou i pramenným obsahem liší se značně článek Navrá-iv od »Dějin . . .« Bílkových. Tendence nevystupuje tak zřejmě, ač kritice o vzniku a rozvoji řádovém i z jemných slov a uhlazené ce prosvítá nechuť a tajená nepřízeň k řádu, jež jako stopy ly v práci prameny ne vždy nestranných Gotheina a Reusche.

Z »krásné knihy« Gotheinovy »Ignatius von Loyola und die genreformation« vyňal též autor onu část, v níž bonnský pro-sor oekonomie vysvětluje ryze duchovní život sv. Ignáce a jeho pořádání T. J. vlivem, jaký vykonávala na sv. Ignáce povaha ži-a italského a španělského. Jak interessantní jest názor ten, tak zrazuje neznalost mystiky a asketiky katolické, jejíž pěstění na-lo v řádu jesuitském místa význačného a pomůcky znamenité »Duchovních cvičeních« sv. Ignáce.

»Duchovní cvičení« jsou nejen základním listem řádu, ale rientačním pramenem, jenž otvírá správný pohled na činnost lovou.

Dobře o nich píše frýburský Kirchenlexikon VI.², 13. 79.: den Exercitien drückt sich Idee und Geist des Ordens am lständigsten und lebendigsten aus; oberflächliche oder irrtümliche ffassung derselben hat jedoch schon öfter zu völlig schiefer Be-heilung und Misskennung des Ordens geführt.« Protestant Gothein zývá ona »duchovní cvičení« světcova »Irrweg« a praví, že prý lou »zur Unsittlichkeit.« K těm slovům a k falešnému názoru větci svedla protestantského professora neznalost katolické mystiky asketiky, která též vložila v péro Navrátilovo slova: Psycholo-ké vystižení Ignáce z Loyoly, které svatého z kronik učinilo zase věkem . . .« »Jen potud, pokud o historické paměti se opírá, po-ává pod jeho rukou podivuhodný obraz světcův« praví kritik a Gotheinova v »Hist. polit. Blätter«. Bd. 117. 1896. S. 79. Ne-torické a romantické náhledy Gotheinovy, jež Navrátil přejal, na tosti Ignaciově nic nezmění.

Životopisci Canisiovi se autoru nezamlouvají, Boero a Riss čili svatého« a »nedokreslili člověka v universalním významu, ý Canisius pro katolicism své doby severně Alp skutečně měl.« č. h. str. 112.)

Snad se bude autoru lépe zamlouvati dílo Kroessovo »Der se-e Petrus Kanisius in Oesterreich«, v němž užito nejen Brauns-grova vydání korrespondence Kanisiovy, ale též listu dosud ne-laných, jež Braunsberger ke Kroessově práci zapůjčil. K ho-ší větě autorově dalo podnět Braunsbergrovo vydání.

Bohemica žádají širšího pojednání, než jak dovoluje rámec erátu. Prozatím sluší ukázati autorovi na to, že katolíci před 1620 nebyli v offensivě, ale v defensi svého náboženství. Dle autora lí prý vysoko Bílek i Hodr Schmidlovu »Historii«. Nemá sice Schmidl

Poustevník na lanství lyským na počátku století XVIII.

[illegible] dne 12. září 17[illegible] v arcib. arc[illegible]

[illegible] na pomezí svých lesů při [illegible] na způsob kapličky v[illegible] [illegible] per modum capellae v[illegible] s [illegible] kamenným a u[illegible] [illegible] konsistoře vymohl si d[illegible] [illegible] mši sv. Vedle svaty[illegible] [illegible] *Nyta*, vd[illegible] [illegible] poustevnickou měl vlasy [illegible] [illegible] přepásaný. V[illegible] [illegible] vystavěl [illegible] v hlubo[illegible] [illegible] sv. Františku Sera[illegible] [illegible] v kaž brandýský. I pro [illegible] [illegible] mešní. Při ní žil a trávil ž[illegible] [illegible] a dříve měšťan lyský. [illegible] [illegible] sv. Františka, přece nosil [illegible] [illegible] dostával výživu od hrab[illegible] [illegible] horum est h[illegible]

Dr. A. Podla[illegible]

[illegible] **křesťansko-židovské sektě v Čechách v[illegible]**

[illegible] na Bydžovsku, jak zná[illegible] [illegible] dosud však zůstalo n[illegible] [illegible] české zanechalo hnutí to m[illegible] [illegible] výtěž překlad. aniž přímo [illegible] [illegible] překladatel, jak uvidíme, po[illegible] [illegible] k této sektě, a jsa toho mí[illegible] [illegible] k potlačení bludu. Obšírný [illegible]

inu uvedená k obzvláštní posile a potěšení všem věrným a boha-
ojným krajanům od jednoho horlivého spasení duší lidských
ilovníka. Vytištěno v Starém Městě Pražském v impressy univ.
arolo-Ferdinandovy S. J. u sv. Klimenta, léta 1749« (190 str. v 8°).
míněný již záměr překladatelův čeliti spiskem tímto sektě kře-
ansko-židovské, vysvítá z těchto slov předmluvy: »..... budiž
ohu žel, že se knížka tato v Čechách neukázala dříveji, až v léta
áně 1718 tištěná v Praze v latinským jazyku skrze Jana Václava
elma. A že aspoň tenkrát hned na českou řeč přeložená nebyla
nedostala se do toho kraje a do rukou těch krajanů, kteří od-
nud skrze kacířské knihy zpleteni a zmateni *do větší ještě tmy*
slepoty, než jaká jest nevěra židovská nešťastně skrze jednoho
idovského svodníka, jak se vůbec povídá, upadli, a jedem tím taky
lceji sebou nadchli a zavedli. Není pochybnosti, že kdyby ji byli
tli, nebyli by se tak těžce a nesmyslně ztratili. A mně jest dosti
to, že jsem ji taky sám dříveji do rukou nedostal a o ní nevěděl.
ž ku konci minulého roku 1748, kterou když jsem četl, a seznal
ýti velmi prospěšnou zvláště *pro svedené a bludné krajany*, uložil
sem z lásky upřímné křesťanské na češtinu ji předložiti.« Ve slo-
ech těch zaznívá zármutek nad tím, že knížka snad přichází příliš
ozdě . . . Vždyť r. 1748 byli náčelníci hnutí toho, jak známo, po-
utováni! Avšak sekta judaisující trvala tajně dále, neboť po vydání
olerančního patentu vyskytla se opět. Nuže, zdaž knížka onoho
spasení duší lidských milovníka« aspoň z části vyplnila svoje ur-
ení, a zdaž aspoň některé jednotlivce od sekty té odvrátila —
dož ví?

Dr. A. Podlaha.

Jaké pohnutky vedly kněze z Tovaryšstva Ježíšova k práci
iterární, ukazuje mimo jiné výmluvně předmluva, kterou *P. Jan*
Barner S. J. položil v čelo své »Summarie na všecka čtení a evan-
elium jak nedělní tak i sváteční přes celý rok«, vytištěné v Praze
. 1711. Především byl to nedostatek katolických knih českých, dále
utno bylo čeliti nekatolickým knihám z ciziny do Čech tajně při-
ášeným, a konečně bylo třeba postarati se o náboženskou četbu
ěm, jimž měla býti náhradou za živé slovo Boží a za bohoslužby,
ichž se pro různé překážky snad súčastňovati nemohli. Předmluva
Barnerova i jinak velmi jest zajímava vylíčením příčin, proč česká
atolická literatura byla chuda, jakož i vhodným poukázáním k ne-
lůslednostem v českých nekatolických knihách se vyskýtajícím. Z té
říčiny podáváme ji tuto v plném znění: »Abych tuto práci na sebe
zal, pohnul mne předně k tomu veliký nedostatek českých duchov-
ních katolických kněh. Nebo poněvadž od toho času, co způsob
lačení kněh vynalezen jest, maličká částka katolíků v české a mo-
avské zemi se nacházela, a nikdež v těch obou krajinách nebylo
ádné vysoké školy, neb akademie katolické, a protož velikých ná-
kladů potřeby bylo těm, ježto by v jiných zemích vyšším uměním
učiti se chtěli, málo se učených lidí nacházelo, kteří by takovou
práci podstoupiti mohli. Naproti pak kacíři, ježto svou akademii
v Praze měli, aby tím více lidí k bludům svým přitáhnouti mohli,
velmi zhusta knihy vydávali, kteréž by čta sprostný lid, tím více
v nevěře své utvrzen byl; aneb byl-li, jest prve katolický, skrze

čehož Hus nikda neučil a nedržel: a nicméně Husa mezi
níky Božími klade, an vědomo jest, že mučedníkem B
nemůže, kdo pravé víry nemá, byť on pro své domnělé
ství nevím jaké muky i smrt podstoupil, poněvadž dle
k Židům v II. kapitole: bez víry totiž pravé nemožno jes
Bohu. Jestliže tedy článek pravé víry jest, jak původ dot
marie s Luterem učí, že víra sama člověka ospravedlňuje,
Hus v tom se s nimi nesrovnával a toho nikdá neučil, ani
bel, kterak se mezi mučedníky Božími klást, smí z čeho
že tu summarie jeho ani není docela luteránská, ani zcela
ale mnohá z rozličných kacířů splácaná. A nicméně mnoz
z Zlavy do Čech přinesenou čtou, jakoby ta nejlepší byla,
aby po takových bludných knihách více netonuli a v nic
přebírali, ustanovil jsem tuto mou summarii vydati. Druhá
pro jsem tuto summarii sepsal, jest, aby, poněvadž m
dlouhá kdy na kázání přijíti mohou a slyšeti slovo Boží, as
pobožné potřebné, v neděli a v svátek mohli doma sobě z ní
s krátkým obou výtahem a přiloženými da
pročísti. Jsouť zajisté velmi mnozí, kteří pro
dobytek oděvu v tuhou zimu nemohou, zvlášť majíc
Páně, na kázání přijíti a je vyslyšeti, mnozí
být při službách Božích, leč velmi zřídka
dobytek přes ten celý čas pásti musí a obz
žádných společných pastvin není: a proto
by jeden aneb dva za dobytkem chod
tak hloupí zůstávají, že mnohdykrát
bez vědomosti spasení dojíti nelze. N
nebývá při osadách nežli jediný kn
aby prázdný dum nenechal a zvlá
a někteří také aneb pro příliš s
sotva jednou neb po druhé v
mohou. Protož potřebí jest takov
by se duchovním věcem přinau

:ardinála Harracha po Praze slavené toto dne 24. července v neděli 10. po sv. Duchu konala se čtyřicetihodinná pobožtomto chrámě P. Marie. V obvyklou hodinu zvoněno bylo sv., která slavně sloužena byla od dp. převora Pavla Gerrylka), po ní kázal ordinarius P. kapucín. Po kázání byl průvod ch zastávkách v kaplích, při první aby Bůh odvrátil válku, hé neúrodu, při třetí zlou a nenadálou smrt, při poslední, n dal mír a svornost. Pak vrátili se k hlavnímu oltáři a po ání vystavena jest depositum nejsv. Svátost a sloužena pomše sv. otcem kapucínem. Po obědě byly zpívané nešpory lmé hod. večer uložena byla nejsv. Svátost v sakristii. V pon- sv. Jakuba vynesl v 7. hod. P. Schimelius Svátost oltářní ır sloužil mši sv. Po té zvonili všemi na summu velkou erou zpíval P. Schimelius. Pak měl P. kapucín obvyklé kámši sv. u hlavního oltáře. Odpoledne jako včera. V úterý tek sv. Anny vynesena byla nejsv. Svátost kolem hodiny tichou mši sv. sloužil jakýsi P. kapucín a po ní v kapli y dp. probošt zderazský. Zatím odbila osmá hodina a zvoa velkou mši, kterou zpíval dp. převor. Po ní u hlavního sloužil P. Schimelius tichou mši sv. Po obědě o třetí hodině ívané nešpory a kázání. Následoval ihned průvod po kostele ončení pobožnosti, při něm Te Deum, pak požehnání a ulojsv. Eucharistie v sakristii. Laus Deo Virginique Matri!

J. Hamršmíd.

lášter Želiv. *Cestopisná črta, již napsal Václav Petrů.* V Praze Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny a nakladatelství rba). Str. 101 v 8°. Cena 50 kr. Úhledná knížka tato je víc topisná črta. Pan spisovatel vzletným pérem vylíčiv krajinu ou a popsav zevrubně budovu klášterní i její bohatou knihovnu, ač stručnými slovy, přece dosti obšírný historický náčrt, bírá dobré tři čtvrtiny celého díla. Plynný a lahodný sloh ıčí spisek tento, jenž mnohým bude vítán. *Dr. K.*

brzku vyjdou nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny lčeného péra našeho přispěvatele prof. *Jos. Vávry* »*Historaměti města Mníšku*«, na něž již předem dovolujeme si niti.

P. Petr Špička.

[illegible] nás [illegible] v Historickém kroužku a ještě řidn[illegible] [illegible] V plné ještě síle mužné odešel ná[illegible] [illegible] professor *Karel Konrád* před čtyřmi le[illegible] na [illegible] odebral se od nás náš milova[illegible] [illegible] aniž by se byl toho kdo nad[illegible] [illegible] tělem tak čilý a svěží, a let[illegible] [illegible] chorobě P. *Petr Špička*, kn[illegible] [illegible] s červenou hvězdou, ve věku 37 let.

Narodil se [illegible] Kosedlech dne 15. března r. 18[illegible] [illegible] gymnasijních v Praze vstoupiv do řá[illegible] [illegible] 1884 a na kněžství posvěcen byl d[illegible] [illegible] července [illegible] odešel za kaplana do Königsberku, vrá[illegible] [illegible] se kaplanem u sv. Petra na P[illegible] [illegible] zdraví, horlivým a oblibeny[illegible] [illegible] se u něho jeviti choroba plicní i [illegible] [illegible] vzduch a méně nam[illegible] [illegible] Dobřichovic. Ale ani tam se [illegible] [illegible] léčení odebrati se jako k[illegible] [illegible] Prahy, kdež po nějaké době podlehl vle[illegible] [illegible]

[illegible] šlechetné, kněz ideální a mnol[illegible] [illegible] českých dějin. Pro obor ten získal ho [illegible] zapomenutelný P. Josef Svoboda a byl mu rádcem a vůdcem. K jé[illegible]

OBSAH:

ůlky k životopisu Hanuše z Oppersdorfu. Napsal prof. [illegible] . . . 5
ut Anselm Vlach ve sporu s arcibiskupem pražským Ferdinandem [illegible] **z Khüenburka o exempci.** Podává Dr. *Frant. Krásl* 12
Dějin zápasu katolického náboženství s pohanstvím v Čechách v letech 1700—1756. Podává Dr. *Ant. Podlaha* 25
»Úvodě« do Dějin národu českého. K jubileu Frant. Palackého napsal *František J. Rypáček* 62
ubiskup pražský Jan Jos. Hrabě Breuner a opat sv. Mikuláše Maurus Roučka ve sporu o patronát kostela v Hrnčířích. Podává Dr. *Fr. Krásl* 71
dlava Františka Kozmanecia spisování historická. K tisku upravil Dr. *A. Podlaha* 81

Drobnosti:

holtovice. Dějepisný nástin. Podává *Fr. Jeřek* 121
iklé osady v okrese Lounském. Napsal *František Štěpán* 134
ení klášterů za císaře Josefa II. Podává Red. 136
ef Jungmann a vyučování jazyku českému v seminářích. Archivní obrázek od *Ant. Veteśníka* 141
ustevníci na panství Lyském na počátku století XVIII. Dr. *A. Podlaha* . . 170
ká kniha proti křesťansko-židovské sektě v Čechách v pol. XVIII. Dr. *A. Podlaha* 170
é pohnutky vedly kněze z Tovaryšstva Ježíšova k práci literární. Dr. A. P. 171
Ficetihodinná pobožnost r. 1622. *J. Hamršmíd* 172

Posudky:

***rd. Menčík*: Paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a Bezdružic od r. 1621 do r. 1648.** Rec. X. 144
***Fr. Krásl* a *Jan Ježek*: Sv. Vojtěch, druhý biskup Pražský, jeho klášter i úcta v lidu.** Rec. Dr. A. Podlaha 146
***. H. G. Voigt*: Adalbert von Prag.** Rec. X. 148
***st. Friedrich*: Učebná kniha palaeografie latinské.** Rec. X. 149
***is Kröss*: S. J. Der selige Petrus Canisius in Oesterreich.** Rec. Dr. K. . . 151
***Ant. Podlaha*: Stýky bl. Petra Canisia s vlastí naší a stručné dějiny českého překladu jeho katechismu.** Rec. Dr. K. 151
***Frant. X. Kryštůfek*: Dějiny církve katolické ve státech Rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české.** Rec. P. 152
***Vinc. Oehm*: Protokol reformační kommise, konané r. 1628 v krajích Bechyňském, Prachenském a Plzeňském** 153
***Frant. Šujan*: Švédové u Brna r. 1645** 154
***Frant. Ehrmann*: A. Lapôtre T. J. Moravané** 154
***Frant. Krásl*: Blahoslavený Hroznata.** Rec. X. 155
***Frant. Doubrava*: Konstantin Veliký.** Rec. P. 156
***Jak. Hodr*: Tomáše Bílka Dějiny řádu Tovaryšstva Ježíšova** 156
***Jaroslav Golt*: Čechy a Prusy ve středověku** 156
***ätten und Mittheilungen* aus dem Benedictiner und dem Cistercienser-Orden. Roč. XVIII.** 156
***. X. Kryštůfek*: Čechy nenáležely nikdy diecési k Řeznu** 157

Indiana
1966 Rec. J.

Socialní otázka a církev katolická.

Příspěvky k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od Fr. Vaněčka.

Tato brošura o třech arších byla vydána na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. a prodává se po 5 kr.

Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku.

Napsal T. J. Jroušek. Cena 5 kr.

Červený doktor mastičkář.

Dle něm. na naše poměry upravil Liga + 45.

Španělská inkvisice a její hrůzy.

Napsal Tom. Jroušek. Cena 5 kr.

Nový pláč koruny české

čili zrada socialních demokratů na státním právu národa českého.
Napsal Tom. Jroušek. Cena 5 kr.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a „národní" dělnictvo.

Napsal Tom. Jroušek. Cena 5 kr.

Praktický spolkový rádce.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků československých.
Sestavil Tom. J. Jroušek. Cena 25 kr.

Krátké znázornění mše sv., svátosti pokání a pak zpytování svědomí pro dítky, kteréž jdou ponejprv k sv. zpovědi.

Sestavil Fr. Halbich, katecheta. Cena 1 kr.

Jak lze znázorniti vývoj idey Messianské.

Ukazuje Fr. Halbich, katecheta. Cena 1 kr.

Katolický církevní rok a znázornění vlastností Božích, Trojice Boží a církve svaté.

Nakreslil katecheta Fr. Halbich. Cena 1 kr.

Želatinové lístky z pilnosti

pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, opatřené vhodnými výroky z Písma sv. Lístky se prodávají za hotové, a to nejméně 100 kusů po 40 kr. Pp. knihkupcům poskytujeme toliko 15% provise.

Píseň práce. (Hymna katol. dělnictva československého.)

Na slova Vl. Šťastného složil J. C. Sychra. Cena 2 kr.

Sborník historického kroužku u „Vlasti".

Sešit I. = 80 kr., II. = 70 kr., III. = 70 kr., IV = 1 zl., V. = 1 zl. 20 kr., VI. = 90 kr., VII. = 1 zl. 20 kr.

Rozbor knihy: Reformace katolická v království Českém po bitvě bělohorské sepsáním Tom. V. Bílka.

Rozebírá P. Jos. Svoboda. Nákladem histor. kroužku. Cena 10 kr.

Všecky objednávky těchto časopisů, knih a brošur vyřizuje administrace „Vlasti" v Praze, Žitná ulice, č. 570—II. Knihy a brošury prodávají se jen proti hotovému zaplacení.

Pozn. Brošury: „Kdy jest člověk nejnešťastnějším", „Majíště", „Socialismus a sedláci", „Neopravujte Otčenáš" a „Modlitby při mši sv." jsou rozebrány.

Účelem fondu pro katolické spisovatele jest podporovati nadané nemocné nebo stářím ku práci neschopné katolické spisovatele, vypisovati ceny na práce pro časopis „Vlasť“, udíleti stipendia na cesty, sloužící k odbornému vzdělání, podporovati a odměňovati nadějné síly z našeho tábora ve všech oborů vědy, vůbec snažiti se, by katolická strana zastoupena byla ve všech oborech vědy muži vynikajícími, odborně vzdělanými a kde jim hmotných prostředků schází, od nás také zaslouženě podporovanými. Kdo chce býti účasten tohoto dobrodiní, jest povinen býti členem (zakládající člen splácí ve lhůtách 100 zl., přispívající platí ročně 2 zl.) a plniti povinnosti s členstvím tím spojené, avšak katolickým spisovatelům nemocným aneb nevinně do nouze upadlým může se poskytovati podpora i tehdy, kdyby vůbec nikdo k fondu tomuto nebyli přispěli. — Fond pro katolické spisovatele má 170 zakládajících — 100 zl. — členů. Katolíci, buďtež v závětech katolických spisovatelů pamětlivi!

Fond knihovní zakládá katolické knihovny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a přijímá peněžité dary i knihy. Družstvo tím způsobem veliké množství dobrých knih rozšířilo, neboť již přes 100 knihoven založilo.

Účelem historického kroužku jest, na základě věrohodných pramenů v duchu katolickém pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvraceti historické bludy a tendenční lži o církvi katolické, jakož i přihlížeti k oněm katolickým mužům, kněžím a laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství a bývají v dějepise umlčováni, neb i křivě posuzováni.

Účelem literární sekce jest brániti Církev a katolickou stranu na poli literárním, starati se o zdárný vývoj katolického písemnictví a především zvelebovati časopis „Vlasť“.

Knihy a brožury družstvem „Vlasť“ vydané:

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa

od Dr. Ant. Lenze. Cena 1 zl. 60 kr., pro členy družstva 1 zl.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře.

Podává Filip Jan Konečný. Cena 1 zl. 50 kr., pro členy družstva 1 zl.

Z duševního bojiště.

Literární [illegible]. Napsal Fr. Vaněček. Cena 60 kr.

Z dějin nepatrné české vesnice.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
FEB 7 9 1980

SBORNIK

Historického kroužku.

Majetník, vydavatel a nakladatel:

Družstvo Vlasť.

Odpovědný redaktor:

Dr. M. Kovář.

ROK 1899.

V Praze
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna
Václav Kolrba.

Cena 80 kr.

Papírnický závod družstva Vlast
v Praze č. 570-II., Žitná ulice

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se:

1. **výhradně jen katolické časopisy.** Zejména upozorňujeme na »Vla 50 kr.), »Vychovatele« (číslo 10 kr.), »Děl. Noviny« (č. 6 kr.), »Katolické Listy« (čís »Kříž« a »Marii« (čís. 1 kr.), »Slova pravdy« (čís. 2 kr.), »Rajskou zahrádku« (čí »Čes. Jinocha« (č. 8 kr.), »Český Východ« (číslo 12 kr.), »Obnovu« (č. 7 kr.) a »Mir

2. **různé modlitby katolické** od 25 kr. do 5 zl. 20 kr. a zpěvníky pr mládež od Xav. Dvořáka za 25 kr.;

3. **katolické kalendáře** pp. Kotrbovy a Steinbrennerovy.

4. **školní knihy z c. kr. knihoskladu a různé denníky a sešit školy obecné a měšťanské. Zvláště upozorňujeme na nové česk mecké katechismy.** Malý se prodává za 15 kr. (pošlou za 18 kr.), střední s (pošt. za 37 kr.), velký za 40 kr. (pošt. za 50 kr.) Než poštovné za všecky 1ř. s stojí pouze 15 kr. Též se zde prodávají české a německé: Řeči, epištoly a evan všecky nedělé a svátky za 35 kr. (pošt. za 40 kr.) a Biblický dějepis za 50 kr. (pošt.

5. **Obrázky Svatých,** s textem českým nebo německým, veliký výběr: 1 1 kr.; 100 kusů po 30, 50, 55, 60 kr., 1 zl. 20 kr. až 2 zl. 20 kr. Franc. obrázky kus p nálasové po 16 kr., cellulos. po 20 kr. K prvnímu zv. přijímání jest na skladě hojný počet obrázků domácích a šiyrských s textem buď českým nebo německým v cen po 2 kr. (100 za 1 zl. 20 kr.), po 3 kr., (100 za 2 zl. 20 kr., domácí), po 7 kr. (100 za po 9 kr. drahé (100) za 8 zl.). — K zv. biřmování máme obrázky 100 kusů po 80 a

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJITEL, NAKLADATEL a VYDAVATEL

DRUŽSTVO „VLASŤ".

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

Prof. Dr. MATĚJ KOVÁŘ.

SEŠIT 8. ČÁST I. ROK 1899.

V PRAZE.

SKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKARNY V. KOTRBA.

1899.

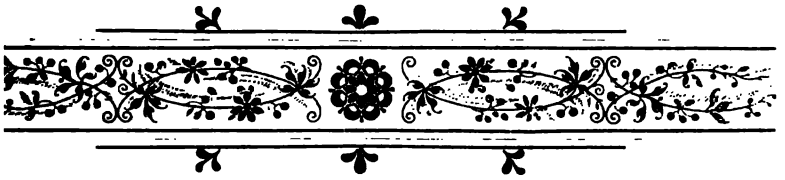

'ořad kanovníků při kathedrálním a napotom ropolitním chrámě sv. Víta na hradě Pražském.

Podává Dr. **František Krásl.**

1. Již za časů apoštolských činí se rozdíl mezi biskupem, byterem a jahnem. Biskup je nástupce sv. apoštolů, jenž ' kněze (presbytery) a jahny. V poměru svém ke kněžím ıuje se biskup po výtce »*Otec*«. (Hieronymus k Nepotianovi l: „Esto subjectus pontifici tuo et quasi animae parentem pe" a k Augustinovi (list 105): „Vale, mi amice carissime, te fili, dignitate pater.") V duchovní správě a v řízení diecése kněží a jahnové radou i pomocí biskupovi po boku, tvoříce t biskupův, radní sbor jeho ve všech důležitých záležitostech. ží a jahnové nazývají se ve svém celku presbyterium, ıli tímto slovem označuje se také poradní síň jejich.

2. Není naším úmyslem na tomto místě vývoj a právní po- presbyteria sledovati, toliko podotýkáme, že na utváření měl hlavní vliv *Eusebius*, biskup vercelský a po něm sv. *stin*, který v Hipponě založil kongregaci kněží, jahnů a pod- ı svého biskupského města a je vesměs zavázal k chudobě, ›slušnosti a k společnému životu: „In communem vitam issimam castissimamque congregati simul aetatem agunt, ıtes in orationibus, lectionibus, in disputationibus." (Augustin. oribus eccl. cath. lib. 1. c. 31.) Zařízení to brzy rozkvetlo slulo, neb z jeho středu vycházeli četní biskupové, kteří ve ı diecésích zaváděli společný život duchovenstva v biskup- ı městech. Sv. papež Řehoř Veliký a podle jeho rady také ugustin, apoštol Anglie, rovněž naléhali a zasazovali se o to, luchovenstvo po boku biskupově vedlo společný život. Kle- é takovým řádem sjednocení nazývali se *clerici canonici* se, že proto, poněvadž jména jejich zapisovala se do knihy, se jmenovala *kanon*.

3. Větších rozměrů nabyla instituce tato teprv ve století a IX., když metský biskup *Chrodegang* kolem r. 760 pro ›vní světské stanovil zvláštní řád, podobající se řeholi bene-

[illegible] podnikal [illegible] zastupce arcijáhna, jenž je mohl trestati [illegible] [illegible] vyhlašováním. Účel, kterého c[illegible] [illegible] svou disciplinu směřoval k tomu, by se kněžs[illegible] za [illegible] [illegible] z doby; *z mravné.*

4. [illegible] ustanovení [illegible] veda v život nejen v diecesi Chro[illegible] [illegible] ve mnoha jiných diecesích říše Francké a [illegible] [illegible] Pipina, Karla Velikého a Ludvíka Zb[illegible] [illegible] Na synodě v Metzích r. 816 ustanoveno, aby se řeh[illegible] Chrodegangova, upravená poněkud žákem jeho Amalariem, [illegible] veda při všech kostelích, při nichž několik duchovních jest u[illegible] [illegible] Sbor v ten způsob uspořádaný nazýval se *kapit[illegible] katedrální* při kostelích biskupských a *kapitulou kollegiátní* [illegible] jiných kostelích. Kapitulou slul proto, že shromážděným kleri[illegible] každé [illegible] [illegible] byla hlava kapitola, capitulum; řeh[illegible] Při té příležitosti biskup neb jeho zástupce (arcijáhen, prae[illegible] [illegible] přednášel shromážděným svá přání neb dá[illegible] [illegible] Kdo se proti řeh[illegible] prohřešil, byl buď kárán neb tres[illegible] [illegible] Členové kongregace nazývali se *kanovníci*, [illegible] Chartreský [illegible] z té příčiny, že bylo jim zachová[illegible] jistá pravidla. Idcoque canonici appellati estis, quod regulas canon[illegible] [illegible] observare arctius vovistis. (Ivo Carnot. ep. 69. Mi[illegible] [illegible] 162. sq.)

5. Život kanovníků podobal se tudíž vlastně životu klá[illegible] [illegible] lišil se dle řehole Chrodegangovy od něho v je[illegible] [illegible] věci, že totiž kanovníci neskládali slib chudoby. Jed[illegible] [illegible] žili život plný zapření, jednak se jim dovolovalo míti [illegible] [illegible] majetek, což bylo upadkem této instituce. V druhé p[illegible] [illegible] IX. stol., když jmění kapitulní vzrostlo rozličnými fundac[illegible] [illegible] kanovníci rozdělovati společný majetek (massa comm[illegible] [illegible] přidělovati každému členu kapituly zvláštní podíl (praeben[illegible] [illegible] zároveň i způsob společného života. V XI. stol. [illegible] [illegible] všude společný život kanovníků vzal za své. V tomto [illegible] [illegible] Petr Damiánský napsal řád pro kanovníky, na kte[illegible]

neboť skrovné zprávy o ní zachované až do konce XII. století vzbuzují více otázek, než poskytují odpovědí. Tolik však jest na jisto postaveno, že staroslavná kapitula sv.-Vítská svými počátky sahá do prvních let biskupství pražského, neboť již první životopisec svatého Vojtěcha činí zmínku o kanovnících pražských.[1]) Tímto názvem mínilo se asi všecko velmi četné kněžstvo při kostele sv. Víta, ba snad i v celém hradě a podhradí pražském, podřízené zvláštnímu představenému či proboštovi, kteréhož ustanovoval biskup. **První probošt pražský, jehož jméno jest nám známo, byl Vilík** (Willico), ustanovený od sv. Vojtěcha, důvěrný jeho přítel a rádce ve všech důležitých věcech, muž dle povahy věku svého velice vzdělaný, který puzen touhou po vyšším zdokonalení, jak se zdá, brzy po druhém odchodu Vojtěchově z Čech do Říma v nastalých roztržkách a zmatcích vzdal se hodnosti proboštské, odešel z vlasti a vstoupil do kláštera na hoře Kasinské.

7. V církevní správě Čech účastnila se kapitula pražská méně celkem jakožto sbor, nýbrž tím, že kanovníci pražští zastávali zpravidla úřady tak zvaných arcipryštů neboli arcijahnů nad jednotlivými okršky země. Celá diecése Pražská dělila se dle obecného způsobu na děkanství, jichž bylo prvotně tolik, kolik žup, tak že meze jedněch i druhých se stýkaly; teprv později, následkem vzrůstu obyvatelstva, zřízeno jest několik děkanství spíše rozdělením několika starších na dvě.

Nad děkany stáli pak jako vyšší představení *arcipryštové* neboli *arcijahnové*, tak že obyčejně každému bylo podřízeno několik děkanství.

Kosmas mluví o arcipryštech nejprve při roce 1039, kdež kníže Břetislav nad hrobem sv. Vojtěcha ve Hnězdně nařizuje, aby vrahové od arcipryšta udáváni byli vévodovi neb jeho zástupci k potrestání. V dalším pokračování užívá pak Kosmas slov archipresbyter a archidiaconus jako rovnovýznamných.

8. Při jednotlivých kostelích byli *plebanové* (sacerdos, presbyter, plebanus, parochus), pouze při kostelích na hradech zřízeni byli vedle plebanů také kaplani. Děkanové nacházeli se původně toliko při kostelích kollegiátních, při kapitulách, nikoli však při chrámech farních. První stopa děkanů ve smyslu obecném objevuje se teprve po vzniknutí měst, ač i tu kněží na počátku slovou plebanové nebo parochové.[2])

9. Až do 2. polovice XI. století kanovníci pražští nezachovávali žádného společného pravidla, jak bylo obyčejem v zemích jiných. Byli prý, jak dí Kosmas, jen dle jména kanovníky, nevzdělaní a neučení; v choru vykonávali služby své i ve světském oděvu. Teprve **probošt Marek**, jmenovaný od biskupa Jaromíra r. 1068, jenž pak celých 34 let zastával úřad proboštský, zavedl nový pořádek. Vybral totiž ze svého kněžstva 25 bratří, jež uznal za nejzpůsobilejší, a uložil jim zachovávati pravidla společného bydlení v kanovnickém domě a nošení kanovnického

[1]) Pertz, Monumenta, tom. VI. 586. — [2]) Šembera, Dějiny středověké díl II., str. 554.

[illegible] druhé založení kapi- [illegible] vyvolených kněží, [illegible] byli skutečnými kanovníky, [illegible] se mnohem nižším [illegible] při různých kaplích [illegible] Ostatní toto duchovenstvo [illegible] služebníků kostela mimi- [illegible] jak kněží, tak jahnové, pod- [illegible] sloužily při kostele.

[illegible] Marka zřízené: děkan, mistr [illegible] kustos a nepochybně jiných [illegible] ve stoletích pozdějších. [illegible] kanovníku u sv. Víta na hradě [illegible] k dějinám Církve katolické [illegible] k tomu užili především tak zv. [illegible] hlavní metropolitní kapituly a byl se- [illegible] kanovníka Varlicha z Bubna na zá- [illegible] byly po ruce. Dále jsme [illegible] chazejících, a to tím způsobem, [illegible] změněn a přepracován. Úplnou [illegible] kapituly sv. Vítské tím nijak nepodáváme, [illegible] církevní korporace jest tolik, jako [illegible] vůbec, zvláště uvážíme li, že kapitula [illegible] církevních událostí v Čechách za- [illegible] a zachranila náboženství kato- [illegible] Také se netajíme tím, že seznam náš [illegible] všechny prameny, našich dějin [illegible] vyčerpány nejsou. Konečně jest možno, [illegible] jmenována dvakráte, a to [illegible] nebyla příjmení, a kanovníci jmenují [illegible] mnohdy těžko jest rozeznati, jde-li [illegible] jmena.

ormoval kapitulu pražskou, zavedl stanovy a upravil praedy kanovnické. Za něho r. 1090 vyhořel chrám sv. Víta. Úřad zastával po 30 let, zemřel 14. listopadu 1098. Za prvních i biskupství pražského nebylo, jak se zdá, ještě žádných statků, é by náležely kanovníkům neboli kněžstvu kostela pražského vláště, nýbrž biskup uděloval jim ze svého. O sv. Vojtěchu poň píší oba jeho souvěcí životopisci, že ustanovil jistou část ıodů biskupských na potřeby kostelní, jinou na výživu kaníků neboli kněžstva svého.[1]) Zdali toto vykázání zvláštního ílu pro kanovníky mělo platnost navždy nebo jen na čas ži- ı sv. biskupa, nelze říci. Od biskupa Ekkarta dostávali kanov- jisté částky obilí z desátku od něho vybíraného, kterou i po- ji spatřujeme v jejich jmění; ve druhé polovici XI. století ı již jmění kapituly určitě odděleno od jmění biskupova, ač ıvovalo se od probošta, jak se zdá, bez mnohého účastenství ituly, asi jako jmění klášterní od prelátů. Probošt Marek při ém zřízení kapituly zavedl nejprve podělování kanovníků nou měrou potravin a nápojů na způsob klášterníků; leč když časem stávaly se v tom nepořádky od sluhů proboštových o také od mistrů kapitulních, zavedl Marek pořádek jiný, tak ž, že z desátku náležejícího kapitule ustanovil čtvrtou část sebe, tři ostatní pak pro kanovníky, tak aby každý dostával ıho ročně 30 korců pšenice a 30 ovsa, kromě toho pak po ech penězích v témdni na maso. — Z doby nového toho zří- í kapituly máme již také některé zprávy o jmění kanovníků, ré náleželo jim samotným bez probošta a bylo spravováno anem jakožto bezprostředním představeným jejich sboru. Nejší známé darování kapitule pocházelo od Oty, knížete olo- ıckého, jenž dal kanovníkům pražským tržné v *Sekyři-Kostele* Moravě.[2])

4. **Ozel** (Ossel, Ozzel), kanovník pražský, podnikl r. 1090 t k Božímu hrobu v Jerusalemě ve společnosti jakéhosi Rud- ta, jenž falešně se vydával za biskupa Kavellonského, r. 1092 Prahy zavítal, a maje dovolení od zvoleného biskupa pražho Kosmy, neplatně světil a žehnal.[3])

5. **Kosmas**, nejstarší letopisec český. O Kosmovi nemáme ıv jiných, než ty, které sám o sobě nahodilým zmíněním na ičných místech zachoval v díle svém „Chronica Boemorum". Narodil se asi r. 1045, jak ze slov kroniky jeho „mihi jam ıgenario", při r. 1125 řečených, vysvítá, a to z rodu snad htického, r. 1074 nacházel se v kathedrálních školách praž- ch, jsa žákem, při čemž konal služby v chóru velechrámu ım psalmiculos ruminarem"[4]). Později studoval grammatiku ialektiku v Lutychu (v Lotrinsku), maje za učitele slavného láž mistra Franka kolínského (Franco)[4]).

Ze spisu jeho plyne, že úzce obcoval s biskupem pražským omírem, jsa mu oddán a též přízni biskupově se těše. R. 1086

---

[1]) **Kanapar 242** Brun 273 v Pramenech I. — [2]) Kosmova kronika. str. -**245. Tomek**, Dějepis Prahy d. I., 2. vyd. str. 77—78. — [3]) Kosmova kro- , **II. 183. Tadra**: Styky Čech s cizinou, str. 13. — [4]) Font. rer. Boh. I. c. . **VI., II. pg. 194**)

byl se svým biskupem v Mohuči „za času slavného sněmu", a možno za to míti, že již tehdy byl kanovníkem pražským.[1] Dle zvyku doby své byl ženat a měl syna, jménem Zdika, či Jindřicha zvaného; manželka jeho slula Božetěcha. — Rovněž u nástupce Jaromírova, biskupa Kosmy, požíval přízně a důvěry. Provázel jej zároveň s novým biskupem olomouckým Ondřejem do Italie k investituře, které se jim dostalo v Mantově r. 1092, a pak opět do Mohuče r. 1094, kde teprve byli oba biskupové posvěceni.

Roku 1099 vidíme Kosmu opět v průvodě nového biskupa Heřmana na Moravě, kde kníže vrátil biskupství pražskému hrad Podivín, jejž král Vratislav odňal biskupu Jaromírovi; na to jel s biskupem Heřmanem do Ostřihoma k arcibiskupu Seratinu, kdež dne 11. června oba, biskup Heřman i Kosmas, posvěceni byli na kněžství od arcibiskupa. Kosmovi bylo tenkráte 53 let. Tomek myslí, že toto svěcení Kosmovo na kněze „souviselo s povýšením Kosmovým za děkana kostela pražského, protože se k dostojenství tomuto, jak jest aspoň ze XIV. stol. známo, vyžadovalo svěcení na kněžství".[2]

R. 1100 opět provází biskupa Heřmana, když světil kostel sv. Petra na neznámém panství kláštera sv. Jiří na hradě Pražském.

R. 1110 po velikonoci vyslán od kapituly[3] do Týnce nad Labem ke sjezdu knížete českého Vladislava a Oty Černého, knížete olomouckého, aby žaloval na Otu, že kostelu pražskému odňal trh (či tržnici) v Šekyři-Kostele na Moravě blíže hradu Podivína; kníže Oto právo to kapitule opět vrátil.

R. 1117 23. ledna zemřela manželka Kosmova Božetěcha; syn Zdik stal se biskupem olomouckým r. 1126, rok po smrti svého otce, jenž zemřel r. 1125 dne 21. října.

Kosmas byl muž vynikající, učený, konal studia v cizině, byl znalý tehdejšího světa, které známosti nabyl z četných svých cest. Spis jeho „Chronica Boemorum" dosvědčuje jeho vzdělanost a znalost klassiků. Chválí jej jak Palacký,[4] tak Tomek v úvodě

[redacted]

Století XII.

1. **Mistr Gervasius** okolo r. 1120,[1]) zemřel 3. května neznámého roku. (Canon: Dobner, Monum. III. str. 9.) Tomuto věnoval Kosmas první knihu kroniky své. Praví o něm: „Liberalium artium quibusque studiis inbuto et omnimodae scientiae sapientia delibuto archigerontae Gervasio . . .“ [2]) I Tomek [3]) soudí, že to byl asi tehdejší scholasticus kapituly pražské.

2. **Herold** a **Tutha**, kanovníci pražští, r. 1131 od pokračovatele Kosmova, kanovníka vyšehradského, jmenovaní. [4])

Bylť té doby nařčen biskup pražský Menhard, jakoby byl úklady strojil českému knížeti Soběslavovi. Nevinu biskupovu rozsouditi měli arcibiskup mohučský a biskup bamberský, k jichž soudu odesláni zmínění kanovníci pražští: *Herold*, [5]) kaplan a vikář biskupa bamberského a zároveň arcikněz plzeňský, kteréž hromadění beneficí mu vytýká letopisec slovy „quod non decebat“, — tento od biskupa pražského a druhý *Tutha*, jako zástupce knížete.

Blažej, kanovník v neznámém roce století XII., [6]) **Bohumil**, kanovník také v neznámém roce století XII. [7])

3. **Otto**, kanovník, probošt pražský; zvolen 25. února 1140 biskupem pražským a posvěcen 28. května t. r. v Mohuči; [8]) r. 1146 světil kapli sv. Maří v Sázavě. [9])

Jurata, probošt pražský, bývalý kancléř [10]) knížete Soběslava I., nebyl ještě vysvěcen a měl manželku, která v rozvod vejíti nechtěla. Proto byl sesazen r. 1142 od kardinála Quidona, jenž jednal v Čechách o nápravě ve příčině celibátu a kázně duchovenstva. [11])

Petr, děkan a spolu arcijahen pražský, měl třetí manželku a poněvadž držel i děkanství i arcijahenství sesazen r. 1142 s proboštem Juratou od téhož kardinála Quidona. [12])

Šebastian, r. 1142 kanovník, sesazen s Juratou a Petrem od kard. Quidona, poněvadž byl ženat a nepřijal svěcení. [13])

4. **Jindřich**, děkan. [14]) pokračovatel Kosmův, kanovník vyšehradský, [15]) praví k r. 1142, že jeptišky svatojiřské otevřely hrob sv. Ludmily k radě „domini decani Pragensis Henrici Petrique archidiaconi“. Mnich sázavský [16]) pak praví r. 1147, že téhož roku olomoucký biskup Jindřich Zdík s děkanem pražským Jindřichem odešel k Prusům, kázat evangelium a téhož roku se navrátil.

Za tohoto děkana r. 1142 zpustošen „chrám sv. Víta, Václava a Vojtěcha“, jakož i dům kanovnický, ohnivým šípem zapálen, [17]) a to za vzpoury župana Načerata proti knížeti Vladisla-

---

[1]) **Palacký** Děj. n. č. I. 2. str. 350. [2]) Palacký l. c. [3]) Úvod ke Kosm. **L. c. str. IX.** — [4]) **Font. rer. b.**, I. c., str. 213 — [5]) „unus ex parte domini episcopi, videlicet idiota, qui vocabatur Heroldus . . .“ Font. r. b., I. c. 213. [6]) **Tomek, Děj. Prahy** I. 590 — [7]) Tomek l. c. [8]) Tomek l. c. [9]) Font. r. b. **Mnich sáz. str. 262**; též zmínka na str. 261 [10]) Palacký, Děj. nár. čes. I. **2. str 349.** — [11]) **Tom.**, Děj. Prahy I. 91; Tadra: Styky str. 13. [12]) Ibidem. [13]) **Ibidem.** — [14]) Dle Tomka 1143 1147. — [15]) Font r. b. I. c. 237. [16]) I. c **262.** — [17]) **Letopisec Vincentius** dí, že sbořely též mnohé poklady (cum maximo thesauro).

Wagrua

Blagota

Pavel až asi

Bertold na neznámého

Uhřin zemře

Mistr Jeronym na vi na některé

června. Byl bez

Pelhřim. arcijahen kouřimský

biskupem olomouckým

„primarius cellerarius“.[21]) Kdy

vdova jeho, kněžna Alžbě

quam vir“,[22]) šlo o volbu nového

hromáždělému duchovenstvu za

Valentina, jemuž letopisec Ja

latiny, a nedbajíc odporu duchovenstva

n Pelhřimem; Valentin však nemohl dojíti posvěcení od bi-
ipů ve Vircburku shromážděných, poněvadž provázející jej
iovníci pražští nechtěli vysloviti k tomu svůj souhlas, odporu
hovenstva českého jsouce pamětlivi. Po delším čase ujal se
hřim celé záležitosti a vylíčiv těžkost situace, radil kanov-
ům, aby přec jen souhlas svůj ke konsekraci nového biskupa
ilovili. Kanovníci však ani tenkráte sami nerozhodli, nýbrž
li si míti zajištěný též souhlas ostatních kanovníků v Praze
ích. A Pelhřim, aby věc příznivě dopadla, sám do Prahy ode-
a v krátkém čase záležitost tu šťastně dokončil. [1])

Martin, synovec probošta vyšehradského Gervasia, uvádí se
o kanovník r. 1160 dne 25. května v listině Vladislava II.
klášteru ve Waldsasích; [2]) jako *probošt* vstoupil do řádu joha-
ův a odebral se do Jerusalema; r. 1183 stal se praeceptorem
lu provincie uherské i české, a pobyl několik let v Čechách;
1186 žádal za dovolenou, aby se mohl vrátiti do Jerusalema.
olení však asi nedostal, poněvadž r. 1189 jmenuje se jako
edek v listě vévody Oty. [3]) Též v listině pana Čeče ze Železnice
larování dvou vsí klášteru plaskému jmenuje se svědkem pro-
t pražský Martin. [4])

Oldřich, probošt pražský, r. 1160—1172 [5]), srovnej, co výše
namenáno: *Oldřich* arciprýšt r. 1144. Svědkem r. 1160 24. června
istech Vladislava II. ke klášteru waldsaskému, r. 1162 ke klá-
ru litomyšlskému, a též r. 1167 20. ledna. [6])

Pavel, děkan pražský, 1160—asi 1181. [7]) R. 1160 je svědkem
listě Vladislava II. ke klášteru hradištskému; [8]) r. 1176 v listě
ata strahovského ke klášteru v Doxanech [9]) a r. 1177 v listě
oěslava II. a biskupa Fridricha o darování v Rokycanech. [10])
vněž přichází v listě pana Čeče ze Železnice, výše zmíněném,
aesentibus Pragensis ecclesiae praeposito Martino et Paulo de-
no . . . " [11])

Za jeho děkanování dostala r. 1164 kapitula pražská, jakož
né kostely vzácné pallie z darů krále Vladislava, jež přivezl
ýpravy proti císaři řeckému, pomáhaje Štěpánu III. uherskému. [12])
topis Vincentiův dí: „. . . pro suo felici reditu *monasterium*
cti Venceslai et alias ecclesias plurimis palliis preciosissimis
ornat." [13]) R. 1172 daroval Časta, syn Vojslava, nejvyššího ko-
ří krále Vladislava, dvůr ve vsi *Bykoši* v nynějším okrese
rounském blíže Suchomast pro kustoda kaple sv. Václava, [14])
niv tak na památku otce svého, králova miláčka, jejž syn
ldův Svatopluk r. 1170 zavraždil před očima, ba takřka v ná-
i macechy královny Jitky, jež Vojslava chtěla zachrániti. [15])
tek v Bykoši rozmnožen později darováním krále Václava,

---

[1]) »Quod de sene vix credi posset, quatuor diebus venit, quatuor rediit et
nia in pace confoederavit.« Letop. Jarlochův l. c. — [2]) Canon: Dobner An-
es VI. str. 407. — [3]) Tadra: Styky, str. 16. — [4]) Tadra: Styky, str. 61.
Tomek, l. c. — [6]) Canon: Dobner l. c. — [7]) Tomek. [8]) Canon: Dobner
. 409. — [9]) L. c. 501. — [10]) Canon Arch. A. II. 1. 1. — [11]) Tadra, Styky
61. — [12]) Tomek I. 129. — [13]) F. r. bob. II. 458. [14]) Tomek. l. c. I. 74.
[15]) Palacký, D. n. č. I. 2. 65 a 441.

Otmar. [illegible] 1167 2. [illegible] uvád[illegible] **Patauer.** kanovník p[illegible] se 2. [illegible] 1167 v listě Vlad[illegible] **Slavoň.** arcijahen hradecký, [illegible] 1177 jako svědek v listin[illegible]

Vincentius. [illegible] Byl kaplanem a písařem [illegible] doprovazel jej r. 1158 na cestě do Itali[illegible] [illegible] „aby tam dekrety a jine[illegible] [illegible] znamenal „Decretum Gratiani“. [illegible] [illegible] do Liber, r. 1166 opět do Italie[illegible] [illegible] Vincentius vrátil se do Čech [illegible] [illegible] záležitostech, jimž namnoze byl přítomen [illegible] Vladislavovi; v předmluvě nazývá se kano[illegible] [illegible] Spisování letopisu dle Emiera a [illegible] r. 1171—1173 [illegible]; oba chválí společlivo[illegible] [illegible] v letech 1140—1167, jakož i líčení věcí it[illegible] [illegible] zdůrazňuje jeho nestrannost. Zdá se, že s[illegible] [illegible] než mohl dílo své dokončiti.

Detleb. [illegible] vník, arcijahen bechyňský 1167—1172 [illegible] [illegible] r. 1194 jako kanovník pražský je s[illegible] [illegible] nefícha[illegible], též jest svědkem v listině [illegible]

Florian. [illegible] Nejprve byl pomocníkem knížecího k[illegible] [illegible] se r. 1157. v 1178[illegible]; tito pomocníci ka[illegible] [illegible] „notarii“. Po smrti Gervasiově [illegible] [illegible], jímž byl od r. 1178—1197, s[illegible] [illegible] připomínají se: „Henricus 1182 [illegible] [illegible] se kanovníkem pražským, jímž [illegible] [illegible] r. 1182—1190 byl proboštem vy[illegible] [illegible] probošt pražským,“ v kterémž u[illegible] [illegible] v listině Čeče ze Železnice [illegible]

Herman, probošt; kanovník 1172[1]), uvádí se 1176 v listině opata strahovského[2]), 1177 12. března v listě Soběslava a biskupa Bedřicha o statku v Rokycanech[3]), r. 1181 arcijahen.[4]) V listě Céče ze Železnice[5]) jest podepsán mezi kanovníky: „Hermanno archidiacono" (i. e. praesente). 1184 arcijahen bechyňský, probošt pražský 1184—1190; jako probošt je svědkem r. 1185 v listě knížete Bedřicha k řádu maltézskému[6]), r. 1189 v listě k řádu jerusalemskému[7]), r. 1190 je jmenován v listě biskupa Jindřicha: „Hermannus major Praepositus Pragensis"[8]).

Pavel, kanovník 1172[9]). Srv. r. 1194, kdy se připomínají dva kanovníci jména *Pavel*.

Radoslav, kanovník 1172.[10])

11. **Valkoun**, kanovník 1172—1216.[11]) Valkoun jmenuje se r. 1177 jako svědek v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech,[12]) v listě ze Železnice rovněž podepsán mezi kanovníky: Walcunus; r. 1185 v listě knížete Fridricha k řádu jerusalemskému;[13]) r. 1212 v listě kr. Přemysla o darování „Paběnickém".[14]) Za sporů o svobody církevní (1216—1222) za biskupa Ondřeje byl Valkoun jedním z kanovníků, kteří dali se pohnouti od krále a nedbavše interdiktu biskupem vydaného, konali služby Boží a proto měl býti po rozkazu papežském sesazen.[15])

Zdeslav, arcijahen plzeňský 1172,[16]) rokycanský 1176;[17]) tohoto roku 1176 uvádí se jméno jeho v listině opata strahovského;[18]) 1177 opět arcijahen plzeňský[19]) a tu přichází jako svědek v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech;[20]) arcijahen (jaký?) r. 1181 v listě p. Céče ze Železnice:[21]) „Zdeslaus archidiaconus"; r. 1184—1197 děkan pražský.[22]) Jako děkan přichází r. 1185 co svědek v listě kníž. Fridricha k řádu jerusalemskému,[23]) r. 1189 v listě kníž. Oty k témuž řádu,[24]) r. 1194 v listě knížete biskupa Jindřicha k témuž řadu;[25]) r. 1197 konečně jmenuje se ve stvrzení testamentu bl. Hroznaty.[26])

Za jeho děkanování postoupila kapitula r. 1186 statek *Pšov* u Podbořan v kraji Žateckém záměnou za jiné statky johannitům[27]) a r. 1194 prodala klášteru plaskému statek Kralovice u Plas v Plzeňsku.[28])

Přibislav, arcijahen roudnický 1176;[29]) arcijahen litoměřický 1177;[30]) jest tohoto roku svědkem v listě Soběslava II. a biskupa Fridricha o darování v Rokycanech;[31]) též přichází v listě Céče ze Železnice: „Przibislaus".[32]) R. 1181—1184 jmenuje se probištem boleslavským; mezi kanovníky pražskými přichází až do r. 1194.[33]) Roku 1189 uvádí se jako svědek v listině kníž. Oty

---

[1]) Tom. l. c. — [2]) Can.: Dob. Ann. VI. 501. — [3]) Can.: Arch. A. II. 1. 1. — [4]) Tom. l. c. — [5]) Tom. l. c. — [6]) Can. Dob. Ann. VI. 565 — [7]) Can. Dob. l. c. 590. — [8]) Can. Arch. A. II. 1. 2. — [9]) Tom. l. c. — [10]) Dle Tom. — [11]) Tom. [12]) Can. Arch. A. II. 1. 1. — [13]) Can.: Dobner Annal. T. VI. p. 565 — [14]) Can. Arch. B. I. 1. 2. — [15]) Viz děje biskupa Ondřeje. — [16]) Dle Tomka. — [17]) Dle Tomka. — [18]) Canon: Dobner Annal. Tom. VI. str. 561. — [19]) Tom. — [20]) Can. Arch. A. II. 1. 1. — [21]) Tadra Styky 61. — [22]) Tomek. — [23]) Canon: Dobner Annal. T. VI. str. 565. — [24]) l. c. 590. — [25]) Can. Arch. A. II. 1. 3. — [26]) Can. Dobner l. c. str. 636. — [27]) Tom. l. c. I. 74. — [28]) Tamtéž. — [29]) Tomek a Can. Dobner Annal., T. VI., str. 501. — [30]) Tomek. — [31]) Canon Arch. A. II. 1. 1. — Tadra, Styky str. 61. — [33]) Tomek.

[illegible] v listě knížete Oty k řádu jerusalems
[illegible] biskupa Jindřicha r. 1194 [illegible]) a r. 1197 v
testamentu [illegible] Hrznaty.

Kuno, kanovník, probošt boleslavský 1176—1181; [illegible] V listě Čeče ze Železnice[12]) podepsán je
[illegible] a děkanu pražském a vyšehradském: „Conon
[illegible] praesente. V nekrologu českém století XII. u
[illegible] Tom. III. str. [illegible] uvádí se den úmrtí Kunona arcija
[illegible] — *Kuno archidiaconus* XIII. Cal. Julii.[13])

Dobrohost, kanovník 1177,[14]) přichází v listě Soběs
a biskupa Friedricha o darování v Rokycanech.[15]) **Dulcia**
kanovník 1177—1194.[16]) R. 1177 přichází v listě Soběslava
darování v Rokycanech.[17]) **Mlaz**, kanovník 1181.[18]) V listě
Železnice: „Mlaz".[19]) **Miloslav**, kanovník 1181—1194.[20])
pana Čeče ze Železnice: „Milozlaus".[21]) **Alexandr**, kanovn
až 1194.[22]) V listě Čeče ze Železnice:[23]) „Alexandr" —
díl od druhého podepsaného: „Alexandro magistro" [prae
Alexius, kanovník 1181.[24]) V listě Čeče ze Železnice: „Ale
Anselm, Anželm 1181—1194.[25]) V listě Čeče ze Železnic
selmus".[26]) **Bartoloměj**, kanovník 1181, *mistr* 1184, mezi
níky též 1194.[27]) V listě Čeče ze Železnice: „Bartholo
Titulu mistra nabyl na některém vyšším učení cizozem
Bavor, kanovník 1181; probošt neznámého kostela,[28]) v lis
ze Železnice.[29]) **Benec**, Benco kanovník 1181—1194;[30])
Čeče ze Železnice: Benec.[31])

12. **Bohuslav**, kanovník 1181—1219.[32]) V listě Čeče
leznice:[33]) „Boguslaus" r. 1194 v listě knížete a biskupa J
jest svědkem;[34]) r. 1212 podobně jest svědkem v listě P
Otakara I. o vrácení Paběnic.[35]) Za sporů o svobody

[1]) Canon: Dobner Annal. T. VI. str. 590. — [2]) Canon: Arch. A. I
[3]) Srv. níže o něm. [4]) Tom. — [5]) Canon: Arch. A. II. 1. 1. —
[illegible] str. 27[illegible] [illegible]) Tadra, Stýky 61 [illegible] [8]) Can. Annal. Dobn. I.

i Přemyslem a bisk. Ondřejem, náležel Bohuslav mezi nepo-
né členy kapituly, kteří interdiktu nedbali a měl býti proto
219 sesazen.[1])

Dětřich, Teodoricus, kanovník 1181.[2]) V listě Céče ze Želez-
: „Teodoricus".[3]) **Fridrich,** kanovník 1181, arcijahen žatecký
3, mezi kanovníky až do r. 1194. — V listině Céče ze Želez-
:[4]) „Fridericus"; r. 1194 svědkem v listě knížete biskupa
lřicha.[5]) **Havel,** Gaulus, kanovník 1181—1194;[6]) v listě Céče
Železnice:[7]) „Gaulus". **Chvalek,** kanovník 1181.[8]) Kanon[9]) jme-
jej již r. 1177 jako svědka v listě Soběslava II. o darování
okycanech;[10]) v listě Céče ze Železnice:[11]) „Hualco", kustos
), pokladník (thesaurarius) 1194, 1200; arcijahen pražský
5, 1197; arcijahen a kustos 1201.[12]) **Jan,** kanovník 1181 až
4;[13]) v listě Céče ze Železnice:[14]) „Johannes". **Jan,** kanovník
1,[15]) „Johannes" v listě Céčově. **Jiří,** kanovník 1181—1201;[16])
stě Céče ze Železnice:[17]) „Georius" (sic!) **Lupold,** kustos kan.
1,[18]) v listě Céče ze Železnice:[19]) „Lupoldus custos". **Martin,**
ovník 1181,[20]) v listě Céče ze Železnice:[21]) „Martinus" (na-
ti tomu v téže listině na prvním místě podepsán: „... prae-
to Martino" (i. e. praesente), byli tudíž tou dobou dva Marti-
é členy kapituly pražské. Martin kanovník jest podepsán
lposlední. **Podiva,** kanovník 1181,[22]) v listě Céče ze Železnice:[23])
diwa". **Pomněn,** kanovník 1181, 1211,[24]) v listě Céčově:[25])
mnenus". **Purkhard,** kanovník 1181, 1209;[26]) v listě Céčově:[27])
rcardus". **Radosta,** kanovník 1181,[28]) v listě Céčově:[29]) „Ra-
a"; probošt litoměřický 1189[30]) v listě knížete Oty k řádu
salemskému.[31]) **Rudolf,** kanovník 1181,[32]) v listě Céčově:[33])
dolfus". Tento Rudolf v listě Céčově je podepsán poslední
anovníků. **Slavata,** kanovník 1181,[34]) v listě Céčově:[35]) „Zla-
a". **Vyšemir,** kanovník 1181,[36]) v listě Céčově:[37]) „Wissemi-
. Tomek: Wissemarus. „Dle podpisů z listu Céčova[38]) bylo
eště v této době jmenovati kanovníky: Osobea custoda, Wa-
. a Jimrama.

---

[1]) Srv. níže při biskupu Ondřejovi. [2]) Tom. [3]) l. c. — [4]) l. c. —
n. Arch. A. II. 1. 3. — [6]) Tom. l. c. — [7]) l. c. [8]) Tom. — [9]) Viz po-
ku výše. — [10]) Can. Arch. A. II. 1. 1. — [11]) l. c. — [12]) Tom. — [13]) Tom.
[14]) l. c. — [15]) Tom. — [16]) Tom. — [17]) l. c. — [18]) Tom. — [19]) l. c. —
om. — [21]) l. c. — [22]) Tom. — [23]) l. c. — [24]) Tom. — [25]) l. c. — [26]) Tom.
) l. c. — [28]) Tom. — [29]) l. c. — [30]) Tom. — [31]) Canon: Dobner Annal.
VI. pg. 590. — [32]) Tom. — [33]) l. c. — [34]) Tom. — [35]) l. c. — [36]) Tom. —
c. — [38]) Často zmíněný list Céče ze Železnice (Cesc comes de Železnice)
ože českého, r. 1181 na Plzeňsku vzpomenutého, jenž daroval klášteru pla-
u vsi »Bicov et Wilcecow« (Bykov a Vlčkov?); v listě tom pak jsou svědky:
apitulo Pragensi confirmari complacuit presentibus Prag. ecclesie praeposito
no et Paulo decano et Wissegradensis ecclesiae preposito Henrico et Maugno
no et ceteris utriusque ecclesie canonicis videlicet: Conone preposito, Flo-
cancellario, Peregrino preposito, Alexandro magistro, Zlauone archidiacono,
laus archidiaconus, Hermannus archidiaconus, Bawor prepositus, Przibi-
, Walcunus, Dethlebus, Boguslaus, Mlaz, Milozlaus, Johannes, Wissemirus,
enus, Anselmus, Gaulus, Georius (sic), Alexander, Benec, Hualco, Lupoldus
s, Osobeus custos, Radozta, Zlawata, Alexius, Walun, Fridericus, Teodo-
Podiwa, Bartholomeus, Imramus, Johannes, Purcardus, Martinus, Rudol-
Tomek však neuvádí ani mezi pražskými, ani mezi vyšehradskými kanov-
z výše jmenovaných: kustoda *Osobea*, kanovn. *Waluna*, a kan. *Imrama*.

kanovník 1194,[8]) je svědkem v listě knížete biskupa Jindř
Pavel, kanovník 1194.[10]) (Druhý *Pavel.*) **Vitališ**, kanovní
svědkem v listě knížete biskupa Jindřicha;[12]) správce
(cellarius) 1203.[13]) **Vecemil**, Viecemil, kanovník 1194, arc
bechyňský 1203—1216. Když vznikly spory o svobody cí
mezi králem Přemyslem Ot. I. a biskupem Ondřejem náleže
cemil k oněm členům kapituly pražské, kteří dle přání k
nedbali interdiktu biskupem stanoveného a konali boho
dále. Proto měl i on r. 1219 s beneficia svého složen být
vřinec, kanovník 1194 —1233.[14]) R. 1195 je svědkem v listě
biskupa Jindřicha ke klášteru v Louce[15]) a v testamentě
Hroznaty.[16]) R 1212 dle Canonu[17]) jesvědkem v darovaci
Přemysla Otakara Vyšehradské kap. Jeho úmrtní den dle C
slavil se dne 23. června. **Vitek**, arcijahen žatecký 1195—1
R. 1212 je svědkem v listině Přemysla Otakara stran v
Paběnic ke kostelu pražskému.[19])

14. **Arnold.** kanovník pražský a probošt sadský 11
1202.[20]) Po smrti knížete a biskupa Jindřicha Břetislava zá
panstvu na tom, aby biskupem se stal muž, který by méně
kážel panstvu, než biskup kníže Jindřich, jenž přísným b
stancem svého kněžstva a jeho práv proti pánům. Kníže
slav svolal do Prahy 1. listopadu 1197 obvyklý sněm k
biskupa, ale tomuto oznámil již hotovou věc: totiž že jm
biskupem kaplana svého Milíka, který přijal jméno Dan
sněmu takto žádného účastenství na volbě nedopřáno. I
přijal též investituru z ruky knížete Vladislava a kleče
knížeti přísahu věrnosti posud neobyčejnou, tak že od mn
pokládáno to bylo za zlehčení důstojenství biskupského")
úkor staré svobody i na újmu výsad císařských.[22]) Opat J
pak praví proto, „zajisté pan Daniel dosáhnuv biskupství, s

Listinu tato uvádí Tadra v »Kult. Stycích« (str. 61 pozn. 1.) z r. 1195;

ným potkal se odporem, zejména od jistého *Arnolda*, probošta ehdáž sadského a kanovníka pražského." Arnold ještě s některými jinými, kteří však jej, když přišlo k soudu, opustili, žaloval r. 1198 na biskupa Daniele do Říma, že nehoden jest biskupství pro nedostatky mravní, že dosáhl pražsk. biskupství proti platnému tehdy právu, a že zneužil jmění biskupského. K vyšetření a nálezu soudnímu delegoval papež Innocenc III. arcibiskupa děvínského, jenž Arnolda odsoudil k odprošení a odvolání, poněvadž nepodal důkazů pravdy svého tvrzení. Arnold na to však odebral se sám do Říma a tam svou žalobu opakoval, tak že bisk. Daniel povolán sám do Říma před ustanovené soudce ve své věci, kardinály Lehoře a Hugolina,[1]) ke dni sv. Martina r. 1199, ale na žádost svou dostal prodloužení lhůty do velikonoc 1200 a konečně vypravil tam jen své plnomocníky. Arnoldovi, ohledem na to, že odvolal v Magdeburce, nařízeno mlčení o celé věci, ale Daniel měl se přece z nařčení očistiti dle církevních předpisů dvěma biskupy a třemi opaty před delegovaným k tomu soudcem, arcibisk. Vojtěchem salcburským, a pak přece ještě se měl osobně dostaviti do Říma. Hrozilo se mu, že neučiní-li tak, bude sesazen, a kapitule bude volno voliti nového biskupa. Po mnohých průtazích, když mu arcib. salcburský již hrozil klatbou, očistil se Daniel skrze biskupy řezenského a hamburského a opaty Kunona břevnovského, Blažeje sázavského a Silvestra kladrubského. Na to odešel r. 1202 do Říma, kde dostalo se mu milostivého přijetí a listu ke kapitule, dle něhož jej posílá papež ve vší milosti „cum gratiae nostrae plenitudine ad vos"[2]) (z 2. května 1202). Dlouhou rozepří a cestami přišlo biskupství za Daniele do dluhů, jak dí Jarloch[3]) „in quo itinere (do Říma) et in quibus itineribus quantam expenderit pecuniam, pro qua conquirenda, quae vel qualia episcopatui fecerit dispendia, manet inexplicabile." Za biskupa prodluženého dali se v Bononii v rukojemství někteří kanovníci pražští, jemu naklonění, ale tam zemřeli. Spor mezi biskupem a Arnoldem trval po pět let a skončil smírem. Jarloch pěkně dí: „cui (Arnoldovi) postquam satisfactum est, tum de prepositura, tum etiam de rebus ablatis, deinde ambo confederati sunt et ecclesia Dei quievit." Ostatní skutky a dny Arnoldovy nebylo prý potřebí zapisovati; „tantum parcat ei Deus et requiescat in pace. Amen." Tomek soudí, že zcela bez viny biskup Daniel nebyl; jinak sotva by se byl smiřoval s Arnoldem, čině s ním zmíněné narovnání. Jarloch opat také však Arnolda za spor ten nechválí a nijak mu nakloněn není, jak uvedené místo dokazuje. Palacký velmi nakloněn je biskupu Danielovi, ne tak Tomek.

---

[1]) Palacký. — [2]) Palacký: Dějiny nár. čes. I. 2. 112. 113. Tomek. l. c. I. 144, 145. — [3]) l. c.

1211, r. 1212 připomíná se jako svědek v listě krále Přem
od r. 1211 byl dvorským kancléřem;[3]) r. 1212 připomíná
svědek a kancléř v listě kr. Přemysla Otakara.[4]) R. 1
se biskupem a r. 1215 22. listopadu v den sv. Cecilie
na biskupa posvěcen za času církevn. sněmu lateranského
se biskupem, všemožně se přičinil o zvelebení kázně du
stva a hájil práva církve za předchůdce bisk. Daniele
vané. Zejména úředníci královští osobovali si moc nad
ními v příčině soudů, neodváděly se řádně desátky a k
osazoval neb odjímal beneficia duchovní. Když biskup On
dosáhl nápravy žádoucí, odešel dne 25. října 1216 do Řím
stesky své přednesl a odtud se svolením papeže Honoria
10. dubna 1217 uvalil interdikt na celé Čechy a klatbu na
osoby, zvláště zemské úředníky, kteří byli příčinou útrap
české. Král odpověděl na tento interdikt konfiskací všeh
pražského biskupství i všech listin biskupa a kostela pra
při čemž mimo jiné zničen — snad schválně — zlatý
císaře Fridricha I. o nepodlehlosti biskupství pražského.[4])
venstvo české nestálo rovněž po boku svého biskupa;
pražská z části slavila služby Boží dále, interdiktu ned
interdikt sám zrušil brzy mohučský metropolita Siegfried
dost královu. Rovněž chtěl král stěžovati si u papež
zvláštního posla probošta litoměřického Benedikta, avšal
Honorius III. odhajoval listem ke králi 22. června 1217
církev českou před nátisky od světské vlády a žádal, a
mali co proti biskupovi spravedlivého, před soudem stol
stolice to přednesl skrze nové plnomocníky své. Neméně
se dopisy metropolitovi mohučskému listem z 20. červen
že zvážil se interdikt stolicí apoštolskou schválený rušiti
šení metropolitovo neplatným prohlášeno. Král odpověděl
[illegible] vysílal své posly do Říma, prose, aby před j
[illegible] papež proti němu a jeho zemi ničeho neuzavřel; k
[illegible] 2. listopadu svolil, žádal však, aby se
[illegible] byl zachovávána. Biskup

li v příčině smíru, jehož konečně počátkem r. 1219 bylo doeno úmluvou v Kladrubech, kamž král jel naproti vyslancům ›ežským a tam slíbil, že příště bude šetřiti práv církevních, to však, co v minulosti se stalo, nápravu zjedná a škody nadí. Po úmluvě této interdikt byl zrušen. Biskup Ondřej pak prosby královy měl se již vrátiti s některým legátem paiským, který měl všecky následky předešlých sporů nálezem m urovnati. Co se neposlušného duchovenstva týče, zplnocnil papež biskupa Ondřeje, aby farářům, kteří za času intertu konali služby Boží, tento přečin odpustil. Avšak oni čleé pražské kapituly, kteří nejen neposlušností proti interdiktu provinili, ale též na vyzvání k soudu apoštolské stolice se lostavili, měli sesazením s úřadu i zbavením obročí býti postáni. Za sesazeny měl je prohlásiti dle rozkazu papežského 14. prosince 1218 biskup eichstättský, avšak král se za ně mlouval, omlouvaje jich počínání, že dálo se z jeho rozkazu přinucení. Nicméně i přes tyto prosby královské papež Honoi III. vydal 11. července 1219 biskupu Ondřejovi a kapitule žské nový rozkaz, aby vinníci byli sesazeni a na jejich místa ví kanovníci, případně hodnostáři kapitulní jmenováni. Sesazeni li býti kapit. děkan *Arnold*; *Krištof*, arcijahen pražský; *Benet*, arcijahen bílinský, probošt litoměřický a králův kancléř; *emil*, arcijahen bechyňský; *Zdislav*, arcij. horšovský; *Drživ*, arcij. žatecký; *Jan*, arcij. kouřimský; *Přibislav*, arcijahen eňský a kanovníci: *Valkoun*, *Bohuslav*, *Matěj*, *Pelhřim*, *Jan lschaffenburku*, *Bartoloměj*.

Vinníci tito však sesazeni nebyli, an král je bral v ochranu nedopustil, aby noví kanovníci od biskupa jmenovaní, jei místa zaujali.) Mimo to nápravy úmluvou kladrubskou vně zajišťované nedodržovány a staré zlořády v příčině doování beneficií i vydírání daní a dávek nebyly odstrany. Proto žaloval bisk. Ondřej znova u apoštolské stolice a ež Honorius III. vyřkl dne 2. srpna 1219 po druhé skrze bipy řezenského a pasovského a probošta od sv. Mikuláše 'asově inderdikt na Čechy a krále a přední pány dal do tby. Král potom v této záležitosti vyslal do Říma sesazeného žského děkana Arnolda, jakožto posla svého, velmi vřele papeži doporoučeje a jej omlouvaje, že proto k apoštolské ici roku předešlého dostaviti se nemohl, že delší nemocí stižen. Brzy přibylo do Říma poselství královo, skládající se ředního panstva českého, kteréžto vymohlo souhlas papežův rosbě královo, aby nové jednání o smír s biskupem sjednáno o v některém místě (Vídni neb jinde) v Rakousích. Prostředy papežskými jmenováni arcibiskup salcburský, biskup emský a opat od sv. Kříže v Rakousích. Král i biskup sešli v Seefeldě v Dolních Rakousích (blíž pomezí Moravského), opět bezvýsledně, neboť biskup vrátil se bez pořízení zase Říma. Papež konečně dal uzavříti novou úmluvu a ohlásil ji Čech bullou dne 11. ledna 1221. Do Čech — zároveň i do ji-

---

[1]) Palacký Děj. n. č. díl I. 2. str. 134.

nach napravy odvolal interdikt a snad kletby. Biskup O
s dovolením apoštolským odebral se do Verony, nechtěj
Čech, kdež panstvo proti němu dosud bylo nepřátelsky za
i po bezživotí jeho usilujíc, a vyjednával z Verony dále s k
Přemyslem. Docílil pak *privileje ostatnímu duchovenstvu čes*
které král za souhlasu všeho panstva udělil 10. března
Toto týkalo se poddaných na statcích duchovních, osvob
od různých daní a dávek i cel atd. — Také dostalo se ko
odpuštění sesazeným členům kapituly pražské (aspoň vět
a děkanu Arnoldovi vrácena hodnost i obročí zvláštní bullo
pežskou z 30. září 1222.

Kdy se biskup Ondřej vrátil do Čech, známo není,
když ruznice znova začaly, odešel opět do Říma, kde po
utrapách, jichž za svého biskupování zakusil, dne 30. čer
1224 zemřel.[1]) „Andreas episcopus Pragensis, Romae existe
exilio obiit, praví neznámý pokračovatel Kosmův.[2])

3. **Mistr Jan scholastik.** 1203—1214 scholastik; r. 1216
lastik a kancléř.[3]) Studoval a nabyl titulu mistra na cizí ně
universitě. Mistři theologie a svobodného umění obyčejně
vali v Paříži.[4]) R. 1212 přichází jako svědek v listě krále
mysla stran vrácení Paběnic,[5]) r. 1216[6]) rovněž se připo
Přibislav. děkan 1203—1209.[7]) Zdá se, že jest to týž hod
cirkevní, jenž jako kanovník a arcijahen Přibislav od r. 11
1194[8]) se uvádí. Co se jmění kapitulního týče za tohoto dě
připomíná se r. 1204 jakožto statek kapitulní ves *He*
v kraji takovnickem, která náležela k jisté kapitulní preb
Benedikt. kanovník, podkancléř 1204, arcijahen bílinský 12
1219, probošt litoměřický 1222—1224.[9]) R. 1208 jest svě
Notarius Regis" v listě krále Přemysla.[10]) R. 1219 za
bek Ondřejem měl býti sesazen.[11]) **Křišťan.** probošt. S
jeho vrácení pražským r. 1204 z probošta vyšehradského,
ven [illegible] od r. 1204—1208 se připomíná.[12])

4. **Arnold.** děkan 1209—1237. (Před tím přichází kan

Rakousích, kamž dosazen byl bezpochyby od Rožmberků.[1]) a jeho děkanování navráceno[2]) bylo r. 1212 k rozkazu krále řemysla od Víta z Paběnic jedno popluží v Paběnicích, které náleželo kostelu pražskému a jehož proti právu Vít z Paběnic e byl zmocnil.[3]) R. 1227 rozmnoženo bylo jmění kostela pražského odkazem Kojaty, syna Hrabišova, jímž se kostelu dostalo si *Krt* v kraji žateckém; dva roky na to 1229 daroval syn řemyslův Václav, tehdy již korunovaný král, ke kapli sv. Václava některé části vsi *Bykoše* (v kraji berounském),[4]) doplniv akto majetek, jejž v této vsi již měla kaple svatého Václava.[5]) limo to přivtělen byl za Přemysla Otakara ke kapitule pražské kostel v *Uněticích* se starým nadáním svým od r. 1132. akožto *obedience* kostela pražského.[6]) **Eppo**, probošt. R. 1209 anovník;[7]) po Ondřeji, jenž stal se biskupem, následoval v proboštství pražském r. 1216—1240[8]) i v úřadě kancléře vorského.[9]) Roku 1212 přichází jako svědek v listě krále řemysla o Paběnicích,[10]) r. 1213 v listě Přemyslově, jímž dotalo se klášteru břevnovskému Újezda zvaného Police,[11]) 1216 privileji kláštera v Plasích[12]) a 1222 v privileji vyšehradském.[13]) Z psaní krále Přemysla Otakara I. k papeži r. 1217 dofídáme se, že král při investiturách na církevní obročí řídil se byčejně návrhy, které mu činili biskup Ondřej anebo pražský robošt Eppo.[14]) Ač byl kancléřem, zdá se, že nebyl z těch, kteří o přání králové nedbajíce interdiktu odsouzení si přivodili, jak výše řečeno, poněvadž mezi těmi, kteří sesazeni býti měli, jeho néna nenalézáme. **Kliment**, kanovník 1209, arcijahen 1214, arc. irčeněveský 1216, arcij. boleslavský 1227.[15]) **Krištof**, arcijahen ražský 1209—1213.[16]) (Dříve přichází Krištof arcijahen týnský 186) a probošt boleslavský (1195—1197.[17]) R. 1219 měl býti esazen.[18]) **Mistr Petr**, kanovník r. 1209,[19]) konal studia a nabyl tulu mistra na některém cizozemském vysokém učení (snad Paříži?)[20]) **Zdislav**, kanovník 1209, arcijahen hradecký 1216.[21]) **artin**, kanovník 1211, *mistr* 1219, probošt sadský 1224—1227.[22]) 1212 je svědkem v listině krále Přemysla stran vrácení poluží v Paběnicích ke kostelu pražskému.[23])

5. **Přibislav**, kanovník 1211;[24]) 1212 svědek v listě kr. Přemysla o darování vyšehradském;[25]) arcijahen plzeňský 1216, bínský 1229—1239.[26]) R. 1219 měl býti sesazen od kapituly, poněvadž náležel k neposlušným členům kapituly, kteří nedbajíce nterdiktu konali bohoslužby, jak vzpomenuto výše v osudech iskupa Ondřeje. R. 1229 v listě Václava, syna Přemyslova, o da-

---

[1]) **Tadra**: Styky, str. 208. — [2]) List Přemyslův, v němž děk. Arnold přizází jako svědek. Can.: Arch. B. I. 1. 2. — [3]) Tomek. l. c. str. 155. — [4]) Canon: rchiv. B. I. 2. 1. — [5]) Srv. výše u děkana *Pavla* (1160 až asi 1181), kdy roku 172 Časta, syn komořího Wojslava, daroval dvůr v Bykoši pro kustoda kaple r. Václava. — [6]) Tom. l. c. 155. — [7]) Tom. — [8]) Tom. — [9]) Tadra, Kancelář 9. — [10]) Can. Arch. B. I. 1. 2. — [11]) Canon: Berghauer p. 137. — [12]) Can.: a. — [13]) Canon: Pešina. — [14]) Palacký, D. n. č I 2. 131. — [15]) Tomek.) Tomek. — [17]) Tomek. — [18]) Viz spory za bisk. Ondřeje. — [19]) Tomek. — dra: Styky, str. 235. — [20]) Tomek. — [21]) Tom. — [22]) Canon Arch. B. I. — [24]) Tomek. — [25]) Can.: Bergh. p. 216. — [26]) Tom.

[illegible] měl býti sesazen

Hermar. [illegible] —1229 písař králův [illegible] jako probošt litoměřický [illegible] Nebyvně r. 1235.[illegible] Zemřel r. [illegible] Pragenses: Hermannus, pr[illegible] Karlin.[illegible] **Bartoloměj.** *kano*[illegible] [illegible] neposlušnými členy kapituly s[illegible] neuvádí. Byl to snad [illegible] ten, který se vzpomíná [illegible] **Bohuta.** kanov., probošt boleslavský [illegible] v jmenované listině o darován[illegible]

Pelhřim. kanovník, probošt mělnický (1222). I o[illegible] s biskupem Ondřejem a [illegible] kapitula r. 1210 sesaditi a nový[illegible] po smrti biskupa Ondře[illegible] se dle, skutečně od kapituly, [illegible] a stala se dříve, než do Pra[illegible] volby jenž měl se státi [illegible] ostrovského a probošta[illegible] od papeže přidáni byli) a [illegible] kdysi neposlušný a Ondřejem [illegible] volbu, za neplatnou ji prol[illegible] potvrzení metropolity mo[illegible] Za touže záležitostí vyslán r. [illegible] **Konrad.** jenž sprostředkoval po[illegible]

Bernard. disk. Kanovník 1227, scholastic[illegible] [illegible] mezi biskupem pasovským a jeh[illegible] interdiktu konalo služby Bož[illegible] vyšetřili a narovnali biskup, probo[illegible] se v Horšově Týně v domě[illegible]

a téhož r. 1235 v listě o darování Nebovid.[1]) R. 1236 stal se biskupem.[2]) Zemřel r. 1240 10. září.[3])

7. **Mikuláš**, biskup. Pocházel z nízkého rodu ze vsi Ujezda pod Petřínem v Praze. Arcijahnem se připomíná 1227.[4]) R. 1240 zvolen za biskupa, posvěcen byl v Římě,[5]) inthronisován r. 1241[6]) dne 28. července. Roku 1244 posvětil kostel sv. Jakuba menších bratří.[7]) Brzy potom zasáhl i do politických dějů českých. Marnotratnická vláda a hýřivost Václava I. byla příčinou odporu panstva českého proti králi, kterýžto odpor dne 31. července 1248 se proměnil v odboj, když prohlášen na shromáždění odbojných pánův na hradě pražském králem syn Václavův Přemysl Otakar II. Král dlel tou dobou na Zvíkově, kamž odesláno poselství o změně nastalé. V čele poselství byl biskup pražský Mikuláš, provázen též Tobiášem, proboštem pražským. Poselstvo však dal král zajmouti a uvězniti, z čehož povstaly v Praze i v Čechách mnohé zmatky. V Praze „studium periit. Custodes ab ecclesia Pragensi recesserunt.“[8]) Spor mezi králem a synem srovnán v březnu 1249, biskup Mikuláš s ostatními posly propuštěn, avšak hned 22. března 1249 vyhlásil z neznámé příčiny zastavení *slavných* služeb Božích: „suspendit ecclesias in sua dioecesi constitutas a pulsatione campanarum et omni ornatu ecclesiae sollemni, duabus tantum campanis minimis ad pulsandum et ornatu quadragesimali pro festo ad officium concessis, in festo quantumlibet magno occurrente.“[9]) Zatím král Václav prohlásiv předchozí smír se synem za vynucený, zmocnil se Prahy, kdež biskupem Mikulášem, již mu zcela nakloněným, byl uvítán.[10]) Roku 1251 udílel biskup Mikuláš dne 11. března svěcení na kněžství v Týně nad Vltavou v kostele sv. Krištofa, při čemž posvětil nově zvoleného biskupa pasovského, Bertholda, na jahna; načež při ordinaci na kněze dne 1. dub. v kostele u sv. Františka v Praze slavené posvětil zvoleného arcibiskupa salcburského na jahna a jmenovaného již pasovského Bertholda na kněze. Dne 9. dubna na květnou neděli pak u přítomnosti pěti biskupů a šestého zvoleného salcburského posvětil pasovského Bertholda na biskupa. Téhož roku potvrdil nález kapituly, jímž sesazen s hodnosti a prebendy kanovník Bartoloměj pro rozličná provinění a „continuam absentiam chori“. Roku následujícího 1252 dne 21. května posvětil nově rozšířenou kapli sv. Michala při dómě pražském. R. 1258, kdy zavládl strach před Kumány v Čechách, dvůr biskupský v Praze zcizen (curia episcopalis ad pedem pontis posita alienata est ab Episcopo Nicolao Pragensi et munita vallis et propugnaculis)[11]) a opevněn byl. Téhož roku obnoven kůr kněžský na útraty biskupské ve velechrámě („depictum est sanctuarium majoris ecclesiae procurante episcopo Nicolao, III. kal. Aprilis (30. března)[12]) a r. 1257 na jaře dal opraviti baldachýn asi nad trůnem biskupským („in medio veris dominus Nicolaus, episcopus Pragensis, tabulatum,

---

[1]) Canon: Arch. B. I. 2. 3. — [2]) Emler: Font. r. b. I. 284. — [3]) Tom. Tom. — [5]) E. Font. r. b., l. c. 285. — [6]) Tom. — [7]) l. c. Font. rer. b., 285. [8]) Eml. Font. r. b. I. 286. — [9]) Emler, Font r. boh. I. 286. — [10]) Tomek I. 175—178. — [11]) Font. r. b. I. 291. — [12]) l. c. —

quod vulgariter dicitur coelum [stropek, který slove nebesa] veteri destructo renovavit." [1])

Roku následujícího, 1258, dne 17. ledna zemřel. [2])

8. **Vojslav**, kanovník 1227, kanovník sadský 1228—1234. [3]) **Hippolyt**, arcijahen pražský 1229—1235, královský kancléř 1233. Dům jeho v Nebovidech se připomíná r. 1235. [4]) Uvádí se jako svědek v listě o darování části vsi Bykoše ke kapli sv. Václava r. 1229. [5]) **Jan**, kanov. 1229. [6]) Jest svědek v listě o darování vsi Bykoše ke kapli sv. Václava r. 1229. [7]) **Jan z Aschaffenburku**, kanovník 1229—1238. [8]) Jmenuje se r. 1239 v listě kanovníka Markvarda. [9]) Též připomíná se jako kanovník na Vyšehradě, kde měl nějaký čas menší prebendu, a to v Hodkovicích. Zemřel před r. 1245. [10]) **Mistr Jilji**, arcijahen týnský, byl přítomen 17. prosince r. 1229 jednání o smír mezi biskupem pasovským a jeho duchovenstvem, které se dálo v Horšově Týně. [11]) **Jiří**, kanovník, 1229. [12]) Svědkem jest tohoto roku v listě o darování vsi Bykoše ke kapli sv. Václava. [13]) Zemřel dne 21. srpna 1254. [14]) **Mistr Štěpán**, arcijahen horšovský, 17. prosince 1229 byl přítomen jednání o smír mezi biskupem pasovským a jeho duchovenstvem v Horšově Týně konaném. [15]) Roku 1234 jmenuje se kanovník *Štěpán*, jenž r. 1238 a 1239 byl scholastikus pražský a probošt sadský. [16]) Roku 1239 je svědkem v listě kanovníka Markvarda za času biskupa Bernarda. [17]) **Marquard**, arcijahen litoměřický 1233—1239. [18]) R. 1235 svědek v listině o darování vsi Nebovid. [19]) Roku 1236 děje se zmínka, že jeho prebenda byla v Líbeznicích u Pakoměřic v Kouřimsku. [20]) Z r. 1239 zachoval se list o jeho darování. [21]) R. 1255 přichází též Marquard scholastik, snad jest to tatáž osoba.

9. **Tobiáš či Dobeš z Benešova**, pocházel z rodiny pánů z Benešova a byl strýcem pozdějšího probošta a biskupa pražského Tobiáše či Dobeše z Benešova, nesprávně zvaného z Bechyně. [22]) Uvádí se jako kanovník r. 1233, arcijahen pražský 1234—1235, děkan 1238; 1239 svědek v listě kanovníka Marquarda. [23]) Roku 1241—1260 probošt. R. 1248 [24]) účastnil se poselství ke králi Václavu I. na Zvíkov od nespokojeného panstva odeslaného (spolu s biskupem praž. Mikulášem), zajat však, uvězněn a roku 1249 teprve propuštěn, jak výše při osudech biskupa Mikuláše zmíněno bylo. R. 1260 založil stálého vikáře proboštského („dominus Thobias, praepositus Pragensis ecclesiae, de propriis bonis instituit et dotavit unam perpetualem vicariam in choro Pragensi"). [25]) **Eberhard**, kanovník, 1234; institutor bonifantorum, učitel bonifantů, 1259. Uvádí se r. 1235 jako svědek v listě o darování Nebovid; [26]) 1249 notář krále Václava I. [27]) R. 1257 koupil jistou usedlost (quandam possessionem) ve vsi řečené Běloky (v Rakovnicku)

[1]) F. r. b. I. 294, 295. — [2]) F. r. b. I. 29 5. — [3]) Tom. — [4]) Tom.; Can Arch. B. I. 2. 3. — [5]) Can.: Arch. B. I. 2. 1. — [6]) Tom. — [7]) Can.: Arch. B. I. 2. 1. — [8]) Tom. — [9]) Canon: Arch. C. III. 1. 1. — [10]) Tom. — [11]) Viz výše u mistra Bernarda, potomního biskupa. — [12]) Tomek. — [13]) Canon: Arch. B. I. 2. 1. — [14]) F. r. b. II. pg. 292. — [15]) Srv. bisk. Bernard výše. — [16]) Tom. — [17]) Can.: Arch. C. III. 1. 1. — [18]) Tom. — [19]) Can.: Arch. B. I. 2. 3. — [20]) Tom. I. c. I. 74. — [21]) Canon: Arch. C. III. 1. 1. — [22]) Prof. Aug. Sedláček v Ott. Sl. Naučn. 4. III. str. 752. — [23]) Can.: Arch. C. III. 1. 1. — [24]) Tom. I. c. I. 175—177. — [25]) F. r. boh. II. 297. — [26]) Can.: Arch. B. I. 2. 3. — [27]) Can.: Arch. B. I. 3. 3.

tím ve vsi Dražkově v Berounsku jiný statek; tyto oba přikázal jako nadání k oltáři Panny Marie v dómě praž- Ve vsi „Velikáves“ koupil některé zboží (quaedam bona) su duše své (pro remedio animae suae) a odkázal kostelu mu na živení a odívání 12 žáků, kteří se nazývali boni- li dobří chlapci (bonifanti sive boni pueri) a povinni byli e velechrámě pražském sloužiti pěním, čtením a říkáním in cantu, legenda et psalmodia).[2]) Dle Pešiny bývalo jeho sarium slaveno dne 4. srpna. **Radoslav**, kanovník, 1234 oleslavský?); arcijahen plzeňský 1235, pražský 1235, 267[3]) R. 1235 uvádí se v listě o vsi Nebovidech.[4]) Roku listině kanovníka Markvarda.[5]) R. 1264 ustanovil k oltáři pána pro oltářníka od něho založeného v Zeměchách vnicku dvě dědictví, své prebendě jedno dědictví;[6]) téhož připomíná se, že měl vedle velkého kněžského domu při ámě menší domek (mansiuncula), který odkázal za zvláštní k oltářníkovi, pro nějž učinil nadání.[7]) Jeho anniversa- avívalo se dle Pešiny 25. února. **Bartoloměj**, kanovník, svědek v listině o vsi Nebovidech;[8]) r. 1251 pro rozličná ní a stálou nepřítomnost v choru sesazen.[9])

. **Vít**, děkan. Děkan Vít patří k nejvzácnějším členům v pražské doby této, vynikaje jak životem vzorným, lě kněžským, tak svědomitým konáním všech povinností, úřad a hodnost jeho v kapitule vyžadovaly, tak že ovoce eho ve všech směrech zachovalo mu památku vzácnou při pražském.

užbě Boží na dómě svatovítském oddán byl již od let kých, jak letopisec souvěký dí: „iste etiam a pueritia sua, ogente, quia coacta servitia exacerbant Deum, sed proprii voluntate, obtulit se in templum Domini, videlicet Pragensi e ad serviendum indefessa mente . . .“ [10]) V této službě chovní při velechrámě vytrval „po všecky dni života [11]) postupuje v hodnostech církevních, neboť r. 1235 dne since stal se *kanovníkem* pražským.[12]) Kanovníkem dlouho neboť již 22. září 1241, tedy po šesti letech, zvolen byl *na* kostela pražského. Byl-li až dotud knězem vzorným, l jako děkan všestrannou činnost na zvelebení služeb opravy a výzdobu velechrámu i kostelů patronátních, bení správy statků kapitulních i zádušních.

ıslu**hy** jeho ve všech oborech těchto dojemně, s úctou líčí vatelé Kosmovy kroniky.

o se velechrámu svatovítského za děkanství Vítova týče, vymalován jest jeho nákladem společný dům duchovních ámu („claustrum Pragense“),[13]) roku následujícího 1245 posvěcen (reconsecratum) byl *oltář sv. Václava* a posvěcen ratum) *oltář sv. evangelistů*, zřízený nákladem („facultatibus

---

F. r. boh. II. 294. — [2]) F. r. b. II. 324. — [3]) Tom. — [4]) Can. Arch. k. — [5]) Can.: Arch. C. III. 1. 1. — [6]) Tom. l. c. I. 380; Can. Arch. F. anon pg. 70. — [7]) Tomek l. c. 233. 382. — [8]) Canon: Arch. B. I. 2 3. r. b. 289 viz; též u bisk. Mikuláše výše. — [10]) Font. r. b. l. c. II. 323. c. — [11]) l. c. — [12]) l. c. 285.

propriis") Vítovým po boku kůru P. Marie na levo (ad latus chori sanctae Mariae a sinistris).[1]) R. 1252 na jaře, před začátkem léta[2]) *kapli sv. Michala*, ve které se strojívali kněží k sloužení mše sv., rozšířil dole i svrchu výklenky klenutými („amplificavit subtus cameris testudinatis et supra)[3]), a v ní postavil *oltář sv. Michaela,* dal ji malovati a dostatečným nadáním ji opatřil („competentique provisione dotavit, assignans terram in villa Horneticz et aliam in Przieboy, quas propria pecunia comparavit").[4]) Dne 21. května potom kaple tato posvěcena (dedicata) od biskupa Mikuláše, který roku následujícího (30. března 1253) vymalovati dal kněžský kůr velechrámu („sanctuarium majoris ecclesiae"), kamž téhož roku dne 22. října přeneseny ostatky sv. Stanislava, mučeníka z Krakova, a přijaty v kostele pražském se slavným processím.[5]) V roce 1254 vrátil Přemysl, syn krále Václava, dne 10. července *kapli sv Bartoloměje* kostelu pražskému, kterou otec jeho za života svého ještě byl dal velechrámu za některé statky odňaté,[6]) a počato se stavbou nových varhan, které stály 26 hřiven stříbra a dodělány byly r. 1255 v čase postním. A jako byl děkan Vít dobrodincem velechrámu a pamětliv byl jeho nadacemi, tak zajisté se radoval, když viděl, že i jiní — a jak seznáme, mnozí — o ozdobu kostela a bohoslužeb pečují; v tom ohledu za jeho děkanování zejména kanovník Eberhart[7]) rozmnožil nadání kostelní k *oltáři Panny Marie* darováním statků ve vsi Bělokách r. 1257 a před tím již v Dražkově; biskup Mikuláš, jenž rovněž pečoval o ozdobu pražského dómu svého, opravil na jaře baldachýn asi nad trůnem biskupským (tabulatum, quod vulgariter dicitur coelum, veteri destructo, renovavit"). R. 1258 znova posvětil biskup Jan *oltář svatých Ondřeje, apoštola, a Štěpána*, prvomučeníka, sv. Gervasia a Protasia, muč., dne 30. června a 15. září posvětil oltář *sv. Mikuláše a sv. Ludmily*, který sám vystavěl[8]), roku pak následujícího, 1259, dne 4. června posvěcen jest oltář *sv. Stanislava a Osvalda*, mučeníků. R. 1264 poněkud utrpěl dóm velikou vichřicí, která

Jako pečoval o ozdobu domu Božího, tak staral se děkan 'ít o řádné konání služeb Božích i o *potřebné knihy* k službám ožím i k církevnímu zpěvu — vše to svým nákladem. Pro hór pořídil především „matutinale", sbírku to všech lekcí v hoinách jitřních; této knihy dříve nebylo, nýbrž jednotlivé nihy písma sv., které pro určitou dobu k recitování připadá, yly ve zvláštním svazku, a tu prý „měněním plodila se rozpaítost a zmatek při méně zběhlých." [1]) Rovněž pořídil žaltáře, breiáře a baptistáře, pro mši sv. missály, kollektáře a epištoly evangelia, které při mši sv. o velkých slavnostech se zpívají. ak dbal o *zpěv liturgický*, svědčí, že nejen pořídil graduály, ntifonáře, sbírky hymnů („ymnaria"), nýbrž i to, že přihlížel : tomu, aby při sepisování církevních knih hudebních *nic se neynechalo*; konečně dal napsati *mnoho* knih duchovních řečí, kání (sermonum libri). Tím však nezískal si jen zásluhu o zveleení služeb Božích a posvátného zpěvu na dómě, nýbrž byl říčinou jakési reformy, opravy v tomto směru v mnoha jiných ostelích farních i klášterních, které upustivše od starých knih, asto již chybných, následovaly příkladu kostela stoličného bohoslužby i zpěv dle něho zařídily" [2]), k čemuž praví letoisec: „quod domino Vito decano, auctori hujus operis, meritorum tiam et animae ipsius proficuum esse non haesitamus." Zřídil aké stálého *vikáře* děkanství pražského (decaniae pragensis), aloživ mu obročí ve vsi Bykoši, „z které by týž vikář dobře ıohl býti vydržován." [3]) Vikářům postavil pulpit v místě, kde osvátná čtení konali na zelený čtvrtek, velký pátek a bílou obotu („ubi solent cantare in Coena Domini: „Domine miserere", ı matutinis parasceue et vigiliae paschae.") [4])

Sám pak byl výtečný kazatel, na jehož kázání, jak svědčí etopisec souvěký, [5]) „každou neděli a svátek páni zemští i měťané, též jiní řemeslníci a dělníci" hojně přicházeli. Zbožnost eho byla příkladná, o půlnoci navštěvoval velechrám, konaje obožnosti soukromé, na jitřní budil zvoníky ke zvonění, mezi voněním budil v domě duchovních kněžstvo k ranním službám ožím, docházel do chóru a nebylo-li tam hebdomadáře, začínal ám a vůbec všechny nedostatky, jichž kdokoli při službách ožích se dopustili, hleděl sám napravovati.

Štědrost jeho k chudým byla neobyčejná, zejména chudých áků se ujímal, a nejen že bral denně tři neb čtyři k stolu vému, nýbrž i v cizině na vysokých školách se vzdělávající odporoval.

Pozornosti jeho těšily se konečně též kostely na statcích ostelních i kapitulních a jiné vůbec kostely potřebné. Ve Velké 'si blíž Panenských Břežan, kdež byla zmíněná fundace kanovíka Eberharta na bonifanty, vystavěl kostel sv. Vavřince s věží ozdobného díla" (decori operis), v Kojeticích kostel sv. Víta „se

---

[1]) Letopisec (l. c. 321) dává příklady, jež zajímavým jsou dokladem, že též lekce z písma sv. i za naší doby, jako před 600 lety církev sv. čísti dává, ka: »Isaiáš v adventě, po oktávě zjevení Páně epištoly sv. Pavla, v čas postu omilie nebo Genesis, o pašiích Jeremiáš.« — [2]) l. c. 321. — [3]) l. c. 321. — [4]) l. c. — [5]) l. c 321.

zdmi kamennými, s krovem a věží; ve vsi Sluhách byl úplně zpustlý kostel a zvěři přístupný, poněvadž neměl ani dveří; tam děkan Vít vystavěl nový kostel od základu ke cti sv. Vojtěcha „de nobilissimi operis structura et turrim pulcherrimam"; v kostele strahovském „pod věží" vystavěl oltář ke cti sv. Matěje, a zlepšil poloviční prebendu ve vsi Strachkově, koupiv tam k tomu účelu dvůr a dědictví jistého rytíře — to vše svým nákladem.

Neméně jest jeho zásluha, že zemský sudí král. Českého Číč (Czieczo) jeho návodem (induxit Czieczonem) vystavěl kapli či kostel u Všech Svatých na hradě pražském, jehož stavbu řídil děkan Vít, najímaje a jednaje kameníky i jiné dělníky až do ukončení stavby. R. 1249 daroval Václav I. kapitule pražské všechny platy, které prodávající aneb obilí kupující musili složiti, když při větších koupích obilí musili dle zákona zboží své měřiti na veřejné míře královské v Praze, zvané čtvrtně.[1])

Tak věnoval celý život službě své církevní, a letopisec výslovně praví, že všemi způsoby se chránil, aby do světských věcí nemusil se míchati („saecularibus negotiis ne se immisceret, omnibus modis evitabat); ale přece zaznamenáno v letopisech z r. 1250, že „téhož roku dne 16. listopadu Vít děkan pražský k rozkazu krále Václava přišel k němu na zámek Týřov a druhého dne k rozkazu královu opásal mečem Nedvěda, vladaře králova (Ursum villicum regis) na Velízi v kostele sv. Jana Křtitele u přítomnosti mnohých šlechticů českých.[2])

Za jeho děkanování vítala kapitula na hradě pražském mnohé vzácné hosty, z nichž jeden apoštolský legát (apostolicae sedis legatus") Bernard, zvolenec neapolský, přišel do Prahy 20. června 1254, i přijat byl v kostele pražském v slavném processí a obdržel dávku 200 hřiven čistého stříbra, ke kteréž summě kapitula přispěla 18 hřivnami; jinému pak poslu („alteri nuntio") zaplatila tři hřivny.[3]) Dne 11. července 1255 přijela a slavně přijata v Praze královna Marketa, manželka Přemysla, syna krále Václava, již pak dne druhého, 12. července 1255 přijala kapitula s biskupem v čele na hradě pražském.[4]) Roku následujícího platila kapitula novému poslu papežskému (nuntius domini papae) Petru de Ponte Curvo, jenž 13. května přijel do Prahy, půl čtvrté hřivny do společné summy, kterou platilo duchovenstvo diecésní.[5]) Dne 17. července téhož roku zavítal do Prahy arcibiskup kolínský Konrad, který „nechtěl býti přijat v kostele pražském ve slavném průvodě, nýbrž pokorně přišel v oděvě prostém, aby vzdal poctu svatým mučeníkům."

V r. 1258 vítala kapitula za „velkého plesání duchovenstva i lidu" nového biskupa Jana, ve Vídni posvěceného, který téhož dne nastolen a první svou mši sv. v dómě „de gloriosa Virgine" sloužil.[6]) Když pak se Přemysl Otakar II. r. 1260 vracel z výpravy proti Uhrům, přijat rovněž „cum sollemni processione" od kapituly dne 22. srpna[7]) a následujícího r. 1261 dne 23. prosince neméně slavně přijata v kostele pražském nová manželka

[1]) Tom. I. 324. — [2]) l. c. 287. — [3]) l. c. 292. — [4]) l. c. 293. — [5]) l. c. 293. — [6]) l. c. — [7]) l. c. 295. 297.

řemyslova Kunhuta, dcera Rostislava (ducis Bulgarorum in catello Ungariae"), jejichž korunovace od arcibiskupa mohučského Ernhera u přítomnosti šesti biskupů v den narození Páně na to lavně se konala v dómě pražském. R. 1265 vykonán křest rvorozené dcery Přemyslovy u přítomnosti tří biskupů (pražského, olomouckého a bamberského); král přišel téhož dne do elechrámu s korunou na hlavě, účastnil se processí a byl přítomen mši sv. u oltáře Panny Marie v kostele pražském.[1]) Naposledy za děkanování Vítova přispěla kapitula na dávku legátu tolice apoštolské, kardinálu titulu sv. dvanácti apoštolů Guidonovi, řádu cisterského, který r. 1267 dne 17. března přijel do Prahy . pak do Vídně se odebral zahájit sněm církevní ke dni 0. května, na nějž i pražský biskup a s ním i mnozí kanovníci plures canonici cum eo") se odebrali.[2])

Požehnaný život svůj skončil děkan Vít dne 1. května . 1271. Neznámý nám souvěký a věrohodný letopisec příběhů od roku 1196—1278, slohem vybraným psaných, jenž náležel k duchovenstvu velechrámu pražského,[3]) napsal mu nekrolog lojemný a vřelý, z něhož jde na jevo, že děkan Vít ozdobou byl nejen kapituly své, ale *všeho* duchovenstva českého; zaznamenává týž letopisec dvojí epitafium děkana Víta, jedno, jež nacházelo se na kameni na jeho rakvi položeném:

„Nomen sortitus fuit a vita vere Vitus, Cuius erat vita morum idei redimita;[4]) druhé epitafium znělo:

Da Deus aethereos Vito conscendere coelos, Astrigerumque sacro sub nomine noscere coelum, Perpetuumque frui sine mortis egibus aevo. Amen.[5])

11. **Vilém**, 1237—1264, kanovník; od r. 1233—1249 notář krá-ovský; protonotář 1240—1262.[6]) R. 1262 jako svědek v listině kap. Arch. B. I. 5. 1.[7]) **Zdeslav**, kanovník 1237.[8]) **Luděk**, kanovník 1238, 1239.[9]) R. 1239 v listě kanovníka Markvarda.[10]) **Ondřej**, kanovník 1238.[11]) Dle kanonu: 1239 svědkem v listě kanovníka Markvarda.[11]) **Herbord**, kanovník, 1249—1255. Probošt olomúcký 1264; písař krále Václava 1249—1253.[13]) **Otto**, kanovník, probošt mělnický 1249—1264; r. 1256 připomíná se dům jeho v Praze;[14]) r. 1264 svědkem v listině o darování arcij. Radoslava[15]) v Zeměchách.[16]) **Havel**, kanovník, sakristou 1251;[17]) „Eodem anno (t. j. 1251) Gallus factus est sacrista."[18]) **Jakub**, syn Pavše, pána moravského, kanovník, 1253 Potom r. 1262—1267 připomíná se jako *probošt*; zemřel asi před r. 1273.[19]) Jako svědek přichází v r. 1262, již jsa proboštem,[20]) a r. 1264.[21]) **Mistr Diviš** zemřel dne 4. října 1254 ve

---

[1]) l. c. 299. — [2]) l. c. 300. — [3]) Srv. Tomek. Emler F. r. boh. II. 308 a zvláště 321—326. — [4]) Jméno obdržel od života v pravdě Vitus, Jehož život věncem mravů víry byl ověnčen. — [5]) Dej, Bože, v nadvětrná nebesa svá vstoupiti Vítu, Poznati pod slaveným jménem nebe hvězdy nesoucí, A věčného žiti aby bez smrti práva požíval. Amen. l. c. Font. rer. b. II. 326. — [6]) Tomek. — [7]) Canon. — [8]) Tomek. — [9]) Tomek. — [10]) Can. Arch. C. III 1. 1. — [11]) Tom. — [12] C. III. 1. 1. — [13]) Tomek. — [14]) Tomek. — [15]) viz výše. — [16]) Canon: Arch. F. III. 1. 7. — [17]) Tom. — [18]) F. r. b. II. 288. — [19]) Tom. — [20]) V zmíněné listině B. I. 5. 2. Canon. — [21]) V listě o darov. Zeměch Cf. III. 1. 7. Canon.

(1251) obierunt canonici Pragenses ... Johannes III. No
Konrad z Valdenburka 1255.[5]) **Marquard**, scholastic
Přisnobor, kanovník, 1257; před tím připomíná se jako
vyšehradský 1244—1264; jako písař králův 1247, pís
jako markraběte 1252, též 1257; scholasticus pražský 12
Jsa již scholastikem vymohl r. 1262 od krále Otakara
pro ves Hněvkovice Bílé v Čáslavsku, která náležel
scholastika kapituly pražské.[6]) Kanon ho připomíná
Arch. B. I. 4. 4. a B. I. 5. 1. **Arnold**, kanovník 1262,
královský 1248—1257, protonotář 1259—1262.[7]) **Jan**
kanovník pražský a poznaňský, roku 1263 jmenuje se
vévody Kazimíra Kujavského a Lančického; při tom
úředníkem kanceláře polské.[8]) Tomek o něm nečiní zm
tonin, kanovník 1264—1268; byl pak též scholastikem
[illegible]mano, ve které době. Svědkem jest v listině kapit. A
I. 7. r. 1264 o darování v Zeměchách.[9]) **Budislav**, kan
[illegible] biskupa Jana III. z Dražic 1264; tohoto roku je
v [illegible]ené již listině o darování arcijahna Radoslava
[illegible] probošt mělnický 1277.[10]) Pak byl *děkanem* p
[illegible] po děkanu Řehořovi,[11]) jenž se r. 1296 stal
[illegible] se však již jmenuje děkanem mist
[illegible] Budislav děkanem jen krátký čas, a to od
[illegible] **Tobiaš**, kanovník r. 1264[12]) je svědkem v listě
[illegible] Jest asi týž, jenž r. 1275 pode jmén
[illegible] probošt přichází.[13]) **Bohuslav**, kanovní
[illegible] a kanovník vyšehradský, 1267;[14])
[illegible] vyšehradský.[15]) **Petr**, arcijahen pražský 126
[illegible] 1267—1288.[16]) **Petr**, arcijahen
[illegible] kanovník vyšehradský.[17]) **Tomáš**, kano
[illegible] 1267.[18]) [illegible] tohoto roku, totiž dne
[illegible] pražským Tobiášem do Ol
[illegible] děkan pražský, *Tom*
[illegible] kanonici.[19])

Mistr Řehoř *z rodu pánů Zajíců z Waldeka.* Jsa scholastikem, lem r. 1270 přednášel o knihách Aristotelových o věcech rozených, jak dosvědčuje to „učený opat admontský Engelcht, pravě o sobě, že r. 1281 přišel do Prahy na studia: „Et dem tunc etiam primo audivi libros naturales a *magistro Grerio*, tunc canonico et scholastico Pragensi, postmodum facto iscopo ibidem.“ [1]) R. 1277 zvolen *děkanem.* Děkanství jeho padlo hned v prvních letech do doby nepříznivé, v níž kapie i velechrámu mnohého zla bylo zakoušeti. Dne 26. srpna 1278 ll u Dürrenkrutu král Přemysl Otakar II. a v Čechách nastaly nice o poručnictví a vládu v zemi; kanovník pražský Jindřich Italicus (neb de Isernia, někdejší protonotář krále Přemysla akara [2]), byl také nějak účasten v různicích o poručnictví, je asi na straně Oty Braniborského, tak že jej královna Kunta dala zajmouti a jmění jeho zabrati. Pro toto násilí vyhlásil kup Jan v dómě interdikt, jenž po 8 dnech — propuštěním dřichovým — zase zrušen. Ota Braniborský dosáhl potom ručnictví, a brzy zachtělo se mu pokladův, o nichž věděl, že velechrámě se nalézají. Poslal totiž Ota dne 7. ledna 1279 které kanovníky pražské, své kaplany, aby prý vyhledali jasi privilegia krále Otakara a při tom poslal některé německé íře, aby podtají hleděli vyzkoumati, kde by byly uloženy pee a poklady, jež si přemnozí světští i duchovní v pokladně stela pražského uložili jakožto v nejbezpečnějším útočišti ia melior et firmior tutiorque recursus non inveniebatur, quam ictuarium Pragensis ecclesiae ad conservandum rerum deposium). [3]) Žoldnéři Otovi znesvětili loupeživým hledáním a přeováním posvátných rouch i sv. ostatků místo posvátné, ba ovníky a duchovenstvo bolem jaté a k modlitbě se utekší ilivými slovy potupili, násilně ruce na ně vztáhše, z kostela hnali, sakristovi mocí vzali klíče, zamknuvše dvéře a povivše stráže, odešli („positis custodibus exiverunt“). Kapitula nohla od nich ani svící ani knih k bohoslužbě potřebných po dny dostati. Co chtěli, vzali si, zejména pobrali nesmírné ožství peněz, které ihned odvedli Otovi („rapientes infinitam cuniae quantitam et eam illico suo domino repraesentant,“ dí opisec). Podobně bylo hospodařeno po celých Čechách . . .

Mimo to však zároveň se začátkem zlých časů připadla dě-u Řehořovi a kapitule pražské starost nová — osazení totiž kupského stolce, když byl biskup Jan III. z Dražic dne října r. 1278 — dva měsíce po pádu Přemysla Otakara II. — nřel. Dne 14. listopadu 1278 sešla se kapitula, a tu ve jménu a nerozdílné Trojice z milosti Boží ochotným a jednosvorným hlasem kanovníků („in nomine sanctae et individuae Trinitatis, ina favente clementia, favorabili et concordi *canonicorum assu*) [4]) zvolen byl *Tobiáš,* probošt pražský. [5]) Kapitula sepsala slušný volební dekret (compilato decreto iuxta formam elec-

---

[1]) Palacký II. 1. 197 ex Bern. Pez tom. I. Anecd. I., 429. — [2]) viz níže. [3]) r. b. II. 344. — [4]) Tedy volí již kapitula, dle církevních ustanovení právních. — [5]) Viz o něm níže.

ě"[1]) šel žádat biskupa Eberharda („petens humiliter",[2]) ušetřeno bylo jmění proboštova, protože toho času skoro boží proboštství pražského bylo zloupeno („quia eo tempore ota possessio praepositurae Pragensis spoliata est"). Řehoř i kanovníci pražští, ač velmi poníženě (letopisec ne bez ı dvakráte tak praví) biskupa Eberharda prosili, nejen příl něho byli odbyti, nýbrž dostalo se jim dokonce slibu, útěchy dodávajícího, že netoliko statky proboštovy, ale ých kanovníků budou zloupeny, zvlášť prý těch, kteří na královny Kunhuty stojí a jí kaplanují; ba i biskupových v a biskupa sámého v ničem že ušetřeno nebude.[3]) Strašnému věcí v Čechách učinil přítrž konečně sám Rudolf Habsb., ıv na podzim r. 1280 do Čech; Ota přinucen k narovnání vy českými, musil uznati za své náměstky u vladařství bývající dobu biskupa Tobiáše pražského a nejvyššího Děpolta z Risenberka.[4]) V dómě svatovítském začali po té přestávce dne 5. ledna 1281 opět slavnostně vyzváněti, rám stal se biskupu a kapitule opět přístupný a děkan dne 8. března posvěcen při všeobecném svěcení na kněze. ím dne 23. června 1280 velikým přívalem dešťovým („pluvia ıdit post meridiem in maxima quantitate, quae multa et ıa damna intulit")[5]) poškozeny byly při velechrámě svato- m „klenby společného domu duchovenstva v dlouhé chodbě verní straně", které všecky popukaly a polovic ambitu při ě i refektář se zdí hradskou se pošinuly z místa, tak že sec volá: A všecko hrozí se sesypati! („omnia ruinam mi- ".)[6]) Za to dostalo se r. 1283 velechrámu mnohých darů skupa Tobiáše, jak v jeho životopise seznáme. R. 1289 ně 10. ledna v Praze dané, v níž kníže opolský Kazimír, nížete Vladislava opolského, a pán bytomský poddává sebe ı svou koruně české, jest mimo jiné svědkem též mistr , děkan pražský[7]) — R. 1290 přibyla k statkům děkan- ves *Polirady* v Kouřimsku blíže Labského Kostelce, kterou al pro děkana pan Bohuslav z Hory s povinností, aby děkan ho roku za něho konal služby Boží a při tom dal oběd ka- kům a duchovenstvu, jakož i služebnictvu kostela praž- .[8]) R. 1292 dne 17. února připomíná se na jedné listině kého archivu pražského „magister Gregorius, decanus Pra- ı ecclesiae, et Johannes, sacrista eiusdem." Děkan Řehoř, tak vynikajícím způsobem v úřadě svém zásluh si byl zje- ı církev českou, zvolen posléze po smrti biskupa Tobiáše, emřel 1. března r. 1296 u věku asi 60 let, za biskupa[9]) („ca- Pragenses convenientes in unum, invocata Spiritus sancti

---

) l. c. 349. — [2]) Ibid. — [3]) Duchovenstvo vůbec řídíc se příkladem bi- Tobiáše pražského bylo z větší části proti Otovi, a tudíž, ač na statcích od obou stran, přece nejvíce od strany Oty Braniborského. Tomek I. 196. 9. [4]) Font. r. boh. II. 353. — [5]) l. c. — [6]) l. c. 342. — [7]) Palacký II. 1. [8]) Tom. I. 374. — [9]) Zmínku o jeho nastoupení na biskupství činí teprv : (Font. r. b., III. str. 201.) Tehdy kněz Dobeš biskup snide, Řehoř na stolec vznide. Tehdy biskup Řehoř snide, na biskupí stolec kněz Jan ; rovněž Die pehemische Cronica dewcz. (F. r. b. III. 293.): »Do starb choff Gregorius.«

[illegible] strana, aby byl zvolen biskupem dekana pražsk[illegible] [illegible] tehdy [illegible] let starého, jenž, jak se po lidsku soudit[illegible] vzhledem k stáří svému příliš dlouho prý biskupovati [illegible] a po jeho smrti pak že by se snáze Jan, probošt vyšeh[illegible] [illegible] státi biskupem. Ale Bůh jinak usoudil, neboť jak dí [illegible] František Pražský: Sed Deus aliter ordinavit, quam hom[illegible] [illegible]avit, quia ille (t. j. Jan vyšehradský) citius existens juv[illegible] [illegible]cessit, quam antiquus.[illegible]) Biskup Řehoř pak řídil diecési [illegible] let. Zemřel r. 1301.[illegible] dle jedněch 6., dle jiných 1[illegible] Anniversarium jeho bývalo slaveno 6. září.

[illegible] **Jan**, kanovník, probošt sadský, jmenuje se r. 127[illegible] [illegible]ebenda bylia v Holubicích (1273) (Tomek). — **Diviš z Yp**[illegible] [illegible]vník, připomíná se roku 1275. Poněvadž za 30letého [illegible] [illegible] jednou osobně se neukázal v kostele pražsk[illegible] [illegible] zbaven prebendy.[illegible] **Hippolyt**, kanovník sakrista, [illegible]mínán se r. 1275 (Tomek). — R. 1274 vypravil Přemysl O[illegible] [illegible] apoštolské stolici dva mistry **Dětřicha a Witla**, kanovník[illegible]ské, kteří měli u dvora papežského odevzdati authentické [illegible] o závazcích, ke kterým se král Přemysl Otakar II. skrze [illegible] Brunsma olomouckého stran výpravy do sv. země a u[illegible] [illegible] mezi ním a Rudolfem Habsburským zavázal. Avšak [illegible] se [illegible]ským navesti a listin těch neodevzdali.[illegible])

[illegible]. **Tobiáš z Benešova**[illegible] (nesprávně zvaný z *Bechyně*). [illegible] z rodiny urozené (vir nobili prosapia ortus[illegible]),[illegible]) a to pán[illegible] [illegible]. Otec jeho Vok (1222—39) byl praotcem pánův [illegible]šova, strýc Tobiášův, třetí bratr Vokův, *Tobiáš* či *Dobeš* [illegible] [illegible] pražským [illegible] a jiný strýc Drslav, pátý bratr Vok[illegible] [illegible] praotcem pánů z *Bechyně*, kterýž přídomek nesprávně i[illegible] [illegible]šovi a biskupu našemu Tobiáši se přikládá. Bratří To[illegible] [illegible] byli páni Beneš z Benešova (purkrabí znojemský, r. 12[illegible] [illegible] zrádu hrdla odsouzený) a Milota z Dědic později z B[illegible] (téhož r. 1265 ze zrady obviněný, ale propuštěný), jenž b[illegible] [illegible]ádům moravským. *Benešem* patřil našemu Tobiáši či D[illegible]

neb města pražského, ale i jiné cizince příchozí ochotně přijímal (immo quacunque terrarum parte advenientes sub alacri munificentia grata Christi recipiebat et eis caritativo affectu necessaria ministrabat.[1]) Když pak r. 1278 zemřel biskup Jan pražský, sešla se kapitula a zvolila jednohlasně biskupem probošta Tobiáše, (aetatis legitimae), jenž však zdráhal se z počátku hodnost biskupskou přijmouti („se nimium refusante“,[2]) ale poslechl přece hlasu bratří jej zvolivších a přijal volbu. Kapitule a její jménem biskupu Řehořovi bylo nyní se postarati o potvrzení volby, jak výše jsme vypravovali, čehož když bylo dosaženo, odebral se biskup Tobiáš na Moravu k bisk. Brunonovi dne 5. ledna 1279 pro potvrzení na základě delegace metropolitou mohučským mu udělené a vrátiv se do Prahy, jel 21. února ve slavném průvodě nejpřednějších členů kapituly a dvora svého do Brna, kdež posvěcen byl dne 25. února v sobotu kvatembrovou na kněze od biskupa sekovského, dne pak následujícího v neděli „Reminiscere“ posvětil jej biskup olomoucký Bruno na biskupa za předepsané účasti spolusvětitelů, biskupů sekovského a basilejského. Slavnost ukončena slavnostními hody všem ať zvaným neb nezvaným („ex propria voluntate venientibus“), jak letopisec připomíná,[3]) načež nastoupili zpáteční cestu do Prahy, která slavně svého biskupa uvítala, jen, jak nahoře líčeno, Otovi purkrabí hradu pražského biskupa nepustili k jeho stoličnému chrámu! Ota bál se množství lidu biskupa provázejícího, aby snad prý nějakého vzbouření nestropilo. Ba ani v nejbližší slavný svátek zvěstování P. Marie dne 25. března 1279, který tehdy[4]) připadl na sobotu před květnou nedělí, nebyl puštěn biskup Tobiáš do své kathedrály, kde chtěl první svou pontifikalní mši sv. sloužiti. Proto měl tuto mši sv. v chrámě „hory Sion“ „ne bez zamračení čela nemalou brázdou“ (non sine sulcatione frontis ruga non modica.[5]) Nával věřícího lidu všech tříd a stavů k této první mši biskupa Tobiáše byl prý takový, že dle slov letopiscových, „kdyby to množství bylo bývalo zbraněmi opatřeno a všechněch vůle v jedno spojena, město pražské nedobytelným by se stalo (durante sponsionis voluntate inexpugnabilis per multa temporum momenta inconvulsa permaneret“).[6]) Po slavných bohoslužbách „kanovníkům i všem duchovním štědře a v hojnosti ryb, vína a medu slouženo v domě páně biskupově.“[7]) Otovi stranníci nejen že biskupa Tobiáše nepustili do kostela kathedrálního, ale brzy obrátili se stranníci i na jeho biskupské statky a dne 21. září jakýsi „Pavel Beruth“ mocí osadil hrad páně Tobiášův v Roudnici i město a podmanil je pod své panství. Osadil též dvůr páně biskupův v městě pražském, ve kterém bylo složeno veliké množství obilí, vína, uzenin, sýrů, a připojil je k svému panství.“[8])

Smutný stav v Čechách však trval až do konce r. 1280, jak při osudech děkana Řehoře doloženo, a skončen tím, že Ota přinucen na sněmě o novém r. 1281 náměstnictví své a poručen-

---

[1]) l. c. 336. — [2]) l. c. 336. — [3]) l. c. 339. — [4]) Právě jako letošního roku 1899; všechna data z r. 1279 shodují se s daty r. 1899. — [5]) l. c. 339. — [6]) l. c. — [7]) l. c. — [8]) c. l. 346.

tví nad zemí českou odevzdati biskupu Tobiáši (de consen
mnium praefecit Thobiam, episcopum Pragensem, toti terra
rincipalem), [1]) jemuž přidán nejv. sudí Děpolt z Risenberka a ji
řednici k trestání výtržností. Svědčí to zajisté o rozhledu, mo
rosti a vážnosti Tobiášově, jenž skutečně, dle slov letopisc
ých, brzy poznal kořen zlých poměrů v Čechách („sed domnu
piscopus, sicuti vir providus et discretus volens proinde succu
ere indemnitati rei publicae . .,“) [2]) totiž nával loupeživých
rabivých cizinců, a za souhlasu stavů žádal Otu, aby přili
Němců sem zakázal a v zemi se nalézající vypověděl, což O
ejen slíbil, ale též učinil, dav k tomu příslušný rozkaz („quat
us omnes Theutonici extranei, qui intraverunt Bohemiam cau
praedae rapiendae infra triduum omni mora postposita exirent
Tak se lidu všemu ulevilo, každý se vracel k dílu svému, c
čehož ze strachu před lupiči byl odešel a to zásluhou biskup
Tobiáše. [3]) Po půl létě ke dni sv. ap. Filipa a Jakuba mělo p
učnictví Otovo vzíti konec a markrabě měl kněžice Václava d
Čech přivésti a pod dozor a výchovu biskupu Tobiáši a některý
pánům i měšťanům vydati, [4]) což však teprve r. 1283 se stalo,
. potom ovšem i na dále byl Tobiáš mladistvému králi oporo
. rádcem. [6]) Když se byly po novém roce 1281 poměry v Čechác
vyjasnily, stal se i stoličný kostel přístupný opět biskupu i kap
ule, a již 8. března 1281 v sobotu kvatembrovou předsevzal b
kup Tobiáš poprvé v úřadě svém udílení svátosti sv. svěcen
množství svěcenců bylo takové, že svěcení trvalo od rána do v
era a tudíž vysvěceným přijímání nejsv. svátosti oltářní odložen
na druhý den, na 2. neděli postní. Biskup slavil této neděle též v
oční den svého posvěcení na kněze, sloužil osobně, nedbaje včerej
námahy, slavnou mši sv., dle obyčeje svých předchůdců postav
re velechrámě voskovou biskupskou svíci těžkou 220 liber k
ti a chvále sv. mučeníků Víta, Václava a Vojtěcha a konečn
učinil štědře hostinu kanovníkům pražským i všem, kdožko
přišli („in abundantia piscium diversi generis, vini et medoni

nrtí Rudolfa Habsburského nastalých sám ze svého králov-
ví se vzdáliti, poslal r. 1291 do Krakova s vojskem biskupa
obiáše, aby on jeho jménem u vládu vévodství Krakovského
o uvázal.[1]) Tam bylo důmyslu Tobiášova svrchovaně třeba,
eboť ke Krakovu činili si právo Vladislav Lokétek a Přemysl,
évoda poznaňský, jimž Tobiáš oběma odolal a v zimě r. 1292
a krátko přijel do Prahy, králi dal zprávu o poměrech pol-
ských a radil mu, co by k upevnění svého panství měl ještě uči-
iti. Výsledkem působení Tobiášova byla pak cesta králova do
rakova v srpnu 1292, kdež král svá práva přivedl k platnosti.[2])
'obiáš pak spravoval diecési svou ještě 4 roky, neboť dne
. března 1296 (Tomek) dokonal vynikající život svůj, dobře se
aslouživ jak o církev tak o vlast svou.

Jak již jsme se zmínili, dobře jest znamenati v životě To-
iášově zvláštní dobročinnost, jejíž projevení několikráte současný
otopisec zaznamenává. Jest tudíž zcela pochopitelno, že biskup
'obiáš, byl-li štědrý k jiným, nezapomněl na svůj kathedrální
ostol pražský a „providit ei ornatibus pretiosis et libris eccle-
iasticis ad honorem et laudem divini cultus nec non et beato-
um martyrum Viti, Wenceslai atque Adalberti.“ [3]) Daroval pak
elechrámu: mešní roucho (casula), dalmatiku a subtile z aksa-
itu bílého s velikými lemy; postroj ze všech potřebných litur-
ických rouch sestávající (apparatus) černý, vyšívaný zlatem,
zácná roucha oltářní (pallam altaris de albo balcyno, farratum
e ruffo cendato; aliam pallam, in qua est leo et aquila de plu-
ario opere; tria mensalia altaris cum latis praetextis“), dvě
oucha, která se kladla pod sv. ostatky („strifeum axamitum, qui
onitur in parasceve sub reliquias et quartum mensale longum,
uod etiam ponitur sub reliquias); veliký missál, v němž psány
yly všecky epištoly i všecka evangelia na dny sváteční i všední,
notami naznačeno, jak zpívati se mají, i s graduálem a sekven-
emi; velký nokturnal, obsahující rubriky i notami označený zpěv
elého antifonáře; posléze breviář velikými literami psaný, ob-
ahující všecky svátky a doby, jak dle dávného obyčeje ve vele-
hrámě pražském byly slaveny.[4]) Za dary ty, jež pro dobu tu
kutečně byly vynikající, zejména co se pořízení liturgických
nih týče, vzdává mu letopisec zaslouženou chválu, k němuž
my se připojujeme, životopisné zprávy o biskupu Tobiáši z Be-
ešova končíce.

16. **Jindřich** zvaný Italicus neb de Isernia. Přišel do Čech z Italie
ezpochyby kolem r. 1270, vycvičen z domova v umění písař-
kém a k provozování úřadu písařského, jak v Italii zvykem bylo,
yšší autoritou oprávněn. Byl snad doporučen králi Přemyslu
'tokarovi II. od nějaké vynikající osobnosti k službám kance-
iářským, když se myslilo, že král Přemysl Otokar II. stane se
ísařem. Než však vstoupil do kanceláře královské, zastával úřad
ísařský v Praze a zřídil si na Vyšehradě školu na vyučení pí-
ařů veřejných. Stav se písařem královským, dosáhl *kanovnictví
ražského, vyšehradského a olomouckého.* Jako *kanovník pražský* při-

[1]) Palacký II. 1. 263. — [2]) Palacký II. 1. 267. 268. — [3]) Font. r. boh. II. 57. — [4]) F. r. b. II. 367. 368.

[illegible] — [illegible]. Král učinil jej též brzy pro[illegible]
[illegible] své pro Čechy a Moravu: úřad
[illegible] r. 1278. V Menším Městě
[illegible] měl dům, který později za-
[illegible] o poručnictví a vlád[illegible] pe-
[illegible] na straně Oty Braniborského a
[illegible] poněvadž královna vdova
[illegible] se zmínili. dne 14. září 1278 [illegible]
[illegible] peněz mu zabaviti; za [illegible]
[illegible] biskup pražský Jan dne 21. září
[illegible] kanovník Jindřich již dne
[illegible] zrušen. V r. 1279—1281
[illegible] Starého Města praž-
[illegible]. Po něm zůstaly du-
[illegible] v královské kanceláři
[illegible]. Na svou dobu jeví
[illegible] starožitností klassi-
[illegible] značného rozšíření
[illegible] mek. Dne 21. února
[illegible] výše vzpomenuto
[illegible] sněžskému a biskupu
[illegible]ky. Mistr **Velislav**,
[illegible] ěské s chvalitelným
[illegible] mu uděleno ka-
[illegible] in nostra c[illegible]
[illegible] civili studiis
[illegible] představen;
[illegible] nia [illegible] domini-

s mlýnem a s chmelnicí u Libčic (na protější straně Vltavy) daroval k oltáři sv. Václava na vydržování oltářníka sv. Václava, jenž mimo jiné měl v příbytku svém ošetřovati onemocnělé žáky a školáky při velechrámě, netrvala-li nemoc déle než 14 dní.[1]) Výroční den jeho úmrtí býval prý 17. dubna slaven;[2]) rok jeho úmrtí není znám.

Alexius, Aleš kanovník, zároveň probošt olomoucký. Připomíná se r. 1278, kdy odeslán byl v poselství „slavném" s děkanem pražským mistrem Řehořem a kanovníkem pražským Dětřichem k metropolitovi mohučskému, aby potvrdil volbu probošta Tobiáše z Benešova za biskupa. R. 1279 dne 5. ledna provázel zvoleného biskupa Tobiáše opět s děkanem Řehořem i kanov. Dětřichem na Moravu, kamž biskup Tobiáš jel pro potvrzení, k němuž olomoucký biskup Bruno metropolitou mohučským byl delegován, vrátil se s ním na to do Prahy a hned zas 21. února jel s biskupem v slavném průvodě předních členů pražské kapituly a biskupského dvora k svěcení, jehož se Tobiáši dostalo v Brně. — **Dětřich**, kanovník, jenž patřil patrně k nejpřednějším členům kapituly, byl účastníkem právě zmíněného poselství k mohučskému metropolitovi r. 1278 a r. 1279 oboji cesty zvoleného biskupa Tobiáše z Benešova na Moravu, jak výše bylo řečeno.[3])

17. **Bohumír**, kanovník a probošt týnský, také dne 21. února roku 1279 provázel biskupa Tobiáše na druhé cestě na Moravu k svěcení na kněze a biskupa se ubírajícího. Od r. 1279 až do r. 1283 připomíná se jako *probošt pražský* (Tomek). Počátek jeho proboštování nebyl radostný, anyť toho roku nadešly smutné časy poručnictví Oty Braniborského v Čechách, jichž nepřízeň plnou měrou, zvlášť za náměstka Otova, braniborského biskupa Eberharda, proboštství pražské zakusilo (fere tota possessio praepositurae Pragensis spoliata est")[4]) jak v Praze, tak i na statcích venkovských. Letopisec dí, že ve dvoře proboštově pobráno bylo přes 300 královských měřic[5]) obilí rozličného zrna; venku na statcích rozebrán všechen skot a koně, pobráno obilí, z domácí drůbeže a krmného prý ani zbla nezbylo (nec pilus, nec penna poterat inveniri"),[6]) ba po většině stavení proboštská v popel obrácena aneb alespoň rozebrána. Kroky, jež činil na záchranu proboštství děkan Řehoř u braniborského biskupa Eberharda, jak jsme vylíčili, minuly se účinkem a pokojnější časy nastaly až za náměstnické vlády biskupa pražského Tobiáše z Benešova.[7])

18. **Oldřich** jako kanovník provázel s ostatní stkvělou družinou r. 1279 dne 21. února zvol. biskupa pražsk. Tobiáše z Benešova na cestě do Moravy k posvěcení jeho na kněžství a biskupství, jež v Brně mu bylo uděleno.[8]) Od r. 1287—1301 připomíná se jako *pražský probošt*. — Pešina (Phosphor. 575) a Berghauer (Protomart. 147) dovolávajíce se rukopisných pramenů, kterých však

---

[1]) Tom. I. 380. 381. — [2]) Canon. str. 77. — [3]) Font. rer. boh. 336. 337, 338. — [4]) F. r. b II. 349. — [5]) Tato královská míra zvaná čtvrtně, kterou — jak výše za děkana Víta řečeno bylo — Václav I. r. 1249 kapitule pražské daroval s platy z ní plynoucími od kupujících neb prodávajích v Praze, byla tak pojmenována po obnovení všech m r a vah, jež r 1268 na rozkaz Přemysla Otakara II. se stalo; na potvrzení hodnověrnosti byly pak míry a váhy poznamenány znamením královským, »quod antea non fuerat«. (Font. r. b. II 300; Tomek I 324.) — [6]) l. c. 349. — [7]) viz výše. — [8]) F. r. boh. II. 338, srv. výše.

[illegible] Vasenburka, synem Vilé- [illegible] licenciatus [illegible] a konečně pro- [illegible] při daro- [illegible] z P. Ignáce k oltáři [illegible]

[illegible] z Pražic, bratr Bu- [illegible] pražském Budislava, jenž [illegible] kanovníku Troja- [illegible] r. [illegible] Tomeka. — [illegible] jak [illegible] z předních [illegible] biskupa pražského [illegible] kněze a biskupa, [illegible] mu jest jako [illegible] kan. [illegible] Diviš z Ypern [illegible] v oboru [illegible] sesa- [illegible] Zbeslav [illegible] druhé cesty bisk. [illegible] a právě tak i *kanovník* [illegible] Chvalen [illegible] se r. 1251 jakožto jeden [illegible] do velechramu [illegible] a vikářům bylo za [illegible] vstoupiti do [illegible] nemnohým vedle kan- [illegible] *pražský Onufej*, jenž [illegible] **Jan**, mistr římský [illegible] na vysokém učení r. 1284 [illegible] studium in curia Romana, za- [illegible] dlužno od studium [illegible] v Avignoně. Jest du- [illegible] mistr římský, jest týž *Jan* [illegible] z Tomka. — **Miloslav**, arci- [illegible] pražský, uvádí se roku 1287 [illegible] — [illegible] **Havel**, [illegible] římský, připomíná se r. 1288.

ároveň vyšehradský, a roku 1294 též vratislavský (Tomek); etech 1305—1311 jmenuje se *proboštem* pražským,[1]) zároveň 1306—1308 proboštem vyšehradským a tudíž kancléřem krá-ství Českého, konečně pak r. 1311 zvolen za *biskupa olomou-ko* (Tomek). Poněvadž pak příjmy biskupství olomouckého ne-ly dostatečny, udělil mu papež Kliment V. dovolení listem 8. dubna 1313, aby některé z dosavadních obročí směl ještě držeti.[2]) *Petr* Andělův zaměňován někdy býval s Petrem speltu (Aichspalter, Aspelter), o němž níže řeč bude a od něhož ře jej lišiti dlužno. — **Rapota**, doktor práv, arcijahen kou-ský okolo r. 1290;[3]) později jako arcijahen uvádí se od roku 7—1316;[4]) zemřel buď 1316 neb 1317. — **Rudolf**, kustos pražský, 290.[5]) — **Jan**, kanovník sakrista r. 1293 (Tomek).

Století XIV.

1. Na počátku století XIV. uvádějí se kanovníci pražští; **slav**, jenž byl r. 1300 farářem v Řečici a r. 1301 kustodem; **iáš**, r. 1301 arcijahen hradecký; **Michal**, roku 1301 arcijahen ěňský; **Mikuláš**, r. 1301 arcijahen boleslavský.

2. **Jan IV. z Dražic.** Pocházel ze starožitné a vzácné rodiny pánů **Dražic.** Děd jeho byl zmíněný výše Budislav, jenž ve stáří dav na kněze vysvětiti, stal se kanovníkem a posléze děkanem ituly pražské. Otec jeho Řehník[6]) z Litovic, který založil 264 hrad *Dražice* u Benátek, zemřel r. 1279, jsa královniným komořím. Jan stal se *kanovníkem pražským* a vyšehradským.[7])

Když zemřel r. 1301 biskup Řehoř z rodu pánů Zajíců z Wal-a, zvolila kapitula kanovníka Jana z Dražic za biskupa praž-ho, kterážto volba jak od duchovenstva, tak i od krále a lidu ostně byla uvítána. (... Johannes, canonicus Pragensis, filius mini Gregorii de Drassicz, in episcopum Pragensem a capitulo invocata Spiritus sancti gratia rite ac canonice eligitur).[8]) IV. z Dražic král Václavu II. byl asi velmi milý a veliké zni jeho se těšil, neboť Václav II. daroval nově zvolenému kupu drahocenný zlatý prsten se vzácným kamenem smaragdo-n v ceně 800 hřiven, jímž poprvé byl ozdoben Jan IV. při svěcení svém na biskupa, jehož se mu dostalo v neděli druhou ventní téhož roku 1301 ve velechrámě pražském (Donavitque ninus rex domino electo annulum aureum cum preciosissimo ide smaragdo pro DCCC marcis estimatum, cum quo fuit ab linatoro suo subarhatus); král sám z lesů svých obstaral na stinu o svěcení Janově zvěř, po svěcení provázel biskupa ke oru jeho, ba vzav před branou dvoru biskupského uzdu koně a IV. z Dražic, do brány jej uvedl za slov: Dominus custodiat

---

[1]) **Can.**: Arch. B. I, 6. n. 1., 2. i 3. — [2]) Tadra, Kanceláře, 4. — [3]) Lo-**h, Das St. Pauler Formular** str. 35 a 56 pozn. — [4]) Tom.; Tadra, Styky . — [5]) **Loserth, Das St. Pauler Form.** str. 35. — [6]) Filius domini Gregorii **Drazicz F. r. b. IV.** Frant. Praž. 366. — [7]) Prof. Aug. Sedláček v Ott. Sl. **id. d. VII. 948.** — [8]) Font. rer. b. IV. Ben. z Weitm. str. 464.

introitum tuum et exitum tuum ex hoc nunc et usque in saeculum." [1])

Radostné bylo tedy nastolení Janovo a všichni blaha mu přáli: skutečně pak Jan IV., jenž zavírá řadu biskupů na biskupském potomním arcibiskupském stolci pražském, jest z nejznamenitějších biskupů pražských. Letopisec František Pražský mluví o skutcích a činech jeho jako „saluberrimis omni laude dignissimis, quo (sic) nullus fecit suorum antecessorum." [2]) Za dvaačtyřicetileté doby biskupování svého vynikl v tak mnohém směru, že pominouce bližší líčení jeho účastenství v dějinách českých obecných,[3]) jen hlavními rysy se dotkneme památky jeho v církevním a kulturním ohledu.

Sotva že nastoupil, pozoroval mnohé nedostatky,[4]) jimiž církev česká strádala, a snažil se o jich odstranění. Zejména posud dály se mnohé zlořády od patronů, kteří sami dosazovali plebány a faráře bez ohledu na vrchnost duchovní, a tito na základě jejich ustanovení mše sv. sloužili a sv. svátostmi přisluhovali (nam tunc auctoritate suorum patronorum, quae in hoc facto non habebat vigorem, missas celebrabant et ecclesiastica sacramenta ministrabant). Že patroni nevybírali vždy právě nejlepších a nejvhodnějších duchovních pro tu kterou osadu, snadno lze si domysliti, a proto není divu, když letopisec František Pražský praví, že plebáni a správci kostelů byli jako námezdníci, ne jako pastýři, a proto ovšem spása duší svěřených nebyla jim věcí jedině nejdůležitější (. . . plebani et rectores ecclesiarum erant quasi mercenarii, non ut pastores, ex quo sequebatur ingens periculum animarum); [5]) ovšem, když patroni toho kněze, jenž jim ve všem nebyl po vůli, vypudili a *na dobu jednoho roku* zase jiného dosadili, nemohlo ani lépe býti (Si quis autem de plebanis patrono suo non obtemperavit, mox ab ecclesia fuit repulsus et alter iterum ad spacium unius anni *a festo sancti Gregorii usque ad sequens festum* fuit subrogatus.") Biskup vytýkal to pánům i králi, (ač panstvo k nápravě ochotným se neukazovalo; ba jeden z pánů,

k duchovenstvu světskému. I v letech následujících, ač i v politických událostech českých nemalé měl účastenství,[1]) nejen vystupoval proti rušitelům práv církevních, ale i dohlédal na zachovávání předepsané kázně mezi duchovenstvem svým, a tak se stávalo, že ti, kdož zaslouženě od něho byli trestáni aneb stíháni, odpláceli se biskupu Janu IV. jedni obviňováním z přízně k rozličným sektám bludařským, druzí zas mu vytýkali kacířství a neposlušnost k svaté stolici.[2])

Z těchto zločinův obžaloval pak r. 1318 biskupa Jana IV. z Dražic vyšehradský kanovník Jindřich ze Šumburka, rodem Němec z Durynk, u Apoštolské stolice, jejž biskup Jan sesadil z proboštství litoměřického, poněvadž nebyl původu manželského. (. . . Duringus Henricus spurius de Sonburch procuravit, quod venerabilis pater dominus Johannes quartus Pragensis episcopus XXVII. ad curiam fuit vocatus Romanam, tempore sanctissimi in Christo patris et domini, domini Johannis pape XXII, qui tunc in Auinione, civitate imperii, residebat).[3]) V Avignoně, kamž odebral se dne 9. května 1318, pobyl Jan IV. z Dražic po 11 let a mnoho bylo mu tam zakoušeti (multas sustinuit adversitates), avšak nevina jeho uznána zcela úplně a obdržev papežské požehnání, navrátil se do vlasti své, kdež od všeho duchovenstva, zvlášť kapituly pražské, i lidu dne 2. července r. 1329 slavně byl přijat. Za pobytu svého v Avignoně dospěl Jan IV. po příkladě Francouzů k vědomí národní hrdosti[4]) a poznal mnohé pokroky vzdělanosti románských národů, čehož k prospěchu vlasti své dobře využil po návratu do Čech, především se zaslouživ zbudováním českého prvního mostu kamenného v Roudnici, k jehož stavbě povolal mistra Viléma od římské kurie, poněvadž ani v Čechách ani v sousedních krajinách nebylo odborníků (et quia magistros ad tale opus peritos in regno Bohemiae nec in vicinis provinciis potuit reperire, unde misit ad curiam Romanam pro magistro Guilhemmo, optime in huiusmodi arte perito).[5]) Mistr Vilém přišel bez meškání ještě s třemi druhy a r. 1333 dne 24. srpna vloženy do základu mostu ostatky svatých a základní kámen byl požehnán. Zároveň dal biskup Jan vyučiti mistry české (. . . per alios artifices gentis nostrae, qui ab illis advenis complete fuerant informati)[6]) od mistra Viléma, kteří po té most sami dodělali, když byli mistři římští dva pilíře a jeden oblouk postavili.[7]) Mnoho kostelů vystavěl, kde před tím žádných nebylo, a sám posvětil, mezi nimiž nad jiné vyniká kostel a klášter v *Roudnici*, jehož základy položil za veliké slavnosti o třetí svátek svatodušní roku 1332,[8]) kterýž po osmi letech, když klášter byl dostavěn, r. 1340 dne 15. srpna na svátek nanebevzetí P. Marie „ke cti a slávě nejsv. Trojice a blahoslavené Panny Marie“ sám posvětil u vší nádheře. Klášter osadil řeholními kanovníky řádu

---

[1]) Palacký: Dějiny nár. čes. II. 1. 343, 348, 353, 405—418 atd. — [2]) Pary I. c. 436—437. Tomek, Děj. Prahy I. 505—507. — [3]) F. r. b. IV. 384. — Tuto zvl. projevil později ustanovením, že do kláštera roudnického jím založého jen ten přijat býti smí, kdo z obou rodičů českého jazyka pochází. Této listiny však nestvrdil r. 1349 papež Kliment V. — [5]) Font. r. b. IV. Frant. 385. — [6]) Ibid. — [7]) Ibid. — [8]) Ibid.

sv. Augustina,[1]) jimž v čelo postavil probošta, věnovav jim sve soukromé jmění i dědictví otcovské (... contulit et donavit bona sua patrimonialia et alia personaliter empta et acquisita intuitu personae).[2]) Letopisec František Pražský vřelými slovy líčí vý stavnost kostela i kláštera roudnického, jenž rovněž stkvostně ozdoben byl vším, co umění a dovednost doby té mohla skytnouti.[3] Byl-li kostel a klášter roudnický důkazem lásky, již biskup chova k Bohu, nezapomněl, že druhým přikázáním po této jest láska k bližnímu, která byla pohnutkou, že vedle mostu vystavěl špitá pro chudé v Roudnici, přiměřeným nadáním jej opatřil a augu stiniánskému proboštu dal ve správu.[4])

Zbožnými nadáními pamatoval neméně na stoličný chrám svůj, kdež — mimo bohaté dary bohoslužebných rouch, knih a mnohých nadání — založil r. 1340 „k slávě a cti svaté Trojice a tří svatých patronů" — patrně Víta, Václava a Vojtěcha — **nové tři prebendy kanovnické** („tres prebendas canonicorum in ecclesia sua Pragensi ad gloriam et honorem sancte Trinitatis et trium sanctorum patronorum solempniter creavit et devote, large quoque et habundanter providit, quod alii canonici in cottidianis distribucionibus et alii mistri ecclesie nullum penitus detrimentum perceperunt).[5]) Na zřízení těchto obročí vynaložil Jan IV. **1500** *hřiven* stříbra, a to, jak výslovně letopisec František Pražský připomíná, beze vší újmy biskupství pražského.[6]) Tři prebendy tyto také sám hned osadil, první uděliv *Pavlovi z Kladna*, bratru svého kancléře, druhou vikáři svému (vicario suo) *Buškovi z Brat kova*, třetí svému pokladníku (thesaurario suo) *Zdeslavovi*, arci jahnu horšovskému.[7])

Z mnoha staveb, jež podnikl, jmenujeme především dům bi skupský v Menším Městě pražském, jenž zevně stavbou kamen nou (venustissime reformavit),[8]) uvnitř malbami, erby a různými ná isy co nejpečlivěji okrášlil,[9]) dostavěl hrad dražický, ozdobil hrob sv. Vojtěcha a počal stavěti chrám sv. Jiljí v Praze, jehož dokončení však se nedočkal, neboť k roku 1371 praví letopisec

posledním biskupem pražským, a pochován byl blíže oltáře ylvestra,[1]) který kdysi sám založil a nadal.

Význam Jana IV. z Dražic po kulturní stránce vřele vylíčil K. B. Mádl v článku „Český mecén XIV. století" v XVIII. ku „Lumíru" z r. 1890 str. 3—5.

Pokud dlel biskup Jan IV. v Avignoně, řídili diecési *administátoři*, jimiž bývali kanovníci kathedrální kapituly pražské, hž se připomínají r. 1321 mistr Oldřich z Paběnic, scholastik ský; r. 1324 probošt pražský Hynek Berka z Dubé společně lřichem z Paběnic; r. 1325 Oldřich z Paběnic sám; r. 1326 áš, arcijahen pražský; r. 1328 Držislav, probošt pražský, bor, scholastik pražský, a Jindřich, probošt mělnický. Za biskuní Janova poprvé děje se v Čechách zmínka o *světicím bi-* jménem Přibislavovi (Przibislaus) z řádu minoritů, jenž biskupem sardonským (Satoranensis, Sadorensis).[2])

3. **Jindřich Sturmův**, jako kanovník připomíná se r. 1303—1305,[3]) erých letech byl též královským protonotářem pro Moravu.[4]) důvěrníkem krále Václava II., jenž jej ustanovil jedním ze vykonavatelů své poslední vůle.[5])

Matouš, syn Jana z Němčic, kanovník a probošt sadský, ií se roku 1304. Probošství sadského dostalo se mu u věku ɔt, kdy již zároveň byl kanovníkem pražským.[6])

4. **Oldřich z Paběnic.** (Ulricus de Pabyenycz,[7]) Ulriacus de ranicz.[8]) Pocházel z urozené rodiny[9]) (nobilis de Babyanicz is) a studoval ke konci XIII. století na učení pařížském, kdež osáhl titulu doktora dekretů; r. 1302 vypravil král Václav II. ora Oldřicha z Paběnic, tohoto roku již kanovníka pražského, o důvěrného radu, v čele znamenitého poselství do Anagnie peži Bonifáci VIII., aby u něho jednal ve prospěch krále, ího si nároky na trůn uherský, úmrtím Ondřeje III., posled- Arpadovce († 14. ledna 1301), uprázdněný. R. 1306 měl farní čí v Malíně u Kutné Hory; listem papežským z 13. ledna dostal dovolení, aby směl vedle farního obročí míti i jiné endy a poněvadž dosud nebyl posvěcen na kněze, uloženo aby do pěti let se dal posvětiti. Vedle toho byl ještě kaníkem olomouckým a vyšehradským. V letech 1307—1325 í se jako scholastik pražský. Ve zbraslavské kronice Petra rského se dočítáme, že velmi nepříznivě soudil o Jindřichu itanském, jenž po smrti Rudolfa Rakouského se stal králem; pak úsudek jako slova znamenité autority letopisec zaznává.[10]) V letech 1310—1313 vedle úřadu scholastika kathe-

---

[1]) l. c. Ben. z Weitm. str. 492 a 548. — [2]) F. r. b. IV. 336. 385. — [3]) To- l. 592. — [4]) Tadra: Kanceláře str. 4. — [5]) F. r. b. IV. str. 93. — [6]) Tom. l. — [7]) F. r. boh. IV. 417. — [8]) F. r. boh. IV. 486. — [9]) Ibid. 303. (Kron. l.) — [10]) Aliis vero pluribus viris sapientibus de electione Chorinthiani de per certa indicia prophetantibus honorabilis vir magister Ulricus, decreto- doctor, taliter loquebatur: »Si Chorinthianus iste in regno Bohemie profi- lebuerit aut manere de cetero, nunquam tantam habebo, sicut hactenus , fidem in clavibus ecclesie et ecclesiasticis sacramentis. Quomodo enim m prosperari aut proficere poterit, qui antequam natus necatus fuit spiri- excommunicationis gladio in matris sue utero usque in terciam et quartam acionem? et si proficeret, magnam irrogaret contumeliam sua prosperitas us et ecclesie sacramentis. F. r. b. IV. 128.

Když běželo o to, jakým způsobem měly by býti up
příjmy kapitule jako celku pod jménem obediencí plynou
rozdíl od prebend, které náležely jednotlivým kanovníkům
novila kapitula, aby v té příčině rozhodl biskup Jan IV. z
po uradě se scholastikem Oldřichem z Paběnic a arcijahne
římským Rapotou. Oldřich, jak v letopisech se dočítán
také jaksi druhým zakladatelem každodenní zpívané mše
B. Maria Virgine ve velechrámě pražském.[2]) Roku 132
s mistrem Tomášem, arcijahnem, na soudě královském jak
podali důkaz, že darování, které učinil Přibyslav z Břez
neplatné, poněvadž byl Přibyslav podjahnem; načež z
kralova darování to z desk zemských vymazáno [3]) Brz
složil své dustojnosti a vstoupil do cisterckého kláštera sedl
r. 1326, kde již ve čtvrtém roce pobytu svého klášterního
byl po smrti opata Bedřicha [4]) dne 3. února r. 1330 opatem
zadluženého kláštera sedleckého. (Isti domino Friderico s
in abbatis officium reverendus vir magister Ulricus, doct
cretorum, nobilis de Babyanicz dictus, quondam multarum
siarum canonicus, tunc monachus anno ingressionis suae a
nem Cisterciensem quarto presentibus sex abbatibus elec
nonice in crastino Purificationis beate Marie virginis in ab
qui invenit domum illam plus quam in *tribus millibus* ma
debitis obligatam.“ [5]) Než v třetím roce opatování svého
byl mrtvicí r. 1333, a nemoha choditi ani se pohybovati
smrti své r. 1334, byl nošen od sluhů na nosítkách; po
byl mezi ostatními opaty sedleckými. Dluhy kláštera z
opatování vzrostly na šest tisíc hřiven stříbra (. . . tertio ver
abbatie apoplexia percussus post annum plage sue resigna
gimen abbatie. Qui crebrescente infirmitate viribus des
motu et gressu privatus a famulis portabatur in sede ta
quod est mortuus et iuxta alios abbates in capitulo tumu
Opat Petr zbraslavský ukončil v letopise svém zprávu
Oldřichově vzpomínkou v pravdě křesťanskou, kterou i mu

5. V letech 1305—1311 jako *děkan* připomíná se **Jan**, který dříve jmenovaných kanovníků Janů by to býti mohl, těžko říci; yliť jmenováni výše (viz str. 40 a 41) r. 1290 *Jan* scholasticus, 1293 *Jan* sakrista a r. 1301 *Jan*, arcijahen pražský.

V době děkanování tohoto Jana dějí se zmínky o některých tatcích kapitule a kostelu pražskému náležejících: tak patřily *Větrušice a Sedlčice* v Žatecku r. 1305 kapitule; ve vsi *Dražkovicích* [1]) měl oltář Panny Marie v kostele pražském jakýsi statek, který mu odňal král Václav II. a r. 1305 nahradil na smrtelném oži podílem 2¼ kop ve *Vrbicích* u Poděbrad; k oltáři u hrobu v. Vojtěcha bylo učiněno již dávno nadání ve vsi *Trubíně* u Beouna; Václav II. dal Trubín městu Berounu a k oltáři hrobu svaého Vojtěcha za to vykázal ročních 11 hřiven v týchž *Vrbicích* Poděbrad. Rovněž r. 1305 učinil biskup Jan IV. z Dražic naání k oltáři sv. *Sylvestra* ve velechrámě pražském, kterýžto oltář ám postaviti dal ve vsi *Jesenicích* v Kouřimsku, již po otci zdědil; ikář proboštův Vojslav odkázal jakési dědictví v *Malešicích*, ovněž v Kouřimsku, pro kapli sv. Stanislava.[2]) R. 1310 dostal ěkan Jan od krále Václava II. pro děkanství pražské dům blíže aple Všech Svatých.[3]) Anniversarium jeho dle kanonu bývalo I. června.

Jan z Ostrova (de Schlackenwerth) připomíná se r. 1305 jako anovník pražský [4]) a doktor práv (dekretů), jenž názvu doktora nayl asi na některé universitě cizozemské (snad v Bononii).[5]) Před m od r. 1303—1305 uvádí se jako protonotář královský snad ro Moravu neb Polsko.[6]) Mimo to byl ještě kanovníkem olomoucým, krakovským a míšeňským.[7]) Národnosti byl německé, eboť když v Hnězdně r. 1300 proslovil krásné kázání latinské fed arcibiskupem tamním Petrem a králem Václavem II., arciskup, jenž Němcům nepřál, řekl králi: „iste optime predicasset, n non caninum caput et Theutunicus esset.[8]) Roku 1306 stal se *ixenským*, r. 1321 *bamberským* a r. 1324 *frisinským* biskupem. Nážel k předním důvěrníkům krále Václava II., jenž učinil jej jedním ě čtyř vykonavatelů své poslední vůle.[9]) Lásku bisk. Jana z Ostrova e králi Václavu poznáváme z toho, co opat Petr v letopise svém ypravuje o snu jeho po smrti Václava II., jenž, když ho oplaával, se mu zjevil, těše jej slovy: „O miser numquid tu mihi orthodoxe fidei libris non legisti sepius verba hec: Cum te conmptum putaveris, orieris ut lucifer et habebis fiduciam propota tibi spe et defossus securus dormies, requiesces nec erit, qui exterreat et deprecabuntur faciem tuam plurimi.“ Král slova tak jasně pronesl a biskup tak dychtivě poslouchal, že prodiv se zcela správně slova ta opakoval a nemoha ihned, odkud

---

[1]) Tomek praví: »Dražkovice nejistého položení« l. c. I. 375, 380; dosud leží metropolitní kapitule pražské dvůr Dražkovice v Plzeňsku (u Spáleného ořiči), který však s Dražkovicemi těmito totožný býti nemůže, poněvadž jest to vorec ojedinělý, který v majetek kapituly dostal se teprv r. 1749. — [2]) Tomek. 881. — [3]) Canon pg. 79 (dle libri Erectionum XI. ao. 1310.) — [4]) Tom. — Tadra, Styky str. 235. — [6]) Tadra, Kancel. str. 4. — [7]) Tadra, Styky str. 208. [8]) Font. r. b. IV. 82. Takto prý arcibisk. Petr hnězdenský Němcům přezdíval ěd.) — [9]) F. r. b. IV. str. 93; »Qui ejusdem regis semper exstitit capellanus milliarissimus . . .« l. c. str. 102.

by byla, se rozpomenouti, vzal konkordanci k ruce a nalezl, že d slovně vzata jsou z Jobovy knihy kapitoly jedenácté. Utěc tudíž v nich hledal, že král jisté spásy došel a mnichům v k štěře zbraslavském zprávu o snu tom podal, tak jak ji zbraslavsl opat Petr zaznamenal.[1])

6. **Jan Velišův**, kanovník, připomíná se r. 1305; měl dříve p bendu v Dražkovicích a později (r. 1305) ve Vrbicích. (Tome

Jan Pardův (Joannes Pardi), uvádí se r. 1305 v listině o z měně prebendy, kterou měl v *Sedlčicích*.[2]) Byl též proboštem l leslavským; anniversarium jeho bývalo 19. prosince.[3])

Hynek z Dubé, syn Hynka staršího Berky z Dubé, připomí se jako kanovník r. 1306, kdy jemu a otci jeho, tehdy purkra pražskému, král Václav II. daroval ves *Holešovice* k doživotní užívání.[4]) První zmínka o něm se děje r. 1278. Roku 1300 b v cizině (jsa kanovníkem) na studiích; r. 1320 stal se *probošt* pražským; při tom r. 1324 byl též administrátorem biskupst pražského společně se scholastikem Oldřichem z Paběnic. kd Jan IV. z Dražic dlel v Avignoně. Co se jmění proboštského Jana Velišova týče, postoupil r. 1320 král Jan záměnou k pr boštství kostela pražského ves *Hostouň* s dvorem a tvrzí, v *Dehnice*, ves *Ovence* s dvorem a poli na jedno popluží, s rybníke lukami a podacím kostela tamže, též tři dvory v *Bubnech*; avš z příslušenství vsi Ovence si vymínil král Jan výslovně *oboru kr lovskou* (ortus ferarum) s 12 jitry pole ode dávna k ní náleže cími pro hlídače téže obory.[5]) R. 1320, když vypukl spor me vyšehradskou kapitulou a osadníky týnskými v Praze, kteří up rali kapitule této právo k farnímu obroči v Týně, jež přivtěle bylo k děkanství vyšehradskému, měl po mnohých předchozí soudech dne 4. října zjednati narovnání pražský probošt Hyne Berka z Dubé; narovnání to však se nezdařilo.[6]) R. 1326 uvá se jeho jméno v listině o odpusteích.[7]) Roku 1327 stal se Hyne Berka biskupem olomouckým. Roku 1333 29. prosince zemř v Praze a pochován ve velechrámě pražském.[8])

želo obročí fary týnské, dosadili si sami nového faráře. Biskup an IV. z Dražic rozhodl svým delegovaným soudcem, břevnovským opatem Bavorem, ve prospěch děkanův, avšak když osadníci rozkazu biskupova neuposlechli a příjmy z obročí Držislavovi evrátili, žaloval děkan Držislav u papežské stolice, která k rozouzení delegovala opět opata břevnovského Bavora dne 1. května 1319. Soudu bylo doznati od osadníků mnohých průtahů, proti imž vytrvale bojoval děkan Držislav, až 8. července 1319 rozudkem arcijahna hradeckého *Havla*, náměstného soudce opatova, yl mu týnský kostel vrácen; poněvadž osadníci, vlastně jejich lnomocník vlivuplný staroměstský rychtář Frenclin Jakubův, osud odpírali, jednáno opět o vydání kostela týnského úmluvou řátelskou dne 4. října 1319, v níž rozhodnouti měl pražský proošt Hynek Berka z Dubé.[1]) Když ani tenkráte spor nevzal once, obrátil se děkan Držislav podruhé k papeži Janu XXII., enž 15. listopadu 1321 delegoval za soudce v příčině té opata nilevského *Ojíře*. Přelíčení stanoveno na první všední den po . září (narození Panny Marie) do kláštera zbraslavského. Po noém smlouvání docíleno v dubnu r. 1323 narovnání, dle něhož na říště měl Frenclin Jakubův neb dědici jeho navrhnouti dva duhovní, z nichž by děkan vyšehradský biskupovi pražskému jedoho jakožto stálého vikáře svého podal k potvrzení.[2]) R. 1327 tal se vyšehradský děkan Držislav *proboštem* pražským, v kteréž odnosti se připomíná až do r. 1338. V r. 1328 byl administráorem biskupství pražského, zároveň s pražským scholastikem Předborem a mělnickým proboštem Jindřichem.[3])

R. 1328 dne 21. dubna učinil Držislav smlouvu s ostatní kaitulou, podle které místo dosavadních platů a dávek, z jmění roboštského kapitule plynoucích, po dobu proboštování svého měl platiti ročně 100 hřiven stříbra, splatných dvakráte do roka, sv. Jiří a o sv. Havle; čtyřikrát do roka: na svátky sv. paronů sv. Víta, sv. Václava, sv. Vojtěcha a o výročí posvěcení hrámu měl dáti slavný oběd anebo za každý oběd vyplatiti sedm cop grošů; každému kanovníku měl dáti na kožíšek půl kopy a a kapí tři věrduňky (tři čtvrti hřivny); posléze měl jakési porinnosti, plynoucí z „obvyklé služebnosti", váznoucí na proboštkém statku v *Tryskovicích*, avšak jaká to služebnost byla, dnes nevíme. Zmíněné Tryskovice, bývalou tvrz u Třeboratic v Kouřimsku, prodal probošt Držislav a r. 1328 koupil v Rakovnicku *Tuchlovice* u Kladna.[4]) R. 1333 dne 18. června vykázal oltářníkovi svatého Kosmy a Damiana ve velechrámě pražském roční 1½ kopy ze zmíněného statku Tuchlovic.[5]) R. 1338 připomíná se ještě v listě o narovnání mezi kapitulou pražskou a konventem ředleckým.[6])

R. 1318 uvádí se **Karel**, arcijahen bechyňský (Carolus archidiaconus Bechinensis in ecclesia Pragensi), jako nejvyšší písař ěsk zemských. R. 1316 byl rozhodčím v rozepři, která týkala ě řádu johannitů v Strakonicích. V záležitosti té vydal listinu

[1]) Srv. výše. — [2]) Tom. I. 391—393 — [3]) Tomek I. 525. — [4]) Archiv 1338. Tomek I. 372. 373. — [5]) Canon: Archiv. F. III. 1. — [6]) Can.: Arch. 2. 8.

dne 7. prosince 1316, avšak tehdy ještě nejvyšším písařem se ne jmenuje.[1])

Walter, kanovník a scholastik pražský, připomíná se r. 1318. V kronice zbraslavské Petra Žitavského uvádí se roku 1294 „Honorabilis dominus Waltherus, Wischegradensis scholasticus et Pragensis canonicus“;[2]) jako kanovník vyšehradský vyskytuje se Walter roku 1300[3]) a jako *scholastik pražský* roku 1318; zemře 28. února 1323.[4]) (Tomek.)

Jan, poboční syn krále Václava II., uvádí se v r. 1318—131 jako protonotář královské kanceláře, kanovník pražský, olomoucký a vyšehradský;[5]) od r. 1310 připomíná se jako probošt vyšehradský (Tomek); r. 1322 dne 21. července následkem neshod s králem Janem byl zbaven beneficií svých, které však brzy v době asi dvou neb tří let mu byly vráceny. (Tomek.) R. 1333 byl kanovníkem pražským, olomouckým, řezenským a bamberským i proboštem vyšehradským a dne 30. dubna 1333 obdržel papežskou provisi na faru v Malíně u Kutné Hory. Téhož r. 1333 žaloval u apoštolské stolice, že probošt pražský Drslav (neb Držislav)[6]) prodal některé zboží proboštské. Papež Jan XXII. nařídil biskupu pražskému, Janu IV. z Dražic, aby záležitost tu vyšetřil.[7])

8. *Mistr* **Tomáš** *Blažejův z Prahy* (Thomas quondam Blasii de Praga), kanovník sadský a děkan boleslavský, obdržel 25. května r. 1319 provisi na arcijahenství pražské, uprázdněné po kanovníku a arcijahnovi Držislavovi,[8]) jenž se stal děkanem na Vyšehradě.[9]) R. 1320 byl jakožto znalec povolán zároveň s mistrem Oldřichem z Paběnic,[9]) aby rozhodl o neplatnosti darování Přibislava z Březně, jenž jsa subdiakonem, proti právu učinil jakési darování a které po nálezu zmíněných mistrů rozkazem královským z desk zemských bylo vymazáno.[10]) R. 1326 byl administrátorem biskupství pražského za nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic. R. 132 dne 27. října dostalo se mu papežské provise na kanovnictví pražské; jako arcijahen a kaplan papežský připomíná se rovněž r. 1331.[11]) V letech 1332—1334 jmenuje se jako kancléř biskupa Jana a zároveň kaplan papežský (papae capellanus, protonotarius Johannis episcopi).[12]) R. 1339 uvádí se dne 22. února v listě kapitulním o povýšení kaple Všech Svatých na kollegiátní (Thomas archidiaconus),[13]) téhož roku 1339 byl officiálem biskupským (Tomek.)

R. 1334 připomíná se mistr *Tomáš Čech*.[14]) (Thomas de Bohemia, magister Parisiensis), kanovník pražský a kaplan papeže Benedikta XII.; zdá se, že jest to týž arcijahen, mistr Tomáš Blažejův z Prahy.

R. 1320 uvádí se: kanovník **Hartleb** a kanovník **Tobiáš**, jen také r. 1327 se jmenuje s přídavkem »z Benešova«.[15])

[1]) Tadra, Kanceláře a písaři str. 98. — [2]) F. r. b. IV. 64. — [3]) Ibid. po znám. (ex: Reg. Bohem. II. str. 800.) — [4]) Tadra, Kanceláře str. 14. — [5]) Srv. výše. — [6]) Archiv. vatik. — [7]) Srv. výše. — [8]) Arch. vatik. — [9]) Srv. výše. — [10]) Tadra, Kanceláře a písaři str. 90. — [11]) Tadra, Canceli, Arnestu str. 47 (212). — [12]) Tadra, Kanc. a pis. 122. — [13]) Arch. vatik. — [14]) Tadra, Styky 24 — [15]) Tomek I. 592.

Havel, arcijahen hradecký, uvádí se v letech 1320—1338 Tomek). R. 1320 dne 2. ledna ustanovil jej Bavor, opat břevnovský, jenž delegován byl apoštolskou stolicí za soudce ve sporu kapituly vyšehradské s osadníky týnskými v Praze,[1]) soudcem místo sebe. V záležitosti této vydal arcijahen listinu se svou pečetí a podpisem „Gallus archidiaconus Gradicensis".[2]) R. 1336 byl biskupským officiálem. (Tomek.)

R. 1320 připomíná se mistr **Volklin** (Tomek), jenž studoval v Bononii, jsa při tom kanovníkem pražským („Volquinus"); roku 1322 byl na učení bononském Volquin vedle Markvarta de Randekke prokurátorem „národa německého"; avšak nelze říci s jistotou, byl-li tímto prokurátorem Volquin kanovník anebo Volchinus z Míšně, farář v Hradišti z diecése olomoucké, jenž také tou dobou (r. 1317) se jmenuje na učení bononském.[3]) R. 1328 dne 11. října obdržel *Volquinus de Belgern*, arcijahen plzeňský in ecclesia Pragensi archidiaconus Pilsnensis), zároveň kanovník vyšehradský a mělnický, provisi papežskou na kanovnictví *řezenské*, ale měl se vzdáti arcijahenství plzeňského.[4])

Bohuta, *Bohuslav* či *Bušek* (Busco, Bohuta), kanovník pražský v letech 1322—1351,[5]) při tom se jmenuje r. 1331,[6]) pak 1344 až 1351 arcijahnem kouřimským (Tomek) a v letech 1346—1350 kancléřem arcibiskupa Arnošta z Pardubic.

Jindřich z Gorsu (Henricus de Gors), probošt mělnický, dostal ohledem na přímluvu francouzských manželů královských, Karla IV. a Marie (consideratione Caroli regis et Mariae reginae Franciae), papežskou provisi na kanovnictví pražské dne 19. prosince 1325, při čemž mohl podržeti proboštství mělnické a jakýsi důchod, který již měl při velechrámě pražském („non obstante praepositura Melnicensis et obedientia Pragensis ecclesiae").[7]) R. 1328 byl v době nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic administrátorem biskupství pražského.[8]) Kanovníkem jmenuje se až do r. 1341, kdy se stal *proboštem* pražským. V téže době v letech 1341—1343 byl kancléřem markraběte Karla, jenž r. 1343 v listě svém ze 14. července jej nazývá: „D. Henricus prepositus Pragensis, summus cancellarius noster". R. 1346 jmenuje se však kancléřem Mikuláš z Brna, jenž již před Jindřichem z Gorsu býval kancléřem Karlovým, tak že Jindřich jen krátkou dobu zastával úřad kancléřský.[9]) R. 1341 dne 23. října uvádí se jako zvolený probošt pražský, v kteréž hodnosti pak se připomíná až do r. 1348 (Tomek). Jméno „de Gors" měl možná odtud, že byl nad farářem v Garsu[10]) v Dolních Rakousích.

9. Mistr **Heřman** z Čech (Hermannus de Boemia, Hermannus de Praga) uvádí se r. 1324 jako kaplan papeže Jana XXII. a kanovník pražský (v listě z 29. června r. 1324), jenž byl též auditorem papežským; rovněž připomíná se roku 1325 (25. října), r. 1329 též jako kanovník vyšehradský a řezenský,[11]) r. 1330:

---

[1]) Srv. výše u kan. Držislava. — [2]) Tadra, Kanceláře a pís. str. 231. [3]) Tadra, Styky str. 259. — [4]) Ibid. 181, Archiv. vatik. — [5]) Tomek V. 121. — [6]) Tadra, Cancell. Arnesti 472. Tadra, Kancel. a pís. 122. — [7]) Tadra, Styky 260; Archiv vat. — [8]) Srv. výše. — [9]) Tadra, Kanc. a pís. 25. — [10]) Tadra, Styky 260 pozn. — [11]) Tadra: Styky 105. Arch. vatik.

dne 7. prosince 1316, avšak tehdy ještě nejvyšším písařem se nejmenuje.[1])

Walter, kanovník a scholastik pražský, připomíná se r. 1318. V kronice zbraslavské Petra Žitavského uvádí se roku 1294: „Honorabilis dominus Waltherus, Wischegradensis scholasticus et Pragensis canonicus“;[2]) jako kanovník vyšehradský vyskytuje se Walter roku 1300[3]) a jako *scholastik pražský* roku 1318; zemřel 28. února 1323.[4]) (Tomek.)

Jan, poboční syn krále Václava II., uvádí se v r. 1318—1319 jako protonotář královské kanceláře, kanovník pražský, olomoucký a vyšehradský;[5]) od r. 1310 připomíná se jako probošt vyšehradský (Tomek); r. 1322 dne 21. července následkem neshod s králem Janem byl zbaven beneficií svých, které však brzy v době asi dvou neb tří let mu byly vráceny. (Tomek.) R. 1333 byl kanovníkem pražským, olomouckým, řezenským a bamberským i proboštem vyšehradským a dne 30. dubna 1333 obdržel papežskou provisi na faru v Malíně u Kutné Hory. Téhož r. 1333 žaloval u apoštolské stolice, že probošt pražský Drslav (neb Držislav)[6]) prodal některé zboží proboštské. Papež Jan XXII. nařídil biskupu pražskému, Janu IV. z Dražic, aby záležitost tu vyšetřil.[7])

8. *Mistr* **Tomáš** *Blažejův z Prahy* (Thomas quondam Blasii de Praga), kanovník sadský a děkan boleslavský, obdržel 25. května r. 1319 provisi na arcijahenství pražské, uprázdněné po kanovníku a arcijahnovi Držislavovi,[7]) jenž se stal děkanem na Vyšehradě.[8]) R. 1320 byl jakožto znalec povolán zároveň s mistrem Oldřichem z Paběnic,[9]) aby rozhodl o neplatnosti darování Přibislava z Březně, jenž jsa subdiakonem, proti právu učinil jakési darování a které po nálezu zmíněných mistrů rozkazem královským z desk zemských bylo vymazáno.[10]) R. 1326 byl administrátorem biskupství pražského za nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic. R. 1327 dne 27. října dostalo se mu papežské provise na kanovnictví pražské; jako arcijahen a kaplan papežský připomíná se rovněž r. 1331.[11]) V letech 1332—1334 jmenuje se jako kancléř biskupa Jana a zároveň kaplan papežský (papae capellanus, protonotarius Johannis episcopi).[12]) R. 1339 uvádí se dne 22. února v listě kapitulním o povýšení kaple Všech Svatých na kollegiátní (Thomas archidiaconus),[13]) téhož roku 1339 byl officiálem biskupským. (Tomek.)

R. 1334 připomíná se mistr *Tomáš Čech*,[14]) (Thomas de Bohemia, magister Parisiensis), kanovník pražský a kaplan papeže Benedikta XII.; zdá se, že jest to týž arcijahen, mistr Tomáš Blažejův z Prahy.

R. 1320 uvádí se: kanovník **Hartleb** a kanovník **Tobiáš**, jenž také r. 1327 se jmenuje s přídavkem »z Benešova«.[15])

[1]) Tadra, Kanceláře a písaři str. 98. — [2]) F. r. b. IV. 61. — [3]) Ibid. poznám. (ex: Reg. Bohem. II. str. 800.) — [4]) Tadra, Kanceláře str. 14. — [5]) Srv. výše. — [6]) Archiv. vatik. — [7]) Srv. výše. — [8]) Arch. vatik. — [9]) Srov. výše. — [10]) Tadra, Kanceláře a písaři str. 90. — [11]) Tadra, Cancell. Arnesti str. 47[illegible] (212). — [12]) Tadra, Kanc. a pís. 122. — [13]) Arch. vatik. — [14]) Tadra, Styky 21[illegible]. — [15]) Tomek I. 592.

Havel, arcijahen hradecký, uvádí se v letech 1320—1338 (Tomek). R. 1320 dne 2. ledna ustanovil jej Bavor, opat břevnovský, jenž delegován byl apoštolskou stolicí za soudce ve sporu kapituly vyšehradské s osadníky týnskými v Praze,[1]) soudcem místo sebe. V záležitosti této vydal arcijahen listinu se svou pečetí a podpisem „Gallus archidiaconus Gradicensis".[2]) R. 1336 byl biskupským officiálem. (Tomek.)

R. 1320 připomíná se mistr **Volklin** (Tomek), jenž studoval v Bononii, jsa při tom kanovníkem pražským („Volquinus"); roku 1322 byl na učení bononském Volquin vedle Markvarta de Randekke prokurátorem „národa německého"; avšak nelze říci s jistotou, byl-li tímto prokurátorem Volquin kanovník anebo Volchinus z Míšně, farář v Hradišti z diecése olomoucké, jenž také tou dobou (r. 1317) se jmenuje na učení bononském.[3]) R. 1328 dne 11. října obdržel *Volquinus de Belgern*, arcijahen plzeňský (in ecclesia Pragensi archidiaconus Pilsnensis), zároveň kanovník vyšehradský a mělnický, provisi papežskou na kanovnictví *řezenské*, ale měl se vzdáti arcijahenství plzeňského.[4])

Bohuta, *Bohuslav* či *Bušek* (Busco, Bohuta), kanovník pražský v letech 1322—1351,[5]) při tom se jmenuje r. 1331,[6]) pak 1344 až 1351 arcijahnem kouřimským (Tomek) a v letech 1346—1350 kancléřem arcibiskupa Arnošta z Pardubic.

Jindřich z Gorsu (Henricus de Gors), probošt mělnický, dostal ohledem na přímluvu francouzských manželů královských, Karla IV. a Marie (consideratione Caroli regis et Mariae reginae Franciae), papežskou provisi na kanovnictví pražské dne 19. prosince 1325, při čemž mohl podržeti proboštství mělnické a jakýsi důchod, který již měl při velechrámě pražském („non obstante praepositura Melnicensis et obedientia Pragensis ecclesiae").[7]) R. 1328 byl v době nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic administrátorem biskupství pražského.[8]) Kanovníkem jmenuje se až do r. 1341, kdy se stal *proboštem* pražským. V téže době v letech 1341—1343 byl kancléřem markraběte Karla, jenž r. 1343 v listě svém ze 14. července jej nazývá: „D. Henricus prepositus Pragensis, summus cancellarius noster". R. 1346 jmenuje se však kancléřem Mikuláš z Brna, jenž již před Jindřichem z Gorsu býval kancléřem Karlovým, tak že Jindřich jen krátkou dobu zastával úřad kancléřský.[9]) R. 1341 dne 23. října uvádí se jako zvolený probošt pražský, v kteréž hodnosti pak se připomíná až do r. 1348 (Tomek). Jméno „de Gors" měl možná odtud, že byl snad farářem v Garsu[10]) v Dolních Rakousích.

9. Mistr **Heřman** z Čech (Hermannus de Boemia, Hermannus de Praga) uvádí se r. 1324 jako kaplan papeže Jana XXII. a kanovník pražský (v listě z 29. června r. 1324), jenž byl též auditorem papežským; rovněž připomíná se roku 1325 (25. října), r. 1329 též jako kanovník vyšehradský a řezenský,[11]) r. 1330:

---

[1]) Srv. výše u kan. Držislava. — [2]) Tadra, Kancelář a pís. str. 231. [3]) Tadra, Styky str. 259. — [4]) Ibid. 181, Archiv. vatik. — [5]) Tomek V. 121. — [6]) Tadra, Cancell. Arnesti 472. Tadra, Kancel. a pís. 122. — [7]) Tadra, Styky 260; Archiv vat. — [8]) Srv. výše. — [9]) Tadra, Kanc. a pís. 25. — [10]) Tadra, Styky 169 pozn. — [11]) Tadra: Styky 105. Arch. vatik.

mistr Heřman z Prahy, in utroque jure peritus", kanovník vyš hradský a pražský,[1]) r. 1333 (27. unora) „Hermannus de Praga kanovník pražský, 1337 (12. června), „magister Hermannus Praga capellanus pp. Benedicti canonicus Pragensis."[2]) R. 13 dne 3. prosince jako auditor papežský a *kanovník kustos pražsk* jmenován byl od papeže biskupem varmijským (Ermeland); jel místo v Praze obdržel r. 1342 Tobiáš z Ústupenic.[3]) Na bisku posvěcen byl 19. dubna r. 1338. Zemřel dne 31. prosince 1349.

Jako děkanové kapitulní připomínají se v době této **Vojst** (před rokem 1326) a **Boleslav** roku 1324. (Tomek.)

R. 1325 v březnu obdržel papežskou provisi na kanovnict pražské **Menhard Mikulášův**, jenž na žádost krále Jana od ka tuly pražské již přijat byl a mimo to jakési obročí měl v Br u kaple sv. Prokopa a v Přerově u sv. Vavřince (Meinhard Nicolai consideracione Johannis regis Bohemiae a capitulo Pr gensi jam receptus de canonicatu Pragensi providetur non obstan capella s. Procopii in Bruna et s. Laurentii in Prerow).[3]) Tom ve svém seznamě kanovníků svatovítských uvádí kanovni Menharta před r. 1336; zdali to je týž Menhart Mikulášův, n možno říci.

Mikuláš *Janův z Prahy*, scholastik a kanovník boleslavsk obdržel r. 1325 dne 6. září provisi na kanovnictví pražské.[4]) B též přijat od kapituly vyšehradské za kanovníka.

R. 1326 dne 18. dubna obdržel **Habart** *z Dubé* provisi pape skou na kanovnictví a obročí pražského velechrámu; téhož rol 1326 podobně obdrželi papežskou provisi na kanonikát pražsk **Jindřich** *ze Svančova* (de Swanczow?) dne 25. srpna, **Jan** *ze Str berka*, jenž byl farářem v diecési míšeňské, dne 1. září a **Vác** syn Mikuláše, vévody opavského, kanovník mající tou dobou pr bendu vyšehradskou.[5])

10. **Mikuláš Efficax z Lucemburka**, (Nicolaus dictus Effic de Lucemburgo), byl v letech 1326—1345 notářem královský (notarius, notarius secretarius, secretarius) a r. 1326 obdržel liste

ıdské (non obstante, quod in Pragensi et in Melnicensi ecclesiis anonicatus obtines). Téhož r. 1342 byl s pražským děkanem .rnoštem z Pardubic poslem královským u dvora papežského; o druhé konal cestu ke dvoru papežskému roku 1344, jsa ároveň s kanovníkem pražským, Mikulášem Hostislavovým Horažďovic, poslem Arnošta z Pardubic, jemuž přinesli list apežský dne 24. srpna roku 1344 v Avignoně datovaný a palum arcibiskupské. Roku 1345 byl opět poslem královským ke voru papežskému s olomouckým děkanem Mikulášem Lúčkovým Brna (též kanovníkem pražským);[1]) dne 5. listopadu 1345 poal papeži jakousi supliku, v níž se jmenuje „Nicolaus de Lucemurgo, prepositus Sacensis, secretarius regis Johannis".[2]) Po čtvrté idíme jej s poselstvím královským ke dvoru papežskému se bírati r. 1347. Posly tehdáž ještě byli probošt bamberský Marvart a Mikuláš, kanovník vyšehradský.[3]) Příbuzné měl ve flanerském městě Cisoing (Cisona).[4]) R. 1349 dne 5. prosince uvádí e již jako zemřelý a proboštství v Sadské obdržel po něm Guido, ardinál sv. Cecilie („vacantem per obitum Nicolai de Lucemburg).

R. 1327 připomínají se tito kanovníci pražští: **Bartoloměj. an, Jan, Jan, Walther, Jan, Jindřich** (jiný než Jindřich kanovník probošt mělnický zvaný z Corsu)[5]) a **Jindřich**, arcijahen kouimský."[6])

Jindřich, děkan pražský, jenž v letech 1327—1328 se připoíná. R. 1327 uvádí se v generálních statutech (statutum genealе) kathedrální kapituly pražské:[7]) r. 1328 jmenuje se mimo né[8]) ve fundační listině kanovníka sakristy Vlka[9]) a r. 1331 listě biskupa Jana o hradě Hoštýně.[10]) Dle Pešiny zemřel . 1333 dne 19. října.[11])

Předbor připomíná se jako scholastikus pražský r. 1527—1337. . 1327 uvádí se v generálních stanovách kapitulních;[12]) r. 1328 yl s proboštem Držislavem a kanovníkem Jindřichem, proboštem ıělnickým, administrátorem biskupství pražského za nepřítomosti biskupa Jana IV. z Dražic tou dobou v Avignoně dlícího;[13]) 1333 byl *místoděkanem*; jako *děkan* připomíná se r. 1338[14]) r. 1339 dne 22. února v listině kapituly pražské, týkající se ovýšení kaple Všech Svatých za kollegiátní, kde se uvádějí: Joannes episcopus, *Przedbor decanus*, Thomas archidiaconus, lichael scholasticus et totum capitulum."[15]) R. 1340 za jeho děanování založil biskup Jan IV. z Dražic nové tři prebendy kaovnické, jak jsme se výše u Jana IV. z Dražic zmínili. Tím ostoupil počet všech prebend (i s proboštem a děkanem) na 29. .. 1341 dne 28. března připomíná se jako *probošt* pražský v listě koupi městečka Očíkov.[16]) Vykonavateli testamentu Předbova jmenují se r. 1346 3. ledna Arnošt, arcibiskup pražský, a Verner, kanovník pražský, kteří jeho jménem tohoto roku na-

---

[1]) Srv. níže. Tadra. Styky 89, 101. — [2]) Tadra: Kanceláře 15 — [3]) Tadra, yky 101. — [4]) Tadra: Kanceláře 15 — [5]) Srv. výše. — [6]) Tomek I. 592. 593. — [7]) Canon: Arch. C. III. 1. 8. — [8]) Can.: Arch. C. III. 1. 10 a 11 (o gener. statech kapitul.). — [9]) ibid. C. III. 2. 1. a F. IV. 1. 1. — [10]) ibid. C III. 3. 4. — [11]) Phosph. str. 609. — [12]) Can.: Arch. C. III. 1. 10. — [13]) srv. výše. — [14]) Tom. 589. Can.: Arch. C III. 2. 8. (v listě o narovnání mezi kapitulou a klášterem dleckým). — [15]) Arch. vatik. — [16]) Can. C. III. 3. 2.

dal anniversarium ze statku zakoupeného v *Hyrlcu* (?). Jeho synovec Zaviš, klerik (clericus Bicenonis de Raczinaves), studoval v Bolonii.

11. **Tobiáš** z *Ústupenic*, syn Janův (quondam Janconis de Ustupenicz).[1] Jako scholasticus vyšehradský jmenuje se od r. 1323—1343, požívaje v této hodnosti důchody z prebendy v Heřmanově Městci (r. 1324).[2] Při tom uvádí jej Tomek jako *kustoda* pražského v letech 1327—1343. R. 1331 dne 21. února obdržel papežskou provisi na kanovnictví pražské ohledem na přímluvu krále Jana. Z tohoto listu se též dovídáme, že byl kanovníkem-scholastikem vyšehradským a kanovníkem týnským, že měl obedience ve Vruticích (?) a v Královicích a důchod z jakési zahrady či štěpnice, za kterýž důchod měl jisté povinnosti při pražském velechrámě a kostele vyšehradském („de canonicatu Pragensi providetur consideratione Johannis regis non obstante, quod in Wruticz (?) et in Kralowicz obediencias et quoddam pomerium sive ortum, pro quo certa servicia facere se asserat, in eisdem Pragensi et Wissegradensi ecclesiis obtinet").[3] R. 1341 uvádí se jako svědek v listě krále Jana;[4] r. 1342 dne 1. června obdržel provisi na *kustodství pražského* velechrámu po kanovníku kustodovi mistru Heřmanu z Prahy, jenž r. 1337 od papeže jmenován byl biskupem varmijským.[5] („Thobias quondam Janconis de Ustupenicz providetur de *custodia* ecclesiae Pragensis vacante per promotionem Hermanni ad episcopatum Warmiensem.")[6] R. 1343 dne 10. března dostalo se mu provise papežské na děkanství pražské, kteréž se uprázdnilo po Arnoštovi z Pardubic, jenž se stal biskupem pražským.[7] Téhož roku 1344 dne 19. května dán byl děkanu Tobiáši z Ústupenic svědčící list papežský, v němž si apoštolská stolice vyhradila jednoroční užitky všech obročí, která by se v určité době při kapitule pražské uprázdnila.[8] Dle Pešiny[10] zemřel r. 1346 dne 15. května, v kterýž den také výroční den jeho úmrtí býval slaven.

[illegible]

ensis) obdržel r. 1328 dne 9. ledna provisi papežskou na kanonikát pražský, moha si podržeti obě dosavadní kanovnická obročí non obstante canonicatu Wissegradensi et Herbipolensi).[1]) Jako kanovník pražský uvádí se r. 1341—1349. V letech 1343—1369 připomíná se jako kanovník pražský též **Šimon**, *farář v Jičíně*. Tomek toho Šimona, faráře z Jičína, rozlišuje od Šimona z Würzburka. R. 1349 v listině archivu kapitulního jmenuje se: „Simon le Giczin, canonicus".[2])

Šebastian Vítkův, arcijahen boleslavský v kostele pražském, dostal r. 1328 dne 10. července papežskou provisi na kanovnictví vyšehradské; jako kanovník pražský a arcijahen boleslavský uvádí se dále v letech 1331—1344.

R. 1329 uvádí se jako zemřelý **Bruno**, arcijahen bílinský, na jehož místo dosazen Děpolt Jindřichův, kanovník v Sadské.[3])

12. **Děpolt Jindřichův** (Dypoldus), kanovník v Sadské, obdržel r. 1329 dne 15. dubna papežskou provisi na arcijahenství bílinské, uprázdněné smrtí arcijahna Brunona. Na toto arcijahenství však měl též provisi Oneš Zdislavův z Tehova, který proti jmenování Děpoltovu podal u papežské stolice odvolání. Poněvadž provise Děpoltova byla dána, „nehledě k tomu, že Oneš z Tehova arcijahenství bílinského se zmocnil" („licet Onsso de Thehow vigore cuiusdam gratiae illud desinet occupatum"),[4]) byl Děpolt v arcijahenství uveden („ad archidiaconatum Bilinensem in ecclesia Pragensi inducitur vacantem per mortem Brunonis, licet Onsso Sdislai de Theow dictum archidiaconatum occupavit."[5])

Jako arcijahen bílinský uvádí se též r. 1331 (Dypoldus Beynensis archidiac.).[6]) — Jako arcijahen žatecký jmenuje se kanovník pražský *Děpolt* v letech 1353—1362.[7]) Zdali je to týž Děpolt Jindřichův, těžko říci. Též se jmenuje arcijahen plzeňský *Děpolt* roku 1359.[8])

R. 1329 dne 23. září dostal papežskou provisi na kanonikát pražský **Mikuláš** Jindřicha Mělnického, měšťana pražského, jenž studoval právo církevní na vysokém učení při dvoře římském („studens in jure canonico in Curia Romana), ač mu bylo teprve 17 neb 18 let. Roku 1352 dne 6. července uvádí se již jako zemřelý a kanovnictví pražské, jeho smrtí uprázdněné, obdržel Albert ze Sternberka.[9])

Oneš *z Tehova*, syn Zdislavův, r. 1329 měl v držení na základě jakési provise arcijahenství bílinské („licet Onsso de Thehow vigore cuiusdam gratiae illud detinet occupatum"), které však uděleno bylo Děpoltu Jindřichovu, kanovníku sadskému, též papežskou provisí. R. 1332 dne 16. října obdržel provisi na kanovnictví pražské, při čemž byl již kanovníkem vyšehradským. V záležitosti svého práva na arcijahenství bílinské vedl při u stolice papežské, ale hodnosti té dlouho dosíci nemohl, ač papež rozhodl v jeho prospěch[10]). Avšak později dle všeho dosáhl arcijahenství bílinského, neboť jako arcijahen bílinský se uvádí

---

[1]) Arch. vatik. — [2]) Canon: Arch. F. III. 1. 3. — [3]) Archiv vatik. srov. níže. — [4]) Arch. vatik. — [5]) Ibid. — [6]) Tadra, Cancell. Arnesti 212 (478) pozn. — [7]) Tomek V. 117. — [8]) Ibid. srv. níže. — [9]) Viz níže. — Archiv vatik. — Tadra, Styky str. 274. — [10]) Srovnej výše. — Arch. vatik.

Michael

Michal Hodislavuv, clerici

sv. Jana Křtitele v

oří při kapli v Svojšíně v pražské diecési (non obstante ca-
la in Swoyssin Prag. dioeces.); r. 1335 připomíná se jako ka-
ník pražský v listě papežském ze dne 5. října, kdy obdržel
visi na kustodství vyšehradské, uprázdněné úmrtím kustoda
inharda.[1]) Jako kustos vyšehradský uvádí se v letech 1340 až
5 (Tomek). R. 1357 byl již mrtev, neboť toho roku dostal po
n uprázdněné kustodství vyšehradské mistr Olen Přibislavův
dlochovic.[2])

Před rokem 1335 byl kanovníkem pražským **Matěj**, probošt
ský, neboť r. 1335 dne 29. září obdržel kanovnictví i prebendu
něm uprázdněnou **Mikuláš** *z Brna*, kanovník olomoucký.[3])
lze říci, byl-li tento Mikuláš z Brna totožný s olomouckým dě-
em *Mikulášem Luckovým z Brna*, jenž dostal provisi na ka-
nictví pražské r. 1345 dne 26. října a o němž níže se děje zmínka.

Bartoloměj *Jarlochův* (Gerlachův), kanovník v Sadské, ob-
el dne 29. července 1335 provisi na kanovnictví pražské.[4])
to kanovník pražský připomíná se v letech 1336—1353, při
i do roku 1343 jako kanovník sadský a od r. 1344—1353 jako
an u sv. Jiljí.[5])

Jenec Závišův *z Újezda* („Genzo natus nobilis"), jenž dědictví
l v Albrechticích, obdržel dne 2. prosince r. 1335 provisi na
ovnictví pražské, jež se uprázdnilo „per promotionem Johan-
ad episcopatum olomucensem."[6]) Jako kanovník pražský při-
míná se r. 1337—1380, r. 1354 uvádí se též jako probošt sv. Kříže
Vratislavi a r. 1364 jako kanovník vyšehradský. R. 1367
l prebendu v Horněticích a r. 1380 obedienci ve Svrčovicích.
niversarium jeho bývalo konáno dne 21. srpna.[7]) (Tomek.)

Bertold z Lipé, syn Jindřicha z Lipé, jako kanovník pražský
ádí se r. 1336, jsa zároveň v letech 1334—1343 proboštem vy-
radským. (Tomek.)

Menhart byl pražským kanovníkem před r. 1336.[8])

Jan byl kanovníkem pražským r. 1336, zároveň kanovníkem
šehradským a farářem u sv. Mikuláše na Starém městě praž-
ém. (Tomek.)

Mikuláš, syn Jana Welflovice, připomíná se jako děkan v le-
h 1337—1338. (Tomek.) Před tím byl scholastikem boleslavským
scholastikát boleslavský jeho povýšením uprázdněný dán byl
oštolskou provisí dne 20. března r. 1337 Janu Petru Glasu
annes Petri Glas).[9]) R. 1341 učinil za spásu duše děkana Miku-
e otec jeho Jan nadání při oltáři sv. Blažeje ve velechrámě
ážském; tudíž byl roku tohoto již mrtev.[10]) Anniversarium jeho
valo 14. června konáno.[11])

Zdeněk, arcijahen plzeňský, uvádí se v l. 1337—1338. (Tomek.)

Arnold, kanovník pražský, jmenuje se r. 1337. (Tomek.)

Giselbert, jako kanovník pražský uvádí se v letech 1337 až
11. „Na Louži" měl r. 1332 dům.[12])

---

[1]) Arch. vatik. — [2]) Archiv vatik. — [3]) Arch. vatik. — [4]) Arch. vatik. — Tomek V. 121. — [6]) Arch. vatik. — [7]) Can. str. 90. — [8]) Tomek; srv. výše inhart z Jindř. Hradce. — [9]) Arch. vatik. — [10]) Can. Arch. kapit. — [11]) Canon. [12]) Tomek, I. 593.

[illegible] ultramontanů na tomto učení.[illegible])

Wernher [illegible] antiquus), kanovník pražský v l[illegible] [illegible] Tomek. R. 1346 byl spolu s arcibiskupem praž[illegible] Arnoštem [illegible] vykonavatelem poslední vůle probošta [illegible] Děkan [illegible] byl jeho strýcem.[illegible])

Jan Olbramův, kanovník pražský r. 1337. (Tomek).

Hroznata, kanovník pražský v letech 1337—1344. (Tom[illegible] [illegible] se v listě krále Jana.[illegible])

Michal, kanovník pražský, připomíná se r. 1337; jako [illegible] pražský uvádí se r. 1338 a 1341 (Tomek).

Mikuláš z Linzburka jako kanovník pražský jmenuje se [illegible]

Hynek Habardův z *Malowar* jako kanovník pražský připo[illegible] [illegible] r. 1344 byl též kanovníkem u sv. Apoli[illegible] [illegible] měl [illegible] v Ouněticích. R. 1358 s děkanem Pli[illegible] [illegible] s arcijáhnem Přibkem volil per compromissu[illegible] [illegible] z Kravař. Kapitula v listě k arcibiskupu [illegible] Hincznem Habardum de Malowar [illegible] [illegible] elegimus". Anniversarium jeho by[illegible] [illegible]

Beneš z Kravař, [illegible] z Moravy, kanovníkem se jm[illegible] [illegible] M[illegible] v Kostelci olomoucké die[illegible] [illegible] s kanovníkem Duchke[illegible] [illegible] jako arcijáhen bolesla[illegible] [illegible] R. 1358, když se stal scholastik P[illegible] [illegible] dne 12. července Beneš z Krava[illegible] [illegible] scholastika [illegible] Prebendu měl v Nedvězí.[illegible])

Hostislav, [illegible] Hostislaus Czimonis de [illegible] abatyše sv. Jiří, doktor de[illegible] [illegible] pražský, [illegible] r. 1337 též děkanem u sv [illegible] [illegible] Tomek. R. 1341 jmenuje se v li[illegible] [illegible] se jako official arcibiksups[illegible]

na hradě pražském.[1]) R. 1343 dne 6. června uvádí se jako notář markrabí Karla („Welcone canonico Pragensi, notario Caroli marchionis").[2]) R. 1345 v listině z 5. listopadu jmenuje se „secretarius Caroli, canonicus Pragensis, Wissegradensis et omnium sanctorum."[3]) Protonotářem kanceláře Karlovy byl do roku 1346. R. 1348 opět jako sekretář královský nesl listy Karla IV. k papežskému dvoru.[4])

Nelze říci, zda tento Velek či Velislav, protonotář, jest totožný s **Velislavem** či *Velkem ze Sedlčan*, jenž uvádí se v letech 1341—1367, a byl též děkanem v Sadské (1354—1362) a u sv. Apolináře (1364), rovněž i kanovníkem vyšehradským. Zemřel 1367.

Zdeslav *ze Sternberka*, jenž studoval právo kanonické (scholaris in iure canonico), obdržel dne 26. února 1339 provisi na kanovnictví pražské s tím, aby čekal na uprázdnění některé prebendy.[5]) R. 1340 jsa arcijahnem horšovským a pokladníkem (thesaurarius) biskupským, od Jana IV. z Dražic ustanoven byl kanovníkem na třetí Janem založenou prebendu kanovnickou (terciam vero thesaurario suo domino Sdeslav, archidiacono Horssouiensi i. e. contulit).[6]) Byl též kanovníkem staroboleslavským a u sv. Jiljí. R. 1344 učinil nadání k oltáři sv. Marty ve velechrámě pražském, pojistiv mu důchod ve vsi Martinaves u Budyně.[7]) V letech 1347—1356 uvádí se jako scholastikus.[8])

Tammo *Flug z Rabsteina*, probošt litoměřický, kanovník pražský připomíná se v letech 1341—1349.[9])

Bušek *Linhartův* (Busko Leonardi) jmenuje se jako kanovník v letech 1341—1349.[10])

Mikuláš Mělnický, kanovník pražský, připomíná se v letech 1341—1343.[11])

16. **Arnošt z Pardubic**, *děkan kathedrální kapituly pražské, pak biskup a první arcibiskup pražský.*

Nelze tuto psáti životopis Arnošta z Pardubic, jenž v dějinách českých i církevních, politických i kulturních jako přední rádce Karla IV. činností nad vrstevníky daleko vynikající[12]) se proslavil, nýbrž jen toho hlavně lze se doteknouti, co pro velechrám a kapitulu u sv. Víta učinil. Dosud nestává životopisu, jakého by zasluhoval náš Arnošt,[13]) jehož zbožnost a učenost,[14]) dobročinnost k chudým vůbec[15]) a zvláště k nemajetným kněžím[16]) jakož i zálibu a podporování věd i umění[17]) chválí všichni spisovatelé dějepisní. Krátké, avšak *věrohodné zprávy* o Arnoštově životě sepsal brzy po smrti jeho děkan vyšehradský a kanovník pražský *Vilém z Lestkova*,[18]) muž vynikající a jeden z předních rádců a důvěrníků Arnoštových[19]); tohoto životopisu Vilémova použil i letopisec Beneš z Weitmile, kanovník pražský.

---

[1]) Tadra, Kanceláře str. 17. — [2]) Tadra, Kanceláře str. 28. — [3]) Archiv vatik. — [4]) Tadra, Styky 101 — [5]) Arch. vatik. — [6]) srv. výše. — F. r. b. IV. Pramt. Praž. str. 386. — [7]) Can. Arch. kapit. — [8]) Can. Arch. kapit. — [9]) Tom. V. 121., Can. Arch. kapit. — [10]) Tomek V. 121. — [11]) Tomek I. 593. — [12]) Tom. Děj. Prahy III 165. — [13]) Emler, F. r. b. I. str. XXX. úvod k život. Arnošta z Pard. od Viléma děk. vyšehr. sepsaného. — [14]) F. r. boh. 389, 390, 391. — [15]) ibid. 391, 392. — [16]) ibid. 391. — [17]) Uvádíme zvláště: Ad edificacionem quoque tam propriam quam eciam aliorum multos libros scribi et de alienis partibus procuravit afferi, quos eciam monasteriis et aliis piis locis iuxta necessitatis indigenciam tradidit et donauit. Ibid. 392. — [18]) viz níže. — [19]) Životopis ten ve Pont. r. b. I. 387, 398.

[illegible] na hlavním oltari se nalezající
svou [illegible] se zdržoval 14 rok
[illegible] licenciáta dosáhl [illegible] in
[illegible] et [illegible] quatuordecim annos cont
[illegible] meruit před r. 1340. Byl
[illegible] kanovníkem pražským, anebo kdy zvolen byl za dě
katedrální kapituly pražské, zprav nemáme. Měl však as
[illegible] v Vratislavi, kterého se mu do
[illegible] papežskému, za [illegible] taxu 45 zlatých a 3 g
když [illegible] arcibiskupem [illegible] r. 1340. Jako *děkan* pra
kapituly uvádí se [illegible] 1341 v listině o volbě probošta Jindři
[illegible] kdy Arnošt z Pardubic, d
pražský, a Mikuláš z Lucemburka, kanovník pražský, byli
[illegible] papežskému.

[illegible] od kapituly za biskupa
[illegible] val probošt Jindřich, jen
[illegible] biskupem. Na biskupa posvěcen byl v Avig
[illegible] kamž pro potvrzení své se byl od
[illegible] Karel IV. u papeže, že pražský b
[illegible] a metropolitu a Arnošt bullou papež
[illegible] stal se *primas* **arcibiskupem a ka**
[illegible] na **metropolitní**. Kanovníci pra
Mikuláš z Lucemburka [illegible] a Mikuláš Hostiš
[illegible] od nově jmenovaného
biskupa k papeži do Avignona a vrátivše se do P
přinesli Arnoštovi pallium a list papežský dne 25. srpna 134
tovaný. Pallium [illegible] bylo Arnoštovi dne 21. listo
[illegible] kterého dne posvěti
[illegible] syna jeho markraběte Karla a
[illegible] *[illegible]*. Denique p
[illegible] accepto pallio egressu
[illegible] Bohemie et marchionis Morauie
[illegible] episcoporum **novam fun**

rý předpis, nařídiv, aby všechna privilegia velechrámu a kapi-
metropolitní pro všechny časy uděloná do zvláštní knihy
zapisovala.

Ve velechrámě vystavěl od základu a okny skleněnými
lobil nákladem svým kapli sv. Antonína, kterou r. 1352 do-
věl hned první stavitel chrámu svatovítského, Matyáš z Arrasu
am capellam proximam ei, que est in fronte chori noui a funda-
ntis usque ad perfectionem suis sumptibus extruxit et fenestris
reis exornari procurauit). [1])

Podobně, jako kdysi *děkan Vít* [2]) byl učinil, tak i Arnošt
daroval metropolitní kostel svůj vzácnými rouchy bohoslužeb-
mi (ipsam ecclesiam pluribus ornatibus preciosissimis deco-
uit) a obrátil zvláštním způsobem pozornost svou ke knihám
rgickým velechrámu pražského. Knihy kostelní, v sakristii
mu chované, stářím a upotřebováním již sešly, Arnošt dal je
ázati a opraviti (omnes libros Pragensis sacristie nimia vetu-
te consumptos ligari et meliorari . . .), množství knih zpěvu
svátnému sloužících, jako graduály a antifonáře, dal za veliké
níze znova psáti, a to tak krásně, jak tomu nikdy dříve ne-
lo (corales vero libros, videlicet gradualia et antiphonaria in
ltis voluminibus, pulcriora quam in ecclesia visa fuerant pro
gnis pecuniis scribi fecit) a jiné knihy daroval kostelu, aby
chovenstvo v nich studiu písma sv. se věnovalo (aliosque pro
dio sacre scripture condonauit); za týmž účelem ustanovil při
lechrámě též mistra bohosloví (lectorem in sacra theologia),
erý by kanovníkům a duchovenstvu velechrámu kázal i po-
átné vědy theologické vykládal, odkázav na jeho dobrou a
stnou výživu jisté důchody ze vsi Zlatník u Prahy. [3]) Pro zlep-
ní výživy oltářníkův (ut una cum vicariis canonicorum percep-
ne panum gauderent) určil sto hřiven, za které koupeny byly
o ně roční stálé důchody v některých vesnicích; na smrtelném
iku pak odkázal metropolitnímu kostelu svému 1000 hřiven ze
ukromého svého jmění otcovského. [4])

Vedle této činnosti Arnoštovy, týkající se hlavně velechrámu
ažského, nemůžeme se nezmíniti o tom, že vzorný arcipastýř
ložil též knihy: *Erectionum* (r. 1358), *Confirmationum*, Actorum
onsistorii, které jsou nyní vzácnými prameny domácího místo-
su oněch dob a částečně nákladem Sboru doktorů theologické
kulty pražské a České Akademie byly vydány. Libros Con-
mationum vydal svým nákladem šlechetný kněz, František
tonín Tingl. Arnošt byl též původcem, že ordalia při zemských
udech byla zrušena. Často provázel císaře Karla IV. na jeho
stách a mnohé důležité poselství pro něho vykonal, zvláště ke
oru papežskému v Avignoně. [5])

---

[1]) Ibid. I. 395. Tom. II. 77. — [2]) srv. str. 25 29. — [3]) srv. též F. r. boh.
452, kde o universitě pražské se praví: »Fuerunt autem quinque magistri
ologie, quorum unus legit in ecclesia Pragensi et predicavit. Cui venerabilis
ir et dominus Arnestus, primus archiepiscopus Pragensis, honorifice providit
copiose.« — [4]) F. r. b. I. 395. — [5]) Srv. Tadra, Styky str. 101, 102. — Tom.
j. Prahy II. 33, 48.

[illegible] velepastýřsky skončil po dvaadv[illegible] v den památk[illegible] quasi completori [illegible] tak i příkladná byl [illegible] contricione anim[illegible] obdormivit.[illegible] Pohřbe[illegible] Kladsku, kdež [illegible] za svého života hrob svůj [illegible] ecclesia parochia[illegible]

17. **Jindřich**, syn *Jana* **z Lipy**, quondam Henslini militis [illegible] Lipa, klerik diecese olomucké, obdržel dne 13. července r. 134[illegible] provisi papežskou na kanovnictví pražské cum reservatione pr[illegible] téhož roku 1342 dne 12. prosince obdržel e[illegible] pectativu na kanonikat a prebendu vyšehradskou, na niž o[illegible] kapituly byl skutečně přijat.[illegible] Roku 1345—1352 uvádí se té[illegible] jako probošt vyšehradský; r. 1346 jako kanovník pražský, ol[illegible] moucký a probošt vyšehradský a r. 1353 jako officiál arcibisku[illegible] ský.[illegible]

Konrad, syn Heřmanův **z Turnova** (Kuneš, Kunšík), obdrž[illegible] dne 28. února roku 1342 provisi na kanovnictví pražské s po[illegible] mínkou, aby byl při místě tom osobně. Provise této dostal [illegible] mu na přímluvu krále polského Kazimíra, při jehož dvo[illegible] Konrad z Turnova byl kaplanem (*pro clerico suo commensa*[illegible] i. e. supplicat.). Jako kanovník připomíná se v letech 134[illegible] až 1369.[illegible]

Mikuláš, poboční syn krále Jana (Nicolaus de Bohemia) obdržel dne 2. srpna 1342 papežskou provisi na kanovnictví pražské, v níž čteme: „Nicolao nato carissimi in Christo fil[illegible] nostri Johannis regis Bohemiae de canonicatu Pragensi provid[illegible] mus, non obstante, quod in ecclesia Wissegradensi canonicatu[illegible] et prebendam obtinet." Mikulášovi tomuto bylo roku 1342 t[illegible] prvé 21 let a kanovnictví vyšehradské byl obdržel s di[illegible]

nod nuper ad fines Italiae procedentes in ecclesia Aquiliensi ıvenimus librum evangelii s. Marci evangelistae latinis literis, ı septem quaternis propria eiusdem evangelistae manu conscriptum, cujus duos quaternos ultimos instantia magnarum preum obtinuimus, vobisque pro decore s. Pragensis ecclesiae ıatris nostrae per nobilem Ludovicum de Hoenloh dirigimus, rout in literis regiis majestatis nostrae sigillo dependente sinatis, evidentius est expressum. Datum Feltri die ultimo mensis ctobris, regnorum nostrorum anno nono." [1]) Rukopis ten chován yl ve vzácném pouzdře, rovněž od Karla IV. darovaném, které e však během dob ztratilo.

Heřman Heřmanův „de Kunigsberch«, kanovník vyšehradský farář v Lounech, dostal dne 16. srpna 1342 papežskou provisi a kanovnictví pražské. [2]) Též se připomíná jako kanovník roku 349 pod jménem Heřman z Loun. [3])

Šimon *z Jičína*, farář v Jičíně, jenž na studiu církevního ráva dlel (scholaris in jure canonico), obdržel dne 1. června 342 provisi na kanovnictví pražské (non obstante parochiali cclesia in Giczin) a téhož r. 1342 dne 15. října obdržel opět rovisi na kanovnictví a prebendu v kostele pražském, v níž se nenuje farářem v Jičíně a oltářníkem sv. Martina (neb Materna?), a téhož dne 15. října 1342 obdržel také provisi na kanovnictví yšehradské, kdež od kapituly byl již zvolen. [4]) R. 1350 mluví e o něm již jako zemřelém, neboť kanovnictví pražské obdržel o něm dne 2. října 1350 *Vilém Pinchon* (Guillelmus Pinchon), [5]) němž bude zmínka níže.

18. **Jan Paduanský**, doktor dekretů, kanovník olomoucký, yšehradský, sadský, boleslavský a farář ve Volyni, obdržel dne 7. října 1342 provisi na kanovnictví pražské „cum reservatione rebendae". [6]) V provisi této sluje „regis Johannis Boemie ac ıarchionis juratus consiliarius et secretarius precipuus." [7])

Pocházel snad z Moravy [8]) a studoval na vysokém učení Padui a již r. 1324 jmenuje se „doctor decretorum" a kanovník olomoucký; r. 1330, jsa již kanovníkem olomouckým, vyšeradským, boleslavským a sadským, byl protonotářem a později fficiálem biskupa olomouckého; v té době bezpochyby přestoupil úřadů biskupových do kanceláře královské a zůstávaje na Moavě, byl zaměstnán nejspíše v kanceláři markráběte Karla a tu osáhl zmíněné provise na kanovnictví pražské. Jako kanovník ražský připomíná se v letech 1344—1350. R. 1340 dne 14. ledna luje místoděkanem vyšehradským. [9]) R. 1345 dne 5. listopadu rovisí papežskou dostalo se mu děkanství vyšehradského, uprázděného smrtí Petra řečeného de Lyeselcz († 1345), na které od apituly také byl přijat. Při tom byl po nějaký čas výběrčím latů z tax pro komoru papežskou plynoucích (collector fructuum amerae apostolicae) zároveň vedle děkana pražského *Tobiáše*,

---

[1]) Archiv kap. — [2]) Archiv vatik. — [3]) Tomek V. 122. — [4]) Archiv . — [5]) Archiv vatik. — [6]) Archiv vatik. — [7]) Tadra, Kanceláře a pí- 17. — [8]) Tadra, Styky str. 267. — [9]) Tadra, Cancell. Arnesti str. 30 (296) ...ím.

Beneš [illegible]

Přibislav z Letkova [illegible] Letkova [illegible] u Všech S[illegible] [illegible] listop. 1[illegible] [illegible] prebendě [illegible] [illegible] Omnium Sanctor[illegible] canonicatum et parochialem ecclesiam in Kostelecz Pragensis di[illegible] [illegible] 1344 byla mu ona prebenda opět prov[illegible] udělena a z listu papežského [illegible] jednajícího ze dne 3. květ[illegible] roku 1344 [illegible] dovídáme, že byl kaplanem a sekretářem Karla [illegible] capellanus et secretarius Caroli primogeniti, že měl polovi[illegible] prebendu a hlas v kapitule pražské, zároveň pak vedle kano[illegible] nictví u Všech Svatých a fary v Kostelci byl též *kanovník u sv. Jiří* na hradě pražském.[illegible] V témž listě se čte, že omyl[illegible] pisatele žádosti byl nazván Přibislav kanovníkem, jímž ve sk[illegible] tečnosti nebyl; (per errorem illius, qui supplicationem forma[illegible] fuit canonicus nominatus licet non esset). Aby se tím provise [illegible] stala neplatnou, prosil Karel IV. papeže, aby byla opravena a v te[illegible] platnosti znova vydána, což se i stalo (quatenus gratiam hui[illegible] modi cum provisione canonicatus ipsius ecclesiae Pragensis et s[illegible] eadem data mandare dignemini refici et reformari.) V listě [illegible] dne 2. října 1346 sluje kaplanem Karla IV. a *arcijahnem bílinský* kanovníkem u Všech Svatých a u sv. Jiří, farářem již se nejm[illegible] nuje.[illegible] Jako arcijahen bílinský uvádí se v letech 1349—1365

Václav hrabě Kolovrat T. J.

Nástin životopisný.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

Není to hlučný a pohnutý život reka, dychtícího po vavří-ém věnci slávy, jejž vystihnouti mají slabé rysy přítomného tinu, nýbrž tichý život světce, jehož ideálem byl — laur mu-ický. Jest to život světce, jenž vyrostl z domácí naší půdy ké a dokonal život svůj v městě věčném. Málokdo zná dnes tce toho i dle jména jen, a přece postavil si v Praze pomník, nějž snad nikdo jiný nemá pomníku velikolepějšího. Jestiť imposantní chrám sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. Snad yla by tato přední okrasa starobylé metropole naší nikdy zbu-ána bývala — as oň ne v takové nádheře, kdyby celé dě-tví své nebyl k tomu věnoval jinoch, jehož památku těmito ky po zásluze chceme oživiti.[1])

* * *

Václav Kolovrat narodil se v Praze dne 14. března 1634 ze roslavné šlechtické rodiny Kolovratův Libštejnských.[2])

Otec jeho, *Zdeněk Lev Libštejnský z Kolovrat*, jenž v mládí chování své nabyl u jesuitův,[3]) byl plukovníkem v císařském ště. Jméno Lva Zdeňka Kolovrata známo jest dobře z dějin olické reformace v Čechách. On to byl, jenž jakožto refor-ční kommissař zasazoval se horlivě o obrácení nekatolíků Čechách.[4]) Bylo mu sice vytýkáno násilnictví,[5]) avšak nepřá-n,[6]) neboť právě on to byl, jenž pečoval o to, aby nekatolíci ostatek víře katolické byli vyučeni, aby laikové a kněží[7]) dobrým kladem předcházeli; on sám ve výkonech náboženských byl vzo-1,[8]) a dovedl i sešlechtici sobě rovnými výborně pojednávati o víře m všeliké předsudky vyvraceti.[9]) Jakožto reformační kommissař činným zejména v Rokycanech (r. 1624), kdež dobrým příkladem lnění náboženských povinností jiné k následování povbuzoval,[10])

[1]) Kromě níže citovaných pramenů tištěných užili jsme hlavně neznámého ıd rukopisu »*Religiosa vita, egregiae virtutes et pissima mors Wenceslai rorat Societatis Jesu*«. Rukopis tento pochází z bývalého jesuitského archivu iského, a jest to patrně opis onoho životopisu Kolovratova, jejž B h. Balbin archiv řádový byl napsal, jakož sám se o tom v díle »Syntagma illustr. iliae com. de Kolowrat« v kap. 13 zmiňuje. — [2]) Srvn. *B. Balbini* Tabula-n Bohemo-Genealogicum, denuo editum a *Joanne Diesbach* S. J. Pragae 1770. : III. Kolovr. — [3]) *Červenka z Věšnova* Notitia collegii convictorum S. J. Pragae. 201. *Krásl*, Arnošt hr. Harrach 363. — [4]) *Georgii Crugerii* Sacri Pulveres mensis obris. Pragae 1676, pag. 40—41. — [5]) *Tom. V. Bílek*, Reformace katolická. , — [6]) Srvn. P. *Jos Svoboda* ve Sborníku Hist. kroužku I, str. 118—120. — Srvn. *Krásl*, Arnošt hr. Harrach 220 a 228. — [7]) P. *Jos. Svoboda* v časop. nat« VI. (1889—90), str. 241. — [8]) P. *Jos. Svoboda*, Katolická reformace a rianská družina v král. Českém II., 198. — [10]) Beckovský, Poselkyně II. 2. 405; Krásl, Arnošt hr. Harrach, 41, Bílek o. c. 55.

v Jablonném (r. 1627),[1]) od r. 1628 v kraji Litoměřickém a leslavském;[2]) z tehdejší jeho činnosti překrucována bývala jména zpráva o reformaci v Jáchymově (r 1631);[3]) konečně r. 1637 bylo mu uloženo, aby v řečených krajích ještě jedenk pečoval o provedení reformace.[4]) Že hrabě Kolovrat užíval n vojenské spíše na postrach zatvrzelcům a jakožto prostředku krajnějšího, vysvítá z těchto slov Crugeriových: „ . . . ille c nellus (i. e. comes Kolowrat), quod perquam rarum est in i tibus, vehementer *religione* ac *pietate* praestabat. Unde refo tionis ad catholicismi leges promotae in Bohemia pars om magna fuit, adhibito *justo metu ferri, si rationes apud pertin et obduratos in perfidia cives non valerent*, ad conversionem. Q quam suppetiae plerumque ejusmodi *non urgebantur opero* quia Patres S. J., quibus auxiliariis utebatur, *scripturam, ss. Fa quibus heterodoxi se velut clypeis protegabant, ad expugnandos ipsos acriter adhibebant.* Rationes *ultimae* desperatis per mi quapropter tantum, et *praeferocibus sine ratione inculcabantu* Zdeněk Lev Kolovrat byl již r. 1624, první z celého rodu, výšen do stavu říšských hrabat,[6]) mimo to byl jmenován . radou a komořím. Jmění jeho bylo napohled dosti značné; pánem na Svojkově, Konojedech a Sloupě (Pirkštejně),[7]) v pra však vázlo na všech těchto statcích velice mnoho dluhů.

Matka našeho Václava jmenovala se *Kateřina* a byla ro hraběnka z *Vrtby*. Narodila se a vyrostla v náboženství lu ránském, v němž setrvala i po sňatku svém s horlivým katolík hr. Kolovratem. Po třinácte let domlouval jí manžel, aby přes pila k víře katolické, avšak marně. Nic nezpomáhaly ani domi jiných přátel a známých. Teprve později vyplnilo se vroucí p zbožného hraběte, aby manželka jeho stala se katoličkou. K město Třeboň císařskému vojsku se vzdalo, jmenován byl hr Kolovrat velitelem tamější posádky. Na veliký pátek r. 1 byl hrabě s hraběnkou na službách Božích v katolickém kos

yna svého, ačkoliv jednorozeného — bude-li míti povolání k stavu řeholnímu — Tovaryšstvu Ježíšovu.[1])

Od rodičů svých byl Václav velice pečlivě a zbožně vychováván. O zbožnosti útlého hošíka vypravuje životopisec jeho roztomilé podrobnosti. Bavívalť prý se tím, že stavíval si malé oltáříky. Příběhy posvátné, jež mu byly vypravovány, velice snadno podržel v paměti a pak opět jiným rád vypravoval a vykládal. A již tehdáž projevoval k radosti otce svého náklonnost k stavu řeholnímu.[2])

Jako dítko šestileté ztratil sice již otce svého, jenž zemřel dne 24. února r. 1640, avšak láska a rozšafnost matčina dovedla mu nahraditi ztrátu tu. Ale jmění rodinné zanechal zesnulý hrabě ve stavu neutěšeném. To asi pohnulo vdovu, že se provdala po druhé, a to za Jiřího Petra hraběte Kokořovce z Kokořova. Sňatkem tím se stísněné její poměry značně zlepšily. Zatím sice ovšem veškery statky zemřelého manžela jejího přišly do prodeje, ale hraběnce se podařilo zakoupiti opět panství Sloupské za 54.000 zlatých rýnských. Dobrým hospodařením dosáhla tato zbožná a energická paní brzy značného jmění, při tom však zároveň mateřsky pečovala o blaho svých poddaných, nuzným a potřebným byla štědrou dobroditelkou, tak že podnes ještě — po více než dvou stech letech — zachovala se mezi tamějším obyvatelstvem tradicí vděčná vzpomínka na blahodárné její působení.[3])

V devátém roce věku svého (r. 1643) Václav počal choditi do jesuitských škol malostranských, jsa zároveň konviktistou. Tu prospíval utěšeně v učení i ve zbožnosti. Tehdáž již přistoupil k Marianské kongregaci a naučil se na paměť officiu o Neposkvrněném, kteréž pak po celý život každodenně se modlíval. Takým směrem již tehdáž neslo se jeho srdce, vylíčil mladistvý lechtic sám, když později do Tovaryšstva Ježíšova vstupoval, těmito slovy: „Když jsem byl ještě v malých školách, pojímala mne taková touha po mučenictví, že, když nám magister náš tu tam vypravoval o mučeníku některém, hotov jsem byl stejnou zhynouti smrtí. Jako syntaxista snažil jsem se všemožně co největší svatosti dosíci; když jsem tudíž slýchal o přísném životě poustevnickém, zachtělo se mi velice podobný život vésti. I umínil jsem si, že v příhodný okamžik, až soudruhové si vyjdou ke hrám a zábavě, já se skryji a pak do hustého lesa tajně odejdu, kdež tráviti budu život poustevnický. Nuže, abych se k odříkavému životu tomu otužil, umínil jsem si, že budu se k němu při-

[1]) *Vita Wenceslai Kolovrat.* M. S. pag. 23; Chvojka o. c. 12.

[2]) „... potuitque videri eundem animum Divina Bonitas ad pressimi parentis ortum parvulo cum spiritu infudisse instillasseque ejusdem cum lacte cum anima donem, ut enim primas voces licuit promere, rogatus, quid velit fieri, Jesuita respondebat, cumque periculum constantiae factum; Pater in tremendo Wenceslao applicato ad pectusculum minori sclopo [illegible] fevidus erat et laetus, roztaseť initabundus: an adhuc vellet jesuita fieri atque imperterrito ac obstinato animo responsantem audiret filiolum, volo jesuita fieri, incredibilem capiebat animi voluptatem.« *Vita etc. M. S.* pag. 23.

[3]) Synu svému z druhého manželství, Ferdinandu Hroznatovi Kokořovcovi, zanechala nejen značné jmění, nýbrž zbožné vychování. Srvn. *Mikovec a Zap.* Starož. zem. české II., 171.

v Jablonném (r. 1627),[1]) od r. 1628 v kraji Litoměřickém a Boleslavském;[2]) z tehdejší jeho činnosti překrucována bývala zejména zpráva o reformaci v Jáchymově (r. 1631);[3]) konečně pak r. 1637 bylo mu uloženo, aby v řečených krajích ještě jedenkrát pečoval o provedení reformace.[4]) Že hrabě Kolovrat užíval moci vojenské spíše na postrach zatvrzelcům a jakožto prostředku nejkrajnějšího, vysvítá z těchto slov Crugeriových: „... ille colonellus (i. e. comes Kolowrat), quod perquam rarum est in militibus, vehementer *religione* ac *pietate* praestabat. Unde reformationis ad catholicismi leges promotae in Bohemia pars omnium magna fuit, adhibito *justo metu ferri, si rationes apud pertinaces et obduratos in perfidia cives non valerent*, ad conversionem. Quamquam suppetiae plerumque ejusmodi *non urgebantur operosius*, quia Patres S. J., quibus auxiliaris utebatur, *scripturam, ss. Patres, quibus heterodoxi se velut clypeis protegabant, ad expugnandos hos ipsos acriter adhibebant.* Rationes *ultimae* desperatis per milites quapropter tantum, et *praeferocibus sine ratione inculcabantur.*"[5]) Zdeněk Lev Kolovrat byl již r. 1624. první z celého rodu, povýšen do stavu říšských hrabat,[6]) mimo to byl jmenován JMC radou a komořím. Jmění jeho bylo napohled dosti značné; byl pánem na Svojkově, Konojedech a Sloupě (Pirkštejně),[7]) v pravdě však vázlo na všech těchto statcích velice mnoho dluhů.

Matka našeho Václava jmenovala se *Kateřina* a byla rozená hraběnka z *Vrtby*. Narodila se a vyrostla v náboženství luthe-ránském, v němž setrvala i po sňatku svém s horlivým katolíkem hr. Kolovratem. Po třináct let domlouval jí manžel, aby přestoupila k víře katolické, avšak marně. Nic nezpomáhaly ani domluvy jiných přátel a známých. Teprve později vyplnilo se vroucí přání zbožného hraběte, aby manželka jeho stala se katoličkou. Když město Třeboň císařskému vojsku se vzdalo, jmenován byl hrabě Kolovrat velitelem tamější posádky. Na veliký pátek r. 1627 byl hrabě s hraběnkou na službách Božích v katolickém kostele. Kázání o umučení Páně, ač nebylo polemické, dojalo hraběnku tou měrou, že ihned manželu svému slíbila, že bude katoličkou. I učinila tak, a příkladu jejího následovalo ihned třicet jiných žen a dívek, jak z čeledi její, tak i cizích. Přilnuvši od té doby celým srdcem k náboženství katolickému, hleděla nahraditi, co byla zameškala. Dříve říkávali poddaní Kolovratovi: „Obrátíme se, až se obrátí naše paní hraběnka." I starala se nová katolička horlivě o to, aby slova ta stala se také skutkem. Poučovala a povzbuzovala k tomu poddané své a hojnými almužnami si upravovala půdu k požehnané činnosti.[8])

Zprávu o narození svého syna obdržel hr. Kolovrat v Jičíně, kdež právě v úředních záležitostech prodléval. Pokleknuv na kolena, vzdával za to Bohu vroucí díky a učinil slib, že obětuje

[1]) Hamburger, Geschichte v. Gabel, str. 152; Krásl, o. c. 52. — [2]) *Krásl*, o. c. 80, srv. *Bílek* o. c. 130. — [3]) *Bílek*, o. c. 136; srv. *Krásl*, o. c. 113 a *Sedláček* ve Sborn. Hist. kr. I., 118—120. — [4]) *Bílek*, o. c. 161. — [5]) *Crugerius*, o. c. 40, 41. — [6]) *Riegrův Slovník naučný* IV. 765. — [7]) *Ibid.*; srv. *Bílek*, Kolovrat 177, 363 sq., 561 a 751. — [8]) *Schmidl*, Historia S. J. III. 835, 1186; P. *Jos. Boda* v časopise »Vlasť« VI. (1889—90), 242.

syna svého, ačkoliv jednorozeného — bude-li míti povolání k stavu řeholnímu — Tovaryšstvu Ježíšovu.[1])

Od rodičů svých byl Václav velice pečlivě a zbožně vychováván. O zbožnosti útlého hošíka vypravuje životopisec jeho roztomilé podrobnosti. Bavívalť prý se tím, že stavíval si malé oltáříky. Příběhy posvátné, jež mu byly vypravovány, velice snadno podržel v paměti a pak opět jiným rád vypravoval a vykládal. A již tehdáž projevoval k radosti otce svého náklonnost k stavu řeholnímu.[2])

Jako dítko šestileté ztratil sice již otce svého, jenž zemřel dne 24. února r. 1640, avšak láska a rozšafnost matčina dovedla mu nahraditi ztrátu tu. Ale jmění rodinné zanechal zesnulý hrabě ve stavu neutěšeném. To asi pohnulo vdovu, že se provdala po druhé, a to za Jiřího Petra hraběte Kokořovce z Kokořova. Sňatkem tím se stísněné její poměry značně zlepšily. Zatím sice ovšem veškery statky zemřelého manžela jejího přišly do prodeje, ale hraběnce se podařilo zakoupiti opět panství Sloupské za 54.000 zlatých rýnských. Dobrým hospodařením dosáhla tato zbožná a energická paní brzy značného jmění, při tom však zároveň mateřsky pečovala o blaho svých poddaných, nuzným a potřebným byla štědrou dobroditelkou, tak že podnes ještě — po více než dvou stech letech — zachovala se mezi tamějším obyvatelstvem tradicí vděčná vzpomínka na blahodárné její působení.[3])

V devátém roce věku svého (r. 1643) Václav počal choditi do jesuitských škol malostranských, jsa zároveň konviktistou. Tu prospíval utěšeně v učení i ve zbožnosti. Tehdáž již přistoupil k Marianské kongregaci a naučil se na pamět officiu o Neposkvrněném, kteréž pak po celý život každodenně se modlíval. Jakým směrem již tehdáž neslo se jeho srdce, vylíčil mladistvý šlechtic sám, když později do Tovaryšstva Ježíšova vstupoval, těmito slovy: „Když jsem byl ještě v malých školách, pojímala mne taková touha po mučenictví, že, když nám magister náš tu a tam vypravoval o mučeníku některém, hotov jsem byl stejnou zahynouti smrtí. Jako syntaxista snažil jsem se všemožně co největší svatosti dosíci; když jsem tudíž slýchal o přísném životě poustevnickém, zachtělo se mi velice podobný život vésti. I umínil jsem si, že v příhodný okamžik, až soudruhové si vyjdou ke hrám a zábavě, já se skryji a pak do hustého lesa tajně odejdu, kdež tráviti budu život poustevnický. Nuže, abych se k odříkavému životu tomu otužil, umínil jsem si, že budu se k němu při-

[1]) *Vita Wenceslai Kolovrat.* M. S. pag. 23.; *Crugerius* o. c. 42. — [2]) »... potuitque videri eundem animum Divina Bonitas ad piissimi parentis votum parvulo cum spiritu infudisse instillasseque ejusdem cum lacte confirmationem, ut enim primas voces licuit promere, rogatus, quid vellet fieri? Jesuita respondebat, cumque periculum constantiae facturus Pater in tremulo Wenceslao applicato ad pectusculum minori scalpo (uti fervidus erat et facetus) rogitaret minitabundus: an adhuc vellet jesuita fieri? atque imperterrito ac obfirmato animo responsantem audiret filiolum, volo jesuita fieri, incredibilem capiebat omni voluptatem.« *Vita etc. M. S.* pag. 23. [3]) Synu svému z druhého manželství, Ferdinandu Hroznatovi Kokořovcovi, zanechala nejen značné jmění, nýbrž i zbožné vychování. Srvn. *Mikovec a Zap.* Starož. země české II., 171.

pravovati doma posty. Proto třikráte až čtyřikráte v týdnu p celý den tak při jídle jsem se zaměstnával, že téměř ničeho jsem nepojedl, leč toliko chléb a bylo-li předloženo něco studeného To jsem prováděl po několik neděl, aniž by to kdo byl pozo roval. A již jsem pomýšlel na útěk do lesů, když tu jsem v škole z úst učitele náhodou zaslechl, že hoši tak mladí jak my životu poustevnickému oddati se nesmějí. Proto upustil jsem od úmyslu svého." [1])

Ve studiích vynikal mladý Kolovrat nad ostatní spolužák své nejen mravností, rozšafností, chápavostí a pilností, nýbr i milou povahou a výmluvností. [2]) Proto byl roku 1647 jakožt mladý rhetor od učitelů svých zvolen k tomu, aby v Klemen tinské kolleji v refektáři měl k císaři Ferdinandovi III. řeč uv tací. Rovněž i při divadelní hře „Král David" tehdáž (dne 15. pro since) v kolleji na počest císařovu provozované, [3]) vykázána m byla přední úloha, kterou výborně provedl. Císař vyznamena hodného a nadaného jinocha zlatým řetězem, na němž zavěše byl peníz s obrazem panovníkovým. [4])

Šlechetného jinocha oblíbil si velice také strýc jeho *Františ Oldřich z Kolovrat*, nejvyšší hofmistr a president dvorské komory jenž, jsa bezdětek, pomýšlel na to, že synovce svého učiní dědice svého jmění, jsa do něho té naděje, že rozmnoží čest a slá rodinnou.

Ale mladý šlechtic nenalézal záliby v lesku světském v srdci jeho vzrůstala dávná jeho touha po životě řeholním, to po Tovaryšstvu Ježíšově, v jehož školách byl vychováván Dlouho choval toto přání své v hloubi srdce svého, vždy z chla pecského studu a strachu váhaje je vyjeviti. Přečasto nutkalo je srdce jeho, aby touhu svou vyjevil aspoň ve sv. zpovědi, dlouho však ani k tomu nemohl se odhodlati. Konečně jednou vzmuž se do té míry, že přistoupil ke zpovědníku ve zpovědnici sedí címu a pronesl slova: „Ctihodný Otče, cítím, že mám od Bo povolání do Tovaryšstva Ježíšova!" Jedva že tak učinil, odstoupi zardělý mladík rychle zas od zpovědnice. Po prvé vyslovil t ajemství, jež v srdci svém choval! Od té chvíle zdály se m veškery další kroky k uskutečnění touhy jeho snadnými. S ne obyčejnou prozřetelností přikročil k posvátnému dílu.

Především pokládal za svatou povinnost svou o záměr svém se raditi s muži zkušenými a k budoucímu povolání svém vážně se připravovati. Zpovědníka svého častokráte o radu se tázal a, by poznal, zdaž úmysl jeho skutečně od Boha jest m

[1]) *M. S. Vita* etc. str. 23—24. — [2]) *Crugerius*, o. c. 41.: »Sciendum est, qu raro praecelluerit ingenio, itaque in humanioribus exceltus fuerit, ut quemq aequalium adaequaret, vel etiam superaret. In moribus suavissimis inerhat sua amoris ilex: prudentiae extraordinarii sensus in eodem deprehendebantur, a fandi dulcedo quos non traheret?« — [3]) Srv. *Menčík*, Příspěvky k dějinám čes ského divadla, 104. — [4]) *Crugerius*, o. c. 41.: »... ipsum Ferdinandum II censorem et aestimatorem doctum ejusmodi traxit, cum eum e pulpito rel Veteris Pragae apud Patres S. J. vidit ac audivit magnis gratiis se exornav In odeo Academico coram eodem Monarcha eleganter expressit ore ac gy quae ipsum oblectarent: raram ergo dexteritatem juvenis catenâ aureâ suâ imperatoriâ spectabili honoravit.«

vnuknut, konal třídenní cvičení duchovní. V hodinách tichého ústraní nabyl přesvědčení, že skutečně vůle Boží jej volá k stavu dokonalejšímu.

Tu z nenadání vyskytla se mu překážka, která mu odnímala příležitost ku provedení záměru jeho. Z vůle matčiny musil pokračovati ve studiích svých mimo Prahu.[1]) Znepokojovala zbožného jinocha myšlenka, že bude tak daleko od představených Tovaryšstva, v jichž moci bylo přijímati novice, a že tudíž nebude tak snadno, jako by to bylo bývalo v Praze, přednésti jim žádost svou. I umínil si tehdáž, že v dobu příhodnou pěšky k nim do Prahy se odebéře, a jestliže k tomu přivolí, že v přestrojení přede dveřmi noviciátu — živě se polévkou, kteráž žebrákům byla dávána, — tak dlouho bude čekati, až uprázdní se tam místo odchodem neb propuštěním některého novice.

Zatím však vzaly věci jiný obrat. Řečený již strýc Václavův cítě, že jsou dny života jeho již sečteny, odkázal synovci svému celé jmění své a dal jej do Prahy zpět povolati. Zprávu o tom, že stal se bohatým dědicem, přijal mladý šlechtic nikoliv s radostí, nýbrž s pláčem, obávaje se, že pozemské statky budou překážeti touze jeho po dosažení statků vyšších.[2]) Spíše radoval se z toho, že bude mu opět usnadněn přístup k představeným Tovaryšstva, v jichž moci bylo splnění vroucího jeho přání. A mladý šlechtic neváhal jim přednésti prosbu svou. Smrtí strýcovou odstraněna byla jedna z předních překážek, jež se mu v cestu stavěla. Věděltˇ Václav předobře, že strýc jeho nebyl by nikdy k tomu svolil, aby dědic jeho stal se řeholníkem. Ale bohaté dědictví samo bylo při tom velice na závadu.

Byloť Václavovi od představených Tovaryšstva sděleno, že není naděje na jeho přijetí, dokudž nedosáhne k tomu svolení J. M. císařské, jakož i svolení matky své.

I obrátil se Václav prosebným listem k J. V., předkládaje k místu nejvyššímu závažné důvody svého rozhodnutí. Blahosklonným reskriptem císařským jemu žádoucí dovolení bylo dáno. A na matce své vyprosil si šťastně svolení vroucími prosbami, plnými synovské poslušnosti a lásky. Dříve než hraběnka ve věci té se rozhodla, zaputovala pěšky a to bosýma nohama do Staré Boleslavě. Tam davši odsloužiti několik mší sv. a posilnivši se nejsv. svátostí, na modlitbách radila se s Bohem o záležitosti syna svého, i odporučila jej do ochrany Matce Boží.

Václav ani se nenadál, že vše půjde tak hladce. Pro případ, že by buď císařského nebo matčina svolení nedosáhl, měl již vymyšlený plán, jímž by přece došel cíle svého. Opatřil si vetché šaty žebrácké, v něž by se přestrojil, jakož i skrovné cestovné

---

[1]) M. S. »*Vita*« neoznačuje blíže město, v němž Václav ve studiích měl pokračovati; vyjadřujeť se takto: »... duodecim Pragā milliaribus jubetur litterarias exercitationes prosequi ...« (Pag 24.) — [2]) »Cum illi denunciata esset sanctorum millium haereditas ... non solum immodicae laetitiae pro aetatis conditione et rei magnitudine signum edidisse nullum, sed ne quidem in risum lacitum labia diduxisse, imo vero cum sibi multum impedimenti, quo minus bellis esset ad Societatem ingressus, ex ea haereditate obvenisse animadverteret Wenceslaus, ad lacrymas usque suam infelicitatem lamentabili carmine deplorávit.« M. S. »*Vita*« etc. 31.

a umínil si, že by pak ihned Čechy opustil a některé jiné provincie Tovaryšstva žádal za přijetí, a kdyby i tu odmrštěn byl, že by až do Říma se odebral a tu na generálu řádu si vyprosil přijetí, a pakli by ani toho nedosáhl, že by na exercicích rozvažoval o tom, má-li vstoupiti do některé jiné řeholní družiny.

Ale když již takřka byl u cíle tužeb svých, rozstonal se těžce na neštovice. Nermoutil se Václav nad nemocí samou, nýbrž nad tím, že příčinou jest oddálení jeho cíle, i obrátil se na modlitbách k Bohu s prosbou o uzdravení jehož také mimo nadání brzo dosáhl.

Již konečně zasvitl vytoužený den, kdy vstoupiti měl do noviciátu provincie české. Tento nalézal se tehdáž v *Brně*, kamž se tudíž mladý šlechtic musil odebrati. Když s matkou svou se loučil, udělila mu zbožná tato paní mateřské požehnání, zároveň pak jej zapřísahala, aby nikdy již nezrušil předsevzetí svého, sic že by ho nikdy již za syna svého uznati nechtěla.

Dne 22. října roku *1650* překročil jinoch šestnáctiletý práh domu probačního, tuto metu tolika tužeb a snah svých, s neuvěřitelnou srdce svého útěchou. Po třídenním pobytě promluvil jinoch, jakož obyčejem bylo, v sezení otců Tovaryšstva o thematě: „Vyvolil jsem sobě zavrženým býti v domě Boha mého“ Prostomilými slovy vyličoval, kterak dům ten, z nebeských ctností zbudovaný, krásou nad všecky královské paláce tohoto světa vyniká a nesmírnými poklady jest ozdoben, kterak on v něm cítí se býti šťasten a blažen, kterak i k nejnižší službě jest hotov, aby si zasloužil štěstí toho. Líbila se všem přítomným srdečná promluva mladíkova, i uznali všichni, že skutečně ke stavu řeholnímu od Boha má povolání.

Ostatek měsíce října strávil mladý šlechtic na duchovních cvičeních a přípravách, a 1. listopadu přijat byl mezi novice. Štěstí, jímž oplývalo toho dne srdce jeho, líčí novic sám těmito slovy: „Dnes, na den všech svatých, oblékám oděv posvátný a stávám se tak novicem Tovaryšstva, v němž se mi tak zalíbilo a líbí, že bych v něm raději třebas jediný okamžik strávil v největších útrapách, nežli ve světě na věky živ byl uprostřed veškerých možných radovánek a slastí!“

Rozloučiv se vstoupením do řehole se světem, učinil pořízení o pozemských statcích svých. Celé bohaté dědictví své po strýci postoupil Tovaryšstvu, ničeho si nevymíniv. Byly to zejména statky Hrádek Staroselský a Strýčkov, jež věnoval na vystavění chrámu při professním domě Tovaryšstva v Praze, a to tak, aby po smrti hraběnky Elišky, matky Františka Oldřicha z Kolovrat, po deset let užitky ze statků těch na řečenou stavbu byly obracovány, potom pak, aby Hrádek a Strýčkov prodány byly Františkovi Karlovi Libštejnskému z Kolovrat, jakožto hlavě rodu Kolovratského, a z peněz utržených aby jisté částky určitým ústavům duchovním byly vyplaceny, ostatek však na zmíněnou stavbu vynaložen.[1])

[1]) Srvn. *Sedláček*, Hrady a zámky XI, 73.

Svoji vroucí příchylnost k Tovaryšstvu, do něhož byl přijat, projevil novic již v prvních dnech řeholního života svého v horoucně psané chvále Tovaryšstva, nadepsané „Ocenění Tovaryšstva a cena povolání do jeho lůna". Originál tohoto sepsání svého nosíval Václav neustále u sebe, aby jemu stále na paměť uváděl slib, jímž se byl zavázal. Opis pak daroval brněnskému noviciátu na svědectví neoblomného rozhodnutí svého, že v Tovaryšstvu navždy setrvá, jakož i ku povzbuzení nově do noviciátu vstupujících. Zní pak zajímavá tato památka, v níž zračí se horoucí láska Václavova k Tovaryšstvu, slovo od slova takto: „*Appretiatio Societatis et vocationis in eandem.* Magis imprimis amo hanc matrem meam Societatem quam amavi umquam parentes meos, quos semper amavi summe super omnia creata, amo inquam hanc matrem meam super parentes et amicos, super creata omnia; quid enim non amem plus quam parentes, a quibus tantummodo carnem accepi, ab hac vero vitam et spiritum, vitam veram, nunquam in omnes aeternitates — ut spero — emorituram. Hic amor me iuvabit, ne ullae amicorum blanditiae unquam me separent a charitate Dei, quae est in Christo Jesu in eius Societate. Secundo non separabunt me Deo iuvante ab hac matre mea omnes mundi deliciae; etsi scirem me acquisiturum foris omnia regna mundi, imo totius mundi gaudia in guttam transitura, ut hac ratione omnia uno eodemque tempore degustare possem, etsi hoc duraret toto tempore vitae meae, imo in aeternum, — haec omnia spernerem et manerem. Plus dico et coram Deo sentio, qui me judicaturus est, et coram sanctissima Virgine Maria, s. P. Ignatio, s. Paulo, s. Xaverio, s. Michaele, Angelo tutelari et Curia coelesti universa, scribens haec post sacram communionem: quodsi mihi darentur divitae et regna, quae Deus ipse creare posset, quae sunt innumera, ut exeam ex hac sacra societate, omnia spernerem et manerem, et ne videar haec stulte scribere, rationem subnecto, quam Deus ingrato mihi tribuit: nonne haec omnia, si in societate Jesu maneo, et his longe plura et majora habeo? nam in Societate Jesu Jesu sum socius — sociorum et amicorum omnia sunt communia. Jesus est meus, Jesum ego possideo, illum ipsum Jesum in aeternum possidebo. Ero merces tua magna nimis! Hunc ergo habendo, hunc possidendo plus his omnibus habeo et possideo, nam ibi possiderem creaturas, hic possideo Creatorem; ibi possiderem finita, hic possideo infinitum Jesum; nam illum possidendo illa omnia possideo, et illum possidendo plura his omnibus habeo. Etsi illa omnia haberem, Jesum vero non haberem, quid — quaeso — haberem? Nihil haberem, nam praeter Jesum nihil est boni. Tertio omnia tormenta, quae fuerunt unquam illata et inferentur omnibus martyribus, maleficis personis, verbo quae in purgatorio, in inferno reperiuntur, imo quae ipse Deus excogitare potest, malo sustinere hilariter etiam, quam a matre mea recedere et salvari. Ab illa enim recedendo recedo a Jesu; quid mihi autem est in coelo, et a Jesu, quid volui super terram? Quid me juvat salus mea, si recedo a Jesu? juvabit autem superius dicta sustinuisse: juvabit perditio (si fieri potest) propter Deum. Non essent cruciatus doloris, sed amoris, exultarem in doloribus, laetarer in cruciatibus, inter flammas prae gaudio

de coelo descenderet et perfectionem suo statui conve
quaerere deberet, non aliud facturum existimo, quam me
cissimam Matrem amplexurum, non aliis usurum mediis
quae Mater mea praescribit. An non optime et pro dig
conveniret? Si enim puritatem, qualis angelum deceret, q
nullibi certe in mundo universo majorem reperiret, quan
cietate hac Jesu, ubi angelica praescribitur puritas. Si S
amore ardere vellet, ubi similem reperiret, nisi in Socie
nec quidem propter Dei beneficia, taceo ob metum po
sed pure propter Deum operari licet. Si denique vitam a
ad amussim exprimere vellet, nullibi id aptius praestab
in Societate. Ubi enim solum angelica perfectio immita
ponitur, imo ipse Deus ipse Creator noster, ut docet S
II. regula. Et ubi quae nunc scripsi non solum praecipiu
etiam quantum per humanam fragilitatem licet, executi
dantur. Quis ergo me ab hoc angelicae vel potius Je
instituto separabit? Certus sum, quod neque crux, n
gustiae, neque fames, neque sitis, neque nuditas, nequ
neque fama aut bonum nomen, neque creatura ulla ab
vita, a Societate Jesu, ab hoc divinae vitae instituto s
in his omnibus vincam, in his omnibus superabo, non n
Jesu virtute — fiat! fiat! Quinto. Nullus honor, nulla glo
dignitas major in hoc mundo taceo dari, imo nec excog
test, quam servire Deo in statu religioso: si enim servit
ut magnatibus, reputatur dignitas: quae majestas non eri
Deo, per quem reges regnant, et quod habent, ab ipso a
Quis, dico, non erubescat famulari tanto principi, tanto re
caesari, tanto monarchae? etsi tantus est honor serv
quid non erit esse amicum, socium familiarem, quoru
sit [illegible] quis hominum percipiat creaturam mis
per peccata [illegible] (qualis ego sum) in hoc mundo
tam, tamen Jesu posse vocari, et vere esse sociam? Dig
[illegible] Dignitas incomprehensibilis!"

› představené své, aby směl onen řetěz s penízem, jejž od
fe byl obdržel, dáti v kov rozlíti a k dobrým účelům obrátiti.
'ž mu to však nebylo dovoleno, ozdobil řetězem tím milostný
ız Marianský, chovaný v noviciátě brněnském.[1]) Všemožným
ıobem snažil se utajiti ctnosti své, aby od jiných nebyl za
:hválen a ctěn; za to však chyby své rád veřejně oznamoval,
v očích svých soudruhů byl v opovržení. Ctnost pokory tak
amiloval, že ji nazýval „svou".

Také v oděvu svém dbal Václav skromnosti; vždy prosíval
lstavené své za šat obnošenější a horší. Jedenkráte přišel
kovémto oděvu k příbuzným svým, kteří jej k sobě pozvali.
pošeptal jemu jeden z přítomných, že po jeho mínění se ne-
í v tak chatrném oděvu přijíti do společnosti vznešené. Václav
ně odvětil: „Nejsem hoden ani takovéhoto oděvu, aniž si
i po celý život svůj míti lepšího."[2])

Všeho zbytečného bedlivě se varoval; obdržel-li od známých
říbuzných svých darem stkvostnou nějakou věc, vždy s do-
ením představených zaměnil ji za prostější, nebo někomu ji
ɔval.

Jest zajímavo, že posmrtné elegium jeho mezi ctnostmi a
lnostmi, jimiž ozdoben byl, výslovně uvádí, že „spiritum na-
alitatis ut deterrimam pestem religiosarum familiarum acerrime

---

ɔsita, existimare tamen, sanctos, a quibus haec assumpta essent, ultra pri-
m venerationem et virtutum illorum immitationem nihil a se exacturos am-
ı: proinde suffecturum, si solum divi Wenceslai albo tyronum inscriberetur.
: nomini agnomen subjecit nude, sine ulla nobilitatis nota, A sive B Kollo-
quae pronomina et humiliter deprecatus est, et ab iis constanter per reli-
n vitam abstinuit. Post aliquod temporis intervallum enixe postulavit, liceret
illustrissimae suae familiae agnomen deponere et cum quovis plebejo igno-
e permutare, ne quid inde uspiam tribueretur sibi aestimationis aut excellen-
« M. S. »*Vita*« 28. — [1]) M. S. »*Vita*« 28; *Balbin-Diesbach* pg. 1 3 b; *Cru-*
ıs o. c. 42. — [2]) »Quantum vero jucunditatis ex amato suo paupertatis studio
ret Wenceslaus, laetus et hilaris ipse lepido eventu recensuit. Invitatus fuit
ıando ad prandium ab Illmo Domino Patruele, quo accessit lacero quidem
o ipse, integro vero Pater, cuius ibat socius. Finita mensa dum suum quis-
deberet resumere, lis secreto exoritur inter famulos, utrum domini Wenceslai
t pallium? affirmante altero diligenter se observasse, attulisse illum deterius,
o identidem negante, quod existimaret absurdum, imo (phrasi patria) impos-
e ea lacerna amiciri comitem Kollovrat: ita verba abiverant in certamen.
ıque pacta in erroris mulctam pecunia. Lepide controversiam diremit Wence-
s, cum suum post paululum reciperet lacerum, sacerdote nihil haesitante ad
n notius. Alias iterum coactus fuit Wenceslaus inter illustrissimos hospites
se suae familiae: comparuit autem familiari suo attrito curto que palliolo con-
ıs, non sine admiratione nobilissimae coronae, cumque ex hac non nemo
ceslao fidentius 'in aurem inspiraret, probrosum videri, ea forma indumenti
r suos illum conspici: respondit ipse: utinam per vitam reliquam nunquam
obtingat pallium commodius! nihil mihi imponatur unquam pretiosius! Et
in eundem sensum de pileo nimium vili moneret Wenceslaum, edixit: neque
sese dignum aestimare, nunquam appetiturum meliorem Solebat autem sui
iratoribus Wenceslaus apponere dilemma illud Aloysianum, quod penitus
ıo suo impresserat: vel ignotum se esse a generis nobilitate apud illos, qui
ribus eum indutum conspicerent vel cognitum. Si quidem ignotus esset,
nibi posse honorificae existimationis decedere, cum vulgo illum parem aliis
ipsis pauperibus ducerent, ut prognatum ab inhonora sorte, sibi simili; si
notus esset a nobili progenie, attributum iri hoc sibi laudi, illis vero futu-
optimo exemplo, quod quem Dei causa sese profiteretur, opere ipso sincere
staret, citra ullum simulatae probitatis vitium « M. S. »*Vita*« etc. 31.

exilirem! quia tunc non flammis inferni, sed amoris divini, odorem suavissimi Dei holocaustum consumerer; quo enim maj est dolor, magis elucet amor. Domine, tu nôsti, tu novisti, Sc tator cordium, quia te amo et Tuam societatem, hanc desiderav hanc concupivi, hanc tenui, teneo et tenebo, nec Te adjuvan unquam dimittam. Quarto tantae excellentiae existimo hunc mea statum (Societatem intelligo) esse, ut si angelus hodie, hod de coelo descenderet et perfectionem suo statui conveni nte quaerere deberet, non aliud facturum existimo, quam meam d cissimam Matrem amplexurum, non aliis usurum mediis, qua quae Mater mea praescribit. An non optime et pro dignitate conveniret? Si enim puritatem, qualis angelum deceret, quaeren nullibi certe in mundo universo majorem reperiret, quam in S cietate hac Jesu, ubi angelica praescribitur puritas. Si Seraphi amore ardere vellet, ubi similem reperiret, nisi in Societate, nec quidem propter Dei beneficia, taceo ob metum poenar sed pure propter Deum operari licet. Si denique vitam angelic ad amussim exprimere vellet, nullibi id aptius praestabit, qu in Societate. Ubi enim solum angelica perfectio immitanda p ponitur, imo ipse Deus ipse Creator noster, ut docet Summ 11. regula. Et ubi quae nunc scripsi non solum praecipiuntur, etiam quantum per humanam fragilitatem licet, executioni m dantur. Quis ergo me ab hoc angelicae vel potius Jesu vi instituto separabit? Certus sum, quod neque crux, neque gustiae, neque fames, neque sitis, neque nuditas, neque ho neque fama aut bonum nomen, neque creatura ulla ab hac J vita, a Societate Jesu, ab hoc divinae vitae instituto separa In his omnibus vincam, in his omnibus superabo, non mea, Jesu virtute — fiat! fiat! Quinto. Nullus honor, nulla gloria, n dignitas major in hoc mundo taceo dari, imo nec excogitari test, quam servire Deo in statu religioso: si enim servitus, fit magnatibus, reputatur dignitas: quae majestas non erit ser Deo, per quem reges regnant, et quod habent, ab ipso accipiu Quis, dico, non erit honor famulari tanto principi, tanto regi, ta caesari, tanto monarchae? etsi tantus est honor servum e quid non erit esse amicum, socium familiarem, quorum om sunt communia; quis hominum percipiat creaturam miserrim per peccata annihilatam (qualis ego sum) in hoc mundo const tam, tamen Jesu posse vocari et vere esse sociam? Dignitas perceptibilis! Dignitas incomprehensibilis!" [1])

Asketická cvičení, jimž horlivý novic dobrovolně se po boval, byla neobyčejně přísná a těžká. Jimi odstraňoval úprosně sebe menší nedokonalosti, jež dosud na povaze lpěly. Veliká a nelíčená byla jeho skromnost. Vstupuje do varyšstva, vyprosil si, aby nazýván byl prostým jménem sv bez všelikých titulů, jež by i jen poněkud poukazovaly ke v šenému rodu, z něhož pocházel. Ba, on žádal dokonce, aby příjmení své zaměniti za jiné, plebejské. [2]) Ze skromnosti

[1]) M. S. »*Vita*« etc. pag. 25—26. — [2]) »... hanc sumsit alnegab auspicatus est Wenceslaus a suo nomine; rogatus enim a suo novitiorum gistro, quod illi nomen esset, respondit complura quidem et gloriosa sib

představené své, aby směl onen řetěz s penízem, jejž od
byl obdržel, dáti v kov rozlíti a k dobrým účelům obrátiti.
mu to však nebylo dovoleno, ozdobil řetězem tím milostný
Marianský, chovaný v noviciátě brněnském. [1]) Všemožným
bem snažil se utajiti ctnosti své, aby od jiných nebyl za
válen a ctěn; za to však chyby své rád veřejně oznamoval,
očích svých soudruhů byl v opovržení. Ctnost pokory tak
niloval, že ji nazýval „svou".

Také v oděvu svém dbal Václav skromnosti; vždy prosíval
tavené své za šat obnošenější a horší. Jedenkráte přišel
ovémto oděvu k příbuzným svým, kteří jej k sobě pozvali.
pšeptal jemu jeden z přítomných, že po jeho mínění se ne-
tak chatrném oděvu přijíti do společnosti vznešené. Václav
odvětil: „Nejsem hoden ani takovéhoto oděvu, aniž si
po celý život svůj míti lepšího." [2])

Všeho zbytečného bedlivě se varoval; obdržel-li od známých
uzných svých darem stkvostnou nějakou věc, vždy s do-
ím představených zaměnil ji za prostější, nebo někomu ji
al.

Jest zajímavo, že posmrtné elegium jeho mezi ctnostmi a
ostmi, jimiž ozdoben byl, výslovně uvádí, že „spiritum na-
itatis ut deterrimam pestem religiosarum familiarum acerrime

ta, existimare tamen, sanctos, a quibus haec assumpta essent, ultra pri-
venerationem et virtutum illorum immitationem nihil a se exacturos am-
proinde suffecturum, si solum divi Wenceslai albo tyronum inscriberetur.
omini agnomen subjecit nude, sine ulla nobilitatis nota, A sive B Kollo-
uae pronomina et humiliter deprecatus est, et ab iis constanter per reli-
vitam abstinuit. Post aliquod temporis intervallum enixe postulavit, liceret
ustrissimae suae familiae agnomen deponere et cum quovis plebejo igno-
permutare, ne quid inde usquam tribueretur sibi aestimationis aut excellen-
M. S. »*Vita*« 28. — [1]) M. S. »*Vita*« 28; *Balbin-Diesbach* pg. 1 3 b; *Cru-*
o. c. 42. — [2]) »Quantum vero jucunditatis ex amato suo paupertatis studio
t Wenceslaus, laetus et hilaris ipse lepido eventu recensuit. Invitatus fuit
ido ad prandium ab Illmo Domino Patruele, quo accessit lacero quidem
ipse, integro vero Pater, cuius ibat socius. Finita mensa dum suum quis-
beret resumere, lis secreto exoritur inter famulos, utrum domini Wenceslai
allium? affirmante altero diligenter se observasse, attulisse illum deterius,
identidem negante, quod existimaret absurdum, imo (phrasi patria) impos-
ea lacerna amiciri comitem Kollovrat: ita verba abiverant in certamen,
e pacta in erroris mulctam pecunia. Lepide controversiam diremit Wence-
cum suum post paululum reciperet lacerum, sacerdote nihil haesitante ad
notius. Alias iterum coactus fuit Wenceslaus inter illustrissimos hospites
suae familiae: comparuit autem familiari suo attrito curto que palliolo con-
non sine admiratione nobilissimae coronae, cumque ex hac non nemo
lao fidentius in aurem inspiraret, probrosum videri, ea forma indumenti
uos illum conspici: respondit ipse: utinam per vitam reliquam nunquam
btingat pallium commodius! nihil mihi imponatur unquam pretiosius! Et
eundem sensum de pileo nimium vili moneret Wenceslaum, edixit: neque
e dignum aestimare, nunquam appetiturum meliorem. Solebat autem sui
toribus Wenceslaus apponere dilemma illud Aloysianum, quod penitus
suo impresserat: vel ignotum se esse a generis nobilitate apud illos, qui
us eum indutum conspicerent vel cognitum. Si quidem ignotus esset,
bi posse honorificae existimationis decedere, cum vulgo illum parem aliis
is pauperibus ducerent, ut prognatum ab inhonora sorte, sibi simili; si
otus esset a nobili progenie, attributum iri hoc sibi laudi, illis vero futu-
ctimo exemplo, quod quem Dei causa sese profiteretur, opere ipso sincere
iet, citra ullum simulatae probitatis vitium« M. S. »*Vita*« etc. 31.

detestabatur et perpetuum se illius hostem saepius professus est, t. j., že vášně národnostní, jež zejména družinám klášterním jes zhoubou, nanejvýš nenáviděl.

V duši Václavově stále a stále ozývala se touha státi s missionářem mezi nevěřícími. R. 1651 napsal v přípise, předsta venému svému podaném, tato slova: „Od té doby, co vstoupi jsem do řádu, k ničemu tou měrou puzen nejsem, jako k úřad kazatelskému, k obracení duší nevěřících a k snášení všemožnýc utrap a běd . . . nic se mi nelíbí více, než když slyším o puso bení missionářském."

Představení, seznavše novicovu obratnost, ušlechtilost a ho roucnost řečnickou, posílali jej nejen jako jiné novice do okolníc vesnic kolem Brna katechisovat, nýbrž poskytovali mu i př jiných příležitostech a na jiných místech možnost osvědčit se v umění řečnickém. Na místa sobě k tomu určená do cházel Václav horlivě za počasí sebe nepříznivějšího, a to za časté úplně ještě lačen. Není divu, že u lidu nalezal veliké ob liby. Všude chválili a velebili milého sobě magistra Kolovrata

Ukončiv noviciát, poslán byl Václav na filosofická studia d *Olomouce*.

S věkem vzrůstala v něm touha po činnosti apoštolské v ze mích zámořských. Roku *1655* zavítal do *Olomouce* proslulý mis sionář P. *Bernard Distel*. Rozmluva s ním nadchla jej ještě více V tajném jeho zápisníku nalézá se ke dni 28. dubna řečeného roku tento záznam: „Celou noc snil jsem o missiích indických... Dne 5. května psal v té věci po prvé pateru assistentovi pro vincie, prose, aby mu k splnění jeho touhy byl nápomocen, a t předevšim tím, že by jej poslal do Říma, aby tam skončiti moh filosofická studia. P. assistens schválil laskavým listem ze dn 5. července 1655 úmysl jeho státi se missionářem, zároveň však podotkl, že nebylo by na čase, aby Václav již před skončení studii filosofických odebral se do Říma. Později však, až ješt více ve ctnostech se utvrdí a věkem zdraví jeho se upevní, že m

. Studia filosofická konal nad obyčej důkladně. Nepřestával přednáškách učitelů svých, nýbrž sám rozebíral písemně různé ížnější otázky. Zabrán jsa do práce, trávíval nad ní nejednou nou část noci.

Jako vyznamenání bylo mu uloženo, aby hájil veřejně these sofické. Čestnému tomuto úkolu hleděl se Kolovrat vyhnouti ážnými prosbami u P. provinciála, avšak marně. Veřejné obhaání thesí převzíti musil, a vykonal je tak, že došel veliké pozaly všech přítomných.

Nevšední jeho vlohy také jinak se jevily. Jako magister sal divadelní hru o mladistvém mučeníku Celsovi, velmi atně zosnovanou a zveršovanou. Skládání to, jak sám vyznal, mu hravě, téměř beze vší námahy. Hra tato divákům nad u se líbila. I pokusil se ku přání představených svých také iná podobná skládání. A kdykoliv proneslo se, že v kolleji vozována bude hra, kterou sepsal magister Kolovrat, stačilo pouhé jeho jméno k tomu, aby shromáždila se nejslavnější a stkvělejší společnost divákův. Císařský kterýs ministr prý rách Kolovratových prohlásil, že v nich mnohem více jest ra, nežli v podobných hrách, složených od osvědčených prosorů krasořečnictví.[1])

Jelikož zejména v Číně missionáři vědami mathematickými stronomickými zjednávali si vážnosti, věnoval se Kolovrat, je stále na mysli cíl svůj státi se missionářem, pilně také to vědám. Studoval je v Olomouci i v Praze s velikým prochem.

Konečně dne 17. března r. 1657 psal mu generál Tovastva, Cosvinus Nickel že jej na podzim toho roku v Římě kává. „Až sem zavítáš," píše mu, „otcovsky Tě obejmu, a dokončíš zde studia theologická, pak o dalších tvých svatých hvalitebných úmyslech a touhách, týkajících se missionářství ndii, spolu promluvíme."

Neméně laskavě psal mu assistens řádový, Krištof Schorrer, ž mu v listě různé dával pokyny. Píše, že v Římě bude míti ležitost stýkati se s missionáři, kteří v missiích zámořských vali zaměstnáni, od nich že mnoho užitečného se doví a že se 1 přiučí snadno řeči portugalské, až bude mocen italštiny.

Prvá vroucí horlivost, kterou byl Václav zmíněnou svrchu inou dal na jevo, během času nikterak neutuchla. Maje pak po mi letech života řeholního odebrati se do Říma, navštívil Brno, ébku světějšího svého života, přečetl si řádky ty opět, obnovil dsevzetí v nich obsažená a připojil k nim dodatek tohoto ní: „NB. Ita sentit et incomparabiliter de Societate sublimius m nunc, qui ante septennium hoc scripsit, sed ut mihi videtur tum speculative et non practice. Impossibile enim est, ut si vel cam lineam postremorum duorum punctorum penetraret, inter cos dies in alterum s. Ignatium non transformaretur. Rogat

[1]) »... et libera aliquando voce quispiam e praecipius caesaris ministris, exquisitae orationis, pronunciare auditus est: ponderis inesse haud paulo am- dramatis a magistro Kolovrat, quam ab exercitato eloquentiae professore.« l. »*Vita*« etc. 41.

itaque legentem, pro se Deum deprecetur, ut si appretiationi cor formem vitam ducere non studuerit, Deus illum e memoria evella ne scienti et non facienti peccatum sit illi et Deus, summum bonum pr. ratione luminis et intelligentiae, quam ei ingrato tribuit, gra viter offendatur. Anno 1657 die 5ta Sbris." [1])

Přišel do Říma, oddal se se vší horlivostí studiím theolo gickým, a to s výsledkem tak zdárným, že u professorů i spolu žáků svých zjednal si veliké vážnosti. Týmž časem přiučil se také hebrejštině tou měrou, že čtenému dobře rozuměl. Italštinu osvojil si za krátko úplně, tak že jí plynně užíval.

Také v Římě svěřovány mu bývaly čestné úkoly. Tak byl mu uložen, aby ve slavnostním shromáždění přednesl panegyrickou řeč na oslavu nově zvoleného (dne 8. července 1658) císaře Leopolda I. Čestnou tu povinnost, ač skromnost jeho zpě čovala se proti tomu, z poslušnosti na sebe přijal. Řeč tu, jíž přítomno bylo 33 kardinálů a celý zástup vznešené šlechty, vý tečně pronesl v kostele zvaném „Anima" dne 12. listopadu r. 1658.

Dvě léta strávil Kolovrat v Římě, pilně zanášeje se vědami a ještě horlivěji cvičě se a prospívaje ve ctnostech. Povahou i bezúhonností svou získal si lásky a náklonnosti představených i soudruhů svých.

Ochuravěl však žaludeční chorobou, která vyvinula se v ne moc smrtelnou. Připraviv se svatě na smrt [2]) a obdržev od papeže Alexandra VII. apoštolské požehnání, zesnul Kolovrat blaženě 9. dne měsíce října r. 1659 ve dvacátém šestém roce věku svého. Tělo jeho uloženo bylo v kapli sv. Aloisia poblíž náhrobku sv. Jana Berchmanna.

Bohaté darování, jež byl učinil (jakož jsme výše již byli řekli) hlavně na stavbu chrámu při professním domě v Praze potvrdil císař Leopold dne 20. prosince 1659. [3]) Ale teprve roku 1673 bylo dědictví zesnulého účelu svému odevzdáno. Téhož roku položen byl sice základní kámen, [5]) se stavbou však započato bylo teprve po třiceti letech, totiž r. 1703. [6]) Nad vchodem veliko

Skola Rožmberská v Soběslavi.

Napsal Josef Lintner.

Dne 6. listopadu r. 1611, v den památný sv. Linharta, na mku Třeboni dokonal život svůj pan *Petr Vok*, poslední slavho rodu Rožmberského. Za nákladných příprav ku pohřbu přišli soběslavští řemeslníci k dobrému výdělku. Soběslavský *konvář áchym* zhotoviv ku pohřbu jeho rakev novou, cínovou, 5 centů 1½ libry těžkou, počítal za ni 66 kop. Dne 15. listopadu mrtvé tělo kdy pana vladaře Rožmberského v přítomnosti hlavních dědiců, arého pána ze Švamberka Jana Jiřího a syna jeho Petra, nejprv truhly dřevěné uloženo. A když cínovou rakev dne 17. pronce přivezli ze Soběslavě na Třeboň, uloživše do té dřevěné uhly pečeti vyhaslého již rodu Rožmberského, vložili ji do rakve nové a zaletovali. Tak naposled posloužil Jáchym konvář panu adaři, jako před 10 lety jeho manželce, Kateřině z Ludanic. Dle šaftu ujal se vlády na Třeboňsku pan *Jan Jiří ze Švamberka*. sv. Brikcí již poslal Švamberk do Soběslavě své dvořany, pana dama Tuněchodského z Poběžovic a Žibřida Meceroda z Mecedu, kteří na jeho místě přijali od konšel a vší obce městské ib věrnosti a člověčenství. Oba vyslané pohostili páni soběslavští společném obědě, při němž spotřebováno 7 lib. masa telecího, 10 gr. ptáků; žemlí, chleba, koření, soli, octa uhrnem za 23 gr., na vypito za 4 kopy, ale piva bílého jen za 15 gr.

Tou dobou obláčela se Soběslav v smutek. Jan Chlaň potihoval sukna černá ku pohřbu a dostal za tu práci 70 gr. Obec oupila od primasa Řehoře Smrčky pro pány radní, pro rychtáře písaře na 14 plášťů sukna rozdílného, a to 2 postavy za 30 kop, postavy za 17 kop, a 8 loket za 4 kopy. Adam Knoflíček, ejčí, ušil ty pláště a také potáhl smuteční klobouky tykytou, spotřeboval za 7 kop 45 gr. a hedvábí na přišití za 24 gr.

Pro památku zakoupili také Soběslavští 12 exemplářů písně pohřbu JMti od pověstného veršovce Šimona Lomnického Budče, kus po 6 gr.

Na pondělek, dne 30. ledna 1612, ustanoven slavný pohřeb. blízka i z dáli sjelo se na ten den do Třeboně panstva, rytířstva, ěšťanů a lidí poddaných, aby doprovodili poslední haluz Rožmrskou ku věčnému odpočinku na Vyšší Brod. Silnice se tehdáž trhla, a brány soběslavské musily zůstati otevřeny i přes noc, sousedé tu bdíce, propálili svíček za 6 gr. Pro takový nával stí sháněna na Třeboň se všech stran jídla. Soběslavští poslali m 12 hus, 42 strnadův a něco koroptví. Také 8 lib. vosku na íčky musili poskytnouti a ložních šatů propůjčiti. Tovaryši běslavského úzdáře Zachariáše, bratra to tuším bývalého administrátora pod obojí, Tomáše Soběslavského, čistě přistrojili ecní vůz, opravili řemení a očernili. Než však páni radní ku hřbu na Třeboň vyjeli, poobědvali spolu na radnici masa hově o a telecího a jazyk hovězí a vydali se pak na cestu; Soběvští doprovodili mrtvolu milostivého pána svého až na Vyšší

[illegible] Zázance z in[illegible] [illegible] prokázal tím, že [illegible] založí v Sobě[illegible] vyšla z panství N[illegible] [illegible] Tím chtěl [illegible] straně podobojí.

[illegible] umění času n[illegible] [illegible] vše snadnějšími a kra[illegible] [illegible] podle toho na [illegible] vydání instrukcí při v[illegible] [illegible] vůle, aby vše[illegible] [illegible] Pravdy Boží podl[illegible] [illegible] české z roku [illegible] M. [illegible] II. provzené.

[illegible] i celou biblioteku svou; [illegible] zůstal na Třebíni. Spravování odkazu [illegible] svědl panům: Janu Jiř. ze Švamb[illegible] z Kleenberka, Vaci. Budovcovi, Václ. z [illegible] starším z Neuperka a Adamu Linha[illegible] [illegible] panům strany kalvinské a brat[illegible] [illegible] bral za práci svou ročně 50[illegible] Petr Vok založil také při té [illegible] žáky byt a stravu zdarma; ale byl[illegible] [illegible] pořídati si ložní šaty. Na živobytí [illegible] pro jednoho mladíka; na te[illegible] [illegible] na 40 stipendistů. Z[illegible] [illegible] 12 míst vyhrazeno pro pacholata víry podobojí z R[illegible] [illegible] Jana Jiřího ze Švamberka a Jana hraběte[illegible] [illegible] stipendisté měli býti z poddanství propuštěni, [illegible] zároveň při zahájení učení do 25. roku věku svého. Petr [illegible] [illegible] pro opatrování a léčení nemocných žáků [illegible] v Sobě[illegible] zvláštní dům a upraven na špitál, [illegible] zdraví se nemakazili od nemocných.

la z doktorů osvícených, křesťanských, evangelických a z písem ıtých. O prospěchu žáků bylo přesvědčiti se půlletní zkou- ɔu u přítomnosti pánů kurátorů. Takovou péči věnoval Petr k na zřízení školy Rožmberské, neboť sám na sobě poci- 'al nedostatky ve vzdělání literním, nač i na smrtelné posteli ťíkával.

Petr Vok pamatoval i na chudé soběslavské, když odkázal jejich špitálu 500 kop. Možná, že odkaz ten pohnul měšťany ɔěslavské, aby zase po dlouhé době věnovali něco na kostel tální u sv. Víta. Hned z jara roku 1612 Petr Vlach, zedník, ıítl vnitřek chrámu a podlahu položil dlaždičkami; také při- věl ke kostelu dvě nové kapličky. Kříž zámečník okoval znova 10 oken rámy, do nichž Jan, sklenář z Jindřichova Hradce, ıadil 8866 koleček. Matěj Hufapa, tesař, zdělal novou kruchtu ɔokryl ony dvě kapličky. Ku hlavním dveřím dán nový zámek ıklený." Starý rektor školy městské vymaloval za 12 kop ıtřek kostela, a syn Tomáše Netolického, písaře druhdy pan- ɔho, Adam, po domě také Cyprian zvaný, který nedávno se ıtil z Italie, namaloval za 5 kop 3 erby a 1 figuru. Suma té ravy činila 167 kop.

Sotva byli Soběslavští s tou prací hotovi, nastala jim starost ıkolu Rožmberskou. Ještě před svátky svatodušními r. 1612 ısili dojeti do Prahy k deskám zemským o výpis odkazu na ɔlu, a zaplatili tu 2 kopy památného. Jan Jiří ze Švamberka, dic Petra Voka, ustanovil hned také dva úředníky nad stavbou ɔly, a podle nárady primasa Řehoře Smrčky za úředníky ɔlil Jana Hradského a Jana Roubíka Blovského, kteří, ačkoli radi, tu povinnost na sebe vzali.

Ještě na podzim r. 1612 sváženy byly potřeby ke stavbě, niž věnováno jedno křídlo hradu soběslavského. Hrad ten po ıoho let zůstával téměř na spadnutí, tak že r. 1604 Petr Vok ɔ nebezpečí, aby to stavení se nezhrklo, zakázal, aby kdo něm bydlil. Již v lednu r. 1613 přijel do Soběslavě v příčině ɔly jeden z poručníků, Děpolt Svihovský z Riesenberka. Obec s jeho hostěním utratila 2 kopy 30 gr. Po ohledání věcí byli běslavští vyzváni, aby si dojeli pro peníze na stavbu. Tuto vní sumu peněz vyzdvihl na Třeboni konšel Václav Libra ze binova; do Soběslavě pomáhal mu ji vézti Fridrich Wolgner, žišník.

Po jaru r. 1613 nastal čilý ruch. Sám Jan Jiří ze Švamberka dvakráte přijel do Soběslavě i s pány poručníky kšaftu; prvně neděli květné, a hned na to v pátek po hodě Božím. Na velký tek došel Soběslavských rozkaz z kanceláře třeboňské, aby pondělí velikonoční jistou osobu s forou poslali na Třeboň pro uhé peníze, a opatřili, aby bezpečně byly dovezeny. Tak v úterý e 9. dubna r. 1613 vyzdvihli Bartoloměj Libra a Jan Vrabec komorního písaře Ondřeje hotově 3000 kop míš., vzatých z peněz rybních, a dali na to řádnou kvitanci.

Zjevno z toho, že poslední vůle Petra Voka z Rožmberka příčině nové akademie Soběslavské byla od dědice jeho vy- ıována poctivě. Mistři akademie Karolinské v Praze, chudičké

Milostem rovně spolu s námi bolestně a těžce na srdci l
Jich Mti páni defensores naposledy ani k určitým časům
vyměřeném sjížděti se neráčejí, aniž lze jest buď rady s
buď pomoci prospěšné se dovolati. Což na nás jest, v
dlouhém odkladu jednomyslně jsme na to přišli, abychom
nich pánů jednoho za rektora universitatis sobě volili, jr
urozeného pána, pana Julia, pana Joachima Ondřeje hrab
syna, zda by aspoň tudy probuzení jiným, zpomožení a
zpusobeno bylo. Mezi jinými prostředky vidí se nám na
věc nejpřípadnější býti, kdyby škola Rožmberská ne v Š
ale zde v Praze založena byla, a to při JMti pánu ze Šv
a při Vašich Mtech . . . obdrženo býti mohlo." Přičí
vají: 1. Praha od Karla IV. jaksi za matku učení vysazo
2. rozliční národové sem se hrnou; 3. dohled byl by
outrat u; 4. žáci příkladem jiných škol snáze by se učili; 5
k tomu jsou příhodná, do kterých by škola ta přenes
mohla.

V témž smyslu psal i otec nově zvoleného rektora,
hrabě Šlik, panu J. J. ze Švamberka. Švamberk dne 4. če
odpověděl, že není mu možno v poslední vůli pana Pet
něco měniti, ale spíše že povinen jest jí proti jiným c
zastávati; neboť „kdyby byl chtěl pan Petr Vok pro sp
akademie pražské co učiniti, jsa nejednou od pánů pr
v tom pohledáván, věc jistá jest, že by toho byl nep
Šlik nevěřil, že tato odpověď z pana Jana Jiřího pocház
že učiněna jest od jeho rádcův a poradil 7. června prof
aby promluvili s jinými poručníky, pokud jsou v Praze,
znova na pana ze Švamberka došli; při tom napomíná ji
nějací falešní bratří, jako na onen čas v církvi Efesské, n
tu věc nebrodili." I promluvil rektor Julius Šlik s Adam
hartem z Neuperka a panem Fruweinem z Podolí, kteří
k takovému přenesení svolili.

Potom mezi jednali professoři s p. J. J. ze Švambe

Kromě nastalé zimy naskytla se ve stavbě školního domu jiná překážka; byla to morová rána, která zavlečena byvši Uher, ukázala se v Soběslavi začátkem prosince ve 3 domích 6 osob schvátila. Městská rada z pochopitelných příčin tu věc ujila, ale vrchnost nemlčela. Ve čtvrtek po svaté panně Barboře 1613 poslal J. J. ze Švamberka do Soběslavě ostrou domluvu, níž vytýká radě, že ty nakažené domy neuzavřela, lidi do ěsta že pouští, dovoluje roznášeti šaty mrtvých po domech; oběslavští že jezdí i do jiných měst, kde jest mor, a převážejí oží bez překážky. „Přikazoval jsem Vám o tom několikráte, le neposlechli jste, ač se zakazujete, že byste mně pomyšlení dělali," vyčítá jim Švamberk. Pak vyhrožuje, koho by přistihl, ho prý dá pro výstrahu jiným přísně potrestati. Rychtáře Jana lovského, který prý ujel před morem do Blovic, nemají do ěsta pouštěti i s tím, co by vezl, dokud by dobře „nevyětřil".

Ve psaní tom dostali také svůj díl oba městští úředníci nad kolou Rožmberskou, neboť velmi špatně se k úřadu svému měli, eopatřivše ani prací truhlářských, ač mohli. Švamberk jim tedy řikazuje, aby lépe konali svou povinnost.

Vedle toho stěžovali si na Soběslavské i páni professoři, praíce: „Nemůžeme od obce na ty nastalé zimy žádného dříví dotati." Poručeno bylo tedy Soběslavským, aby i pány professory lřívím fedrovali. Roku 1614 pokračováno ve stavbě prvního pochodí. V měsíci červnu vyslal pan Jan Jiří do Soběslavě své úředníky, aby spatřili, co až do toho času bylo vystavěno a co by k zavření toho „štoku" bylo potřebí. Snad panští něco vytkli, poněvadž v pátek po sv. Janě Křtiteli soběslavská rada prohlašuje, že na tom velikou bedlivost mají jak oni, tak osoby k tomu ařízené, aby ani jeden den od práce prázdný nezůstal a aby ta stavba co nejdříve mohla býti dokonána, ba i obecních věcí pominuli a poddané obrátili s forami k té škole. Už prý se mají dodělati jenom půdy, okna, vydláždění a postavení kamen, což bohdá brzy bude hotovo. Rádi by také, aby vyučování mládeže v té škole již se mohlo předsevzít, tak aby s pronajímání domu sešlo. Ze všeho však patrno, že největší obtíže působilo liknavé vydávání peněz na stavbu. Po několika dnech, kdy poněkud více řemeslníků pracovalo při stavbě nedostávalo se peněz na výplatu. Tak naříkají ve středu po svatém Prokopě a hned na to znova, že nemají, čím by Vlachům zedníkům zaplatili. Také 5 října, kdy měl býti uzavřen účet s truhlářem, hrnčířem a sklenářem, prosili za peníze. Jenom mistr Vlach měl své, poněvadž nečekal.

Konečně první patro přišlo k dokončení a zavření, tak že se mohlo ve světnicích i topiti. Dne 26 října radostně oznamují to Soběslavští pánu do Třeboně a připomínají, že by se z toho podružství již nemusilo platiti, a páni professoři se svými discipuli s pobožností a vážností že mohou se již do nové školy uvésti a učení tu začíti. Prosí tedy pana Jana Jiřího, aby k tomu „ouvodu" poslal některou osobu do Soběslavě I pan Jan Jiří ze Švamberka měl rád té zprávě. Jaká to chvála proň, býti protektorem nové akademie! Psal hned všem pánům poručníkům Rožmberského

[illegible] se přijede
slavě s panem Václavem z Bubova, s Petrem, synem
s jinými některými pány a přáteli v pátek na noc, a
pozdržeti v Soběslavi 2 dni. Soběslavští měli opatřiti le
a potřebných věcí. V neděli na to, první adventní, v
slavné uvedení rektora a kollegů jeho do nové školy
berské.

Tou dobou hlásili se z bývalého panství Rožmbersk
za konviktory a posluchače do nové školy, kdež 12 žáku
daných mělo se učiti umění liternímu a míti tu své vy
Tak Maruše, vdova po † Matouši Kurkovi z Třebonĕ, žá
nosti, aby syn její Jiřík, který již trochu umění literního s
o čemž může zprávu dáti pan predikant Jeho Mti, byl
kolleje Soběslavské. Donát zámečník žádá za přijetí syn
Havla, který má již začátky v grammatice; Havel Toma
boně chce tam dostati svého syna Martina, a Eva Machová
městí Břilického, syna Petra. Také Jan Bártů, rychtář z
prosí, aby mohl dáti syna svého na kollej Soběslavsko
vadž naň nemůže veliký náklad vésti, a chlapec má již

Však ten okázalý „ouvod“ právě vylíčený byl
čátkem konce. Od té chvíle čteme v pramenech jen o
o nepořádku a neprospěchu O samém konci nevíme, ten
ve všeobecné bouři

Když Petr Vok kšaftem svým zakládal školu Rožm
domníval se, že tím prokázal Soběslavským velikou milo
oni nejevili z té školy nižádného potěšení. Ba vidíme, že
níkům školským úřad jejich se nelíbil. Hned po slavnos
stoupili oba ti úředníci, Jan Hradský a Jan Roubík Blovs
pány poručníky, žádajíce, aby z povinnosti své byli pro
Pan Švamberk vymohl konečně na nich po smlouvání
jakém utěšování, že v té povinnosti zůstali; zároveň
nařízeno, aby opatřili do jara „foroty“ k druhému štok
Jan Jiří obešlal i Soběslavské na úterý po sv. Mikuláši v
školy Rožmberské, ale upřímná snaha jeho třištila se

Teď už viděli oba úředníci, Jan Hradský a Jan Roubík, že ı opuštěni od obce i primasa, ač tento v instrukci, jim svého u vydané, poznamenal, že ve všem chce jim býti nápomocen. ıeděli devítník r. 1615 poslali oba na Třeboň pokornou suplı-i, v níž vypisují všechny své těžkosti a prosí, aby je Jeho z té starosti propustil. Ta zpráva rozhněvala starého pána Švamberka. „Kdybyste rozvážili, s jakým dobrým úmyslem škola u vás založena jest, měli byste takové dříví neřku-li dati, ale darmo dáti," tak napsal v úterý po devítníku do ›ěslavě. Zároveň poroučí, aby ihned prodali pro školu „2 kopě" enů trámových a krokevních; pakli by toho neučinili, že káže esích soběslavských dříví s dostatek sporážeti, a neposlušné ›ěslavské že příkladně potrestá. To pomohlo. Kollej šťastně zimy r. 1615 pod krov jest přivedena.

Jan Jiří ze Švamberka, nemoha snésti tíže Rožmberských hů, které lpěly na jeho panství, přenesl dne 16. října r. 1615 cky starosti na syna svého nejstaršího Petra. Nový patron štívil Soběslav o vánocích r. 1615 a ubytoval se u p. Václava ›kéciusa ze Šnéperka. Za jedinou noc utratili s ním konšelé za o 8 kop, za 12 žejdlíků vína starého od primasa 1 kopu 1 gr. ., za 140 žejdlíků vína mladého dáno Jáchymovi Konváři :op 56 gr. S novým pánem vzkvetla nová naděje pražským fessorům Karlovy akademie, že se jim snad teď podaří, oč de dvěma lety nadarmo usilovali, připojení totiž bohaté školy ťmberské k universitě. Nastalo tedy nové dopisování a nové ouvání. Ale hlavní ochránce a výkonná ruka kšaftu p. Petra ka, Jan Jiří ze Švamberka, neustoupil, byť i všichni poručníci omu se klonili. Ba tito poručníci ustanovili již i den v městě ›ěslavi — středu po neděli křížové r. 1616 — aby uvažovali kole Rožmberské. Tou dobou starý pán ze Švamberka ležel churav na Vorlíce, ale proto přece pečlivě kladl panu Petrovi srdce, aby jel do Soběslavě a s pány poručníky jednal k domu té školy, ovšem co by nečelilo proti kšaftu.

Důvody, proč nesvolil, aby fundace školy Rožmberské přelena byla do Prahy, byly tyto: Předně k tomu není příčiny; je při akademii Soběslavské skrovný počet žáků, nic není ného, neboť ta škola jak v stavení, tak v učení teprve bere átek. 2. Bylo by proti kšaftu Petra Voka, a kdo by chtěl to niti, tomu mají stavové podobojí zabrániti. 3. Bylo by to proti ›innosti poručníkův, ježto kšaftující v ně složil svou důvěru. Bylo by to i proti smlouvě Švamberkově s Rožmberkem, po-›adž i v ní o té škole obšírná stojí zmínka. 5. Musilo by se státi se svolením všech stavů podobojí — a to by šlo ztěžka. Bylo by ke škodě Soběslavským, a jisto jest, kdyby všickni ›olili, oni se tomu budou brániti. 7. Týž kšaft se v ochranu M. císařské poroučí a tudíž bez svolení J. M. císařské nelze ıft měniti. Konečně kdybychom, majíce již stavení postavené, spustili a prázdné nechali, pošel by z toho jen smích, zvláště ›dporné strany. Však ještě i za těžkých dob r. 1620 pan Bu-›ec a pan z Roupova vzbudili mistrům university pražské na-i, že konečně přec nadaco rožmberské budou moci užiti pro ıst akademie své.

[illegible] alfabety [illegible] Parlamenta jso[illegible] psáti. [illegible] Potom [illegible] v la[illegible] napíše, [illegible] sobě correct[illegible] Němec česk[illegible] ještiny každo[illegible] také [illegible] ro[illegible] mocí. Dobrého [illegible] latinských, [illegible] ale tuto by něk[illegible] pro abecedáři by[illegible] [illegible] 12 školy městské [illegible] lidkám předst[illegible] také počet moh[illegible] nařízen byl, aby [illegible] čistoty šaty [illegible]

[illegible] připsal: „Soběslav m[illegible] vzniku míti.“ [illegible] staré učení Církv[illegible] do kolleje jste n[illegible] životě dychtili, [illegible] chtěli jste začíti, prot[illegible] věci vzniku nedal.“

[illegible] neznáme; snad se se[illegible] prosince 1614 Benjamin [illegible] matematikus, profes[illegible] k nastávajícímu Novému létu, a[illegible] Adama Libiusa ze Sp[illegible] Němku ze Slez. Začátkem

Václava Františka Kozmanecia spisování historická.

K tisku upravil Dr. Ant. Podlaha.

Část druhá.

IV.

O obléhání Prahy od Švédův.

V rukopise zaujímá práce tato str. 195—252 a označena jest jakožto op. 7. Před vlastním spiskem položena jest předmluva, za níž teprve následuje titul »Relací atd.« Zaznamenány jsou tu den po dni důležitější události v době obléhání toho běhlé. Ku konci přidán jakožto příloha opis listu ku. Oktaviana Piccolomini ze dne 27. července 1650 místodržícím českým poslaného. — Spisek Kozmaneciův liší se úplně od »Leto- a dennopisu« Zatočilova; jest v nejedné příčině nad něj úplnější i správnější. Ve mnohých kusech s Kozmaneciovým diariem shoduje se latinské vypsání Hammerschmidovo (obsažené v rukopisné jeho »Historia Pragensis« III. str. 105—146), jež však bohatostí zpráv nad ně daleko předčí.

Málo kdy jest slýcháno o tak nenadálém vpádu a vzetí, ač nehrdinským, ale zrádným způsobem kterého města, jako se stalo v létu *1648* při vzetí toho slavného hradu Pražského a Malé Strany, skrze spurného a naduté mysli generála švédskýho *Khygksmarka*.

Stalo se pak to v noci na neděli památný den svaté Anny mimo všelikou nenadálost a pomyšlení, aby se to státi mělo, obzvláštně, poněvadž o tom žádné noviny nešly, aby se nepřítel ku Praze strojiti a nad to vejšeji o ní se tak směle pokusiti směl. Ovšem, mohlo se souditi, žeť jest výborného zrádce měl, kterýž mu jistý způsob, kudy by do Prahy s svými rejthary vpád učiniti mohl, jistou informací dal, jsa sám toho všeho jakožto lehkovážný člověk, původ, rádce i zrádce, a to nějaký *Oswaldský*.

V tomto sice bylo ovšem od našich velmi přehlídnuto, že ty posty v těch a takových místech ničemně opatřené byly, ano i místa, kudyž se ten vpád stal, neupevněné a, jakž by na tak slavné město náleželo, neohražené se ukázaly. Ale jakž pak koliv jest, víceji se sluší diviti dobrotě Pána Boha všemohoucího, kterýž ta Pražská města, totiž Staré a Nové město tak přepodivně chrániti a opatrovati ráčil, že je týmž nepřátelům tolika tisíci lidu majícím tolik válečných hrozných nástrojův, tolik chytrostí, osidel a lsti užívajícím, vzíti dopustiti neráčil, nýbrž jako svou Božskou mocí neráčí dopouštěti moři, aby z svých břehův a mezí mimo jeho uložení Božské dále se rozlívati mělo, tak tuto týmž nepřátelům přihodilo se: až potud a nikam dále!

A jistě, kdo jest tu přítomen byl, a toho dobývání hrozného a ty střelby ukrutné poslouchal, musí se velmi diviti, kterak všelicí nástrojové proti vůli Boží a proti těm, jež Pán Bůh chrániti ráčí, nic neváží, jakož toho teď patrný příklad při týchž dvouch

městech Pražských se spatřil a ukázal, nebo sice vedle souc lidského za nemožné se zdálo a vidělo, aby táž města moh proti takové moci střelby a množství lidu válečného obstáti proti třem válečným znamenitým vůdcům (nemajíce mimo malé kousky), takových hrozných nástrojův užívajícím, vítězst obdržeti a téměř (mimo zboření bran, zdí, bašt a jiného stave v bezpečnosti obstáti, ačkoliv tak mnoho tisíc ran z kusův a mc dířův ano i ohnivých koulí na města vyhozených s veliký hřmotem vypuštěno bylo, však z jednoho tisíce ran z kusův, n může se říci s dobrým svědomím, aby jich deset zahynulo, jež sice jednou ranou z kusu učiněnou může sto mužův poraženo bý

Takhle milý Pán Bůh chrániti ráčil ty, jenž se k němu u kali a jeho za pomoc a vysvobození dnem i nocí plačtivě žáda poněvadž i duchovní lidé Pražští netoliko proti týmž nepřátelů válečné zbroje užívali, ale i meče duchovního, to jest zkrouš ných modliteb a slova Božího; a jistě žalostivá to příhoda byl když i ten přeslavný pán a pobožný kníže-arcibiskup Pražsl a cardinal *z Harrachu* v ruce a moc nepřátelům se dostal, me nimižto (ač v svém domě) v zajetí zůstávaje, Pánu Bohu zkrc šeně za vysvobození od nepřátel a zachování měst Pražských modlil, a jinší duchovní lidé, jakž již svrchu ponavrhnuto je silně dnem i nocí s pobožnými lidmi též Pána Boha vzývali za pomoc žádali, v čemž je naděje nezmejlila, když v brzký časech ze všeho toho zlého vysvobozeni jsouce, na přemože svých nepřátel patřili, s díkův činěním za tak milost nevýslovn témuž svrchovanému Pánu Bohu.

Jak se pak to dálo a konalo, a jak veliká byla střelba kterého dne, a kolik ran na města Pražská vypuštěno bylo, tu doleji o tom o všem otevřeně poznamenáno se najde, což jis k velikému podivení čtoucímu bude, takže se nad tím i užasn

Protož nyní o tom se pravdivě oznámí a vyjádří spůsobe tímto.

Venceslaus Franciscus Kozmanecius.

[redacted]

ěte *Černína* a pana hraběte *Nosticze*, kteří před tím z Prahy odjeli), i sice mnoho jiných vzácných osob z stavu vyššího zajal, veliké bohatství na mnohokrát sto tisíc se vztahující dostal a bryč odvézti dal, všecky šance, bránu na mostě i jiné pošty osadil, téhož dne kusy na mnohá místa proti Starému městu rozvézti a zrychtovati dal.

Pan hrabě *Colloredo* sotva pěšky skrze vinice spolu se secretářem, pážetem a lokajem svým se retýroval a na druhou stranu přes vodu k *Novému městu* se přeplaviti dal, a přišedši na rathauz Novoměstský ihned za general *Puchaymem*, který toho času u *Sázavy* ležel, aby neprodleně ku Praze marš svůj vzal, psal, kterýžto také toho dne na noc s týmž lidem, jež 2600 rejtharstva a dragonův bylo, do Prahy přitáhl

V pondělí 27. eiusdem do Starého Města z mnoho kusův házel a do 120 ran udělal, však malou škodu učinil.

V auterý 28. dne podobně z kusův a moždířův ohněm na Staré Město házel; ačkoliv sice na mnoha místech hořeti počalo, avšak to ihned židé zase kožmi syrovými a vodou udusili a uhasili, ta střelba až k témuž trvala [1]) do půl noci, takže toho dne 49 ran udělali. Téhož dne 2 comp. rejtharstva a 1 comp. pěchoty, kteří *v Lounech* ležely, sem přitáhly, jako i z *Litoměřic* comp. rejtharstva.

Ve středu 29. dne huius předc dnem z kusu velikého, který se Teuffelstantz, [2]) jednu ránu učinil, ve dne podobně z kusův 76 ran a z moždířův 10 kulí ohnivých vhodil. Toho dne nejvyšší, a již nyní general wachtmistr, *Conte* se 240 pěchoty a 140 rejthary, též tři [3]) kousky do Prahy přitáhl.

Ve čtvrtek 30. dne *Witembergk* z druhé strany od *Brandejsa* na noc s některýma tropami rejtharstva ku Praze až na *Špitálsko* přitáhl, ve vsi *Libni* svůj hauptquartýr měl, mezi tím Königsmargk z Malé Strany a ze zámku na Staré Město z kusův 130 ran udělal, avšak s malou škodou, a 15 ohnivých koulí; v tom 2 regimentové našeho rejtharstva, totiž nejvyš. *Lychenštejna* [4]) a nejvyš. *Kapliře*, při nich pan general z *Puchaymu* a pan hrabě *Colloredo* s mnohými jinými domácími cavalíry ven z města vyjeli a též regimentové s nepřítelem šermiclovati počali, však souce proti takové síle slabí, brzo k městu musili; z naší strany jeden rytmistr od regimentu Lichtenštejnskýho zabit a druhý raněn, z druhé strany podobně několik jich zůstalo.

V pátek 31 julii *Wittembergk*, davši šibenici prolámati a okolo šance zdělati, v noci 3 kusy nahoru vytáhnouti dal; mezi tím vinice [5]) níže pod tím šancem někteří mušketýři jeho na naše z městu z mušketův oheň dávali, a naši z města podobně na ně. Učinil z kusův ran 85, ohnivých koulí 13; toho dne z Malé strany z kusův 30 ran udělal.

---

[1]) sic; má patrně býti: »ta střelba k témuž městu trvala až do půl noci . .« [2]) Doplň: »nazývá«. — [3]) sic. — [4]) Správně: Lichtenšteina. — [5]) sic; má býti z vinice«.

místa za *Horskou* [illegible] ran a asi 2 kusův, hned ran[illegible] v 9 ně[illegible] z nich [illegible] začal, což až do polednе cont[illegible] [illegible] zase stale až do večera střile[illegible] [illegible] ran udělal, a to [illegible] te pošty mezi *Horsk*[illegible] *Hradcem Kralovou*; ačkoliv sice na zdi a dvouch baštách ško[illegible] a tak by Sturm nad chtěl se postavil, však nic nete[illegible] [illegible] naši vnitř ta místa a bašty palesáty dobře opatřil[illegible] [illegible] a tak [illegible] u střed[illegible] také nic nevyřídil, kromě [illegible] osob [illegible] ranil a zabil, mezi nimiž jednoho kněze, ktery [illegible] [illegible] ve Špitale u města mostu s jeho pach[illegible] [illegible] do smrti zabil, i jednoho rejthara, ktery mimo toho k[illegible] v pravou [illegible] Strpěhoval a levou prvé urazil, takže [illegible] místě ihned zůstal, a tak jednou ranou 3 osoby a jedn[illegible] zabil.

V pondělí 3. dne v noci před 12. hodinou na půl o[illegible] vezouce zase sobě z toho místa kusy přes vodu na druh[illegible] k *Lišni*, z nich rozpálenými kulemi do *Nového Města* h[illegible] ran, však malou škodu učinil, ve dne k věži Mostsk[illegible] udělal a 3 granáty hodil.

V autery 4. dne, vyvezouce sobě opěty kusy pod[illegible] J. M. C., z nich přede dnem málo, a potomně ve dne s[illegible] i z *Sinderpergku* z 5 kusův k věži mostské oheň dáv[illegible] 243 rány učinil, a ni nemalou škodu vzdělal.

Ve středu 5. dne v noci z kusův málo střílel a ve [illegible] zbusta k nadepsané věži mostské 227 ran udělal, takže [illegible] prostředek naskrze prostřílel a v ní velikou díru a meze[illegible] obnivých kuh 17 hodil.

Ve čtvrtek 6. dne v noci z kusův nic nestřílel a [illegible] k dotčené věži 32 rány učinil; toho dne Wittembergk *slavi* mili od Prahy odtáhl a tam se svým lidem polož[illegible] přes vodu dělati začal.

V patek 7. dne v noci nic nestřílel a ve dne [illegible] učinil a to k nadepsané věži mostské.

atyáš František z Šternberka, jsouce raněn při pádu skrze ruku, ařel.[1]) Granátův 14 hodil.

V autery 11. dne ve dne i v noci k vodárně a na tumplac 49 ran učinil.

Ve středu 12. dne ve dne 37 ran učinil, mezitím všudy se ně na *Malé Straně*, na *Strahově* šancoval, jako i okolo Sv Vaince. Toho dne Wittembergkova — jakž pravili dobrá — paní, Görlice rozená, umřela.[2])

Ve čtvrtek 13. dne v noci na ostrov 28 ran učinil; naši na j. z mušketův a dupplhákův zase oheň dávali.

V pátek 14. dne v noci nic nestřílel, ve dne 56 ran udělal granátův 19 vhodil.

V sobotu 15. dne ve dne 38 ran udělal. Toho dne Wittemrgk od *Zbraslavě* se hnul a k *Konopišti* se obrátil, své ležení most po sobě zapálil, a ten den v *Jesenici*, 3 míle od Prahy žíroval.

V neděli 16. dne ve dne k věži na mostě 10 ran a semom po mostě 16 ran udělal.

V pondělí dne 17. dne k věži na mostě 36 ran a semotam učinil. Toho dne Wittembergk zámek *Konopiště*, udělavše němu 40 ran z kusův, na dissreti[3]) accordem vzal, a odtud *Táboru* se bral.

V autery 18. dne 9 ran učinil.

Ve středu 19. dne ve dne 4 rány učinil.

Ve čtvrtek 20. dne v noci ani ve dne nic nestřílel; v tom se jak nepřítel, tak naši stále proti sobě šance dělali a se tificírovali.

V pátek 21. dne v noci ani ve dne nic nestřílel.

V sobotu 22. dne v noci nic nestřílel, ve dne 3 rány učinil.

V neděli 23. dne v noci nic nestřílel, ve dne 20 ran učinil. ihož dne město *Tábor* Wittembergk šturmem vzal a tam do 0 osob pomordoval, město vyplundroval a jak vyšší tak i nižší[4]) ivu mnohé do košile svláčel a některé s sebou ku Praze zaté přivedl, též pak město osadil.

Item téhož dne našeho něco rejtharstva i pěchoty na druhou anu pod *Vyšehrad* se přeplavilo, chtíce nepříteli dobytek odi, což ač se stalo,[5]) přes 30 kusův takového dobytka odehnali, ak při tom do 15 osob na place zůstalo a jiní těžce se zase átkem přes vodu solvirovali, na něž 3 rány nepřítel z kusův ělal.[6])

V pondělí 24. dne v noci nic nestřílel, ve dne 12 ran udělal. ihož dne nejv. *Chyssenburgk* přijel do Prahy, měvši při sobě olo 200 dragonův.

V autery 25. dne v noci 8 a ve dne také 8 ran k mostské áně, totiž k věži učinil, a trefíce do šneku, kudyž se na tuž ž chodí, jednoho zabil; naši též od solnice z jednoho regimentu usku na jeho šance oheň dávali. Nepřítel na mostě tyto dny

[1]) MS. Hameršmídův klade úmrtí na den 9. srpna. — [2]) MS. *Hamerš.*: ugusti... Uxor Wittembergii dicebatur Aulae Regiae defuncta«. — [3]) sic! ice! — [4]) sic; doplň »a oni«. — [5]) Srvn. *Zatočil*, str. 23.

September

[illegible] nestřílel, ve d[illegible]
[illegible] *Wittembergkovo* [illegible]
[illegible] *Hlupětínu* měl, marširovaly.

[illegible] 2. dne [illegible] 2. ran, 4 rany udělal, [illegible]
[illegible] od nepřítele přišlo, kteréž [illegible]

[illegible] 3. dne v noci na malý ostrov 16 ran [illegible]
od nás na ně obyčejná střelba šla. Ten den před [illegible]
několik trup silných z ležení *Wittembergkovéko*, též 2 [illegible]
mimo *k Malé Straně* marširovala; toho času dotčené lešen[illegible]
předešlého se hnulo a vejš za některý hony proti *P*[illegible]
zarazilo.

V pátek 4. dne v noci 6 a ráno i ve dne 13 ran [illegible]
V sobotu 5. dne ve dne 15 ran na ostrov udělal. [illegible]

V pátek 11. dne v noci nic nestřílel, ve dne k vodárně rány udělal.

V sobotu 12. dne v noci nic nestřílel, ve dne 6 ran udělal.

V neděli 15. dne v noci nic nestřílel, a ve dne 3 rány lal.

V pondělí 14. dne v noci nic nestřílel, ve dne 14 ran udělal.

den *Wittembergk* své ležení pomalu quitoval a z něho nálující den, totiž 15. Junii [1]) se hnul a pod lusthauzem J. M. C. svého ležení zarazil, s ostatkem lidu okolo *Modřan* a *Břežan* al; z *Malé Strany* učinil 4 rány.

V auterý 15. dne v noci nic nestřílel, ve dne 4 rány udělal. o dne Wittembergk své staré ležení vždy dokonale *quitoval*, 16. Junii [2]) zapálil.

Ve středu 16. dne v noci nic nestřílel, a před polednem lochauzu pod zámkem nad branou, kterou se k cihelně jde, an udělal, několik židův a židovek poranil, jako i také trefíce kostela sv. Ducha (kdež mnoho lidu shromážděno bylo), a 4 by těžce od kamení, které od té koule, jenž 39 liber vážila, metáno bylo, ranil, z nichž jeden na druhý den od takového ění umřel. Toho dne *Wittembergk* zapálíce své ležení i s pětou, kterouž na koně vsázel, k Konopišti se obrátil.

Ve čtvrtek 17. v noci nic nestřílel, a ve dne 6 ran udělal.

V pátek 18. dne v noci nic nestřílel, a ve dne k vodárně roměstské 11 ran udělal, a 1 kouli kamennou z moždíře, ráž 48 liber vážila, vhodil.

V sobotu 19. dne v noci nic nestřílel a ve dne k vodárně 58 učinil, kterouž ač prostřílel, však na stroji žádné škody činil.

V neděli 20. dne v noci 4 rány udělal, ve dne nic nestřílel. d tím dnem před půl nocí generál *Püchamb z Nového Města* 00 rejtharů proti *Zvíkovu* odjel, [3]) kdež pan *Myslík* s jistým tem lidu stál, a před tím proti němu generál *Wittembergk*, ž se mluvilo, 2000 rejtharův a 300 dragonův, chtíce jej ruovati, aneb při nejmenším ku Praze pas zavříti.

V pondělí 21. dne ve dne 13 ran udělal.

V auterý 22. dne ve dne 19 ran učinil, a do židovského sta 4 kranáty vhodil.

Ve středu 23. dne ve dne učinil 10 ran.

Ve čtvrtek 24. dne ve dne učinil 14 ran; toho dne přišla ina, že nepřítel *Wittembergk Krumlov* vyplundroval.

V pátek 25. dne ve dne 10 ran učinil.

V sobotu 26. učinil 1 ránu; v tom čase u *Zlíchova* se šanal, a šíf, na kterým by vartu na vodě držel, tak aby ku ze nic se dodávati nemohlo, udělal.

V neděli 27. dne v noci k mostu 12 a ve dne do Židů 7 učinil. Toho dne gen. *Wittembergkova* partaj u *Hluboký* zajala . z *Puchama* se 40 koňmi, mezi nimiž někteří officírové i cařové byli, kterýžto potom na *Malou Stranu* přiveden byl. [4])

---

[1]) Sic místo »Septembris«. — [2]) Má býti »Septembris«. — [3]) *Zatočil* (str pravi, že se tak stalo *15. srpna*. — [4]) Událost tuto klade *Zatočil* (str. 21) mi *19. srpna*.

V pondělí 28. dne učinil do Starého Města k vodárně Nov městské 95 ran; toho dne generál *Wittembergk* zase zpátkem Praze na Malou Stranu přitáhl, lid pak jeho u *Vořecha* se polo

V auterý 29. dne k vodárně Novoměstské 27 ran učinil.

Ve středu 30. dne k dotčené vodárně 16 ran učinil; to dne *Wittembergk* s bagáží a kusy z ležení svého, kteréž u l *řecha* měl, se hnulo, u *Libně* přes most přešel a dále přes *Žiž* až k *Modřanům* se dal, a tu v tom audolí sobě ležení zarazil.

October.

Ve čtvrtek 1. Octobris k Mostecké věži učinil 11 ran. To dne *Wittembergk* z ležení svého se hnul a zase spátkem odt noue, za *Prosikem* se položil.

V pátek 2. dne učinil 12 ran.

V sobotu 3. dne učinil 13 ran; toho dne naši dragoni padli na druhou stranu přes velký ostrov, a tam v polích kusův hovězího dobytka nepříteli odňali a na tuto stranu přive a přepravili.

V neděli 4. ráno do Novoměstských mlejnův 5 ran učin téhož dne k večeru okolo hodiny 5. na ½ orloji dal *Königksm* na Nové Město střileti salve podvakrát na všech stranách z sův, a to pro příjezd *phaltzgraběte*[1]) na Malou Stranu, který udělal 150 ran.

V pondělí 5. dne ráno mezi 8. a 9. hodinou na ½ or též zase salve z kusův, když lid phaltzgraběte jakožto gene lissimo přísahal, dvakráte, i lid z mušketův, dával a učinil ran. Téhož dne okolo poledne gen. *Wittembergk* s svým lid i s kusy přes vodu pod *Libní* přešel, přes *Žižkov* k *Novému M* táhl a své ležení pod *Vršovici* zarazil.

V auterý 6. dne mezi *Svinskou a Koňskou branou*, vyt sobě 3 kusy, k týmž branám střileti, a toho dne i z Malé Str

:y do paratšoftu se sjeli a sešli, kterýmž jistá pošta od generál *Colloredy*, kde by zůstávati měli, vykázána byla.
V pátek 9. dne ráno od šibenice z těch kusův a z vinice m do bašt a zdí mezi *Koňskou* a *Horskou branou* střílel a 262 ran, též z jedné vinice z 6 kusův k bráně Koňské oheň dával, kterouž také z jedné strany obořil a ve zdech ě baštách mezi týmiž branami škodu velikou vše beze lidí udělal, mezi týmž pak vždy blíže k šancům a ke zdem probíroval; učinil ten den k *Koňské bráně* 258 ran.
V sobotu 10. dné v táž místa vždy přes celý den střílel a 821 ránu, kranátů 15 hodil, z Malé Strany 660 ran učinil.
V neděli 11. dne po poledni málo střílel, po nešpořích zase em nad *Horskou branou* z 6 kusův stále až do večera střílel ıil 189 ran. Item ze dvauch moždířův (kteréž na stínadle házel na 2 místech kranáty na stavení, však bez velké rozhodil, a hodil ten den 15 kranátův.
V pondělí 12. dne od rána až do večera do dotčených míst, bašt mezi *Koňskou* a *Horskou branou* stále střílel i ohněm moždířův házel, na branách a baštách velkých škod nadělal, ecky zprorážel, a učinil 840 ran, ohnivých koulí 39. Item enice učinil 445 ran, z *Malé Strany* též začasté z kusův *ně Mostecký* a *vodárně Staroměstský* střílel, a na mostě blíž í bráně, majíce na válcích vsrub připravený, se podával a ny učinil.
V auterý 13. dne od šibenice a z jiných třech míst mezi *ou* a *Koňskou branou*, jako i ke zdi za *sv. Jindřicha* ze 30 střílel a na 3 místech praessu [1]) široké sobě rozdělil a učinil ran a 51 granátu vhodil, téhož dne okolo nešporu počal ovati na město po dvakráte, ale s ztrátou 7 mužův odejest. Item na večer okolo 24. hodiny silný šturm k *Horské* pustil a toho šance při též bráně se, jako i brány zmocnil, si 3 hodiny trvalo, též ke zdem řebříky přistavil a až na osti silně se i s praporci dostal, však od našich s pomocí hrdinsky odeprán jest, takže tu Švejdských přes 500 mužů jeden rejthar, když potomně od našich zajat byl, zprávu a to na větším díle z regimentu pfaltzgraběte zůstalo a do mužův zraněno jest. Item téhož dne při témž šturmu pan *ký* jest skrze břicho prostřelen, od čehož potomně umřel, dne učinil z Malé Strany ran 147.
Ve středu 14. dne z těch míst učinil ke zdem ran 433 a tův 21, z *Malé Strany* 66 ran. Mezitím naši v praessi vždy cirovali, jako i v jiných místech. Item téhož dne duchovní rozdílných řádův, jichž přes 170 osob bylo, se sešlo, a ouce zbraně k praessu táhli, kteréžto pan *Donflorio* [2]) vedl, , majíce sobě od pana gen. *Colloredy* jistou poštu vyká-, zůstávali a nepříteli také silný odpor činili.
Ve čtvrtek 15. dne v noci někteří nepřátelští k samým zdem kým, někteří na zdi přišli a na naše oheň dávali, naši pak jim odporovali a tak je odehnali. Učinil toho dne ke zdem

---

[1]) Bresche, průlom; *Hammerš.* M. S. má: »hiatus seu, ut vocant, Press«
[2]) Don Florio, převor Zderazský.

[illegible] 40 hodil, z *Malé S*
[illegible] na místě naší nepříteli vsrub a plendo
[illegible] již nepřítel silně odporoval, bez vy
[illegible]

V sobotu 17. dne ráno z [illegible] kusův semotam střílel a
[illegible] granátův 15 hodil, mezitím na mnoha místech mini
a naši proti němu zase [illegible]ntraminirovali; z *Malé Strany* 1
učinil.

V neděli 18. dne od rana až do 22 hodin z kusův
střelba nebyla, až od hodiny 22. učinil 68 ran, granátův 10
v tom čase naši na několika míst min přišli, a té noci ne
za *Koňskou bránu* až do prvního šance se dostal, odtud js
naši, ačkoliv na něj handtgranáty a smolný věnce házeli a
škodu činili, však jeho nikoli vypraviti nemohli.

V pondělí 19. dne v noci obyčejná malá střelba šla, v
100 ran učinil, 4 granáty hodil, z *Malé Strany* 11 ran. Toho
nepřítel na rozdílných místech vždycky kopal a miniroval

V outerý 20. dne v noci v praessi podkopal zeď při
zemi na dobrých 15 loket a tu sobě při samé zdi 2 kusy z
toval, a z nich do města střílel a učinil 97 (ran) a 59 gra
hodil, též něco lidu k šturmu commendýroval, kteréž naši
odeprali, přes 100 osob pobili a dva zajali; z naší strany
jeden forýr od regimentu Semirovského zustal.

V středu 21. dne v noci nejv. *Crütz* s některými rej
Svinskou branou ven vypadl, s nepřítelem šermicloval, oko
jich zabil a některé zajaté sebou přivedli; od našich 4 re
zůstali. Též zajatí zprávu činili, že již nepříteli přes 150
pěšího ubylo a zahynulo, to též, že jich mnoho při vejš psa
šturmích pobito a zraněno jest, ostatek pryč ušli. Téhož
učinil 270 ran, granátův 11 hodil.

Ve čtvrtek 22. dne v noci z *Koňské brány* naši z š
na nepřítele smolnými věnci házeli, tak aby jsouce dále d
[illegible]

ısté a více naši na nepřítele handtgranáty a smolný věnce ı zeď městskou házeli, až i v šancích jeho hořeti počalo, ıitím malá střelba z obojí strany šla, toho dne učinil ke zdem ran.

V sobotu 24. dne v noci obyčejná podobně malá střelba té noci nepřítel vedle praessi kus zdi na 50 loket zšíří poravši ji porazil, a v tom místě již zhotovený vsrub měl, ıhož z muškotův a z ručnic střílel. Item téhož dne jeden leütdt rozený Švéd od nepřítele na naši stranu (pravíce, že tam ıkého officira zabil) přišel, ten zprávu činil, že by nepřítel ě generální šturm pustiti chtěl, a to následující den nedělní b pondělní. Item na ráno 6 kusův z této strany přes most ıbně k *Malé Straně*, jako i 2 kusy k *Modřanům* v tu stranu, *Wittembergk* své ležení má, vézti dal: téhož dne začal sobě t pod *Zlíchovem* z druhé strany vody stavěti. Toho dne učinil :ány, z *Malé Strany* 6 ran.

V neděli 25. dne [1]) v noci sobě nepřítel lauffgrab přes měst-ı zeď do města až k našim lauffgrabům a zahradním zdem — ɔliv naši na něj silně stříleli, však jemu toho zbrániti ne-ıli — stavěl, ve dne ve 3 hodiny na $^1/_2$ orloji jak rejtharstva i pěchotu do squadronu s otevřenými praporci postavil, urmu se chystal, jakož i v 11 hodin, — pustivši nejprv 7 , jichž zpátkem 5 šlo, a jedna toliko effecucirovala a našich 3 osoby do povětří nesla jako i kus městské zdi skoro na oket zšíří rozhodila, — týž šturm pustil, však naši s pomocí : hrdinsky a zmužile se chovajíc jeho zase odepraly, takže, zajatí povídali, do 800 lidu jemu zůstalo, od kterýchž naši ıho paytu dostali; z naší strany asi 30 osob zbitých, a asi osob zraněných zůstalo, mezi nimiž pan *Václav Čabelický* [2]) skrze lopatku po pravé straně raněn, až mu zase z levé ıy kulka ven vyšla, od kteréhožto zranění potomně umřel. ıvu jiní zajatí od nepřítele dávali, že v témž šturmu 4000 ıoty pustil, a 3000 rejtharstva, však bez koní proresoroval prašofftu [3]) zanechal, ale vidouce, že se předním tak zle po-ɔ, jim běžeti nedal. Mezitím pomalu jak rejtharstvo tak i pě-a nepřátelská se tratila. Téhož dne *Wittembergk* ráno v 9 n za Vyšehradem při svém ležení v 6 silných squadroních ıarstva, též i něco pěchoty se postavil, jakoby něco tentý-ıli chtěl; však potom nic, s týmž lidem k *Horské bráně* se ıtil. Item toho dne na mostě a u *Koňské brány* taky tentý-ıl, však nic nezpůsobil; toho dne učinil ran 345, ohnivých l; z Malé Strany 117 ran.

V pondělí 26. dne v noci vždy dále do města se aprobíroval inicíroval, naši též zase proti němu contraminýrovali, ve dne ı rejtharstva jeho vinicemi mezi Horskou a Koňskou branou ı; též něco řebříkův k Horské bráně nositi dal, však dále ıetentýroval. Toho dne učinil ran 67, granátův 6; z Malé

---

[1]) *Zatočil* má (str. 53) omylem 24. září. — [2]) *Zatočil* klade poranění Čabého ke dni 8. září (patrně však jen nedopatřením chtěl zajisté napsati 8. října). ıtočilem souhlasí MS. Hamršmídův. — [3]) Sic, místo »paratšofftu«.

Strany 10 ran. Item před tím dnem v noci přišel sem jeden forejtšic pana gen. feldttzeygkmistra *Cottze*, oznamoval, že náš succurs jde přes 8000 lidu silný. Item téhož dne dostali jsme avisi, že pokoj zavřen jest.

V auterý 27. dne v noci nepřítel 4 kusy na zeď městskou v praessi sobě rychtoval a z nich na naše pošty a do města semotam střílel a učinil 141 ránu. Okolo nešporu do patalia se postavili, a naši, domnívajíce se, že zase něco tentýrovati bude, na něj čekali, a v paratšoltu stáli; však nic se nestalo. Téhož dne našich 80 rejtharův ven vypadlo, a natrefíce se nepřátelských 40 koní s nimi šermiclovali, několik jich zabili, jednoho leytnanta nepřátelskýho zajali a s sebou do města přivedli. Item téhož dne z *Malé Strany* 3 kusy na tuto stranu sobě přivézti dal. Téhož dne z *Malé Strany* učinil 67 ran.

Ve středu 28. dne v noci 2 rány z kusu udělal a v tom místě v praessu 4 polaukartony přes zeď městskou ke zdem zahradním (kdež naši po zdech městských první retradu měli sobě přitáhl, a jak z nich, tak z těch, které na praessi měl, do města oheň dával; některé vsruby obšnity [1]) rozstřílel, však naši je následující (noci) zase spravili. Učinil toho dne 210 ran, ohnivý koule 2 z *Malé Strany*. Item též noci naši vytáhnouce 3 kusy na šanc u *Koňské brány*, z nich na nepřítele k praessi větším dílem nejv. *Götz* oheň dával, a byvše nedaleko praessi 7 švejdských officirů pospolu, všem sedmi jednou ranou (jak správu potom zajatí dávali) nohy urážel, takže je ihned odtud odnésti museli. Nepřítel podobně, maje opět jiný obzvláštní kus mezi dotčenými praessu a Koňskou branou, zase na naše střílel, však žádné škody neučinil, mimo to že jedno kolo u kusu urazil. [2])

Ve čtvrtek 29. dne v noci 2 rány a ve dne 85 udělal; mezitím vždy na několika místech miníroval, a naši jemu zase contraminírovali, a toho dne na jednu minu přišli, v níž 5 tun prachu našli; toho dne přišli z Budějovic 2 poslové a přinesli psaní od J. M. pana hraběte *Šlika*, že náš succurs přes 8 tisíc lidu silný

V sobotu 31. dne v noci 5 a ve dne 71 ran z kusův učinil, téhož dne z *Malé Strany* nepřátelských asi 1000 koní k *Zbraslavi* proti našemu succursu šlo. Item téhož dne po 24. hodině nepřítel pustil minu, kterouž asi na 10 loket zídku od zahrad (vedle kteréž sobě šanc blíže do města dělal, a z toho šance opět pod naše vsruby minu kopal) rozhodil, a toliko jednoho zasypal. Item téhož dne rytmistr od nej. *Creutze*, vypadnouce ven z města, 8 rejtharův nepřátelských zajal a je do města přivedl. Item téhož dne naši dostali jednoho mušketýra od leibregimentu falckraběte, kterýž zprávu činil, že nepřítel minulé noci 8 poloukartonů a 4 moždíře (kterýž týž mušketýr sám tlačiti pomáhal) od praessi vzal a je do hauptquartýr, který za židovskou pecí měl, vézti dal. Item téhož dne pan *Václav Čabelický*, jsauce (jakožto dotčený když nepřítel k šturmu běžel) raněn, umřel. [1])

Novembris.

V neděli 1. Novembris v noci 8 a ve dne 6 ran učinil, z Malé Strany 23 rány, též jednu minu pustil, kteráž několik rejtharův našich do povětří vhodila, však na to nic netentíroval. Item téhož dne *Wittembergk* z svého ležení se hnul a k šibenici se dolů obrátil. Item téhož dne nepřítel dal vézti 4 kusy na Malou Stranu.

V pondělí 2. dne, v noci před tím dnem všeckny kusy i moždíře od praessi a zdi odtáhl, potom okolo 10 hodin na ½ orloji před polednem *Wittembergk* i s bagáží z ležení svého se hnul, a marš svůj k *Prosíku* vzal. Okolo 4 hodin po poledni mušketýři v praessi v laufgrobích u zdi leželi, pustivše nejprvo 2 miny, pošty své kvitovali a z nich k ležení jeho pod šibenici běželi, na kteréž ihned naši z města vypadli, po nich stříleli a a je k ležení hnali, vsruby, lesy a jinou fortifikaci jeho v praessi, též šancgerby zapálili, které tak okolo zdí i podál od zdí vzdělané měl. On pak nepřítel pěchotu svou do battaglie pod šibenicí, jako i retroquardii rejtharstvo postavil a tu tak přes noc státi zůstal; v noci naši opět vypadli a ležení mu zapálili. Item téhož dne ráno našli naši jednu minu a v ní 2½ centnýře prachu. Z Malé Strany učinil 15 ran.

V auterý 3. dne v noci jeho pěchota odtáhla a ve dne až přes poledne všudy po vrších, jak za *Vyšehradem*, tak i *Koňskou* a *Horskou branou* rejtharí v retroquardii stáli, o nešpořích všickni za armádou k *Brandejsu* šli. Item téhož dne z města mnoho set lidu vyšlo a na jeho laufgroby (kteréž ku podivu lidskému semotam, a to na mnoze vzděláni byli), též i ležení se dívali, kdežto od zbraní a jiných věcí mnoho nacházeli. Item téhož dne pan gen. wachmistr *Conte* začal šance za městskou zdí proti praessi vyměřovati. Item téhož dne rytmistr *Unger* se 100 koňmi do

[1]) Na náhrobníku v Týnském kostele stojí »11. Novemb.«; MS. *Hamrš.* nahlasí opět se Zatočilem.

[illegible] naši v laufgrabý nepřátelské tušili a j
nali. Toho dne z *Malé Strany* učinil 2 rány.

Ve čtvrtek 5. dne duchovní osoby rozličných řádů
ve zbrani byli, byvši od verbovaných, jako i J. M. C. sl
od rozdílný expedicí, též študentů a větší díl měšťanův
váni, z svých pošt stáhli a na Staroměstským rynku s
valy; téhož dne za praessem začali naši vsruby dělati,
šanc jako nějaký grunt zakládali. Téhož dne z Malé Stran
2 rány.

V pátek 6. dne od vrchnosti duchovní jest naříze
na poděkování Pánu Bohu, že nás z těch ukrutných a n
žádostivých rukau nepřátelských vysvoboditi ráčil, ke kte
cíli a konci jest slavná processí, při níž se všichni duch
dové, generální osoby, též J. M. páni místodržící a velmi
obecního lidu nacházelo, z Nového Města z kostela sv. J
na kterémž veliká škoda od nepřítele vzdělána jest) do
Města do kostela *Teynského*, kdež služby Boží slavně se
držána. Item téhož dne z vyššího stavu cavalírové, kt
oznámeno, při obležení v paratšofftu zůstávali, od gen. *C*
obdaňkováni jsau. Item téhož dne pan gen. *Picolomin*
jemu od vyslaných J. M. C. traktací o pokoj z *Munstru*
pokoj zavřín a utvrzen jest, a v témž psaní přípis š
odeslal, skrze což nemalá radost mezi lidmi povstala, a
curs toho dne za příčinou téhož armistitium zpátkem k *P*
se odebral. Item téhož dne z Malé Strany 9 ran.

V sobotu 7. dne pan gen. feldszeugsmistr *Goltz* a
Sporck za týmž lidem odsud z Prahy k *Benešovu* vyjeli.
Strany učinil 4 rány.

V neděli 8. dne v noci v 1½ hodiny na celém o
stalo na Starém i Novém Městě veliké lermo za příčin
že pfaltzgrabě a gen. *Wittembergk* s svým lidem u *B*
zase zpátkem na tuto stranu přes vody přesadili a ku Praz
žírovati chtěli, pročež ihned p. gen. *Colloredo* za panem

V pondělí 9. dne přišla avisi, že nepřítel okolo *Hory Kuttný* stává.

V autery 10. dne byl toho dne nařízen půst a potom následujícího dne.

Ve středu 11. dne, to jest na den sv. Martina byla slavná ocessí z Starého Města z kostela *Teynského* na Nové Město do *ovan* (kdež Te Deum laudamus zpíváno a služby Boží slavně nány byly) držána.

Ve čtvrtek 12. dne nic obzvláštního se nesběhlo.

V pátek 13. dne paní *Axeliliova* s svau pannou slečnou, též ěžnau *z Sasu* sem na Staré Město ku panu gen. *Colloredovi* icházely a u něho obědvaly, na večer zase na Malou Stranu ljely. Téhož dne mladý *Oxenstörn* s vytištěným instrument de acis přijel na *Malou Stranu*, a tam poobědvavši za pfaltzgrabě-m k *Hoře Kutné* svau cestu vzal. Item téhož dne na Staré ěsto několik exemplářů v latinským i německým jazyku do-eno instrumen de pacis přinešeno jest.

V sobotu 14., v neděli 15., v pondělí 16., v autery 17., ve ředu 18., ve čtvrtek 19. Novembris nic obzvláštního se nesběhlo, imo to, že J. M. pan nej. purgkrabě Pražský s J. M. pány, pa-m nej. komorníkem a panem hrabětem *Benau* jakožto s svými iny syny sem na Staré Město přijel.

V pátek 20. dne; téhož dne pfaltzgrabě na Malou Stranu ijel, pro jehožto příjezd 6 ran z kusův (však ne na město ko předešle) salve na Malý Straně dáváno bylo.

Od 20. Novembris až do 28. huius nic obzvláštního se pod n štildtštandem nezběhlo.

V neděli 29. dne J. M. C. a koruny švejdské páni plnomoc-ci sešli se na Pražském mostě do baraci mezi obouma poštami tomu naschvále vyzdvižené k traktýrování některých věcí 10 odin na ½ orloji před polednem, kdež asi 4 hodiny strávili, erážto traktací potom několik dní continuirovala; dej Pán Bůh, y na to ten všechněm nám souženým a utištěným lidem dávno dostivý svatý pokoj vskutku následoval.

Summa ran z kusův dle tohoto poznamenání 13468.

Ohnivých koulí aneb granátův 133.

Švejdští sami praví, že přes 1000 i víceji granátů hodili.

Švejdští sami praví, že přes 22000 i víceji kulí z kusův na ahu vyhozeno jest.

Vysoce důstojní, vysoce urození páni páni, též urození a stateční rytíři!

Vysoce vzácní a přátelsky milí páni! Po dlouhém disputý-vání a v mnohých vystálých nepříležitostech již zde naposledy losti Boží tak daleko přišlo, že ten hlavní recess na to brzo dující vyprázdnění pevnosti a obdaňkování lidu vedle za-(pokoje již netoliko dokonale jest porovnáno, ale také dnes

[illegible] k [illegible] pokoji a prospěchu se sch[illegible]
[illegible] panům nepochybně co[illegible]
[illegible] a velikému potěšení se[illegible]
[illegible] a mými pány nad tím se co n[illegible]
[illegible] aby jim se všemi při[illegible]
[illegible] pokoji vždy dále k užitku prospívati a [illegible]
[illegible] a mé pány Božské mocné oc[illegible]
[illegible] k ustavičné lásce služebně poroučejíce.

[illegible] A°. 1[illegible]

[illegible]

Vašich Exelencí a V. M. služeb[illegible]
a přátelsky volný

Octavian Pikolomin Duca di [illegible]

Šebířov.

Nastin dějepisný.

Podává **František Teplý**, kaplan miličínský.

Šebířov leží na lázu, jenž z říčky Blanice příkře vyst[illegible] [illegible] se zvyšuje proti levému břehu potoka slup[illegible] [illegible]. Ves lze pokládati za nejstarší v kotlinc[illegible] žerotínské. Na místě kostela stávalo pohanské žár[illegible] i [illegible], v jehož jak nynějšího dvora pnula se ode [illegible] stará tvrz, jež založena byla v době nepovědomé. Pověs[illegible] právě o jméně i původu sídla: „Kteréžto jméno způsobil b[illegible]

časy věčné. Od toho pošli potomci, jižto se psali z Šebířova.“ [1]) Smýšlenka ta, jen ze stejnosti pojmenování v Čechách dosti obvyklého pro zvýšení lesku a starožitnosti rodu povstalá, vede nás ku pravdě, že některý křesťanský věrozvěst na místě modlářského hřbitova založil ves s kostelíkem sv. Havla, k jehož cti nejstarší chrámy Páně v naší milé vlasti byly zasvěcovány. Svatyně sama, nesoucí i nyní ve svém starobylém a dosti porouchaném presbytáři (hlavně v žebroví) patrný ráz gothiky ze začátku XIV. st., byla nepochybně zřízena členy vladyk ze Šebířova, kteří za erb užívali bílé lilie na červeném štítě s fařnochy bílými a červenými s přilbicí zavřenou, nad níž se nesl klobouk zašpičatělý s červeným peřím čapátkovým (kohoutím). [2]) Připomíná se r. 1369 „in decanatu vltaviensi“ s platem papeži 24 gr.

Ve smutném roce 1318, kdy válka stranníků mocného Jindřicha z Lipé s králem Janem a z té povstalý mor mořil českou zemi, že octla se v strašné bídě i nouzi, jak od počátku světa prý nebyla, [3]) setkáváme se s prvními držiteli Šebířova bratřími Oldřichem a Buškem ze Šebířova Jindřich ze Zářičí (půl hodiny od Šebířova) žaluje na ně, že v těch válečných zápletkách, když jedni krále, druzí panské jednoty se přichytili, jemu na jaře toho roku vskočili do vesnice Zářičí, koně, stáda a jiné domácí potřeby uchvátivše, každý za 50 stříbrných hřiven škody natropil. Stejně pomocníci a erbovní přátelé jejich, [4]) Šebíř a Přibík z Křekovic, Nácek z Osné vpadli zase do dvorce Jindřichova v Křekovicích, odvezli zásoby žita, pšenice i ovsa, způsobivše tu za 50 stř. hřiven citelné ztráty. [5]) Napadený Zářičák, sesíliv se Kunšem též ze Zářičí, ana spravedlnost tehdy ve království umírala, hojil se pěstním právem a oplatil Šebířovským loupeží ve vsi Lhotě (Křekovské) na koních, dobytku a svršcích, Hroznata z Křešína odcizil Oldřichovi pěkného koně za 40 hř. stříbra. [6]) Šebířovský vladyka měl také jinačí úzkost. R. 1310 zaručil se 25 kopami stříbr. grošů za Přibislava ze Třimína jinak ze Šelmberka, že Vilémovi z Vožice vloží do desk zemských tomuto odprodané dědictví Pavlovu horu (Pavlov?). Deset let čekal na to kupec, až r. 1318 žaloval rukojemce Oldřicha. [7]) Na zimu téhož roku poháněl Jindřich ze Žibkova (u Miličína) Jana ze Šebířova a kmety: Jana, Vítka, Medvěda, Markvarta, Přemila, Kunráta, dva Jindřichy z téže vsi, že Vyšatovi ze Skrejšova (čtvrt hodiny od Šebířova), dle všeho příteli Zářičských, zapálili statek a pobrali z něho každý za 10 hřiv. stříbra. [8]) Jak soudy dopadly, nevíme; milovalť král více veselé a nádherné jízdy do ciziny, nežli pořádek v zemi.

Oldřich ze Šebířova s bratrem svým Vilémem r. 1358 už nežil. Poddán jest zajisté Mikuláš, syn Jana řeč. Lison z Vížice, (Wiezicz) po smrti šebířovského kněze Sulka ku zdejší faře Vi-

---

[1]) Paprocký, stav ryt. 129 — [2]) l. c. — [3]) Palacký II. 435. — [4]) Ač pečeti nenalezl, tvrdíval zvěčnělý prof. M. Kolář, že vladykové z Osné, Křekovic, Kapovic a Šebířova z jednoho kmene vyšli. Znak přilbice třemi liliemi zdobené měti na pečeti Jindřicha Voskova ze Wsthowe (»z Wüstenhofu« u Mostu? byl by to Noskov u Vožice?) r. 1290. Nejstarší pečeti české šlechty str. 21. — PZD. I, 25 — [6]) PZD. I, 48.— [7]) l. c. II, 53. — [8]) l. c. 49.

lémem mladším, nazývaným Tvrdoň ze Šebířova a Tobiášem z Opřetic,) poručnickým opatrovníkem sirotků Viléma staršího.[1]) Právo kolátorské stalo se někdy potom rozporným, že páni z Vlašimě naň nám nepovědomé nároky uhajovali. Když totiž opustil vezdejší svět farář Mikuláš r. 1361, ustanoven do Šebířova na jeho úřad přímo pražskou konsistoří Beneš ze Šelmberka, syn vzácného rodu „z Podolí", ač výslovně při tom podotknuto, že „ohled na právo patronátu stran zachován byl"; [2]) a zase po brzké smrti Benešově r. 1363, že Vilém Tvrdoň a bratři Bušek i Oldřich ku kostelu kněze-vladyku Zdemíra z Hor jmenovali, [3]) „vzat jest (u konsistoře) zřetel na domnělé právo spolupatronátu pana Beneše z Vlašimě, jež on dokázati povinen bude".[4])

R. 1399 seděl na Šebířově panoše Franěk z Moravče (u Zářičí) a stvrdil jako patron směnu Zdimírovu s Bohuňkem, s kaplanem v Malém Chvojinci (Minor Chwoynecz, kde?)[5]) a r. 1401 dosadil za faráře kněze Jana, r. 1407 Havla z Domažlic. [6]) V těch dobách r. 1405 Buzek (Růžek?) z Petrovic pod Miličínem odkázal závětí šebířovskému záduší 2 kopy gr. č. ročního uroku na spásu duše svojí, kterýžto plat odváděti měli bratři jeho Petr a Bušek z Petrovic.[7]) Tento usadil se později v Noskově u Vožice a připojil r. 1416 k uvedenému nadání s dorozuměním svých bratří Petra z Petrovic a Mrakše z Jedlan[8]) rovněž 2 kopy ročního důchodu ku dvěma mešním výročnicím za sebe a Přibíka z Noskova i jeho manželku. [9])

R. 1412 připomínají se Zdemír Škopek ze Šebířova v rozepři Rožmberkův o oldřichovský kostel [10]) a r. 1414 Václav ze Šebířova seděním na dědinách v Muticích a Slapště.[11])

R. 1418 v lednu setkáváme se s novým majitelem Šebířova bohatým Janem Otradem z Vitanovic na Vitanovicích, Erchoutovicích a Šebířově, [12]) který držel zboží to jen částečně; neboť uvádí se též Petr ze Šebířova a na Šebířově r. 1419, 12. ledna, jemuž Viehna, vdova po Jindřichu z Kočova, zapsala dluh 50 kop na dědictví svém v Kočově. [13]) Petr svědčí zase na listě, daném

ı usedlostech lidu venkovského i starých, urozených rodů mnoho
něnící. Hus chtěl reformovati; nevčasnou přemrštěnost po mu-
ɔenictví dychtící dle řádu světských zákonů zaplatil smrtí. Žižka
ɔbracel na to mečem české hlavy na husitskou „víru podle pí-
ɔem“, a české vesnice odváděly k boji dobrovolně i bezděky daň
ırve i svého trvání. Vožicko s okolím okusilo na táborech pro-
ılulé hory „Beránku“ (u Hlasiva) nejprve nového učení, později
livokého reje krušné války. V dubnu (5.) r. 1420 na veliký
ɔátek — o dni smutné upomínky lidských hříchů a za ně utrpení
Kristova — dobyl Žižka města Vožice, 14. téhož měsíce hradu
ıad týmž místem a verboval hned do uloupené zbroje i násilím
ıové vojsko: „A tu (po vítězství) hned sobě jezdcóv nadělá, a
ıterého podobného pacholka viděl, na toho oděnie dada i kóň
ɔodeň i vyučil jeho k jízdě a boji.“ [1]) Tenkráte někdy zkažena
ves Lazice u Těmic s tvrzí, sídlem to Litošů z Lazice, kteří jsouce
ɔříbuzní rodu „z Háje“ (u Vrcholtovic), dvou klíčů zuby vzhůru
ɔroti sobě obrácených užívali ve znaku. [2]) Proč se tak stalo, ne-
víme, leč dle toho, že nepevná tvrz Kříženeč (u Vilic) husitům
ıe poddati nechtěla, že Těmíny z Těmic, Otrady z Vitanovic,
Mrakše z Noskova, vladyky z Hor, rod Šebířovských a Křekov-
ıkých a j. v řadách prvotních bojovníkův božích nenacházíme,
ı že po veškerých potomních nemalých útiscích u kostela sv. Mi-
ıtuláše blíž Vožice vždycky přes celé husitské války katolický
ıněz se jeden po druhém udržel, můžeme souditi, že nové my-
ıšlénky náboženské i sociální v okolí královského hradu Vožice
ıalné oblibě se netěšily, ba Materna Vožický z Ronova stál
ı Mrakšem z Noskova a po tomto s jeho synem Petříkem ote-
vřeně na straně královské a vzali „za službu i škody učtěné
1100 kop gr.“ v zápise krále Sigmunda r. 1422. [3]) Proto asi pod-
ıikali Táboři v letech 1422—1425 všeliké náběhy do Vožicka
ı Načeradska; pan Materna, jenž na opraveném hradě vožickém
lobře seděl, splácel podobnou mincí a tak „vedli s Tábory šibe-
ıiční válku z Vožice a Vlašimě, že v tom několik urozených
ɔanoší oběšeno v Sedlčanech i jinde.“ [4]) Potom po tvrdém od-
ɔoru padl hrad Vožice 1425, 18. října, při útoku zahynul Jan
Hvězda z Vicemilic, řečený Bzdinka, jenž umíraje Maternu a vo-
jíny jeho na svobodu propustil. Za takových okolností trpěl ovšem
Šebířov a o to víc, že cesta tudy šla k Louňovicům, kdež panen-
ıského kláštera Táboři se ujali a jej za část svého panství na-
ɔotom dlouhou dobu spravovali. Není tedy divu, že Šebířovští
ɔáni hledali krajiny klidnější a před husity bezpečnější. Tak na
ɔř. Zdeněk Šebířovský zakoupil se r. 1415 v kraji u Kostelce
ıad Černými lesy, a vdova jeho Anna, roz. (Kapounova) ze Svoj-
kova, darovala půl vesnice Poříčan nebo na téže roční plat 3 kop
ıláštěru v Praze na Novém městě. [5]) Radslav starší ze Šebi-
řova po válkách zjednal si r. 1460 Beřkovice na Rakovnicku,
r. 1470 Počáply a vládl také Bechlínem, Nižejovicemi a Maští-
ovicemi. [6]) Že Beřkovice živily ho nejlépe a zámek tu stál, na-

[1]) Staří letopisové 35. — [2]) Archiv třeboňský. — [3]) Arch. č. I., 497. —
[4]) Staří letopisové 66. — [5]) Z archivu kapitoly pražské sdělil † p. prof. Kolář.
— [6]) Ze synů jeho vynikl hlavně Radslav mladší jako důvěrník krále Ferdinanda

zýval se dle něho s potomky svými Beřkovský ze Šebířova, kterýžto rod v Čechách proslul nejen širokým rozrodem, ale i bohatstvím.[1]) Radslav st. kolébky předků svých Šebířova hned nepopustil, naopak shledáváme se zde s ním až do r. 1471; neboť nebyl to nikdo jiný než on, jenž r. 1468 ve válce Strakonické jednoty s Jiříkem přidržel se krále a pomáhal s Mikulášem Trčkou z Vlašimě dle zvyku válečného řemesla „těch starých, zlatých časů" bohatému Janu Malovci na Pacově a Borotíně škoditi rožmberským statkům na Táborsku, hlavně blízkému Miličínu. Nepěkné kusy žalují naň v prosinci t. r. tamní měšťané Janu z Rožmberka: „museli sme u veliké holdy vstúpiti; najprv na Buorotin dali sme 50 kop, na Vlašim 20, tolikéž na Šebieřov: ten sušedy (naše) jímá, nynie dva má a spálením vždy hrozí, že proň nikam z městečka nesmieme a vdy (sic) holdu chce."[2])

Brzy na to skončil se trh Radslavův o Šebířov s vladykou Ondřejem z Křekovic, jenž od nového zboží hned přijal příjmení a psal se „Šebířovský z Křekovic". Týž či jeho syn Ondřej r. 1493, 26. Junii na dědictví svém Šebířově: na tvrzi, popluží, vesnici a kmetcích statečkách, na kterých hospodaří Bětichové s platem 1½ kopy gr. ročně, Bláha (8 gr.), Martin (1 k. 8 gr.), Míka (Mikuláš) Smikoš (1½ k.), Homole (tolikéž), Kamarát (8 gr.), Oves (tolikéž), Harp (23 gr.), Rokos (85 gr.), Rod 2 kopě (bez 10 gr.), s dědinami, lukami atd., zapsal Kateřině z Mokřan, své manželce, 75 kop gr. věna a z lásky jí 25 kop přidal pro případ, „jestliže by ho přebyla živností (životem)".[3]) Však synové jeho již r. 1523 9. prosince a to: Václav, Aleš Vikýř,[4]) a Jiří prodali tvrz, dvůr a ves Šebířov s podacím právem, ves Popovice, ves Pustou Lhotu (Křekovskou),[5]) jednoho člověka v Křekovicích a díl vsi Daměnic Albrechtu Ciplovi z Kravska, pánu na hradě a statku Šelmberku, za 775 kop čes. gr.,[6]) synu Jana Ciply z Kravska od r. 1509 v městě Vysokém Mýtě na domě usedlého.[7]) Po smrti Albrechtově († 1542) spadlo zboží všecko na dceru jeho Kateřinu, kterou zplodil z manželky Voršily ze Rtína. Dědička provdala se později za Petra Mrackého z Dubé, jemuž roku 1547 v úterý po svatém Valentině učinila zápis, aby po její smrti ve dluhu 100 kop ve hrad Šelmberk se všemi vesnicemi uvázati se mohl. Petr přečkal sice manželku, dlouho však nežil a když i děti po rodičích v mládí zemřely, přešel majetek jejich na

a nejvyšší písař. Zemřel ve Štýrském Hradci mrtvici r. 1537 (Dačického paměti I., 70) zanechav syny Petra († bezdětek 1510) a Jindřicha (manž. Markéta Miřanova z Klinštejna a Roztok, † 1500), kteří drželi Beřkovice k nedílné ruce. — [1]) Obšírnou genealogii bohdá uveřejníme. — [2]) Archiv český VII., 372. — [3]) PZB. II., 460. — [4]) Aleš V. koupil ze svého podílu ves Drnčí u Červené Lhoty. Sedláček, Táborsko 271. — [5]) Zpustla za válek husitských. — [6]) DZ. II. 6. [7]) Když Jan Cipl sešel smrtí násilnou, zavražděn byv od zemana Landšperského na mýtském náměstí, a měšťané nebožtíka slavně v hlavním kostele pochovali, vděčil se jim Albrecht tím, že jim daroval 100 kop na opravu klenby téhož chrámu Páně. Za to usnesl se magistrát dne 16. září 1513 »aby konšelé drželi každého faráře, nynějšího i budoucího na věčné časy, ať každý kněz v neděli po sv. Ondřeji po kázání prosbu za téhož Jana Ciplu i jeho předky učiní, a na čtvrtek na to zádušní mši sv. slouží, protože jest pan Cipl na ten den zamordován byl.« Albrecht se potom z Mýta vyprodal a před r. 1518 Šelmberk koupil. Památky arch. 1871, 1873 str. 387. — [7]) l. c.

bratra jeho Karla, jenž převzal odkaz 200 kop Elišce ze Slavkova, snad sestře svojí.[1]) Ta, tuším, byla první chotí proslulého Kunše Vidláka ze Slavkova na Neústupově, který neznámou úmluvou Šebířov na sebe potáhl. R. 1563, v pátek po sv. Vítě (18. června) zřídil Kuneš závětí nad svými nezletilými dceruškami Evou a Annou Kunkou i dosti značným statkem poručnicí (druhou?) manželku svou Alžbětu, rozenou Malovku z Malovic.[2]) Vdova dlouho po něm netruchlila a brzy uzavřela nový sňatek s Petrem Kaplířem ze Sulevic a na Brodcích, a koupivši r. 1573 v dubnu za 550 kop č. gr. od Bohuslava z Talmberka tvrz Křiženec,[3]) — ta potom navždy se Šebířovem spojena zůstala, — vevdala obě jmenované dcerky do rodu svého manžela, a to starší Evu za Kašpara Kaplíře, jimž r. 1586[4]) postoupila romantický Zvěstov a r. 1588 při svém ze světa vykročení Neústupov a Šebířov. Paní Eva chytila se silně hospodářství. Získavši polařením a chovem ovcí nemalý groš, skončila s panem Petrem Vokem z Rožmberka úmluvy o panství Miličín kupem r. 1600, a aby lépe trhový obnos 41.000 kop míš. sehnala,[5]) hodila na prodej paní Marii Kristině z Talmberka, vdově po Oldřichu Skuhrovském ze Skuhrova na Louňovicích (r. 1594, 12. února od Oldřicha Malovce z Kostelce podolského na Vitanovicích v hádce probodnutém): ves Zvěstov se zámečkem i pivovarem, ves Slapánov s podacím ke kostelu, vsi celé Lohov, Bořkovice a Ramena, statek Šebířov se vsí a právem patronátním, tvrzí starou a pustou, nově vystavěným poplužním dvorem, mlýnem s olejnou při pile v témž místě, vsí Lhejšovem se starobylou, výsadní krčmou a díly ve Vilicích, Křekovicích, Osné, Popovicích i Skrýšově za 34.000 kop míš.[6])

Skuhrovská synu Oldřichovi a dcerám: Regině, manželce Jana staršího z Říčan, Magdaleně, provdané za Viléma Dvoreckého z Olbramovic, Barboře, Anně Benigně a Johanně Kateřině, zanechala, umírajíc r. 1614, z r. 1611 prospěšné poslední pořízení, dle něhož syn dědil Zvěstov, Barbora Šebířov, Křiženec atd. s tou podmínkou, aby již uvedeným sestrám každé po 2000 kopách míš. a Marii Alžbětě, Regině Magdaleně, dceruškám paní Magdaleny Dvorecké po 500 k. m. splatili.[7]) Barboře Šebířov k srdci nepřirostl; vdavši se za Jiřího Víthu ze Rzavého na Stálci, med r. 1616 3. května přenechala Šebířov sestře Magdaleně Dvorecké z Olbramovic na Novém Podolí a Načeradci za 19.500 kop míš.[8]) Na zboží našem žilo tenkráte 39 usedlíků, klepala 3 mlýnská kola, z čehož vyšlo zemské sbírky 82 kopy 40 gr. a 13 kop berně, na míšeňské počítaje.[9])

Se Šebířovem šlo to s kopce, zvlášť tvrz „ne více než pastoušce“ se podobala. Za tolik častých změn nemohlo býti ani jináče. Střechy strhal vítr, „místo oken čouhaly víchy zastrčené dlámy a mazhausem, též komnatami upletli pavouci na staré přelivo nové, až tma strašila. Jen šafář dolejší světničku pro sebe vylil a prosil, aby jinde mohl byt vzíti“. Paní Mandalenka, jak

---

[1]) DZ. 11. J. 7. — [2]) DZ. 14. N. 15 — [3]) DZ. 17. Q. 17. — [4]) Vlasák: Kres Votice 68. — [5]) DZ. 175 B. 2. — [6]) DZ. 132 H. 23a 178 J. 15. — [7]) DZ. 87 C. 9. — [8]) DZ. 189 M. 22. — [9]) Sedláček: Rozvržení sbírek a berní 28.

současníci novou vládkyni nazývali, nelekla se schátralosti tal pokročilé a pomalu nejen šebířovská pole valně pozvedla, bı i polorozpadlou tvrz, ač stavbu mohutnou a obšírnou na zdıv i trámy a hlavně klenutí tak důkladně opravila, že v ní pohodlnı bydlívala, zvláště když samadruhá r. 1620 „při tom odporu česk země, jak se o něm před roky ani nesmejšlelo", ovdověla s dětm Jindřichem, Marií Alžbětou a Reginou Magdalenou. Hoch, dıtı těla i zdraví nestatečného, v brzku za otcem odešel a — vdovı v takových těžkostech dala život synáčku — pohrobkovi Václavı (v září t. r.?). V trudných chvilkách válečných nepokojů ho pe člivě vychovala a při tom ve starosti o jeho budoucnost umřel roku nám nepovědomého, odkázavši mu celé svoje jmění s vý hradou, aby sestry slušným věnem spokojil. Václav Dvořeck z Olbramovic, jinoch povahou své matce ne nepodobný, ene gicky ujal se hospodářství a z toho mu vzešla násilná smrt. D starožitného missalu děkanství v Načeradci jest zaznamenáno „Toho letha Panie 1643 w den seslanj Swatého Ducha byl ranie z pistolo urozený a stateczný rytirz pan Wáczslaw Dworeczk z Olbramowicz na Naczeraczi, Novým Podolj a Ssebirzowie od ry tirze pana Bohuslawa Rzissniczkýho z Rzissnicze a na Rzissniczi a to se stalo pro weystaw piva do Stojislawicz: a ten leže u fe ssara w miestie Wlassimi w sedmý tejden žiwot dokonal." Zhynı jím poslední člen prastarého rodu, jenž ve znaku nosil „orlici Závětí ze dne 29. května 1643 přešlo jmění na jeho nezletil dcerky: Ludmilu, Alžbětu, Markétu Veroniku s dodatkem, že nutn dosud neobvěněné sestry nebožtíkovy vybýti. Poručníci uznal že nejvýhodněji se poslední vůle rozřeší, vezmou-li tety Šebíře a sirotci Načeradec s Podolím. [1])

Vichřice třicetileté války bitvou u Jankova (5. března 164 divoce zašlehla do naší krajiny. Švédové řádili po dva dny v š rokém rozběhu na Vožicku, ničeho neušetřujíce. Relace ohledač kommisse vládní z r. 1654 mluví o některých vesnicích jako o pı stých, někde tři neb čtyři „poddaní chudobnie se obiraji; pr

Urbář z r. 1654 ukazuje, kolik na Šebířovském panstvíčku chovala poddaných:

V *Šebířově:* Mikuláš, rychtář (držel 34 strychy polí), Matěj Palades (24 str.), Jan David (24 str.), Matěj Vespilka (21), Jan Lhoták (21), Jan Beranides (21), Jakub Vopravil (18), Václav Krulich (21); chalupy: Bezánková (7), Šírkovská (7, pustá), Šťástkovská (6), prázdné: Čeřeňovská, Hodánovská, Šandovská, „ty tádnej nechce".

Ve *Vilicích:* Jan Jíša (30 str.), Jan Vítek (21), Jan Talák (21), Václav Peškovský (21), Jakub Kukla (21): ostatní nestojí.

V *Popovicích:* Václav Čermák (26), Jan Čáp (24), Jíra Nováček (21), Mikeš Rakous (21), chalupník Smrčkovský obdělává 1 strych.

Ve *Vosné:* Martin Beranů (30), Jan Šanda (21): tu jsou svobodníci a chudě se pletou

V *Křekovicích:* Václav Jára (27), Matouš Jindra (30), Martin Tkalců (26): jiní utekli.

Ve *Lhejšově:* Jan Nedvěd (34), Václav Chmel (24), Jan Vondruška (12).

Písař poznamenal při mnohých: Prawí, zie nemá všech rolí obdielaných než (5—9) strychů a to gesstie wssechno nedobrze." [1])

I jinak bylo v Šebířově zle. Starobylý kostelík sv. Havla „byl na spadnutí", více stájím než domu Božímu se podobaje. Malovec neměl žádného slitování, neboť, jak pan kolátor tak poddaní(?) bez platu a trestu drží pole, louky, řeky, železné krávy atd. řečenému chrámu Páně náležející. [2])

Od nepaměti, t. j. asi od husitských válek, náležel Šebířov střídavě pod duchovní správu děkanství načeradského nebo fary vožické, k prvému častěji, že zboží Načeradec s naším často patřilo jednomu pánu, jak jsme zprvu několikráte četli. Obyvatelstvo kraje chýlilo se po zániku bratří stránky vitanovské k vyznání českobratrskému, [3]) jež kostel ve Vrcholtovicích svými stou-

---

[1]) R. 1682 na těch statečkách selských seděli: V Šebířově: Jiřík, rychtář, Jakub, tesař, Jan David, Pavel Čeřen, Michal Lhoták, Václav Beránek, Jan Vopravil, Václav Stranskej, Matěj Rakous, Jan Vondruška, Matěj Bezouška, Jan Beránek, Pavel Ševelka; ve Vilicích: Martin Jíša, Matěj Vítek, Martin Talák, Jiří Pešek, Václav Kukla; v Popovicích: Mikuláš Čermák, Jiří Čáp, Matěj Mráček, Václav Rakous, Václav Smrčka; v Osné: Matěj Beran, Adam Šanda: svobodníci tři. V Křekovicích: Václav Jára, Martin Jindra, Martin Bezouška; v Lhejšově: Matěj Medvěd, Mikuláš Chmel, Václav Vondruška. Vrchnost tenkráte je donucovala, aby více polí vzdělávali, ana půda v řečených vesnicích je dobrá, žitná a tu nechtěli: Za práczi nestogj, gsaucz moczalowato . . . poczal to zdielawati, ani z toho semene newzal« a jen vosenský Šanda pravdu děl: »zase lezieti nechati sem musel, nemagicz dobytek ani semene a ge nám zle!« Dle sčítání r. 1890 bydlilo: v Šebířově 444, v Křekovicích 117, Vilicích 398, Popovicích 66, Vosné 92, Elhejšově 96 lidí Srovnáme-li počet ten s oním, že r. 1654 v 31 domech, po 10 hlavách počítaje, zůstávalo 310 lidí, vidíme, že nyní j diná ves je lidnatější než šest z dob nešťastné a věru zbytečné a zločinně podniknuté války českých stavův. — [2]) »ecclesia ruinae adinstar stabuli subjacet, quia ad restaurationem omnibus mediis destituta est; tam collator quam subditi (? snad vikář nebyl dobře spraven) praedictae parochiae agris, silvis (nyní pastvina »záduš-ní« řečená), pratis, fluviis, vaccis et his similibus rebus utitur . . Dopis ddto Martii 1669 v zemském archivě ad lit. Š. — [3]) Více o tom viz Sborník hist. kroužku, str. 123 etc. seš VII. a Historia Societatis Jesu od Schmiedla, s III., lib. V., num. 178.

penci osazovalo, majíc přátelství většiny šlechtických rod v okolí. Nepatrná hrstka katolíků tíhla k Vožici a to ku vzd věrnému kostelíku sv. Mikuláše za městečkem („semper fidel ecclesia Scti Nicolai"), u něhož nepřetržitě katolický kněz b trpěn. Šebířovští měli do Načeradce dobré dvě hodiny; chod tedy jinam. Když nastala reformace, doma zůstávali, missionáře byli to jesuité kolleje krumlovské, hlavně P. Mathiades, jenž Kambersku 100 lidí katolicismu vrátil,[1]) — tupě poslouchali, p větivosti a náklonnosti k nim až později projevujíce. Potom n boženské pravdy slušně chápali a chtěli svého kněze. Heřm Malovec o duchovní potřeby poddaných se nestaral, dbaje s kapsy, kterou zvelebiti chtěl přivlastňováním beneficiu náleže cích pozemkův. Pole oral, sil a sklízel z nich jako z vlastní To ovšem Janu Bedřichu rytíři Bechyňovi z Lažan, děkanu nač radeckému, nemohlo býti vhod a svá práva hájil u konsistoř „ . . . Již po čtyři léta," píše, „s mou velikou škodou a značn ztrátou záležitost o šebířovskou faru se vleče, ač tato od fa lutheránských (a tempore Lutheranorum!) jako filiální načerad ckému děkanu náleží. Račiž nejd. konsistoři, tu naši rozepři s p nem Malovcem do konců přivésti, sice z toho vzrostou jiní mra tosti. Dle svědectví obce Načeradce, vikáře kouřimského, od n paměti lidské každý předchůdce požitky z té fary bral, a kd bych o ně měl přijíti, neudržím se tu, a dekanát zdejší chudob osiří . . . Jakým právem p. Heřman Malovec odvažuje se ubíra a odcizovati to jmění, nevím, však myslím, že při rozděle statků pozemských nedělí se zároveň církevní zboží . . ; chce p svého kněze, . . však ani v Načeradci bez Šebířova ani v šeb řově bez větších příjmův kněz žíti nemůže . "[2]) Bechyňovi ko sistoř pomáhala tím, že uvedla všecko na paměť kardinálu Ha rachovi, jenž s Heřmanem nějaký dopis vyměnil, jak z odpově Malovce ze dne 2. Julii 1660 vysvítá.

„Nejdůstojnější v Pánu, nejosvícenější kníže, pane nejmil stivější! Vaší vznešené knížecí Eminence milostivé psaní sa dato v Praze, arcib Residence 12. Junii r. 1660 poslušně jsem obdržel a že šebířovskou faru od načeradské bez vědomí a vů Vaší Eminence dělím, uslyšel. Proto Vaší knížecí Milosti v pravd nejposlušnější oznámení činím že ty jmenované fary od star dávna sub administratione jednoho kněze nebývaly; neboť m choti pan otec, vrchnost v Načeradci, tam svého, a jeho pa manželka na jejím šebířovském statku jiného faráře chovala. P úmrtí pana otce mé manželky pozůstalým dětem a sirotkům nebož kova choť za poručnici zřízena jest, kteráž dovolila, aby po odcho tehdejšího faráře šebířovského i načeradecký oba kostoly řídil. Kdy pak sirotci k plnoletí přišli, syn-dědic statek Načeradec převz paní poručnice do Šebířova se odstěhovala; poněvadž pak dů farní šebířovský mimo jiné od vojanského lidu totaliter zbořen by táž paní připustila, aby v administrování osady načeradecké kněz pokračoval. Však ta paní v Šebířově a vrchnost v Na radci velice brzo pomřela a má choť, načeradecké vrchnosti krev

[1]) l. c. — [2]) Latinský originál v zem. archivě l. c. nese datum 1641, dle všeho k pozdějším rokům se vztahuje.

ıtra, pozůstalým dětem a sirotkům za poručnici ustanovena ıt... a také spojení těch dvou far nerušila. Nyní však dědi-vé Načeradce let došli, moje manželka jejich jmění jim ode-dala a na svém statku Šebířově zůstává. Račiž V. kníž. Mt. ážiti silnou míli cesty do kostela (načeradeckého), jak těžko ıt in necessitatibus administrationis sacramentorum ku sv. zpo-di k nám kněze dostati A tak VMt. a Eminence račiž všecko úvahu vzíti, co že bez dovolení jsem učinil.. neračte žádné olečné?) fundace dovolovati, ale k mému pokornému slovu osby se schýliti a na mou praesentaci konfirmaci nejmilostivěji slati. S tím etc. — Dáno v Šebířově dne 1. srpna 1660.“ [1]) Na o vysvětlení arcibiskup poslal Malovci kněze Václava Bílka Hímlstejna, ale ač delší dobu dlel v Šebířově, konfirmace jemu dal a spíše ho považoval za zámeckého kaplana bez práva chovní správy na osadě. Pán toho nemínil snášeti. Maje při nsistoři známého přítele Jindřicha Mekenberka, assessora, jej razným psaním navštívil: „.. Kněze jste mi odeslali, však až savade confirmace nedostal, .. račte poslati; neboť na tyto ejší sedláky v horách (je) potřeba příkladnýho k tomuto rov-ho duchovního správce .. Při závírce toho psaní přišel on kněz lek ke mně se slzavýma očima, okazujíc mi cedulku od pana kana kouřimského, aby se 6. Octobris do konsistoře postavil, sic ho s mušketýry vzíti dáti a tam dovézti (musí),.. že má na-eno od slavný konsistoře. To se stalo skrze nějaký mala nar-a,.. zaň se přimlouvám,.. učinivši já P. Bohu velkej slib na lnu dalekou pouť se vydati,[2]) chci já jeho sebou pro větší po-žnost vzíti. Račte mu pardonírovati. Kdybych co o něm zlého děl, nezatajil bych; ale nic scestnýho se na něm nespatřuje, ždý o něm chválu vydá, a já bych pro zlého péro nenamočil. lyby se postaviti měl, jen žebrotou po cestě se dostaví; nebo ní nemaje žádné fary, já sám ho chovati musím. Je nám ıba stálého duchovního,.. když ho vezmete, musím velikej b svůj zrušiti,.. sice rači nechám fary prázny, než ji jinému m, a tak budeme celá osada co hovada, a já jinšího nechci ti; nebo je fara má sama pro sebe a já sem collator a žádný ý. S tím etc. Datum Šebířov 1660, 4. Octobris.“[3])

Ona „mala narrata“ byla asi „magna errata“, jichž dopou-l se Bílek na slovo p. kolátora, že se míchal do duchovní ávy, což ovšem načeradecký děkan s vikářem pro pořádek ospati nemínili. Šel-li Bílek do Prahy či na pouť, pověděti ne-íme; od Šebířova ale neustoupil. Obci načeradecké spor dě-na s Malovcem nemohl býti lhostejným. Svědčili několikráte,[4]) šebířovská fara od nepaměti a zvláště, jak predikanti vypo-děni byli, k děkanství jejich náležela a že teprve nyní se od-uje. I u své vrchnosti pana Jana Smila Benedy z Nečtin na čeradci a Novém Podolí, od r. 1654 chotě Ludmily Dvorecké Hbramovic, písemně pomoci hledali.[5]) Beneda patrně podda-

[1]) Z německého originálu v témž zemském archivě. — [2]) Asi na sv. Horu Příbrami, kamž z Vožicka tenkráte processí chodila. — [3]) Zemský archiv l. c. [4]) V r. 1661 třikráte, hlavně 1662, 8. Junii listinou dosti rozvláčnou a dů-ly děkanovy opakující l. c. — [5]) Arch. zem. ad lit. N.

ných a děkana neopustil a za ně se přimluvil. Z rozkazů před stavených svých vyšetřoval brzy na to Jiří Skalík, farář bene šovský a vikář kouřimský, do kteréhož traktu Šebířov náleží farou, celý spor a výsledek krátce r. 1663, 28. Octobris napsa konsistoři, že p. Heřman Malovec kostelní i farní pole, louky potoky a slovem veškery věci beneficia ujal a proto osadu i ko stel od načeradeckého dekanátu oddělil, že ctihodný p. děka Bechyně urgiroval zádušní účty, které od paměti lidské se n skládaly. Tím odloučením zpustne načeradecký dekanát, že s děkanu odejme celá (?) sustentace.[1])

Knězi Bílkovi vedlo se v Šebířově prachatrně, churavě „morbo hydropico"; a když o velikonocích 1664 nemohl sla nostních obřadů zastati, vyprosil si na ty tři veliké dny klášte níka Augustiniana od pana Přehořovského, c ncollatora svého. Malovec mu (Bílkovi) zle ztrpčoval život a pobyt v Šebířov nechtěje ani poslu pro svaté oleje zaplatiti, ač požitky chrám i fary bral napořád. „Nemám, ubohý a bídný člověk, ani kre caru, abych si mohl kousíček masa koupiti. Groše jsem ned stal, že ani křestu není a za minulý rok z desátků jsem ničeh nevzal, ani mandele, nebozí osadníci nemají, p. kollator nedá Dojemným způsobem řečenému vikáři vypisuje (25. května 166 svou nemoc, jak ho s bídou trápí, a končí bolestným výkřiken „a tak mne, Bože, zachovej!"[3]) Už 9. Novembris t. r. oznamuj Skalík konsistoři, že šebířovský farář Bílek zesnul v Pánu a chvá nebožtíkův bohabojný život i skon.[4]) Po Bílkovi zachovala s charakteristická a mnoho vysvětlující poslední vůle, sepsan v dubnu 1664 na adressu pana Malovce.[5])

[1]) Malowecz ecclesiae et parochiae agris, pratis, fluviis, omnibus deniq rebus utitur . . . et ideo hanc eccam abalienavit a decanatu, quia rev. d. dec. B chyně computum eccae urgebat, quia memoria hominum factus non est Et p hanc abalienationem desolabitur decanatus Načer. sustentatione tota decano su lata. l. c. — [2]) K osadě patřily dvory Elbančice a Kočov panství vožické Možno, že majitel Vožice promlouval některé slovo při volbě faráře šeb., ač M lovec svrchu se chlubí, že fara jest jeho l. c. — [3]) Patronus non vult solv

Ze smutné, o blahobytu tehdejších kněží vyprávějící kapoly této, je průzračno, že kardinál Harrach konečně Bílka za šebířovského faráře stvrdil; avšak po smrti jeho táhla se rozepře dále. R. 1665 6. Augusti vypisuje načeradecký děkan, dosud již Bechyně z Lažan,[1]) o svých nesnázích, jež má z Malovcem. Dájí se, že není pravda, aby ho byl tupil zlými slovy, ač za zlé zlým by mu měl odplatiti. Novota dělení starých beneficií je prý záhubna záduší, faráři, lidu. Bojuje o to, nač přísahal, o staré spojení a nenahlíží, že by, kdo dělí pozemské statky, oprávněn byl činiti podobně s duchovními. Věkem srostla beneficia v jedno a obec Načeradec sama brojí silně proti roztržce. Uváděje různé důkazy svého práva,[2]) slibuje, že se poddá arcibiskupově spravedlnosti. I Malovec ze své strany tomuto si stěžoval. Dopisem z. 1665 v březnu opětuje svá dřívější tvrzení, dí, že děkan má v tom svoje „passí“, může-li na plano tvrditi, jak šebířovská fara mu náleží. Aby kardinál svědectví děkanova i obce nepřijímal, že svědčí in causa propria. Nikdy ve svém životě že Malovec nepomýšlel kostel nějak zkrátiti, to že ví Bůh a lidé.[3]) Aby tedy děkan ho neurážel a arcibiskup knězi Václavu Reinvitterovi k jeho faře konfirmaci poslal. Harrach tak učinil a z. 1667, 19. Aprilis vydala konsistoř dekret knězi Janu Leopoldovi Danfeldorovi, aby směl po celý rok duchovní věci v Šebířově spravovati. Poslední stížnost řídil Malovec o své faře roku 1668, 22. dubna, kdy pozlobeně dopisuje kommissi pro zřízení osad a far, že má již po dva roky faráře při kostele, jenž dosud nebyl installován.[4])

Heřman František Malovec vykročil ze světa 1. prosince z. 1671 a v šebířovském chrámu Páně před hlavním oltářem ve sklípku jest pochován. Vdova po něm odstěhovala se k dceři

---

ukou mou sem se nadepsal a sekrýt přitiskl. Žádám pro Boha na krchově a ne inde pochován býti, neb bych pokoje neměl, kdybych jinde ležel. Do truhly mne láti v rubáši toliko pro Boha prosím, neb jiný věci daremný jsou, vobláčeti čověka po smrti. Knězi Kašparu Klimšovi, faráři novovožickému, breviář a diurnálek odkazuju. 20 zl. sem dlužen Kristině za 10 let služby věrný. Datum 2 Aprilis 1664. Václav Vojt. Bílek qui supra — Klimeš, parochus neovožicensis. — Já Jan Čáp, šenkýř šebířovskej, přiznávám se, že sem při tomto kšaftu přítomen byl. — Já Mikuláš, rychtář šebířovskej, přiznávám se etc. — Douška: Ittem mihy své poroučím k chrámu Páně, jenž sou tyto: 1 Biblia latinská staročeská (?), 2. kniha stará »humiliarium« bez desk, 3. ittem starej českej mšál, 4. duae partes tractatus moralis de sacramentis, 5. malá, stará knížka latinská, 6. kázání rozličná v jednom svazku psaná, 7. patronův českých knížka nová za 45 kr., 8. jeden diurnal za 2 zl. Ittem polovic desátkův l. 1664, aby se od osadníků ku chrámu Páně šebířovskému zvyupomínaly, druhá polovice náleží successoru mému, neb, jakž se JMsti. panu kollatoru líbiti bude, na disposici ponechává.« —

[1]) R. 1668 stal se Bechyně děkanem v Písku († 1671). — [2]) Documenta ratione parochiae Šebířov, quod non deb at abalienari a decanatu Načeradec 1. Quia ob memoria hominum semper erat conjuncta haec parochia decanatui pro sustentatione decani, 2. omnes antecessores fruebantur hoc beneficio. 3. Admissa hac abalienatione decanatus Načerad desolabitur, adempta sustentatione, tollitur operarius. 4. Hoc admisso quisque dominus disponet cum beneficio ad libitum, quales inde turbationes beneficiorum, quales molestiae venerabili consistorio, si huius modi novitates admittantur. Haec omnia civitatis testimonio probantur et ego humillimus Bechyně de Lažan. Viz zemský archiv l. c. — [3]) »dass ich die Zeit meines Leben der Kürchen etwas abzukhüren vermeinet, welches allzu sehr leitt undt der Welt kündig«. — [4]) Zemský archiv.

prvního manželství Magdaleně Dorotě Dohalské, manželce Ja Jiříka Dohalského, na Vlčoves u Křeče, a tam za nedlouho mřela. Magdalena pro dluhy r. 1674, 21. máje prodala statek Š bířov s příslušenstvím p. Krištofu Karlu Přehořovskému z Kva jovic na Vožici, Šelmberku, Měšicích, J. M. C. radě králov. sou komorního i dvorského v král. Českém, hejtmanu kraje Bechy ského, za 22.000 zl. a 500 zl. rýnských klíčného.[1])

Obsáhlý urbář z téhož roku líčí nám poměry statku šeho:

„Tvrz obšírně ode zdi výstavěná; blíž též tvrze obšír dvůr, v němž se chová 30 krav, jalového 18 kusů. Výsev na strany 320 str., sena se sklidí 120 vozů. Nedaleko dvora st ovčín, v němž se chová 400 bahnic, jalového 350. Na dv špejchar zděný, kde se sypat může do 2000 str. obilí. Dru dvorec, a sice od dřeva ukrývá 30 kusů jalového dobytl k němu polí a luk se čítá do 146 str., sena 30 vozův. Náb sem mlýn o 3 kolách „mezních", 4 stoupy, pila.

Kostel farní a při něm nově vystavěná fara. K tomu l stelu vrchnost je povinna platiti úrok ze 200 zl. = 12 zl. a předem odvozovati. Počet zádušní od 50 let se tu nedržel r. 1677, co se kdo přiznal, při tom pozůstaveno.

Krčmy dvě v Šebířově, jedna v Helejšově. Rybníků je Lesy: Bor, Metlice, Háj, Stráně, Helejšovský, Křekovský a vel Vilický.

V Šebířově platí sedláci: Tesař 2 k. 10 gr., Rychlý 2 10 gr., Bezouška 48 gr., David 1 k. 46 gr., Čeřen 1 k. 38 g Křížek 1 k. 26 gr., Beránek 1 k. 30 gr., Kemulík 1 k. 10 g Vopravil 2 k., Šťástka 1 k. 36 gr., Kovář 1 k. 2 gr., Šanda 16 g Kodaň 8 gr., summatim platí 30 kop 43 gr."[1])

Za nového vladaře začal nový pořádek. K jeho důtkli prosbě zřízena v Šebířově r. 1674 samostatná fara,[2]) ku kt připojena byla osada Kamberská roku 1682. První farář při r. 1674, kdy matriky začínají; slul Tobiáš Hynek Mothanzl a

rk (1700, 2. ledna), Vitanovice (1715, 20. září) a zřídil závětí tovanou dne 4. dubna r. 1720 († až 1731, 7 srpna) z nich pan- ří svěřenské pro stejnojmenný hraběcí rod se sídlem ve Vo- i, v jehož držení dosud se nacházejí. Jednotlivé tvrze, ztra- še někdejší význam, zanikly a stavivo upotřebeno na rozšíření spodářských budov, jak v Šebířově zejména r. 1719 při zalo- ní nových stodol se stalo.

Zvláštních znamenitostí v Šebířově bychom marně hledali.

Na západní straně kostelíka, jehož podlaha stkvěla se kdysi hrobníky, nyní zúplna zašlými, zdvíhá se nevysoká zděná věž třemi zvony. Největší, v průměru 95 cm., opatřen jest nápisem: ni rex gloriae, fac pace(m) in t'ra (= terra) boemie(ae); me it magister Andreas ptaczek, dictus montanus, anno dni. CCCLXXX.

Druhý, prostřední zvon (75 cm. průměru) je starší. Nápis na n složen jest z velikých i malých všelijak točených písmen, réž buď náhodou, či zúmyslně či kazem při slévání tak zmí- ny, že nelze nijak ani jediného celého slova sestaviti, tím ně smyslu nápisu se dohádati, oč již i povolaní znalci marně pokoušeli.[1]) Tvar písma ukazuje na století XIV.

Třetí, umíráček, nemá nápisu ani letopočtu.

Z farářů, mimo již uvedené, zde působili:

Jiří Černý 1684, Jan Stanislav Kozojedský 1686, Václav bása 1690, Vojtěch Šlechta 1691, Jakub Linhart 1698, Jiří Fr. rinský 1706, Jakub Skřivan 1712, Frant. Hynek Dvořák 1719, ef Max. Dubský 1737, Ondřej Junker 1740, Vojtěch Pierstel 3, Václav Morávek 1758, Antonín Vinař 1771, Jan Žďárský ikuláš Morávek v r. 1771, František Brož 1808,[2]) Tomáš Lom, ič z města Volyně 1823, Jan Adamovský 1829, Čeněk Šourek 2, Vojtěch Jambora 1843, Frant. Zeller 1855, Frant. Soukup 0, Josef Jíša 1888, Matěj Layer 1894, Josef Myška dosud.

---

[1]) Pilný archeolog Frant. Heyduk dle slova buoh .. skombinoval nápis: ichni lidé pomržau, gen buoh nass byl, gest a bude na wieky« (dle poznámky p. řídícího Sýkory z Vožice). — [2]) Letha Panie 1786 dne 1. Novembris zen gest do miesteczka Kambergka za duchownjho pastyrze weleb., dwogi- odnej pan pater Frantissek Winarz z Mladý Wožicze kaplan, kdežto miesteczko e 302 leta bez něho žíti a pod ssebirzowským fararzem osadou naléz(a)ti muselo, nyní od Geho Czýsarzské (!) a Králowské (! sic) Magestatu milostiwě izeno gest. (Ze staré knihy far. archivu.) Z matrik: 1700. 13. Decembris co- tus rytíř Jan Agapitus Maria Rossi de Sanct' Julian z Tyrol, regimentu Ru- laytnant nad compagnií, s Kačenkou Vrbanskou, dcerou vyšetického šenkýře. , 9. 1. Okřtěna Josefa Marie Anna, dceruška pana Jana Machta z Löwen- htu, t. č. ve Vosné bydlícího 1758, 20. Junii »pie et exemplariter inter am- us Jesu crucifixi et statuae B. Virginis sacromontanae« umřel rytíř Jan Josef ický ze Sobětic t. č. v Osné a byl v šebíř. kostele v presbytáři při straně igelia pochován.

K padesátiletému panovnickému jubileu císaře a kr
šeho Františka Josefa I. podala Akademie naše jakožto hol
objemnou publikaci, v níž vylíčen jest vědecký a umělecký
voj národa našeho v uplynulých padesáti letech. Obrov
obrazu kulturního rozvoje našeho, jenž se nám v objemné
podává, lze sice vytknouti některé nedostatky a vady, nel
však s dobrým svědomím upříti velikou cenu vnitřní. I
vada, kterou jubilejní publikace strádá, jest nedostatek je
tosti a úměrnosti. Na díle tom pracovalo, jakož ani jina
nemohlo, množství pracovníkův, z nichž každý jinak úko
pojal a také jinak jej provedl. Jelikož pak většina prací d
byla od spolupracovníků teprve ve chvíli nejposlednější,
prve za tisku samého, nebylo ovšem možno, jakož by by
valo žádoucno provésti důkladnou redakci dodaných přís
A tak vznikla nápadná nestejnoměrnost jak formy tak i o
jednotlivých oddílů. Některé části zpracovány důkladně a
vají i kritické ocenění jednotlivých pracovníků, jiné zase
jují se pouhým bibliografickým výčtem knih a článků čas
ckých, a některé vědecké obory dokonce docela jsou —
jen nedopatřením — pominuty mlčením, jako na př. geo
Ačkoliv tedy „Památník“ mohl vypadnouti mnohem lépe,
i tak podává velice mnoho cenného materiálu, za nějž ze
budoucí literární historikové budou velice povděčni.

Nás zajímá přirozeně nejvíce stať „*Dějepisectví*“ s
Drem. *Josefem Pekařem.* Jest to z nejpracnějších částí „P
níku“, jelikož vědecká literatura naše jest na spisy hist
poměrně nejbohatší. Pohříchu však i tato stať postrádá n
úměrnosti. Z 58 stran věnována jest Palackému více než
více, Tomkovi 10 stran, pak po jedné až třech stránkách
novi, Emlerovi, Gindelymu, Kalouskovi, Dudíkovi, Brandlov
lovi a Rezkovi; veškera ostatní produkce shrnuta poměr
lice zkrátka na čtyřech stránkách! Stalo se to, jak praví P
kař na str. 54 — „především z ohledů pouze vnějších, z

dobky osmi jiných historikův, a na listech ostatních konečně pouhé nezřetelné obrysy, ba takřka pouhá jména jen pod prázdnými rámci... Co Dr. Pekař o Palackém, jakož i o jiných devíti nejpřednějších representantech historické literatury naší napsal, náleží k nejzdařilejším partiím celého „Památníku" vůbec. Vystihujeť rázovitými a obsažnými rysy případně vědeckou individualitu jednoho každého z nich a oceňuje rozsah i cenu jejich práce.

Palackého filosofii dějin podává Dr. Pekař případně těmito slovy: „Bohopodobnost, božnost je Palackému cílem konečným všeho usilování lidského, a snaha pravého člověctví o tuto bohopodobnost spadá v jedno se snahou jeho o svobodu, pravdu, dobro a krásno. Postupování k božnosti je vlastně, ač v nekonečných stupnicích, obsahem veškerých dějin jak lidstva tak jednotlivcův" (str. 22) Vykládaje pak Palackého theorii o tom, že dějiny české spočívají hlavně v dlouhém sporu a vzájemném pronikání živlův německého a slovanského, dokládá Dr. P., že se tento zápas Palackému jevil zároveň jakožto zápas demokracie s aristokracií, a upozorňuje, že Palackého idyllický názor o demokratickém zřízení staroslovanském nesrovnává se dobře s pravdou; pochybení však omlouvá a vysvětluje. Dále praví Dr. P., že na názoru svém „o dvojitých silách proti sobě působících, o protivách a opposicích psychologických a sociálních, jejichž srážení a potýkání se plodem jest pokrok, založil Palacký především své vylíčení dějin husitských, výklad české reformace a rozštěpení křesťanstva ve dva tábory vůbec." „Hnutí reformační" — píše Dr Pekař dále — „proti církvi katolické označil Palacký jako vystoupení zásady svobody, svobodného zkoumání proti principu autority, jenž panuje středověku, vystoupení důmyslu a vědomí, práva a svobody proti návyku a víře, moci a pořádku." Jest to stručná parafrase známého místa obsaženého v dějinách Palackého (IV., 2, str. 3), parafrase, jež užívá sice věrně vlastních Palackého slov, přece však není úplná. Palacký zajisté zmírňuje břitkost svých, ostatně ne příliš šťastných antithesí,[1]) těmito slovy: „Nedíme, že by odpor zásad obojí strany byl nezkrotitelným: anobrž máme za to, že spása lidského pokolení záleží právě na jejich obapolném spříznění a pronikání sebe, tak aby rozum požíval autority a zase autorita aby byla rozumnou; jakož pak vůbec ve věcech lidských zásada jedna málokdy jevívá se beze všeho přimíšení druhé..." A dále dí Palacký, že „známka středověkosti bylo *přemocné*" — nyní bychom řekli převážné, nikoliv tedy absolutní — „panování zásady autority v životě duchovním vůbec a křesťanském zvlášť..." Kritisovati nebo vyvraceti názory Palackého nebylo by zde na místě, aniž pak toho lze žádati na Dru. Pekařovi, jenž objektivně hleděl podati názory Palackého. Za tím účelem uvádí dále též následující výrok Palackého z obrany husitismu proti Höflerovi: „Mně platí rozštěpení křesťanstva ve dva tábory takřka za skutek Prozřetel-

[1]) Nevhodnost antithesí Palackého vysvítá sama sebou; kladeť P. proti sobě *rozum* — *autoritu*, důmysl — návyk, vědomí — víru, právo — moc, svobodu — pořádek.

ITI tom nesmiluje Dr. Pekař, že „apologetická nebo
snaha českých dějin, jak tu a tam patrněji u Palackéh
puje, na některých místech zadržuje nelítostnou ruku
Celkem však sympatisuje Dr. Pekař, jak ze všeho jes
s Palackého naziráním na hnutí husitské.

O *Tomkovi* praví Dr. Pekař mezi jiným, že značně
se od sympatií k hnutí husitskému, jež projevil r. 184
jinách university Pražské", a to nejnápadněji r 1854 v „
českého musea", kde staví se proti běžnému mínění, jež
dvě století od vystoupení Husova za nejstkvělejší dobu
losti, jakoby směr proticírkevní byl býval původem nov
kroku duchovního, a jež vidí v porážce bělohorské ve
rodní neštěstí. Proti tomu tvrdí Tomek, že dílo Huso
zhoubné následky v každém ohledě, jež především vedl
hoře A mínění své o událostech, jež porážku bělohorsk
cházely a po ní následovaly, projevil Tomek v roč. 18
„Časopisu", v kdež napsal tato památná slova: „Dějiny č
a na začátku 17. století točí se hlavně o zápas mezi ko
stavy privilegovanými o panství v zemi . . . Může se
i spory náboženské zaujímaly v 16. stol. jen druhé mís
této přední otázky politické. Luteránství bylo by se v
jako jinde, sotva tak náramně zmohlo, kdyby v něm
šlechta spatřovala nad míru vydatnou podporu k roz
moci . . . Není těžko rozhodnouti, komu v zápase onc
spíše přáti konečného vítězství ke prospěchu státního po
společenského pokroku vůbec . . . Šlechta dle tehdejší
své neměla pudu k zvelebení státu jakožto něco spo
nýbrž na předním místě sobecké záměry rodiny a stavu,
nenalezše potřebného obmezení odjinud, musily vésti
puštění státu a k záhubě společnosti. Obmezení takové
přijíti jinak než sesílením moci královské. Ferdinand
k tomu zdařilé začátky. Od císaře Karla IV. neměly Čes
rázného obezřetného a přitom šťastného opravce . . Odb

německé nebo francouzské toho času. Nemohouc se nikterak spřáteliti s požadavky přísnějšího státního pořádku, než vždy ohlížejíc se nazpět po zlatých časích bezuzdné svévole, předsevzala zuřivé vzpoury proti Rudolfovi, Matiášovi a Ferdinandovi II., kteréž se skončily vítězstvím neobmezené jedinovlády na Bílé hoře. Že vítězství toto nevedlo hned ke blahodějným opravám ve všelikých odvětvích správy státní, toho příčina zajisté nezáležela v nedostatku dobré vůle při císaři Ferdinandovi II., nýbrž ve velikých pohromách, které v zápětí bouře české udeřily na celou střední Evropu . . . Též že národnost česká následkem převratů po bitvě Bělohorské na dlouhý čas hluboko poklesla, nebyl *obmýšlený* výsledek onoho vítězství . . ." Dr. Pekař prohlašuje, že náleží „k těm, kteří v názoru na dějiny české raději souhlasí s Palackým než s Tomkem, ale ovšem také k těm, kteří respektují toto přesvědčení, jež se Tomek pokusil krásně zdůvodniti". (Str. 33.)

Probíraje Tomkův „Dějepis Prahy" konstatuje Dr. Pekař, že v něm vůči událostem ustupuje stanovisko autorovo úplně do pozadí, že však jest přece patrno, že Tomek s Husem sympatisuje, za to však že netají svých antipatií proti Táborům i proti Jednotě bratrské.

Stanovisko *Gindelyho* označuje Dr. Pekař jakožto národnostně i nábožensky indifferentní. Co se týče Gindelyho úsudku o českém povstání, praví Dr. P., že G. nepsal jako duševní pokračovatel Palackého, ale že také se nezná k mínění Tomkovu vyslovenému r. 1854. Gindely míní, že v českém povstání, jakož i ve válce třicetileté vůbec „motivy materiální i ideální byly těsně sloučeny, navzájem se podmiňovaly, že boje a zápasy idei vyznívají konečně vždy v boje o zisk nebo ztrátu statků hmotných." Dr. Pekař připomíná, že dílo Gindelyho o českém povstání vzbudilo u nás rozhořčené hlasy nespokojenosti, dodává však, že se stalo tak neprávem, jelikož „kdo dívá se na dějiny dramatu bělohorského s tohoto stanoviska, s touto spravedlností, stojící nad stranami, jako G., ten výtek strannosti nezasloužil."

O pracích *Dudíkových* vyslovuje se Dr. P. s uznáním, vytýká však, že tento „badatel velikého vzdělání nebyl všude pilen náležité kritické opatrnosti."

Důkladně a pochvalně probrána jest od Dra. P. ještě vědecká činnost Gollova a Rezkova. Vše ostatní jest, jak již řečeno, stručný, hlavně bibliografický přehled, oživený jen tu a tam kratičkými kritickými poznámkami. A této partii možno vytýkati, že v ní zásluhy některých spisovatelův nebyly doceněny, a že některé důležité zjevy na poli historické literatury naší pominuty byly mlčením. Jest přirozeno, že tu mluvíme především „pro domo". Máme totiž na mysli historiky církevní vůbec a činnost „Historického kroužku" zvlášť. O církevních historicích našich čteme v „Památníku" pouze tato slova „ . . . soustavněji píše nyní prof. P. *Vacek* o vývoji society a práva slovanského v Čechách. Vacek napsal také ‚Církevní dějiny české', jejichž prvý díl je dokončen r. 1890 . . . V souvislosti s prací touto lze jmenovati cenné a důležité spisy kanovníka Kl. *Borového* . . ., dále hojné práce probošta *Lenze* věnované učení Husovu a Chel-

čického, ale rozbírající a posuzující nauky reformátorů českých se stanoviska víc katolicky-dogmatického než historického. Ka novník F. *Krásl* napsal větší díla, bohatá cenným materiálem. D. *Čermák* „Premonstráti v Čechách a na Moravě." Toť vše. O spisech P. *Jos. Svobody*, jakož i o „Sborníku" jím založeném a pracovnících kolem orgánu tohoto sdružených nenalézáme ani nejmenší zmínky. Ze spisů prof. *Vávry* uvedena pouze jeho monografie o Kolíně. Nevytýkáme to snad z malicherné jeho nosti, nýbrž konstatujeme pouze toto faktum, jsouce přesvědčeni že nestalo se tak zúmyslně, jelikož pan autor sám poslední část své práce nazývá pouhým „*neúplným* výčtem" a omlouvá ji nedostatkem místa a času.

Některé práce v našem „Sborníku" uveřejněné, pokud dotýkají se zároveň dějin českého písemnictví došly, povšimnuti v jiném místě „Památníku", totiž v pilně pracované stati prof. Ant. Truhláře o dějinách české literatury nové doby; jsou tu uvedeny práce: P. Svobody, J. Vávry, V. Roudnického a A. Podlahy. Mimo to uvádí prof. Truhlář ve stati své spisy Kl. Borového, prob. dra. Ant. Lenze o Husovi a Chelčickém, K. Konráda „Dva jiny posv. zpěvu staročeského", monografii Hamršmídovu o Ještovi z Rožmberka a j. *P.*

Život sluhy Božího P. Martina Středy z Tovaryšstva Ježíšova. Napsal *Jan Tenora.* V Brně 1898 nákladem „Dědictví sv. Cyrila a Methoděje". Str. 658 v 8°. S 20 vyobrazeními. Cena zl. 1·[illegible]

K dvěstěpadesáté výroční památce úmrtí P. Martina Středy († 26. srpna 1649) podal osvědčený historik náš Jan Tenora obšírný jeho životopis na základě nejlepších pramenův, z nichž za hlavnějším byl rukopis P. Jana Dilata T. J. († 1689). Práci svou učinil autor pro širší obecenstvo tím poučnější, že podal zároveň jadrné vylíčení politických i náboženských poměrů za doby Středovy, uživ k tomu hlavně spisů Wintrových, Rezkových, Svobodových, Řezníčkových, Chlumeckého a mn. j. Čtenář nabývá tak jasného názoru o prostředí v němž žil onen muž, jejž vrstevníci jeho za světce pokládali a k němuž s neobyčejnou úctou a důvěrou pohlíželi, obracejíce se k němu jako k mocnému orodovníku u Boha. Byly to doby nad míru bouřlivé a strastné v nichž Středa žil, ale právě tenkráte bylo třeba mužů takových jakým byl on. Na události současné měl Středa znamenitý vliv, velice zajímavě vylíčeny jsou ve spise Tenorově jeho zásluhy jichž dobyl si zejména při obležení Brna od Švédů r. 1645.

Tehdáž nezlomná důvěra jeho nadchla k vytrvalosti všechny, kteří se s ním stýkali; on dovedl zmužilou důvěrou ve vítězství roznítiti studenty i měšťany k chrabrému odporu, a dovedl i vůdce Souchesa i zemského hejtmana Jana hraběte Kotalta naplniti pevnou nadějí v konečné vítězství. Živé líčení Tenorovo o obléhání Brna, učiněno jest ještě názornějším připadnými vyobrazeními a náleží vedle spisu Bretholzova a Šujanova k nejlepšímu, co vůbec v poslední době o věci té bylo psáno. Mimo to ovšem i asketický život vnitřní svatého řeholníka vylí[illegible]

jest velice poučně. Cenu záslužné práce Tenorovy zvyšuje připojený důkladný rejstřík. Celkem možno říci, že nejnovější tento podíl údů dědictví sv. Cyrilla a Methoděje patří k nejlepším našim populárním knihám historickým. *P.*

Korrespondence hraběte Václava Jiřího Holického ze Šternberka. Sebral a k vydání upravil *Václav Schulz.* Historického archivu České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze č. 14.

V českém museu chová se dosti hojná korrespondence některých členů hraběcího rodu Šternberského od konce 16. až do 19. století. Z korrespondence této vydal archivář musejní Václav Schulz sbírku listů, které obdržel aneb zaslal hrabě *Václav Jiří Holický ze Šternberka* (nar. 1614, zemř. 1682). Nejzajímavější pro nás jsou dopisy vesměs česky psané, které v letech 1668—1674 hrabě obdržel od arcibiskupa *Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenberka.* Sympatická povaha výborného tohoto knížete církevního obráží se i v listech těchto. Bylť Sobek přilnul k rodině hraběcí srdečnou láskou otcovskou. Tento srdečný poměr jeví se i v otevřeném a důvěrném tónu, jímž dopisy arcibiskupovy jsou psány. Místy prokmitá veselá, bodrá mysl, Sobkovi vlastní. Mimo osobní a rodinné záležitosti vyskýtá se v listech Sobkových tu a tam i zmínka o záležitostech veřejných; tak na př. o *vyjednávání s Plzeňskými a Klatovskými o zřízení nového biskupství*, pro něž vyhlídnut byl nejstarší syn Václavův Jaroslav; několikráte sděluje Sobek hraběti také i stručně novinky politické. Na neochotu Klatovských i Plzeňských při zmíněném vyjednávání Sobek trpce si hraběti stěžuje. O Klatovských píše: „Chtějí míti biskupa, ale nechtějí dáti domy pro bydlení. Já jim pravil: Zdaliž se domnívají, že mohu stavěti byt pro biskupa v povětří? Ale i kdyby možná bylo, se obávám, že budou říkati, že jim beru prospect do nebe!“ A jindy zase: „Klatovští se hrubě opponirují a vykazují místo (grobiani NB.) v předměstí mezi špitálníky.“ Neméně mrzí se i na Plzeňské, o nichž mluví v jednom dopise svém takto: „Musím drobet pýchu Plzeňských zkrotiti, nebo musí biskupa admittirovati. Nebo, bude-li v Klatovech, tehda jméno Plzeňský kraj musí zrušeno býti a Klatovský kraj se jmenovati. Takto jsem jim hlavu myl onehdá, že v brzký visitací drobet na jejich caeremonias pozor dám a k počtu důchodův kostelních v přítomnosti mé jich přiženu. Vzácná říšská města nezavrhovala biskupství, a ti smějí je zavrhnouti! Jistě jim při císaři doložím!“ Dobrosrdečnost arcibiskupova jeví se i v soustrasti, kterou má s poddanými, kteří snášeti musili těžká břemena velikých daní; tak píše 22. prosince r. 1672: „Já nevím, kterak obstojí nebozí poddaní. Přijde do roka na jednoho osedlého 14 zl. Kde vezme? Mluví se dosti; nic nepomáhá, že jsme povinni na vojnu concurrirovati.“ Vůbec jsou listy Schulzem uveřejněné pěkným příspěvkem k poznání povahy Sobkovy. — Neméně zajímavy jsou dopisy, které hraběti Václavovi v letech 1638—1640 psala matka jeho, hr. Alžběta rozená z Vrtby. Zračí se v nich mile mateřská

[illegible]

[illegible] Mirave. [illegible] řádu [illegible] klá[illegible] válek husitských [illegible] v Brně klášte[illegible] teprve ro[illegible] vystavěného. [illegible] klášteře, tendaž ještě [illegible] mnoho autorově byli to vesm[illegible] v druhém klášteře byl nep[illegible] vstoupil do klášter[illegible] klášteru Svatotomašském[illegible] Markrabě Jan prokazo[illegible] přízeň, a ještě na skl[illegible] r. 1470, kterou dosavadní [illegible] nová připojuje. Nejstarší syn Janův, [illegible] markrabětem se stal, dokončil sta[illegible] Svatotomašských, byl nazýván druhým jeho zakla[illegible] století XV. dosáhl řád augustiniánský na [illegible] svého rozkvětu. Mimo klášter brněnský vznik[illegible] kláštery, jež udržovaly mezi sebou neustále vespoln[illegible] Z mnichů vynikali mnozí učeností a těšili se veliké vá[illegible] důvěře; také kázeň řeholní ničím nebyla rušena.

Druhý oddíl spisu (str. 53 a násl.) zahrnuje dobu husitských až k reformaci Lutherově. Proti husitismu [illegible] augustiniáni se vší rozhodností, čímž se vysvětluje, [illegible] právě proti augustiniánským klášterům v Čechách a [illegible] byli zaujati. V bouřlivých dobách válek husitských

brněnského, kdež kázeň politování hodným způsobem se uvolnila (převor Koller, přívrženec nauk Lutherových, zapomenuv se nad závazkem a povinností svou, z kláštera ušel). V té době zmocnili se protestantští měšťané brněnští chrámových stkvostů klášterních, musili je však r. 1571 zase vrátiti. Jelikož tehdáž nikdo z domácího obyvatelstva do kláštera nevstupoval, a byla obava, že konvent vymře, bylo nutno povolati řeholníky z Italie, kteříž nejsouce mocni zemských jazyků, musili najímati světské kněze za kazatele. Pod dobrou správou prelátů Basilia a Carpineto (1594—1608) a Jana Vincentia Barnabaea (1608—1631), kterýžto poslední obdržel právo pontifikalií, zotavil se poněkud klášter brněnský, kázeň v něm byla obnovena, zastavené statky vykoupeny, klášter z valné části znova vystavěn, i byla naděje na nový rozkvět kláštera, kdyby nebyla třicetiletá válka bývala propukla. Ze všech moravských klášterů neutrpěl žádný tolik, jako právě klášter Svatotomášský v Brně. Smutné období to líčí p. autor ve stati poslední nadepsané: „*Od třicetileté války až do roku 1685.*“ R. 1618 vyplenil Ladislav ze Šlejniců, „kommissař pro prodej duchovních statků“, klášter Svatotomášský; po roce 1621 byla škoda tato klášteru měrou velice nepatrnou nahrazena. Nicméně dovedl prelát Barnabaeus spořivostí svou smutný hmotný stav kláštera zlepšiti. Rovněž tak pečoval se zdarem o domácí studium theologické i potřeby chrámové. Při obléhání Brna od Švédů r. 1645 prohlásili augustiniáni obětivě, že ochotni jsou dopustiti, aby klášter i kostel byly strženy, kdyby toho blaho města vyžadovalo. Ačkoliv k tomu nedošlo, utrpěl přece klášter nesmírných škod od střelby nepřátelské. V letech 1653—1661 stál v čele kláštera Alf. Steinmoos, jenž proslul jakožto výtečný kazatel, i býval od císaře i stavů zván ke kázáním do Řezna, Pešti a Vídně. Za správy preláta Adeodata Draodemského (1668—1685) způsobili dva klerikové (Arnošt Preihauser a Václav Seiler) klášteru značné nepříjemnosti; uprchli totiž do Vídně, kde provozovali alchymii, čímž nalezli nejen dosti přízně u šlechty, nýbrž dokonce i přístupu ke dvoru císařskému. Zejména hr. Paar byl jejich uměním okouzlen a všemožně je chránil a podporoval. Představení klášterní marně se namáhali, aby zpronevěřilé kleriky přiměli k návratu. Konečně bylo z Říma ve věci té zakročeno, i nařízeno vyšetřování. Jelikož oba klerikové popírali platnost slibů svých, byla věc hlavně v tom směru vyšetřována, i bylo posléze uznáno, že sliby jejich jsou neplatny. Oba byli pak ze všech závazků řeholních propuštěni, a jelikož zatím hr. Paar zemřel a alchymistické pokusy jejich nepotkávaly se s očekávaným výsledkem, zanikli oba dobrodruhové beze stopy . . . Jak viděti, jest Janetschekův spis zajímavou a cennou monografií historickou, i bylo by si přáti, aby brzo vyšlo její dokončení. *P.*

Hilaria Litoměřického traktát k panu Janovi z Rozenberka. Vydal Dr. *Zdeněk V. Tobolka.* Historického archivu České akademie čís. 13. V Praze 1898. Str. 56.

Jest tu poprvé tiskem vydán zajímavý traktát, jejž neunavný obhájce katolické víry v Čechách uprostřed století XV., *Hilarius*

knížata, páni, rytířstvo, zemané, města, sedláci i všickni k
příslušející, *již nejsou povinováni ani zavázáni nižádným*
přísahou, člověčenstvím ani jakýmkoliv poddáním a povinno
kovi z Poděbrad, někdy králi českému." Doličuje, kterak k
slavné přísaze své dosti neučinil, ač častěji byl o to up
ba že „proti přísaze své vysoce jest mluvil, dávaje přís
svůj výklad a rozum, a že jest se narodil pod obojí a
chce a míní zůstati a trvati, i jeho děti." A když pohnán
papeže k zodpovídání, že k půhonu tomu nestál ani prok
neposlal. Za to, že jej papež sesadil s království České
všech jiných důstojenství. Dovozuje pak, že námitky J
proti půhonu papežskému jsou bezdůvodny, a že papež m
právo jej sesaditi, což ukazuje na příkladech z historie v
Potom vypočítává obšírně tyto příčiny sesazení Jiříkova
jest kacířem neustupným, 2. že dopustil se křivé přísahy
jest svatokrádce, protože „jest posla Jeho Svatosti, dokto
tina jal a věznil," jakož i jiné dobré kněze utiskoval, dá
tože „odjímal a odjímá zboží kostelní a duchovní na dan
Líčí dále hroznost kletby papežovy; „ale pohříchu" — p
„Jiří málo se jí leká, pravě: co mi do jich kletby; kdy
Pán Bůh neklne, nemůž mne papež prokleti." Hilarius h
nad takovýmto jednáním Jiříkovým a pronáší teskný pov
„Budiž toho milému Bohu líto, že tato země pro něho v
vem jest běhu položena, a že on nechce své šije pokoř
moc Boží a jeho náměstka." Zmíniv se o námitce Jiřík
prý jest nespravedlivě souzen, nedocházeje v Římě žádné
šení, vyvracuje ji a uvádí příčiny odmítavého chování
římské. V posledním odstavci svého traktátu dokazuje, p
valí poddaní krále Jiříka nejsou jemu již povinni prok
poslušenství. Mezi jiným praví: „Jiřík jest sesazen s stoli
lovské, a ssazený podle práva počítá se za mrtvého ..
jest již odsouzený své koruny české umřel, a ona může
sobě již jiného pána vzíti." Končí pak tímto napomenutím

Diplomaticky věrná edice Tobolkova opatřena jest dobrým úvodem, jednajícím o životě a spisech Hilariových. *P.*

Processus judicarius contra Jeronimum de Praga habitus Viennae a. 1410—1412. K vydání upravil Dr. *Ladislav Klicman.* Histor. arch. České akademie č. 12. V Praze 1898. Str. XI a 43.

Akta zajímavého processu, jenž v letech 1410—1412 veden byl proti Jeronymovi Pražskému ve Vídni, nalézají se v opise v knihovně Vatikánské; dr. Klicman vydal je pečlivě tiskem. R. 1410 přišel Jeronym dobrovolně do Vídně, uslyšev, že je na tamější universitě očerňován z kacířství. I byl dne 29. srpna postaven před duchovní soud, jemuž předsedal pasovský kanovník a officiál biskupa pasovského ve Vídni, Ondřej z Grillenberga. Byla mu přečtena obžaloba čítající celkem 67 článků, v nichž obviněn byl, že přidržoval se učení Wiklifova, že vyhlašoval Wiklifa za svatého, že přísahal zachovati jednotu a svornost mezi národy učení Pražského, zatím však že podporoval nesvornost, až došlo téměř ke zpuštění („usque ad desolationem") téže university, čímž že provinil se křivou přísahou. Jeronym největší část obžalobních článků prostě popřel, a na ostatní dal odpověď vyhýbavou. Prokurator žádal, aby Jeronym vsazen byl do vězení; s toho však sešlo, když se Jeronym dobrovolně pod pokutou křivopřísežnictví a exkommunikace ipso facto zavázal, že se z Vídně nevzdálí, dokud jeho pře nebude rozhodnuta. Tomuto závazku však nedostál: prchlť v září 1410 z Vídně, což soudcům svým jízlivým dopisem z Bítova na hranici moravsko-rakouské oznámil. Nicméně bylo v processe formálně dále pokračováno a Jeronym prohlášen dne 22. října 1410 za exkommunikovaného, a posléze dne 31. srpna 1412 za kacíře, poněvadž déle jednoho roku v exkommunikaci tvrdošíjně setrval. Z výpovědí patnácti vyslýchaných svědků jsou mnohé velmi zajímavé, zejména mají cenu pro poznání života na universitě Pražské v oné době. *P.*

Soudní akta konsistoře Pražské. (*Acta judiciaria consistorii Pragensis.*) Z rukopisů archivu kapitulního v Praze vydává *Ferdinand Tadra.* Část IV. (1401—1404). Historického archivu České akademie č. 11. V Praze 1898. Str. XIII a 362.

Vydávání předůležitého tohoto pramene historického, jenž zejména má velikou cenu pro poznání církevního života v Čechách v době předhusitské, jde utěšeně ku předu. Ve třech dřívějších částech, rovněž nákladem Akademie vydaných, uveřejněny jsou soudní zápisy z let 1373—1379, 1380—1387, 1392—1393 a 1396—1398. V tomto svazku nalézáme z valné části spory o beneficia a dluhy, záznamy smluv atd. Nemile se nás dotýkají přehojné záznamy týkající se pronájmu far, kterýžto nešvar právě tehdáž nad míru se byl rozmohl. Jinak dočítáme se tu množství velezajímavých podrobností, z nichž blíže poznáváme

v textě, 9 tabulkami a s podobiznou † spisovatele. a 468 vel. 8°. Cena 3 zl.

Spisovatel, jenž vydání spisu svého již se nedočka jak praví, „osvěžení v památkách doby, v které nár četný podivuhodnou silou mravní i hmotnou vynikl že konečně pánové světa tehdejšího po dlouholetých válkách, v kterých několikráte šlo o úplné vyhuben národa našeho s povrchu zemského, prohlásili jej nár puštění božího nepřemožitelným a počali s ním rokov tomné knize pak umínil si autor vyložiti válečné a taktiku husitských vojsk a tím přispěti k vysvětlení ných úspěchů, jichž na poli válečném dobývala. V k pojednává autor o právu vojenském pod vlivem ideí Nejdříve vyšetřuje, pokud jest umění vojenské XV. st chách zásluhou Čechů. Míní, že kněží, stoupenci Husov že nezbývá jim než sáhnouti k brannému odporu a vál a vysvětlovali vůdcům lidu spisy starých národů o zejména zdá se autorovi, že užito bylo k tomu hlavně s Vegetia Renata o válečnictví římských vojsk z konc jelikož mnohá opatření Žižkova připomínají zásady tam Co se týče užívání vozův ve válce, dochází autor k sice již ode dávna užíváno bylo hradeb vozových k a upevňování táborův, že však užívání vozův v bo jakožto prostředku bojovného, jest vynálezem Žižkovy kladě srovnání různých řádů vojenských v Němcích i ukazuje Toman, že „všichni řádové z r. 1426, 1427, 14 dětinův čerpali z českých pramenů neboli řádů vojensk se nám nezachovaly, nikoliv však přímo z řádu Ž ducha jeho přitlumeného a poměrům svým přizpůsob veskrz prozrazují.“ Vznik vojenského řádu Hodětín spisovatel do doby po válkách husitských K recepci v řádů husitských od Němců dodává autor, že Němci v

ɔdvetou urputností nepřítele zostřenou.“ O výpravách českých jsk do ciziny vyslovuje se Toman rovněž příliš shovívavě. femismus jeho »v zemích mimočeských, *jak se zdá*, sledovala jska česká *politiku méně shovívavou*;“ divně se vyjímá, když ed na to čtou se tato slova: „bralať (vojska česká) krajinu ahem v plen, nešanujíce a pálíce vsi a městečka napořád“ — lo jest platno, když na konec jako na omluvu se dokládá: k tehdáž obecně obyčej vojenský panoval.“ V knize druhé ɔbírá autor vládu a zřízení polních a domácích obcí bratrských. jímavy jsou tu především výklady Tomanovy o kněžské dě či theokracii v obcích táborských.

Třetí oddíl knihy líčí obšírně způsob vedení války polní a znostní. Tu popisuje zevrubně především zbraně zejména střelné ɔdává historický nástin jich užívání, dále bojovné vozy huké atd.; zajímavý jest obšírný popis ohrazení města Tábora. čtvrtém oddíle podává se vypsání jednotlivých bitev a výprav itských na základě zpráv historických i studia terrainu. V pá- ı oddíle konečně otištěny jsou nejdůležitější vojenské řády ké i německé. — Pokud se spis Tomanův omezuje přesně na stní théma své, podává materiál velice cenný a poučný; jinak ıu jest, kde vybočuje jinam, jako na př. str. 44—46 v apologii ɔží táborských a j. *P.*

torické paměti bývalého panství Mníšeckého a kláštera sv. Maři Magdaleny na Skalce. Dle původních pramenů sestavil a napsal r letech 1884—1893 *Josef Vávra*, professor na c. k. české eálce v Praze. V Praze nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny 899. Str. 103 v 8° a 2 rodokmeny. Cena 60 kr.

Z péra výborného našeho historika prof. Jos. Vávry vyšla :ladná monografie jeho rodiště. Práce tato může právem slou- za vzornou předlohu ku pracím podobným. Jadrným slohem lávají se tu přesná data s mravenčí pílí z přehojných pramenů sená. Po krátkém náčrtu zeměpisném líčí se osudy krajiny šecké od doby nejstarší až do doby nejnovější. Nejobšírnější ezajímavější jsou stati nadepsané „Mníšek za pánů z Engels- su (1655—1743)“ a „M. pod hrabaty z Unvertu (1743—1827)“, ž osudy města sloučeny jsou zajímavě s osudy majetníků ství. Seznamujeme se tu mimo jiné s příkladnou a obětivou žností některých členů řečených rodin šlechtických. Zajímavý : rychlý rozkvět rodiny z Engelsflussu, jejíž zakladatel Servác rel r. 1630 z vévodství Brabantského do Prahy přišel, a tu ký závod koželužský zřídil, jímž nabyl znamenitého bohat- ; syn jeho byl za statečnost, kterou osvědčil při obraně Prahy ti Švédům povýšen r. 1651 do stavu šlechtického. — Z do- ků ke knize připojených nejzajímavější jest článek nadepsaný alka nad Mníškem“, v němž podán popis a vylíčeny osudy ɔto půvabného posvátného zátiší. — Práce připsána jest blahé átce zvěčnělého († 1887) františkána P. Vincence Lichtblaua, ného archaeologa, jenž drahnou část svého života jakožto su- na Skalce strávil. *P.*

[illegible] Fr. A. Slavík podal stručný po[illegible]
[illegible] Vlček přispěl obšírnějším [illegible]
[illegible] a prešpurské za Palackého mlá[illegible]
[illegible] protestantského školství [illegible]
[illegible] v Trenčíně Palacký, [illegible]
[illegible] se nenaučil a nechuti ke škole [illegible]
[illegible] vládla duchamorná met[illegible]
[illegible] mało professorů počínalo si san[illegible]
[illegible] — celkem však Palacký veliké s[illegible]
[illegible] přímým působením školy, nýbrž vlastn[illegible]
[illegible] V německy psaných vzpomínkách prof. [illegible]
[illegible] se mezi jiným, že Palacký [illegible]
[illegible] a důvěrníka, když ve svých dějiná[illegible]
[illegible] Hussitismus und der gew[illegible]
[illegible] gegen die bestehende Kirche".
[illegible] se v bytě Bolzanově několik je[illegible]
[illegible] pak krátké odstavce předčítal. „Der gewi[illegible]
[illegible] praví Zimmermann, „der weder [illegible]
[illegible] noch als Protestant in den [illegible]
[illegible] seinem persönlichen Glaubensbekenntn[illegible]
[illegible] auf die Darstellung religiöser Strei[illegible]
[illegible] unter an seine Schilderung dem Gutacht[illegible]
[illegible] freisinnig wie gerecht in [illegible]
[illegible] Gegenstand brachte es mit sich — in nationa[illegible]
[illegible]

[illegible] se to článek Fr. L. Riegra „Za jakých [illegible]
[illegible] Palacký [illegible] svého života"; jest to velezajímavé [illegible]
[illegible] v jejich společenských kruhů, v nichž Palacký od přícho[illegible]
[illegible] v sňatku svého žil. V jadrně psané m[illegible]
[illegible] „Styky mé s Palackým do r. 1862" líčí W. W. Tome[illegible]
[illegible] se prostřednictvím Šmilovým dostal do domu Palac[illegible]
[illegible] a kterak z podnětu a pomocí P[illegible]
[illegible] byla potom jeho karriér[illegible]

Darin hatte er nicht Unrecht, aber auch ich hatte nicht Unrecht; wir beide hatten eben zwei verschiedene Standpunkte, er als Protestant, ich als Katholik." V „Intimních vzpomínkách na Frant. Palackého" od syna jeho Jana Palackého jest mezi jiným zmínka také i o náboženské snášelivosti Paleckého těmito slovy: „Zejména v ohledě náboženském byla jeho snášelivost, jeho skutečně křesťanská povaha obdivuhodná a vzácná Ze skrovného jmění obdaroval v závěti své dva katolické kostely — on protestant!" Při té příležitosti uvádí Dr. Jan Palacký také, že prý mu otec jednou řekl, „že katolicismus má všecku příčinu děkovati protestantismu — že jej zachránil před byzantinismem, jemuž by sice byl propadl." Podrobovati tento výrok hlubší kritice, pokládáme za zbytečné. — Ve článku Boženy Hančové „Palacký v domácnosti" čteme: „Do kapličky Malečské, sloužil-li nebožtík prof. Náhlovský, zvěčnělý farář Nykles z Prahy, nebo některý kněz z okolní některé fary mši svatou, chodíval Palacký pravidelně; a jaká opravdová zbožnost jevila se v jeho tváři! V úmrtní den manželčin býval v Lobkovicích u jejího hrobu; nehodilo-li se mu to, býval přítomen mši sv. v Malči." — Krásně psány jsou vzpomínky na Palackého obou francouzských přátel jeho, L. Légera a A. Denisa. — „O vůdčích myšlénkách v historickém díle Palackého" napsal důkladné pojednání Josef Kalousek; zmiňuje se tu o Palackého pojmu božnosti a Boha, a praví, že P. vybočoval poněkud z křesťanského theismu, že však nezašel na půdu pouhého deismu, nebyl popěračem nebo protivníkem křesť. náboženství, nýbrž jeho ctitelem a velebitelem, maje nevěrecké popírání Boha v ošklivosti; vykládá dále, kterak definuje P. předmět historie jakožto postupování k božnosti; ukazuje, kterak P. stopuje v dějinách různé dualismy a kterak pohlížel na spor katolictví s protestantismem; praví dále, že P. „cenil Husa vysoce a že pokládal husitismus za nejdůležitější zjev v dějinách českých i za hlavní zásluhu, kterouž Čechové přičinili se ku pokroku křesťanského lidstva", a dodává: „tím však není řečeno, že by byl P. věc katolickou zavrhoval, anebo že by byl husitismus a protestantismus pokládal za dobro naprosté . . . V rozepři Husově s církví katolickou není sice o tom pochyby, že vnitřní sympatie P-ho nacházely se jen na jedné straně, na straně nešťastného utrpence; přece však nedával mu a jeho stoupencům za pravdu úplně, aniž zavrhoval jeho protivníky . . ." atd. Nemohouce pro nedostatek místa uvésti podrobněji obsah ostatních článků Památníku, upozorňujeme jen na důkladné pojednání Dra J. Golla o Palackého „Würdigung" a na zajímavý článek K. Köpla „Palacký und die Censur". *P.*

Geschichte der Saazer Stadt-Decanal-Kirche zur hl. Mariä Himmelfahrt. Verfasst von MDr. *Adolf Seifert.* 1898 str. 97, cena 55 kr.

U příležitosti nákladné opravy děkanského chrámu žateckého vydal tamní lékař, dr. A. Seifert, známý svou obsáhlou kronikou král. města Žatce, dějiny tohoto gotického pomníku ze XIV. století, který v nynější podobě povstal za panování Karla IV. a

měl jako mnoho jiných chrámů král. měst českých velice manité osudy. Z dílka toho se dovídáme (str. 95), že posle *českým* kazatelem v Žatci byl kaplan P. Konstantin Černý (až 1729) z řádu strahovských praemonstrátů, kteří zde až po vedou duchovní správu. *Jos. V. Bouch*

Zur Geschichte der Theorie des principiellen Verhältnisses schen Staat und Kirche. Von k. k. Prof. *Franz Mach.* V gramě c. kr. gymnasia v Žatci 1897 a 1898. Str. 24 a 33.

Spisovatel tohoto pojednání líčí v úvodě poměr nábožen ke státům pohanských národů evropských a asijských v d před Kristem, přechází pak v líčení poměru církve Kristovy státu římskému, státům středověkým a novověkým až po d nejnovější. *Jos. V. Bouch*

OBSAH.

Str

Pořad kanovníků při kathedrálním a napotom metropolitním chrámě sv Víta na hradě Pražském. Podává Dr. *Frant. Krást* . . . . . .
Václav hrabě Kolovrat T. J. Podává Dr. *Ant. Podlaha* . . . . . .
Škola Rožmberská v Soběslavi. Napsal *Jos. Lintner* . . . . . .
Václava Frant. Kozmanecia spisování historická. Upravil Dr. *Ant. Podlah*
Šebřov. Podává *Frant. Teplý* . . . . . .

Posudky:

Památník na oslavu 50ileté ho panovnického jubilea J. V. císaře a krále Františka Josefa I. Vydala Česká akademie. *P.* . . . . . .

kr. Válečky se sacím papírem od 28—50 kr. Lepenkový papír od 1 kr. až 15 kr. Papír v archů od 60 kr. do 1 zl. 70 kr. Kreslící papír, velký archový, kus od 4—10 kr. Kreslicí o 5 kr., čtvrtky kreslicího papíru po 1 kr. Obálky ku kreslení po 1 kr. Kasetty papíru od 50 kr. výše. Mimo to jsou na skladě všechny druhy papíru červeného, mramorovaného, hedbávného od 1 kr. výše, a pergamenového na zavařeniny (metr 18 kr.).

Inkousty: černý cisařský, korunní, alizarinový, anilinovaný z národního podniku, červený (karminový), modrý (kovový), hnědý. Větší láhev po 10 kr., menší lahvička po 5 kr. Láhev inkoustu se prodává za 50 kr., prostřední za 25 kr. Tekutá klovatina (guma) v lahvičkách po 6, 10 až 20 kr. Kalamáře: kapesní od 22 kr. do 50 kr.

Tužky a násadky, tuše, barvy, gumy a péra. Tužky: národní podnik, 10—44 kr.; tužky barevné, tucet od 15—25 kr.; tužky kopírovací, červené a modré, 8—12 kr. Skřipce na tužky, kus po 5—12 kr. Ořezovátka na tužky od 4—20 kr. Násadky 4 kr. Tuše všeho druhu, kus od 7 kr. do 2 zl. Barvy Wagnerovy i obyčejné (všeho druhu) od 3—12 kr. Guma k vymazání skvrn, kus 1—15 kr. Různé druhy per: krabička 50 kr. až do 1 zl. 20 kr. Krabička per Komenského, hlavně od učitelů žádaných, 1 kr. Chránítka na péra a na tužky kus 1—4 kr.

Různé druhy a hojný počet visitek se zlatou ořízkou i bez ořízky, pozvánkám, ohlášení sňatků, promocí. Primičních obrázků máme 100 po 1 zl. 35, 1 zl. 40 kr.

Alba pro podobizny po 95 kr., 1 zl. 75 kr., 1 zl. 95 kr., 3 zl. 50 kr. Kdož by nahodnější album, dáme je zhotoviti.

Průčelné a rohové fotografie našeho spolkového domu, čtvrtkové na tuhém papíře napjaté se šikmou ořízkou (blokované). Prodávají se po 2 zl., desítce po 1 zl. 80 kr., při 50 po 1 zl. 60 kr., při 100 po 1 zl. 40 kr. Objednavatel jmenovati, přeje-li si fotografii za 2 zl., či až bude buď 20, 50 nebo 100 objednavatelů.

Různé jiné věci. Koresp. lístky s pohledy na Prahu, různá pražská předměstí, vždy po 4 až 5 kr., jakož i s podobiznami některých katolických mužů (Lenz, Burian, Horský, Špaček, Kopal, Neuschl, Brolský, Hruban, Kovář, Jiroušek, Škrdle) po 3 kr., 3 až 4 kr. Páně Kutrbovy koresp. lístky s pohledy: Křivoklát, Karlův Týn, Zvíkov, Klíp, Kunětická Hora, Žebrák a Točník, Hostýn, velechrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Rataje, Jindř. Hradec, Zelená Hora s Nepomukem; z Prahy: Nár. divadlo, Staroměstský orloj, Pražská brána, kostel sv. Václava na Zderaze, náměstí Malostranského a Křižovnické, po 3 kr. Korespondenční lístky s podobiznou J. V. císaře 3 nebo 4 kr. — Gratulační lístky s květy (zvláště jemné) po 10 kr. — Pečetní [illegible] krabička 40 kr. až 2 zl. Šířice 1—45 kr. — Notesky na zápisky, 1—30 kr. — [illegible] kus 4 kr. až 65 kr. — Protokolní knihy, jedna 5 kr. až zl. 2·20. — Památníky 80 kr. [illegible] kr. — Kreslicí prkna 40—75 kr. Náčiní kreslicí 75 kr. až 3 zl. 70 kr. — Pravítka prismatická pravítka kus po 10 kr. Tabulky Hardtmuthovy od 5—15 kr. — Desky — Desky na herbáře 20 kr. — Podložky 1—4 kr. — Domácí požehnání vyšité až 1 zl. 20 kr. — Dále jsou na skladě misky na barvy, lérky, houby, křída (lesk- kolečnikům, kreslicí, obyčejná ve dřevě i bez dřeva), písátka.

Známky: 1. Při objednávce na venek platí si objednavatel poštovné zám a dává [illegible] Skladní list. Balení a donášku na poštu konáme zdarma. Kdo objednává zboží, [illegible] račiž pamatovati na poštovné. Kdož si přeje zásilku zboží drahou, račiž nám [illegible] dní stanici dráhy. — 2. Malé lahvičky inkoustu a jiných tekutin můžeme [illegible] balíků, nikoliv však větší láhve; neboť neudáme-li na nákladním listě, [illegible] balíku inkoust a láhev se rozbije a jakékoliv zboží, naše i cizí, poškodí, mu- [illegible] větší škodu; udáme-li, že je v balíku inkoust, zvyšuje se poštovné o 50 %. — [illegible] objednává barvivo na razítko, račiž udati, má-li razítko kovové či kaučukové, neboť [illegible] druh razítka vyžaduje jiné barvy. — 4. Kdož si žádá vzorky obrázků na ukázku, [illegible] pamětovým zapravíti; kdo vzorky vrátí, zapraví aspoň naše poštovné, což se při [illegible] nosek může díti v známkách. — 5. Kdo si přeje rychlou zásilku zboží, račiž to [illegible] koresp. lístkem, neboť na poštu pro peníze každý den nechodíme.

[illegible]ny a brožury družstvem Vlasť vydané:

[illegible] poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů [illegible] Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa od Dra. Antonína Lenze. Cena [illegible] kr., pro členy družstva 1 zl.

Náboženské a mravní vychování a vyučování na školách obec
sjezd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 6. srpna 19
a řečí.) Kriticky probírá Frant. Pohunek. Cena 50 kr., hotově v sá
objednaná stojí pouze 10 kr.

Sociální otázka a církev katolická. Příspěvky k Encyklice sv. Otce
nické otázce od Fr. Vaněčka. Tato brošura o třech arších byla vydán
jubilea sv. Otce Lva XIII. a prodává se po 5 kr.

Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakous
J. Jiroušek. Cena 5 kr.

Červený doktor mastičkář. Dle něm. na naše poměry upravil Lógr +

Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal Tom. Jiroušek. Cena 8 k

Nový pláč koruny české čili zrada socialních demokratů na státním p
sného. Napsal Tom. Jiroušek. Cena 5 kr.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a „národní" dělnictvo. S
Jiroušek. Cena 5 kr.

„Návod ku vzdělání člověka" a „Práce jest zákon života a vychování."
Žižka. Cena 6 kr., poštou 8 kr.

O životě socialním na základech křesťanských. Napsal V. Žižka. C

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním
ského. Napsal Rud. Vrba. Cena 6 kr.

Naše chudoba. Napsal R. Vrba. Cena 6 kr.

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, p
řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků
Sestavil Tom. J. Jiroušek. Cena 25 kr.

Průvodce Prahou. (Tento díl popisuje církevní a dějep. památky Hradčan
Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil Jos. Flekáček. Cena 25 kr., pro členy dr

Krátká znázornění mše sv., svátosti pokání a zpytování svědomí p
jdou ponejprv k sv. zpovědi. Sestavil Fr. Halbich, katecheta. C

Jak lze znázorniti vývoj idey Messianské. Ukazuje Fr. Halbich, kate

Katolický církevní rok, znázornění vlastností Božích, Trojice Boží
Nakreslil katecheta Fr. Halbich. Cena 1 kr.

Želatinové lístky z pilnosti pro žáky a žákyně obecných a měšťanských
vhodnými výroky z Písma sv. Lístky se prodávají za hotové, a to nejméně
Po kulhunečím [illegible] 1881. [illegible]

SBORNÍK

Historického kroužku.

Majetník, vydavatel a nakladatel:

Družstvo Vlasť.

Odpovědný redaktor:

Dr. M. Kovář.

ROK 1899.

V Praze.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna
Václav Kotrba.

Cena 80 kr.

Družstvo „Vlasť“,

jeho časopisy, odbory a fondy.

Účelem družstva jest vydávati časopisy, periodické spisy, knih
hry psané v duchu katolickém, zakládati katolické knihovny, pořádá
ášky a literární sjezdy v kterémkoli místě království Českého, pe
dobrou literaturu jakož i spisovatele, píšící v duchu katolickém. Při
se politika vylučuje. Prostředky k tomu jsou: vklady členů, odbě
vlasty výnos z časopisů, knih a brožur, fond pro zakládání katolických
fond pro katolické spisovatele, knihovní komise, odbor historický, ú
pasdagogický, sociální a literární, knihtiskárna, knihkupectví a anti
obchod papírnický. Při tom se podotýká, že provozování těchto po
vypočteno na dočlení zisku pro členy spolku, ježto veškery eventuální
věnován býti má účelům spolku.

Družstvo vydává časopisy: „Vlasť,“ „Vychovatele“ s katole
učitelskou přílohou a „Dělnické Noviny“ s měsíční přílohou „Spolkov

Družstvo „Vlasť“ má již 2182 zakládajících — 50 zlatových
Padesát zl. splácí se buď v 10 nebo ve 25 letech. — Kdo se za
kládajícího přihlásí, obdrží zdarma: VI. ročník „Vychovatele“ a kni
píše professor Dr. T. G. Masaryk o katolické vědě a víře“ od V
Konečného, „Z duševního bojiště“ od Frant. Vaněčka, „Z dějin nepsa
sesnice“ od V. Honejska I. i II. díl, a všecky Historické Sborníky. Mi
stávají členové Almanah na oslavu blah. jubilea sv. Otce Lva XIII.
(místo 1 zl. 50 kr.) a spis: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického
Jednoty Českých bratří a Táborů k nauce Valdenských, Jana Hu
Viklifa, od Dr. Ant. Lenze, za 1 zl. (m. 1 zl. 60 kr.)

Na „VLASŤ“, roč. XVI., předplácí se poštou: Ročně 5 zl., půl
20 kr. Chceme [illegible]

SBORNÍK

ISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJITEL, NAKLADATEL a VYDAVATEL

DRUŽSTVO „VLASŤ“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

Prof. Dr. MATĚJ KOVÁŘ

T 8. ČÁST II. ROK 1899.

V PRAZE.
KEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.
1899.

✝

rdinál kníže arcibiskup pražský František de Paula hrabě Schönborn.

U plné mužné síle uprostřed posvátných výkonů povinností
týřských povolán byl nevyzpytatelnou prozřetelností Božskou
milovaný arcipastýř do věčných stanů. V nenadálý smutek
se nejen arcidiecése Pražská, ale i veškera vlast česká. Šle-
tný velepastýř po krátké nemoci, modle se a žehnaje kněž-
i i lidu všemu, tiše skonal v neděli 25. června 1899 po 3. hod.
ní na visitační cestě ve Falknově.

Zesnulý arcibiskup, třetí syn Ervína, říš. hrab. ze Schönborn-
hheim-Wolfsthalu, a matky Kristiny, roz. hraběnky Brühlové,
ozený 24. ledna 1844 v Praze, vystudoval na gymnasiu malo-
nském, kdež podrobil se maturitní zkoušce s vyznamenáním,
ež věnoval se studiím právnickým na Karlo-Ferdinandově
versitě v Praze. R. 1866, kdy nepřátelé se dvou stran ohro-
ali říši naši a nejjasnější panovník věrné národy volal k há-
vlasti, mladý hrabě František Schönborn, jako mnoho jiných
ů z rodin šlechtických, vstoupil v řady vojska k ostatním
incům vlasti, ke kyrysnickému pluku prince Alexandra hes-
kého č. 6., brzy povýšil za poručíka a statečně bojoval u Vy-
ova blíž Náchoda a zvlášť u Střesetic nedaleko Hradce Krá-
, kdež pak jako jediný zbylý důstojník vedl svou škadronu
lě večer do Pardubic. Po skončené válce pokračoval ve stu-
i právnických a dokončil je r. 1868.

Dráha diplomatická, jíž se měl věnovati, nezdála se jeho
nému nitru býti přiměřena. Bůh jej volal jinam. Oddal se
lou duší studiím theologickým, a to r. 1869 a 1870 v Římě
ž učitelem jeho byl professor, pozdější kardinál Josef Pecci,
r nynějšího papeže Lva XIII.), načež v nich pokračoval
nnsbrucku za professorů z řádu Tovaryšstva Ježíšova,
l pak po ukončených studiích bohosloveckých dne 12. srpna
na kněžství vysvěcen od kardinála Bedřicha ze Schwarzen-

jmenován byl biskupem brněnským, nastoupil místo jako
téhož alumnátu a požíval tu zvláštní vážnosti a lásky
slovců všech jakožto laskavý a pečlivý otec.

R. 1883 zemřel šlechetný a obětavý biskup vlast
Valerian Jirsík, po němž na osiřelý biskupský stolec bud
nejvyšším rozhodnutím J. V. císaře a krále Františka Jos
jmenován Frant. hr. ze Schönbornu. Za biskupa vysvěcen
18. listopadu od kardinála Schwarzenberga, slavil nastol
stele sv. Mikuláše v Budějovicích dne 25. list. 1883. Nov
byv s radostí uvítán, s láskou a horlivostí nevšední
o blaho svých diecesánů, zvláště též mládeže školní a
o dobrý dorost mladého duchovenstva. Za doby této byl
od sv. Otce Lva XIII. povolán do Říma za účelem, aby
zřídilo „Collegium bohemicum" pro bohoslovce české,
skutek uvedeno na podzim r. 1884. V Římě již tenkrát
ben a vážen, tak že byl od sv. Otce jmenován assiste
pežského trůnu, byv již dříve vyznamenán titulem pa
preláta a řády sv. Jana a Božího hrobu. Císař pán prop
velkokříž sv. Štěpána a jmenoval jej skutečným tajný

Po smrti kardinála Schwarzenberga jmenován byl
Veličenstva knížetem arcibiskupem pražským dne 21. kvě
a prekonisován dne 27. července od sv. Otce. Na den
vzetí P. Marie, ve výroční den posvěcení na kněze, sl
byl uvítán královskou Prahou. Dne 24. května 1889 by
království Českého ve slavném sezení papežské konsist
nován kardinálem sv. církve římské, načež mu J. V. cís
František Josef I. dne 4. června slavným způsobem
kardinálský klobouk.

Jako nejstarší kardinál předsedal konferencím bis
kouských; jako velepastýř své arcidiecése, jsa obzvláště
spravedlivý, horlivý, zbožný, věnoval se vznešenému
zcela a úplně a stál v čele katolického ruchu. Byl přít
katolických sjezdech v Příbrami a v Praze, často nav
dobročinné ústavy a katolické spolky, přicházel do ni

ského a uložení její v kapli Pernštýnské v chrámě sv. Víta vedle slavného jeho předchůdce dne 30. června za přítomnosti Jeho cís. Výsosti pana arciknížete Františka Ferdinanda d'Este jakožto zástupce Jeho Veličenstva, J. cís. Výs. Ludvíka Viktora, J. cís. Výs. Františka Salvatora, všech biskupů českých i moravských i apošt. vikáře Wahla z Budyšína, a převelikého počtu církevních i světských hodnostářů a šlechticů. Requiem sloužil kníže arcibiskup olomoucký Dr. Theodor Kohn. Na stotisíc lidí účastnilo se pohřebního průvodu. Bylo to důstojné rozloučení s milovaným nejdůstojnějším arcipastýřem.

Nehynoucí buď mu památka!

Dr. *M. Kovář.*

Vatikánská zpráva o reformaci a protireformaci v Čechách a zemích s nimi spojených za Ferdinanda II.

Podává J. Ježek.

„Před nemnohými, 20 nebo 30 lety" — tak píše Pavel Laymann ve knize „Defensio Romani pontificis in causa monasteriorum et bonorum ecclesiasticorum", Dilingae 1631 p. 515 — „zdálo se býti holou nemožností, aby dědičné země císařské mohly býti zhoštěny protestantismu a dnes — má nové učení již jen málo stoupenců, ba jest naděje, že i ti navrátí se brzy k víře otců svých." A tento velký obrat byl způsoben energickou činností císaře Ferdinanda II., který sdružoval v sobě nevšední ráznost s nezdolnou snahou dojíti vytčeného cíle. Pevných zásad u provádění určitých záměrů nemohl energickému vladaři upříti nikdo, byť jakkolivěk činnost protireformační posuzoval. [1])

Z mužů, kteří císaři při provádění protireformace v Čechách věrně stáli po boku, jmenovati dlužno papežského nuncia ve Vídni, Karla Carafu, biskupa averského, dále Viléma Slavatu, Jaroslava Bořitu Martinice a Zdeňka Popela z Lobkovic. První dva jsou známi z defenestrace na počátku vzpoury české (dne 23. května r. 1618), poslední pak jako kancléř císařův, „vir per omnia magnus deque regno et religione catholica optime meritus," jak dí o něm P. Vilém Lamormaini. Tento píše pro stolici apoštolskou, vlastně pro kongregaci de propaganda fide pamětní spis o náboženském stavu v Čechách, byl částečně inspirován a poučen od Slavaty a Martinice, kteří oba podali mu i návrhy čelící k nápravě, zejména aby stolice apoštolská dala se pohnouti ku značnějšímu příspěvku peněžitému na zřízení a vydržování kněžských semenišť pro Čechy, Moravu, Slezsko a

[1]) Viz Lamormainiho spis »Ferdinandi II. imperatoris virtutes«, Viennae 1638. —

řádu tohoto, i pochopíme tudíž snadno, že již v ma
osudné scéně na hradě pražském byli jesuité z m
vlády, od tak zvaného direktoria, z Prahy a z králov
vůbec vypuzeni.

Jakmile však bitvou bělohorskou povstání če
tlačeno, stalo se zřízení semináře pro země výše uve
nejpalčivější, jelikož duchovenstva katolického by
poskrovnu; o dorost kléru musilo tudíž býti posta
dříve.

Když pražský arcibiskup Lohel dne 20. února
tomností velkého zástupu věřícího lidu chrám sv. V
hlavní oltáře řádem církevním znova posvětil a v
nostmi zase opatřil ke konání důstojné bohoslužby,
hlavní chrámy pražské: u sv. Mikuláše, u sv. Jiljí
dřicha katolické bohoslužbě byly odevzdány, nastal
starati se v čas o patřičné vzdělání mladých kléri
tu svěřil Ferdinand II. řádu jesuitskému. Královsky
ze dne 10. listopadu 1622 byla také universita pražsk
jesuitům, kteří chopili se věci s rázností jim vlast
„svobodná místa" jak při universitě tak v kollejích
množení dorostu kněžského přičinili se měrou nema
[illegible] značnou účast na práci té měl i známý P. V
[illegible], člen tehož řádu, který sám vychován byv
sv. Václava v Praze, roku pak 1587 ozdoben vavřín
na universitě Ferdinandově, přednášel na ústavě tom
[illegible] a byl tudíž povědom náboženských věcí
[illegible] sekretařem řádu, procestoval s představ
českomoravskou provincii. Po té byv učiněn rekto
[illegible]radecké, stal v úzkém spojení s Ferdinande
[illegible] štípení štýrskohradecké, založené
[illegible] Na to řídil Lamormaini kollej víd
[illegible] profesní. R. 1624 zvolen za císařova zpo
[illegible] trvaval až do r. 1637, kdy dne 15. une

paganda fide mohlo býti dodáno stolici apoštolské. Datum listu Martinicova a Slavatova ze dne 1. října 1621, o němž v dobrozdání našem činí se zmínka, nasvědčuje, že bylo napsáno po 1. říjnu 1621. Protože však Lamormaini nezdá se ničeho věděti o nedávném vydání tří hlavních kostelů farních v Praze katolíkům, jest pravdě podobno, že dobrozdání Lamormainiho bylo napsáno koncem roku 1621 nebo počátkem r. 1622.

Kongregace de propaganda fide byla v Římě zřízena papežem Řehořem XV. dne 6. ledna 1622, ač bulla má datum ze dne 22. června 1622.

Zpráva Lamormainiho, již otiskujeme dle P. H. Grisara S. J., dělí se na tři části, z nichž první jedná o náboženských a církevních poměrech v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a obojí Lužici, druhá o prostředcích, jež by vedly k nápravě, a třetí zahrnuje prosbu českých šlechticů, Viléma Slavaty a Jaroslava Bořity z Martinic za roční peněžitý příspěvek na vydržování seminářů v Praze (pro Čechy a Lužici) a v Olomouci (pro Moravu a Slezsko). Žadatelé navrhují pro Čechy 2000 skudů,[1]) pro Moravu 1000, pro Slezsko 1000 a pro Lužici rovněž 1000 skudův, začež mohlo by vydržováno býti v Praze 45 klérikův a v Olomouci 30, tedy celkem 75.

Zároveň prosí čeští šlechticové, aby stolice apoštolská zvláštním listem vybídla císaře Ferdinanda II. ku zřízení zmíněných semeniší a nadání jich buď hned, nebo jakmile by zavítal do Čech, aby s věcí tou nebylo již déle odkládáno, a v listě papežském aby stala se i zmínka o Slezsku, a slíbena byla vladaři všemožná podpora i milostivá přízeň.

Po tomto úvodě stůjž zde již slovné znění celé zprávy.

Exponam primo statum praesentem regni Bohemiae et provinciarum incorporatarum, Moraviae, Silesiae, Lusatiae utriusque; secundo quae sint media, quaeve servire possint ad juvandam religionem; tertio quid illustrissimi comites dominus Guillelmus Slavata et dominus Jaroslaus Borsita de Martiniz, qui pro religione et fide ad sanguinem et praecipitium usque decertarunt, a sua sanctitate in auxilium religionis humiliter petant.

I. Status Bohemiae et provinciarum incorporatarum.

I. Imprimis academiam a Carolo Quarto Pragae olim fundatam Hussitae annis jam ducentis obtinuerunt et ex illa impietatis hussiticae magistros omnis generis non solum civitatibus pragensibus sed urbibus et oppidis Bohemiae omnibus suppeditarunt perpetuo, qui, aliis atque aliis succedentibus, plerumque viduas opulentas duxerunt, factique notarii, senatores et gubernatores aut curati urbium et oppidorum diligentissime semper caverunt, ut nulla ex parte catholici possent ingredi aut sedem in eis figere. Haec ab annis circiter quadraginta jam tota plus quam

[1]) Scudo — italský tolar stříbrný nebo zlatý, asi 2 zl. 30 kr. r. m.

semilutherana coepit ad calvinismum vehementer inclinare, ut illum tandem toto pectore inhausit, factaque est officina et fons haeresum et rebellionum omnium, et postremae nuperae rebellionis consilia omnia ibi sunt agitata et conclusa. Demum etiam ejusdem academiae rector Jessenius (qui cum aliis nuper suae dedit rebellionis poenas et capite mulctatus est) a rebellibus clam fuit ad comitia hungarica Posonium ablegatus, ut Hungaris persuaderet, ne Ferdinandum in regem acceptarent.[1]) Academiae Carolinae annexum est quoddam consistorium, quod *inferius* vocant, refugium et asylum sacerdotum vitae liberioris, qui catholicorum praesulum jugum excusserunt (constat hoc praedicantibus haereticis), et sibi munus usurpavit assumendi et instituendi hos aut illos ad functiones ecclesiasticas.

2. Status ecclesiasticus jam inde a tempore tyranni Cziskà in Bohemiae regno extinctus est, et ecclesiasticorum ac praelatorum a saecularibus occupata et detenta *bona omnia*. Quin etiam legibus regni cautum est, ut ne possint in regno ecclesiastici ulla bona stabilia comparare. Itaque in comitiis regni nullus praelatus sedem et suffragium habet. Dignitatem archiepiscopalem quidem nuper imperatores rursus erexerunt,[2]) attamen ea locum in regni conventibus non habet; reliqui episcopatus et praelaturae caeterae suis jacent sepultae in cineribus, bonis earum hactenus fruiti sunt saeculares. Monasteria et monasteriorum plurimorum templa olim magnificentissima ab eodem nebulone eversa miserabile transeuntibus exhibent spectaculum. Pragae tamen pleraque piorum regum et catholicorum procerum auxiliis sunt utcunque restituta. Caeterum templa parochialia omnia in civitatibus pragensibus aliisque omnibus Bohemiae urbibus, si Budvicium, Pilsnam, Pontum[3]) et praeterea unam aut alteram excipias, omnia inquam omnino ab haereticis occupata fuerunt et in hodiernum usque diem detinentur.

3. E parochiis sitis in territoriis dominorum catholicorum, in pagis aut oppidis, in quibus fuerunt curatores catholici sacerdotes, centum aut plures in sola Bohemia, totidemque et eo amplius in Moravia et Silesia, curatoribus animarum et parochis sunt destituta, quod occasione hujus rebellionis sint interfecti aut alias mortui, aut etiam profugerint, vel ad partes haereticorum defecerint. Et qui in collegiis societatis ad sacerdotibus educabantur ante rebellionem, ii vel animum et propositum mutarunt, ac statum diversum sunt amplexati aut in alias provincias migrarunt. Accedit huc, reditus parochorum adeo esse tenues, occupatis jam olim decimis per saeculares, ut nisi ipsi rusticentur et agro-

[1]) Jan Jesenský (Jessenius) narodil se r. 1566 ve Vratislavi, studoval lékařství ve Vittenberce a Padově, kde r. 1596 stal se doktorem lékařství, načež přednášel na universitě vittenberské, odkudž r. 1600 povolán jest do Prahy. V Praze pitval on první lidské tělo. Rektorem university byl v letech 1617—1621. Vůdcovstvo se povstání stavů českých proti Ferdinandovi II., podjal se dvojí cesty do Uher (r. 1618 a r. 1620), aby přemluvil Uhry ke společnému jednání s Čechy. Dne 21. června 1621 popraven s jinými na náměstí staroměstském.

[2]) Od r. 1620—1560 nebyla v Praze stolice arcibiskupská obsazena; teprve r. 1661 ustanoven nový arcibiskup, Antonín Brus z Mohelnice.

[3]) Most (Brüx).

m culturae rusticorum instar se dedant, vix possint vitam to-
rare.[1])

4. Jus collaturae ac patronatus plerumque est penes haere-
os, et si quod dominium aliquando catholicus dominus vendat
cui haeretico, una cum dominio transit jus collaturae. Unde fit,
sensim, etiam ubi fuerunt parochi catholici, substituti sint
aedicantes ejus sectae, cujus fuit emptor. Malum autem hoc
re universaliter irrepsit, ut moriente parocho, patroni universa
mortui bona occupent, magno successorum detrimento.

Hic fere est status Bohemiae quoad ecclesiastica. — Moraviae
Silesiae eadem fere est ratio Lusatiaeque utriusque, hoc excepto,
od in Moravia et Silesia sua status ecclesiasticus constet digni-
te et praelati sedem et suffragium habeant in comitiis. Et qui-
m in Moravia gymnasium societas habet Olomutii et Brunae,
Silesia autem ac Lusatia scholae sunt haereticae passim et
nque, excepta Nissa.

Quoad *saecularia* vero imprimis Pragae typographi sunt
nium promiscue sectarum et libros hactenus excudunt quales
uerit, aliunde quoque indifferenter omnis generis important.[2])
Secundo filii magnatum et quoruncumque aliorum etiam
tra regnum studiis operam dant pro suo aut sui heri arbitratu
academiis lutheranis et calvinianis. Tertio in officiis regni su-
emis, mediis et infimis adeoque in senatu, in quo judicatur de
llaturis et bonis ecclesiasticorum (quae paucula supersunt) plu-
ni officiales sunt haeretici. Advocati aut omnes aut pene omnes
eretici sunt.

Quarto pessimum etiam illud est in Bohemia, quod absque
nsensu heri seu domini subditorum filii non possint dare ope-
m liberalibus disciplinis nec ingredi religionem aut statum eccle-
asticum acceptare. Et huic proximum est malum, quod ubi de-
um literis modice exculti aut tincti fuerint, illico ab heris a stu-
s abripiantur applicenturque ad praefecturas in bonis gerendas,
munus scribae seu cancellarii aliave suorum dominorum mini-
ria. Hinc fit, ut vix ulli etiam catholicorum dominorum subditi
quam fiant idonei ad graviora regni munia obeunda ac vix
i eo usque in studiis progrediantur, ut gradum assequantur
ctoratus. Hinc illa in tribunalibus catholicorum penuria.

Quinto in multis Bohemiae urbibus conspirarunt opifices, ut
suam tribum nullum admittant catholicum opificem, in aliis
tem, ut civitate nemo catholicus donetur aut in senatum admit-
tur.

Sexto plerumque pupillorum tutores et curatores sunt pro-
me sanguine juncti et haeretici, qui diligenter cavent, ne illi
casionem habeant fidem catholicam amplectendi, quin potius
rant, ut cum illis odium in catholicos adolescat.

Hic fere status est hactenus regni Bohemiae sane mise-
bilis.

---

[1]) Kněžstvo katolické bylo po většině odkázáno na milodary a almužny
leich. Viz Gindely, Dějiny války třicetileté sv. IV. str. 526—527.
[2]) Censura knih byla odevzdána jesuitům r. 1622.

II. Remedia ad juvandam in regno Bohemiae religionem.

Imprimis spem restituendae in regno Bohemiae religionis catholicae maximam facit, quod sacra caesarea majestas uti imperator et rex piissimus pene omnes suas cogitationes eo dirigat, ut eam restituat praefatisque dominis comitibus, quorum zelum pro domo Dei habet perspectum, injunxerit, uti de mediis serio multumque cogitent et excogitata suggerant. Quod ipsi una cum illustrissimo domino regni cancellario eodemque aurei velleris equite domino Zdencone Popel de Lobkowicz graviter praestant. Magna quidem in omnibus ubique, sed potissimum in Silesia (ubi ad electorem Saxoniae conservandum aliquid sua majestas dissimulare et concedere debuit) erit difficultas.[1])

Illa autem speciatim ut maxime necessaria suggerunt:

1. Imprimis ut scholis haereticis Pragae et alibi sublatis substitutisque catholicis, duo episcopatus et ecclesiae cathedrales erigantur et ex bonis perduellium dotentur.

2. Deinde ut ecclesiasticis sua et dignitas et immunitas magnifice restituatur et potenter stabiliatur, aeterna abrogatione earum legum constitutionumque regni, quae alterutram sauciant aut laedunt;

3. ut decreto inviolabili caesaris ecclesiasticis ac religiosis liceat bona stabilia novis emptionibus piisve legatis amplificare, et qui ex nobilitate religionem statumve ecclesiasticum amplectentur, iis eorumque dispositioni sua salva sint legitima; et

4. ut leges, privilegia constitutionesque omnes, quae religioni catholicae quoquomodo possint officere, abrogentur; et

5. et postremo ut prima quaque opportunitate duo seminaria erigantur et ex bonis rebellium jam damnatorum aut posthac damnandorum fundentur, alterum pro nobilibus, pro communioribus et plebeis alterum; quibus liberum sit postmodum, quem libuerit statum complecti. Et quia multi nobiles et alii, alias non abjectae conditionis, etiam haeretici hoc tempore ad egestatem sunt redacti, ut suos filios pro status dignitate alere vix possint, sperandum est, fore, ut occasione horum seminariorum multi ad fidem catholicam revertantur, qui postea in diversis officiis utilem regno navent operam.

III. Rogant suam sanctitatem humillime praedicti domini comites:

Primo, ut sua sanctitas dignetur dare literas ad imperatorem, quibus et heroicas ejus cogitationes et quo tenetur religionis catholicae in regno reformandae insigne studium commendet, et tactis iis, quae ex praedictis attingenda judicabit, suam majesta-

---

[1]) Kurfirst saský Jan Jiří, horlivý lutherán a odpůrce kalvinismu, pomáhal Ferdinandovi II. při potlačení povstání stavů českých a proti u provádění protireformace bral císař zření k němu a takové ohledy prokázely nejednou při restauraci a zdržovaly ji.

tem et praedicta seminaria erigenda in eorumque usum aliquas eorum fortunas destinandas paterne et efficaciter cohortetur, idque sine mora, vel hoc tempore vel certe statim atque pedem in Bohemiam intulerit.[1]) Quum enim catholici maxima sibi de suae majestatis fervore polliceantur, haeretici autem, sibi pessime conscii, non solum bonis suis sed etiam vitae suae merito male metuant, judicant praefati comites, non esse lente agendum neque rem procrastinandam, ut et catholicorum satisfiat expectationi ad bonum fidei et ecclesiae catholicae, et ne haeretici, qui sibi ne vitam quidem polliceri nunc audent, sensim resumant animos difficilliorque evadat catholicae religionis restitutio. Adeoque sua sanctitas ostendat, gratam sibi futuram ejusmodi ad eum usum applicationem bonorum, etiamsi contingat ea vel ex iis aliqua olim fuisse ecclesiastica. Expedit autem ob peculiares, quae futurae sunt propter praedictam causam in Silesia juvanda difficultates, peculiariter in iis suae sanctitatis literis de Silesia fieri mentionem, ut sua majestas dispiciat, quae ad hanc rem excogitari possint media polliceaturque, si is fuerit necessarius, sedis apostolicae favorem et adjumentum. Gens silesiaca nunc, proh dolor, longe maxima ex parte haeretica, sicut naturaliter ingeniosa est et ad humanitatem omnem ficta et facta, ita literarum et virtutis est capacissima, cujus conversio ad conversionem Saxoniae haud parum adferet momenti. Et eadem ferme est ratio Lusatiorum.

Secundo. Quamvis probe norint ponderentque praenominati illustrissimi comites, suae sanctitatis aerarium in tot christianae reipublicae solatia et adminicula distractum mirenturque cum universo septentrione, hactenus non defatigari, adeoque perspiciant, nonnisi difficillime in afflicti et exulcerati regni Bohemiae reparationem laxari posse, quia tamen etiam norunt prope incredibilem sanctissimi domini nostri magnanimitatem, munificentiam ac zelum, et ad reparandam religionem gerere suam sanctitatem cor latum, sicuti est arena, quae est in litore maris, supplices procumbunt ad sacros suae sanctitatis pedes et per Christi viscera etiam atque etiam rogant humillime, ut iis oculis ac animo intueri et complecti dignetur afflictum ac prope depositum Bohemiae regnum, quod annis totis ducentis cladem a nefario Joanne Husso et Hieronymo de Praga et postea etiam Luthero et Calvino haeresiarchis sibi illatam depellere non potuit, quibus oculis et animo s. Gregorius Angliam et *Gregorius decimustertius* Germaniam aspexit et complexus est, ut quemadmodum ille Angliae apostolus, hic *Germaniae pater* audit et audiet quamdiu mundus stabit, ita Gregorius decimus quintus ecclesiae Dei coelitus datus et donatus Bohemiae apostolus et parens sempiternum audiat tanto majori jure quanto difficilius est regnum Bohemiae labe multiplicium haeresum infectum reducere, quam fuerit Angliam ad fidem adducere; rogant inquam et tota demissione supplicant, ut sua sanctitas ad alendos clericos, qui praeficiantur parochiis, quas vacare diximus (et vacaturae sunt lupis expulsis), in Bohe-

[1]) Císař Ferdinand II. navštívil podrobené Čechy poprvé r. 1623 v měsíci dubnu na své cestě z Řezna.

mia, Moravia, Silesia, Lusatia, *aliquam pecuniae summam conferre* dignetur, mille nimirum scuta annuatim pro Moravia, mille pro Silesia, mille pro Lusatia, bis mille pro Bohemia, quae magnitudine caeteras provincias multum excedit; qua summa poterunt ali clerici futuri suo tempore operarii, Pragae quidem pro Bohemia et Lusatia circiter quadraginta quinque, pro Moravia vero et Silesia Olomutii (quum nullus sit alius locus hoc tempore) circiter triginta, universim autem praeter eos, qui jam ante in eundem finem instituuntur, pro toto regno et omnibus provinciis septuaginta quinque.

Hoc facto sanctissimus dominus noster sibi domuique Ludovisiae (cujus nomen apud septemtrionales populos in omni ore quasi mel indulcoratur) gloriam apud Deum et nomen aeternum apud posteros comparabit celebrabiturque in toto regno memoria saeculorum omnium, utpote hujus tam praeclari operis author, institutor ac parens, sicuti hodie Gregorium decimumtertium et nomen Boncompagnum anniversaria commemoratione celeberrimum ac aeternum reddunt ab ipso instituta seminaria et quem inde in omnem Germaniam diffundunt vineae dominicae cultores et operarii, qui in quotidianis suis sacrificiis nomen illud divinis obtutibus grata animi recordatione repraesentant.

Ut autem sanctissimus ecclesiae Dei pastor penitius intelligat suarum ovicularum, hoc est comitum praefatorum, vota ardentia, adjungam verba ipsorum inserta literis, quas ad me Passavio calendis Octobris 1621 dederunt. Ita habent:

„Haec reverenda paternitas vestra ad aures beatissimi patris opportune ac felici suada instillet; nobis autem orandus erit Altissimus, ut tribuat sermonem compositum in ore reverendae paternitatis vestrae in conspectu leonis hujus, leonis de tribu Juda vicarii, et transferat cor illius in amorem populi nostri, ut rugitu illius terreantur et exanimentur hostes ecclesiae et magnificentia ac liberalitate ipsius omnia, quae per immanes haereseon furias devastata sint ac desolata, reparentur. Fiat, fiat, dirigatque dominus sabaoth pedes reverendae paternitatis vestrae in hoc sancto itinere salvamque eam nobis Pragam brevi remittat."

Hactenus domini comites non majori pietate ac zelo quam reverentia ac spe.

Unum illud ex me addendum existimo, praeclare et utiliter ad exemplum facturam suam sanctitatem, si paterno apostolicoque affectu et favore singulos illos (atque etiam supramemoratum dominum Zdenkonem Popel, liberum baronem de Lobkowicz, regni cancellarium, virum etiam per omnia magnum deque regno et religione catholica optime meritum) singulis suis dignetur epistolis, quibus eorum studia laboresque hactenus fortiter exantlatos commendet animetque ad perrumpendas eadem constantia quae occurrent in posterum in reformatione regni difficultates.

Guillelmus Lamormaini.

Naše relace Lamormainiho vzata je z římského kodexu „Ottobiana" pod č. 2536. V tomto kodexu je hojně psaní, žádostí a relací v opise nebo v originále, jež po zřízení kongregace

le propaganda fide došly do Říma, aby nově založenému ústavu nissijnímu sloužily k orientaci v jeho počáteční činnosti.

Zdá se, že i Lamormaini za tímto účelem napsal zprávu vou, k níž připojil své, nebo vlastně Slavatovy a Martinicovy ávrhy a prosbu za peněžitou podporu na vydržování seminářů zemích církvi katolické znova navrácených. Jakého positivího výsledku Lamormaini se dodělal relací a prosbou svou, není ámo; tolik však je jisto, že učelišť jesuitských přibylo brzy rahně. Také bylo panování papeže Řehoře XV. jen kratičké; omřelť již 8. června 1623.

Ale o nástupci jeho Urbanovi VIII. vypravuje historie chmidlova (díl III., kniha V., str. 821), že semináři papežem Řeořem XIII. v Praze zřízenému poručil r. 1627 věnovati roční dací 1530 tolarův. Zároveň zmiňuje se výše zmíněný Schmidl na ěkolika místech o zvláštní péči tohoto papeže o kolleje jesuitké v rakouské provincii (díl III., kniha IV., str. 590 a 721). Reace a prosba Lamormainiho nebyly zajisté bezvýsledné; lespoň tolik je jisto, že v Římě účinně podpořily činnost Caraovu u dvora císařského ve Vídni.

Jiný spis pamětní podal F. V Lamormaini císaři Ferdinanovi II. r. 1626 pode jménem „Memoriale de reformando regno Bohemiae", který mu naši odpůrcové nemohou zapomenouti, tuíce, čeho většina z nich ani nečetla. O memoriale tom 58 stran ítajícím pojednal u nás zvěčnělý P. Jos. Svoboda v časopise atol. duch. r. 1875 str. 287, ku kteréž výborné stati „Památky olleje Klementinské v Praze" čtenáře své odkazujeme, podotýajíce, že v naší době očistil památku Lamormainiho stkvěle čený benediktin rajhradský, Beda Dudík, v pojednání „Ferdiand II. und seine Beichtväter" (Archiv für österr. Geschichte, Band 54, Wien 1876).

P. Dominik a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou.

Podává Fr. Humbert Ravnikar, Ord. Praed. ve Štýr. Hradci.

V mnohých dějepisných spisech větších i menších bývá při čení bitvy bělohorské vzpomínáno bosého karmelity P. Domiika a Jesu Maria. Obyčejně bývá líčen, kterak svou řečí pozbudil vojevůdce k rozhodné bitvě a jak s křížem v ruce účastnil se v prvních řadách útoku na české voje. Kolik na mto vypravování jest pravdy, má přítomné pojednání ukázati.

* * *

P. Dominik a Jesu Maria, rodinným jménem Ruzzola zvaný, arodil se r. 1559 v Calatayudě v Aragonii ve Španělsku. Záhy stoupil do řádu karmelitského, a když r. 1562 sv. Terezie a sv.

Jan z Kříže obnovili řeholi karmelitskou v původní přísnosti a kázni,[1]) přestoupil P. Dominik r. 1589 k této přísnější straně. Pro svou zbožnost byl ctěn a vážen i od Filipa II., který často jej navštěvoval v jeho klášteře. Byl představeným kláštera svého řádu v Toledě a v Madridě. Roku 1604 poslán byl do Říma, kdež zvolen byl r. 1608 za převora kláštera St. Maria della Scala a r. 1617 za generála bosých karmelitů na 3 léta. Na žádost vévody bavorského Maximiliana poslán byl s Dr. P. Angelinim a s P. Petrem od Matky Boží od papeže Pavla V. do Bavor, aby s vojskem ligistickým súčastnil se výpravy vojenské do Čech. —

Dne 16. července 1620 přišel do bavorského tábora u Schärdingu a byl uctivě přijat od Maximiliana. Z jeho rukou přijal vévoda dne 22. července sv. přijímání, dne 1. srpna posvětil P. Dominik bavorskou korouhev, jež ozdobena byla obrazem Panny Marie, a dne 16. srpna při službách Božích oděl vévodu a přední členy bavorského dvora karmelitským škapulířem.

Proti mínění, že P. Dominik svým zakročením rozptýlil rozpaky katolických vojevůdců, nejprve, ač jen zdaleka, se vyslovil Breyer. Po něm byl to Dr. Richard Brendel,[2]) který o válečné radě vůbec pramálo ví a o P. Dominiku praví, že „přece ještě v nejnovějších historických pracích straší osoba jeho". Avšak nejvíce proti přítomnosti P. Dominika ve válečné radě vystoupil Dr. Julius Krebs,[3]) k čemuž hlavně daly podnět publikace Gindelyho.

Roku 1876 uveřejnil Dr. Ant. Gindely svou první zprávu o bitvě na Bílé hoře v „Augsburger allg. Zeitung".[4]) Rok na to vydal v „Archiv für öster. Geschichte" LVI. 1. současné zprávy tištěné i netištěné o bitvě bělohorské,[5]) celkem 44, jež rozděleny jsou na zprávy císařské, bavorské a falcko-české strany. Roku 1878 vydal pak třetí díl dějin třicetileté války, v němž praví, že P. Dominik, který posud mlčky byl přítomen poradě, přistoupil a poukázav na Božskou prozřetelnost, učinil konec rozpakům.[6]) Jeho udání spočívají na zprávě, kterou nalezl ve vídeňském státním archivě,[7]) a na zprávě „kanovníka Auberta z Antorfu".[8])

Proti Gindelymu uveřejnil Krebs roku 1879 ve svém spise přísnou kritiku a zvláště obrací se proti „bajce o P. Dominikovi, jež není příliš obratně vymyšlena, ale přece až do našich dnů věrně bývá opakována."[9]) Gindelyho „kanovník Aubert z Antorfu" není nikdo jiný, než Aubertus Miraeus z Antwerp,[10]) jehož vypravování „de bello Bohemico" přijal Pavel Skála ze Zhoře, a odkud celou zprávu vzal Gindely, domnívaje se, že Aubert

---

[1]) Hergenröther, Handb. d. allg. Kirchengesch. III. 288. — [2]) Die Schlacht am w. Berge bei Prag den 8. Nov. 1620 (Halle 1875), str. 47, pozn. 3. — [3]) Die Schlacht am w. Berge bei Prag (8. Nov. 1620) im Zusammenhange der kriegerischen Ereignisse (Breslau 1879). — [4]) Číslo 156—158. — [5]) Die Berichte über die Schlacht auf dem weissen Berge bei Prag, str. 1—179. — [6]) Geschichte des dreißigjährigen Krieges, III. 339. — [7]) Gaudier Verinul, wie es mit Einnehmung Prag zugangen im Beriehl VII. — [8]) Zpráva Auberta, kanovníka kapitoly antorfské, Beriehl XXXIII. — [9]) Kreba l. c. p. 3. — [10]) Nar. 30. listop. 1573 v Bruxelu, zemř. 1608 kanovníkem v Antwerpách. Jeho spis jest jen výtah z Filzsimmerova díla. Tyr.

z Antorfu bitvě jakožto očitý svědek byl přítomen a tuto zprávu napsal. Krebs zavrhl obě zprávy, z nichž první, jak se domníval, jest ze všech možných létacích spisků a zpráv snesena, druhá pak nemá mnoho ceny.[1])

Na tuto, mnohdy trochu příkrou kritiku, odpověděl Gindely r. 1883,[2]) uváděje dvě nové zprávy, totiž Dr. P. Angeliniho a vévody Maximiliana v kanonisačním processe a ukázal, že přítomnost P. Dominika ve válečné radě není jen pouhou bajkou.

Nejnovější prací tohoto směru jest — pokud nám známo — článek Zigm. Riezlera,[3]) který ku dřívějším svědectvím dodává nová dvě z mnichovského říšského archivu.

Toť krátký přehled historických pojednání o P. Dominiku.

I.

Dne 20. září 1620 překročila spojená vojska katolická české hranice[4]) a byla 22. září slavně přivítána od Maradasa v Budějovicích.

Již 19. září dostavil se pán z Harrachů do císařského ležení s prosbou o posilu městu Vídni proti Betlenu Gaborovi. Ve vojenské radě v Budějovicích bylo ustanoveno, aby Buquoy dal jeden pluk a Maximilian se uvolil dáti druhý. Aby síla armády v Čechách nebyla seslabena, ustanovil vévoda, aby pluk, který zůstal v Linci, a jemuž velel svobodný pán Anhalt, se odebral do Vídně, kdež byl vrchním velitelem Dampierre. Po třídenním odpočinku hnulo se vojsko z Budějovic na severozápad, Buquoy zmocnil se na cestě Prachatic, Maximilian Vodňan; před Pískem spojila se obě vojska.

Dne 30. září dobyto bylo města útokem a Maximilian dal je svým vojínům v plen. Obyvatelé branní i nebranní, muži, ženy, děti byli zbiti, město vyloupeno a obráceno v popel.[5])

V těchto dnech počal se jeviti v ligistickém táboře nedostatek potravin. Vojsko bavorské, zvykle přísné kázni, kterou Maximilian a Tilly udržovali, počalo dle příkladu císařských dychtiti po kořisti. Buquoyovi vojíni byli sice osvědčení bojovníci, ale nedostatek a bída sváděla je často k ukrutnostem i proti svým souvěrcům. Obzvláště pomocné tlupy polské, obyčejně „kozáci" zvaní, byli obávanými hosty u přátel i nepřátel. Maximilian horšil se na císařského generála a hrozil mu, že si bude stěžovati císaři, když však Buquoy nejevil chuti učiniti nepořádkům přítrž a pokleslou kázeň napraviti, žaloval skutečně vévoda Ferdinandovi II. do Vídně, že císařští, kamkoli přijdou, vše loupí a vraždí.[6])

---

[1]) O první zprávě pojednáno bude níže. — [2]) Ein Beitrag zur Biographie des P. Dominikus a Jesu Maria, des Zeitgenossen der Schlacht auf dem w. Berge. Archiv für öst. Geschichte LXV. (1883), I. 137—152. — [3]) Der Karmeliter P. Dominikus a Jesu Maria und der Kriegsrat vor der Schlacht am Weissen Berge. Sitzungsberichte der k. bayer. Akademie der Wissenschaften zu München (1897) I., 423—444. — [4]) Gind. III. 258. — [5]) Tomek, Děje království Českého 279. — [6]) Gind. III. 320.

[illegible] jmenem krále žádal za osobní schůzku Ma
s Fridrichem, ze které sešlo, protože vévoda jen pod
[illegible] vyjednávati s Fridrichem, vzdá-li se tent
na českou korunu, dalo se vojsko dne 22. října [2] na dalš

Až do Plzně byla pohoda katolickému vojsku příz
pak přišli smutní dnové podzimní: náhle napadlo množst
jež zdržovalo rychlý pochod a s horšícím se počasím
i nálada Buquoyova, který nejraději by se byl uchýlil na
do zimního ležení. Maximilian však chtěl stůj co stůj
ku Praze a tam hledati rozhodnutí. Poměr mezi oběma
stával se denně napjatějším, tak že i někteří bavorští g
radili Maximilianovi, aby se raději vrátili do Bavor, což
voda hodlal učiniti a jen ta okolnost, že Buquoy, zm
umysl na Moravě přezimovati, slíbil, že svorně bude
s Bavory, přiměla ho, že zůstal.

Dne 27. října ve 3 hodiny odpoledne narazili náh
u Senomat na čele vojsko české. [3]

Česká armáda byla již od Plzně neustále poblíž kat
tak že Fridrich 17. října na své projížďce přišel až me
stráže bavorské. Zajímavo jest, jak líčí Krebs Fridricha
Přítomnost jeho v českém táboře málo nadchla, ja
jeho vojíny. Ovšem. Nepatrný muž, který nejraději
dětmi žertoval a si hrál, jenž, bez ohledu na tehdy přísn
vávaný rozdíl stavů, s prostými lidmi u pražských m
Vltavě se koupával, netajil se asi dlouho svou nechutí
nému řemeslu." [4]

Když Čechové se dověděli, že katoličtí zamýšlej
nouti Rakovník, obrátili se s celou armádou k městu,
se jakž takž rozestavili, objevil se již přední voj bavorsk
milianem v čele a zdálo se, že musí přijíti k rozhod
Maximilian kázal obsaditi důležité proň návrší a pustil se
Čechové byli dlouhými pochody a nedostatkem potravy
tak že v boji utrpěli značnou porážku, která pro ně

Neméně smutně působila tato porážka na Fridricha, který
yl u vojska, tak že poslal do Prahy posla, aby vyzval Alžbětu
odjezdu. Jen odporu vrchních zemských úředníků, kteří k od-
ızdu nechtěli svoliti, a odvaze královny jest přičítati, že již tehdy
ražané nezvěděli, jak špatně se věci mají. [1])

Hustá mlha dne 29. zabránila počíti boj, za to tím více při-
:avovaly se obě strany na příští den. Pokus Maximilianův, dne
). října Čechům připraviti novou porážku, se nezdařil, poněvadž
sařští, jako obyčejně, přišli pozdě.

Čechové se opevnili na pahorku západně od Rakovníka, ka-
ıličtí pak zaujali druhé, poněkud vyšší návrší. Poněvadž posta-
ení českého vojska bylo výborné a katoličtí jen s velikými
rátami se mohli odvážiti útoku, ustanoveno obejíti Čechy a tá-
ıouti přímo na Prahu a tak přinutiti nepřítele k opuštění vý-
ɔdné posice.

Dříve však musili vyčkati vozů se zásobami, jež měly při-
ıti z Bavor, neboť Maximilian, jakmile slyšel, že nepřátelské
upy čekají na bavorské potravní vozy u Plzně, poslal 24. října
va posly k plukovníku Lindolovi, vůdci výpravy, s rozkazem,
ɔy se uchýlil zpět do Bavor. Lindolo, který již postoupil až
Plasům, vrátil se neprodleně a čekal u Domažlic dalších roz-
azů. —

Konečně dne 3. listopadu přijely nákladní vozy do katoli-
ckého tábora přese vše úklady, jež jim strojili hlavně Uhři.

Dne 4. listopadu večer, když Buquoy jako obyčejně ve svém
aleko znatelném červeném oděvu u předních stráží prodléval,
ɔraněn byl těžce kulí, tak že ostatní cestu musil vykonati na
oze. Dne 5. listopadu po rozdělení potravin vytáhlo katolické
ojsko v dobré náladě od Rakovníka ku Praze.

Mezi 1. a 2. hodinou odpolední dne 5. listopadu zpozorovali
echové odchod nepřítele. Ve válečné radě, kterou hned na to
ridrich svolal, bylo uvažováno, co se má začíti. Anhalt radil,
by se nepřítel, který, jak zřejmo, hodlá napadnouti Prahu, pře-
ešel, čemuž odporoval starší Thurn, který dával hlavu v zástavu,
e nepřítel ne na Prahu, nýbrž na okolní města se vrhne. [2]) Mezi-
m přišli uherští jezdci, kteří stopovali nepřítele a oznamovali,
e ligisté táhnou ku Praze. Nyní se musilo rychle jednati. Starší
'hurn vytáhl ještě v noci se svým plukem Praze na pomoc, a
ne 6. listopadu následoval Anhalt s ostatní armádou. Cesta ku
raze byla těžká. Nepřítel opanoval všechny lepší cesty, tak že
echové musili jíti po špatných a neschůdných cestách, kde vozy
luboko se zabořovaly do bláta a k tomu byli neustále znepo-
ojováni od císařských. U Unhoště zpozoroval Anhalt ku své ra-
osti, že ligisté nejsou ještě před ním. Zde opustil Fridrich opět
vé vojsko. Před odchodem zapřísahal jej Anhalt, aby se po-
aral o opevnění Bílé hory, poněvadž tam hodlá vyčkati ne-
řítele. Sotva se král vzdálil, oznamovali vyzvědači, že nepřítel
ihne hlavní silnicí ku Praze. Ihned zastavili se Čechové a hoto-
li se k boji, také katoličtí se zastavili, ale protože císařských

[1]) Gind. III. 324. — [2]) Gind. III. 329, Krebs 62. Thurn sám později dne
listopadu líčí věc jinak. Srovn. Gindely Bericht XXXVII.

zde ještě nebylo, svedena byla jen malá potyčka. Jak vypravu Jesuita Drexel, dovolával se tehdy vévoda Maximilian svědect přítomných vojevůdců, že ne on, nýbrž Buquoy jest příčinou t hoto nezdaru. [1])

Sotva se setmělo, kázal Kristian Anhalt, aby vojsko se da na další pochod ku Praze. V největší tichosti, aby nebyla vzb zena pozornost nepřítele, jenž v blízkých lesích tábořil, táhli Č chové v 8 hodin večer ku Praze. V táboře zanecháno bylo né vojínů, aby udržovali strážné ohně a tak nepřítele oklama V 1 hodinu v noci dne 8. listopadu přišlo české vojsko na Bíl horu. Vojáci klesali umdlením a mnohý usnul, sotva se zastav Na Bílé hoře nebylo pro ně nic připraveno; nikdo jich nepi vítal, ani náspy, jak žádal Anhalt na Fridrichovi, nebyly nahozen

Není naším úmyslem líčiti přípravy k osudnému boji, roz stavení plukův a průběh boje, toliko o jedné veledůležité vě se musíme zmíniti, totiž *o válečné radě v katolickém táboře př bitvou.*

Po půlnoci, když se dověděli o odchodu Čechů, vytáhli i i gisté a srazili se k ránu v Ruzíně s Uhry, kteří po krátkém bo musili ustoupiti.

Postavení Čechů na Bílé hoře bylo velmi výhodné, nikd pod širým nebem není možno nalézti lepšího místa k boji, mni Thurn, a proto Buquoy, který dle pravidel španělské školy vo jenské vždy jen pomalu a opatrně postupoval ku předu, nechtě o rozhodné bitvě ani slyšeti. Ale ani Maximilian nechtěl znov ztratiti příznivé příležitosti a byl odhodlán přes odpor Buquoyův svésti bitvu. Za tím účelem svolána byla ještě před poledne válečná rada, které ze strany bavorské z počátku jen Maximi lian a Tilly byli přítomni, později „náhodou" přidružil se ještě gen. strážmistr Anholt. Vévoda tázal se nejprve Buquoye po jeho mínění. Generál z počátku nechtěl mluviti, [2]) konečně pravil, b míní, aby se nic odvážného nepodniklo, nýbrž aby táhli kolem levého křídla nepřátelského košířským údolím do Prahy a tak vylákali Čechy z jich opevnění. S tímto návrhem souhlasili jen někteří důstojníci, kteří — jak praví Tilly — se chtěli generál zalichotiti, ostatní však byli proti tomuto plánu. Mezi těmi, kdo byli proti jeho návrhu, vyznamenal se podplukovník Lamotte, [3]) který hlásil, že prozkoumal postavení a opevnění Čechů, toto však že není tak pevné, aby nemohla svedena býti bitva a také česká dělostřelba že při náhlém útoku katolických mnoho nebude škoditi. Buquoyův návrh však že není možno provésti, poněvadž by při pochodu levé křídlo katolické nekryté k nepříteli bylo obráceno a pak by vojsko při pochodu se dostalo do ohně nepřátelských děl. Proto jest třeba, buď počíti boj, anebo ustoupiti.

Podobně soudil i Tilly, [4]) který dodal, že zpáteční cesta pro četnou jízdu českou jest rovněž nebezpečna. To vše nebylo s to, aby pohnulo hraběte k souhlasu; dlouho se mluvilo sem tam,

---

[1]) Riezler 423. — [2]) Quadr. iter, Gind. Bericht XII. str. 32. — [3]) Expeditionis in utramque Austriam et Bohemiam Ephemeris, Gind. Bericht XXVI. 92. — [4]) Relací Jana Göpnera z Nirmberka, Gind. Bericht XXXII. 112.

zatím co Čechové každé chvilky užili k pracím opevňovacím. Konečně přijat návrh Karla Spinelliho,[1]) který radil, aby započato bylo s větší šarvátkou, což po delším rokování bylo od Buquoye schváleno. Ku konci válečné rady bylo ještě ustanoveno, jak má se postupovati. Po té rozešli se vojevůdcové ku svým oddělením, aby dali potřebné rozkazy k nastávající srážce.

Tak vypravuje Tilly o průběhu válečné rady ve svém výborném spise, o němž později ještě bude zmínka, a jejž Krebs[2]) použil k vylíčení událostí, které se sběhly bezprostředně před bitvou bělohorskou.

II.

Jak oblíbeným předmětem pro dějepisce byla a jest válka třicetiletá a její začátek, bitva na Bílé hoře, dokazuje nejlépe množství brožur a létacích spisků,[3]) které brzo po bitvě bělohorské byly uveřejněny. V mnohých z nich jest o P. Dominiku a Jesu Maria zmínka, kterak svou ohnivou řečí katolické vůdce k rozhodné bitvě přemluvil,[4]) ale poněvadž tyto spisy jsou více méně nepatrné ceny, jsouce buď pouhé výtahy z úředních zpráv, anebo vypravování bez vnitřní hodnoty, nezmiňujeme se o nich obšírněji, nýbrž uvedeme jen zprávy nejdůležitější, které buď o P. Dominiku se nezmiňují, anebo jeho vystoupení ve válečné radě vzpomínají.

Předním a nejspolehlivějším pramenem o bitvě bělohorské jest Tillyho obranný spis, který r. 1621 v Miláně vyšel pod názvem: „Dicchiaratione et Agginuta di molte particolarità. Alla Relatione del Seguito contra il Palatino et Rotta d'esso, con la Presa di Praga, inniata dal Conte di Buquoi alla Mtà dell' Imperatore in lingua Spagnuola, mà tradotta poi nell' Italiana et stampata in Milano per Marco Tullio Malatesta.“[5]) Pohnutky, jež Tillyho k sepsání této relace vedly, jsou tyto:

Maximilian před spojením vojska bavorského s císařským vyslovil přání, že by mu bylo milo, kdyby vrchní velení spojené armády mu bylo svěřeno. Ve Vídni byli nakloněni splniti přání vévodovo, a Buquoy byl požádán, aby odevzdal vrchní velení celého vojska Maximilianovi. Císařský generál však zamítl tuto žádost, odvolávaje se na svůj patent, jímž mu bylo zaručeno, že jen v tom případě mu může býti vrchní velení odňato, kdyby císař postavil některého arcivévodu v čelo armády.[6]) Následkem toho nemohl Ferdinand II Buquoye nutiti a tak se stalo, že po celou dobu této výpravy vojenské byly dva tábory, dva vrchní vůdcové,

[1]) Podobně Max. Lichtenstein v Gind. Bericht I. 6. — [2]) 81 násled., 95 násl. — [3]) Vedle Brendla, Krebse, Gindelyho (Berichte) připomínáme jen ještě tyto sbírky, dějin českých se týkající: Grünbaum, Ueber die Publicistik des 30jähr. Krieges von 1626 1629; Hitzigrath, die Publicistik des Prager Friedens 1635); Krebs, Die politische Publicistik der Jesuiten und ihrer Gegner in den letzten Jahrzehnten vor Ausbruch des 30jähr. Krieges. Dr. Joh. Gebauer: Die Publicistik über den böhmischen Aufstand von 1618. — [4]) Viz Gindely Bericht XIX., XX, XXXIII. — [5]) Vyšlo též německy a česky. Bohužel nemohli jsme se dostati českého vydání tohoto spisu. — [6]) Gind. III. 235.

zde ještě nebylo, svedena byla jen malá potyčka. Jak vypravuje Jesuita Drexel, dovolával se tehdy vévoda Maximilian svědectví přítomných vojevůdců, že ne on, nýbrž Buquoy jest příčinou tohoto nezdaru.[1])

Sotva se setmělo, kázal Kristian Anhalt, aby vojsko se dalo na další pochod ku Praze. V největší tichosti, aby nebyla vzbuzena pozornost nepřítele, jenž v blízkých lesích tábořil, táhli Čechové v 8 hodin večer ku Praze. V táboře zanecháno bylo něco vojínů, aby udržovali strážné ohně a tak nepřítele oklamali. V 1 hodinu v noci dne 8. listopadu přišlo české vojsko na Bílou horu. Vojáci klesali umdlením a mnohý usnul, sotva se zastavili. Na Bílé hoře nebylo pro ně nic připraveno; nikdo jich nepřivítal, ani náspy, jak žádal Anhalt na Fridrichovi, nebyly nahozeny.

Není naším úmyslem líčiti přípravy k osudnému boji, rozstavení plukův a průběh boje, toliko o jedné veledůležité věci se musíme zmíniti, totiž *o válečné radě v katolickém táboře před bitvou.*

Po půlnoci, když se dověděli o odchodu Čechů, vytáhli i katolíci a srazili se k ránu v Ruzíně s Uhry, kteří po krátkém boji musili ustoupiti.

Postavení Čechů na Bílé hoře bylo velmi výhodné, nikde pod širým nebem není možno nalézti lepšího místa k boji, mínil Thurn, a proto Buquoy, který dle pravidel španělské školy vojenské vždy jen pomalu a opatrně postupoval ku předu, nechtěl o rozhodné bitvě ani slyšeti. Ale ani Maximilian nechtěl znovu ztratiti příznivé příležitosti a byl odhodlán přes odpor Buquoyův svésti bitvu. Za tím účelem svolána byla ještě před polednem válečná rada, které ze strany bavorské z počátku jen Maximilian a Tilly byli přítomni, později „náhodou" přidružil se ještě gen. strážmistr Anholt. Vévoda tázal se nejprve Buquoye po jeho mínění. Generál z počátku nechtěl mluviti,[2]) konečně pravil, že míní, aby se nic odvážného nepodniklo, nýbrž aby táhli kolem levého křídla nepřátelského košířským údolím do Prahy a tak vylákali Čechy z jich opevnění. S tímto návrhem souhlasili jen někteří důstojníci, kteří — jak praví Tilly — se chtěli generála zalichotiti, ostatní však byli proti tomuto plánu. Mezi těmi, kteří byli proti jeho návrhu, vyznamenal se podplukovník Lamotte,[3] který hlásil, že prozkoumal postavení a opevnění Čechů, toto však že není tak pevné, aby nemohla svedena býti bitva a také česká dělostřelba že při náhlém útoku katolických mnoho nebude škoditi. Buquoyův návrh však že není možno provésti, poněvadž by při pochodu levé křídlo katolické nekryté k nepříteli bylo obráceno a pak by vojsko při pochodu se dostalo do ohně nepřátelských děl. Proto jest třeba, buď počíti boj, anebo ustoupiti.

Podobně soudil i Tilly,[4]) který dodal, že zpáteční cesta přes četnou jízdu českou jest rovněž nebezpečna. To vše nebylo s to, aby pohnulo hraběte k souhlasu; dlouho se mluvilo sem tam

[1]) Riezler 423. — [2]) Quadr. iter. Gind. Bericht XII. str. 52. — [3]) Expeditionis in utramque Austriam et Bohemiam Ephemeris. Gind. Bericht XXVI. str. [illegible]
[4]) Relací Jana Göpnera z Nirmberku, Gind. Bericht XXXII. 112.

tím co Čechové každé chvilky užili k pracím opevňovacím. onečně přijat návrh Karla Spinelliho,[1]) který radil, aby zapoto bylo s větší šarvátkou, což po delším rokování bylo od iquoye schváleno. Ku konci válečné rady bylo ještě ustanoveno, k má se postupovati. Po té rozešli se vojevůdcové ku svým ldělením, aby dali potřebné rozkazy k nastávající srážce.

Tak vypravuje Tilly o průběhu válečné rady ve svém výrném spise, o němž později ještě bude zmínka, a jejž Krebs[2]) užil k vylíčení událostí, které se sběhly bezprostředně před tvou bělohorskou.

II.

Jak oblíbeným předmětem pro dějepisce byla a jest válka cetiletá a její začátek, bitva na Bílé hoře, dokazuje nejlépe ložství brožur a létacích spisků,[3]) které brzo po bitvě bělorské byly uveřejněny. V mnohých z nich jest o P. Dominiku Jesu Maria zmínka, kterak svou ohnivou řečí katolické vůdce rozhodné bitvě přemluvil,[4]) ale poněvadž tyto spisy jsou více ně nepatrné ceny, jsouce buď pouhé výtahy z úředních zpráv, ebo vypravování bez vnitřní hodnoty, nezmiňujeme se o nich šírněji, nýbrž uvedeme jen zprávy nejdůležitější, které buď P. Dominiku se nezmiňují, anebo jeho vystoupení ve válečné lě vzpomínají.

Předním a nejspolehlivějším pramenem o bitvě bělohorské t Tillyho obranný spis, který r. 1621 v Miláně vyšel pod náem: „Dicchiaratione et Agginuta di molte particolarità. Alla latione del Seguito contra il Palatino et Rotta d'esso, con la esa di Praga, inniata dal Conte di Buquoi alla Mtà dell' Impeore in lingua Spagnuola, mà tradotta poi nell' Italiana et stamta in Milano per Marco Tullio Malatesta."[5]) Pohnutky, jež Tilio k sepsání této relace vedly, jsou tyto:

Maximilian před spojením vojska bavorského s císařským slovil přání, že by mu bylo milo, kdyby vrchní velení spojené nády mu bylo svěřeno. Ve Vídni byli nakloněni splniti přání vodovo, a Buquoy byl požádán, aby odevzdal vrchní velení ého vojska Maximilianovi. Císařský generál však zamítl tuto lost, odvolávaje se na svůj patent, jímž mu bylo zaručeno, že . v tom případě mu může býti vrchní velení odňato, kdyby císař stavil některého arcivévodu v čelo armády.[6]) Následkem toho nohl Ferdinand II Buquoye nutiti a tak se stalo, že po celou ou této výpravy vojenské byly dva tábory, dva vrchní vůdcové,

---

[1]) Podobně Max. Lichtenstein v Gind. Bericht I. 6. — [2]) 81 násled., 95 L. — [3]) Vedle Brendla, Krebse, Gindelyho (Berichte) připomínáme jen ještě sbírky, dějin českých se týkající: Grünbaum, Ueber die Publicistik des ähr. Krieges von 1626 1629; Hitzigrath, die Publicistik des Prager Friedens 6); Krebs, Die politische Publicistik der Jesuiten und ihrer Gegner in den en Jahrzehnten vor Ausbruch des 30jähr. Krieges. Dr. Joh. Gebauer: Die Publicistik über den böhmischen Aufstand von 1618. — [4]) Viz Gindely Bericht XIX., XX, XXXIII. — [5]) Vyšlo též německy a česky. Bohužel nemohli jsme se dostati českého vydání tohoto spisu. — [6]) Gind. III. 235.

kteří mnohdy ne příliš jemně svou obapolnou roztrpčenost n jevo dávali. Buquoyova zdlouhavost se mu vykládala ve zl vůli, jeho rozvážlivost za zbytečné odkládání, že přeje vévodo porážky, aby se nezdálo, že Maximilian v několika měsících vy konal více než on v několika letech.[1]) Ačkoli bezprostředně pře bivou zdráhal se Buquoy udeřiti na Čechy a ačkoli musil by přinucen, by svolil k bitvě,[2]) přece hned po bitvě změnil tón stavěl se, jakoby na něm vlastně závisel zdar celého podnik Poněvadž však svou nelibost proti Maximilianovi nemohl dá zřejmě na jevo, obrátil se osten jeho výčitek proti předním vůdci na straně bavorské, — Tillymu. Tilly dopustil se pře bitvou některých strategických chyb, jež toliko nevšímavos Čechů nebyly využitkovány,[3]) a které nyní nalezly v císařské generálovi přísného kritika a karatele.[4])

Jest pochopitelno, že Tilly na tato pro něj kompromituji udání nemlčel, a by obhájil své a ligistů cti, odpověděl jmeno vaným spisem.

Ale ani Buquoy nemlčel. K jeho obraně chopil se péra jeh zpovědník P. Jindřich Fitzsimon T. J.[5]) a hleděl ospravedlniti vy roky Buquoyovy. Pod pseudonymem Constantinus Peregrinus vy dal na začátku r. 1621 spis: „Buquoy Quadrimestre Iter Progre susque, Quo Favente Numine, Ac Auspice Ferdinando II. Rom Imp. Austria est conservata, Bohemia subjugata, Moravia Acqui sita eâdemque operâ Silesia solicitata, Hungariaque ter refacta Accedit Appendix Progressus ejusdem Generalis in initio Aun 1621.“[6])

Quadr. Iter jest tendenční spis, jenž namířen jest přím proti Tillyho zprávě. Fitzsimonova řeč jest rozvláčná, nejasná propletená citáty z římských klasiků, mnohdy dosti nešťastn Vše, co vykoná Buquoy, zdá se Fitzsimonovi nejlepším, a v uži vání superlativu není nikde skoupý. Celý způsob psaní prozra zuje, že spisovateli chybí spisovatelské nadání, což však přec není hlavní příčinou této nejasnosti, jak myslí Gindely,[7]) nýbr hlavní chybou jest jeho strannictví pro císařského generála. Zvlášť líčení válečné rady[8]) jest zřejmým důkazem této vady pisatelovy

V obou jmenových spisech není ani zmínky o P. Dominikov

Uvážíme-li však blíže příčiny a pohnutky, které autorov před očima měli, vysvětlíme si snadno jich mlčení.

Zpráva Tillyho není nic jiného než, co praví sám její titu „výklad“ k Buquoyově relaci. Tilly obrací zřetel ve své obran hlavně k oněm událostem, jež Buquoy nesprávně líčí a proti ne

---

[1]) Krebs 39, 57. — [2]) Riezler 423. — [3]) Gind. III. 334, Krebs 65, 75 násl — [4]) Buquoyova zpráva Ferdinandovi II. Gind. Bericht IV. — [5]) Narozen 15 v Dublině, vstoupil 1592 v Dovay do Tov. Jež. Zemřel 1. února 1644. Vyd Quadr. iter napsal ještě »De praelio Pragensi Pragaeque Deditione VIII. et IX Nov. 1620.« pod pseud. Candidus Eblanius. — [6]) Odstavec 88—160 podává Gind Bericht XII. str. 26—49. Gindely praví str. 26, že spisovatel není blíže znám že nesprávná udání v něm nenašel. Totéž i Krebs, který nazývá Fitz. »ein grundehrliche Haut, stark im Lieben, wie im Hassen.« 147. Kdy byl Quadr. vydán, viz Krebs 145 a Brendel 11. — [7]) Bericht XII. str. 26. — [8]) Gind. Bericht XII. 33 násl. Fitz. praví, že podává řeč Buquoye »de verbo ad verbum ex autographo unius colionelli tum praesentis et scriptum suum benigne mihi communicantis.« (Odst. 112.)

zamýšlí bavorský vůdce podati *úplnou* zprávu všech událostí, nýbrž podati jen opravu k výkladu Buquoyovu Proto při líčení válečné rady zmiňuje se jen *o vojenském úsudku* Buquoyově, Lamotteově, Spinelliho a svém, který dle jeho mínění byl hlavním činitelem v rozhodnutí k bitvě. Kdyby slova P. Dominika byla měla *rozhodující* vliv v usnesení rady, byl by jich jistě vzpomněl. [1])

Co se týče zprávy Fitzsimonovy, jest jen třeba připomenouti, že mlčení jeho o P. Dominikovi nic nedokazuje, poněvadž spisovatel ve své lásce a zbožňování Buquoye neváhal potlačiti řeči Tillyho, Lamottea a Spinelliho, jen aby jeho příznivec ve válečné radě tím více vynikl.

Ještě jedné zprávy vzpomeneme, která jest sice jen výňatkem jiné relace a proto ne tak důležita, jež rovněž o P. Dominiku se nezmiňuje.

Jest to úřední zpráva bavorská pod názvem „Ober und Nider Enserisch wie auch Böhemisch Journal“, [2]) jenž z válečné rady uvádí jen mínění Buquoye a námitky plukovníka Lamottea, k nimž na konec dodává: „Dannenhero die Hauptresolution endlich dahin gefallen, dass in Gottes Namen man den Feind angreifen solle. O P. Dominikovi není zde ani slova.

Avšak „Journal“ zakládá se toliko na jiném, z větší části nevydaném Diurnale rerum in bello catholicae unionis a Maximiliano I. . . . gestarum, coeptum die 22 Junii 1620.[3]) Originál tohoto denníku jest v bavorském tajném archivě státním, rukopisný jeho opis jest také v bav. říšském archivě pod názvem „Ephemerides anni 1620“. Latinský originál sahá až do 29. října. Ke kopii v říšském archivě připsáno jen německé pokračování od 30. října až do 21. listopadu, a tato důležitá část, obsahující líčení bitvy bělohorské a válečné události, ale jen do 9. listopadu, byla vydána tiskem pod jménem: „Relation was massen den 9. tag diss Monats Novembris, lauffenden Jahrs 1620 Ihr Fürstl. Durchl. Hertzog Maximilian in Bayern, die Königliche Hauptstatt Prag in Böheimb widerumben erobert, und in Nammen Kay. Mt. eingenommen. Getruckt im Jahr Christi MDCXX.“ [4]) Spisovatelé Diurnale a jeho pokračování jsou osobnosti dobře obeznámené s poměry v táboře bavorském, a jak míní Riezler, [5]) jest toto „Diurnale“ onen denník, který psán byl k rozkazu vévody Maximiliana od tajemníka a archiváře Dr. Jana Mändla a když tento onemocněl, od Dr. Leukera, pozdějšího vyslance ve Vídni a v Madridě. [6]) Tato relace v nejbližším okolí a k rozkazu bavorského vévody napsaná náleží k nejdůležitějším pramenům

---

[1]) Riezler 438. — [2]) Nebylo nám možno někde dopátrati se »Journalu« a proto jsme nuceni v následujícím přidržeti se udání Riezlerových, 430 n. a 439 n. [3]) Začátkem května 1621 vyšlo také latinské zpracování »Diurnale« pod názvem: »Expeditionis in utramque Austriam et Bohemiam Ephemeris« Gind. Bericht XXVI. Toto Diurnale není také Krebsovi známo, neboť vyslovuje domněnku, že Eph. jest »eine lateinische Ausgabe des, wie es scheint, in den Münchener Archiven noch vorhandenen Diariums« 152. — [4]) Tuto »Relation« podává Gind. z vid. státního archivu ve svých »Berichte« pod jménem: »Gantzer Verlauf wie es mit Einnehmung Prags zugangen ist« Ber. VII. — [5]) 430. — [6]) Srovn. též Krebs 151.

té doby. Maximilian bděl sám nad tímto vydáním, jak tomu ni svědčují vlastnoruční jeho poznámky a doplňky.

V tomto denníku zní zpráva o válečné radě: „Als nun so ches (das ganze kayserliche Volk) zu dem Bayrischen und beede seits armaden in bataglien gestellt worden, hat man von de modo die schlacht zelifern deliberirt, bei welcher consultatio allerlei bedenken in partem contrariam eingefallen, also das ma stark im Zweifel gestanden, ob man schlagen oder auf Pra neben zue rucken und dardurch den Feind auos seinem Vortl, s er gehabt, bringen möchte. Es ist doch die Hauptresolution d hin geffallen, das man in Gottes namen, als dessen sach u. el es berühre, demselben wie auch der billichen sach man traue und aller lieben heiligen Fürbitt, als dero Octav man eben cel briro, sich getrosten, den Feind mit Ernst und resolut angreiffe solle. Und hat sonderlich P. Dominicus de Jeso (!) Maria Carmel tanus (so proprio motu hinzue getretten und das er non rogatu sein Maiaung sage, sich modeste entschuldigt) mit grosser eff cacia urgirt, das man das Vertrauen auf Gott setzen und dapfe angreiffen solle.“ [1]

Proč však zamlčel „Journal“ přítomnost P. Dominika v válečné radě, když „Relace“ Maximilianova tajemníka, dle ní jest napsána, o něm se zmiňuje? Doufáme, že odpověď nejlép jest obsažena ve slovech Krebsových: „Journal jest tendenčn spis. Byl psán za tím účelem, aby politické počínání vévody ospravedlnil a zároveň světu ukázal, jak obratným státníkem i vojevůdcem jest Maximilian. Při jeho užívání třeba pamatovat že stanovisko vydavatelovo jest výhradně bavorské, a že mnoh [illegible]“ [2] Snad právě ta okolnost, že ji [illegible] a řeč P. Dominika přičítán byl větší vliv ne [illegible] válečné, přiměla vydavatele o něm pomlčet [illegible] všeobecnému mínění. [3] Líčení válečné rady [illegible] že Tilly psal z polemických [illegible] skutečnosti jsou dle relace bavorského archiváře vypracovány. Proto také mlčení „Journala

[illegible]

víru katolickou rozněcoval pádnými důvody onu radu k bitvě, pravě, že jde o Boží věc, a že mají v Boha pevně důvěřovati a doufati v jisté vítězství, neboť ježto pravá víra může hory přenésti, může i tyto příkopy a náspy, jichž výše a síla je od bitvy zdržuje, vyrovnati a všechny překážky odstraniti.

Ale Gindely nespokojil se jen tímto svědectvím, jehož vadou jest, že nepochází od bezprostředního svědka, [1]) nýbrž uvádí ještě výrok muže, o jehož pravdomluvnosti nelze pochybovati. Jest to sám vévoda Maximilian, který válečné rady před bitvou bělohorskou se súčastnil a v kanonisačních aktech o P. Dominiku praví: „Cum porro Caesareus et foederis Catholici exercitus noster convenissent, ut hostem pro viribus quaereremus, cum denique sub ipsis Pragae moenibus assecuti sumus, ubi recusantibus magnopere nonnullis belli ducibus Martis aleam subire, ac de summa rerum decertare ne si vinci contigisset, Caesar de regnis suis ac provinciis periclitaretur in diversas semper sententias itum est. Quo cognito Pater accedit Consilium magnaque rogat humilitate et modestia, sibi quamvis non vocato pauca liceat loqui, facta dicendi potestate ingenti spiritu, et ardore animi duces ad fiduciam in Deum, et justam Causam hortatur et excitat atque ut confidant firmiter, non defore sperantibus Dei gratiam ad consequendam victoriam. *His verbis commoti* sententiae contrariae Auctores reliquis accesserunt hostemque conjunctis viribus ac copiis invaserunt. Cum vero primus congressus anceps esset, et dextrum nostrorum cornu jam cedere coepisset, illico Pater intimo cordis fervore inter uberrimas lacrymas Deum implorat, quo favente demum factum est, ut hoste repulso integra tandem obtenta fuerit victoria.“ [2])

V tomto svědectví přičítá Maximilian hlavní zásluhu P. Dominikovi (his verbis commoti), čemuž ovšem tak jest rozuměti, že Maximilian, který tuto zprávu asi jedenáct let po bitvě bělohorské napsal, chtěl hodně zřetelně zásluhy P. Dominika vyznačiti. Ve svém dopise bratrovi, kurfirstu kolínskému, psal vévoda, že modlitby mnohých zbožných, hlavně přítomnost svatého P. Dominika k vítězství přispěly. [3])

K tomuto svědectví vevody Maximiliana druží se dvě nová, jež poprvé uveřejnil Riezler. [4]) První pochází od jesuity P. Buslidia, zpovědníka vévody bavorského, a jest nadepsáno: Diarium castrense R. P. J. Buslidii anno 1620. P. Buslidius praví: „Quo facto dominus Tili iudicavit procedendum statim esse et cum toto exercitu illius (hostis) confligendum. Retulit ad Serenissimum, qui ad radicem prioris montis erat cum comite de Buquoi, ubi duo aut tres globi ex tormento bellico non ita magno super caput meum, utcunque tamen alte transierunt, similiter aliquot super Serenissimi caput aut non longe, etsi paulo altius. Consultatum fuit, an iusto praelio esset cum hoste confligendum, qui instructa acie in loco sibi admodum convenienti et septem bellicis tormentis idonee constitutis expectabat. Comes Buquoi negabat id faciendum, sed relicto illic hoste esse circumeundo montem Pragam versus tentendum. Serenissimo magis probabatur contrarium, nihil

[1]) Beitrag 142. — [2]) Gindely, Beitrag 143. — [3]) Riezler 440. — [4]) 435 následující.

immutatione dixit, ut statim omnes concluserint confligend

Druhé jest od P. Jeremiáše Drechsela,[1]) rovněž člena Diarium castrense R. P. H. Drexelii: Res Bohemicae ann Iter in Ried et inde Expeditio Serenissimi principis Maxi in Austriam superiorem, inferiorem, Bohemiam. P. Drech pravujo takto: „Ideo Serenissimus noster cum ducibus del coepit, num hostis hic loci et temporis aggrediendus, in q sultatione variae occurrebant caussae non esse pugnandu potius Pragam recte tentendum. Tandem tamen conclus certandum esse in nomine Domini et praesertim in octava rum omnium, quorum praesidio et suffragiis et cumprimis Deo fidendum. Consultationis conclusionem confirmavit P. nicus de Jesu Maria Carmelita, qui non vocatus consulta hanc accessit et, quod non rogatus venisset, modeste exc dein Deo, inquit, fidendum et hostis audacter invadendus.

Přirovnáme-li tyto dvě zprávy jesuitů ku zprávě vévo sekretáře, vidíme jakousi podobnost, tak že se vkrádá do že všechny tři zprávy pocházejí z jednoho pramene. Tím menem a zpravodajem však může býti buď některý z bavo vůdců, který radě byl přítomen, anebo jest to P. Domin což se zdá pravdě podobnějším, poněvadž P. Buslidius, kráteo, podává řeč P. Dominika přímo. V obou případec nem příčiny, abychom zprávám nedůvěřovali, jež ostatně s s Tillyho výkladem.[2])

Z uvedených zpráv jde na jevo, že přítomnost P. D a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou n pouhou bajkou, nýbrž událostí, o jejíž pravdivosti nelze p vati a že *P. Dominik, třeba slovy svými v radě nerozhod přispěl k urychlení úmyslu.*

Zbývá ještě, abychom několika slovy se zmínili o p P. Dominika po osudné bitvě bělohorské. S vévodou Ma nem odebral se P. Dominik po bitvě do Prahy, jsa jeho I později, když již opět odebral se do Říma, byl v přá

tu dovolil. Avšak těžká nemoc zabránila mu vyplniti žádost císařovu, teprve roku 1629 na novou prosbu císaře a císařovny dal mu papež dovolení k cestě a zároveň mu svěřil urovnání sporu mantuanského.[1]) Dne 22. listopadu sestoupil P. Dominik ve vídeňském klášteře bosých karmelitů a byl laskavě přijat od Ferdinanda II. a jeho manželky. Císař, chtěje míti P. Dominika ve svém okolí, vyzval ho, aby se přesídlil do císařského hradu, což tento také učinil. Ale choré tělo jeho, zvyklé mírnému podnebí jižnímu, nesneslo tuhé zimy a dne 16. února 1630 v přítomnosti císaře a jeho syna, prose Ferdinanda II., by dbal toho, aby zjednán byl mír v Italii, vydechl P. Dominik duši svou.

Ještě po jeho smrti hleděl Ferdinand svou vděčnost na jevo dáti tím, že se namáhal u stolice papežské o kanonisaci sluhy Božího. R. 1670 byl process začat, r. 1840 znova zaveden, ale ještě dnes není rozhodnut.[2])

—

Duchovní správa v Soběslavi za faráře Prokopa Cetorazského v l. 1612—1618.

Podává Jos. Lintner.

L. 1612 jednali Soběslavští s p. Janem J. ze Švamberka, aby lutherský farář jejich Adam Špacier, který se jim tak záhy znelíbil, z fary byl odstraněn, a přimlouvali se za kněze *Prokopa Cetorazského.* Dne 5. července 1612 odpověděl Švamberk, že se ptal v Praze po osobě hodné a jí se i doptal, což že jim svým časem blíže oznámí. Vyzývá je také, aby dali všechny důchody farní sepsati a poslali ten seznam do Třeboně, neboť podle něho bude věděti, jak dále je opatřiti. Patrno z jednání Švamberkova, že Soběslavským nevěřil, a snad také nechtěl dopustiti, aby vkládali se v jeho právo kollatorské.

Koncem října r. 1612 odešel farář Adam Špacier ze Soběslavě, byv přijat na patronátě Smiřických v Říčanech. Na soběslavské faře zůstal pouze *Jakub Štocký z Čáslavě,* diakon. Jednání o nového faráře bylo dlouhé; nebylo s dostatek kněží. I rmoutili se Soběslavští nad tím a prosili snažně pana Švamberka, aby je měl v paměti.

Pan ze Švamberka tedy ustanovil, aby kněz *Jiřík Frýsl,* děkan v Týně nad Vltavou, až se na faru lomnickou dostane, i v Soběslavi zatím přisluhoval, než opatří nějakého kněze. Lomničtí také byli tehdáž bez faráře, i prosili pana Švamberka (v sobotu po všech svatých 1612), aby opatřeni byli knězem, který by ordinován byl od arcibiskupa a slovem Božím a svátostmi pod obojí způsobou přisluhoval, neboť, praví, „někteří jsou pod jednou, jiní pod obojí, ale všichni chtějí v svornosti žíti.“

[1]) Více o tom sporu viz Gindely, Beitrag 148 násl. — [2]) Gind. Beitrag 144, sch d. 30j. Kr. III. 360, Kirchenlex. III², 1948.

Do Lomnice měl se dostati jmenovaný již Jiřík Frýsl, ale t
v Týně rána Boží morová se rozmohla, poručil pan Švamber
aby ho tam zanechali. Také v Soběslavi uvažovali o podá
kněze Jiříka a nelíbilo se jim.

„Pro dalekost cesty a takové časté přijíždky, nevěda, k
by toho ke křtu neb pohřbu, že se nyní v mládeži příčinou
štovic a fleků častá změna děje, jaká potřeba spěšně nastal
neb také z cizopanských lidí k tomu podací nemalá částka p
náleží, a z druhé strany by obmeškání býti musilo — z čeh
všeho by bylo jen naříkání."

Městská rada učinila tedy úmluvu s kaplanem Jakube
aby zatímně vedl správu duchovní, a to do sv. Jiří, a v té p
čině vyslala dva z rady k J. M.

Konečně přece vyplnilo se přání Soběslavských; dostali
faráře *Prokopa Cetorazského*, ale jen prozatím na čas od sv
tého Havla 1612 do sv. Jiří 1613. Tedy jaksi na zkoušku! Nov
farář se městu líbil; byl muž srdce otevřeného, který nepat
na osobu, nerozdmychoval záští jedněch proti druhým, m
pokojný a bohabojný. Tak chválí jej Soběslavští v listě sve
do Třeboně (v sobotu po sv. třech králích 1613) a dokládají: „N
malý prospěch učinil již jak kázáním slova Božího, tak svátost
přisluhováním a příkladným životem." Na jeho chválu uvádě
i to, že poručil se J. M. jakožto nejpřednějšímu defensoru, a
chce v dobrém řádě setrvati. Jan Jiří ze Švamberka vyslov
potěšení své, že kněz Prokop příkladným životem učinil nem
prospěch, a ustanovil jej trvale za faráře; praví pak dále: „Ch
aby poddaní moji opatřeni byli pastýři a správci duchovní
hodnými, kteří by lid Boží věrně a upřímně pásli a slovem B
žím čistým, z písem svatých a bez nálezků a ustanovení lidsk
a svátostmi velebnými vedle konfessí České přisluhovali." Far
Prokop srovnal se o služby Boží s kaplanem svým tak, aby
věci, co kaplanu náležejí, zastával kněz Jakub, jako kázání slov
Božího ve všední dny: v pondělí, ve středu a v pátek, a v n
děli ranní kázání; farář naproti tomu kázal na všecky svátk
které mají základ v zákoně Páně a poznamenány jsou v artik
lích konsistořských konfessí České; k tomu vzal na se také n
dělní „summu", t. j. kázání velké a i nešporní kázání, kte
vlastně přináleželo kaplanu. Také s ním řádně se smluvil, jak
i s officiály školními.

Než, nebyl kaplan Jakub jako „pan otec" jeho, farář Proko
Spřátelilť se Jakub s bakalářem Petrem, a ještě jiné kumpá
k sobě přibravše, dávali se v nenáležité toulky noční a pití, n
malé hadruňky vedouce s některými sousedy. Stalo pak se,
seděli kdysi začátkem r. 1613 s p. Václavem Prokéciusem a t
ním písařem Janem v hospodě u Jana Hrušky, když právě n
na čepě staré pivo. I vznikla mezi Prokéciusem a písařem prud
hádka o jakési držení; Prokécius konečně vyvstav ze zást
uhodil po úředníkovi černou hůlkou, ale chybiv se ho, přer
pěknou svou hůlku o bidlo. Tato škoda rozpálila jej tak, že
vzal úředníka za vlasy a „o zem jej dal". Co sobě s nich
na zemi uhonil, nikdo nepočítal; po chvíli rozvedl je hospo
a spokojil. Písař Jan přišel při tom k ráně na hlavě. Toto s

lectví dal totiž kaplan kněz Jakub pod sekrýtem svým dne 7. ledna 1613, patrně k líčení pře; neboť zněl řád soběslavský r. 1600: „§ 9.“ Jeden na druhého mocí nesáhej, a zdá-li se komu, že se mu ubližuje, ten žádej rychtáře, a ten povinen jest o k nápravě přivésti. „§ 14.“ Hodil-li by čím kdo po někom, řeba neokrvavil, aneb se chybil, dá 2 kopy a trestán buď; rychtář tu věc hozenou vezme. „§ 13.“ Dá-li někdo komu pohlavek, lá pokuty 1 kopu a trestán buď, a pak-li mu ten zase pohlavek ráti, zaplatí 30 gr. a oba trestáni buďte; a pak se oba o to bití polu smiřte.“

Farář Prokop napomínal kaplana svého, aby toulek zanehal, ale ten na to odsekl: „Vás se tak mnoho bojím, a tak mnoho na Vás dám, jako na ty, již mne napomínali.“

Ještě více stížností přednesl farář dne 31. ledna 1613 na nenáležité chování kaplanovo při městské radě; praví: „Kaplan pěčuje se v pondělí kázati, jakož i toto pondělí minulé o jarmarce toho pominul, ačkoli jsem to dne sobotního skrze zvoníka poručil, aby se na pondělí s kázáním přihotovil; pročež i zvoniti jsem poručil a na to se zbezpečil. Ale on toho poběhl; zvoník proň šel, ale kaplan nechtěl. — Bakalář ani jednoho kázání mého neslyší, aby sobě vždy v něm nějakého „štráfuňku“ nemusil najíti; ale v čistotě ohlašovanou pravdu evangelickou na zlou stranu vykládá; tak se nedotýká osoby mé, ale pravdy Kristovy. I nemohu trpěti, aby slovo svaté v porouhání a potupu přišlo.

Kaplan a bakalář i s jiným spolutovaryšem dobře umějí mým předsevzetím, mé práci a mému učení překážky a posměchy činiti, lid sprostý od pravé víry odvozovati a proti faráři posazovati, a tudy i slovo Boží v pochybnost uvozují. Faráře za nehodného pokládají, aby je v čem napravoval pravíce, že vesnickým farářem se dáti spravovati za hanbu mají.“ I dal farář Prokop kaplanu a školním officiálům odpuštění od sv. Jiří 1613. Po kaplanu Jakubovi přišel jiný, *Jiřík Kondelínus Třebechovský.*

Chudičký byl nový kaplan, a do chudoby přišel. Ani ložních šatů neměl! Kaplanka soběslavská byla na spadnutí. Dvéře a okenice měla poloshnilé, v komoře různé nečistoty se zdržovaly, a shnilým stropem smetí a jiná povrchní neřest pršela. Také nábytkem byla špatně opatřena. Postel na rozsypání, almara ve zdi bez zámku, a stůl rozviklaný. A ještě jedna místnost při kaplance scházela, kterou však pro stud a počestnost kaplan mi napsati nemohl.

Kněz Jiřík obrátil se k obci o nápravu těch nedostatků; a žádost jeho účinlivě se přimlouval i farář Prokop. Tak půjčila obec kaplanovi od šatů ložních peřinku, podušku a polštář, a ještě před velikonocí Franc zedník i kaplanku trochu opravil. Kance roční měl kaplan soběslavský 20 kop.

I ve škole městské za kostelem nastala změna. Bakalář mír, sebrav přespolní svoje žáky, vyšel o sv. Jiří z města.

Na školu povolán pak rodák soběslavský *Matěj Cilík.* Farář Prokop náležitě staral se o to, aby městská škola prospívala byla přípravou pro školu hořejší, Rožmberskou. Ne tak páni Cilík přivedl s sebou na školu něco žáků, ale neměli nač

[illegible] zemřel kantor Matěj Hra[illegible]
[illegible] Hned vy nastřádav slušného jmění, kou[illegible]
[illegible] a ročníkáře dům za 250 kop. Pozů[illegible]
[illegible] manžela kollegu

najíce dluhy platiti, odjinud vzíti nemohou, než kde slou-

ı kantora a varhaníka zamluven byl do Soběslavě Václav pro nějž do Pelhřimova po velikonocích dojel s kočím Jakub Šlechta. Také Václav Buffler, přiženiv se na dům ›ném občanu Vítu Mokrém, po letech opustil školu a v strast-lobách třicítileté války platných služeb obci prokazoval. l. 1659.

ı času faráře Cetorazského byl v obci v ohledě nábožen-›okoj. Spatřujeme, kterak Soběslavští nečinili rozdílu mezi ɜm, evangelíkem a bratrem. L. 1615 v lednu důstojný ›n bechyňský, fráter Adam Henrici, žádal Soběslavských .kou almužnu, neboť v klášteře trpěli nedostatkem. Poslali Bechyň 1 kopu míš. Týmž penízem přispěli na stavbu lického kostela v Kaplici. Také od stavů podobojí, kteří vovali seniorem, shromážděných v Praze v pondělí na den náše 1615, došla Soběslavských žádost za příspěvek na

té žádosti vzpomínají stavové vděčně majestátu, děkujíce, ıou zjevně služby Boží konati a stavěti kostely. Aby pak Praze měli kostel, koupil p. Václav Vilém z Roupova kostelíkem sv. Šimona a Judy a věnoval to bratřím. Do ' vynaloženo na stavbu do 3000 kop. Příspěvky přijímal ı st. Koutský z Jenštýna. Místo peněz mohli Soběslavští ›oslati trámy, krokve prkna neb jiné dříví k stavbě po- Ani bratří tudíž, jak z účtů patrno, nezůstali bez pod-

ízeň svou dávali Soběslavští na jevo faráři Prokopovi při ›příležitosti. Na vánoce kromě povinného džberu ryb po-›ylo na faru víno a calta, nebo místo ní 1 kopa. O ve-ích a o letnicích poctěn býval farář také velikým džbá-na; ba i špitálníci pamatovali na faráře o pouti své na Víta, posílajíce na faru 2 žejdlíky vína a koláče, jež ɜa špitální na ten den pékávala. Jak mohli, dopomáhali ıni radní faráři k platům a desátkům R. 1615 vymohli ·řeboni zase starodávný plat z mýta 4 kop, který té doby ›rčími zůstával. Lidé ze Zelče, náležející k záduší skalí- nechtěli odváděti desátku faráři soběslavskému, jsouce í, a utíkali se k faráři hlavateckému Ondřeji Hostinskému. vští ucházeli se r. 1617 o nápravu toho jak u Ondřeje kého, regenta bechyňského, tak u Jeronýma Hoška, správce i; ale ti se k nápravě nijak neměli. I dopsali Soběslavští ı Adamu ze Šternberka, pánu na Bechyni a Zelči, o sva-í 1618 a prosili za propuštění zadržalých desátků faráři, jíce, že si Zelečtí na faráře jejich nestěžovali. Také byli upomínati i Jana ml. Hozlauera z Hozlau, aby ze dvorce re Skalici faráři zaplatil desátek. Všechno to se sotva vy- Bechynští nechtěli a Hozlauer neměl.

›ní přízeň měl farář u urozených obyvatel soběslavských, u bohaté vdovy, hospodařící na Vrbčanském dvoře za ·ým mostem, u Kateřiny Pušové z Ertína. Příčinou byla idská a nějaká stolice v kostele.

[illegible]

[illegible] nemoh[illegible] radn[illegible] na faru [illegible] ratra. a[illegible] na svém [illegible] udával, že mu [illegible]

[illegible] příliš mnoh[illegible] ve všech dítkám m[illegible] farářova se táhl a [illegible] ale požadoval, aby [illegible] A jako na žaloby ka[illegible] vědi nemá, tak ny[illegible] s pomocí Boží se k[illegible]

[illegible] 1817 pol. léta byl kaplanem v Soběsla[illegible] *Viktorjn*, a po něm [illegible] Havlík *Jiřík Kamillus*. Týž byl [illegible] pol. léta ve svornosti nepobyl a se zlou[illegible] V pondělí po neděli Invocavit 1818 musili vyslechnouti pá[illegible] kteří na hřbitově nějaké dílo spatřovali, nechutnou ro[illegible] mezi farářem a kaplanem. Při té příležitosti dal si tot[illegible]

Po velikonocích 1618 odešel kaplan Kamillus ke konsistoři dobojí hledat služby; při tom, aby sám hezkým se zdál, očerbývalého svého „pana otce“. Administrátor Zikmund Crinitus íbrský a páni assesores psali ihned do Soběslavě, žádajíce ávy o faráři a kaplanovi. Soběslavští (28. dubna) odpověděli, takového faráře vždy by si přáli míti, ale s kaplanem, který val jen své zpurné mysli, pokoje žádného neužili.

To jistě páni konsistoriáni odkázali nepokojného kněze Ji- a na pozdější dobu, neboť shledáváme, že týž kněz zašel si átkem května do Soběslavě prosit pánů za lepší vysvědčení. echtíce ho na živobytí kaziti napsali mu v Soběslavi v pátek noděli Jubilate list zachovací v ta slova: „Seznáváme, že po ı všechen čas zůstávaje mezi námi jest se vždy dobře choval, : se toho nedopouštěje, co by jeho dobré cti a povolání jeho újmu bylo.“

Po Kamillovi nastoupil (o sv. Jiří 1618) v Soběslavi za ka- na *kněz Adam.*

Měsíc na to došlo v Praze k oněm známým výstupům, které následek měly dlouhé a zhoubné války.

Soběslavští lekali se událostí pražských a s hrůzou psali hnosti své Petrovi ze Svamberka, v neděli v den nejsvětější ojice: „Mnoho jest slyšeti o nebezpečenství nemalém, které původem některých uvaliti se chtělo na toto království České; přišlo-li by k čemu, (od čehož nás všecky Pán Bůh sám ostří- i rač) jak bychom se opatrovati měli, Vaší M. za naučení síme.“

Ale zatím musila se Soběslav podle pána svého, Petra ze amberka, postaviti v řady stavů vzbouřených; a že s nimi za no stála, s nimi také 8. listopadu 1620 padla a za to hořký ich trestů a zkoušek vypila až na dno.

Zlatá Koruna.

Dle pramenů [1]) podává **František Wildmann.**

U údolí stříbropěnné Vltavy mezi Budějovicemi a Krumlo- a stojí trosky bývalého kláštera zlatokorunského, jenž r. 1263 žen byl od slavného krále Přemysla Otakara II. na díkůči- í Bohu, že nad králem Belou IV. r. 1260 u Kressenbrunna stkvělého dosáhl vítězství.

---

[1]) Prameny, z nichž bylo čerpáno. Klášter zlatokorunský měl ho nadaných mnichů, kteří dějiny a události kláštera sepisovali. Hlavně pak stálé spory s Rožmberky, kteří klášteru statky Boletice, Netolice, statky od rahí Hirza klášteru darované sobě přivlastnili, a kteří sami dovoliti nechtěli, tek Chlumeček od Jana Aug. Miličovského z Braunberka klášteru daro- epsán byl do desk zemských, byli nuceni mniši zlatokorunští stále staré a privilegie vyhledávati a opisovati, aby se svých statků na Rožmbercích . Nejdůležitější listiny o klášteře zlatokorunském chovají se v pražské ní knihovně pod signaturou II. D. 25. II. D. 26. II. D. 42. II. D. 43. II.

[illegible] v klášteře vysehradském, v knížecím archivě [illegible] v Českém Museu [illegible] v rukopisu II. D. 42. pražské universitní kni[illegible] per Dominum Andream Pachman[illegible] »Privilegia in vidimus«. »Nomina oppidorum [illegible] ad Sanctam Coronam pertinentium.« Hlavním spisovate[illegible] P. Pavel Alpinus Stromandel, jehož hlavní dílo jest: »Origo [illegible] Fundamenta, quibus manifestum fit [illegible] esse abbates de statu regni Bo[illegible] a consilio appellationis deputatis [illegible] a P. Vilém Fidler, jenž vyc[illegible] »Chronologica deductio, in qua a tempore [illegible] monasterii Sanctae Coronae ord. C[illegible] publicis in archivo Sanctae Coronae [illegible] Fidler, Sanctae Coronae professum, comp[illegible] Fidler, qui omnia sibi probari volebat, dum [illegible] »Demonstratio gravaminum principis ab Eg[illegible] a domino abbate Stae Coronae caesarae Maj[illegible] humillime porrectum, ipsi memoriali [illegible] »Descriptio fundationis, progressus, casuumque tri[illegible] V. M. de Sancta Corona ord. Cisterciensis.« Kromě těchto [illegible] Rožmberky, Eggenberky a Schwarzenberky o [illegible] jest kodex v Pražské universitní knihovně II. D [illegible] klášterního jméno, tak na příklad 1. Nomina [illegible] et benefactorum 2. Annus fundationis et omnia fun[illegible] diplomata 3. Series abbatum regij monasterij B. V. M. [illegible] ord. Cisterciensis. 4. Epitaphia, inscriptiones et [illegible] Sanctae Coronae. 5. Delineatio monumentorum in aedificij[illegible] novarium 6. Numerus religiosorum in Sancta Corona. [illegible] quod de linea Mormundi filiationis vero de Plassio est) insig[illegible] et cognomina et patria religiosorum, qui in monasterio Sancta[illegible] 9. Specificatio authorum, qui de monasterio Sanctae Coronae [illegible] 10. Indulta et privilegia a ss. pp. monasterio Sanctae Coronae concess[illegible] urbium et oppidorum monasterio vicinorum. 12. Flumine m[illegible] Sanctae Coronae alluitur et sequitur. 13. Situs monasterij. 14. Eversio [illegible] 15. De beneficijs collationis monasterij. 16. Praepositurae et p[illegible] monasterij. 17. Filiae Sanctae Coronae monasteria. 18. Geometrica [illegible] longitudinis et latitudinis ecclesiae. 19. De bibliotheca. 20. Domus [illegible] 21. Ecclesia parochialis. 22. Tituli et praerogativae domini abbatis [illegible] 23. Legationes et officia. 24. De abbatibus vel religionis episcopis. [illegible] luce et laude digna.« — Nejdůležitější spis jest kronika »Series abba[illegible] ronae, qui a fundationis aevo in eo loco praefuerunt« s chronografem [illegible]

runy dosahovalo až k Prachaticům se statky Křenovou, Kladn, Zahorkovem a Kájovem, mimo to dvě vinice u Kremže olních Rakousích a jeden dům v Praze.[1])

[1]) Originál listiny nadací, jíž Přemysl Otakar klášter zlatokorunský založil dal, chová se v c. k. archivě vídeňském a zní: »In Nomine Stae et Indivi- Trinitatis. Amen. Otakarus Dei Gratia Rex Bohemiae, dux Austriae, Styriae Marcho Moraviae etc — Omnibus Chti fidelibus praesentem paginam inspec- in perpetuum, Conditori ac Rectori Universorum Dmo Deo, ejus potentis- providentia, nos qui potestatibus praesidemus in sublimitate constituti sub- sua potentia fecit esse conformes, subjici devotissime, vota que magnifica re et reddere exigimur, merito et tenemur. Equidem qui potentes non abjicit et ipse sit Potens, pia quoque vota potentium non contemnit. Quapropter qui ipsius gratia Progenitorum nostrorum dignitates, potestates, ac copiarum ium plenitudinem possidemus, inter alia fidelitatis obsequia, quibus ejus ificentiae intendimus respondere Mŕium Cisterciensis Ordinis ad ipsius am in honorem Beatae et Gloriosae Dei Genitricis Mariae construere decre- us, pro animae nostrae ac Progenitorum nostrorum remedio et salute, ipsum que Mŕium ob reverentiam Sanctae Spineae Coronae volumus ad Sanctam nam ab omnibus nominari assignantes Ordinationem ipsius, Coenobio Sanc- Crucis. Praesentibus etiam nobilibus et baronibus nostris eundem locum do- mus Praedio nostro *Poletitz* dicto, donatione libera et solenni, cujus Praedii ini a parte meridiana metis Teutoniae conjunguntur, prout fontes et rivi unt cum aquis plurialibus nostro Regno; et in parte Occidentali usque in thalitz ad praedium Wissegradensis Ecclae extenduntur, et per viam, qua Patavia ad Regnum nostrum venitur, usque ad rivum Obchi dictum por- ntur; Inde ad rivum Cosschin inde per rivos Kolenaten et Klopotin ad rivum nesin; ab hinc in parte Aquilonis per rivum Rudika ad locum ubi rivus atschka monti affluit, qui Vuorob appellatur; de vertice hujus montis ad ru- dictam vulgariter Psilepin: Inde per summitatem montium Bufel et Huba montem Nakleti, ab hinc descendunt per rivum Harzzin et circumeunt et udunt totum praedium Krzenow, Kladen, Zahorn et Kaijow dictum, prout is praedii metae antiquitus sunt distinctae. Ab hinc in parte Orientali exten- tur ad montem, qui Radisch nuncupatur, exinde praetereunt praedium Hyr- s et transeunt flumen Witawan ad terminos Teutoniae supradictos. Quaecun- igitur his terminis includuntur in agris, sylvis, pratis, pascuis cultis et in- is, aquis, aquarumque decursibus, piscinis, piscationibus, molendinis, fodinis esitis, et inquirendis, cum omni prorsus terrena utilitate et cum monte, qui tur Castrum Drzlaii cunctisque rite dicendis et privilegio pro Religiosorum rtale et pacis plenitudine inscribendis, excepta villa Zahor, quam cum agris mpis adjacentibus Witigo nuper a Zezoma comparavit, ad quam nil penitus ylva noscitur pertinere. Ea quoque plenâ Libertate et Jurisdictione, quâ nos rogenitores nostri ipsum praedium possedimus, sine qualibet diminutione ulimus. Monasterio memorato volentes ipsum ab omni exactione et vexa- e Judicum monetariorum, thelonearorum seu qualibet violentorum infesta- e esse liberum et immune, unde statuimus, ut nullus Judicum, Monetariorum quorumlibet Villicorum et Officialium nostrorum, in praediis praefati Mona- i Juris quippiam sibi, audeat vendicare, vel violentiae aliquid attentare, sed ur vel quilibet sceleratus in bonis et praediis Coenobii fuerit deprehensus, Judicem proprium prout ipsius exegerint scelera, puniatur. Et ut memoria tri imposternum commendabilis habeatur, videlicet, quod pro defensione ter- m Austriae et Styriae contra frequentes insultus Paganorum et Ungarorum, nam nostram cum hominibus nostris exposuimus, et cum rebus omnibus as nostras, duas Vineas in Austria, quae ad nos pro pecunia devenerunt, idimus nostro Monasterio, ante dicto. Eidem etiam contulimus Domum unam uburbio Pragensis Castri libere et quiete perpetuo possidendam. Praeterea dem libertatem et gratiam, quam habent Claustra Cisterciensis Ordinis in tria constituta in Salibus, vino et omnibus Victualibus suis per Danubium, er terram sine muta quiete et libere deducendis, dedimus nostro Claustro. igitur hae nostrae Donationes et concessiones superdictae nostrae Domui per- o maneant inconvulsae, et stabiliter illibatae, praesentem super his paginam scribi et Sigillo nostro dupplici fecimus diligentius communiri. Hujus rei testes t: Joannes Episcopus Pragensis Ecclesiae, Bruno Olomucensis Episcopus, Ja- us, Praepositus Pragensis, Vitus Decanus, Zmilo de Leuchtmberch et filius

vsi Kladný (Gladen), Dobrkov (Turkowitz), Zahorkov
Lázec (Lasnitz), Přelštice (Schelsnitz), Křenov Německý
Crenau), Křenov Český (Böhmisch Crenau), Višní (W
rychta Polenská (Stein): vsi Brotice Německá (Perschetitz
dova Lhota (Hundshaberles Stufft), Brotice Česká (Bö
Břeveniště (Tunhetschlag), Veselí (Weisetschlag), Mýšňany
derschlag), Javoří (Muschelschlag), Blata (Benetschlag),
(Petrbach), Švibgrueb (Schibgrueb), Jablonec (Ogfolderhe
čerov (Fischern), Loutka (Reith), Bezděkov (Gesigl), Ko
(Schmiding), Provodice (Probolden), Mladěnov (Pladeschl
selov (Neustift), Květošín (Quitoschin), Dutěšov (Auertasch
stěnov (Höffel), Polná (Hossen Stein); rychta Boletická (B
vsi Podvoří (Podwurst), Penkovice (Penkowitz), Bělovic
witz), Dolany (Dollern), Boletice (Polletitz), Hořičky (H
městečko Horní Planá (Ober Plan); rychta Helmská (Mell
Otice (Ottestift), Žlábek (Riendles), Stifta Přední (Vor
Trinšov (Hassen Reith), Karlovy dvory (Karlshöffen).
(Honetschlag), Stifta Zadní (Hinterstift), Jelina (Melmb),
berg (Spitzenberg), Stará Huť (Alt Hütten), Pichlov (
Hůrka (Stuben), Pernek (Bernekh), Maniva Česká (Böhm
Maniva Německá (Teutsch Haydl), Skláře Huť (Glashütten
Zelnavská (Salnaw): vsi Zelnava (Salnaw), Senova (S
Sumberk (Sumberg), Hindtring (Hindtring), Parkfridt (Pa
rychta Zbytinská (Ober Haydl): vsi Švejnov (Schwein
Černý potok (Plateschlag), Mošná (Plandles), Koryto (Hunds
Zbytiny (Ober Haydl); rychta Frantolská (Frainthall): v
tole (Frainthall), Lažiště (Schlag), Leptáč (Rahn), Mala
schen); rychta Chrobolská (Chroboldt): Chroboly (Ch
Stifta (Lutzmier), Skřimečov (Schreineschlag), Ovesné (H
Planská (Planskus); rychta Záhořská (Sahorsch): vsi
(Mitschowitz), Ratiborova Lhota (Ratibor Melhütten), Ján
mes), Přilop (Prschilop), Záhoří (Sahorsch); rychta Ktišská
vsi Sadlín (Zadl), Rovenče (Rubentz), Tisovka (Neuenber

šiny (Kalsching), vsi Dobročkov (Dobrusch), Křezovické (Oxbrunn), Hochwald (Hochwald), Třimík (Rieherhof), Dražice (Prosnitz), Borová (Mistelholz), Kamejk (Haydl), Třebovice (Siebowitz), Vitušovice (Kriebaum), Prakýř (Pragerstufft), Šenfeld (Schenfelden), Uhlíři (Kollern).

Dále patřilo k Zlaté Koruně panství Netolické, od krále Přemysla Otakara II. darované, s těmito vesnicemi: statek (villa) Podříšť, Krtelný (Grital), Bor, Hrbov 4 lány 16 jiter, Třebánice 4 lány 4 jitra, Hořikovice 2 lány 16 jiter, Zubčice 6 lánů 7 jiter, Žitnej 4 lány 24 jitra, Kučevice 5 lánů 24 jitra, Dolní Třebáně 5 lánů 44 jitra, Horní Třebáně 5 lánů 50 jiter, Mahouš 17 lánů 10 jiter, Sedlovice 4 lány 7 jiter, Zvířetice 4 lány 53 jitra, Merica čili Lužice 6 lánů 10 jiter, Chválovice 4 lány 14 jiter, Dolní Chrášťany 3 lány 23 jitra, Horní Chrášťany 3 lány 10 jiter. Rychta Lhenická: Lhenice, nyní městečko, 6 lánů 53 jitra, Újezd 3 lány 2 jitra, Vadkov 4 lány 15 jiter, Doubrač, Ovevič a Vorvič 6 lánů a 30 jiter.

Hirzo, purkrabí na Zvikově, který té doby byl od krále Přemysla Otakara II. ustanoven, aby Budějovice město u řeky Vltavy vystavěl, měl své statky mezi újezdem zlatokorunským. Aby se tyto statky klášterní zaokrouhlily, daroval klášteru zlatokorunskému r. 1268 svých dvanácte vesnic, totiž: Muldaw, které se stalo městečkem a dříve se Hirzov nazývalo, a nyní sluje Horní Vltavice (Obermoldau), Mýto (Mautstat), Jankov (Jangetschlag), Imketschlag, Záhliní (Eisengrub), Mokrá (Muggrau), Jiretsdorf, Klenovice (Glenowitz), Schwarzbach, Bližná (Egetschlag), Děchoschlag a Jorzenschlag. Za to jakožto dobrodinec kláštera byl purkrabí Hirzo dne 3. března 1275 pochován v konventním chrámu Páně zlatokorunském, jehož náhrobní kámen ve zdi zadělaný dosud se zachoval.

V pozdějších dobách klášter zlatokorunský zároveň s Budějovicemi od krále Přemysla Otakara II. jako pevná bašta proti moci pánů z Růže postavený byl trnem v oku tomuto rodu panskému, jehožto členové všech dob hleděli těchto statků klášterních se zmocniti, což jim usnadnil král Zikmund, jenž jim statky kláštera zastavil, kterých pak ani Rožmberkové ani jejich dědici, Eggenberkové a Schwarzenberkové, nevydali. Proto dějiny kláštera tohoto jsou neustálým bojem proti pánům z Růže, kteří nikterak nechtěli trpěti, aby měli u svého takřka královského sídla Krumlova proti sobě klášter, králi českému oddaný.

Ze všech shora vyjmenovaných statků zůstala klášteru vesnice Langenbruck, kterou si ještě od pánů z Růže musili vykoupiti, čtyři rybníky a kus lesa; ostatní vše, celé panství Boletické, Netolické a Újezd, jejž klášteru daroval purkrabí Hirzo, si páni z Růže přivlastnili.

Opatů zlatokorunských, kteřížto později dostali právo zasedati na sněmě zemském, od r. 1263 do r. 1785, kdy klášter od císaře Josefa II. byl zrušen, počítá se 43. Zakladatel kláštera zlatokorunského, Přemysl Otakar II., povolal r. 1263, jak dotčeno, mnichy cisterciácké ze Svatého Kříže do kláštera zlatokorunského. Prvním opatem byl *Jindřich*, jenž hodnost tuto i před tím i potom zastával též v klášteře Svatého Kříže. Na vyzvání krále Pře-

mysla Otakara II. odebral se s několika mnichy do Zlaté Koruny, kde klášter a vše, čeho bylo nové řeholí potřebí, zařídil. Vrátiv se do sv. Kříže, zemřel r. 1280.

Kdo byl druhým a třetím opatem, neví se, neboť archiv zlatokorunský z té doby byl spálen. Někteří praví, že druhým opatem byl *Jan*, ale nelze toho dokázati. Tou dobou byl klášter zlatokorunský v plném květu, neboť požíval všech svých statků, jež mu daroval král Přemysl Otakar a purkrabí Hirzo.

Za třetího opata stihla klášter zlá nehoda. Když r. 12[illegible] na poli Moravském Přemysl Otakar II. byl od Rudolfa Habsburského poražen, vtrhlo vojsko Rudolfovo do Čech a strašně plenilo. Nejhůře řádilo 12000 Kumánů ve vojště Rudolfově, kteří přitrhše ke Zlaté Koruně, klášter vyplenivše zničili.

Čtvrtý opat, *Bartoloměj*, byl konventuálem kláštera pražského, odkud se dostal r. 1281 za opata do Zlaté Koruny. Snahou jeho bylo, aby nabyl potvrzení nadace klášterní, králem Přemyslem Otakarem II. a purkrabím Hirzem klášteru věnované, od krále Václava II., který pobořené opatství znova nádherně vystavěl a ozdobil. Opat Bartoloměj přikoupil ke klášteru ves Žihoří, a zvolen byv po desíti letech opatem v Plasích, zemřel nepovědomo kterého roku.

Opat *Heřman*, v řadě pátý, roku 1293 dal sepsati krásnými iniciálkami graduale, dialog sv. Řehoře a missál konventní. Byl muž velice učený a hleděl zaříditi v klášteře knihovnu, jak bylo i v jiných klášteřích. Zemřel neznámo kdy a pochován byl v kostele konventním. Kámen na hrobě jeho jest bez nápisu.

Theodor, toho jména I., nástupce Heřmanův, po 35 let spravoval opatství s velikým rozmyslem. R. 1309 vystavěl v Krumlově pro klášter dům a r. 1310 založil faru v Ktiši, ku které byly od fary chvalšinské připojeny tři vesnice: Třebovice, Křižovice (Oxbrunn) a Dobročkov. Světící biskup pražský Heřman Irinský, který vysvětil ktišský kostel, zamiloval si klášter zlatokorunský tak, že když r. 1322 v měsíci listopadu zemřel, dal se pochovati v klášterním kostele. Za opata Theodora český pán Bavor III. z Bavorova, bratr pana Mikoláše z Blatné a Vilíma ze Strakonic, daroval klášteru pět vesnic: Svince, Mojné, Skřídu, Žaltice a Černice s právem patronátním, kteroužto nadaci král český Jan Lucemburský potvrdil r. 1318. Toho roku zemřel též pan Bavor III. z Bavorova, a pochován v konventním kostele. R. 1316 koupil opat ves Rájov od jakéhosi Gerua a r. 1330 vinici Geltin od měšťana pasovského Glasera a jinou od Lipharda, měšťana kremžského. Za něho již Petr z Rožmberka požadoval z nadace Bavorovské 800 kop grošů pro kapli rožmberskou, opat se hájil a pan Petr z Rožmberka dostal ze statků klášterních jinou náhradu. Od té doby počínají páni z Rožmberka toužiti po statcích kláštera zlatokorunského a nastávají časté rozepře o statky klášterní. Opat Theodor zemřel r. 1335 a byl pochován jest v kostele klášterním. Na kameně náhrobním byl nápis: „Anno Dni MCCCXXXV. VII. kal. Augusti Q. Piae memoriae Dm Theodicus Abbas hujus loci est defunctus." Kámen jest rozražen, nápis nyní nečitelný.

Po smrti jeho opatem zvolen *Syboko*. Za něho Verner ze škře s manželkou svou Vojslavou, příbuzní rodu Harachovského, rovali klášteru nedaleký kopec s lesem a s pastvinami. Opat nto přikoupil dům u vinice klášterní v Kremži a vinici Weinus zvanou u Pasova. Žil asi do r. 1338 a po něm nastoupil at *Ludolf*, jenž hájil jmění a práva kláštera a dal si potvrditi platky Netolických od císaře Karla IV. Dne 1. května 1346 roval Buško z Rovin kostelu kájovskému mlýn Mezipotočí pozemky, lučinami a pastvinami na udržování věčného světla, ereżto nadace svědky byli Petr z Rožmberka, Jan z Čenkova Beneš z Komářic. Ves Horní Planou povýšil na město. Za ého opatování zkoušel mnoho nepříjemností. Byl od klerika Vojče žalován u papeže Klementa VI. r. 1347 v Avignoně, c že byla na opata uvalena exkomunikace, však byl při komssí zřízené v Praze uznán nevinným. Jindřich z Velešína rodu Michalovic daroval klášteru 100 hřiven stříbra na modlení když zemřel, pochován jest r. 1355 dne 3. dubna v chrámě tokorunském jakožto dobrodinec kláštera. Mimo tento odkaz tě několik jiných přibylo klášteru, jako od Michala kněze z Neic. R. 1351 kněz kremžský Theodor žaloval opata u arcibipa Arnošta z Pardubic, ale opat byl zase prohlášen nevinm. Spravovav klášter téměř 20 let, zemřel dne 2. března 1359 jest pochován v klášterním kostele podle opata Theodora.

Nástupce jeho byl *Erhard*. Za něho probošt vyšehradský eodor, miláček Karla IV., později biskup šlesvický, pak minnský a konečně arcibiskup děvínský, vzdal tuto hodnost, by svého příznivce Karla IV. nejvyšší úřady zastával, a založiv áštery bosáků v Kugelweide a ve Skalici, přisvojoval si jažto probošt vyšehradský k panství svému Prachatickému 22 tokorunských vesnic. Poněvadž mu byl císař Karel IV. velice kloněn, nemohl klášter proti němu ničeho pořiditi, ač sám sv. c Bonifác IX. uznával práva opatství zlatokorunského k těmto snicím. Zemřel dne 26. ledna, ale kterého roku neví se. Po m následoval opat *Jindřich*, o němž, an žil ve Zlaté Koruně krátce, není nic zaznamenáno. Náhrobní kámen jeho má nái: Anno MCCCLXIX XIV Kal. Augusti Q. Dmus Heydenricus bas hujus loci.

Opat *Gerhard*, jeho nástupce, neunavně hájil práva svého áštera. Obnovil žalobu na probošty vyšehradské, že odňali áštera 22 vesnice a přivtělili si je k panství svému Prachatiému, načež papež Urban VI. listem ze dne 8. března r. 1381 ručil, aby vesnice ty vráceny byly klášteru zlatokorunskému. 1376 bratří Rožmberští založili klášter augustiniánský v Třeni. Císař Karel IV. listem ze dne 16. ledna 1372 daroval circiákům dům na Starém Městě pražském, Jerusalem zvaný, rý kazatel Milič z Kroměříže ze sbírek postavil, aby v něm hli cisterciáčtí bydliti a studia svá konati. Paní Ela, vdova dlínka, k domu tomu přidala vinici a rybník.

O opatu *Gobelinovi*, nástupci Gerhardově, nalézáme zprávu . 1383, že židu Mašlovi z Budějovic za 85 kop grošů pražých zastavil všecko zboží klášterní. Za něho se v Zlaté Ko-

runě zle hospodařilo. Byl též od žoldnéřů vyšehradského probošt zajat a zbit.[1]) Gobelín byl pak sesazen pro nezřízený život sv a na místě jeho zvolen za opata *Arnold* dne 11. března 1387. Z něho r. 1387 Onšo z Vlhlav u vesnice Mahouše udělal velik rybník, který mnoho škod způsobil zaplavením pozemků zlat korunských. Onšo musil klášteru zaplatiti 100 kop grošů náhrad Na rozkaz papeže Bonifáce IX. Jan z Dubé, probošt vyšehrad ský, oněch 22 vesnic, klášteru zlatokorunskému odňatých, n vrátil po dlouhé při, která tím skončena. Za ves Směrn obdržel klášter od pana Markvarta z Pořešína vsi Rovné a Ostro a přikoupil ves Slun od Štěpána z Hrádku. Opat Arnold zemře 17. srpna 1397, byv 13 let opatem a na náhrobním kameně m tento nápis: „Anno Dni MCCCXCVII 17. Kal. Aug. Q. Domin Arnoldus, Abbas hujus Domus.

Opat *Arnošt*, jenž po něm řídil klášter, zakoupil u Kremž tři vinice. R. 1400 obdržel od papeže Bonifáce IX. bullu, jíž s nařizuje, aby farní kostely netolický, boletický, kájovský, chval šinský a černický byly klášteru přivtěleny a za faráře cister ciáci zlatokorunští tam ustanovováni a zároveň klášter dostal s pod ochranu opatství plasského, kdežto před tím byl pod ochrano kláštera svatokřížského, odkud pocházeli první mniši. Opat Arno zemřel r. 1404. Na náhrobku jeho čte se: „Anno Dni MCCCCIII nono Martii Q Dmus Arnestus Abbas hujus Domus.

Od opata *Štěpána*, jenž ještě téhož roku (1404) zvolen, po chází krásný missál. R. 1405 obdržel od papeže Inocence VII potvrzení privilegií klášterních a zemřel asi 2. února 1406. Po něm nastoupil opat *Adam*, jenž koupil si desátky ze vsí Rovn a Močerad od Jana z Borovce. Za něho zaveden zvyk, že všickn konventuálové po obědě chodili na adorací do kostela a že n všecky větší svátky zvláště na Boží Tělo zval kněze klášterní kteří byli na jiných farách, k obědu. Za něho žil v klášteře Vi gant z Grevensteinu, historik a opisovatel knih, jež zdobil krá nými iniciálkami a ornamenty. Opat Adam zemřel r. 1419 a po něm nastoupil nešťastný opat *Rutger*.

Až doposud, 157 let, vládl klášter zlatokorunský svými statky a nalézal se v květu a v největší slávě své. Praví se, že kdys až 300 mnichů v něm žilo; proto mohl mnoho věnovati na uměleckou výzdobu svého kostela a kláštera. Vždyť Václav II. po stavil klášter ten s nádherou neobyčejnou a výzdobou překra pující. Kapitulní sál, který dosud jest zachován, svědčí o elegan bývalého kláštera, neboť znalci praví, že patří k nejkrásnějším památkám stavitelským celé Evropy. Avšak války husitské za opata Rutgera přinesly mnohá utrpení a spolu úpadek klášter zlatokorunskému. Opat Rutger dne 6. ledna 1420 zastavil ve Lhotku za 1 kopu 10 grošů jakémusi Svatomíru. Když nastaly války husitské, zastavil císař Zikmund v Čáslavi dne 2. října 1420 statky zlatokorunské: panství Boletické a 12 vesnic Horo vých za 3000 kop Oldřichu z Rožmberka s tou podmínkou, aby

[1]) V tom čase dne 30. dubna 1383 ve ferii IV. před nanebevstoupení Páně byl sv. Jan Nepomucký s pražského mostu do Vltavy hozen.

mnichy kláštera zlatokorunského živil a šatil. Od té doby nastává zkáza kláštera, neboť Rožmberkové nechtěli zastavené statky vrátiti a mnichům nebyli zvlášť nakloněni.

Klášterníci obávajíce se, že by Žižka s Tábory, když strašně přepadl Prachatice, mohl zničiti i klášter zlatokorunský, již roku 1418 dne 4. března sestavili inventář klenotů a stkvostů klášterních a převezli je v bezpečný úkryt nedobytného hradu Krumlovského, kdež zároveň s poklady kláštera vyšebrodského a třeboňského byly uschovány. Seznam ten jest pro kulturní poměry oné doby tak zajímavý, že neváháme podati z něho některé úryvky.

(Další část v sešitě 9.)

Předchůdcové Schmidlovi v historiografii české provincie Tovaryšstva Ježíšova.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

O předchůdcích svých v historiografii české provincie Tovaryšstva Ježíšova Schmidl sám v předmluvě k prvému dílu „Historia Societatis Jesu Provinciae Bohemiae“ (vyd. r. 1747) dosti obšírně se zmiňuje. Nicméně však, jelikož jsme v rukopisech Lobkovické knihovny nalezli některé zajímavé podrobnosti o mužích zmíněných a o způsobu jejich práce, podáváme o nich tuto stručnou studii, v níž zprávy Schmidlovy se zprávami novými spojujeme v celek souvislý.

I. Sepsání dějin české provincie jesuitské svěřeno bylo nejdříve *Bohuslavu Balbínovi.* [1]) Pilný tento badatel dal se sice chutě do práce a vyhotovil, počínaje rokem 1555, dějiny několika let, brzy však, seznávaje nesnadnost úkolu na sebe vloženého, v práci započaté ustával, ačkoliv vzhledem k užitečnosti díla k ní se nutil. Schmidl uvádí dva výňatky z listů Balbínových, psaných provinciálovi Janu Saxiovi a týkajících se nesnází, s nimiž Balbín při historickém spisování svém se potkává. Roku 1663 píše Balbín: „Sentio me alicubi multitudine et varietate rerum obrui; alicubi inopiâ laborare, adeo, ut aliquando *ad desperationem* hujus Operis adducar.“ A v jiném listě stýská si takto: „Me tantam magnitudinem et molem rerum cogitantem et chaos istud ingredientem, ingenue fateor, *non semel animô victum concidisse*; et an vita suffectura etiam esset, sollicitum, pene ante portum fecisse naufragium; at subinde et Majorum imperia et Sociorum (quibus ista magis, quam ullis, velut acta parentum filiis, scribuntur) cohortationes; tum praesens Historiae utilitas, Operis gloria, denique gratus animus, officiumque meum cessantem revocavit et labori restituit.“ Balbín dobře tušil, že k dokonání započatého díla nestačí mu života: smrť zastihla jej dne 29. listopadu r. 1688,

---

[1]) Schmidl nazývá Balbína »eruditissimus ac elegantissimus Bohemiae storiographus«.

když práce jeho byla jedva v počátcích. Soustavné jeho spisování po jeho smrti se ztratilo. Schmidl užiti mohl toliko velmi hustě popsaných archův, na nichž Balbín zaznamenal události až do roku 1578 sběhlé. Cenu těchto zápisků Schmidl vděčně uznává, an dí, že mu pro prvých třiadvacet let poskytovaly hojného světla („quae lucem non exiguam pro primis viginti tribus annis mihi affuderunt"). [1])

II. Teprve čtyřicet let po Balbínovi ujal se dějin české provincie Tov. Ježíšova *Jan Miller.*[2]) Ze slov nekrologu jeho, jenž obsažen jest v t. zv. „Litterae annuae S. J." (rukop. v Lobk. knihovně), a v němž se praví, že Miller podjal se práce, kterouž *jiní* marně započali, a kteréž *jiní* vůbec se štítili („tabore ab aliis frustra inchoato, ab aliis penitus eformidato"), mohli bychom usuzovati, že po Balbínovi a před Millerem ještě někteří jiní o dějiny Tovaryšstva se pokusili; nemáme však o pokusech těch určitějších zpráv. Stručná životopisná data Millerova, jakož i seznam jeho spisů podal Fr. M. Pelzel v díle svém „Boehm., maehr. und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten" (v Praze 1786), str. 117—118. Obšírněji líčí nám hlavně povahu Millerovu zmíněný již nekrolog.

Jan Miller narodil se ve Wilmsdorfě v hrabství Kladském dne 17. září r. 1650. Do Tovaryšstva vstoupil po dokončení studií filosofických, jakožto mladík 19letý dne 17. října r. 1669. Zastával různé úřady, a to vesměs svědomitě a vzorně. Po šest let vyučoval v nižších třídách gymnasijních, po dvě léta učil mathematice; šest let byl kazatelem, dvě léta předsedou kongregace; katechése konal po tři léta. Šest let zastával úřad tak zv. „resolutora casuum", po tři léta úřad ministra, šest let úřad spirituála, dvě léta úřad instruktora kněží třetí probace, devatenácte let rektora kollejí v Kladsku, Chebu, Jihlavě a j. Rektorem university Pražské byl dvě léta, university Olomoucké tři léta. Úřad konsultora provincie zastával po 4 léta a rovněž tak dlouho i úřad provinciála. Slavnou profess řádovou složil dne 4. února roku 1684. O českou provincii řádovou získal si velikých zásluh. Ctnosti a zásluhy jeho velebí zmíněné posmrtné elogium vřelými slovy. Dí o něm, že pohrdal pozemskými věcmi a že nade vše si vážil věcí nebeských. Proto prý také v důvěrných rozmluvách se soudruhy svými vřele doporučoval zachovávání 11. pravidla „Summaria", jež jedná o pohrdání světskými věcmi.[3]) Sám pak pravidlem tím tak bedlivě se řídil, že jevil se býti živým obrazem jeho. Ustavičným umrtvováním dovedl toho, že úplně ovládal veškera nezřízená hnutí. Nikdy nepozbyl rovnováhy duševní. Dokonalost tuto osvědčoval zejména tehdy, když zastával těžký úřad provinciála. Tenkráte zahrnován byl dopisy

[1]) *Schmidl*, Historiae Societatis Jesu provinciae Bohemiae pars prima, Praefatio.

[2]) Schmidl a Dreybausen píší jméno tak, jak v textu uvedeno; tak vytištěno jest i na titulních listech všech jeho spisů; kdežto Pelzel v díle »Boehm., maehr. und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten« str. 117 píše »*Müller*«; rovněž tak i rkp. »Litterae annuae Soc. J.«

[3]) Srv. »Summarium earum constitutionum, quae ad spiritualem Nostrorum institutionem pertinent et ab omnibus observandae sunt« v díle »Institutum Societatis Jesu« (Pragae 1757) II. 71.

jež obsahovaly nejen různé nesnadno splnitelné žádosti, nýbrž i nejednou týkaly se záležitostí nemilých a bývaly psány druhdy i tónem příkrým. P. Miller s klidnou myslí a nezřídka i s usměvavou tváří dopisy ty přečetl a vlídně je zodpovídal, nenechávaje se ničím svésti k vášnivému strannictví. Nicméně však nikdy nebyl nemístně ústupným, nýbrž hájil statečně spravedlivé zájmy svěřené sobě provincie i proti pohrůžkám velmožův. Při tom varoval se vždy všeho, co by odpůrce mohlo uraziti, i získával si úcty a vážnosti i protivníků svých. Nemenší vážnosti těšil se v řádu samém. Jakožto provinciál poslán byl r. 1706 do Říma k XV. generální kongregaci řádové, v níž mimo jiné záležitosti vykonána i volba generála řádu; zvolen byl Michael Angelus Tamburinus. Při té příležitosti osvědčil Miller, jakož svědčí životopisec jeho, opět ctnosti i rozšafnost svou.

O klidné jeho mysli, jež toliko při zprávě o poklesku některého řeholníka zármutkem z rovnováhy přivésti se dala, zmiňuje se elogium těmito významnými slovy: „Tantam videlicet lucem actionibus illius affuderat divina Bonitas, adversus quam gerebat mentem semper sinceram et oculum rectum, ut candida sinceritas reluceret in omnibus, itaque animum sui securum, ut neque hominum judicia neque Dei reformidare videretur, unum si excipias, cum forte, ut humana est infirmitas, nostrorum quempiam in Deum deliquisse superior intelligeret. Certe cum provinciae toti praeesset, notavit, qui ejus tunc consiliis intererat, si quid cuidam praesertim virtuti adversum a nostrum quopiam admissum comperiret, vultu toto cohoruisse, palamque edixisse, levius se accepturum fuisse, si res Collegii omnes in cineres abiissent, quam Dei Majestatem delicto ejuscemodi esse irritatam. Unum nempe hoc erat, quod animum ejus a tranquillitate dimovere videbatur, et praeter hoc nihil omnino.“

Neméně chválí se v elogiu láska Millerova k chudobě, kteráž jevila se hlavně v tom, že v oděvu, jídle i jiných potřebách přestával na věcech nejnutnějších. „Paupertatem“ — tak čteme v elogiu, — „e legum nostrarum praescripto amabat ut Matrem, inde quemadmodum vanitatem omnem exsecrabatur, ita vilissimis contentus, lautitias in cibo et potu, elegantias in vestitu, habitatione, aliisque ad usum suum pertinentibus per vitam omnem detestabatur. In itineribus etiam cum ad collegia gubernanda ex oboedientiae nutu se conferret, aliquando unico solum eoque vili jumento, aliquando curru modico ad paupertatis amussim conformato vehebatur, nec aliud fere praeter divini officii attritum librum secum devehebat, imo cum annis extremis arculam libellis suis deferendis admisisset, etiam illâ sesqui anno ante obitum sese spoliavit, ut vel sic filialem erga matrem paupertatem amorem tenerius exhiberet.“

Rovněž i o veliké jeho pokoře činí se v elogiu zmínka pochvalná. I jako nejvyšší představený provincie znal se ve schůzích veřejných bez ostychu k nízkému původu svému. O tom vypravuje elogium doslova takto: „Humilitate eminebat profundissima, cujus impulsu tertium illum et sublimissimum humilitatis modum a s. Patriarcha commendatum identidem animo oreque versabat, et quae ad sui ipsius despectum facerent, studiose secta-

batur, nec erubescebat etiam cum summas provinciae praefecturas obtineret, obscuriores natales suos palam in congressibus recensere."

O poslušnosti jeho vůči rozkazům představených svědčí jasně i to, že ve vysokém stáří k pokynu jejich ujal se, ač dříve vysoké úřady v řádu zastával, se vší horlivostí vyučovati prostičkého lidu, chodě po polích a po cestách veřejných, jakož i sedávaje vytrvale ve zpovědnici a tu svátostí sv. pokání lidu přisluhuje.

Mimo to pilně obíral se Miller pracemi literárními. Pelzel uvádí celkem jedenácte spisův, z nichž osm jest obsahu theologického a asketického, tři pak jsou obsahu historického.

Spisy theologického a asketického obsahu nesou tyto názvy:

1. Brevis institutio animi nobilis et ad magna nati. Glacii 1690. [1])

2. Meditationes ad mentem et meditandi methodum Sancti Patris Nostri Ignatii de Loyola, Societatis Jesu fundatoris, in exercitiis spiritualibus expressam, pro singulis anni diebus adaptatae a P. *Joanne Miller*, Societatis ejusdem Sacerdote, in usum Religiosorum dictae Societatis. Pragae, Typis Univers. Carolo-Ferdinandeae in Coll. Soc. Jesu ad Sanctum Clement." Approbace na druhé stránce titulního listu datována 2. května r. 1708. Zajímavo jest rozjímání označené čís. 331 a pojednávající o *snášelivosti národnostní.* Čteme v této meditaci tyto pozoruhodné myšlénky: „Stultus est, qui affectum suum aedificat, seu figit in una Natione vel linguâ. An, caves ab illo affectu, quo aliae de aliis Nationibus sinistre sentire aut loqui solent? Quin potius et bene sentiam et peculiari affectu diversas a meâ Natione prosequar in Domino. Omnis natio, omnis Spiritus et lingua laudet Dominum. „Flaverunt venti et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna." Ventus ille horridus est spiritus nationalis, hic spiritus primam diabolo portam aperit ad ruinam domui religiosae invehendam. Examina, quid ergo sit, quod aliquam Nationem, Provinciam aut linguam tibi faciat alienam; cum revera res tuae sint? Unum regnum Dei sumus omnes, et una natio, unus populus: redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu et lingua et populo et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum (Apoc. 5.) — regnum unum, non divisum." I v těchto myšlénkách zračí se zajisté mírná povaha Millerova, jenž rodem jsa Němec naučil se dobře česky a českými dějinami rád se obíral.

3. De fide, spe et charitate tractatus. Pragae 1711. [2])

4. Triginta devotiones ad Christum et Sanctos ejus, pro avertendis malis et postulandis bonis tum temporalibus, tum spiritualibus. Quibus additur Instructio: I. Pro Infirmis. II. Apud quas statuas sanctorum in ponte Pragensi erectas, et III. apud quas sacras memorias in fundis Tuchomericensibus extantes devotiones hae possint exerceri. Conscripsit P. *Joannes Miller* Societatis Jesu

---

[1]) Titul uveden dle Pelzla, jelikož jsme se knihy té na tento čas dopátrati nemohli.

[2]) Titul uveden dle Pelzla.

nno 1712. Superiorum licentia. Pragae, typis Universitatis Carolo-Ferdinandeae in Collegio Soc. Jesu ad S. Clementem. (126 l. v 8°.) Zajímavé jsou stručné historické zprávy o sochách na mostě ražském, jakož i o posvátných budovách, sochách a křížích na anství Tuchoměřickém.

5. Colloquia spiritualia Pauli et Timothei e Societate Jesu le via digne ambulandi vocatione sua et de modo eâdem digne noriendi. Aliis communicata a P. *Joanne Miller* ejusdem Societatis acerdote. Pragae, typis Universit. Carolo-Ferdinandeae in Coll. Soc. Jesu ad S. Clement. Anno 1714. (174 listů v 8°.)

6. Spiritus excelsus, sive excellentiae appetitus colloquiis piritualibus a Paulo et Tito discussus et recte ordinatus; nunc ro lectione spirituali propositus a P. *Joanne Miller*, Societatis esu sacerdote. Brunae, typis Joannis Francisci Svoboda, anno 716. (291 str. v 8°.)

7. Parabola de servis et talentis a Christo discipulis proposita t piis colloquiis discussa. Brunae 1717. [1])

8. Principia sanae et sanctae longaevitatis a Paulo et Timoheo ex aphorismis Theomedicis dialogice deducta et omnibus nacrobiophilis ad illam consequendam proposita a P. *Joanne Miller*, Societatis Jesu sacerdote. Anno 1718. Brunae, typis Joanni laximiliani Svoboda. (304 stran v 8°.)

Historické spisy jeho tiskem vydané jsou tyto:

1. *Historia Beatissimae Virginis Glacensis.* Das ist Kurtze Beschreibung von dem Uralten Wunderthätigen Maria-Bild, welches u Glatz auf dem Hohen-Altar in der Pfarrkirchen der Societät Jesu von viel hundert Jahren her zu offentlicher Verehrung vorgestellet und schon im Jahr 1364 von Ernesto dem ersten Ertz-Bischoff zu Prag wunderthätig erkläret. Zusammen getragen von P. *Joanne Miller*, der Societät Jesu Priester im Jahr 1690. Glatz. Druckts Andreas Frantz Pega. (254 str. v 4°.)

Spis připsán stavům hrabství Kladského. Spisovatel doufá, e stavové váží sobě památky Arnošta z Pardubic, jenž o hrabství a město velikých zásluh si dobyl, a jenž Marianskou ochu, o níž přítomný spis jedná, za zázračnou prohlásil. Rovněž yslovuje naději, že bude je zajímati kniha, jednající o soše, terá tak veliké úctě se těší. — V předmluvě uvádí důvody, ež přiměly jej k sepsání této knihy, a ujišťuje čtenáře, že látku edlivě z různých tištěných i rukopisných knih sebral a ji kriicky zpracovati hleděl. „Dannenhero" — tak píše mezi jiným — es niemand für seltsam und ungereimt soll auffnehmen, so er ielleicht in einer geschriebenen oder auch in einer in Druck usgegangener Histori oder Chronic die Sach anderst gelesen, ls sie hier wird vorgestellt: Dann da mir viel wider einander treitende Schrifftsteller unter die Hände kommen, habe ich Zeit, Ort, samt anderen Umständen gegen einander gehalten, collationiret, und was mir zu thun oblage, deme gefolget, in welchem die neisten eines Schlages zusammentreffen. Kan darum versichern, lass ich recht scrupulos und genausichtig mit der Sache bin umegangen; und wo es zweiffelhafftig, lieber was wenigers als

[1]) Titul uveden dle Pelzla.

mehr ansetzen wollen“ Ve spise samém pojednává nejdříve o vzniku a nejstarších příbězích farního chrámu v Kladsku, dále o tom, kdy dostal se chrám ten do rukou rytířů maltézských, potom o domnělém původu Marianské sochy (jež prý v Palestině ze dřeva cedrového byla vyřezána a v některém Johanitském chrámu tamějším stávala a později do Kladska přinesena byla); k tomu připojuje pak popis této sochy. Zmiňuje se obšírně o zázraku, jenž mladému Arnoštovi z Pardubic na soše té se stal (tvář Madonny od něho se odvrátila), a kterak jím Arnošt povzbuzen byl k dokonalejšímu životu a z vděčnosti šířil úctu Marianskou v Kladsku a v Čechách. K tomu připojuje zmínku o soše svatohorské, kterou Arnošt dle vzoru sochy kladské zhotoviti dal, jakož i o kopii, kterou týž arcibiskup pořídil pro dóm v Kladsku. Potom pojednává o bouřlivých dobách, jež socha kladská beze škody přestála, zvláštní kapitolu věnuje hrobu a náhrobku Arnošta z Pardubic a připojuje na dvou mědirytinách původní podobu neporušeného náhrobku, jak asi roku 1364 vypadal, a porušený stav jeho v r. 1690. V dalších kapitolách vypravuje Miller o mučenické smrti dvou polských šlechticů, Adama Markowského a Alberta Laského, kteří na zpáteční cestě z pouti římské r. 1604 v Kladsku od nekatolíků usmrceni byli;[1]) dále o relikviích ve farním kostele kladském chovaných, o pamětihodných událostech kostela a milostné sochy se týkajících, jež se v letech 1364—1690 sběhly, a j.

2. *Egra Sancta*, das ist: Kurtzer Bericht von denen Heil. Reliquien oder Heiligthum der lieben Heiligen Gottes, Welche in der berühmten Stadt Eger zu aller Trost und Zuflucht ehrerbietig auffbehalten werden. Beschrieben aus Gelegenheit da nemblich der Leib oder die Gebeiner des Heil. Vincentii, Römischen Martyrers in die Pfarr-Kirch S. Nicolai und S. Elisabeth alda mit möglichster Solemnität eingehollet und zu offentlicher Verehrung ausgesetzet worden, von P. *Joanne Miller* der Societät Jesu Priestern. Superiorum Permissu Eger. Gedruckt bey Nicolaus Dexter, Anno 1694. (63 l. ve 12°.) Spisek dedikován purkmistrům a magistrátu města Chebu. V dedikaci zmiňuje se o smutných časech tehdejších, kdy prý na všech stranách záhubné války se vedou a i jiné pohromy Evropu stíhají,[2]) nicméně vybízí

[1]) Výňatek o mučenické smrti těchto dvou poutníků byl z Millerova díla v Praze r. 1725 tiskem vydán pod titulem: Extract aus einem gedruckten, in gelben Pargament ordentlich eingebundenen, mir endes unterschriebenen Notario Publico jurato exhibirten Buch in Quarto, so laut der darinnen befindlichen Inscription, ex Bibliotheca Societatis Jesu Domus Professae Micro-Pragae ist, und dessen titulus also lautet: Historia atd. (následuje úplný titul svrchu uvedený). Erstlich gedruckt zu Glatz, anjetzo überdruckt zu Prag, bei Joachim Kamenitzky. 8 listků v 12°. Věrnost přetisku potvrzena notářem Václavem Maximilianem Lochovským.

[2]) »Wer das jetzt laufende Welt-Wesen gnausichtig beobachtet, findet warlich schlechten Anlas eine unverfälschte Lust und Freude in seinem Gemüth zu erwecken und zu hegen; ja Ursachen in Ueberfluss, sich in tieffe Melancholey zu wicklen und das Ober-Gebieth der schwartzen Gall einzuraumen. Dann schicken wir unsere Gedancken gegen Morgen zu, finden wir in Ungarn, Pohlen, Griechenland, Türckey, Tartarey alles in Waffen und zum Blutvergiessen hurtig und bereit. Wenden wir uns auf Mittag, sehen wir Sicilien von dem unerhörten Erdbiben über hauffen geworffen, ein gros stuck Welschland voller Soldaten, und die Teutschen, Spanier, Saphoyer, Frantzosen einander die Spitze bieten. Setzen wir gegen

obyvatelstvo chebské k radosti, jelikož v ostatcích sv. Vincentia dává jim Bůh záruku, že nad městem na přímluvu tohoto světce otcovsky bdíti bude. Ve spisku samém vykládá nejdříve, co rozumí se slovem „reliquie", mluví o uctívání sv. ostatkův a o užitku jeho, a pak vypočítává ostatky, jež v kostele chebském se chovají, načež obšírně zmiňuje se o ostatcích sv. Vincentia a o přenesení jich do Chebu; k tomu připojuje životopis téhož světce a vypsání slavností, jež se při přenesení jeho ostatků do Chebu konaly. Mezi jiným podává výtah německé hry divadelní, která při té příležitosti na jevišti před radnicí zbudovaném studující mládeží provozována byla. Dále podává zprávu o vyvolení svatého Vincentia za patrona města Chebu. Konečně dává naučení, kterak sv. ostatky ctíti dlužno, odpovídá na některé otázky, úcty sv. ostatků se týkající, a vysvětluje, co jest to tak zv. „Agnus Dei" neboli svěcený vosk.

3. *Historia Mariascheinensis*, das ist: Ausführlicher Bericht von dem uralten und Wunderthätigen Vesper-Bild der Schmertzhafften Mutter Gottes Maria, Welches zu Maria-Schein, Unweit Graupen, im Königreich Böheim In der Kirche Unser Lieben Frauen von etlichen hundert Jahren her zu offentlicher Verehrung vorgestellet und Wegen vieler Wunder- und Gnaden-Wercken sehr berühmt ist, Verfertiget von P. *Joannes Miller*, der Gesellschafft Jesu Priester, im Jahr 1710. Alt-Stadt Prag, in der Academischen Buchdruckerey des Collegii S. J. bey St. Clement, durch Joachimum Johannem Kamenitzky p. t. Factorn." 248 str. ve 4°.[1]) Pojednávaje především o původu piety šejnovské (bohosudovské), počíná si rovněž tak střízlivě, jako při Marianské soše kladské. Podává pak popis starobylé sochy, jakož i dějiny kostela, v němž chována byla. Při té příležitosti popisuje votivní oltářní obraz s českým nápisem „Waclaw Zyma z Nowosedl" z r. 1443, jakož i nástěnnou malbu, českým letopočtem „Leta Pane 1457" označenou. Potom podává obšírně v pořádku chronologickém příběhy, týkající se sochy i místa, kde byla chována.

Hojná Millerova činnost literární nepotkávala se, jak životopisec jeho podotýká, vždy se zaslouženým uznáním: nejedni prý

Abend, können wir das Römische Reich, Franckreich, die Niederländer von dem Pulver-Rauch und Kriegsflamen kaum erkennen, schöne Länder, Städte, Seehafen, Flecken und Dörffer im Rauch auffgehen, die Erd mit Blut gefärbet, zu Land die grossen Kriegs-Heer, zu Wasser niemals gesehene Kriegs-Flotten gegeneinander stehen und eine des andern Verderben suchen. Mitternacht ware von Anno 1676 wieder etwas ruhig; aber im verlittenen Jahr sahen wir die Nordischen Waffen auch schimmern und im Niedersächsischen Kräys alles allarm. Wessen Jahrs traurige Begebenheiten uns annoch im Sinn liegen, da jetzt Zeitung einlieffe, dass viel Million werthe Wahren auf dem Meer versuncken, verbrennet, verderbet; jetzt, das die Pestilentz die Africanische und Asiatische Gräntzen schon überstiegen und auch in Europa zu streiffen anfange, jetzt, dass wegen grosser Hitze und Dürre, durch Hagel und Donner, durch Schlossen und giffigem Meeltau die Feld-Früchte an vielen Orthen vernichtet, und der Hunger vor der Thür anklopffet. Jetzt sahen wir grosse viel Million starcke Heer der frembden und alles verderbenden Heuschrecken und anders Ungeziffer, die von Feindes- und Kriegs-Macht annoch unüberschwemmte Länder durchziehen, und was sie antroffen, bis auf die Wurtzel verzehren. Und was noch andere Unglücks-Fälle und allerseits ausgesteckte Ruthen der Straffe Gottes anderen mehr als mir kundbar seyn.«

[1]) Doslovný otisk vydán byl r. 1769 ve městě Mostě u Václava Andresa Fuhra.

spisy jeho nelaskavě posuzovali. To však horlivého spisovatel nikterak neodstrašilo od toho, aby i nadále pérem svým slouž Bohu a bližním svým.[1])

Oblíbeným oborem jeho studií byla, jak již z uvedeným jeho spisů vysvítá, vedle asketiky hlavně historie. Záliba tat jevila se i v tom, že s neúnavnou pílí prostudoval a uspořád archivy všech kollejí, jimž jako rektor v čele stál. Životopisec jeh líčí píli jeho těmito pěknými slovy: „Laboris tum per vitae totii decursum, tum etiam in aetate ultima erat indefessi, et tempor non justus solum aestimator, sed custos quoque diligentissimu ac dispensator, ne vel particula bonae diei eum praeteriret; t stantur id archivia domiciliorum omnium, quae rexit, multae indi striae impendio perlustrata et accuratum in ordinem redacta...

Ani ve vysokém stáří neopustila ho chuť k historickém bádání. Jako stařec sedmdesátiletý jal se sbírati materiál k d jinám jesuitské provincie české, jímž s mravenčí pílí naplnil dv nácte velikých svazků. Životopisec jeho zmiňuje se sice o prá jeho slovy, z nichž by souditi se dalo, že zanechal hotovou j historii prvního století provincie české, avšak jak uvidíme ze zprá nástupce jeho v historiografii Dreyhausena, a jakož patrno je ze stručné zmínky Schmidlovy, nedospěl dále leč ku sebrání ho ných materialií neboli „miscellanei", jak Schmidl se vyjadřuj Spisovatel nekrologu zmiňuje se o této práci Millerově velic pochvalně v tato slova: „ . . . amplissima Imi saeculi Provincia nostrae historia, quam ultimis vitae annis, labore ab aliis frustr inchoato, ab aliis penitus eformidato, conscribendam suscepit, a que etiam absolvit feliciter, lectis in hunc finem improbaru scripturarum ingenti mole, conscriptisque manu propria pluribu millibus paginarum. Serviet opus istud non modo ad perenne viri memoriam, sed vel maxime ad egregiam Provinciae utilit tem, et praeprimis commendandam posteris fortiter et sancte a antecessoribus nostris gestorum famam." Střízlivěji, ač s uznání soudí o práci Millerově Schmidl, an píše: „Ergo multis post ann

svědčí Schmidl, pociťována potřeba dějin těch tím více, čím
e sepsání jejich bylo odkládáno („desideria Historiam concu-
:entium, quo longius differebantur, crescebant amplius"). P. Drey-
sen nebyl nikterak tou měrou literárně činným, jako Miller.
iná toliko práce vyšla od něho tiskem, a to práce objemem
:ce skrovná: německé kázání totiž, jež roku 1741 měl v ko-
e sv. Uršuly při slavnostním přijímání do řehole uršulinek
'ie Lucie hraběnky z Götzenu a Anny Barbory Beerovy z Bee-
bergu. [1])

Kterak Dreyhausen svěřený sobě úkol historický prováděti
očal, viděti jest z rukopisu jeho, jenž chová se v Lobkovické
hovně, a jehož titul zní: „*Historiae Provinciae Bohemiae Soc.
u, quoad materiam suam in seriem annorum continuam disponi
'tae* a P. *Joanne Dreyhausen* in collegio Clementino Pragae,
o 1742. Tomus II." Dreyhausen látku Millerem snesenou jal
:ozepisovati chronologicky, jelikož Miller v zápiskách svých
onologického pořádku nedbal. Zachovalý druhý svazek práce
yhausenovy sahá od r. 1644—1724. Z různých knih Millero-
h kollektaneí seznamenával Dreyhausen vše, co do dotyčného
u spadalo, velice stručně s odkazem k dotyčnému místu kol-
:aneí Millerových. Ale při této práci poznával Dreyhausen ne-
tatky díla svého předchůdce. Pozorovalť, že některé jeho údaje
i nepřesné, jiné zase málo důkladné a jiné konečně popletené,
e tudíž bude třeba nového bádání. I stěžuje si na mnohých mí-
:h do těchto nedostatkův velice trpce. Tak na př. zaznamenav
1680, že chrám v Opavě byl dostavěn, postrádá v zápiskách Mille-
ých zmínku o jeho posvěcení, a dí: „Nihil hic bonus Homerus
ter quando consecrata? Quando divinorum ingressa? Inquire!"
luje pak na základě zápisků Millerových dějiny semináře hlo-
ského, shledává u předchůdce svého takovou nespolehlivost,
nejen trpce do ní si stěžuje, nýbrž i skepticky pohlíží na spo-
ivost zpráv novějších, jichž jemu samému od členů řádu se
l dostane. „Ulterior deductio rerum" — tak poznamenává
r. — „seminarii hujus (scil. Glogoviensis)... tantum non ad
perationem me adducit... Quam saepe in aliis male credulum
minus diligentem aut perperam instructum Millerum secutus
'im? Omniscius noverit. Quid de nostrorum recentium ad quos

[1]) Titul kázání toho zní: »Das Wohl- verschwesterte Tugend-Paar, die Un-
ld und die Liebe Gottes, in der Hoch- und Wohlgebohrnen Fräule Maria
a Reichs-Gräfin von Götzen, fürohin Innocentia Ignatia von der Himmelfahrt
ae, und in der Wohl-Edelgebohrnen Fräule Anna Barbara Beerin von Beeren-
, in Zukunft Gottliebe Xaveria von Jesu, Maria, Joseph, bey geistlicher Ein-
lung und feyerlichem Eintritt in die hochlöbliche Gesellschafft der heil.
lae auf der Königl. Neu-Stadt Prag, in dasigem Gottes-Haus, an dem Fest
glorreichen Himmelfahrt Mariae einer hoch-adelichen Versammlung auf der
zel vorgestellt von P. *Joanne Dreyhausen*, der Gesellschafft Jesu Priestern
in der Kirche des Profess-Hauses gemeldter Societät Fasten-Predigern. Im Jahr
den 15. Tag des Augus'-Monaths. Gedruckt zu Prag im Königs-Hof, bey
nn Norbert Fitzky, hoch-Fürstl. Ertz- Bischöflichen Buchdrucker.« 6 foliových
. — Pelzl vůbec Dreyhausena ve spise svém neuvádí. – Jakožto charakteri-
á ukázka stůjž zde počátek kázání Dreyhausenova: »Was neues, mein Prag?
rill abermal ein Paar Fräulein der Welt trutzen und ihr den Korb vor die
e werffen; die sich gantz erstaunet darüber im Kopff kratzt und seuffzet:
mus ich doch nur wiederum diesen so lieben und feinen Kindern zu Leyd
an haben?« atd.

[illegible] anno factam trans[illegible] administrationis [illegible] tamen factenus nullibi alibi m[illegible] *Haec vragulam mihi bon*[illegible] [illegible] 1765 sběhlými, z[illegible] [illegible] universitě poda[illegible] *confusione Millerian*[illegible] [illegible] do Millerovy m[illegible] [illegible] slovy: „Inquire, num ha[illegible] *in genere miritice negl*[illegible] Na jednom místě nazývá Dreyha[illegible] Miller ve „*Millerianum Misciwasch*".

[illegible] nemil v sobě chuti ani lásky [illegible] Vysvítá to zřejmě z p[illegible] když zaznamenává umrtí Balbínove[illegible] *interne* anno aet. 67 exspirat [illegible] *diese liebe gegenwärtige* [illegible] *gedrungen*, primis ten[illegible] Nicméně pracoval velice [illegible] svém přehledu: po dvou letech byl vša[illegible] [illegible] prace, právě když po při[illegible] [illegible] ku psaní dějin. Byl totiž od p[illegible] [illegible] privilam za spovědníka k Mořici Adolfu Ka[illegible] [illegible] saskému, arcibiskupu farsalskému a biskupu litomě[illegible] [illegible] svého předchůdce. Dreyhausen nástupci svému, [illegible] [illegible] jemě vděčně praví, že mu velice byly p[illegible] [illegible] Dreyhausen, cujus laudem posteritati transmitt[illegible] [illegible] conficit, impensa biennii [illegible] multum laudis [illegible] magnopere proficua".

[illegible] 1744 tedy konečně dostal se ukol, o nějž [illegible] se pokoušel, do rukou muži, který aspoň z čás[illegible] [illegible] pracoval tak usilovně, že již po tře[illegible] vytištěn byl první díl „Historie" jeho, zahrnující leta 15[illegible]

Pořad kanovníků při kathedrálním a napotom metropolitním chrámě sv. Víta na hradě Pražském.

Podává Dr. Fr. Krásl.

(Pokračování.)

19. **Děpolt**, Theobald, Theobaldus natus q. Martini de Lucemburgo, obdržel r. 1342 dne 1. července na prosbu krále Jana kanovnictví kostela pražského s expektancí prebendy.[1]) Byl klerikem Mikuláše, levobočka krále Jana, a dlel na studiích v Paříži, při čemž se mu r. 1344 dne 31. ledna dostalo expektance na broučí patřící ke kollaci kláštera luckého u Znojma.[2]) Poněvadž byl příbuzným (nepos) Mikuláše Efficaxe z Lucemburka, obdržel na jeho prosbu dne 2. prosince 1346 kanovnictví a prebendu kostela sv. Kastora v Koblenci, jehož se byl Mikuláš právě vzdal.[3]) Později jsa kaplanem papežským dostal dne 23. listopadu 1350 arcijahenství žatecké při kostele pražském, které se uprázdnilo úmrtím Pavla z Kladna (jenž zemřel po 13. lednu r. 1350), avšak listina příslušná má datum teprve ze dne 11. července 1351.[4]) Z ní se dovídáme, že tenkráte měl Děpolt kanonikáty s prebendami na Mělníce, při kostele Panny Marie „in Ticino" v diecési aquilejské a kanovnictví s expektancí prebendy na Vyšehradě, pak faru ve »Wymuerskirch" (u Lucemburku v diecési trevírské), které však se měl vzdáti, jakmile by se dostal ve skutečné držení arcijahenství žateckého. Avšak arcijahenství toho ujal se hned po smrti Pavla z Kladna Heřman, syn Heřmanův z Koenigsbergu, jenž měl starší expektanci ze 16. srpna r. 1342, a v držení jeho byl také od papeže dne 20. října 1350 potvrzen.[5]) Z toho povstal zajisté mezi oběma pretendenty spor, o jehož výsledku ničeho nevíme. Dle Tomka[6]) byl Děpolt arcijahnem žateckým v letech 1353—1363. Dle toho byl by buďto spor vyhrál anebo po smrti Heřmana z Koenigsbergu opanoval pole.[7])

Václav, *syn Siegfridův z Dušník*, Venceslaus Syfridi de Dušníky, pražské diecése, farář v Rokycanech a kaplan soustolovník biskupa pražského Jana, obdržel na prosbu biskupa tohoto dne 5. října 1342 kanovnictví s expektancí při kostele pražském.[8])

Touže dobou ucházel se strahovský opat Petr o kanovnictví pražské s expektancí pro bratra svého Jaroslava (oba byli synové Vojslavovi) a podal v této příčině zaň suppliku dne 14. října

---

[1]) M. B. V. n. 37. — [2]) ib. 311. — [3]) ibid. 820. — [4]) ib. 1315. 1366. — [5]) ib. 86. 87. — 1397. 1398. — [6]) Děj. Prahy V. str. 117. — [7]) Děpoltovým nástupcem stal se Beneš Krabice z Weitmile, který byl arcijahnem žateckým dle Tomka v letech 1363—1375. (Děj. Prahy V. str. 117.) Avšak v Tomkově vydání Registra decimarum papalium na str. 2. čteme k roku 1352 (sic!): »Archidiaconus Zacensis dominus Benessius de archidiaconatu suo solvit 3 sxg.« Dle toho byl by Beneš Krabice z Weitmile býval arcijahnem Žateckým dvakrát: poprve 1352 před Děpoltem a podruhé po Děpoltovi. Vzhledem k tomu, že již r. 1350 byli na tu hodnost dva konkurenti, nelze dobře za to míti, že by r. 1352 byl třetí, Beneš, v držení této prebendy býval. Nestala se snad Tomkovi při vydání oněch Register mýlka tím, že položku výše zmíněnou nedopatřením dal k r. 1352 místo k r. 1367? A je-li správně umístěna: proč ji v V. díle Dějepisu Prahy, který vyšel o devět let později, také patřičně neužil?! — [8]) M. B. V. n. 111. 112.

r. 1342. Poněvadž však dlouho nedostávalo se mu k prosbě té odpovědi, zažádal znova a prosil, aby se Jaroslavovi dostalo kanovnictví s expektancí při kostele olomouckém, kdyby žádosti o kanonikát pražský místa dáno nebylo. Také skutečně dostal Jaroslav dne 14. prosince 1344 [1]) kanovnictví olomoucké — tak že kanovníkem pražským se nestal.

Bohuš, Bohuta, syn Arnoštův z Hostinné, bratr arcibiskupa Arnošta z Pardubic, děkan v Sadské a kanovník vratislavský, obdržel dne 12. prosince 1342 kanovnictví pražské s expektancí prebendy.[2]) Kanovníkem vratislavským stal se před tím dne 5. prosince téhož r. 1342.[3]) Listem ze dne 22. srpna 1347 prosil Rudolf, vévoda saský, papeže, aby se Bohušovi dostalo kanovnictví magdeburského sub expectatione prebendae; z tohoto listu vévodova plyne, že Bohuš byl tehdy kanovníkem o prebendě ve Vratislavi a u Všech Svatých a též kanovníkem s expektancí při velechrámě pražském. Papež vyhověl prosbě vévody Rudolfa a udělil Bohušovi kanovnictví magdeburské s expektancí prebendy.[4]) Listina o tom má však teprve datum ze 27. března r. 1348 a dle ní měl toliko *proboštství litoměřické* a kanonikát s expektancí při kostele pražském.[5]) Zdá se tudíž, že proboštství litoměřického nabyl mezi 22. srpnem r. 1347 až 27. březnem 1348 a za to se vzdal kanonikátů a prebend kostela vratislavského a Všech Svatých.

Vratislavský biskup Břeclav z Pohořelic, chtěje zvláštním způsobem odměniti zásluhy Bohušovy založil *pro něho* kanovnictví a prebendu v kollegiátním kostele sv. Jiljí ve Vratislavi, a to tak, že mělo míti toto založení platnost pouze pro osobu Benešovu, po jeho smrti měly důchody, které s tímto kanovnictvím spojeny byly, připadnouti zpět jmění biskupskému. Když se Bohušovi dostalo tohoto kanovnictví v kollegiátním kostele sv. Jiljí, byl též kanovníkem magdeburským a proboštem litoměřickým. („ . . . nos Przyeclaus dei gracia episcopus Wratislaviensis in honorabili viro domino Bohussio preposito Lithomericensis Pragensis dioecesis et canonico Magdeburgensis ecclesiarum . . .).[6])

R. 1353 listem papežským ze dne 11. června byla mu dříve udělená provise na kanovnictví pražské obnovena „cum reservatione prebendae.“ V provisi této se jmenuje „kaplanem Karla IV., proboštem litoměřickým, kanovníkem magdeburským, vratislavským a u sv. Jiljí; avšak posledně jmenovaných kanovnictví dle ustanovení této provise měl se vzdáti.[7]) R. 1354 provázel Karla IV. na cestě ke korunovaci do Milána a odtamtud byl od Karla vyslán v slavném poselství tří biskupů: pavijského, bergamského a vicenckého spolu s litoměřickým kanovníkem Janem do benediktinského kláštera sv. Marina v Pavii, aby pro císaře vyprosili tělo sv. patrona českého Víta, což Pavijští, ač neradi a s lítostí (inviti et earundem reliquiarum avidi, nostris tamen votis ac precibus satisfacere cupientes . . . non sine lacrymarum

[1]) M. B. V. n. 456. — [2]) ib. n. 139. — [3]) ib. n. 137. — [4]) ib. 898. — [5]) ib. 978. — [6]) Tadra, Cancellaria Arnesti 170 (436) č. 2. »Erectio prebende (in ecclesia sti Egidii Wratislavie),« kterážto erekce až do vydání Tadrovy »Kanceláře Arnoštovy« (r. 1880) byla neznáma (ib. str. 168 [434] VIII.) — [7]) Arch. vat.

profluvio . . .) přece Karlu IV. k vůli učinili, jak císař v listě svém k arciskupu Arnoštovi a kapitule píše.[1]) V listě tomto sluje Bohuš proboštem litoměřickým, kaplanem a spolustolovníkem Karlovým (. . . Bohussium Praepositum et Ivanem Canonicum Ecclesiae Litomericensis, Capellanos et devotos nostros commensales dilectos). V kapli sv. Anny ve velechrámě svatovítském založili r. 1358 ke cti téže světice oltář purkrabí magdeburský Purkart, arcibiskup Arnošt a bratří jeho, *Bohuš, probošt litoměřický*, Smil z Pardubic a Vilém ze Staré.[2]) Po přání a za souhlasu týchž tří bratří *Bohuše*, Smila a Viléma, odkázal arcibiskup Arnošt na mešní nadaci ve farním chrámě Panny Marie v Kladsku jejich otcovský společný statek *Lhotu* (villam nostram patrimonialem et fratrum nostrorum utpote Bohute prepositi Lithomericensis, Smilonis et Wilhelmi de Pardubicz dictam Lhotam districtus Mutensis).[3]) Bohuš z Hostinné zemřel r. 1358.[4])

20. **Hostislav**, *syn Všemilův z Prahy*. V části I. tohoto článku, na str. 58, spoléhajíce na Tomkův Dějepis Prahy I². str. 617, uvedli jsme při kanovníku Hostislavovi, synu Czimonově z Petrovic, životopisná data, která nepatří všechna oné osobě, nýbrž z větší části týkají se osoby jiné. Hostislava Všemilova z Prahy, kterého Tomek stotožnil s oním Hostislavem z Petrovic. Laskavý čtenář promine tudíž, jestliže se k tomuto poslednějšímu kanovníku ještě jednou vracíme.

První zmínka o Hostislavovi, synu Czimonově, z Petrovic činí se r. 1323 1. července a 20. července, kdy, jsa proboštem kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, postoupil klášteru dům svůj, ležící vedle kostela sv. Valentina na Starém městě Pražském.[5]) R. 1330 8. srpna obdržel provisi papežskou na kanovnictví kostela pražského.[6]) V následujících letech vyměnil si prebendu u sv. Jiří za arcijahenství bechyňské s Karlem (synem Mladotovým z Čachovic),[7]) a skutečně se také připomíná jako arcijahen bechyňský r. 1334 29. listopadu.[8]) Později stal se děkanem u sv. Jiljí na Starém městě Pražském, v kteréžto hodnosti se připomíná poprvé r. 1337 1. října,[9]) a titul tento přikládá se mu odtud téměř pokaždé, kdykoli na veřejnost vystupuje.[10]) Proboštství u sv. Jiří se asi současně vzdal. Aspoň r. 1338 31. března mluví o něm listina kláštera sv.-Jirského, jakožto o „tunc nostro preposito.“[11]) Poslední zmínkou o něm jako žijícím jest vlastnoruční podpis jeho na protokolle o volbě Arnošta z Pardubic na biskupa Pražského r. 1343 14. ledna: „Et ego Hostizlaus Czymonis quondam de Petrouicz, decanus ecclesie s. Egidii et canonicus Pragensis, predictis omnibus interfui et manu propria subscripsi.“[12]) Zemřel před 19. lednem r. 1345, a jedním z vykonavatelů své závěti ustanovil doktora Hostislava, kanovníka praž-

[1]) List v arch. kapit., otištěn u Pešiny Phosph. 460—462. — [2]) Tomek, Dějiny Prahy II. 89. — [3]) Tadra, Cancell. Arnesti str. 172 [438]. — [4]) Tomek l. c. V. 122. — [5]) R. B. M. III. n. 1463, 1468. — [6]) ib. n. 1680. — [7]) Viz »Fragmentum praebendarum, distributionum et officiorum in ecclesia s. Georgii castri Pragensis« u Dobnera. MBH. VI. str. 348. Srovnej MBV. I. n. 972. — [8]) RBM. IV. n. 169. — [9]) ib. n. 478. — [10]) ib. n. 493, 543, 634, 1029, 1216, toliko v čís. 2200 a 1504 slove pouze kanov. pražským, v č. 1504 také »olim monasterii nostri (s. Georgii) . . . procurator.« — [11]) ib. n. 543. — [12]) ib. n. 1215.

ského,[5]) osobu tedy naprosto rozdílnou, kterou však Tomek přes toto výslovné svědectví listinné s ním stotožňuje!

Druhý kanovník Hostislav, syn Všemilův z Prahy, dostal provisi pražskou na kanovnictví kostela pražského s expektancí prebendy r. 1342 13. prosince; mimo to měl tenkráte kanovnictví a prebendu u sv. Jiří a faru sv. Havla na Starém městě Pražském.[6]) Kdykoli se v následujících letech vyskytuje, jmenuje se prostě Hostislaus, a titul „doctor decretorum"[8]) je pro něho zrovna tak charakteristickým, jako titul děkana u sv. Jiří pro jeho soujmenovce, Hostislava z Petrovic. Na které cizí universitě stupně doktorského dosáhl, nevíme.

R. 1343 14. ledna jmenuje se mezi svědky *nekanovníky*, přítomnými při volbě biskupa Arnošta z Pardubic.[4]) R. 1344 5. ledna podepsal vlastní rukou listinu, kterou biskup Arnošt stvrdil založení choru mansionářů na hradě Pražském.[5]) „Et ego Hostislaus, doctor decretorum, canonicus ecclesiae Pragensis, premissis interfui, rogatus manu propria subscribo in testimonium premissorum."

R. 1344 14. září připomíná se jako officiál kurie Pražské.[6]) Později stal se také děkanem v Sadské. Zemřel r. 1347 14. prosince.[7])

Vykonavatelem jeho závěti byl děkan pražský.[8]) Tento Hostislav Všemilův z Prahy byl synovcem onoho Hostislava Czimonova z Petrovic[9]) a bratrem Alžběty, abatyše u sv. Jiří v letech 1364—1374.[10])

21. **Petr Petrův z Rožmberka**, kanovník pražský, jsa stár asi 16 let, obdržel dne 13. prosince 1342 provisi na kanovnictví passovské s expektancí prebendy. Brzy po té dostalo se mu na prosbu krále českého Jana dne 29. dubna 1343 kanovnictví kostela olomouckého rovněž s expektancí prebendy a roku 1344 dne 26. ledna uděleno mu bylo opět k přímluvě krále Jana kanovnictví řezenské s expektancí obročí.[11]) R. 1358 připomíná se jako probošt u Všech Svatých, jsa při tom stále kanovníkem

---

[5]) R. B. M. IV. 1504. — [6]) M. B. V. I. n. 152. — [7]) R. B. M. IV. n. 1215, 1369, 1504, 1577, a »Fragmentum praebendarum« u Dobnera M. B. H. VI. pag. 347. — [8]) Listina papežská ze dne 1342 13. prosince, kterou jmenován byl kanovníkem pražským, patrně ještě do Prahy nedošla. V protokole volebním (R. B. M. IV. n. 1215 str. 485) stojí: »praesentibus . . . Hostislao, canonico eccl. s. Georgii et plebano ecce. s. Galli Pragensis doctoribus decretorum, . . . mezi kanovníky-voliči pak je podepsán Hostislav, syn Czimonův z Petrovic, což je dalším důkazem o rozdílnosti obou těchto osob. — [9]) R. B. M. IV. n. 1369. Na listině této podepsáni jsou všichni kanovníci, a náš Hostislav je poslední, z čehož soudíti dlužno, že byl nejmladším členem kapituly. Nový to důkaz, že »Hostislaus, doctor decretorum«, je osoba zcela rozdílná od Hostislava Czimonova z Petrovic, který již od r. 1330 byl kanovníkem Pražským a r. 1343 14. ledna podpisuje se šestý od konce (ib. n. 1215). — [10]) Ib. n. 1440. — [11]) »Et ipse Joannes praedicto successit in prebenda Hostislaus, doctor decretorum, presbyter et decanus Sacensis ac officialis curie Pragensis archiepiscopi, qui obiit anno domini MCCCXLVII, XIX kal. Januarii. »Fragmentum praebendarum« u Dobnera M. B. H. VI. str. 347. — [8]) Poslední důkaz, že je to osoba od onoho Hostislava z Petrovic rozdílná: neboť tento ustanovil za vykonavatele své závěti právě našeho Hostislava! — [9]) »Hostislaus de Petrowitz, avunculus Hustislai prius dicti.« »Fragmentum praebendarum« u Dobnera M. B. H. VI. str. 348. — [10]) Dominus Hostislaus decanus Sacensis, officialis curie archiepiscopalis Pragensis, germanus meus«. Ib. str. 303. [11]) ibid. 151, 190, 303, 304.

pražským. R. 1367 měl královskou prebendu v Paběnicích, roku 1369 obedienci v Zlatníkách a roku 1371 v Lažankách. Zemřel v listopadu r. 1384.[1])

Jan Očko z Vlašimi. Jan, syn Janův ze Seče(?), byl přijat od kapituly pražské (auctoritate capituli) za kanovníka s expektancí prebendy a to před 12. prosincem 1342, kdy nad to dostal kanovnictví kostela vratislavského s expektancí prebendy; vedle toho pak byl proboštem u Všech Svatých a kanovníkem s prebendou u sv. Petra na Mělníce.[2]) Jeho otec, Jan z Kamenice, vešel v tajný sňatek se svou manželkou, s níž měl ještě několik synů. Když počal stárnouti, zatoužil po stavu duchovním a dal se vysvětiti za svolení manželčina na podjahna. Poněvadž ohledem na tajnost onoho sňatku mohly vzejíti pochybnosti o manželském původu kanovníka Jana, žádal tento a také obdržel dne 20. dubna r. 1344 dispens, aby směl dosavadní beneficia svá podržeti, s nimi nákladati a jiná přibírati, jakoby z lože manželského pocházel. Beneficia, která tenkráte měl, byla tato: proboštství u Všech Svatých, kanovnictví s prebendou na Mělníce, kanonikát s expektancí při kostele pražském a kanonikát s expektancí kostela vratislavského. Z tohoto výčtu beneficií též plyne, že Jan, syn Janův z Kamenice, Jan, syn Janův ze Seče a Jan Očko z Vlašimi, jsou jedna a táž osoba. Jméno „Očko" obdržel od vady, která se vyskytla na levém oku. Byla to původně skvrna, která se mu na oku objevila po přijetí nižších svěcení; tato nebyla ovšem na překážku, aby nebyl mohl státi se proboštem u Všech Svatých, kanovníkem na Mělníce a v Praze. Stav se kanovníkem v Praze, přijal svěcení vyšší a odešel do Paříže hledat lékařské pomoci, ale lékař, k němuž se o pomoc uchýlil, zkazil mu oko úplně. To se stalo před tím, než dostal provisi na kanovnictví ve Vratislavi, tedy před 12. prosincem r. 1342.[3])

Dle Beneše z Weitmile byl ctitelem sv. Václava po příkladu císaře Karla IV. a úctu tu osvědčil již tou dobou, kdy byl kanovníkem ve Vratislavi a měl teprve nižší svěcení. Svými penězi koupil jakési obročí ke kostelu vratislavskému k tomu cíli, aby tam svátek sv. Václava byl slaven jakožto festum duplex, při čemž officium se zpěvem a čtení v církevních hodinkách mělo býti konáno právě tak jako v kostele pražském.[4]) Dne 21. listopadu 1346, jsa sekretářem a familiarem císaře Karla IV., obdržel prebendu kostela pražského, která se uprázdnila resignací kard. Quidona titulu sv. Cecilie; zároveň měl již prebendu ve Vratislavi.[5]) V těchto hodnostech setrval až do 1353 kdy posvěcen byl ve velechrámě pražském od Arnošta z Pardubic na biskupa olomouckého („dominus Joannes, prepositus Omnium sanctorum, secretarius domini Karoli, electus Olomucensis"); [6]) předchůdce jeho na stolci olomouckém Jan, levoboček krále Václava II., zemřel 27. září 1351; den volby Jana Očka za biskupa olomouckého znám není.[7]) Jako biskup olomoucký provázel r. 1354

[1]) Tomek V. 124, 157. — [2]) M. B. V. I. 144. — [3]) M. B. V. 334, 335, 336. Tadra, Styky 242, 243. — [4]) F. r. b. VI. 532. — [5]) M. B. V. 742, 743. — [6]) F. r. bob. IV. str. 521. — [7]) Ibid. 455. pozn.

v říjnu Karla IV. na cestě ke korunovaci do Říma.[1]) Po smrti Arnošta z Pardubic stanovila kapitula pražská volbu nového arcibiskupa na den 12. července 1364, v den vigilie sv. Markety.[2]) Arcibiskupem zvolen byl jednohlasně biskup olomoucký Jan Očko z Vlašimi, jenž však ohledem na starší věk zdráhal se přijmouti stolec pražský, avšak k prosbě císaře a kapituly ponechal rozhodnutí papeži, k němuž ihned vypraveno poselství. Papež jej také skutečně z olomouckého stolce na pražský přeložil, ba jurisdikci vykonávati mu dovolil ještě dříve, než by pallium arcibiskupské obdržel. Pallium mu pak doručil papež po biskupovi špýrském (per venerabilem episcopum Spirensem).[3]) Na stolec pražský dosazen byl dne 16. října 1364.

Beneš z Weitmile chválí jej jako vzorného, horlivého a štědrého velepastýře. Dne 12. ledna 1365 v neděli světil nové oltáře ve velechrámě sv. Víta a Panny Marie, v novém kůru kostela pražského; v neděli 9. února na to posvětil nádhernou větší kapli na Karlšteině (in turri castri Karlstein).[4])

R. 1365 dne 28. května jmenován byl Jan Očko z Vlašimi a nástupci jeho, arcibiskupové pražští, pro vždy **papežskými legáty (legati nati)** pro celou církevní provincii českou a diecése řezenskou, míšeňskou a bamberskou.[5]) Dne 30. listopadu 1367 posvětil kapli svatováclavskou „in honore s. Johannis evangeliste et s. Wenceslai" u přítomnosti Karla IV.[6]) Roku následujícího 1368 od měsíce dubna až do srpna 1369 byl Jan Očko správcem království českého, an Karel IV. v Italii dlel.[7]) R. 1372 byl ustanoven vrchním rozhodčím v rozepři mezi řádem německým a biskupem varmijským o hranice.[8]) R. 1378 dne 17. září byl jmenován kardinálem titulu 12 apoštolův. O pohřbu Karla IV. měl roku 1378 pohřební řeč, která vydána znova od Dr. Emlera ve Font. rec. bohem. III. strana 423—432. — Arcibiskupství pražského se vzdav, zemřel dne 14. ledna r. 1380[9]) asi v 77. roce věku svého.

23. **Vilém Rogerův**, kanovník narbonský a papežův příbuzný, obdržel dne 23. března 1343 provisi na kustodství při velechrámě pražském, až by se uprázdnilo po Tobiáši z Ústupenic, jenž se měl státi děkanem pražským, jakmile by byl posvěcen dosavadní děkan, Arnošt z Pardubic, na biskupa. Zároveň dostal Vilém Rogerův též kanonikát a prebendu, který by se uprázdnil posvěcením Arnoštovým. R. 1349 v prosinci vzdal se Vilém Rogerův kanonikátu i kustodství, které obojí potom 13. prosince r. 1349 dány jeho 14letému bratrovi Mikuláši.[10])

Menhard, syn Oldřicha z Hradce a manželky jeho Kláry,[11]) obdržel r. 1343 dne 30. dubna provisi na kanovnictví pražské s expektancí *prebendy*.[12]) R. 1349 dne 11. ledna u věku asi 20 let dostal provisi na expektanci *hodnosti* při kostele pražském.[13]) Dne 4. listopadu téhož r. 1349, maje nižší svěcení, jme-

[1]) Tadra, Styky 92. — [2]) F. r. b. IV. 531. — [3]) F. r. b. 532. — [4]) ib. 533. [5]) F. r. b. III 484. — [6]) F. r. b. IV. 536. — [7]) Tadra, Styky. 100. — [8]) ib. 14[illegible] — [9]) Tomek III. 166 a V. 103. — [10]) M. B. V. I. 172, 173, 174, 1210. — [11]) M. B. V. I. 1088, 1089. — [12]) ib. 191. — [13]) ib. 1066.

ován byl biskupem tridentským po biskupu Janovi, který se tal biskupem spoletským.[1])

František Wigandův z Prahy (Franciscus Wigandi de Praga), kanovník s prebendou u sv. Jiří, dostal dne *25. září 1343* provisi na kanovnictví pražské s expektancí prebendy, na přímluvu polského krále Kazimíra.[2])

Hynek, *syn Václava z Riesenburka* a synovec Hynka z Náhoda, klerik pražské diecése, obdržel dne 14. listopadu 1343 provisi na kanovnictví, s expektancí prebendy při kostele pražském.[3])

Hynek, *syn* **Smila** z Bytova, rady královského (natus nobilis Smilonis de Vetovia), obdržel dne 24. dubna *1344* na přímluvu krále Jana provisi na kanovnictví pražské s expektancí prebendy. Tehdy byl stár 11 let; neboť r. 1346 dne 29. března dostal dispens, aby, jsa třináct let stár, směl přijmouti nějakou církevní hodnost a zároveň dostal provisi na některé beneficium, náležející ke kollaci biskupa a kapituly olomoucké. Tou dobou neměl žádného obročí při velechrámě pražském.[4])

Mikuláš Lékař uvádí se jako kanovník pražský v letech *1344*—1349.[5])

Geraldus de Magnaco, kaplan papežský a klerik krále Jana, dostal dne 13. srpna 1344 provisi na kanovnictví a prebendu při kostele pražském, která se uprázdnila resignací Zdislava ze Šternbergu. Tou dobou byl *Gerald* arcijahnem v Bautesiu, diecése Coutance, kanovníkem s prebendou v Coutance a Nantesu, kanovníkem s expektancí prebendy v Chorgesu a stálý vikář kostela Vernous v diecési Bourgeské ve Francii.[6]) Dne 28. prosince téhož r. 1344 byl vyslán od papeže ke králi Janovi, jehož radou se nazývá a následujícího roku 1345 na podzim vrátil se do Avignona s odpovědí královou zároveň s Mikulášem Luckovým, děkanem olomouckým, a Mikulášem Effikaxem z Lucemburka, proboštem v Sadské. R. 1346 dne 2. ledna vyslán opět od papeže ke králi Janovi a do Brabantu a Henegavska jako posel papežský. R. 1346 byl Gerald mezi posly, jež vyslal Karel IV. k papeži po své volbě za krále římského, aby jeho jménem složili přísahu věrnosti; dne 7. prosince obdržel od papeže listinu aprobační, aby ji Karlovi odevzdal a od něho přijal jménem papežské stolice některé přísahy.[7]) R. 1347 připomíná se zase jako vyslanec papežský ke Karlu IV. (3. a 19. března, 5. a 18. dubna);[8]) též se tohoto roku jmenuje professorem práva občanského (iuris civilis professor, dne 18. dubna).[9]) Následujícího roku 1348 v únoru opětně vidíme Geralda v Avignoně, kde jako prokurátor opata kláštera opatovického, Hroznaty z Lupoltic, na toto opatství resignoval.[10]) Posléze stal se biskupem tridentským, v kteréžto důstojnosti zemřel, a to přede dnem 21. prosince r. 1348; jeho prebendu při kostele pražském dostal po něm děkan téhož velechrámu Předvoj.[11])

---

[1]) M. B. V. I. 1193. — [2]) M. B. V. l. c. n. 239. — [3]) ib. 260. — [4]) M. B. V. I. 345, 346, 596, 597. — [5]) Tomek l. c. V. 121. — [6]) M. B. V. n. 351, 416. — [7]) l. c. n. 739, 831. — [8]) l. c. 853, 859, 865, 867. — [9]) l. c. 867. — [10]) l. c. 978. — [11]) l. c. 1041, 1042.

Quido z Boulogne (de Bolonia), kardinál kněz titulu sv. Cecilie, později kardinál biskup portský (nikoli oportský).[1]) Byl rodem Francouz, pocházel z Boulogne,[2]) a slove také jinak de Montfort. Stav se arcibiskupem lyonským, byl dne 20. září roku 1342 jmenován od papeže Klimenta VI. kardinálem knězem titulu sv. Cecilie, a v r. 1350 kardinálem biskupem portským.[3]) Kardinál tento byl zajisté z nejpověstnějších mnohoobročníků své doby. To, co se o něm v Monumenta Bohemiae Vaticana sebráno nalézá, jest sice jenom pouhým zlomkem, vybraným jen, pokud z různých příčin má nějaký vztah k Čechám, ale i tak opravňuje to plnou měrou výrok výše učiněný.

Dne 5. října 1342, tedy sotva 14 dní po přijetí do sboru kardinálského, dostal od papeže provisi, aby si směl v (církevních) provinciích Kolínské, Trevírské a Mohučské (tedy také v diecési Pražské) nabrati beneficií až do úhrnného výnosu 1000 hřiven stříbra.[4]) Asi v lednu r. 1344 dostal kanovnictví s prebendou kostela lutyšského, ale vzdal se jich dříve ještě, nežli příslušná listina o této provisi sepsána byla.[5])

Dne 18. července 1345 připomíná se jeho prokurátor v království Českém Mikuláš, syn Friedlinův z Brna, klerik pražské diecése, z čehož souditi dlužno, že již tenkráte kardinál Quido nějaká beneficia v Čechách měl, jinak by tu nebyl potřeboval žádného zástupce. Ale která to byla, nelze určitě zjistiti, poněvadž kancelář papežská v provisích pro kardinály *z pravidla* neuváděla (na rozdíl od provisí pro jiné osoby), která jiná beneficia kde který kardinál již má, a jiných pramenů v tomto směru nemáme.[6]) Tolik je pouze jisto, že r. 1346 21. listop. byly uděleny Janu Očkovi z Vlašimi prebenda kostela pražského a Janu, synu Tassovu z Tassova, kanovnictví a prebenda kostela olomouckého, oboje uprázdněné resignací kardinála Quidona.[7]) Poněvadž tyto provise pro kardinála Quidona v registrech Klimenta VI. nalezeny nebyly, a jelikož je vyloučeno, že by oněch prebend byl nabyl dříve, než se stal kardinálem, dlužno za to míti, že obou těch beneficií nabyl kardinál Quido t. zv. akceptací (přihláškou k nim) na základě oné výše zmíněné generální provise ze dne 5. října r. 1342.

Dne 28. července 1345 obdržel kardinál Quido arcijahenství kostela pražského, uprázdněné smrtí kaplana papežského mistra Tomáše Blažejova.[8]) Dne 13. listopadu 1346 bylo mu pak dovo-

---

[1]) Titul biskupa oportského, který tomuto kardinálovi dávají Tomek (V. str. 119) a Tadra (Kulturní styky 111) je nesprávný. Oporto je město v Portugalsku, po lat. slove Portucalus, adjectivum Portucalensis. Název episcopus Portuensis nepochází však od Oporto, nýbrž od Porto (lat. Portus), místa to v okolí Říma, při ústí Tiberu do moře, jehož kostel biskupský je zároveň titulem kardinálským. Kalixt II. spojil s tímto titulem také titul sv. Rufiny (Selva Candida). Odtud název: Portuensis et s. Rufinae episcopus cardinalis. — [2]) Biskupem v Boulogne ve Francii nebo v Bologni v Italii *nikdy nebyl*, nemůže tedy titul »de Bolonia, de Bononia, cardinalis Bononiensis« naznačovati nic jiného, než místo, odkud pocházel, a to může býti jenom Boulogne ve Francii. — [3]) Eubel, Hierarchia catholica, str. 17, 35, 39. — [4]) M. B. V. I. n. 113. — [5]) M. B. V. I. n. 307. Dostal je po něm Mikuláš Efficax z Lucemburka, sekretář a rada krále Jana. (Ib.) — [6]) M. B. V. I. n. 505, 506. — [7]) ib. n. 742—744. — [8]) Ibid. n. 507, 508.

leno, aby směl po pět let nejblíže příštích prováděti visitaci kostelů, klášterů a osob duchovních, k arcijahenství pražskému patřících, skrze své plnomocníky, a od osob a kostelů takto visitovaných aby směl vybírati t. zv. prokurace (t. j. visitační diety) až do 30 Turonských stříbrňáků za den.[1])

Na samém počátku r. 1349 byl vyslán jako legát do Lombardie a do Uher, a pověřován odtud také různými diplomatickými poselstvími k císaři Karlu IV.[2])

Dne 5. prosince 1349 obdržel provisi na kanovnictví s expektancí prebendy a na proboštství kostela sadského, uprázdněné smrtí Mikuláše Efficaxé z Lucemburka, známého notáře a rady Karla IV. Tento Mikuláš byl také zároveň familiárem kardinála Quidona,[3]) a beneficia po něm uprázdněná dostali částečně zase jiní familiárové téhož kardinála: Heřman Witten kanovnictví s prebendou kostela pražského,[4]) a Jan Ondřejův z Jevišovic kanovnictví a prebendu kostela Vyšehradského.[5])

Dne 9. září 1350 dostal proboštství kostela pražského uprázdněné smrtí Mikuláše Luckova z Brna, notáře Karla IV.[6]) Za to vzdal se arcijahenství pražského, které na jeho prosbu dne 16. října 1350 vyhrazeno bylo od papeže mistru Durandovi Girardovu, licenciátu v právech, jenž byl komorníkem kardinála Quidona.[7]) Tento mistr Durandus připomíná se dne 20. října r. 1351 jako prokurátor kardinála Quidona,[8]) ale prokurátorství jeho sotva se vztahovalo na země české, poněvadž ještě nedlouho před tím, dne 2. září 1351 uvádí se Mikuláš Friedlinův z Brna, podjahen a familiár jeho, jakožto prokurátor jeho v království Českém.[9]) V nějakých vztazích k němu byl asi také Vojtěch ze Šternberka, za nějž se v r. 1352 po dvakráte přimlouval, aby dostal děkanství olomoucké.[10])

Jako probošt pražský připomíná se kardinál Quido ještě r. 1367.[11]) Nástupcem jeho stal se, nejpozději r. 1371, Jan Očko z Vlašimi, arcibiskup pražský.[12])

Kardinál Quido z Boulogni zemřel v Leridě dne 25. listopadu r. 1373.[13])

25. **Albert z Falknova**, kanovník pražský a boleslavský, obdržel r. 1345 dne 5. listopadu provisi na faru ve Volyni, která se uprázdila povýšením Jana Paduanského na děkanství vyšehradské.[14])

Jan, klerik z diecése pražské, doktor lékařství, dvorní lékař královny Anny, arcijahen litoměřický a kanovník pražský, připomíná se v letech 1345—1355.[15])

Jindřich, syn Thesaurův z Norimberga,[16]) kanovník o prebendě u sv. Petra v Brně a scholastik kostela v Hlohově, dostal

---

[1]) ib. n. 741. — [2]) ib. n. 1051, 1070, 1074, 1102, 1146, 1198, 1199, 1416, 1418. — [3]) ib. n. 1204, 12 5. — [4]) ib. n. 1204, 1206. — [5]) ib. n. 1204, 1207. — [6]) ib. n. 1295, 1296. — [7]) ib. n. 1308, 1310. — [8]) ib. n. 1394. — [9]) ib. n. 1389. — [10]) ib. n. 1469, 1477. — [11]) Tomek, Registra decimarum papalium (Pojednání učené společnosti f. VI. svaz. 6.) strana 2. — [12]) Tomek, D. P. V. str. 119. — [13]) Eubel, Hierarchia catholica str. 17, 35. — [14]) Archiv. vatik. — [15]) Tadra, Styky, str. 236. — [16]) Emler, R. B. M. IV. n. 378 a str. 910, dělá z něho omylem »notáře pokladu«: »thesauri regis Bohemiae notarius«, kdežto Thesaurus-Schatz bylo jeho jméno rodinné.

dne 12. prosince 1342 provisi na kanovnictví řezenské s expektancí prebendy. Byl klerikem diecése bamberské, sekretářem a vyslancem markraběte moravského Karla a krále uherského Ludvíka, na jichž prosbu obdržel dne 10. května 1343 proboštství kostela řezenského.[1]) R. *1345* dne *5.* listopadu dostal na přímluvu krále Jana, jehož byl notářem a sekretářem, provisi na kanovnictví velechrámu pražského s expektancí prebendy.[2]) R. 1350 dne 2. října udělena mu na přímluvu císaře Karla, jehož byl sekretářem, prebenda uprázdněná smrtí Pavla z Kladna. Tou dobou měl vedle scholastie v Hlohově též kanovnictví s prebendami u sv. Petra v Brně, u sv. Kříže ve Vratislavi a v Řezně, kanovnictví s expektancí v Praze a proboštství řezenské, které však bylo v držení cizím.[3]) Dne 23. listopadu r. 1350 obdržel „motu proprio", jsa notarius domesticus secretarius Karla IV., kanovnictví a prebendu kostela vratislavského s podmínkou, aby se za to vzdal proboštství řezenského. Listina o tom vydána byla teprve 11. března 1351, v níž však není poznamenáno, že by provise ta dála se „motu proprio".[4]) Dne 31. července 1363 nazývá se korrektorem listin. Později stal se scholastikem norimberským.[5])

26. **Mikuláš z Brna.** Na straně 56 první části našeho pojednání, zmínili jsme se o Mikuláši z Brna, který se stal kanovníkem pražským dne 29. září 1334 (nikoli 1335), že nelze říci, zdali je totožným s olomouckým děkanem, Mikulášem Luckovým z Brna, jenž dostal provisi na kanovnictví pražské dne 26. října r. 1345, a o němž na tomto místě by měla býti řeč. Poněvadž mezi tím důkaz o rozdílnosti obou těchto osob byl proveden,[6]) budiž nám dovoleno, k onomu Mikuláši z Brna ještě jednou se vrátiti.

Mikuláš z Brna obdržel dne 19. prosince 1323 papežskou provisi na kanovnictví kostela olomouckého.[7]) Dne 29. září 1334 obdržel provisi na kanovnictví s prebendou kostela pražského, uprázdněné smrtí Matouše (syna Jana z Němčic), probošta v Žadské. Vedle kanovnictví s prebendou kostela olomouckého měl tenkráte ještě faru v Křenovicích (diec. olomoucké) a papežskou expektanci, až by se nějaká hodnost při kostele olomouckém uprázdnila.[8]) Na základě této expektance dosáhl později děkanství kostela olomouckého. Byl kancléřem markraběte Karla, v kteréžto hodnosti se připomíná r. 1334 18. května[9]) a snad již r. 1322.[10]) Dne 3. července 1338 stal se biskupem tridentským a zemřel na sklonku r. 1347.[11])

Mikuláš Luckův z Brna. Vyskytuje se poprvé dne 5. prosince 1338, kdy dostal kanonikát a prebendu kostela olomouc-

[1]) M. B. V. I. c. 14[illegible], 2[illegible]0, 201. — [2]) I. c. 550, 551. — [3]) I. c. 130[illegible], 130[illegible]. — [4]) I. c. 1315, 1327. — [5]) Tadra, Kanceláře, str. 28. — [6]) Viz článek Lad. Germana: »Mikuláš z Brna, pozdější biskup tridentský, a Mikuláš Luckův z Brna jsou osoby od sebe rozdílné, a oba byli kancléři Karla IV.« v Čes. Čas. Hist. roč. V. str. 251—255, jehož také v následujících řádcích užito. — [7]) R. B. M. III. n. 952. — [8]) C. D. M. VII. n. 27, R. B. M. IV. n. 91. — [9]) C. D. M. VI. n. 15, R. B. M. IV. n. 48. — [10]) R. B. M. III. n. 1970. — [11]) Gams, Series episcoporum. 317.

uprázdněné povýšením dosavadního jich majitele Mikuláše
(výše řečeného) na biskupa tridentského. Zároveň bylo
oženo, aby se vzdal za to fary v Čačovicích (diec. olo-
é), jediného to beneficia, které před tím měl.[1]) Později
neznámo kdy, nejspíše protekcí svého krajana, biskupa
ského, ještě kanonikátu s prebendou kostela trident-
[2]) roku pak 1341 10. února obdržel také děkanství kostela
uckého, uprázdněné rovněž povýšením Mikuláše z Brna za
a tridentského, s tou však podmínkou, aby si vedle toho
hal toliko kanovnictví s prebendou kostela olomouckého a
se netoliko fary v Čačovicích (jak na něm již r. 1338
since bylo žádáno), nýbrž i kanovnictví s prebendou ko-
ridentského.[3])

)ne 26. října 1345 obdržel na prosbu markraběte Karla,
kancléřem se tu poprvé nazývá, kanovnictví kostela praž-
s expektancí prebendy a hodnosti; jakmile by pak této
, měl se za to vzdáti děkanství olomouckého.[4]) Na podzim
5 zdržoval se mistr Mikuláš Luckův v Avignoně, kam jako
a rada krále Jana Českého poslán byl králem spolu
lášem Efficaxem z Lucemburka, proboštem v Sadské, a
ldem z Magnacu v nějakém poselství. Kliment VI. poslal
se zpátky s listem ze dne 5. listopadu r. 1345.[5]) Patrně
nkráte o volbu markraběte Karla, při čemž asi Mikuláš
v několikrát opakoval cestu ode dvora českého do Avig-
a zase zpět. Dne 22. dubna 1346 byl opět v Avignoně při-
, když král Jan a markrabě Karel činili papeži určité sliby
ípad, že by Karel byl zvolen za krále římského,[6]) což se
kutečně stalo dne 11. července 1346. Hned na to, dne
rvence téhož roku, snad pod dojmem zprávy o volbě Kar-
v odměnu za své diplomatické služby, dostal Mikuláš
v motu proprio provisi na prebendu kostela pražského,
lněnou smrtí Tobiáše z Oustupenic,[7]) a 22. července dáno
volení, aby směl požívati po sedm let důchodů svých be-
, nejsa povinen při nich se zdržovati, dokud by zůstával
ažbách krále římského Karla, jehož sekretářem se na-
)

ako kancléř neboli sekretář Karlův vyskytuje se Mikuláš
v z Brna nepřetržitě až do své smrti r. 1350. Dne 9. května
6 obdržel proboštství a kanovnictví s expektancí kostela
ského, s podmínkou, aby se toho proboštství, jakož i děkan-
lomouckého vzdal, až by dosáhl nějaké hodnosti při kostele
ém.[9]) Poněvadž však nemohl závazkům s proboštstvím
ským spojeným dostáti, bylo mu dne 27. března r. 1348
no, aby je směl vyměniti za jiné beneficium, které by se
o lépe s ostatními jeho prebendami.[10]) Dne 19. května

) C. D. M. VII. n. 219, R. B. M. IV. n. 626. — [2]) Měl je 1341 10. února,
D. M. VII. n. 305, R. B. M. IV. n. 869. — [3]) C. D. M. VII. n. 305, R. B.
n. 869. — [4]) M. B. V. I. n. 537 a 538. — [5]) Werunsky, Excerpta n. 86,
I. IV. n. 1618. — [6]) Th iner, Codex dom. temp. II. str. 155, R. B. M. IV.
— [7]) M. B. V. I. n. 697 a 688. — [8]) C. D. M. VII. 670, R. B. M. IV. n.
— [9]) M. B. V. I. n. 656. — [10]) M. B. V. I. n. 979.

moucké Konradu, synu [illegible] z Brna,[2] a proboštské Jakobu Gobeninovu z Brna;[3] třetí příbuzným Otto, tiskuv z Brna, clericus et sigillator krále Karla IV., [illegible] časné kanovnictví vratislavské.[5] Zmněnou resignac Mikuláš v Avignoně, jsa tam jako vyslanec krále Kar jiné vyjednával tam v záležitosti kostela vratislavského ležitosti Jana, vévody korutanského, bratra Karlova.[7] opustil již před s. lednem 1349.[8] Dne 29. května 13 věřen zároveň s Balduinem, arcibiskupem trevirským, bertem, biskupem lutyšským, aby odročil interdikt vznesený.[9]) Téhož roku usiloval Karel IV., aby mu zje biskupství kolínské, ale bez výsledku.[10]) Na Hradčanec kuláš Luckův dům, který z pozůstalosti jeho koupil r. Karel IV. a věnoval jej za obydlí mansionářům velech tého Víta, dovoliv jim, aby si i jiná stavení, která k muto domu patřila, od tehdejších majitelů vykoupili.[11])

Zemřel mezi r. 1349 3. zářím až r. 1350 18. srpnem za živobytí jeho vyhradil si papež kollaci beneficií, kt umrtím jeho uprázdnily, a to r. 1348 21. únorem k s prebendou v Olomouci[13]) a r. 1349 3. září proboštstv nictví s prebendou kostela pražského.[14]) Nástupcem je bošství pražském stal se r. 1350 9. září Quido, kard titulu sv. Cecilie, před tím arcijahen pražský,[15]) kanov s prebendou kostela pražského propůjčeny dne 11. říj Janu, synu Čadkovu ze Sudoměře,[16]) ale pět dní na t 16. října, obdržel provisi na ně Durand, syn Girardův, kardinála Quidona (po němž dostal téhož dne také arc pražské).[18])

[1]) M. B. V. I. n. 994. — [2]) ib. n. 1039, 1040. — [3]) ib. 1043, [4]) ib. n. 1043, 1047, 1048. — [5]) ib. n. 1043, 1045, 047. — [6]) ib. [7]) ib. n. 1083 [8]) ib. n. 1043, 1051. — [9]) ib. n. 1108, 113[illegible], 1137

Václava Františka Kozmanecia spisování historická.

K tisku upravil Dr. Ant. Podlaha.

Část třetí.[1])

V.

O požáru v Novém Městě Pražském r. 1653.

V rukopise obsaženo jest toto sepsání na str. 41—80 (list obsahující str. 65 a 66 chybí) V čele jest veršovaná úvaba (označená jakožto op. 4.) o hrozném účinku čtvera živlů, užívá-li jich Bůh jakožto metly na hříšné lidstvo. Následuje pak obšírné a neobyčejně živé líčení hrozného požáru (označené jakožto op. 5.). Mnoho zajímavých detailů kulturně historických obsaženo jest v obšírném líčení vnitřního zařízení domů shořelých.

Spis kratičký žalostivě památný o nešťastné a nenadálé příhodě a zkažení skrze prudký oheň veliký díl slavného Nového Města Pražského, sepsaný od *Václava Františka Kozmaneczya Čáslavského*, toho času kantora u sv. Štěpána většího v témže Novém Městě Pražském.

LÉTA 1653.

Všickni lidé pozorujte,
Při tom v bázni Boží stůjte,
Neb vám mínim oznámiti,
Žalostivou věc praviti:
Kterak Pán Bůh všemohoucí,
Jsa neobsáhlý v své moci,
Když se pro lidskou zlost hněvá,
Skutky své hrozně vylévá,
Zarmucuje lidská srdce;
Vedle svého uložení
Koná své Božské řízení.
Tresce lidi buďto morem,
Někdy válkou, někdy hladem,
Krupobitím, také hromem
Jiným rozličným způsobem;
Ano i živlové všickni,
Poslušni jsou jemu vždyckny:
Vítr, voda, oheň, země,
Jsou mu vždy poslušni zřejmě.
My skrz ty živly po Bohu
Máme život, to říct mohu,
Však pro nepravosti naše
Míváme je hrozné na se.
Nebo *vítr* k vůli Boží
Stavení vyvrací, boří,
Z gruntu domy vyvracuje,
I v nich lidi zařicuje,
Jakž příklad toho patrný
Máme zřetedlný a zjevný
V písmě svatém na Jobovi,
Nepřemoženém rekovi,
Když z dopuštění Božího,
Ukrutností ďábla zlého
Vítr hrozný přivál maní
K domu z gruntu vyvrácení
Toho, v němž byla rodina
Jobova převelmi zdárná.
Však ten vítr k Boží vůli,
Když oni své hody měli,
Ten dům hned z gruntu vyvrátil

[1]) Srv. Sborníku hist. kroužku seš. 7. str. 81 z r. 1898 a seš. 8. část 1. str. 85 z r. 1899.

A sedlci v něm zachvátil,
Ukrutně zbil od prvního
Až právě do posledního.
Druhý živel jestit *voda*,
Kteréž každý živý žádá,
Jak hovádka, tak i lidé,
Každý po ní toužebně jde,
Bez kteréžto žádného dne
Nemůže býti pohodné,
Ta k Božímu rozhněvání
Činí strašlivé konání:
Zdaliž příklad hrozný toho
Nemáme zřetedlný všeho
V písmě svatém, kteréž jest nám
Bez pochybnosti všechněm znám,
Když Pán Bůh pro lidské zlosti,
Jenž byli živi bez ctnosti,
Nejsa, kdo by dobře činil,
Velmi se v hněvu rozpálil,
Všechen svět vodou zatopil,
lidi i hovada stopil
Mimo Noe, jejž samého
Zachoval sobě osmého.
O živlu pak hrozném *ohni*
Na tisíce příkladů zní.
Víme, jaká slavná města
Skrze oheň stojí pustá;
Netřeba příkladův starých,
Máme téměř na sta nových,
Jen co v naší zemi České,
Mimo markgrabství Moravské
Měst, vsí, zámkův oheň zkazil
V tuto válku, že se zhrozil
Ten, kdo po světě vandroval,
Co ten živel zhubil, sežral.

Země pak, jež nám po Bohu
Dává stravu, živnost mnohou,
Co vlastní matka nás krmíc
Po témž Pánu Bohu živíc,
Zdaliž též není hněvivá,
Když v tom vůle Boží býva,
Když ústa svá otvírajíc
Celá města pohlcujíc?
Kdo čte písma, tenť ví o tom
Divíc se, ustrne na tom.
Poněvadž, když se otevře
V hněvu svém i lidi pozře
Máme příklad v Pražském Městě
Na *Pohořelci* v jednom místě,
Když tu tyranku bezbožnou
Drahomíru přeohavnou
Na voze pyšně sedlci
A ven z Prahy se vezoucí
I s těmi, jenž s ní seděli,
Křesťanům zlořečíc, kleli,
S koňmi i s vozem pozřela,
Poněvadž snésti nemohla,
Proti Bohu zlořečení
A křesťanův proklínání.
Již tehdy nyní v krátkosti
O tom živlu ohni, hosti
Nevděčném, tuto oznámím,
Co prudkosti zkazil, povím,
Kterémuž vítr pomáhal,
Když na oheň přeprudce vál,
Rozněcujíc jej velice,
Zarmucoval mnohá srdce,
Takto se tehdy to stalo,
Poslechnouti sluší málo.

Tohoto ohně velikého a přeprudkého byl jako předpo
předchůdce jiný, mnohem menší oheň, kterýž na *Malé S*
(jenž jest jedno slavné město ze tří měst Pražských) den B
a slavného výročního Hodu seslání Ducha svatého vyšel a š
učinil, a to se stalo v první den, totiž v neděli téhož Hodu
žího, okolo hodiny nešporní, v létu málo níže poznamena
v němž se bude psáti o tomto nenadálém a velikém ohni. S
pak a zkazil tento malý oheň dvě vápennice, a při tom š
více něco učiníc, z milosti Boží, snažností lidskou a jeho pře
váním a lití vody přestal a se utišil, kdež nemálo strachu l
se trpěti dostalo, poněvadž veliká horka trvala a vody mn
větší nedostatek se nacházel pro nečasté deštův pršení.

Již pak k tomuto ohni a k jeho krátkému vypraro
takto přistupuji a o něm co nejsprostněji vypravuji: *Léta*

1655, den slavnosti vejroční nejsvětějšího Těla Božího, když věrní křesťané, kteříž následují celým srdcem pravé víry katolické samospasitedlné u velikém počtu podle obyčeje starobylého na hrad pražský k uctění téhož nejsvětějšího Těla Božího se scházejí kdež i také všichni, jak páni farářové z celé Prahy, tak i pobožní řeholníci, duchovní všelikých řádův s velikou pobožností s korouhvemi, ano i tolikéž všickni kantoři s svými pomocníky a žákovstvem se k též pobožnosti nadjíti dají; při tom i všickni řemeslníci od nejpřednějšího až do nejposlednějšího řemesla, tam tolikéž s velikou uctivostí, pobožností a slavností se svými velikými, krásnými a drahými praporci aneb korouhvemi se dostavují, a k vykonání té slavnosti se z povinnosti křesťanské propůjčují: a summou jak hrabata, slavní páni, rytířstvo, zemané, radní páni ze všech Pražských měst, panny, paní, a to bez počtu, tak i sprostí lidé nechtějí menší v pobožnosti býti, nýbrž všickni jednomyslně k uctění a k chválení téhož předrahého Těla Božího se sejdou a processy nábožně vykonávají. Po vykonané pak jedenkaždý své pobožnosti a zavřené processy, jedenkaždý buďto domů se navrátil k svému stolu a příbytku, buďto, jsa pozvaný od svého dobrého přítele, na zámku neb na Malé Straně zůstal.

Když pak bylo okolo hodiny 12. na půl orloji a 16. na celém, lidé na větším díle, pozdržíc se při též slavné processy obědvali: slyšáno bylo semo tam nemotorné zvonův šturmování, a to tím strašlivější, když pojednou při mnoha kostelích a klášteřích se šturmovalo a návěští, že hrubě hoří, dávalo, kdež i toho veliký sběh lidu potvrzoval. Tu každý vyběhna z domu aneb vejda na podlahu, buďto střechu domovní, semotam hleděl, a zdali by v domě jeho hořelo semotam běhal a snažně patřil, až potom byl spatřen oheň, kterýž vyšel z jednoho domu v *Soukenické ulici*, buď nešetrností čeládky, buďto jistou vůlí a dopuštěním Božím pro naše těžké hříchy, abychom, vida takovou metlu a nešťastnou příhodu, kterouž naši bližní trestáni byli, se upamatovali, a že Pán Bůh na nás rozhněván jest, patrně poznali, obzvláště, poněvadž i na obloze nebeské před tím ohněm mnozí pobožní lidé jak světští tak i duchovní *kometu* vídali a ve dne *neobyčejnou jasnou hvězdu při slunci* spatřovali a jiná mnohá znamení nebeská, kteráž předzvěstovala buďto tuto metlu tohoto ohně, buďto něco těžšího budoucího, čímž by nás Pán Bůh všemohoucí pro naše nepravosti trestati chtíti ráčil, návěští dávajíc, že našich hříchův mstíti dokonce umíniti ráčil.

Ten pak oheň v malé chvíli převelice se rozmnožil a záhubu svou velmi prudce konal a jakoby nějaké veliké křídla měl, semo tam lítal a přes domy do jiných ulic sebou střílel a házel, tak že patrně uznáno bylo, že k ztrestání našemu, jakýmž pak koliv způsobem a odkudkoliv vyšel, poněvadž žádný nechce býti v tom vinen, a aby z domu jeho vyšel, za toho držán. Pán Bůh ovšem všemohoucí, když v tom jistá jeho vůle byla, jakýmkoliv prostředkem se jemu líbilo, to učiniti ráčil.

Učiníc tehdy ten oheň záhubu v též ulici, kde se začal, rychlým outokem odcetl se v *Truhlářské ulici*, a tu zžíral, pálil, hubil napořád domy, kdežto již velmi veliký sběh lidu, chtějících brániti a jinších jejich nešťastných příhod a pádův litujících, se

[illegible] domuv i ze střech pudil.
[illegible] ohni s velikým nařikáním
[illegible] přihnali rodičové k dcerám a[illegible]
[illegible] k přátelům, dcery a synové k rodič[illegible]
[illegible] jakýmžkoliv způsobem přetrhnout[illegible]
[illegible] nebylo možné, kdež s velk[illegible]
[illegible] na to patřiti musili, když všec[illegible]
[illegible] dřevěná, ale pro hroznou prud[illegible]
[illegible] kamenná, týž oheň v nic obracel a kazil[illegible]
[illegible] místech někteří domové tak nák[illegible]
[illegible] stavěni, že k zámkům někte[illegible]
[illegible] ležícím mohly přirovnáni býti[illegible]
[illegible] pro tu příčinu, abych tyto zvelebu[illegible]
[illegible] umenšovati se nezdál. V týchž
[illegible] veleí páni, ale i hrabata bydlení
[illegible] umenšeno. A zdáli se ti dom[illegible]
[illegible] mluvic) tak upevněni a ohra[illegible]
[illegible] pevné krovy (poněvadž byli ze všech
[illegible] neb kurkami) naschvál oheň há[illegible]
[illegible] anebo že by do stavení vnitřku krů[illegible]
[illegible] nemohla, avšak když Pán Bůh s trestáním
na ty dobré a vzácné lidi přikročiti ráčil, všeckna ta[illegible]
velikost a tvrdost stavení proti tomu ohni aby zkažen[illegible]
obrácena býti neměla, nic nepostačovala. Odkudž tepr[illegible]
souditi můžeme, poněvadž ta stavení, o kterýchž tut[illegible]
činím, tak pevně a dobře ohražená a přikrytá, tím
ohněm takovou zkazu a dokonalou záhubu v malé ch[illegible]
kterakž mohla obstati ta, kteráž něco mdlejším přikrytím
opatřena byla. Již pak dále týž žalostivý oheň popáli[illegible]
pro obrátíc ano i v hromady rumu položíc dvě vzác[illegible]
veliké ulice, jinde svou prudkostí a větru hnaním se
v jiných dvou ulicích, v kterýchž byli opět krásní a

iké činila. Rozdílní pak sklepové jedněch vedle druhých pře-
ně sklenutí, v týchž domech mnozí byli, avšak všickni zkázu
do gruntu vzali, a sotva ti, kteříž byli hluboko pod zemí sta-
ni, v kterýchž rozliční nápojové, jako hořká, bílá piva, víno
vené i bílé, v celosti obstáli, ač i v některých již schody,
réž byly dřevěné, hořely i kantnýře znímati se počaly.

Tu a při takové příhodě nešťastné mohlo se spatřiti, kte-
dobrý a pobožný manžel a zase dobrá, ctnostná a pobožná
nželka nade všeckna zboží jeden o druhého se staral, a aby
z oheň a zříceniny (vynášejíc, co se mohlo na kvap popad-
uti) nezahynul, vezma jeden druhého za ruku jakožto nejmi-
ší klynot, z domu na bezpečnější místo s slzením a lkáním
dl, a opatříce to, což mu nejmilejšího bylo, teprve na svůj
tek, všecken ohněm obklíčený, truchlivě a zarmouceně patřil,
moha pomoci míti odnikud kromě od samého Pána Boha, kte-
zarmoucených nikdy neopouští.

Přijížděli pak k takové smutné příhodě i velicí páni, jakožto
h Milosti J. M. C. místodržící, chtíc rádi nějakým způsobem
radou, buď lidí přinucováním a napomínáním k hašení a
přetrhování ohně přivésti. Ale vida patrně, že prudký oheň,
něhož vítr silně vál, bránění odpor činí, slzavě a s spínáním
ou jejich nenabyté škody a nešťastného pádu želeli, ano
šickni dobří lidé s velikou bolestí a lítostí srdce svého nad
mi kvílili a plakali, a jak bohatých tak i chudých upřímné že-
, nemoha jim jináče spomoci aspoň to patrně ukazovali, že
likou outrpnost spolu s nimi nad jejich velikým pádem mají.

Byla pak také neposlední příčina k bránění a hašení toho
ně pro nemožnost přistoupení některých domů hořících, pro
líké hromady a haldy dříví velikého a tlustého zrostu pro piv
ření, tu v některých ulicech ležících, kteréhož za mnohomnož-
i set bylo, a takové veliké haldy převelmi velice hořely, da-
to plamen s dýmem od větru hnaným od sebe pouštějíce a
ícím brániti přístupu k domu nedadouce.

Vítr pak ten prudký tím ohněm semotam točil a jej násilně
domy dále a dále hnal, tak že netoliko celé N. M. P. u ve-
ém nebezpečenství bylo, ale i Staroměští, vida, an u jejich
sedův hoří, svého časně odstavovali.

Dále týž oheň přenesl se opět s velikou prudkostí do ji-
ch prostranných ulic k sv. Jindřichu patřících, jakož i do té
ce k *Horské bráně* vedoucí; tu opěty ty domy veliké a pro-
anné, jak pánův nákladníkův, tak i domy slavné panské i ji-
ch všelijakých řemeslníkův pořád zžíral, hubil a pálil, tak že
ozí poctiví a vzácní lidé, nenadějíc se toho ohně tak daleko
nícení, tím méně svého hleděli, nemnoho na bezpečná místa
nášejíce a schovávajíce, až mnozí z nich vida nad sebou pla-
n, teprva s velikou žalostí uznávali, že ta metla Boží i jich
dotýká a na ně dokračuje.

Mnozí pak přátelé odběhnouc od svého statku k svým
itelům, aby jim jejich hájiti jakýmkoli způsobem pomáhali, a
, zarmouceni: v tý chvíli jejich domy i se vším nábytkem již
řely a zkázu braly a nemoha pro týž oheň k ničemuž přístupu

míti, rukama (obzvláště poctivé a šlechetné matrony a možné s svými dcerami vdovy) zhůru k nebi sepjatými [1]) a vyzdviženými lomily a žalostivě plakaly. Mnozí dobří poctiví lidé patřice na zrost, spanilost, krásu a slušné postavy některých šlechetných panen a k tomu sirotkův, podobně i na zarmoucené vzácné vdovy, znajíce to, že sama siroba dosti s sebou zármutku a kříže přináší, jich tím s větším oplakáním želeli a litovali, a to tím srdnatěji, když uznali, že toliko v té sukničce, a to některé bez mantlíkův zůstaly, kterouž na sebe před týmž žalostivým ohněm oblekly.

Spálil a zkazil týž oheň i jeden veliký dvůr, slove *Hradišťko*, vedle chrámu Božího *sv. Petra na Poříčí* ležící a k biskupství aneb raději k arcibiskupství přináležející, v němž bylo mnoho domů, jsouci vystavěný co nějaké neveliké městečko, domy jinými před sebou i za sebou vystavěnými jsa obklíčený a jako zavřený; však to všeckno týmž ohněm zkázu vzalo a v rum obráceno jest.

Tím ohněm zkázu vzaly i krásné besídky anebo altánky při některých domích v rozkošných zahradách mezi stromovím anebo vonným rozličných barev a vůně kvítím postavené, nad to vejše i stromoví i kvítí (jakožto lehčejší materie) musila zkázu vzíti s všelijakými okrasami a pleteným uměním zahradnickým, boudek a uliček semotam po zahradě postavených a z prouti mistrovsky učiněných.

Správa se pak jistá činí, že v počtu skrze ten oheň žalostivý a nenadálý domův shořelo do sta a dvadcíti, a do třidcíti že jich tak tak sbito jest, že s velikým nákladem nebudou moci mnozí (obzvláštně potřebnější řemeslníci) jich k prvnějšímu spůsobu sobě dáti spraviti.

Tato hrozná a veliká zkáza ohně ve třech hodinách takový znamenitý počet domů zahubila a sežrala, a to ve třech osadách, totiž: v *Svato-Jindřišské*, v *Svato-Petrské* a v *Svato-Klimentské*; v předních dvouch osadách nemalý počet domů pánův nákladníkův se nacházel, kdež oni k vaření piv všelijakých obzvláštních stavení jako i k sladu dělání, hvozdův, štokův, spilek, a nad to vejše od nádobí, kádí, sudův velikých i malých, džberův, dříví potřebují a užívají, což se bez velikého na to nákladu spraviti nemůže.

Nad to pak vejše skrze týž veliký oheň shořelo jim za mnoho tisícův sladův, jak na hořký tak na bílý pivo s nesmírným nákladem zhotovených a dobře spravených, též i jiného sutého obilí mimo ječmeny a pšenice, totiž žita, ovsa na sejpkách, ano i v snopích, poněvadž mnozí při svých domích taková stavení měli, kdež se obilí s polí sklízené skládalo a sváželo, též píce pro dobytek, jako sen, slam nemálo v domích se nacházelo, což snadně oheň přijímá a jej rozmnožuje a roznicuje, avšak dobří a pilní hospodáři to všechno z rok do roka míti musí, chtějí-li své hospodářství dobře zřízené míti. Vzali tolikéž zkázu skrze ten oheň čtyři nákladní pivovárové, v nichž se rozličná piva vařily, se všemi potřebami k tomu přináležejícími, a tuť

[1]) Orig.: spatými.

jistě k spravení takových velikých nádob a potřeb (jako předně veliké měděné pánve, kteráž mnoho set stojí, velikých kádí, mnohých též jiných potřeb k tomu příslušejících) náklad nemalý býti musí. Avšak to všeckno se všemi těmi potřebami v niveč obráceno jest.

Pročež tuto i porozvážiti sluší, což jest jistě politování hodné, že co lidé od padesáti nebo ode sta let (ano může se říci i více) všelijakého jmění nábytku, a zboží s velikou pilností, pečlivostí a starostí nashromáždí a nachovají, to jim oheň z dopuštění Božího ve čtvrt hodině všeckno všudy odejme, zkazí a v nic obrátí. Též také všelijaká stavení buď veliká aneb ještě větší, pěkná, pevná a důstojně nákladná, kteráž se ve mnoha letech neustavějí, ta tolikéž tím vším způsobem, byť i pevnější byla, porušení a zkázu berou, což toho všeho při tomto velikém ohni patrný příklad se ukázal.

A protož jest lidem všechněm věc nebezpečná a téměř daremní v pevnost sklepův a stavení doufati, a aby své zdraví před takovým velikým ohněm, schovaje se tam, zachovati měl, na to se bezpečiti, ba i do spodních sklepův. kdež nápojové jsou, jest nebezpečno pro dejm se ukryti, poněvadž taková materia, ač hustá však dosti subtylná do každého koutu a díry pronikne a člověka umořiti může, jakž při tomto ohni tolikéž toho jistý důvod máme, když jedna poctivá a dobrá žena před ohněm s dcerkou svou do dolních sklepů, kdež vína několik sudů bylo, se ukryla, a ačkoliv před ohněm bezpečná že zůstane, tím se ujistila, avšak aby od dýmu udušena i s dcerkou býti neměla, toho ujíti nemohla, kdež i děťátko jiné též takovým způsobem zahynulo. Smiluj se Pán Bůh nad dušičkami!

Dále i při tom to považiti sluší, kdo chce nenabyté škody skrz ten ukrutný oheň těm dobrým a vzácným lidem učiněné, bedlivěji porozvažovati, že netoliko tak sprostě domovní ta veliká a nákladná stavení zkázu svou vzala a se zrušila, ale že i při tom znamenité ozdoby a okrasy domovní s jinými drahými vzácnými věcmi a nábytky skrze týž oheň zkažené a v popel obrácené jsou: pročež i o nich tuto zmín . . .[1]) — . . . sy (mimo chrám Boží) modlitby své Pánu Bohu obětovaly, s stupníčkami ozdobnými, ano i rouchami rozličnými barvami hedbávím vyšitými a tupltykytovými co by firhankami obestřenými. Spatřovaly se též v týchž předních domích nákladné židličky anebo sesle s polštáři z všelijaké pěkné materie učiněnými, po stranách s pukličkami pozlacenými a řezbářským přepěkným dílem způsobenými. Tolikéž viděti a spatřovati se mohly kunstovní a týmž řezbářským dílem (ovšem i truhlářským) šrajbtišové větší i menší, z převelmi dříví pěkného učinění, tolikéž, a týmž mistrovským způsobem truhly, lože, aneb postele s firhaňky z výborných a vzácných materií způsobené. Na postelích pak přikytí s de kami, prostěradly, mimo obyčejné ustlání nádherné a drahé, ved e jednoho každého stavu a možnosti způsobeno bylo; avšak takových ozdob týž nevzácný host nešanoval, a poněvadž na větším díle

[1]) List, obsahující str. 65 a 66 v orig. chybí.

ti poctiví lidé na kvap nic téměř toho odnésti nemohli, všeckno to v popel obrátil a spálil. Ovšem sám rozum ukáže, že ti, kteříž jsou doma byli, a vidouce, že týž veliký oheň již již také na ně dokračuje, žeť jsou nejprve úprkem k odnesení svých klenotův, jako k penězům stříbrným, zlatým, ke koflíkům, k kredencům, k aurumpantům, k řetězům přispíšili, jakožto k věcem nejdražším, a nežli jiní nábytkové (ačkolivěk také mnozí velmi drahé) subtylnějším, aby do bezpečnějšího místa to schrániti mohli: nebo kdyby toho outočiště nebylo, a toho těch věcí schránění, mnozí převzácní lidé musili by do veliké nouze přijíti, poněvadž i někteří radní páni tím nešťastným ohněm na svých statcích za mnoho tisícův každý škody vzali. Ačkoliv mnohým v dokonalé jistotě nedostalo se ani takových klynotův odnésti, poněvadž (jak vejšeji navrhnuto) jiným svým přátelům chtíce pomáhati, navracovali se, když již jejich stavení hořela, a přístupu k odnesení, takových věcí již žádného nebylo. Mnozí také z týchž poctivých lidí ani doma nebyli, a tudy takovou příčinou hnedky (buď Pánu Bohu žel) zcela a zouplna o všeckno přišli; toliko zarmoucení lidé merkujíc a vyšetřujíc po paměti místo, kde peníze a klynoty měli, je v hromadu spuštěné a pokažené, totiž slité a jako hlavně černé v rumích z nějakého dílu nacházeli. Ale mimo to ničehož jiného nedosáhli, poněvadž všeckno oheň sežral a pohltil i s stavením až do gruntu.

Ještě mimo ty svrchu oznámené ozdoby, kteréž oheň zkazil, mnoho jiného u pilných hospodářův v dokonalou zkázu přišlo, což se za skrovné peníze do domu spraviti nemůže, poněvadž i ta nejmenší věc do domu za peníze koupiti se musí. Nebo mnohým vzácným lidem shořely mimo jiné mnohé věci znamenité všelijakých authorův knihy, k tomu cínové i mosazné nádobí též v nic obráceno jest, tolikéž a tím způsobem měděná všelijaká nádobí, jako prací kotlové, též na kterýchž se páleny pálívá ano i ryby vaří, to tolikéž, poněvadž jest neposlední nábytek, všechno oheň zkazil a pohubil.

Mnozí též vzácnější měli pro obveselení svých myslí v svých příbytcích rozličné nástroje hudebné, totiž: dyškanty, lautny, inštrumenty, špinety, umějíc těch věcí sami osobně užívati a svou mysl občerstvovati, ale i to, jakožto věc lepká a subtylná nejsnadněji oheň přijmouc, v nic obráceno jest. Mnohé tolikéž matrony měly v svých příbytcích alambíky, na kterýchž z všelijakých bylin vody pálily a je již oupravně vydystillované, a do velikých sklenic jednu každou obzvláštně spořádané do svých kancellářiškův aneb pokojíčkův stavěly, majíce tolikéž při tom i rozličné letkvaře i jiné rozličné a rozmanité vonné octy pro zdraví lidského posilnění, a tak jako nějaké appateky v domích svých s nemalým nákladem měly: ale i ty věci s jinými zkázu vzaly. Což pak dím o krámském koření, poněvadž jedna každá dobrá hospodyně to v domě v hojnosti k vlastní domovní potřebě pro jídla oupravěji strojení chce a musí míti? Též také jiných potrob, jako masel, medův, sejrův, toho jistě za nemalou sumu všeho zkaženo jest, pojmouc do toho a připojíc k té takové zkáze všelijaká vaření, jako mouky, rejže, hrachy, fíky a jiné mnohé pohodlné věci s všelijakým suchým ovocem.

to vše týmž způsobem jako i jiné věci v niveč obrácené jsou. A kdo může snadně vyčísti všelijaké potřeby lidské, jichž dobří hospodářové ano i vzácní lidé k svým potřebám a hospodářství užívají, a bez nich býti nemohou, jako jsou vozy, pluhy, koňská nádobí, sedla, a jiné mnohé věci, kteréž hospodářství taková doplňují; ta tolikéž jistě nemalého nákladu potřebují, což i ty věci, že v popel obrácené jsou, očitě s velkou žalostí to shledáno jest.

A ne bez příčiny já tuto tak ty věci obzvláštně jsem vypsal, což mnohý daremním tlacháním snad nazývati bude, ale já na to nic nedbaje, z této příčiny jsem to učinil: Aby od jednoho každého, mně v sprostnosti rovného, bedlivě porozváženo bylo, jak to jest přežalostivý a přenešťastný oheň truchlivý host, a jak to jest veliká metla Boží, kteráž tak náhle a nenadále, mimo téměř všeliké pomýšlení a nadání lidské člověka všeho jeho jmění a zboží zbaví a jej ze všeho obloupí, a co za mnoha množství let,[1]) jak sám nachoval (jakž již prve toho dotknuto), tak i po svých předcích dostal, to mu v půl hodině všeckno odejme a zkazí.

Jakož bylo hodné politování při tomto ohni dvouch vzácných matron, když žalostivě mezi jinými žalostnými naříkáními, toužebně a plačtivě želely, kterak jejich přeroztomilé dcerky hnedky od maličkosti až do nynějšího vzrostu sobě prostěradla, cejchy, rouchy[2]) velmi nákladně a ozdobně všelijakými rozličnými barvami hedbávím výborným šily, aby když by je Pán Bůh k stavu manželskému, byla-li by předně jeho svatá vůle v tom, ano též rodičův, i jich samých, takové okrasy pro svou poctivou vejpravu zhotovené měly. Ale politování hodné, jak rodičové, tak jejich milé panny dcery, co tak po mnohá léta s nemalou prací sobě hotovily a chystaly, to jim ten nešťastný host ve čtvrt hodině všechno odňal a zkazil.

Učinil jsem též i z té příčiny, aby tolikéž porozváženo bylo, že jeden každý člověk, buď on jakéhokoliv stavu, vyvýšenosti, urozenosti a důstojenství, nad svým statkem, měj on jakýkolivěč, toliko šafářem jest a nemůže toho v pravdě znáti a pověděti, zdali ho po sobě svým potomkům zanechá k užívání a vládnutí, jakož tuto příklad jest, co týmž ohněm zkázu vzalo, to se již žádnému zanechati nemůže, a byť pak i to, co má, člověk potomkům zanechal, vždyť toliko nad tím, jak on sám, tak i jeho potomci toliko držitelové a do vůle Boží šafářové jsou, poněvadž od toho skrze smrt časnou, chtěj on neb nechtěj, jíti, a to vše opustiti musí, a týmž vším způsobem i jeho potomci.

A tak my lidé, když bedlivě porozvážíme, co jsme na tomto bídném světě, a jak z něho odcházíme, nic s sebou nevezmouce, toliko tu kuklu, kterouž na nás ještě i s vádou (má-li býti plátěná, či barchanová, anebo ffidrotová) přátelé strčí, a nás do n[illegible] mnohdykráte s velikou ošklivostí, když již zapácháme, zaobalí, měli bychom jistě opatrně a moudře, jakožto smrtedlní a na světě toliko pohostinnu pozůstávající, sobě vésti a toho Pána,

[1]) Orig.: lettha. — [2]) Orig.: rauchi.

kterýž nám všechno dobré v hojnosti dává, i zase, když se mu líbí, odnímá, vždycky v paměti míti a jeho se báti.

Na závirku tedy toho jsem doložiti nepominul, že ten veliký vítr, kterýž ten oheň, jakž již oznámeno, velmi roznicoval a rozmnožoval, ačkoliv za mnoho millionův škody učinil, však v tom se něco městům Pražským a jeho stavením příznivým býti zdál, že ven z města přeprudce a násilně vál, což ponejprve nečinil, poněvadž ten oheň semotam divným točením rozmáhal; a až k posledku (vůlí Boží) přes zdi a šance mocně říkaje sebou házel, vynášejíc s sebou rozpálené šindele a jiné subtylnější hořaté [1]) hlavně, kteréž padajíc na veliké hromady hnoje, jehož tu s smetmi některý tisíc vozů leželo, to vše zapálil a rozdýmoval, tak že to za mnoho dní hořelo s velikým smradem, jakž veliké hromady popele toho pojišťovaly, s velikým opět nebezpečenstvím, aby blízké vinice i s novými boudami, též i s jinými náklady k tomu přináležejícími, tolikéž i obilé na polích, kteráž dozrávala, takovým rozfukováním také zkáze nepřišla; ale z milosti Boží nestalo se více, než co Pán Bůh chtěl.

Veliký též počet bídných a potřebných lidí, rukama svýma na den pracně se živících, tím ohněm zarmouceno jest, kteříž měli své komory a schránky u dobrých poctivých lidí najaté, těch některé sto jest, kteří o to, což měli, na větším díle přišli, lkajíce zarmouceně na nešťastnou příhodu, ač nicméně od dobrých poctivých a milosrdných lidí v mnohých věcech fedrováni jsou, což ovšem povinnost křesťanská ukazuje. Obojí pak jsou, jak bohatí, tak i chudí, hodni velikého pro své náramné škody politování, poněvadž, jestliže bohatí nebudou statkův míti, čím a jak my potřební (vymíníc opatrování Božské) budeme se živiti, poněvadž jedni druhými na tomto světě stojíme, a nuznější bohatším posluhujíce, živi jsme, poněvadž tak od Pána Boha všemohoucího dle jeho Božské opatrnosti zřízeno jest?

Po takovém nešťastném pádu toho velikého ohně divná a předivná věc se trefovala, že po mnoho dní a to pořád a každého dne ohňové v domích a z domův se vyskytovali, a některého dne tři i čtyři ohňové na rozdílných místech vyšli a již i stavení zapalovali, avšak nižádný toho gruntovně vyzkoumati nemohl, odkud taková věc svůj původ a začátek béře, ačkoliv v některých nacházeli ohnivé lunty, prachy, síry položené, však nižádného původu nemohlo býti vyhledáno, kdo to činí a takové věci klade.

A jistě toho času a po ty dni byl veliký strach na lidech, poněvadž vidouce očima a patrně takových ohňův vycházeti, semo tam zděšeni po městě běhali, a kde opět hoří, jeden druhého se zděšením se ptali, tak že vrchnost duchovní, pohnuta jsouce takovou neobyčejnou věcí a ohňův vycházení, porozumívala, že Pán Bůh všemohoucí pro nepravosti lidské umlniti ráčil města Pražská tou metlou ohnivou švihati a trestati, pročež přistoupila k duchovnímu lékařství, a modlení nařídila, aby Pán Bůh všemohoucí v hněvu se ráčil ukrotiti a se nad námi smilovati, a ne vedle našeho zasloužení, ale podle svého milosrden-

[1]) sic!

ství s námi naložiti, jakž dle nesmírného Božského slitování stalo se poněkud toho zlého upokojení.

Až opět po nemálo časích, v témž létu [1]) v noci na neděli, předcházející svátek svaté Maří Magdaleny, znaje milostivý Pán Bůh malé polepšení lidu Pražského, opěty touž metlou ohnivou nám dosti strašlivě v noci mezi třetí a čtvrtou hodinou na noc na celém orloji pohroziti ráčil, když veliký oheň v Starém Městě Pražském nenadále a v prvním usnutí vyšel, a dva domy dosti vzácné a nákladné s mnohými nábytky blíž chrámův Božích *svatého Jakuba* a *Rodičky Boží před Týnem* spálil, a to tím strašlivější [2]) bylo, že se ta opěty příhoda nenadálá nočně trefila, domnívaje se každý nejinak, že týmž způsobem aneb tíže Pán Bůh chce Staré Město trestati, jako před tím v málo pominulém čase Nové Město trestati ráčil; ale týž milostivý Pán Bůh po učiněném tom návěští mimo naději lidskou všeckno to zlé v dobré změniti [3]) ráčil, nebo předně žádného větru nebylo, kterýžby oheň rozněcoval a lidem přístupu k hašení bránil, poněvadž se mnoho lidí k přetrhnutí ohně sešlo, jako i těch židův, nám odporných, avšak v takové nešťastné příhodě k hašení ohně velmi pohodlných, tak že všickni, bráníce a vodu lijíce, oheň přetrhli, a ačkoliv až do samého rána téměř hořelo, však z milosti Boží na těch dvouch domích přestalo.

Pán Bůh milostivý a milosrdný, kterýž míti ráčí mnohem více, nežli rozdal, rač ty zarmoucené potěšiti, a jakož jest svatému Jobovi, když mu ze své Božské vůle všecken statek skrze ďábla odníti ráčil, mnohem více naspořiti a naděliti ráčil, tak i s těmito zarmoucenými, jak s chudými tak i s bohatými račiž též milosrdenství učiniti a nedopouštěti více, abychom sobě na jeho Božské milosti takové metly zasluhovali, ale dadouc nám svou Božskou pomoc k činění dobrých skutkův, poněvadž chudí a nuzní jsme, ať ráčí zůstávati naším milosrdným Pánem na věky bez počátku a konce. Amen.

Není pamětníka v celé české zemi, aby o takovém ohni, kterýž by na Města Pražská přijíti měl, co věděl anebo slyšel, kromě o mnohem žalostivějším a hroznějším, (poněvadž tehdáž mnoho lidí zhynulo) kterýž vyšel léta Páně *1541* před svatým Duchem ten čtvrtek v devatenácte hodin na *Malé Straně*, o kterémž já spisovatel této nynější příhody hodnověrně tištěno a s bedlivou pravdou poznamenáno nacházím, kterak ten přeslavný a dalece vznešený hrad Pražský z gruntu s mnohými privilegiemi a dckami zemskými i s tím přeslavným chrámem Božím svatého Víta vyhořel a zkázu vzal, tak že to svaté tělo milého svatého Vojtěcha se svým hrobem mramorovým, v němž pochováno jest, s týmž místem, na kterémž nyní stojí, uprostřed kostela stálo, odkudž se souditi může toho přeslavného chrámu Božího tehdejší velikost. Vyhořel tolikéž a zkázu vzal *klášter svatého Jiří* i s chrámem Božím; zvonové pak jak při velkém kostele, tak i při tomto všecky se slili. Týmž také způsobem zkázu skrze ten oheň vzal *kostel všech svatých Božích*, tehdáž

[1]) Orig.: letku. — [2]) orig.: strašlivěji. — [3]) orig.: směniti.

přemíkladně vystavěný, se všemi ozdobami svými. Nápodobně zkažen jest týmž ohněm slavný palác hradu Pražského, kterýž byl tehdáž všecken cejnem přikrytý, i královské světnice a pokoje zkažené jsou. Domův pak jak na Malé Straně, tak i na Hradčanech 197 shořelo a zkazu vzalo. Lidu pak obojího pohlaví, mladých i starých, ukázaných, panen, dítek, mezi nimiž i duchovní lidé počtení jsou, 50 shořelo.

Nejdopustitiž milostivý Pán Bůh mně bídnému, abych o takových ohních více psal a lidská neštěstí viděl, ale mne hříška na tomto světě tresci, mrskej, sekej, pal, toliko toho všeho zatracení jak mě tak i jednoho každého račiž uchovati. Amen.

Compensit pro futura memoria
Venc. Franciscus Kozmanezius

VI.

O povodni v Praze r. 1655.

Sepsání toto zaujímá v rukopise Strahovském místo první, a zachovalo se ve stavu již velmi ubohém: nahlédk i konec úplně chybí, mnohé listy jeho jsou potrhány, a z některých pak zůstala pouze malá část.

... jest vyrozumí a za právo dá, a netřeba starodávních příkladův připomínati, jsou před rukama čerství toho důvodové, kterak těchto posledních let a v tato válku českou, aneb, jakž ji jmenují, německou, ve Vlaších celá města i s lidmi se spropadaly, o čemž jsem já, jenž jsem toto psal, dokonalou zprávu vzal od jednoho přepobožného patera kapucína, kteréhož jsem v městě *Brodě Německém* v létu 1637 (zůstávaje toho času nebodrým správcem též školy) českému jazyku učil, jsouce on přirozený Vlach, ten mi oznámil, že v jednom městě ve Vlaších všickni lidé s týmž městem se propadli, v kterémžto městě že on mnoho svých přátel měl, mně žalostně oznamoval a jdouc okolo aneb nedaleko toho města propadeného, vida toliko hrozné rokle a přehluboké jámy, že od pláče se zdržeti nemohl a dáleji i o jiných propadených městech tolikéž mi v dokonalé jistotě oznamoval, čehož po něm po nemnohých časích jiní lidé, kteříž se z těch krajin do české země přibrali, veřejně o tom, že tomu tak a nejinak jest, ohlašovali. Voda pak jak jest živel všemu lidskému pokolení též i hovadům a ptactvu prospěšný a potřebný, toho nám naše každodenní zkušení a téhož živlu užívání ukazuje, bez kteréhož my dlouho živi býti nemůžeme, ano i skrze ten živel vodu všelijaké obilí, byliny, stromové, zrostliny, živost a svůj vzrost mají, a my žádného pokrmu, kterýž se skrze oheň připravuje, bez toho živle k užitku a náležitému přistrojení pohodlně sobě přivésti nemůžeme, — ale když Pán Bůh všemohoucí nás tím živlem trestati pro hříchy naše ráčí, nuzí

potřebí tuto o tom psáti, nebo mimo příklad té všeho světa veřejné potopy a lidského skrz ten živel zahynutí, jest netoliko na statisíce, ale téměř bez počtu příkladů, jak ten živel k rozkazu Božímu pro hříchy, nimiž Pán Bůh rozhněván bývá, mnoho žalostivého působí, když města, zámky, tvrze, vsi s lidmi i hovady zatopuje a života žalostivě zbavuje, nebo kdyby možná věc byla, a my spatřili nesčíslný počet lidského pokolení v moři ztopeného a skrze vodu samou z tohoto světa bídně zhynulého, musili bychom hrůzou nad tím ustrnouti a se vzděsiti, rozvažujíc hněv a pomstu Boží spravedlivě konanou. Já toliko, jenž jsem toto psal, nějaký malý díl za mého živubytí jsem povodni ač několikráte spatřil, i díl lidí skrze ni zhynulých, avšak dívaje se na to, velice jsem se zhrozil vida, s jakou prudkostí a vzteklostí hřmotně takové povodně přicházejí a běh svůj strašlivě s velikými škodami statkův lidských konají, jakož i tuto povodeň, o níž jsem tuto pro budoucí památku něco málo psáti umínil, očitě jsem v městech Pražských spatřil, kdež již o ní pravdivě oznamuji způsobem tímto:

Léta Páně 1655 v první neděli postní, nočního času okolo druhé hodiny na noc na pondělí, rozvodníc se před tím málo, řeky a jiné potoky, kteříž do Pražské vody Muldávy přicházejí a do ní vpadají, a jsouce tak zduté a rozvodněné, úprkem se k městům Pražským s velmi velikou prudkostí a násilím strašlivě valily, a že pak nočního času ta povodeň přišla, jakž již oznámeno, tím větší strach a hrůzu lidem okolo řeky bydlícím přinesla, poněvadž každá taková škodlivá a nenadálá příhoda když se nočně natrefí, větší hrůzu a lekání lidem s sebou přináší, protože, jsouce mimo naději strachem poraženi, nevědí, kam rukou díti a jak sebe, tak i svého statku zaopatřiti, pročež lidé ti okolo řeky bydlící, maje již v svých domích plno vody, nevěděli, co činiti; mnozí zajisté z nich spali, a někteří nespějíc to, což jim náleželo, konali, a tak nespící na ty, jenž spali, volali, a aby rychle vstávali, je budili, a tu jeden každý z nich, jakž kdo mohl, statečky své do hořejších pokojův aneb kdo kde vejšeji (v té naději, kdež by před povodní bezpečnější byly) mohl, odnášeli a schraňovali. Když pak ranní jitro a den přišel, velmi veliký zástup lidu obojího pohlaví k spatření takové povodně na most Pražský se sběhl, patříc s hrůzou na takovou bouřlivou a vzteklou i nenadálou povodeň, na nížto žádný z lidí bez velké bázně a smutku nepatřil, leč ten, kterýž pokut Božských za nic sobě neváží, aneb z běd lidských své zalibení má. Povodeň pak ta tím všechněm divnější byla, že velmi velicí mrazové ustavičně trvali, a led na loket tlustý po vší řece byl, takže mnozí to smejšleli a o tom ledu jistili, že ani do veliké noci se nerozpustí, protož tím méně na povodeň myslili, avšak hle moc Pána Boha všemohoucího působí, což ráčí, poněvadž jeho moc nikdy zmenšená a ukrácená není. Vejdouc tehdy i já, spisovatel této památné věci, pohnul jsem se s hrůzou náramnou v své mysli, rozvažujíc moc Božskou a takového živle vody k rozkazu Božímu strašlivé aučinky, vida jaké hrozné škody lidem skrze to již před očima učiněné jsou, a kterak řeka Vltava k škodám hltavá učiněna jest, spatříc očitě, kterak po vodě plynou a sem

tak jim oběma po této nedávno skonané dlouhé
takové hospodářství sobě jednati a spravovati, jsouc
ochuzení a zbědovaní, vinšujíc jim od Pána Boha
rase naděleni a nahraženi, nebo tyto i jiné mnohé
dalej zmínka učiniti mínim, byly chudých, potřeb
ných lidí sedlských, kteří svá obydlí na horách i
řeky měli, s nimiž vbosí mynáři potřebnější a chud
a neřest nenadále spadli, spravujíc sobě teprva p
ných neřestech svá hospodářství. Dále nesla s sebou
voda celé veliké stohy obilné i senné, některé cel
násobně více roztrhané, ano i chalupy a mlejny, týr
za různo rozsípané a též roztrhané. Byla to jist
hrozná a veliká voda, poněvadž mimo jiné potoky,
dotknuto, tři velké vody se rozvodnily a zduly, totiž
rava a Beranka, skrze něž již tu noc mnoho lidí p
peno bylo. Plynuly po též vodě husy, kachny, slepic
díle od ledu zbité a ztlučené, ano i ti domovní při
psi, živi sedíce na vořích s skučením hledíc na lid
moci od nich žádající, kdež jsem to očitě spatřil a sez
lidé i nad těmi psy autrpoost mají, když se jim z
naproti tomu člověk lehkovážného svědomí nebývá
losrdenství k bližnímu svému, byť ho v nejtěžším ne
postaveného, třebas v příčině hrdla i poctivosti nev
Stalo se pak a přitrefilo před touto velikou povod
ramné prudkosti v neděli celý den až do noci vít
a bouřlivě foukal, kterýmžto větrem poněvadž i
byl, pohnul vodami a je rozdul a jako porozhřil,
o čem se tuto píše, jakž já podle mého sprostého
dím, pošlo a se přitrefilo. Ale nechť jest pak jak
jiná příčina, všickni to uznáváme, že se stalo z jist
vůle Boží. Přitrefilo a přistoupilo i k též povodni to
rybníkové, malí i velicí, nemohouce množství vody
se přes hráze, se strhali a potoky hrubě rozvodnili
vše přidaue do řek je velmi rozvodnily a zduly, a

byl, zvláště kdyby k tomu byla vůle Boží, aby zkázu vzal, přistoupila, ale Pán Bůh neráčil toho dopustiti, ačkoliv se velmi otřásal a co by sebou pohyboval, jakž dobře cítiti bylo všechněm na něm stojícím, takže mnozí bázlivějšího přirození z něho odcházeli, jsouce povědomi z čítání historií, jak mnoho ten živel zlého učiniti a jaká přepevná stavení podvraceti může.

Táž povodeň mnohým lidem vesnickým mnoho dobytku rohatýho i svinskýho ztopila, což se i dostalo trpěti některým Pražským lidem příbytky své blíž vody majícím, s kterýmiž jsem já tehdáž, když o tu škodu žalostivě naříkali, austně mluvil, litujíc jich srdečně v jejich neštěstí.

Učinila pak táž voda za mnoho množství tisícův škody na samém dříví malém i velikém, kterémužto dříví, jak zhusta plynulo, řeka Pražská, jakžkoliv široká a tou povodní na rovnějších místech mnohem více rozšířená sotva postačovala, nebo tu mnoho tisíc vorův roztrhaných i v celosti ještě spojených preč plynulo, a to ku podivu lesu velikého a rovného, kteréž mělo býti prodáváno Pražanům na stavení, jimžto oheň z dopuštění Božího v létu 1653 den Božího Těla domy a příbytky jich až do gruntu spálil: jakož již i Pražané možnější na větším díle k té potřebě takové dříví na řece skoupené měli. Plynuly velmi.. .[1]) veliké fošny, prkna, tesanice, a šindelův.. samých mnoho tisícův kop táž povodeň s sebau zanesla, nebo toho lidé pro velidé štáfy ledu, též pro hrůzu hrozné vody pro tuž hustost plovajícího velikého dříví chytati nemohli, kteří pak se našli tak všetečně smělí, přišli o život.

Plynuly po vodě veliké i menší lodi, prámy, některé celé a některé roztřískané a polámané, též kola veliká i menší mlejnská, stoupy, truhly všeliké, týmž řemeslníkům věci důležité a potřebné. Stavidla některá v celosti, jiná polámaná se spatřovaly. Nebo v času nenadálého přikvačení a připlynutí takové povodně lidé toliko aby hrdla svá ochrániti mohli, auprkem utíkali. Poněvadž i některé vesnice při vodě celé téměř vodau zatopené byly, a tak mnozí, vezma toliko s náramným a nevýmluvným zděšením své milé dítky, všeho statečku zanechali a preč utekli, přijdauc skrze tu nenadálou a nešťastnou příhodu k dokonalé žebrotě, poněvadž jejich nábyteček domovní, jakožto šaty ložní i chodicí a summau všeckny věci potřebné i z dobytky jim voda zkazila a zanesla, čehož všeho buď Pánu Bohu líto.

V neděli pak ku poledni vždy a vždy ta povodeň se rozmáhala a jak vejšeji tak i šířeji šla, z čehož také všechněm lidem větší strach a hrůza nastávala, poněvadž již netoliko do sklepův podzemních, ale také do hořejších stavení na několik loket zvejší topila, a tau příčinou všeckno dříví v Podskalí, malé i veliké s jinými potřebami k stavení domův zhotovenými preč odnesla.

Přijížděly pak za tou příčinou té povodně mnohé a časté pošty od rozličných pánův a měst, kteříž veliké rybníky na svých statcích mají, dávajíc pánům Pražanům vědomost, že se

[1]) Okraj str. 9. originálu jest odtržen, čímž se stalo, že některá slova jsou kusá, jiná pak zcela chybí.

jim jejich rybníkové velmi zhusta trhají; mohau-li, aby tamé sebe s svými statky blíže vod bydlícími opatřili a zachovali. Ale kterak stavení odnésti se může? aneb jakým způsobem mohau se vokna, vrata aneb dvéře před tím živlem opatřiti, zackvekovati aneb zahraditi, aby do vnitřnosti subtilnost vody nepronikla? Ovšem, vím o tom, že kdyby před tím se mohlo věděti o takové povodni, že přijíti má, mohli by mnozí z dolních sklepův i stavení své věci do míst bezpečných zaopatřiti a odnésti, ale kdož zná mimo P. B. samého budaucí věci?

Musil jsem se pak při též povodni toliko týto věci zasmáti, že jeden starý a poctivý člověk, přijda do stavení dosti vzácnýho, při kterémžto stavení dosti veliká zahrada jest, majíc okolo sebe staré ano i velmi děravé zdi, tehdy vida, že k týmž zdem voda již . . .[1]) víc a více dosahuje, shledával kdekoliv mohl staré hadry, . . . dělajíc věchtoví z slámy, kterýmižto věcmi skuliny a díry ve zdi . . . s náramným unavením zacpával a zahražoval, až se velmi zapotil . . . věchtoví a toliko těmi děrami, kteréž on . . . úmyslem zacpával . . . valem se lila, a . . .

Táž voda topila . . . až po hlaváče, dále a šířeji po Praze do některých míst se rozlévajíc a rozšiřujíc . . . svatému . . . svatý Anně, v tom pak chrámě Božím svaté Anny, kdež zůstávají velmi příkladného života duchovní panny, kteréž vůbec jeptišky jmenujeme, řádu svatého Dominika, po celém se kostele rozlila a do všech sklepův, kdež nápoj od vína i piva . . . a se dostala, učiníc nemalou škodu . . . rozum ukazuje na týchž nápojích . . . ala se pak táž voda (což jest žalostivé slyšeti) i do pohřebních sepultur aneb sklípkův, kdež mnohá těla v Pánu zesnulá jak týchž velebných panen, tak i mnohých jiných vzácných lidí světských, takže truhly, jsouc od vody vyzdvižené, nahoru . . . valy, jakž se to vpravdě tak našlo, když sepultury otvírali a je vyčišťovali.

Odnášela i táž voda svou náramnou prudkostí mnohé krásné lusthauzky a besídky, kteréž byly při zahradách aneb domích, blíž vody ležících . . . to všeckno ledem se roztřískalo a rozbořilo . . . nebo mimo jiné menší lusthauzy vzala též . . . kterýž vysoce urozený kavalír a pan p. hrabě *Conty* na *ostrově Dolejším*, mezi dvaumi vodami dosti krásně a nákladně postaviti dal, takže ani znamení nejmenšího nepozůstalo. Toho pak času, když se ta voda přivalila, byl v témž lusthauze jeden zahradník . . . téhož pána, rozený Vlach, člověk dobrý a po . . ., ten, jsa postižen od té povodně, nevěda, co má činiti, jsa vzteklými a bouřlivými . . . mi obklíčen a vida, že se již i lusthauz . . . bořiti počíná, rychle vylezl dosti . . .[2]) žádný m . . . muže, nebo s . . . dne prvního . . . odtud nějakým spůso . . . žádný nechtěl býti tak vš . . . ty peníze život svůj ztratiti . . . tomu, kdo by se byl koliv o to pokusil . . . nastávalo nic jistšího, jako jisté . . . Tehdáž pak on byl v největším str . . . ti a soužení, když viděl před sebou . . . povodeň tak veliké topole, jako ten, na kterémž on trval, z kořenu vyvracuje a . . . odnáší, ale milostivý Pán Bůh toho . . . chránil,

[1]) Str. 11. originálu jest zamazaná a potrhaná. — [2]) List tento jest v originálu potrhán.

mezi nejhustší střelbo . . . šípy zhusta létajícími, nic se m . . . ž příklad tuto nepatrný jest . . . to člověku, kterýž smrti . . . ěř ji . . . očekával, a málo již na život myslil, poroučeje se u Bohu, avšak třetího dne, když vody opadly, ačkoliv přece dce se valily . . . vně veliká . . . vodeň učiněná . . . slavný zácný klynot . . . slavného N. M. P. [1]) zkažen a . . . rácen jest, ž *vodárna*, . . . aneb kvadrátového kamene . . . gruntův až právě svrchu pro . . . avena, a ta hnedky až do tych grun . . . ra- a jest, tak že . . . ani znamení . . . ůstává, zkaženy též a vnivec ácena jsou i s ní nákladná instrumenta na . . . ím díle mo- ná, kterýmiž se voda na . . . a dolův táhla a po Praze No- o Města . . . skrze rozličné kanály vodila, kte . . . praví deset stavena byla, poněvadž já jsem sám . . . mi lidmi starožitnými ivil, kteříž pamatovali . . . když stavena byla, oznamujíc i to, mnoho tisícův stála, čehož jsem tuto doložiti opomenul, pro rovnání zprávy o témž nákladu dávajících, ale sám rozum to ozoval, žet jest nemalý, ale příliš veliký tu náklad býti musil velikost a důstojnost a podstatu stavení. Málo pak předtím táž věže upadla, a jakž oznamovali, před půlhodinkou, ně- ří lidé na též věži byli, dívajíc se na prudkost té hrozné po- ině, a jak dolů sešli, po nevelké chvíli ta žalostivá příhoda stala, s nemalou žalostí všechněch Pražanův, jak bohatých tak udých téhož N. M. P., poněvadž všechněm vůbecně ku po- lí ten klýnot sloužil a vodu v hojnosti dodával, nebo po zka- í tohoto klýnotu následoval nedostatek veliký vody všechněm ecně, jak pro vaření piv, tak i pro jiné všechny věci, poně- ž bez vody říkaje ani dne jednoho jak lidé tak i hovádka i nemohou, jakž jsem již o tom z počátku aneb něco níže ji oto spisu zmínku učinil. Jaká pak se veliká škoda stala na chněch mlejních Pražských: to páni mynáři nejlépe zvěděli, i ti vzácní lidé bohatí, též i z potřebnějších měšťanů, když ckna obilí mletá i nesemletá, slady, ječmeny, žita, pšenice, uky jim v niveč obrácena jsou, z čehož jim veliká škoda zvlášť řebnějším nenadále . . . [2])

VII.

O veliké krádeži r. 1644.

poslední část v originále zaujímá jakožto op. 23. str. 629—670 (polovice 630—631, dále listy 631—632 a 661—662 v orig. chybí). Jest to vlastně *eirová*-črta ze života Kozmaneciova, jež vrhá zajímavé světlo na část spo- ských poměrů tehdejších. Vypravování Kozmaneciovo jest velice zdařilé; příběh odehrává se živě před námi, i povaha jednotlivých osob trefně jest akterisována. Zejména milý charakter kněze *Jana Augustina Přerovského* výborně jest načrtnut.

Tento spis oznamuje o dosti hrubé krádeži v domě níže po- menaném nevážně vykonané.

Letha Páně 1644 dne 25 měsíce srpna stala se v domě ní Estery Fialové, poctivé vdovy a starožitné sousedy N. M. P.

[1]) Nového Města Pražského. — [2]) Konec chybí.

taková veliká příhoda v příčině veliké krádeže, jakž tuto sl
od slova, kterak se to stalo, ode mně, při konci tohoto sp
podepsaného, pro památku budoucí to bedlivě sepsáno jest; sl
se to pak takovým spůsobem:

V témž lethu svrchu poznamenaném, postního času, př
do téhož domu paní Estery Fialové jedna krásná mladá vd
pěknými . . ,[1]) ano i ona táž paní matka s námi zůstávala,
učiněném nám pozdravení tázala se paní matky, zdali má
jakej pokojíček prázdný, že by ho chtěla pronajíti: načež o
věď přijala, že jeden pokojík prázdný v domě jest a k př
jetí každému dobrému člověku dosti příjemný; komu ho c
najíti, zdali sobě, či komu jinému, aby oznámila? Odpově
zase, že ne sobě ho chce najíti, poněvadž ona má svůj dům,
svý přátelský, kterýž jest vlastní teta. a ji hned z mladosti u
že až do vzrostu vychovala. Já pak domnívajíc se, že tu
přátelskou snad vdala za někoho dobrého, otázal jsem se ji,
a z jaké příčiny, poněvadž ji z mládí vychovala, a snad i vd
tak daleko od Malé Stra . . . .[2]) čem odpověděla, že více do
nejdelší smrti toho se dopustiti nechce, abychom se o to ne
rali, aby v našem domě skrze ni mělo se něco zlého ko
načež mně i jinším tu přítomným ruku dala, že se tak cho
chce. A tak po smlouvě učiněné pili jsme litkup v dobrém
s bázní Boží až do fa, sol, la. Nechť pak není divno žádne
že já (kterýž jsem toto pro památku té příhody, o níž s poč
zmínka učiněna, to sepsal) proti tomu docela i s svou manže
a paní mateří nepostavil a na odpor nebyl, aby v našem d
nájmu toho užiti neměla, abychom se nezdáli snad tupiti a v
tupě ošklivé míti osobu z mdloby lidské do takové neřesti pa
což by bylo znamení veliké pejchy a o sobě mnohosmejš
a což by se snad netoliko dobrým lidem nad pádem svýho
ního autrpnost majícím nelíbilo, ani také (smím-li říci) sam
P. Bohu, jehožto Syn milý k sobě od židův bezbožných
cizoložnou přivedenou a na ni těžce žalující a na ni smrti ž
jící, odsouditi nechtěl, nýbrž, sehnouc své svaté tělo k
prstem psáti ráčil, kdo jest z vás tu přítomných bez hříchu, p
vrz na ni kamenem. A tak vzpomenouce na Syna Božího, kt
neráčí míti zalíbení nad hříšnými lidmi, ba aniž od své mi
zamítá, čekaje jednoho každého polepšení, taky jsme ji za
a potupiti nemohli v té jisté naději, že se polepší. A ačkoliv
ten čas, co u nás zůstávala, málo něco více nežli půl letha
kového vejstupku k prvnímu podobného se nedopustila,
mnohem horší tragedii ďábel pekelný v našem domě skrz
spůsobil, kterouž ona na náš (jak říkají) šlak a na naše
ona mínila) pohanění spůsobila, chtíc nás dobré lidi, jak
tak mou manželku Alžbětu i s paní matkou její všechněm li
v hroznou potupu a lehkost uvésti, v čem jí bezbožnici da
chybilo, poněvadž Pán Bůh všemohoucí neráčil dopustiti na
nevinné ničehéhož toho, proč bychom lidem v nenávisti a
kosti a jako bez dobrého jména zůstávati jměli, takže sotva

[1]) Polovice listu 629—630 utržena. — [2]) Polovice listu 629—630 utr
dále pak list 631—632 v orig. chybí.

pominul, až její nepravost na naše domnění učiněná světle
ırně vyšla, jakž tuto málo níže oznámím, k čemuž toliko
u samému tento můj spis patří a míří.

Toho tehdy času, zůstávaje já při chrámě Páně sv. Jindřicha
kantora, farářem pak byl ctihodný kněz, *Jan Augustinus Pře-
ký*, kterýžto v našem domě téměř čtvrt letha (nemaje toho
a žádné kuchařky) proti jistýmu platu s jedním studentem,
m přátelským, stůl svůj měl a jídla požíval, kterýžto student
pobožný a rodič N. M. P. dal se mimo vůli rodičův s obje-
ním mu toho svrchujmenovaného kněze Jana Augustína, do
a Praemonstratensium Sancti Norberti na Strahov, a těchto
ův již knězem i kazatelem českým jest a zůstává. Ten tehdy
z Jan Augustín postoupil z vůle velebné konsistoře fary a
ámu Páně sv. Jindřicha jinšímu knězi, totiž panu páteru *Mar-
i Ignaciusovi Faberovi*, a těch časův, když jsem toto psal,
u děkanovi města Lúna anebo Loun. Postoupíc tehdy té fary,
ovolením paní matky mé manželky, ano i mé, všeckny své
i k nám a do našeho domu, do velký světnice dolejší přestě-
ati dal, jakožto tu, kdež svůj stůl měl, a k svýmu cantorovi,
ož mu od nás všeho přáno bylo, a tak maje všeckny své
i jak od knih pěkných, tak od šatstva, ano i v šrejbtiši pe-
e své složené, kdež i maje své vlastní peřiny a postel odpo-
ati obyčej měl, tam pokojně zůstával, konajíc ve dni sváteční
edělní mše svaté, v kterém mu se koliv chrámě Božím v Praze
lo, pokudžby na jinou faru dosazen nebyl. V tom tehdy čase
éhož kněze u nás zůstávání, zůstávala u nás v pokoji nahoře
vejborná níželi psaná paní vopice Mandička, kterážto ovšem
o nejtišší ovčička zevnitřně se chovala, jsa podšitá velikým
em a rohatým kozlem, kovajíce jakousi nepravost, kterouž
om ukovala, a pomalu přízi předla, z kteréžto příze byla by
ě (pokudžby šlo podle práva) slušně provaz na krk mohla
ésti. Ta tehdy jednoho času, když má Alžběta s děvečkou
dolejší světnici velkou, v kteréž ten pan páter zůstával, po-
ela a myla, vešla též do té světnice, chovajíc dítě, paní
ha Mandička, a jakž obyčej jest chův dítěti zpívala, aneb
ěji ústy skučela a srdcem lstivým a falešným velkou lesť a ne-
vost obmejšlela, nebo toho času a ten celý den P. Pater domu
to klízení nebyl, jakož obyčejně mužské pohlaví, ačkoliv čistota
uje, však nechce býti přítomné, kde se poklízí, šaty perou a
b peče, z nichžto já jeden jsem. Dívajíc se tehdy ona a cho-
po té světnici, ptala se mý Alžběty: „Copak jest v týto
le?“ jížto ona jakožto dobrého svědomí žena, upřímně pově-
a, že soudí tam pana pátera chodicí šaty býti. Dále táž jedo-
á liška ptala se: „A co pak jest, paní Alžběto, v tomto ve-
m šrajbttyši?“ Již ona opět upřímně odpověděla: „Tam jsou
y šaty, totiž košile, šátky, ručníky, vobojky i jiné všelijaké
věci, totiž pěkná alba, neb jsem to všeckno nedávno s svou
ečkou prala a škrobila.“ Opěty po neveliké chvíli uhlídajíc na
ci v koutě dosti obhrubný šrajbtiš pěkný zelený, na způsob
kého ležícího pulpitu udělaný, takto chytře se o něm zeptala:
to soudím, že má pan pater všelijaký koření aneb nějakou
atyku, poněvadž takoví lidé rádi všeckny potřeby pro své

[illegible] na rozličné potřeby [illegible] již tehdy věda [illegible] ovšem že je [illegible] na to myslila, kter[illegible] pokradla, [illegible] Jedn[illegible] jmenovaný Jan Au[illegible] klíče velkého [illegible] v kteréž se pozbavala. Již ona vyšetřic, rych[illegible] měkce změkčila, a sejmou[illegible] klíče anebo ty kříže, vosil[illegible] vytiskla, i velikost díry, kudy [illegible] a zase rychle v místo své klíč dala, neb[illegible] jakož i do světnice spěšně nahlídla, že na tom [illegible] není a že ho p. pater vždycky u sebe [illegible] že p. pater ne vždycky doma n[illegible] někdy na faře u sv. Štěpána, též někdy v Králové[illegible] aneb kdekoliv jinde u dobrých [illegible] a svých přátel: majíce již formu toho klíče, [illegible] k zámečníkovi jednomu, kterýž až dosavad, když j[illegible] psal, živ byl, šla, a na tu formu v vosku vytištěnou [illegible] dělati (zaplatíc dobře) dala. Což ten jistý lehkomyslný [illegible] žádným spůsobem jí v tom posluhovati neměl, a j[illegible] dosavad se divím, že žádný z nás toho zámečníka pro tu [illegible] vrchnosti aneb pořádku nevinil, poněvadž to čelí pro[illegible] majestátu, což kdyby byl od někoho z nás obviňován, [illegible] věc, že by byl pokuty veliké neušel, ale to již tam; [illegible] dále raději, jak se stalo.

Majíce již zhotovený klíč, kterýž se k zámku své[illegible] jakž náleží dobře trefil, již očekávala pilně na čas, aby [illegible] kdy p. pater doma noclehovati nebude, jakož pak jedn[illegible] totiž 25. dne měsíce srpna letha napřed poznamenanéh[illegible]

a to všeckno, což tam bylo, pobrala, totiž vosum portugleserů, jeden každý v deset dukátův; drobných peněz sice nebylo než asi za šest zlatých, kteréž tolikéž vzala; při tom též vzala hodinky pěkný pozlacený, které se na hrdle nosí, i též bijí; byly šacovaný na 20 říšských tolarův, kterýmiž se, aneb skrze kteréž se ta krádež rychle vyjevila; byl tam také pás stříbrný, kterýž týž pan pater zastavený od někoho měl, tolikéž bylo tam deset pěkných dost velikých stříbrných lžic, stříbrný nový ampulky, v nichž bývá křižmo a posvátný olej, též byla stříbrná nová nádoba na spůsob malýho kotlíčku udělaná, v kteréž na faře týž p. pater svěcenou vodu míval, což ona i to vše pobrala, vzala též šlofpelz, kterýž dobře za patnácte zlatejch stál, a jiného více mnoho užitečného, což tuto pro krátkost psáti jsem pominul. Již tehdy to vše v své moci majíce, rychle raníčko a téměř přede dnem, vezma s sebou toliko to, což od stříbra bylo, k nějakému zlatníkovi toho času na Široké ulici zůstávajícímu šla, a aby jí z toho všeho stříbra jeden veliký pozlacený pás do třetího dne udělal, o to s ním jednala, že mu dobře zaplatí, co bude žádati, z čehož se porozumívá, že mínila z Prahy preč ujíti, ale jináče se z milosti Boží stalo, jakž se dále vyrozumí.

Ten tehdy zlatník, přijma od ní to stříbro, dal jí odpověď, že jí to spraví jak nejdříve moci bude, v kteréžto věci toho zlatníka musilo býti takové svědomí, jako toho zámečníka, který jí ten klíč dělal, protože ten zlatník sotva před čtvrt lethem témuž panu paterovi ty nádoby dvě stříbrné, totiž pro svatý olej a pro svěcenou vodu dělal, a je dobře komu jest je (dělal), i též své dílo poznal, nebo i na nich jméno s příjmím téhož pana patera vyryto bylo. Dále stalo se téhož dne okolo čtrnácti hodin českých, že ten p. pater po nějakém ministrantu poslal mý manželce klíč od tý světnice, v kteréž zůstával, že přijde domů k večeři s panem farářem sv. Štěpána, toho času *Danielem Hesseliusem z Ctvintenbergku*, nynějším panem děkanem Litoměřickým, a podle nynějšího titule s panem suffraganem biskupa Litoměřického, a že týž pan farář sv. Štěpána zůstane na noclehu v našem domě, aneb na odpočinutí s knězem domácím, naším Augustinem, s tím doložením, aby má Alžběta s děvečkou jim na zemi ustlaly, protože na dvě osoby postel nebyla a postačiti nemohla. Vejda tedy má Alžběta s děvečkou do světnice, aby něco pouklidily a to ustlání nějak foremně spůsobily, nějak pohlídne do toho místa, kde ten šrajbtyš položený býval, uzří tehdy, an ho netoliko na tom místě, ale ani na žádném jiném v světnici není, myslíc sobě, že ho pan pater někam jinam ven z domu k schování dal. Já pak právě v týž čas a té chvíle přišel jsem domů ze školy od sv. Jindřicha, a vejda do též světnice, kdež Alžběta s děvečkou se s peřinami páraly a je povlíkaly, díval jsem se jim, má pak Alžběta tyto slova ke mně promluvila: „Ale milý Václave, ten náš p. pater jakoby nás měl v nějakém podezření, dal svůj šrajbtyš s penězi někam jinam schovati.“ Ale já mlčíc, trochu jsem se poulekl, myslíce, že stěžkem on ho kázal z domu vynésti, proto že by to bylo zjevný podezření, jakoby nám málo věřil, poněvadž nikdy na nás nic takového neshledal, pročby nám důvěřit neměl. Nemoha tehdy

[illegible] v rukou majíc
[illegible] jest tím hřeblem
[illegible] ve světnici dosaho
[illegible] že dosahovala toliko těch ps
[illegible] co jest v nich psáno. Ale ne
[illegible] dosahovala těch hodinek poz

mluvíc takto: „Ba, věřte mi, milí lidé, žeť jsou to pitomí zlodějové: známíť jsou, domácíť jsou, ale učinili to snad na cizí šlak, aby na někoho jiného domnění bylo, ale zmejlíť se, bude jinak, zvíte.“ V tom ta krásná ochechule byla dolů povolaná, k níž p. pater nejprve takto promluvil: „Slyšte vy, Mandičko, nejní vás snad tejno, jak jest mi tuto noc mnoho pobráno a vy, poněvadž jste zde v podezření, proto čeho jste nepříliš dávního času do zahrádky vejdouc hřeblem skrze okno dosahovati chtěly, totiž mých pozlacených hodinek, jakž jste i při tom byly postižená, protož všickni v domě na vás to sčítají a praví tito všickni dobří lidé (ukazujíc na mě, mou manželku a paní matku její prstem), že mi toho žádný jiný mimo vás nepokradl.“ Než jak p. pater svou řeč dobře dokonal, já k ní s hněvem promluvil takto: „Já, lehkovážná ženo, já, já, bohaprázdná ženo, tebe naříkám a pravím, že jsi ty to pokradla a žádný jiný, maje toho za důvod a potvrzení, v čem jsem nedávno tebe postihl, co jsi ukrásti chtěla, ano i před tím časem musila jsi ty tolikéž ty okna v nově udělaná vytloucti, což jsme tehdáž na psa nevědomě sčítali, protož ty jsi ta zlodějka, to já tobě mluvím.“ Proti kteréžto mé řeči, ačkoliv téměř oněměla, ale upamatujíc se, takto odpověděla, plesknouc rukami na hromadu: „Ach, ach, což to na mne nebohou zarmoucenou ženu sčítáte, nač jsem já jakživa nemyslila, i kterak bych já sem vešla, však paní Alžběta tu s děvečkou svou poklízívá, a ne já, ale, to, to, to, nejsem, nejsem já vinna ničímž, ale někdo jiný na můj šlak to udělal.“ To pak mluvila odpolu s pláčem a odpolu s smíchem, chtíce z domu s dítětem jíti, kteréž tehdáž chovala, ale byla ode mne zadržána a do světnice zase obrácena. K nížto pan Hesselius promluvil: „Pověz radče ty, kdo jsi koliv, kde to máš, nebo není tu žádného smíchu ani žertu, protože jest tu mnoho pobráno, a tito domácí dobří lidé nemohou býti v tom domnění, ale ty pro svrchu jmenované podezření.“ Kdež ona již počala se velmi proklínati, že nic o tom neví. Já pak řekl jsem k ní: „O, bezbožná tisto, když na tě biřic přijde s palečnicemi, ráda se přiznáš.“ A v tom odešla nahoru do svého pokoje, ptajíc se po chvíli jednoho podruha, co jsou to palečnice. V tu pak chvíli vkročí mezi nás nějaký vzácný a poctivý člověk do světnice, nesa panu paterovi od pana forštmistra Brandejskýho dluhu 40 fl. a vysázejíc mu je, žádá proti tomu odvedení míti navrácený šuldtprýf: jemuž pan pater tyto slova řekl: „Můj pane, šuldtprýf bych rád vrátil, ale tuto noc mé všeckny peníze, s stříbrem co jsem ho měl, i s šrajbtyšem, v němž ten šuldtprýf i jiné jistoty na dluhy složené byly, jsou od někoho ukradeny, protož vám svou rukou recepisse napíši, na čemž bude moci býti přestáno.“ Čemuž se ten vzácný člověk velmi velice podivil. Manželka pak má s svou paní matkou ustavičně chodě po domě plakaly a rukama lomily, prosíc horlivě P. Boha všemohoucího, aby to ráčil vyjeviti, kdo jest tím vinen, protože slyšíce její klnutí hrozné, jakoby pochybovati počaly, zdali by vinna byla, nebo již o té krádeži téměř po celý Praze se rozhlásilo, takže k témuž panu paterovi přicházeli vzáctní lidé duchovní i světští k vyzvězování, jestli tomu tak aneb ne, co se vůbec o té dosti veliké krádeži rozhlásilo, a vyzvědouce, že

to, rozumíme tomu, jsou to mimo ni i jiní domácí." Jin
kteří se zdáli k nám všem upřímní býti, utrhavě tak
nás třepali: „Hleďte, jaká chytrost! poberouce to sn
počtli to na Mandičku, kteráž ničímž vinna není, a ani
možná věc, aby tak ona mnoho pobrati jměla." Tuto
maličko porozvážiti, jak lidé mnozí jsou lehkovážného
kteříž beze vší rozvážlivosti dobrým, poctivým lidem
utrhají, a je v takový nenáležitý domnění berou, a j
chané od jiného nepravosti, jakoby to sami učinili, vi
jistí, ano i nadto vejše jim té lehkosti (ač nevinné a
nich neučiněné) přejí, že jakés obzvláštní zalíbení nad
aby dobrý člověk dobrého jména prázen byl, a kdyby
bylo, třebas do smrti ode všech v potupě, lehkosti a o
zůstával. Ale již jest to dávno zkušeno, že milostivý
tivý P. Bůh v sebe doufajících neopouští, nebo mohu
říci a tuto poznamenati, že ten Pán Bůh spravedlivý
staré paní matky s vroucími a horlivými modlitbami bez
nosti pro její čistotu a pobožnost vdovskou uslyšeti, a
vždycky zachovalou na své cti matronu pro své veli
srdenství brzy a hned skuro toho dne, i s námi, v který
labirynthu neprávě domnělém zůstávali, vysvoboditi a
očistiti a původa pak toho zlodějství na jevo vynésti.
stalo, že ta lehkovážná zlodějka, jak od zlatníka přišl
ty hodinky pozlacený k nějakému krejčímu svýmu
do Starého Města, aby jí je rychle prodal, což ten krej
mínil, nevěda, aby ta věc byla tak hanebně ukradena.
paní matka nějak se počala dozvězovati, že ten krej
pěkné hodinky nesl do Tejna ku panu faráři, aby j
Kteréhož doma nebylo, mluvila tehdy s ním opatrně, ab
dinky ukázal, kdež již i ten krejčí ponaslechl od lidí
velké krádeži, že by se státi měla v jednom domě
dřicha, o kteréžto věci slyše i od paní matky, že se to
domě stalo, počal jakoby trochu popírati, že on nic

ukazujete, nýbrž víno pijíc ještě sobě na housličky hrajete a veselý jste; jistě každej vida to bude souditi, že vám nic pobráno není.“ Na kterážto slova on s smíchem odpoví: „A copak chcete, paní matko, abych se pro ty peníze uvázal? což to platno, bych já se více rmoutil, a snad se Bohdá ztráty doptáme; pakli nic, i Pánu Bohu poručeno: já vám radče připiji sklenici vína, nechte toho pláče!“ Ale paní matka šla s hněvem ze světnice a píti nechtěla.

Dále stalo se, že asi okola dvadcátý druhý hodiny ten krejčí svrchu jmenovaný, kterýž ty hodinky měl, rozvažuje to sám u sebe, že to všeckno musí na jevo vyjíti, a o něm že již jest vědomé, že on ty hodinky prodával, což se již ukryti, zatajiti ani zapříti nemůže, a na něj kdyby to pronešeno bylo, že on slyše a vědomost maje o tý krádeži toho na jevo že nevynesl, nýbrž i popíral: to tehdy uvažuje, přišel i na to, že by to k jeho veliké hanbě a lehkosti bylo a proti vší poctivosti a dobrému jménu čelilo, učinil takto: vezma k sobě ty hodinky, šel na faru k svatýmu Jindřichu ku panu paterovi Markovi, jemuž byl dobře znám, tážíc se ho, jestli tomu tak jest, že tu blízko v některým domě nějakému knězi jest pobráno velmi mnoho od peněz a jiných mnohých věcí; načež odpověď přijal, že tomu tak a nejinak jest, že v tom domě před dvoumi hodinami byl, a s tím panem paterem, kterému to jest pokradeno, že o to mluvil, litujíc ho v takové příhodě. V tom ten krejčí vyjme z šátku zavinutého ty hodinky pozlacený, ptajíc se, zdali ta věc jest jedna snad z těch věcí pobraných? jmenujíc při tom tu osobu, která mu to ku prodeji vydala. Kdež týž pan pater Marcus s podivením a radostí odpoví, že jest, a že ty hodinky zná, čí jsou, totiž kněze Augustína, jemuž se ten vzatek stal, slibujíc mu, že konečně bude míti na dobrý zpropitný, aby těch hodinek tu nechal, což on tak učinil a sám z fary na ten čas domů aneb někam jinam odešel. V tu chvíli má Alžběta jde velmi uplakaná mimo faru, chtíc pro nějakou potřebu dále do Prahy jíti. Pan pater pak Marcus stál před farou, a tyto slova k mý manželce promluvil: „Paní Alžběto, buďte vesela a nestarejte se tak, nebo vaše starost obrátí se vám brzy v veselou mysl.“ Ona pak domnívaje se, že ji toliko tak těší, jak jest obyčej pobožných lidí, že rádi zarmoucené uctívají, sotva pro pláč mu odpoví tato slova: „Ach což V. M. nemám zarmoucená žena plakati a naříkati, poněvadž jsem jak s manželem tak i s svou paní matkou u mnohých lidí v podezření, jako bychom tu krádež sami učinili.“ Pan pater pak Marcus, maje plno slz v očích (protože byl a jest milosrdného srdce), nemoha déle tajiti, rychle ji potěšil, a vyjma z své sukně kněžské ty hodinky, jí je ukázal, a od koho je má, oznámil, i zloděje domácího jmenoval s tím doložením, že se tomu krejčímu musí na dobrý zpropitný dáti proto, že to vyjevil, poručíc jí, aby s tím mlčela, že on sám (když odbyde svého kněžského modlení) k nám přijde a konec zármutku našemu učiní, poněvadž již snadně se po niti klubka (jakž jest přislovi) doptá. Jakou jest pak radost táž má manželka z té noviny jměla, den každý dobrý člověk snadně porozuměti může, kdyby jsa zříkán a vůbec pro nějakou velkou nepravost (kteréž se nikdy

by ta osoba mohla věděti, kde on peníze má? Ale,
to, rozumíme tomu, jsou to mimo ni i jiní domácí." Ji
kteří se zdáli k nám všem upřímní býti, utrhavě ta
nás třepali: „Hleďte, jaká chytrost! poberouce to s
počtli to na Mandičku, kteráž ničímž vinna není, a a
možná věc, aby tak ona mnoho pobrati jměla." Tuto
maličko porozvážiti, jak lidé mnozí jsou lehkovážného
kteříž beze vší rozvážlivosti dobrým, poctivým liden
utrhají, a je v takový nenáležitý domnění berou, a
chané od jiného nepravosti, jakoby to sami učinili,
jistí, ano i nadto vejše jim té lehkosti (ač nevinně a
nich neučiněné) přejí, že jakés obzvláštní zalíbení nad
aby dobrý člověk dobrého jména prázen byl, a kdyb
bylo, třebas do smrti ode všech v potupě, lehkosti a
zůstával. Ale již jest to dávno zkušeno, že milostivý
tivý P. Bůh v sebe doufajících neopouští, nebo mohu
říci a tuto poznamenati, že ten Pán Bůh spravedlivý
staré paní matky s vroucími a horlivými modlitbami be
nosti pro její čistotu a pobožnost vdovskou uslyšeti,
vždycky zachovalou na své cti matronu pro své ve
srdenství brzy a hned skuro toho dne, i s námi, v kter
labirynthu neprávě domnělém zůstávali, vysvoboditi
očistiti a původa pak toho zlodějství na jevo vynésti.
stalo, že ta lehkovážná zlodějka, jak od zlatníka při
ty hodinky pozlacený k nějakému krejčímu svýmu
do Starého Města, aby jí je rychle prodal, což ten kre
mínil, nevěda, aby ta věc byla tak hanebně ukraden
paní matka nějak se počala dozvězovati, že ten kre
pěkné hodinky nesl do Tejna ku panu faráři, aby
Kteréhož doma nebylo, mluvila tehdy s ním opatrně,
dinky ukázal, kdež již i ten krejčí ponaslechl od lidí
velké krádeži, že by se státi měla v jednom domě
dřicha, o kteréžto věci slyše i od paní matky, že se
domě stalo, počal, jakoby trochu napírati, že on nic

ıkazujete, nýbrž víno pijíc ještě sobě na housličky hrajete a veselý ste; jistě každej vida to bude souditi, že vám nic pobráno není.“ Na kterážto slova on s smíchem odpoví: „A copak chcete, paní matko, abych se pro ty peníze uvázal? což to platno, bych já se více rmoutil, a snad se Bohdá ztráty doptáme; pakli nic, i Pánu Bohu poručeno: já vám radče připiji sklenici vína, nechte toho pláče!“ Ale paní matka šla s hněvem ze světnice a píti nechtěla.

Dále stalo se, že asi okola dvadcátý druhý hodiny ten krejčí svrchu jmenovaný, kterýž ty hodinky měl, rozvažuje to sám u sebe, že to všeckno musí na jevo vyjíti, a o něm že již jest vědomé, že on ty hodinky prodával, což se již ukryti, zatajiti ani zapříti nemůže, a na něj kdyby to pronešeno bylo, že on slyše a vědomost maje o tý krádeži toho na jevo že nevynesl, nýbrž i popíral: to tehdy uvažuje, přišel i na to, že by to k jeho veliké hanbě a lehkosti bylo a proti vší poctivosti a dobrému jménu čelilo, učinil takto: vezma k sobě ty hodinky, šel na faru k svatýmu Jindřichu ku panu paterovi Markovi, jemuž byl dobře znám, tážíc se ho, jestli tomu tak jest, že tu blízko v některým domě nějakému knězi jest pobráno velmi mnoho od peněz a jiných mnohých věcí; načež odpověď přijal, že tomu tak a nejinak jest, že v tom domě před dvoumi hodinami byl, a s tím panem paterem, kterému to jest pokradeno, že o to mluvil, litujíc ho v takové příhodě. V tom ten krejčí vyjme z šátku zavinutého ty hodinky pozlacený, ptajíc se, zdali ta věc jest jedna snad z těch věcí pobraných? jmenujíc při tom tu osobu, která mu to ku prodeji vydala. Kdež týž pan pater Marcus s podivením a radostí odpoví, že jest, a že ty hodinky zná, čí jsou, totiž kněze Augustína, jemuž se ten vzatek stal, slibujíc mu, že konečně bude míti na dobrý zpropitný, aby těch hodinek tu nechal, což on tak učinil a sám z fary na ten čas domů aneb někam jinam odešel. V tu chvíli má Alžběta jde velmi uplakaná mimo faru, chtíc pro nějakou potřebu dále do Prahy jíti. Pan pater pak Marcus stál před farou, a tyto slova k mý manželce promluvil: „Paní Alžběto, buďte vesela a nestarejte se tak, nebo vaše starost obrátí se vám brzy v veselou mysl.“ Ona pak domnívaje se, že ji toliko tak těší, jak jest obyčej pobožných lidí, že rádi zarmoucené uctívají, sotva pro pláč mu odpoví tato slova: „Ach což V. M. nemám zarmoucená žena plakati a naříkati, poněvadž jsem jak s manželem tak i s svou paní matkou u mnohých lidí v podezření, jako bychom tu krádež sami učinili.“ Pan pater pak Marcus, maje plno slz v očích (protože byl a jest milosrdného srdce), nemoha déle tajiti, rychle ji potěšil, a vyjma z své sukně kněžské ty hodinky, jí je ukázal, a od koho je má, oznámil, i zloděje domácího jmenoval s tím doložením, že se tomu krejčímu musí na dobrý zpropitný dáti proto, že to vyjevil, poručíc jí, aby s tím mlčela, že on sám (když odbyde svého kněžského modlení) k nám přijde a konec zármutku našemu učiní, poněvadž již snadně se po niti klubka (jakž jest přísloví) doptá. Jakou jest pak radost táž má manželka z té noviny jměla, jeden každý dobrý člověk snadně porozuměti může, kdyby jsa naříkán a vůbec pro nějakou velkou nepravost (kteréž se nikdy

[illegible] nepřinese, ale ona se pode
[illegible] řekla, že toho nevzala, od
[illegible] Ale v tuž hodinu a chví
[illegible] pan. teta Cerhelka, kteráž jí ten b
[illegible] krádeži že se u nás stala, jak
[illegible] nahkame, se dověděla. Ta
[illegible] zavrá se s ní v pokoji, jestli tím
[illegible] hněvně pravila, a aby jí oznámila, k
[illegible] s takovým klnutím, že ničím
[illegible] že to na její šlak někdo jm
[illegible] velice nahlas, aby
[illegible] lehkomyslní šelmy m
[illegible] a sami snad to učinili,
[illegible] nepřestáť jim šelmám pro ten
[illegible] věda dobře již bez domnění, k
[illegible] sem se s hněvem obořil, nepř
[illegible] doložic, aby jen počk
[illegible] zloděje. Čehož ona se ule
[illegible] zloděje a ji se opěty horlivěj
[illegible] přiznala, jestli vinna, abych
[illegible] kdyby vinna byla, neuhonila a
[illegible] zapírajíc, že není
[illegible] se panem Hesseliuse
[illegible] domu vejdou, dva jdou do
[illegible] stala, a p. pater Marcus j
[illegible] hodinky, řkouc k nám takt
[illegible] ztejmě se jí pěkně, zdali
[illegible] nedinek neukáži." Kr
[illegible] věděli již dobře o tom
[illegible] vede tehdy pan Pater M
[illegible] kdež ta její teta
[illegible] hněvem seděla, a pa

nami našli v kuchyni za vohniště zastrčený, v něm i byly ještě šuldtprýfy z strany dluhův, polovic popáleny. Přinesa jej do pokoje, já k ní řekl: „Lehkomyslná, no, víš ty o tom, kdo toto pálil a loupal, poněvadž jsi sobě v noci od podruhyně i svíčky vypůjčovala a jsi prve ode mně při krádeži s tím hřeblem zastižena? Kdežto ona opěty se hrozně klnula, pravíc se býti nevinou, doložíc i toto: „O, kdo jest věděl kde toho šrabtyše hledati, taky ví o tý ztrátě, sám to pokradnouc.“ Já pak s těžkostí velikou jsem se zdržel, že jsem ji neuhodil, a v tom p. pater Marcus, nechtíce více jejího klnutí poslouchati, protože se ustavičně klela až hrozno bylo, vyjme z kapsy (jakž říkáme) ty hodinky a řekne k ní tato slova: „Hleďte, Mandičko, znáteli ty hodinky? Nejsouli to ty, které jste ráno do Starýho města tomu krejčímu prodávali?“ Načež ona toliko hlavou mrdla s uleknutím a hned odpověděla: „Nu, jsou to ty; však já povím, kde co více mám a vrátím to!“ Teta pak její to slyšíce leknutím téměř oněměla a plesknouc rukami z domu pryč šla ani žádnému dobré noci nevinšujíc, poněvadž již večer nastával a k hodině čtyrymecítmý se schylovalo, a to bylo u večer v pátek.

Pročež zavolali jsme kněze Augustína se panem farářem svatoštěpánským často jmenovaným Hesseliusem, aby šli do pokoje nahoru k přijetí zase své ztráty. Tu ona, sáhnouc do špíny, kteráž v škopku byla, vyjme šest portuglezerů a vrátí je; tu se p. pater ptá, kde jsou ještě dva a něco drobných peněz; ona opěty sáhne do syrového hrachu, vyjme jeden portugleser a dva tolary, to opěty vrátí; byla dále prudce nutkána, aby oznámila, kde má ještě jeden portuglezr a jiné věci od stříbra? Odpověděla, že více o žádných penězích neví, než stříbro všeckno že jest u zlatníka, — jmenujíc u kterého, — tam že se v celosti najde, aby tam jdouce je zase vzali. Byla opěty dotazována, kde jest šlofpelc? Ona okázala na kolíbku, že jest tam pod slámou, že ho pod dítě schovala. V příčině pak toho osmého portuglezeru byla skuoro do dvouch hodin tuze molestírována, aby ho vrátila, nevrátí-li že bude vzata do vězení konečně. Ale nic více na ní doptati se nemohlo. Praví, že soudí, že by ho upustila (s odpuštěním) do prevítu, když tam z toho šrajptyše psané věci házela, mezi nimiž byly i dva šuldtprýfy zkaženy, pročež byla přinucena od nás, aby do těch neřádův vlezla, což ona učiniti musila a tam ručičkami velmi bílými, zlodějskými i nožičkami se na půl druhý hodiny válela a mazala, až jsme smradem více na ni dívati se nemohli, ona pak hledajíc, tu kde nic neupustila, ovšem žeť taky nic naleznouti nemohla.

Mezi tím pak kněz Augustín, pojma s sebou čtyry muškety jde s nimi, a já tolikéž k tomu zlatníkovi, abychom ty věci zase vyzdvihli, ale on byl tak opilý, že ani s námi mluviti nemohl, jehož jsme do rána zanechati musili, ale zase velmi brzy ráno jsme k zlatníkovi šli (opatříc to, aby paní zlodějka z domu neušla) a ty všeckny věci od stříbra jsme v cele od něho dosáhli s učiněnou jemu pohrůžkou, že ho bude následovati těžkost, proč jest ty věci k rozdělání sobě přinesené přijímal, které nedávno sám věda dobře komu dělal, na nichž i jméno toho, komu

[illegible] jest ráčním panem no[illegible]
[illegible] k našemu [illegible] již nevinně v to[illegible]
[illegible] vám opravdově toh[illegible]
[illegible] s vaší manželkou i paní mateří, že vás Pán Bů[illegible]
[illegible] v té potupě a lehkosti, v kterou vás lidé nedobré [illegible]
[illegible] uvozovali a vás tím zlým učinkem vinné bý[illegible]
[illegible] z toho P. B. pochválen. Jistě nebožátka trpěli jste [illegible]
[illegible] nevinně pokaření. Já pak tomu dobrýmu pánu pro[illegible]
ačkoliv s slz vylevánim, jsem za tu k nám upřímnost a [illegible]
[illegible] poníženě děkoval a domů přijda paní Mandičce, [illegible]
zlodějský, ty věci ukazoval; ale ona se, jsouc bez studu [illegible]
a hlavou mrdala smrdlo lejny jako čert peklem. Kněz pa[illegible]
stinus navrátil se k nám domů se pány faráři Svatoště[illegible]
a Jindřišským, též s dobre paměti panem páterem *Frok*[illegible]
kterýž toho času nejsa na žádný faře mnoho let, dost[illegible]
jebný konsistoře confirmaci na děkanství anebo probošts[illegible]
bohlavzdě, ale však toho nic neužil, neb mu v tom [illegible]
smrt překazila, když [illegible][1] obviňována k tomu cíli [illegible]
aby toliko ostatní ten vzatek vrátila, ale ona stála a ne[illegible]
zapírala i se hrozně opěty klela, že o ničem více neví. A[illegible]
ta bezbožnice nestoudná a beze cti, když potom byla [illegible]
zbavena, mluvila to, že kdyby byla musila palečnice tr[illegible]
by ho byla vrátila; mnozí pak a na větším díle jí to v[illegible]
více nemá co vrátiti a že jest všeckno zuplna vrátila.

Když pak již pět nedělí aneb týhodnů v tom ša[illegible]
vězení zůstávala s tím dítětem, páni patres Jesuité, jak[illegible]
milosrdný obyčej jest, za ní se s velikou snažností k kně[illegible]
tinovi přimlouvali, aby ji z toho vězení propustiti poruči[illegible]
vadž více nemá co vrátiti, kdež, ač mu bylo líto vo d[illegible]
kátuv přijiti, však domnívaje se, že ho snad přece někde [illegible]
a rozvažujíc, že, byť tak pak i shnila, že tím nic nahraž[illegible]
bude a též nechtě pánův paterův přátelův oslyšeti, ji z[illegible]
propustiti poručil.

a zjevnou láryní učiněna, takže pro své nešlechetné skutky ve všech šatlavách Pražských kolikráte u vězení byla: v Novoměstský třikráte, v Staroměstský tolikéž třikráte, v Malostranský po dvakráte, na Hradčanech pak jednou; však vždyckny bez trestání (nevím a nevím jakou příčinou) z vězení bývala propuštěna; bylo již na tom, že měla jednoho času v káře po ulicích Pražských bláto a hnůj táhnouti, ale že měla některé tejné své dosti vzácné frejíře, i to ji minulo. Však ona den ode dne se lehkomyslněji bezstoudně chovala, žádného dokonalého studu nemajíc, nýbrž v hrozném hampejsu ústavně trvala, takže dobrý poctivý matrony, vidouc ji, za ní plily a jí zlořečily. Ale ona jako již beze ctí na nic nedbala, nýbrž, když dvanácte let v těch neřádách trvala, velmi pěkně se vdala: majíc za družbu vnuka pana Jana pohodnýho, prvnějšího kata, hosti měla: katy, rasy, biřice, pochopy, z kterýchžto pochopův jednoho za muže si vzala, s nímžto prve zle živa byla, jsa s ním oddána u sv. Štěpána Velikého v N. M. P.; veselí bylo u téhož pana Jána pohodnýho, kdež sice byli pozváni i někteří poctiví dobří lidé, jichžto ona pro velikou svou nestoudnost hodna nebyla, aby je za hosti měla. —

Po veselí pak v brzkém čase šla z Prahy s svým mužem usmyslíce sobě, aby snad poctivěji živa byla, až do města *Klatov* upřímo ku panu rychtáři městskýmu, a tam oba službou obdařeni a do šatlavy uvedeni, muž její za hodného biřiče a ona při něm za hodnou biřičku přijata. Divili se ovšem mnozí její pěknosti strany těla i šatstva, kterak velmi nádherně chodila, rovnajíc se v tom poctivým, vzácným matronám, nosíc i na hrdle perly; ale bylo jí to tam zamezeno, že mnohé okrasy složiti musila, nerovnajíc se jakožto birdovka dobrým lidem.

A tak hle ta paní zlodějka Mandička, která se hned z mladosti Pána Boha spustila, nechtíc se v ničem lepšiti ani na žádné napomenutí spasitedlné dáti, neboť pobožnost měla v posměchu a dobré skutky za hříčku, dostala a vstoupila v takové manželstvo, kteréhož spravedlivě (nechci říci pro hříchy) ale pro svou velikou nestoudnost hodna byla, učiníc svým milým rodičům po smrti, ano i přátelům živým, velikou hanbu a posměch.

— — —

Na zavírku tohoto spisu i to jsem chtěl doložiti: že ten pan pater, kterémuž se ta krádež stala, takového obyčeje byl, že v žádném protivenství a odporné příhodě zkormoucený nebýval, aneb aby se těžce fresoval, nýbrž trefilo-li se mu co takového, něco sobě četl anebo na diškant hrál, jakž v tomto spise se tomu vyrozuměti mohlo, že věda dokonale sobě všeckno pobrané býti a nemaje téměř žádné naděje, aby z toho co zase dostati mohl, málo se fresoval, nýbrž hrajíc sobě (jakž dotknuto) na diškant, chodě po světnici, smál se a dobrý víno pil.

Týž byl velmi milosrdný a lidem, kteříž ho v čem žádali, se propůjčující a účinlivý. Studenty rád fedroval, když k němu na faru pro almužny žádání přicházeli. K svatýmu Jindřichu, za mého času tam za kantora zůstávání, žákovstvu dva obědy dosti

hodné přistrojiti poručil, dada přinésti k jednomu dosti nápo
od hořkýho piva, k druhému pak nemalou částku vína. Lide
dosti vzáctným nemalou částku peněz proti šuldtprýfům rozpůjč
jak v Praze po domácku, tak i přes pole do jiných měst, z nichž
mnozí na větším díle pomřeli, zaplatíce mu smrtí, z kterýchž
jsem já mnohé znal, povědom jsa jejich z tohoto světa se odebrá

Jednoho dne přišel k němu jeden alumnus z conviktu, kter
již měl čtverý svěcení, žalostivě si hořekujíc, že by mohl bez
fary dostati, toliko aby k svý velmi důležitý potřebě 12
někde sobě vypůjčiti mohl, doložte tato slova: „Ale kdož se najé
aby mi tu milost prokázal bez základu? Ale já prý žádné
nemám, maje rodiče velmi potřebné, kteříž mi pomoci nemoho
ano mám i druhou starost, že titulum mensae při žádném už
nemohu!" Vyslyšíc ten dobrý p. pater jeho to hořekování, hned
mu 4 dukáty bez šuldtprýfu zapůjčil, pravíc, když se bude dob
miti a na faře obstáti, aby naň těmi penězi vzpomena, jemu
odeslal; pakli se bude zle míti, že od něho jich žádati nebud
dadouc mu to, bude-li moci zaplatiti aneb ne, k jeho svědom
udělíc mu při tom dokonalého a jistého titulu mensae.

Tato věc pak jest tolikéž hodna pamatování a dobrého p
pomínání, že podle svého obyčeje velmi těžce nesl, když duchov
druhého duchovního nepřítomného haněl anebo pomlouval; jak
se trefilo, že při jeho přítomnosti jeden duchovní a farář jiné
velmi vzácného člověka duchovního a již z toho světa vyšlé
těžce pomlouval a na něho žehral, že mu pět dukátů spravedliv
povinnovat byl, a moha mu je dobře odvésti a zaplatiti, že to
neučinil, doložte týž farář, že na něho vždycky naříkati bud
Což slyše týž kněz Jan Augustín, toto k němu promluvil: „Slib
jete-li mi pod svou ctí kněžskou, že více toho vzácného d
chovního člověka již mrtvého (kterýž mým dobrým známým b
pomlouvati nebudete, tehdy já vám ihned za něho těch pět d
kátů zaplatím!" Což když on slíbil tak učiniti, on mu těch p
dukátů ihned odvedl s tím doložením: „Nu, tu je máte, a to
mrtvého více nepomlouvejte!"

Jednoho též času, procházeje se okolo kostela po krcho
u sv. Jindřicha, četl epitaphia a hrobovní nápisy, patříc též
sklípky anebo sepultury vzácných lidí, mezi kterýmiž uhlídá jed
dosti nákladný s mřížemi železnými pěkně točenými v mrama
červeném zadělanými naproti věži sv. Jindřicha, na níž jsc
patříc on skrze mříže do toho sklípku uhlídá, an klenutí je
velmi porušení bere, protože střecha plechová nad tím sklípk
od rezu sežrána a hrubě pokažena byla, pod tím pak prk
shnilá, takže déšť a sníh velmi klenutí to hubil a kazil; on pta
se, čí jest ten sklípek ano i doptajíc se, poslal k držiteli to
místa, aby to dal spravit, že klenutí padne, jestli střecha ne
nad klenutím časně položena nebude. Držitelové pak, něko
lidé rytířského stavu, pro nemožnost a potřebnost nemohli
býti, aby tu věc opraviti dali. On tehdy jim vzkázal, chtějí-li
když jim Pán Bůh naděli, zaplatiti, co on na to pronaloží, le
to sám opraviti dá, což oni ovšem slibovali tak učiniti a s vě
nosti budoucně zaplatiti; on tehdy, projednávajíc dílo, sprazil

tesařům a přikrývačům dal, zaplatíce jim podle smlouvy tak, jakž náleželo.

Soudím tak, že ten, kdož toto čísti bude, pomyslí si takto: jistá věc, že jest tobě také nějakých peněz zapůjčiti musil, poněvadž ho tuto vychvaluješ, a mnohej snad řekne: „pochlebuješ!“ Ale daleko se s pravdou chybí, neboť já jsem jeho dobrodiní, zůstávaje za nehodného cantora u téhož sv. Jindřicha, s jinými v jinších příčinách užil: totiž v přívětivosti, vlídnosti ano i proti utrhačům obhajování, skrze dobrodiní: k škole prokazování, přátelské s ním conversirování a v mnohých jiných příčinách, v čemž mu nic nepochlebuji, poněvadž on dávno již mrtvý jest a v Pánu odpočívá, učiniv svým věřitelům všechněm svou smrtí dobře, poněvadž mu z nich ani jeden (mimo někdy pana forštmistra Brandejskýho, jakž již prve o tom zmínka učiněna) nezaplatil. A slušně by se ti měli zaň upřímně Pánu Bohu modliti a na jeho duši dobrými skutky vzpomínati, poněvadž jeho smrt je všeckny těch dluhův osvobodila.

On po dostání svých věcí do Třebenic na faru se dostal; tam nemaje vychování, jakž by kněz obstáti mohl, dostal se na jinou faru, dosti podál od Prahy, až do Netolic. Zůstávaje pak tam, dočekal nešťastného přijetí a vpádu do téhož města lidu nepřátelského švédského, od nichžto jsa nenáležitě ztraktýrován a zbit, do těžké nemoci upadl, maje sobě všeckno od nich, co kde měl, pobráno, takže jen v košili zůstal, jakž mi to hodnověrní lidé tvrdili a jistili, a tu, když bolest velká jeho tělo sužovala a trápila, on v těch bolestech duši vypustil a tento časný a bídný život v jiný věčný proměnil a tak tím způsobem život dokonal. Requiescat in sancta pace. Amen.

František Václav Felíř a jeho letopis.

Podává Jos. V. Bouchal.

K četným rukopisným pokladům biskupské knihovny litoměřické náleží český letopis z prvé polovice předešlého století pod sign. B|F 432, jehož autorem je František Václav Felíř, měšťan král. hl. Starého města pražského a assessor slavného práva rychtářského téhož pražského města. Jelikož tento důležitý rukopis i jeho autor, pokud víme, jsou veřejnosti naší úplně neznámi, dovolujeme si na ně příslušné kruhy upozorniti.

Fr. V. Felíř narodil se v býv. farnosti sv.-martinské ke konci září r. 1700 v Praze, kde jeho otec Mikuláš Felíř, pražský měšťan, byl po 36 let zasloužilým kantorem a kde také 15. května 1727 u věku 66 let zemřel; dva otcovi bratři byli kněžími, a to Matěj Václav Felíř byl farářem ve Vlachově Březí (a Předslavicích), kde 11. října 1731 zemřel a P. Ricoverus (Karel) Felíř byl převorem Servitů a farářem v Rabenšteině na Plzeňsku, kde dne 31. července 1741 do věčnosti vykročil. Soudíme z toho jakož

[illegible] si Felíř v k[illegible] [illegible] sešitů, [illegible] desce prvého sešitu čte[illegible] 1723—1731[illegible]; tento [illegible] listy, kde autor náš [illegible] Karla VI. a manž[illegible] [illegible] české, jakož i veské[illegible] a [illegible]. Sešit druhý má dvacet [illegible] až do roku 1739; [illegible] — 1744 na 47 listech s několika [illegible] psanými i tištěnými vložkami. [illegible] na listech opis některých částí [illegible] příběhy z let 1744— [illegible] rokem 1749 a končí bi[illegible] [illegible] s [illegible]me, že Felíř brzo po[illegible]

[illegible] zapisoval Felíř po dnec[illegible] [illegible] události své doby, sběhlé [illegible] veské, nezapomínaje při to[illegible] [illegible] ve: zejmena přihlížel ku [illegible] dynastickým a státním, ač se [illegible] k příběhům válečným, živel[illegible] [illegible] exekucím atd., tak že rukopis [illegible] české, dějiny města Prahy a pro děj[illegible] pramenem nevyčerpatelným. Tro[illegible] a Prusů v letech 174[illegible] na desce 4. sešitu, „že p[illegible] v dobrém zdraví, však dosti [illegible] se dalo, sám očitě spatřil [illegible] sv. Václava r. 1742 poznamenává, že [illegible] 7 neděl masa nejed[illegible]

tví českému, jak stavu duchovnímu, tak stavu světskému, jak
ím tak nižším obyvatelům, též také jiným okolním zemím,
, kterak králové pruský a kurfirstové neb volenci branden-
ký vždy k slavnému domu rakouskému sebe službou velikou
avazovali, tak také nyní regírující Fridrich (pozůstalý syn po
král. Milosti Fridrichovi Vilémovi, který dne 31. Maji 1740
umřel) 29 let věku svého počítajíc se zavázal, ale brzo na
slib zapomněl: když beze vší sobě dané příčiny do knížectví
ského jest s silnou mocí s několika třicíti tisíci mužův, spolu
sobě majícíma kusy a moždíři též s nevypravitedlnou municí
nýma potřebami vojenskými *ne tak jako nepřítel, ale jako lou-
ik jest vtrhl;* a tam jak kláštery tak města, měšťané a oby-
le jako nejvíce ubohý sprostý seldský lid náramně sužovati
l: tak že nejenom co jemu ubohý lid sám dal, na tom dosti
ěl, ale ještě nad to špejchary obilné zodmykati poroučel
šechno obile, cokoli se ho v knížectví slezském nacházelo, do
ch zemí odvézti jest poroučel; ze začátku pravda začínal pla-
l strich p. 5 rh., pak napotom jakýsi obligaco neb ujištění
al, že k zaplacení přijdou, tudy tomu ubohému lidu jak měst-
nu tak seldskému nenabytnou škodu sposobil; a ani na tom
i nebylo, neb poslední krávu ubohý sedlák pro jeho lid za-
musel, nýbrž i o své poslední hovádko (jako koně) pro velké
panny neb přípřeže přišel; co pak více, od 15 až do 16 let
ský synkové i pacholci do služby jeho vojenské napořád
né a do království pruského a Bradenburku jako do měst
lína a Potsdamu hnáni byli... Dne 4. januarii hlavní město
nížectví slezském v moc králi Pruskému vzdáno bylo totiž
to Vratislav, tak že on Fridericus takměř bez jedné rány
usů neb z malé zbraně učiněné jest pod svou moc dostal (po-
adž páni vratislavští s ním nějaké srozumění míti měli a jak
iva šla, jemu samému, poněvadž sami luteráni a calvini jsou
, dopisovati by měli, by jen přišel, že se mu s městem Vra-
aví vzdáti beze všeho odporu chtí)."

Felíř byl uvědomělým Čechem, milovníkem svého jazyka
ho zastanců; uvedeme z jeho rukopisu tři příklady. „Dne
června (1732) s polodne jeho Cís. a Král. Milost (Karel VI.)
Brandejského lesa na honbu opět vyjeti ráčila, při kteréžto
bě to velké neštěstí se přitrefilo, že když Jeho Cís. Milost
ní ránu po jednom velkém jelenu učiniti ráčila, ta šťastně jest
druhá ale rána nešťastnou náhodou učiněna byla, neb (tit.
.) jeho knížecí Osvícenost knížete ze Švarcenberku skrz sla-
i jest trefila, kterýžto hned tu padna hojnou krev jest proléval,
to do brandejského zámku donešen, tam dle vší a největší
žnosti curirován byl; z toho tak náhodou vzešlého neštěstí
. M. hned zase ty chvíle na hrad pražský mezi pátou a šestou
inou se navrátiti ráčila. 11. ta truchlivá zpráva z residen-
ního zámku města Brandejsa přišla, že (tit. plen.) jeho knížecí
výšenost P. P. kníže Adam z Švarcenberku Pan Pan a Vey-
la na Krumlově, Hluboky, Střeboni etc. etc. okolo 4. hodiny
o všemi svátostmi spasitedlnými zaopatřený na věčnost jest
ročil. Toho pána celá česká země politovati mohla, neb jistě
a Čechům jako náš milý vlastenec náchylný byl a nejpřed-

i z jiných okolností, že rodina Felířova náležela k intelligen nějším měšťanským rodinám pražským té doby. František Václa Felíř vyznává o sobě hned na počátku svého rukopisu do 10. května 1723, že byl magistrem svobodných umění a filosofi a posluchačem (auditorem) obojích práv. Dne 13. července 172 byl v chrámě sv. Jiljí na Starém městě pražském oddán s Magdal lenou Františkou Strakovou, načež se stal 11. ledna 1730 zároveň s Josefem Skalickým assessorem práva rychtářského král. hlav Starého města pražského, v kterémžto úřadě dle všeho až do sv smrti vytrval.

Jako jsme již shora se zmínili, založil si Felíř v květnu 172 denník, jenž skládá se celkem z 5 foliových sešitů, kterýž o nazýval letopisem; neb na desce prvého sešitu čteme slova „Kráſſý letopyſ dewýtj-Yetý totiž Roku 1723—1731"; tento prvý seš čítá 32 hustě a zřetelně popsané listy, kde autor náš líčí událost let 1723—1731, zvláště korunovaci Karla VI. a manželky jeh Alžběty Kristiny na království české, jakož i veškeré tehdej dvorské slavnosti, a radovánky. Sešit druhý má dvacet jeden p psaný list s týmž nadpisem a sahá až do roku 1739; sešit tře obsahuje léta 1740—1744 na 47 listech s několika důležitým českými i německými, psanými i tištěnými vložkami. Sešit čtvrt obsahuje na prvých 40 listech opis některých částí předešlé sešitu a na 38 dalších listech líčí příběhy z let 1744—1748; seš pátý, obsahující 22 listy, počíná rokem 1749 a končí bitvou u Lo vosic 1. října 1756, z čehož soudíme, že Felíř brzo po této bitv v Praze zemřel.

Do tohoto svého letopisu zapisoval Felíř po dnech, měsíc a letech veškery důležitější události své doby, sběhlé v městec pražských i po českém venkově, nezapomínaje při tom některa na důležitější události světové; zejména přihlížel ku slavnoste a událostem církevním, dynastickým a státním, ač se o vysoko politiku nestaral, dále k příběhům válečným, živelním zjevů a pohromám, k soudním exekucím atd., tak že rukopis tento pr církevní dějiny české, dějiny města Prahy a pro dějiny tehde šího soudnictví je pramenem nevyčerpatelným. Trojí obléze Prahy od Francouzů, císařských a Prusů v letech 1740—1745 lí věrně, jak vše zažil; píšeť na desce 4. sešitu, „že při obléhán měst pražských životně v dobrém zdraví, však dosti velke bí a nouzi přítomen byl a co se dálo, sám očitě spatřil"; v pře večer svátku sv. Václava r. 1742 poznamenává, že (následke obléhání Prahy císařskými) již po 7 neděl masa nejedl.

Řeč i sloh Felířův upomíná zvláště v těchto částech na Fe a sloh Kozmaneciův, jenž skoro o sto let dříve popisoval obl hání Prahy od Švédů (viz „Sborník historického kroužku" 18 str. 86—100). Čeština Felířova je na ten čas dosti správná a bezná, jen dlouhé periody, které tehda i v němčině a latině objevovaly, působí na čtenáře nelibě.

Z celého díla vane duch zbožného katolíka a věrného p daného dědičného rodu Habsburského; proto byl Felíř zapřísahlý nepřítelem Francouzů a zvláště Prusů; tak píše ku př. po v puknutí prvé slezské války: „Povědomo celému slavnému kr

vství českému, jak stavu duchovnímu, tak stavu světskému, jak
yšším tak nižším obyvatelům, též také jiným okolním zemím,
ıde, kterak králové pruský a kurfirstové neb volenci branden-
ırský vždy k slavnému domu rakouskému sebe službou velikou
ı zavazovali, tak také nyní regírující Fridrich (pozůstalý syn po
ıho král. Milosti Fridrichovi Vilémovi, který dne 31. Maji 1740
ıku umřel) 29 let věku svého počítajíc se zavázal, ale brzo na
ıůj slib zapomněl: když beze vší sobě dané příčiny do knížectví
ezského jest s silnou mocí s několika třicíti tisíci mužův, spolu
ti sobě majícíma kusy a moždíři též s nevypravitedlnou municí
jinýma potřebami vojenskými *ne tak jako nepřítel, ale jako lou-
žník jest vtrhl;* a tam jak kláštery tak města, měšťané a oby-
atelo jako nejvíce ubohý sprostý seldský lid náramně sužovati
ıčal: tak že nejenom co jemu ubohý lid sám dal, na tom dosti
eměl, ale ještě nad to špejchary obilné zodmykati poroučel
všechno obile, cokoli se ho v knížectví slezském nacházelo, do
ıých zemí odvézti jest poroučel; ze začátku pravda začínal pla-
ti 1 strich p. 5 rh., pak napotom jakýsi obligace neb ujištění
ával, že k zaplacení přijdou, tudy tomu ubohému lidu jak měst-
ıému tak seldskému nenabytnou škodu sposobil; a ani na tom
ıosti nebylo, neb poslední krávu ubohý sedlák pro jeho lid za-
ıti musel, nýbrž i o své poslední hovádko (jako koně) pro velké
irspanny neb přípřeže přišel; co pak více, od 15 až do 16 let
ıldský synkové i pacholci do služby jeho vojenské napořád
ıanné a do království pruského a Bradenburku jako do měst
erlína a Potsdamu hnáni byli . . . Dne 4. januarii hlavní město
knížectví slezském v moc králi Pruskému vzdáno bylo totiž
ıěsto Vratislav, tak že on Fridericus takměř bez jedné rány
kusů neb z malé zbraně učiněné jest pod svou moc dostal (po-
ıvadž páni vratislavští s ním nějaké srozumění míti měli a jak
ıráva šla, jemu samému, poněvadž sami luteráni a calvini jsou
yli, dopisovati by měli, by jen přišel, že se mu s městem Vra-
slaví vzdáti beze všeho odporu chtí)."

Felíř byl uvědomělým Čechem, milovníkem svého jazyka
jeho zastanců; uvedeme z jeho rukopisu tři příklady. „Dne
). června (1732) s polodne jeho Cís. a Král. Milost (Karel VI.)
o Brandejského lesa na honbu opět vyjeti ráčila, při kteréžto
onbě to velké neštěstí se přitrefilo, že když Jeho Cís. Milost
rvní ránu po jednom velkém jelenu učiniti ráčila, ta šťastně jest
a, druhá ale rána nešťastnou náhodou učiněna byla, neb (tit.
len.) jeho knížecí Osvícenost knížete ze Švarcenberku skrz sla-
inu jest trefila, kterýžto hned tu padna hojnou krev jest proléval,
a to do brandejského zámku donešen, tam dle vší a největší
ıožnosti curirován byl; z toho tak náhodou vzešlého neštěstí
. C. M. hned zase ty chvíle na hrad pražský mezi pátou a šestou
odinou se navrátiti ráčila. 11. ta truchlivá zpráva z residen-
álního zámku města Brandejsa přišla, že (tit. plen.) jeho knížecí
'yvýšenost P. P. kníže Adam z Švarcenberku Pan Pan a Vey-
oda na Krumlově, Hluboky, Střeboni etc. etc. okolo 4. hodiny
áno všemi svátostmi spasitedlnými zaopatřený na věčnost jest
ykročil. Toho pána celá česká země politovati mohla, neb jistě
ám Čechům jako náš milý vlastenec náchylný byl a nejpřed-

[illegible] Měst. Praž. na p[illegible]
[illegible] a ruky pravé utětím[illegible]
[illegible] zakázané a krk obnažený m[illegible]
[illegible] známena byla a jemu

Přestávajíce prozatím na těchto ukázkách, vyslovujeme své přesvědčení, že nám bude v nedaleké budoucnosti možno veřejnost naši ještě důkladněji seznámiti s obsahem Felířova letopisu.

Drobné zprávy a posudky.

Slavný vjezd primasa království Českého do Prahy před 135 lety. Arcibiskup Antonín Petr hrabě Příchovský z Příchovic, byv 26 října r. 1763 od císařovny Marie Teresie jmenován arcibiskupem Pražským a obdržev 19. prosince téhož roku pallium od papeže Klementa XIII., slavil dne 12 května r. 1764 vjezd svůj do Prahy a den na to svoji inthronisaci. O slavnostech těchto zachovala se nám obšírná zajímavá zpráva, kterouž s laskavým čtenářstvem sdělujeme, domnívajíce se, že se mu tím zavděčíme, jelikož zanedlouho slaviti budeme vjezd a inthronisaci nového arcipastýře našeho, nejd. pana Lva Skrbenského. Zní pak zmíněná zpráva takto: Ve příčině dne i pořádku slavnostního vjezdu mezi Jeho biskupskou Milostí a cís. král. zemským guberniem stala se předběžná úmluva, a všichni, kdož slavnosti té měli býti přítomni, byli náležitým způsobem k tomu pozváni. Pan arcibiskup, jehož veškeré komonstvo již dříve na určené k tomu místo se odebralo, odejel ve svém voze, v němž s ním pan světící biskup a kancléř seděli, o 3. hodině odpolední do zahradního domku před Žitnou branou, jenž ustanoven byl za shromaždiště. Tam očekávali jej všichni páni preláti. Tamtéž stála měšťanská jízda všech tří dolejších měst v parádě. Když pak pan arcibiskup kolem jel, vzdala mu tato jízda tasením pobočních zbraní a hlaholem trub čest. Páni preláti přivítali Jeho knížecí Milost in corpore při vystupování z vozu. Brzo potom dostavili se tamtéž přední zemští hodnostáři s nejvyšším purkrabím a nejvyšším hofmistrem v čele. Spolu s nimi přijelo hojně vysoké šlechty vesměs v šestispřežních parádních vozech. Skvělá tato družina vysokého úřednictva a šlechty šla, vystoupivši z vozu, panu arcibiskupovi na třicet kroků vstříc, pan arcibiskup pak jim na deset kroků. Tu přivítal jej pan nejvyšší purkrabí ve jménu celé země. Za uvítací jeho řeč vzdal pan arcibiskup vřelé díky a byl od pana purkrabího a nejv. hofmistra doprovozen do purkrabského vozu. Ihned potom hnul se celý skvělý průvod v tomto pořádku: Nejdříve jela malostranská měšťanská jízda (celkem 100 jezdců), potom jízda novoměstská (100 jezdců) a jízda staroměstská (175 jezdců). Jezdci, oblečení v bezvadných uniformách, měli vesměs krásné koně. Před každou eskadronou kráčelo několik důstojnických koní s krásně vyzdobenými pokrývkami. Pak následoval šestispřežní arcibiskupský vůz, v němž seděli tři konsistorní radové a světský sekretář Jeho bisk. Milosti. V jiném, rovněž šestispřežním voze seděl děkan ode Všech Svatých, hrabě Schafgotsch s infulovaným proboštem rytířského řádu sv. Hrobu. Potom následovala dlouhá řada šestispřežních, krásně ozdobených

hr. z Martinic, hr. Hartik a hr. Wratislav. U Žitné brány stála v pravo stráž garnisonní, v levo novoměstská měšťanská stráž ve zbraních. Když průvod dospěl ku bráně, vzdaly obě stráže čest za zvuků hudby. V témž okamžiku zazněly zvony na nejbližších věžích, k nimž připojily se zvony celého města.

V Žitné ulici, na Dobytčím trhu, ve Vodičkově ulici, na Koňském trhu, na Příkopě, v Celetné ulici, na Staroměstském náměstí, v Jesuitské ulici zaznívaly s altánův a arkýřův zvuky trub a kotlův. Taktéž tomu bylo v ulici Mostecké, na Malostranském náměstí, na Vlašském plácku, v Ostruhové ulici a na Hradčanském náměstí za nevýslovného návalu lidí.

Všecka okna byla přeplněna diváky, a mnohá ozdobena byla krásnými čalouny. Duchovenstvo řádové, alumnové seminářův a konviktů, městští faráři se svými kaplany a fundatisty, žáci škol piaristských a malostranských škol městských stáli v řadách po obou stranách ulic a přijímali s náležitou uctivostí arcibiskupské požehnání. Na Koňském trhu paradovala setnina kupcův s hudbou.

Mezi skladem slaneckův a novoměstskou radnicí stály tři setniny měšťanstva téhož města s hudbou ve zbraních. U radnice shromážděna byla městská rada v pláštích. Tamtéž pozdravil kancléř novoměstský Jeho biskupskou Milost následující českou řečí:[1])

„Nejdůstojnější, vysoce osvícené svaté římské říše kníže! Přemilostivý Pane Pane! Právem prvosti Nové Město se proto honositi může, že ono v minulých časech téměř pro vždycky první jest bylo, které svého k důstojnosti pražského arcibiskupství nově povýšeného v vážném ubranstvu (sic!) do vykázaného sídla od počtnatého (sic!) komonstva doprovázeného duchovního arcipastýře před jinými s synovskou příchylností a příslušnou često-bázní (sic!) vítati přístup mělo. Nyní opět osudem příznivého štěstí padl los na Nové město, že při tomto slavném vtahu do král. měst pražských Vaší knížecí arcibiskupské Milosti k prokázání první synovské pocty před druhými zdejšími spoluměstmi (sic!) volnost jest obdrželo. Rozhojněného potěšení toho životný vejtvar (sic!) šířením řeči zde představiti krátkost času zbraňuje, a beztoho zbytečná jsou slova tu, kde skutek sám mluví a slovo vede; neb radost a útěchu všeobecnou nad tím tak slavným příjezdem líčí a dosvědčuje neospalá vzbuzenost po všech místech shloučeného klopotem se hrnoucího lidu. Celá obec toužebně se snaží, aby paprskem milostivého zření objasněna a bleskem stkvoucí se slávy opapršlena (sic!) byla, s starozákonným Jakubem směle sice, však ozdržně (sic!) pohrozující: že nepropustí, dokud nebude požehnána. Vojsko městské ne k zápasu, nýbrž k povinnému poctění zde zřádané (sic!) stojí, které zvukem a souhlasením hudebných nástrojů, čestným kloněním zbraně, též postavou a mravným křepčením (sic!) přístojnou čest vzdává a svou neliknavou ochotnost uvědomuje. Ano i měšťanosta a raddotové (sic!) tuto pospolu shromáždění jsou, Vaši knížecí arci-

[1]) Patrna z ní pokleslost tehdejší češtiny!

[illegible] nata [illegible] a stál se tak, jak jsem řekl!"

[illegible] Týnském kostele uvítán byl pan a [illegible] všech tří fakult universitních. Rektor magni [illegible] klečel na [illegible] se stříbrnými řezily v obvyklém jej [illegible] přednesl krátkou latinskou řeč.

Na Staroměstském náměstí stály 4 setniny staron měšťanstva ve zbrani; u radnice pak kancléř městský u arcibiskupa těmito slovy: „Nejdůstojnější a vysoce osvice Pane Pane milostivý! Jakož tak veliekomocná paní a m kraljovna země této Vaší vysoce osvícenou knížecí arcib Milosti našeho velmi laskavého vlastence s předcházejí mentyma zásluhy (sic!) pohnutá byvše za nejpřednější a nejvyššího duchovního pastýře tohoto slavného kral ského Sobě nejmilostivěji odlibiti a vyvoliti ráčila, my toho s hlubokou poklonou tím více těšíme, čím větším (sic!) radosti dnešního dne tato královská města skrze tento slavný vjezd Vaše vysoce knížecí arcibisku losti se stkvějí, honosejí a oslavujou. Nejhorlivěji vinšu nejsvrchovanější Bůh na drahná a potěšitedlná léta šťa dařovám k oslavení jména svého, k vypuzení všeho zlé smrtedlné slávě Vaší knížecí arcibiskupské Milosti nejd propujčit ráčil. Při čemž nás, spolu s touto nám nejn svěřenou obcí staropražskou do vysoce knížecí milostiv a náklonnosti s opačlivou (sic!) hlubokou poklonou po v takové stále zachovánu býti pokorně žádáme."

Na Vlašském plácku stály dvě setniny měšťanstva města Pražského ve zbrani. Na rohu poblíž radnice víta za městskou radu kolem stojící pana arcibiskupa po

Na Hradčanech stály u knížecí residence dvě set šťanské ve zbrani. Naproti na rohu stála městská rad dicus jménem jejím proslovil latinskou vítací řeč

všech do parádního pokoje drahocennými čalouny vyzdobeného, rozdal tu pamětní mince ražené na památku slavného vjezdu a pohostil pak stkvělo všechny přítomné.

Následujícího dne sešlo se veškero světské i řeholní duchovenstvo na Hradčanském náměstí, a vysoká šlechta oděná v pláštících krajkami ozdobených shromáždila se v knížecí residenci. Po 9. hodině byla pak Jeho knížecí Milost za zvuku zvonů městských v následujícím průvodu do chrámu Svatovítského uvedena: Nejdříve šli milosrdní bratří v párech, počtem 38, potom kráčeli trinitáři (15), křižovníci s červeným srdcem (16), karmelité (26), servité (35), bosí augustiniáni (30), pavláni (16), kapucíni (75), němečtí a irští františkáni (108), obutí augustiniáni (43), minorité (40), dominikáni (57) a praemonstráti (45). Potom následovaly korouhve metropolitního chrámu, a za nimi sbor trubačův a bubeníkův. Pak kráčel nosič umbelly mezi dvěma jinými duchovními, kteří veliké stříbrné svícny se svícemi nesli, a za nimi pak šli arcibiskupští alumnové s panem rektorem semináře. Další oddíl průvodu tvořili alumnové konviktu Svatobartolomějského počtem 29. Za nimi kráčeli v párech faráři, děkani, venkovští vikáři a arciděkani počtem 53. Následovali sloužící a hospodářští úředníci ze všech arcibiskupských panství, jakož i domácí dvornostové arcibiskupští počtem 64. Potom následovala arcibiskupská konsistoř, za níž kráčel dozorce sakristie s vikaristy a ministranty. Potom ubírali se v průvodu opati, praeláti a infulovaní probošti, a to v témž pořádku, jak na sněmu zemském sedávají; bylo jich celkem 17. Po obou stranách tohoto stkvělého zástupu kráčela řada zpěváků, kteří pěli píseň: „Ecce sacerdos magnus". Potom šel představený klatovského kaplanství s arcibiskupským křížem a za ním ubírala se metropolitní kapitula v nádherných zlatých ornátech s infulemi na hlavách. Následoval arcibiskupský světský sekretář; potom kráčela čtyři pážata a dva dvorní kavalíři. Za nimi kráčel pan arcibiskup pod baldachýnem, jejž čtyři hlavní faráři pražští nesli, nepřetržitě žehnaje lid po obou stranách. Po jeho boku kráčeli dva kanovníci, a za ním šel prelát archidiaconus mezi dvěma assistenty. Tito tři duchovní oblečeni byli v nádherný, ve Francii zhotovený a od zesnulého pana arcibiskupa za 10.000 zl. zakoupený ornát. Konec průvodu tvořila šlechta, městské magistráty a veliký zástup lidu.

Při vstupu do nádvoří metropolitního chrámu podal děkan metropolitní kapituly panu arcibiskupovi aspergill, jímž pan arcibiskup nejdříve sám sebe a pak kolem stojící pokropil. Potom políbil částečku sv. kříže ve zlatě zasazenou, kterouž byl blahé paměti císař Karel IV. chrámu metropolitnímu daroval. Pomodliv se u hrobů sv. Vojtěcha a sv. Václava, odebral se k hlavnímu oltáři. Po krátké modlitbě a některých obřadech přivítal pan kapitulní děkan Jeho knížecí Milost velezdařilou latinskou řečí. Potom měl světící biskup německé kázaní na slova Skutkův ap. 20, 28.: „Buďte bedlivi sebe i všeho stáda, v němžto Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží, kteréž dobyl svou krví." Před kostelem pak měl jeden z kanovníkův české kázaní na slova 1 Makk. 10, 19 a 20: „Slyšeli jsme o tobě, že jsi muž mocný v síle, a že spůsobný jsi, abys byl přítelem

naším: a nyní ustanovujeme té dnes nejvyšším knězem národu tvého atd." Potom sloužil kapitulní děkan slavnou mši sv. a obvyklým „Te Deum" zakončila se slavnost, načež shromážděným v kostele farářům, venkovským vikářům a děkanům doručen byl pastýřský list. O polednách pohostil pan arcibiskup veškeru šlechtu a generalitu při tabuli o 60 příborech co nejstkvěleji. Jelikož pak pan arcibiskup schválně sobě byl k inthronisaci své zvolil ten den, na kějž připadaly narozeniny císařovniny, aby tím na jevo dal svoji oddanost a věrnost, bylo při hostině za střelby z hmoždířů a při zvuku trub a kotlů připíjeno na zdraví Jejího Veličenstva ode všech přítomných. U večer téhož dne odbývalo se četně navštívené dostaveníčko (assemblée), při čemž podávány rozličné lahůdky. Když pak se setmělo, byla zahrada hraběcího Hatzfeldského domu, jakožto prozatímné residence jeho biskupské Milosti (nebylať vlastní jeho residence ještě dokončena) stkvěle osvětlena.

Po oba následující dny pozval pan arcibiskup mnohé vysoké osoby od stavu, jakož i metropolitní kapitolu a veškeré preláty spolu s předními osobami všech městských magistrátů a s hodnostáři universitními k tabuli a dal opětně, jako prvé dni, mezi ně rozdati pamětní mince. Taktéž rozdáno mezi přítomné několik set exemplářů německé ódy, kterouž k této slavnosti knížecí dvorní sekretář byl složil. Třetího večera vyznamenali se PP. Theatini krásným osvětlením na svahu zámeckého vrchu stojící kaple P. Marie Einsiedelské. *Dr. A. Podlaha.*

Rytířská akademie v klášteře Tepelském. Mezi archiváliemi kláštera Strahovského nalezl horlivý bibliothekář nynější *vdp. Dr. Zahradník* také několik aršíků z podrobného *deníku*, jejž si některý z členův konventu Tepelského na konci stol. XVIII. vedl. Z pozůstatků tohoto, německy psaného denníku nelze pohříchu vypátrati jméno pisatele. Velice zajímavá jest ta část zápisků, v níž líčí a do jisté míry i kritisuje *šlechtickou akademii*, kterouž tehdejší opat tepelský, prelát *Krištof Heřman hrabě Trautmannsdorf* byl zřídil. Ačkoliv zprávy neznámého nám pisatele bráti dlužno cum grano salis, jelikož patrně nejen stranictví nebyl prost, nýbrž i duchem josefinským byl provanut, přece podáváme je v plném znění původním, jelikož velice jsou zajímavy. Psány jsou 28. dne prosince r. 1783 a zní takto:

Tepler Ritter-Academie. Anno 1782 gab Pelzel den vierten Theil der Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten und Künstler heraus und dedicierte solchen dem hiesigen Herrn Prälaten, als erkanntem Beschützer der Gelehrten und erprobten reellen Schätzer gelehrter Dedicationen. Pelzel sagte hier ein Langes und Breites zum Lobe und Ruhme seines gnädigsten Herrn Patrons, und schrieb unter anderem, mit jener gewissenhaften Wahrheitsliebe, welche man in allen Zueignungsschriften antrifft, zum Ruhme der hiesigen von ihm selbst so getauften Ritteracademie folgende 6 Zeilen nieder (NB wie man ihm selbe etwan in die Feder dictirt haben mag), ohne das geringste von alle dem gesehen zu haben, was er so umständlich beschrieb. «Euer gräfl. Gnaden haben auch eine ordentliche Academie in der Praelatur für adeliche Jugend errichtet, und unterhalten für dieselbe nebst verschiedenen Lehrern auch solche Meister, von denen sie in Sprachen, in der Musik, im Tanzen, Reiten, Fechten

anderen Ritterlichen Übungen unterrichtet werden.« Ich will mir aber, Erlaubniss des Herrn Pelzels, die sehr anstössige Freiheit nehmen, diese ätige Periode ein wenig zu commentiren, und mit ihr den wahren Zustand r Academie, so wie ich selbe Anno 1783 gefunden habe, zu confrontiren. muss zu Stuttgart, zu Berlin, zu Wienerisch Neustadt, oder, weil hier doch von einer pfaffischen Academie die Rede ist, auch nur zu Kremsmünster sen sein, und die dasigen Erziehungsanstalten nur mit einem flüchtigen betrachtet haben, um den Contrast mit der hiesigen desto bizarrer zu n. »Nebst verschiedenen Lehrern« sagt H. Pelzel getrost; und doch haben die n, höchstens drei Junkers, woraus die ganze Academie seit ihrer Errichtung arig bestand, nur immer einen geistlichen Lehrer gehabt, welcher für jetzt ich ihr Hofmeister ist, P. Augustin Strunz heisst, und seinen 2 Eleven Auersberg ist heuer seiner Obsicht entzogen und sich selbst überlassen en) ein wenig Orthographie, Geographie, Geschichte, christliche Liederlesen ganz wenig Latein beibringt, sie fleissig dazu anhält, ihr Ave-Gebet zu g und auf den Abend laut herzusagen, ihm tagtäglich bei der Messe zu strieren, allen Fremden Gästen von Extraction ihren Bückling oder Kratz- standesmässig zu machen, auch bei Tische den Rücken nicht an den Sessel lehnen, bei den stummen, bis in die tiefste Nacht verlängerten Abendmahl- n nichts dazu reden, nicht zu lachen, nicht einzuschlafen, und übrigens kein von dem gnädigen Herrn Oncle (so müssen ihn alle die gräflichen Eleven en, den Herrn Praelaten) zu verwenden. Für den widernatürlichen Mönchs- g, in welchem die armen unter den Augen ihres sehr geistreichen P. Hof- ers fast den ganzen Tag leben, entschädigen sie sich von Zeit zu Zeit aufgehobener Tafel bei Abwesenheit des Herrn Onkels. Denn alsdann ent- sich der H. P. Hofmeister mit der Frau des Hausdoktors auf sein Zimmer, schwarze Stunde dort bei einer Tasse Caffe zu halten. Die gräflichen Eleven hen sich dann unter die Belagerer der Bierstütze am Schenktische, und sich mit gutem Erfolge in feinem deutsch-Teplerischen Dialect. Man trinkt ider aus dem Bierglase die Bruderschaft zu, es dutzt sich alles untereinander, n, Geistlichen und Bedienten; und ein Stockfremder hätte Mühe die hoch- chen Junkers von ihren Bedienten zu unterscheiden, wenn er nicht zum iel den P. Syndicus schreien hörte: »hörste, Aursperg, du Maulaffe, du , du Saunikl! warte nur du Lümmel, du Halunk, etc. etc.« welche vertraulichen nnungen sich freilich auch die Geistlichen wechselsweise wieder von den ers gefallen lassen. — Die vom H. Pelzel berührten übrigen Meister, von hen die adelichen Schüler in Sprachen, in der Musik, im Tanzen, Fechten anderen ritterlichen Übungen unterrichtet werden, sind nicht nur Anno und destomehr heuer, wo man der lieben Oekonomie wegen alles verab- det, sondern auch seit Errichtung dieses Instituts keine anderen, als folgen- sechse gewesen. 1. der Sprachmeister im Französischen, Augustin Bähringer, rag geboren, der sich einige Zeit in Elsass als Handlungsbedienter aufge- n, auch öfters in Paris gewesen, rheinphalzisch-schwäbisch-deutschen und burgisch-französischen Dialect spricht, lange Zeit Musquetier beim k. k. Re- at Eilrichshausen (nun Franz Kinsky) gewesen und als Vice-corporal dem Praelaten vom Regiment, das hier herumlag, überlassen worden. Es ge- aber mehr, als eine ausgeschämte Menschstirne dazu, wenn man behaupten , dass Herr Bähringer etwas mehr als gebrochen deutsch und französisch oder dass je ein anderer Sprachmeister hier angestellt gewesen, oder h, dass die Junkers je etwas anderes als französisch radebrechen gelernt . 2. In der Musik gab der, erst seit 1779 aufgenommener Kapellmeister den n Neffen des H. Praelaten, Joseph und Sebastian Trauttmannsdorff auf dem er nur kurze Zeit Unterricht, und Graf Joseph brachte es darinen so weit, er auswendig einige Contretänze und die meisten Soldatenmärsche klimpern welches ihm mit der Zeit beim Ausbruch eines Krieges treffliche Dienste n wird. — 3. Im Tanzen unterrichtete nicht länger als vier Winter hin- bis 1782 die Junkers ein auf der Tepler Herrschaft geborener und ausge- r Schuster, welcher aber auf seiner Wanderschaft zu Wien auf den Tanz- mitpfuschen gelernt, und noch dazu seit zwei Jahren von Eger aus, wo in Handwerk treibt, anhero zu kommen auf öfteres Einladen sich geweigert — 4. Im Reiten gaben sonst immer und geben noch itzt dreimal die Woche eht sich wenn sie daheim sind, welches aber bei beiden selten zusammen- und dann nur jeden Eleven, deren Eltern brav Doucers geben, weswegen rme Graf Berthold noch keinen Schritt in die Reitschule gelassen worden) richt, a der Oberbereiter Gottlieb Laubisch, als ein gemeiner Dragoner beim

k. k. Regiment Zweibrücken (nun Stalldeck) hier aufgenommen; ein bereits halbcentnerschwerer Mann und deswegen vom Regiment entlassen, dann 5 der Unterbereiter und ordentlicher Calepain, Vorreiter, Courier, Spion, geheimer Hofkundschafter alles in allem bei seiner Hochwürden und Gnaden: Joseph Schöpl; ein gewesener Bauer aus dem unterthänigen Dorfe Czyhana, war lange Zeit zuvor als wilder Bereiter und ist zum selben eine ganze Woche lang zu Hause, weil er, ausser dem ordentlichen Vorreiten bei einer zuweiligen Reise des Hochwürdigen Prälaten oder seiner Gräfin, noch überdies häufige Courierritte nach Marienberg, Teplitz, Wöllischeim, Klattau, Pilsen, und in der ganzen adelichen Gegend herum machen muss. — 5. Im Fechten? — wenn man dies Wort buchstäblich nehmen und rapieren darunter verstehen will, so streiche ich gleich den ganzen Artikel weg. Denn nur erst seit paar Jahren lernen die zum Soldatenstande obenhin bestimmten Eleven von einem gewissen Wanka, welcher ein Gehilfe seiner Professoren und Unterrichter im nahen Städtchen Tepl ist, das Exercieren und Schulfechten zu Pferde. Da aber der arme Mann keine ordentliche Bezahlung von seinem Unterrichte hatte, und nur mit einem Trunkbier und einem Stücke Leibl Brodt vorlieb nehmen musste, dabei aber zu viel in seiner Profession zu verdienen vorgab, so ist auch das Exerciren, oder Pelzellsche »Reiten« auf den Nagel gehängt worden. Erst heuer bekam der Graf Auersberg einen Gymnasiasten aus dem Convent zum lateinischen Professor der Philosophie; man wird aber im Verfolgen des Tagebuchs sehen, was es mit dieser Professur eigentlich für eine Bewandtniss hat; denn überhaupt steht es bei dem Grafen, zu welcher Zeit und wie oft er seinen Lehrer besuchen will.

Was der II. Pelzel unter den anderen »ritterlichen Übungen« verstehen mag, wenn er nicht etwan das Rosenkranzbeten oder Messministriren im Kopfe hatte; denn beides lernen die Junkers hier exact und könnten zur Stunde, als sie bei den Regimentern angestellt werden, Collegia darüber halten. — Es wäre überhaupt nicht zu begreifen, wie alle diese zu Mönchen erzogene adelichen Jünglinge am Ende ihrer Klosterschulenlaufbahn den Soldatenstand erwählen können, bei welchem man eben keine Stellen in der Gelehrsamkeit fordert, wie bei den verschiedenen hohen Monarchien, wozu wahrhaftig kaum ein einziger von allen hier erzogenen Junkers taugen sollte, wenn man nicht aus der Erfahrung wüsste, dass diese das gewöhnliche Schicksal selbst der mehrsten Stipendiaten ist, welche gemeiniglich in ihrem 17—20ten Jahre zum Gewehre greifen, nachdem sie in ihren Tagen die messbesendenden Halbengulden-Schätzen nach der Natur und mit vieler Accuratesse gespielt hatten. Ich rücke hier zur mehreren Begleichung und einiger Beleuchtung der adelichen Absichten bei Aufnahme der meisten Eleven das genaue Verzeichniss aller, seit Errichtung dieses Instituts hier erzogenen, theils noch anwesenden adelichen Jünglinge ein:

1. *Baron Zettwitz* von Scharan soll als Spion in Amerika gebenkt worden sein.

2. Ein Sohn des Kreishauptmanns von Elbogen, in dessen Bezirke Hartenberg liegt, Herr von *Chilenfeld*, dem der II. Abt eine Compagnie bei dem k. k. Infanterie-Regiment Franz Kinsky kaufte.

3. Sein zweiter Sohn kaufte eine Compagnie mit Teplor Gelde bei dem k. k. Infanterie-Regiment Malboeuf.

4. Baron *Aspermont* vom Lieutenant h. k. k. Cuirassier-Regiment Mecklenburg.

5. Ein Sohn des *Baron Wildenberg* von Kwesschowitz ist Cadet bei k. k. Dragoner-Regiment Waldeck.

6. Ein Sohn des *Baron Wildenberg* von Wilkischen (die leibliche Mutter des Herrn Abts war eine von Wildenberg ritterlichen Geschlechtes) ist Cadet bei dem k. k. Infanterie-Regiment Olivier Wallis.

7. Sein zweiter Sohn ward Petriner, hat aber bereits wieder den geistlichen Stand verlassen.

8. Ein Graf *Alberzis* von Lobawitz ist Petriner geworden.

9. Ein Sohn des Regimentsauditors bei Olivier Wallis, *Kornauer* genannt, ist Cadet beim nebenlichen Regiment.

10. Ein Sohn *des Baron Buben*, Oberstes beim Infanterie-Regiment Trodenswile, ist Cadet beim nebenlichen Regiment.

11. Ein Bruders-Sohn des Herrn Prälaten, Joseph *Graf Trauttmansdorf*, ist Cadet bei k. k. Cuirassier-Regiment Mecklenburg.

12. Zweiter Bruderssohn, des Vorigen jüngster Bruder, ist Lieutenant im Liechtenstein-Dragoner.

13. Joseph Graf von *Auersberg*, zu Hirschberg, der wahre Pflegesohn des Herrn Prälaten, ist fast eben so lange hier, als das Institut besteht, und doch

18 Jahre alt; hat keine Lust zum Soldaten, noch weniger aber zum Geistlen Stande, und studiert in soweit nur auf einen begüterten Landcavalier.

14. *Graf Joseph Berthold*, dessen Vater eine Mesalliance mit einer geften Jüdin getroffen: sein Oncle, der 80jährige Greis, Graf Berthold zu Pulitz Mähren, gewester Lands-Unterkämmerer, hat erst vor 7 Jahren die leibliche wester des hiesigen Herrn Prälaten geheirathet.

15. Der eben angekommene *Graf Joseph Krakowski von Kolowrat* zu nitzl, und künftiger Erbe.

Wenn die Eltern dieser Eleven reich sind und viel auf die Garderobe er Kinder verwenden, auch brav Doucers unter ihre Lehrer austheilen, wie 3. Graf Kolowrath thut, wenn sie ihren Kindern obendrein einen eigenen Beaten mitgeben, so halten sich die Junkers noch so ziemlich in Kleidern und der weissen Wäsche rein, und ihre Lehrer geben sich doch einige Mühe mit en, wenigstens in soweit, dass sie dasjenige hier nicht vergessen und verien, was ihnen bereits daheim vor ihrer Anherokunft beigebracht worden. nn aber im Gegentheile die Eltern der Zusicherung des Herrn Prälaten, dass in allem für ihre Kinder sorgen wolle, zu viel trauen und das ganze Jahr durch nicht nach denselben fragen, so haben die Eleven auch keinen ganzen umpf, kein ganz Hemde, kein ganzes Kleid am Leibe, noch weniger in ihren fern, und niemand bezeigt Lust, sich einige Mühe mit ihnen zu geben; wies h heutzutage der arme Graf Berthold erfährt, welcher sich nur immer einen telgrafen nennt, wenn er von dem Bedienten seines academischen Cameraden en kleinen Dienst erbitten will.

Diese vornehme und in ihrer Art in Böhmen einzige Academie mag aber 2 oder 3 Eleven auf einmal bestehen, so stecken und schlafen diese armen ner in einer einzigen kleinen Mönchszelle beisammen, wie die Häringe; nur der vielgeliebte Graf Auersberg heuer erst ein eigenes Zimmer erhalten.«

Tak zní tedy zajímavý zápisek, v němž neznámý nám člen líčil rytířskou akademii Tepelskou. Nešetřil při tom sarkasmu, zajisté ve mnohém přestřelil. Přece však pro charakteristiku efinské doby významným jest nejen zápisek tento sám, nýbrž mýšlení pisatelovo. Dr. *Ant. Podlaha.*

Paměti starožitného města Miličina a jeho okolí. Sepsal *Fr. plý*, kaplan miličínský. Se dvěma přílohami a pěti obrázky. Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. Nákladem istním. 1899. Cena 1 zl. 50 kr. Stran 210 a VI v 8°.

Osudy svého působiště vylíčil zevrubně pilný spolupracovník š František Teplý, kaplan miličínský, ve spise, jejž tuto oznajeme. Na každé stránce patrno jest pilné studium pramenův episných a to nejen tištěných, nýbrž i rukopisných. Nepomíjí ádné stránky života kulturního, pokud na základě pramenův povati se daly. Zejména osudy a poměry českého městečka ddaného, jakým Miličín byl, velice jsou poučny. Zvláště důdně vylíčeny příběhy miličínské počínajíc tou dobou, kdy esto stalo se součástí svěřenství mladovožického, jejž kanovník pozdější arcib. praž. hr. Khuenburg na počátku st. 18. byl zřídil, jež podnes trvá. Velice praktickou je příloha I., obsahující škery záznamy týkající se šlechtických rodů v miličínských trikách. Kdyby z knih všech farních úřadů v Čechách takoto seznamy byly sestaveny a uveřejněny, byl by tím podán menitý příspěvek ku genealogii české šlechty. *P.*

Paměti král. horního města Jilového a jeho zlatých dolů. Sepsal *Leopold Čihák*, měšťan jilovský. Nákladem vlastním, příspěním občanské záložny v Jilovém. Tiskem F. B. Batovce v Praze r. 1898. Str. 426 a XVII. Cena 3 zl.

Chvalitebna jest píle, kterou p. Leopold Čihák vynaložil na sepsání pamětí rodného svého města. Skromný spisovatel jest si dobře vědom nedostatků svého díla. Svědomitě prostudoval prameny tištěné i rukopisné, ač vyznává upřímně, že nebylo mu možno všechen rukopisný materiál úplně zmoci. Stýská si také, že mu vadil nemálo naprostý nedostatek starých listin v Jilovém až do stol. XVII. Pro období starší bylo se mu tudíž spokojiti namnoze tím, aby v jedno snesl, co již bylo porůznu uveřejněno. Za to tím hojněji původních zpráv zaznamenáno ze stol. XVII. a XVIII. Mezi předními dobrodinci města Jilového uvádí se farář u sv. Jindřicha v Praze Josef Benedikt Schönpfluk, rodák jilovský († 1742). Kněz tento daroval r. 1720 na postavení krovu na kostelní věži sv. Vojtěcha v Jilovém 50 zl.; r. 1724 pomáhal městu Jilovému, aby dostalo opětně, jako za starodávna mívalo, samostatného faráře ze světského kněžstva; r. 1725 koupil, svým nákladem upravil a obci daroval dům pro faru; r. 1737 vystavěl kapli sv. Václava a založil nadaci, z které podporují se chudí synkové městští, aby vyučiti se mohli řemeslu. Zajímavé podrobnosti podány o věcech náboženských v Jilovém po bitvě bělohorské. Vysvítá z nich, že měšťané jilovští, dříve podobojí, přijavše víru katolickou, velice vlažně plnili náboženské svoje povinnosti. Duchovní správu vedli tou dobou minorité, s nimž městský magistrát dlouholetý vedl spor, obviňuje je, že nepravem trvale si osobili faru a příslušné k nim polnosti. Konečně pak r. 1724 zřízena přispěním svrchu zmíněného J. B. Schönpfluka samostatná nová fara, kdežto stará fara zůstala v držení minoritův. *P.*

Josef Svátek: Ze staré Prahy. Obrazy děje- a místopisné. S illustracemi K. Štapíra. Nákl. Jos. R. Vilímka v Praze 1899. Stran 362 v 8°. Cena 2 zl. 90 kr.

V knize této podává se snůška devíti statí, jež Josef Svátek dříve porůznu v časopisech byl uveřejnil. Dobré i stinné stránky známého způsobu, kterým nedávno zesnulý spisovatel pracoval, jsou i zde patrny: hojnost zajímavého materiálu, jenž volen s patrnou snahou po sensaci hlavně z historie kriminální, ale nedostatek prohloubenosti a kritičnosti. První článek jedná o *Bílé věži*. Především opravuje tu autor běžné omyly topografické o věži této. „Předně sluší věděti, že královský hrad Pražský čítal za předešlých věků *dvě* Bílých věží. Jedna sloužila za státní vězení od prvního počátku svého v XIII. století až do krutého požáru Hradčan r. 1541, načež po vyhoření tehdejším postoupila úlohu tuto nerovně pevnější a mohutnější druhé věži nad Jelením příkopem, která od té doby i jméno její zdědila a rovněž pověstným státním vězením se stala. Za druhé je třeba zjistiti, že druhá tato Bílá věž, stojící nad Jelením příkopem

nejblíže k Prašnému mostu, byla a dosud je od mnohých mylně nazývána Mihulkou, a za to dolejší bašta nad Daliborkou pokládána za Bílou věž, kdežto naopak baštová tato věž nemá žádného jména historického a sloužila jen k opevnění severní strany hradu, však nikdy za vězení státní . . .“ Osudy bezděčných obyvatelův pevné této věže poskytly spisovateli ovšem hojnost látky jemu obzvláště vítané. — Ve stati druhé pojednává autor o pověstné „*Daliborce*“ s chvalitebnou střízlivostí, opíraje se o výzkumy Fr. Beneše, jimiž věž tato zbavena byla někdejšího hrůzoplodného nimbu svého. Při zmínce o „nejproslulejším vězni Daliborky“, hr. Františku Šporkovi, straní Svátek přespříliš tomuto svému oblíbenci, o němž vůbec tak rád i jako historik i jako belletrista psával. — Třetí stať věnována „*Černé věži*“, do níž sázeny osoby šlechtické, jestliže nechtěly platiti dluhů svých, anebo jestliže dopustily se lehčího nějakého provinění, zejména pychu nebo výtržnosti Další článek „*Královský letohrádek Hvězda u Prahy*“ chce býti monografií umělecko-historickou, ale patrný nedostatek odborné znalosti nevyvažuje bohatost pilně, ač ne vždy kriticky sneseného materiálu. Totéž platí o stati „*Královská zahrada na Hradčanech*“. Obšírný jest článek nadepsaný „*Karlův most a jeho věže*“; stať tato podařila se Svátkovi poměrně nejlépe ze všech. Cenná jest ona část článku „*Praha za doby Rudolfa II.*“, v níž pokusil se autor o topografický nástin tehdejší Prahy. Dva kratší články, z nichž první pojednává o pražských vodárnách a jezech, a druhý o ostrově Štvanici, doplňují obsah užitečné a dobré celkem knihy. *P.*

Památník okresu Dobříšského. Jubilejní spis pamětný vydaný okresním výborem Dobříšským v upomínku jubilea dvacetipětiletého starostenství starosty okresu, slovutného pána, pana Josefa Hodyse, poslance na sněmu království Českého atd. Na Dobříši. Nákladem okresu dobříšského. Tiskem Politiky v Praze r. 1898. Stran 180 v 8°.

Nejcennějším oddílem tohoto památníku jest část nadepsaná „*Místopis a dějiny obcí okresu Dobříšského*“ (str. 91—180), kterouž sestavil *Ludvík Z. Kopáček*, městský tajemník na Dobříši. Pilně snesená data dějepisná, jakož i poznámky uměleckých a historických památek se týkající ulehčí budoucím badatelům práci, poskytujíce jim dosti bezpečnou orientaci.

Týž pilný pracovník vydal nedávno spisek:

Paměti Obořišťské. Obraz místopisný. Napsal *Ludvík Z. Kopáček*, městský adjunkt na Dobříši. V Příbrami. Tiskem a nákladem knihtiskárny Ferdinanda Pelze. 1899. Strana 91 v 16°. Cena 25 kr.

Klášter Obořišťský jest památníkem slavného biskupa a českého dějepisce Jana Tomáše Pešiny z Čechorodu (1629—1680). Úmyslem šlechetného biskupa bylo, uvésti do Čech neznámý tu dosud řád poustevníků sv. Pavla poustevníka, kteří by konali vroucí modlitby „za požehnání a další rozkvět vznešeného domu rakouského, a za blaho stálé a radostné i šťastné trvání drahé

vlasti a všeho národa našeho slovanského." Uskutečnění záměru svého šlechetný vlastenec se již nedočkal; neboť teprve po smrti jeho, v letech 1681—1688 klášter byl vystavěn z bohatého odkazu, který Pešina k tomu účelu byl učinil. Pohříchu neměl klášter dlouhého trvání, byltť dne 17. února 1786 císařem Josefem II. prohlášen za zrušený. Vše to vylíčuje pan spisovatel obšírně a zajímavě v knížce své. Nastiňuje nejdříve osudy Oboříště od nejdávnějších dob až do r. 1677, kdy zboží Oboříšťské od Saloměny Terezie Chanovské z Dlouhé Vsi koupil světící biskup pražský Pešina. Pak podává krátký životopis Pešinův na základě zevrubné monografie V. V. Zeleného. Dále vypravuje, kterak jednáno bylo o připuštění řádu pavlínského do Čech, a kterak konečně klášter vystavěn a řeholníci do něho uvedeni. Při této příležitosti neopominul p. spisovatel podati také kratičký nárys dějin řehole té. Potom podává zevrubný popis chrámu i kláštera, při čemž bedlivě si všímá všech uměleckých památek. Zejména četným nástěnným malbám věnoval mnoho píle a dobře vykládá, co představují, a snaží se rozluštiti podivínské někdy latinské nápisy, jež na nich se nalézají. Dále seznamuje nás s bývalými obyvateli kláštera, hlavně pak s podpřevorem *Michaelem Siebrem* (1724—1787), znamenitým spisovatelem a umělcem výtvarným. Řeholník tento měl zálibu v dějinách a zanechal veliké latinské dílo synchronistické, ozdobené vlastními jeho kresbami a mapami. Dílo toto chová se nyní ve Strahovské knihovně. Mimo spisovatelství obíral se Sieber se zdarem i rytectvím ve mědi. Dále dotýká se spisovatel krátce oekonomických záležitostí klášterních a konečně zaznamenává jeho zrušení a prodej.

F.

„Diarium" über die Belagerung und Occupation Prags durch die Preussen im Jahre 1744. Herausgegeben von Dr. *Otocar Weber*, a. o. Professor an der deutschen Universität in Prag. Prag 1896. J. G. Calve'sche k. u. k. Hof- u. Universitäts-Buchhandlung. (Separat-Abdruck aus den Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, Jahrg. XXXIV.) 56 str. v 8°. — Dosud známy byly události lokálního významu, jež od 31. srpna až do 26. listopadu za obležení a obsazení Prahy pruským vojskem se sběhly, z t. z. „Diarium Pragense". Nový současný pramen prof. Weber v archivě kníž. Ferd. Kinského v Praze nalezl a vydal tiskem. Jest to jiné „Diarium", něm. jazykem psané. Kdo by byl spisovatelem tohoto denníku, nepoštěstilo se prof. Webrovi vypátrati. Jak z obsahu samého vysvítá, byl to dobře zpravený, svědomitý kronikář, a spolu vřelý rakouský vlastenec. Prodělal již v r. 1741—42 útrapy tehdejšího obležení, jak časté odkazy na franc. operace oné doby dokazují. Zapisoval den co den pečlivě to, co zažil, a zaznamenal také veškery informace, jichž nabyl, při čemž ovšem časem také zcela nezaručené a bezpodstatné zprávy pojal do svých zápisků, ač sám častěji je kritisuje. Ze zpráv „Diaria" vysvítá mimo jiné zbožnost obyv. pražského, a to jak příslušníků občanstva a šlechty, tak i vojska, kteříž vesměs před obležením poroučeli se do ochrany Boží. Se zalibou čteme prosté sice, ale zajímavé zprávy o obléhání města, o jeho kapitulaci (dne 16. září), o vyplenění přemnohých paláců a

o krutých útiscích, jež obyvatelstvu byly činěny. Mimo jiné dočítáme se o velikých summách, jež uloženy šlechtě, občanstvu a zejména řeholím a kněžstvu. „Diese schöne Repartition" — podotýká spisov. Diaria — „solle der hier als preussischer Hofrath sich befindende ausgesprungene Augistiner Arnoldt entworffen haben." Jen se židy měli Prusové slitování, jelikož v nich měli nepřátelé tajné své spojence. S netajenou radostí líčí „Diarium" odchod Prusů z Prahy, a přeje jim patrně špatného doprovození, jehož se dostalo posledním zástupům jejich od rozhořčeného obyvatelstva Pražského. *P.*

Zpráva o Historickém kroužku s přehledem článků ve Sborníku dle spisovatelů.

Na sklonku století redakce Sborníku uznává za povinnost, podati stručnou zprávu o činnosti Historického kroužku, jakožto pokračování a doplnění podobné zprávy ve 2. seš. Sborníku z r. 1893.

Od vzniku Hist. kroužku v lednu r. 1891, o jehožto založení všechnu zásluhu má zvěčnělý P. Jos. Svoboda T. J., neuplynulo ani úplné desítiletí, a co tu vykonáno záslužné práce! Činnost tato jeví se především v přednáškách, které se pořádají v zimním období pro širší obecenstvo, jež je četně navštěvuje; bývá leckdy až na 200 hostí. Do některých z nich, zvláště z prvopočátku, zavítal Jeho Eminence, zvěčnělý pan kardinál hrabě Schönborn, J. O. hrabě Karel i Vojtěch Schönborn i hraběnka Schönbornová, nejdp. biskup Brynych, dokud byl kanovníkem na Vyšehradě, nejdp. světící biskup Kalous, vsdpp. velmistr řádu křižovníků Dr. Horák, probošt Hora, kapitulní děkan Dr. Hrádek, prelát Dr. Krásl, kanovníci: Dr. Burian, Kyselka, Dr. Marek, Dr. Sedlák a mnoho jiných duchovních i světských hodnostářů.

Kromě přednášek, vytčených ve 2. s. Sborníku Historického kroužku, v letech 1891—1893, konaly se tyto r. 1893: 29. října přednášel dp. Vlastimil Hálek o Zikmundu Myslíkovi z Hyršova; 26. listopadu prof. Jos. Vávra o tiché reformaci katolické před bitvou bělohorskou; v prosinci vdp. farář Václav Honejsek z dějin nepatrné české vesnice, ve kteréžto přednášce pokračoval v lednu 1894, načež přednášel dne 11. února 1894 prof. J. Vávra o tiché reformaci v Čechách v 16. století; v březnu měl přednášku dp. Frh. Jos. Hamršmíd o českém kněžstvu v 14. stol., dne 29. června dp. P. Zahradník O. Praem. o blah. Hroznatovi a jeho působení, 18. listopadu vdp. P. Jos. Svoboda o remigrantech českých za vpádu Sasů do Čech 1631—1635; dne 9. prosince dp. P. Petr Špička měl (3.) přednášku o Komenském a Drabíkovi ve Fulneku. Roku 1895 dne 13. ledna přednášel vdp. Dr. Ant. Podlaha o reformaci v Čechách od r. 1670—1730, dne 24. února prof. Jos. Vávra o vlivu paní a dívek na katolickou reformaci v Čechách; dne 21. dubna promluvil vdp. prof. František Vacek o synodě pražské z r. 1605; dne 29. září prof. Jos. Vávra vykládal o Marii Maximilianě z Hohenzollernu, dne 3. listopadu o proskripci je-

suitů r. 1618 a dne 17. listopadu o životě a působení dam z ro
Pernštejnského; dne 15. prosince vdp. prof. Fr. Vacek přednáš
o výchově duchovenstva a jeho dalším vzdělání na začátku
století. Roku 1896 dne 28. února vysvětloval dp. Frà Jos. Ha
šmíd, jak v Čechách zdařila se Husem zamýšlená reformac
Dne 15. března Dr. Ant. Podlaha zprávu podal o třech lati
českých, jakožto literárních obráncích víry katolické ve stol
16. a 17; dne 25. října předčítal práci p. učitele měšťanských šk
v Kolíně Jos. Lintnera p. prof. Jos. Vávra z dějin města Sol
slavě v letech 1600—1626, načež prof. Vávra dne 25. října pře
nášel z rodinné kroniky hrabat z Oppersdorfu; dne 20. prosin
vykládal dp. Václav Roudnický o Václavu Šturmovi a bratří
českých. Roku 1897 dne 2. února pokračoval prof. Jos. Váv
ve své přednášce z rodinné kroniky hrabat z Oppersdorfu v
chách a ve Slezích; dne 28. února Dr. Ant. Podlaha objas
úřední jednání konsistoře pražské s jinověrci v Čechách v
tech 1730—1747, načež dne 28. listopadu promluvil o Václa
Kozmaneciovi a jeho historických spisech. R. 1898 dne 6. led
měl (3.) přednášku o hrabatech z Oppersdorfu p. prof. Jos. Váv
jenž v jejich archivě v Hor. Hlohově pracoval o prázdnin
po dvakráte; dne 13. března vykládal p. adj Hynek Kollma
o základech katolické reformace od roku 1627, načež dne 23. říj
přednášel opět prof. Vávra a to o událostech 30leté války v
tech 1624—1627, v nížto pokračoval dne 18. prosince; před
dne 27. listopadu vykládal Dr. Antonín Podlaha o Václavu
běti Kolovratovi S. J. Roku 1899 dne 29. ledna přednášku
pan učitel Josef Lintner o akademii Rožmberské a o faráři so
slavském Prokopu Cetorazském v letech 1612—1618; dne 5. ún
vykládal prof. Josef Vávra o katolické reformaci v Dolních
zích; dne 5. března přednášel dp. Václav Roudnický o generál
sněmě roku 1619, v níž pokračovati bude dne 22. října, na
v listopadu přednášeti bude prof. Vávra. Většina těchto přednáš
otištěna ve Sborníku. Mimo to předneseno bylo hojně posudk
a zpráv o nových i starších spisech historických a některý
archivech ve schůzích výborových.

O schůzi manifestační, jež se dála o sv. Václavě r. 18
bylo patero přednášek: dne 27. září pohovořil p. učitel Jo
Flekáček o historických románech, co v nich historických lž
překroucenin, a vdp. farář a arcib. notář František Ekert p
slovil o stavu mužských klášterů pražských za doby katoli
reformace po stránce jazykové a národnostní; druhého
28. září promluvil vdp. konsistorní rada Václav Honejsek o
ských emigrantech v Lešně a Perně, p. prof. Josef Vávra o
bývání Prahy od Švédů r. 1648 a vdp. prof. Václav Müller o
storické pravdě v operní produkci novověké. Přednášky
byly velmi četně navštíveny a přednášející odměněni hojn
potleskem.

Od 7. ledna 1891 až do června 1899 odbýváno 66 sch
výboru, ze kterých některé důležitější návrhy a snesení dov
jeme si uvésti. Žel, že nejeden vhodný návrh pro nepřízeň d
a jiné překážky nemohl se uskutečniti. Pořízena matrika
založena knihovna, do níž kupují se historická

tarů i nová. Výměnou dostáváme Časopis českého Musea, spisy král. české společnosti náuk, Obzor, Věstník čes. professorů; darem obdrželi jsme od slav. zemského výboru Archiv český a Sněmy zemské. Knihovna tato, dříve uložená v domě řádu jesuitů, po úmrtí P. Jos. Svobody převezena do bytu jednatele prof. Dra M. Kováře ve Ferdinandově tř. čís. 6.

Výbor měnil se téměř jen úmrtím nebo odchodem některého člena. Původně zasedali v něm: P. Josef Svoboda (předseda), farář František Ekert, Frà Josef Hamršmíd (pokladník), Dr. Matěj Kovář, Fr. Marat, prof. Josef Vávra (jednatel) a vdp. Tom. Škrdle jako delegát „Vlasti", jejíž odborem jest Historický kroužek. Záhy počet členů výboru rozmnožen o 2, i zvolen univ. prof. Dr. Fr. Kryštůfek a Dr. Ant. Podlaha. Později ve výboru zasedali jakožto noví členové farář Václav Honejsek, František Zdráhal (redaktor Sborníku), prof. Kar. Konrád, Dr. Antonín Soldát, prof. Frant. Vacek, farář Dr. Karel L. Řehák, Dr. Fr. Doubrava, vdp. P. Alois Kress S. J.

Po smrti velezasloužilého superiora P. Jos. Svobody předsedou zvolen J. Magn. Dr. Fr. X. Kryštůfek ve schůzi širšího výboru dne 28. května 1896. Redaktorem a jednatelem stal se Dr. M. Kovář.

Zvláštními příznivci Historického kroužku osvědčili se Jeho Em. nejdp. kardinál František de Paula hrabě Schönborn, Jeho M. nejdp. biskup královehradecký Josef Hais, Jeho Exc. nejdp. kníže arcibiskup olomoucký Th. Dr. Theodor Kohn, nejdp. biskup královéhradecký Eduard Jan Brynych, vsdp. probošt vyšehradský Dr. Antonín Lenz, vsdp. kap. děkan litoměřický Th. Dr. Jan Řehák, prof. Karel Konrád, vldp. farář u sv. Ducha v Praze Dr. Karel Lev Řehák a j., pamatujíce na Kroužek značnějšími odkazy a dary.

Sborníku dosud vydáno 9 sešitů, první dva za redakce prof. Fr. Zdráhala, ostatní redakcí Dra. Matěje Kováře. Obsah jejich jest dle spisovatelů tento:

Boleslav *Dolejšek:* Archiv třeboňský. VI.[1]) 123.
— Slaměný chléb. VI. 127.
Alois *Dostál:* List z pamětní knihy v Hor. Stupně. IV. 139.
Ant. *Flesar*: Trčkův řád bohoslužebný z r. 1616. IV. 131.
— Examina viz Kovář.
Jos. *Hamršmíd:* Co věřil král Jiří o přijímání pod obojí způsobou? I. 36.
— Několik slov o českém kněžstvu století 14. a 15. II. 40.
— Jak byla kompaktáta v Čechách provedena. V. 46 a VI. 63.
— Několik slov k řeči Dra. Herolda v Poděbradech. V. 186.
— Čtyřicetihodinná pobožnost r. 1622. VII. 172 a několik posudků.
Jan *Ježek:* Vatikánská zpráva o reformaci a protireformaci v Čechách a zemích s nimi spojených za Ferdinanda II. VIII. 2., 5.

---

[1]) Římská číslice značí sešit, arabská stránku; od VIII. seš. počínajíc označuje první arabská číslice část sešitu, jenž rozdělen na dvé, a druhá stranu.

— Z katolických missií na Moravě a ve Slezsku v d
mace katolické. Z pozůstalosti Julia Chodníčka i V.
— P. Josef Svoboda T. J. V. 169.
— Examina podezřelých z kacířství v letech 1732—17
Flesarem . VI. 114.
— Tn. Dr. Klement Borový. VI. 135.
— Rušení klášterů za císaře Josefa II. VII. 136.
— P. Petr Spička. VII. 174.
— Kardinál kníže arcibiskup pražský František de Pa
Schönborn. VIII. 2. 3.

Frant. *Krásl*: Opat Anselm Vlach ve sporu s arcibisku
ským Ferdinandem hrabětem z Khüenburka o exemp
— Arcibiskup pražský Jan Josef hrabě Breuner a opat
Mikuláše Maurus Roučka ve sporu o patronát kostel
řich. VII. 71.
— Pořad kanovníků při kathedrálním a napotom met
chrámě sv. Víta na hradě Pražském. VIII. 1. 3.. V

Fr. J. *Kroiher*: Bylo li porušení majestátu příčinou čes
vstání. II. 49.
— Nevlastenectví českých stavů nekatolických v době
horské. II. 55.

Jos. *Lintner*: Příspěvek k dějinám města Soběslavě
až 1626. V. 97.
— Škola Rožmberská v Soběslavi. VIII. 1. 77.
— Duchovní správa v Soběslavi za faráře Prokopa Ce
v letech 1612—1618. VIII. 2. 25.

Ant. *Podlaha*: Život a působení Antonína Koniáše II. 3
— Z dějin katolických missií v Čechách r. 1670—1730
— Tři čeští laikové jakožto literární obránci víry ka
stol. 16. a 17. (Blažej Nožička z Votína, Jakub Hor
pence, Jan Benedikt Smolík). V. 3.
— Úřední jednání konsistoře pražské ve příčině jinov

Ant. Podlaha: Sobotáři na Moravě a v Čechách. IV. 139.
— Rytíř František z Hustiřan. IV. 140.
— Oslava sv. Jana Nepomuckého v Neapoli r. 1711. IV. 141.
— Nepokoje na jesuitském panství Hradištském r. 1678. V. 182.
— Václav František Kozmanecius o zimním králi českém. V. 183.
— Týž o svém a krajanů svých obrácení. V. 190.
— Výslech obviněného z rozšiřování jinověrství v Čechách roku 1668. V. 190.
— Právo asylní. V. 191.
— Poustevníci na panství Lyském na počátku stol. 18. VII. 170.
— Česká kniha proti křesťansko-židovské sektě v Čechách v polovici 18. století. VII. 170.
— Jaké pohnutky vedly kněze z Tov. Ježíšova k práci literární. VII. 171.
— Slavný vjezd primasa království Českého do Prahy před 135 lety. VIII. 2. 95.
— Rytířská akademie v klášteře Tepelském. VIII. 2. 100.
— Hojně posudků.

Fr. Humbert *Ravnikar:* P. Dominik a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou. VIII. 2. 13.

Václ. *Roudnický:* Václav Šturm a čeští bratři. VI. 74.

Fr. J. *Rypáček:* K dějinám sporu Stanislava Pavlovského z Pavlovic, biskupa olomouckého, se stavy moravskými. VI. 69.
— O „Úvodě" do Dějin národu českého. K jubileu Františka Palackého. VII. 62.

Fr. *Snopek:* O některých nesrovnalostech v pannonských legendách. V. 157.

Ant. *Soldát:* Z dějin kníž. arcib. semináře v Praze. V. 61.

Petr *Špička:* Po stopách Drabíkových proroctví. IV. 3.

Fr. *Štědrý:* Zaniklé osady v okrese Lounském. VII. 134.

Fr. *Teplý:* Vrcholtovice. VII. 121.
— Šebířov. VIII. 1. 100.

Fr. *Vacek:* Diecésní synoda pražská z r. 1605. V. 25.

Jos. *Vávra:* Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609. I. 3.
— Počátky reformace katolické v Čechách. III. 3.
— O katolických paních v Čechách za doby reformace. IV. 85.
— Z rodinné kroniky pánů z Oppersdorfu. VI. 3.
— Doplňky k životopisu Hanuše z Oppersdorfu. VII. 3.

Ant. *Vetešník:* Josef Jungmann a vyučování jazyku českému v seminářích. VII. 134.

Fr. *Wildmann:* Zlatá Koruna. VIII. 2. 31.

Fr. *Zdráhal:* Posledních 40 let v kolleji jesuitské v Uherském Hradišti. I. 40.

V řadě členů našich vykazuje se již nejedna citelná mezera, způsobená neuprosnou smrtí. R. 1894 rozžehnal se s námi neunavný badatel prof. Karel Konrád, člen výboru, o němž redaktor Sborníku obšírný životopis napsal ve výroční zprávě c. k. gymnasia v Truhlářské ulici v Praze; r. 1896 odešel náš neza-

Sborníku našemu jsou tímto dokladem. Dopracovali jsme
leckteré nápravy, i doufáme, že se objevené pravdy
budou i dále šířiti a utvrzovati. Bůh nás síl a rozmo
dobrodincův, pracovníkův, odběratelův a čtenářův naš

Dr. *M*

OBSAH.

Kardinál kníže-arcibiskup pražský František de Paula hrabě Sch
Dr. *Mat. Kvíč* . . . . . .
Vatikánská správa o reformaci a protireformaci v Čechách a
s nimi spojených za Ferdinanda II. Podává *J. Jelínek* . . . .
P. Dominik a Jesu Maria ve různé tvůrčí práci bývou oblahoze
dává *Fr. Hankův Kunstbar.* Ord. Praed. . . . . .
Duchovní správa v Sobědaři za jáchyme Prokopa Cetorazského
až 1683. Podává *Jos. Lintner* . . . . . .
Zlatá Koruna. Dle pramenů podává *František Wildmann* .
Předchůdcové Schmidlovi v historiografii české provincie Tovaryš
Ježíšova. Podává Dr. *Ant. Podlaha* . . . . . .
Pohřeb kanovníka při katedrálním a zapsaním metropolitním *Ch*
Vítu na hradě Pražském. Podává Dr. *Franz Krásl* . . . . .
Václava Franta Kommanského spisování historická. Upravil Dr. *Ant.*
František Václav Fešír a jeho tempo. Podává *Jos. V. Bouchal*

Dodatek:

Slavný vjezd primasa království Českého do Prahy před 150 l
Ant. Podlaha . . . . . .
Rytířská akademie v klášteře Tepelském. Dr. *Ant. Podlaha*

Poznámky:

„VYCHOVATEL“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se celoročně 3 zl., [illegible] 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vycho-[illegible] 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct., a „Vy-[illegible]tel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10%, [illegible]ratel dostane na 10 exemplářů jedenátý zdarma. Jednotlivé číslo prodává se za 10 kr. [illegible]očn. „Vychovatele“ stojí 2 zl., VII.—XIV. roč. jest po 3 zl.

„DĚLNICKÉ NOVINY“ s měsíční přílohou: „Spolkové Listy“ vycházejí vždy dne [illegible] 16. každého měsíce. Předplácí se s poštovní zásilkou: pro Rakousko-Uhersko celoročně [illegible] 60 kr., půlletně 80 kr. a čtvrtletně 40 kr. r. č. Pro německé země, Bosnu a Herce-[illegible]u ročně 2 zl., do Ameriky a ostatních zemí ročně 3 zl. 60 kr. r. č. Jednotlivé číslo [illegible]vá se za 6 kr. Na pět exemplářů dává se šestý zdarma. Všecky starší ročníky „Dělnických Novin“ jsou na skladě a prodávají se po 1 zl. 60 kr.

Pro studium sociální otázky zřídilo družstvo „Vlasť“ zvláštní „sociální odbor“, jehož [illegible] jest řešiti sociální otázku na základě katolickém, ve schůzích a v přednáškách [illegible]rokovati a brániti církev a náboženství proti útokům časopisův a spolků sociálních, [illegible]nepřátelských, a hájiti oprávněné zájmy dělnictva.

Řečníci družstva konají na venku každý rok hojný počet přednášek; družstvo jim [illegible] cestovné ze sociálního fondu, pročež jej doporučujeme stálé podpoře. Strana, která [illegible]ky k sobě volá, jest povinna je pohostiti.

Úkolem fondu pro katolické spisovatele jest podporovati nuzné nebo nemocné nebo [illegible] ku práci neschopné katolické spisovatele, vypisovati ceny na práce pro časopis [illegible]ť“, uděliti stipendia na cesty, sloužící k odbornému vzdělání, podporovati a odměňo-[illegible]vati jedině síly z našeho tábora ze všech oborů vědy, vůbec snažiti se, by katolická strana [illegible]upena byla ve všech oborech vědy muži vynikajícími, odborně vzdělanými a kde jim [illegible]ných prostředků schází, od nás také zaslouženě podporovanými. — Kdo chce býti [illegible]en tohoto dobrodiní, jest povinen býti členem (zakládající člen splácí ve lhůtách 100 zl., [illegible]vající platí ročně 2 zl.) a plniti povinnosti s členstvím tím spojené. — Fond pro kato-[illegible] spisovatele má 177 zakládajících — 100 zl. — členů. Katolíci, buďtež v závětích [illegible]ických spisovatelů pamětlivi!

Fond knihovní zakládá katolické knihovny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a při-[illegible]peněžité dary i knihy. Družstvo tím způsobem veliké množství dobrých knih rozšířilo, [illegible] již přes 100 knihoven založilo.

Účelem historického kroužku jest, na základě věrohodných pramenů v duchu kato-[illegible]m pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvraceti historické [illegible] a tendenční lži o církvi katolické, jakož i přibližeti k oněm katolickým mužům, [illegible]m a laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství a bývají [illegible]pisů umlčováni, neb i křivě posuzováni.

Účelem literární sekce jest brániti Církev a katolickou stranu na poli literárním, [illegible]ti se s zdárný vývoj katolického písemnictví a především zveleborati časopis „Vlasť“.

[illegible]nihy a brožury družstvem Vlasť vydané:

[illegible]jemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů [illegible]nauce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa od Dra. Antonína Lenze. Cena [illegible]0, 60 kr., pro členy družstva 1 zl.

[illegible]ýše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře. Podává Filip Jan Konečný. Cena [illegible] zl. 50 kr., pro členy družstva 1 zl.

[illegible]ikovního bojiště. Literární statistické črty. Napsal Fr. Vaněček. Cena 60 kr.

[illegible]jin nepatrné české vesnice. Píše Václav Hanejsek. Díl I. (60 kr.), díl II. (40 kr.)

[illegible]anah na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. Cena 1 zl. 50 kr., pro členy 1 zl.

[illegible]ženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných a valný [illegible]zd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 5. srpna 1891. (Resoluce [illegible] 5.) Kritický probírá Frant. Pohunek. Cena 50 kr., hotově v administraci Vlasti [illegible]ešaná stojí pouze 10 kr.

Stanford University Libraries
3 6105 005 677 930

DB2
D78
6-8
1897-9

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305